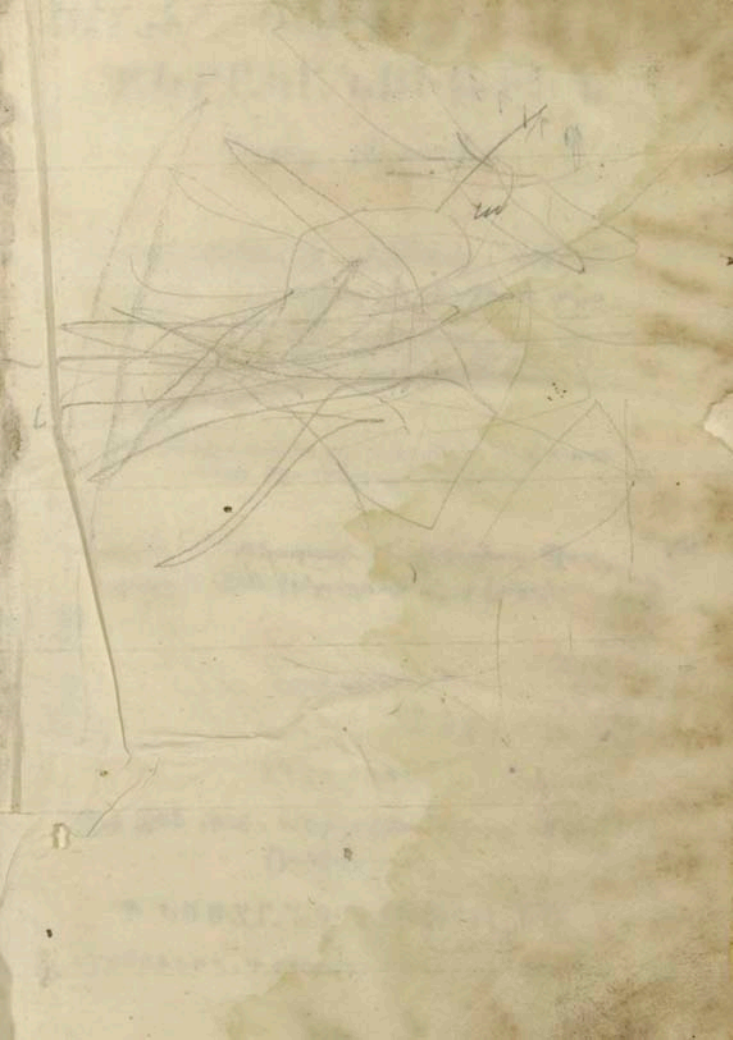

p 1175

1 8 0

/ 11

2634 ԱՀ/ 1509-ԱՀ
Printed in Turkey
964

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Հայոց լեզուի։

Նորոգ քննութիւք յօրինեալ ամբողջ
պրակաւ. յատելեալ ի վերջն և գիտ
մատուցուածք ինչ աշխարհաբար ի
դիւրութիւն աշակերտելոյ։

Աշխատասիրութիւք արգուսցի Տէր Յարութեան Տէր Մեսրովբ
Վահանայի մայր եկեղեցւոյ ՚ի Աշտարակ։

9899-ՀՀ

Հրամանաւ ամենապատիւ և վեհափառ Պատ
րիարգի Տ՚ն Կարապետի Ամիր Խպեխ։

2004

ՏՊԱԳՐԵԱՑ

Յամի Տ՚ն 1826, և ի թուականութեա հայոց ՌՃՀԵ,
Յունվարի 31։

Ի ԿԱՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ՅՕՐԹԱԳԵՕՂ, ՚Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՊՕՂՈՍԻ ԱՐԱՊԵԱՆ։

491.99-5

Printed in Turk

ՅԱՅՏԱՐԱԲՈՒԹԻՒՆ

ՑԱՒԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՆ։

Բանական հոգւոյ ազգ միայն բնաւոր վայելչութիւն և յատկութիւն, այլ և զօծայուածն բերող զմանուկն է ուղղախոհութեան, ազին է՝ ուղիղ բանաւորութիւն. ոչ և ամենևին բանալ Լուսաւորչին մեր գրե. * Տէր ի պատկեր Աստուծոյ արար ,, (զմարդն) , մի՝ վա խմաստունն՝ բանաւորեաւն . . . գիտել ,, ճանաչել խմանալ և ի միտ առնուլ զամ ընորհագ զծաւուր ,, զծակիր խմաստնին՝ չբանաւորեաւն . ,, ոգեմ . ձե. Աչք բանաւորաց առաջին հարկաւոր և փափաքելի՝ որ զուղղախոհութեան ուսուցանէ զեղանակ , է այս Վերականութիւն գիտելի. որ անուանեալ կոչի դուռն և բանալի՝ որ գրոց և ամ գիտութեան. զի սակաւ պարզի խմաստ բոլոր գիտուեաց՝ և ուղղագրելի ամ ուսման։ Ուստի ընդ պայծառանալ գիտութեաց ի գարս գարս՝ յաւելցման նորոգ Վերականութիւնք զարգարելոյ նորոգ գիտելեօք. քանզի՝ որք միանգամ զծնող բանի զմիտս իւրեանց զարգացեալ ունին սկս սկս գիտութ. զնոցին փափաքն յաճախ փոյթ ցուցանել ի բանաւորութ. է՝ որ սակաւութ , և է՝ որ բազմութ . և միանգամայն զայս ստուգութ ապացուցանեն , Թէ զիւրաքանչիւր գիտելեաց բառից և բոլոց , և զամայն յատկութիւն լեզուի՝ ոչ ուրուք է գրաւել զբոլանդակութիւն. Ձապա՝ զաճախոց խրթնութեաց և զձեռնեաց՝ հետ զհետէ մանրախոյզ քննութ քանան զպարզսն և զկատարելսն հանդիսացուցանել ի զանազան տես յաշխարհաբառն և ի գրաբառն . ոչ զի աշակերտելոց ընդ երկայն շահիս ընտել և դիւրին յարմարեալ զամանութ՝ ազէ ցուցանէն զանխորհակ իրը քաղցրասէր. Ոչ այ կերպիւ սեզան զարդարան մատակարարեալ : Ա՛ր որ և մեր կարեաք չափ ոչ անհայեալ ընդ քրտանն՝ և առ իրացն կարևորութ ոչ նհանջեալ յերկարութ բանից մատենիք յառաջագէմ բարգաւանութեն արուեստիս կարգել զմեց յայտարարութիւնս ,

Նախ՝ ոյք ունիք ճանաչին սկիզբն լեզուի , գտիչ գրոց , և հնդինակ քերականութեն ,

Երկրորդ՝ ոյք եղեն հարկաւիր աշխատասիրութեանս ,

Երրորդ՝ զ՚ըսկիսի կալաք զճանգամանս առ կազմուի գործոյս ,

* Դ *

Չորրորդ՝ զի՞նչ ինչ աւանդին կանոնք և եղանակ վարդապե-
տութեան եւ ընտ կարգի հրաժանդակութեան։
Հինգերորդ՝ յորմէ հաւաքեալ բերի ապացուցուի կանոնաց։
Վեցերորդ՝ զբո՞ր ըղձանակք ունել վախճան վաստակոյս։

Սկիզբն լեզուի, գոյէ գրոյ, հեղինակ տպագրութեան։

Լ. դամ մարդն առաջին ձեռաքն Աշ սուղձեալ՝ եօթ-
նարփեան շնորհօք զարդարեալ սկիզբն լեզուի Աշխատս Ա-
հանապատ՝ մի միայն գերագոյն ինքնակալ Թագաւոր տէր և
իշխան ամենեցուց, ծայրագոյն խնամուքն կատարեալ՝ ան-
պակաս բերէր յինքեան և զբանին մասանց որպիսութեի։ եւ և
ըստ ձեւ լուսաւորչին, *, Ադեալ Աշ զարթուածս իւրոյ
,, արարչութեն առ Ադամ։ ։ զարարիչն անուն յառաջ քան
,, զայս ծանուցեալ։ ։ ի հարկէ իսկ նախ զարարիչն անուա-
,, նէր Ադամ, յորոյ երեսաց իսկ զկենդանութենն ընկալաւ
,, նախ քան զնմ զնա ետես։ ‖ ոգոն ձեզ, ի գրախտի անդ
աքանչացեալ ձայնէր առաջոյն, այսինքն ասա ած կամ հասպա-
տոյ զմեզ արարիչն, ծանեաւ զընծայսն և զընտրեաս ասուեղոյ,
զնեւ աւարեց և զչափ ժամանակաց։ եղ զանուանեան և ամ ար-
ցածոց՝ որ յերկինս և որ յերկրի։ և անախորհական խնդութեաբ
զուարճանայր ի դրախտին։ Խայց ոչ վարեալ ուղեղ գնտաբն՝
առ սէր կնոջն առնագանեալ պատուիրանին, արհամարհեաց
զսէրն Աշ։ ուստի լուծաւ պատիւ փառացն, կորոյս ընդ ան-
մահութեն և զբանին շնորհ։ և տարագրեալ ի փշաբեր երկիրս
անիծից, յանդիման դրախտին կեալը ապաշխարութեբ ի ցաւս ի
վաստակս և ի հառաչանս։ մեռաւ յամի հասակի իւր և աշ-
խարհիս 930։ և փրկեցաւ ի յանցանաց իւրոց։ ‖ ըստ գրոց,
ի հատ։ ժ։ 2։

Ընդունդք և սերունդք ադամայ՝ յորս ինոյր կոյծն շնոր-
հի բանականութե, միով ձայնիւ և գրով կային մինչ ի չինուած
վաղափուլ ամբարտակին։ և ի բաժանել լեզուաց եօթանասա-
ներիս նահապետութես, իւրաքանչիւր ի նահապետաց ոմ նա-
խահաւ, նոյն և իբր սուղձիչ և սկիզբն գտաւ լեզուի իւրոյն
ցեղի։ Եւ պատուհաս էր Թէպէտ այս խառնակութի լեզուի,
սակայն գոլով գործ Աշ՝ ոչ սակաւ օգուտս գործեաց ի պէտս
տուգաբանութե և այլ իմն կարեւոր մասանակարարութե։

Վերբ սկիզբն արարին ենոքս և ենովք՝ որ զգիր՝ զանուն
ժամանակին՝ զսկզբանս պիտոյ և զծանօթութիս իւրեանց յե-

տագոյից աւանդէին , մարգարէական հոգւով քանդակեալ
ի վե՛ր պղնձի՝ սեան՝ և Թրթեալ ալիւսի՝ անալարեալի պահիլ
ի ջուր և ի հրոյ • որպէս վկայէ մեր առաքեալ Յուդա Թա-
դէոս • * ,, Մարգարէացաւ վե՛ն Նո՛ և եօթնիւրորդն յադամայ
,, Ենովք , և ասէ • ահաւասիկ եկն տէր բիւրովք սրբովք
,, հրեշտակօք առնել դատաստան ըստ ամի , ևՀ • ‖ յոդ •
ա • 14• Եւ զի Ենովք յետ զորդւոյն ծնանելոյ՝ 365 ամեայ
ուղղութ՛ վարուցն կենդանւոյն փոխեցաւ յերկինս յանմահանե՛
վիճակ՝ յամի աշխարհի 987 ըստ ժամանակագրացս ; Ապա ըս-
կիզբն գրականաւե՛ եղեալ իբր 800 ամ , հաշուի մինչև յարդ
իբր 6200 ամք ։

Ա՛րխաքսադ Թոռն Նոյ զկնի Ջրհեղեղի ի սեղբոն լերին գը-
տանէ զայսոսիկ արձանս • որոյ աւերածոյ հնաք և նշմարանք
մինչև ի մեր ժամանակս երևէին ասէ Յովսեփոս ի հրեական
հնախօսութե՛ն • բայց նշանակութի՛ն անյայտք ։ Աբրահամ նա-
հապետ հնարեաց զդիր քաղդէացւոց և ասորոց • և վարժեաց
զնոսա ի պէս պէս գիտութի՛ն ։

Խորայէլ անցեալ ընդ ծով կարմիր՝ կոչեցան եբրայեցիք • զի
եբերայն անցիք լսի • և մոռացեալ զեգիպտացի լեզո՛՝ առին
զեբերայն կամ զսյլ ինչ նոր լեզու • որպէս վկայէ Դաւիթ •
* Լեզու զոր ոչ գիտէր լուաւ • ‖ սաղմոս • ճ • 5 •
Ապա Մովսէս Ա՛ստուած ի սինա լերին արար զդիր եբրայեց-
ւոց ըստ նոր լեզուին • և նովին գրով եւ Ա՛ստ զտախտակս քա-
րե՛ղենա՛ զոր ընդհատուել կարէին • կամ նոր ընդորհեալ եղև ա՛ստ
օրէնքն՝ նոյնպէս և գիրն ։

Կադմոս որդի Ագենովրայ ալքայի փիւնիկեցւոց 1450 ամք
նախ քան զՔ՛՝ տեղեաց զդիր յունաց վերստաւան Թուով •
յորմէ եղև ի յոյնս սկիզբն գրականութե՛ իբր 2550 ամի աշ-
խարհի ըստ ժամանակագրաց • և կատարեալագոյնէ առ տէ-
րութե՛ Ա՛ղէքսանդրի ։

Գոհէ գրոց՝ քերթող բանաստեղծ ասին և մեզմէք տաղա-
սագք • որ սրբընդացս և նուագարանաց քաղցրաձայնութե՛ ձը-
գէին զմարդիկ առ մտադիւր լսելի՛ բանաստեղծաւե՛ ի հրա-
հանգել զբաս ։ Յոյժ գլխաւորք Մուսէոս Ա՛ինոս յոյն ի-
մաստասէրք՝ 1395 ամք նախ քան զՔ՛՝ ուսուցիչք մեզմէք •
որոց աշակերտ անուանի Որփէոս յոյն բանաստեղծ Թրակա-
ցի՝ քաջ քնարահար • սորայս նուագածութե՛ զկնի կրթէին ոչ
միայն Թռչունք և էրէք վայրի • այլ և կաղնիք և քարինք • նո՛
զնոյ առնուին և հոսանք գետոց ըստ առասպելաց • իբր ասէ՛

ախորժանօք զմայլեալ լսէին ոչ միայն աղնուականք և իմաստունք , այլ և սոպռ գաւհիկք և լեռնակեաց մարդիկ • որոց քերթուածն՝ իբր ածաբանութիւն ունէին ելեւնացիք • և քնարն իսկ տեսանի վերադասեալ ի համաստեղութիւն •

Նախնի եգիպտացիք հնարեցին զնշանս ինչ և զձեւս իրաց , և պայմանիկ գրեալ վերծանէին • որ մինչև ցարդ տեսանի ի բերդեանս եգիպտոսի , յարձանս պաղսից և ի կոթառնդնուպօլսի (տիքիլի դաշն) , զոր յեգիպտոսէ բերեալ են յոյնք աստ , և է անվերծանելի • Այսպիսի նշանագիրք են և ի մեզ ի նոցունց ածանցեալք • Հոմերոս հելլենացի հայր և իշխան քերթողաց իբր 934 ամօք նախքան զՔ • որոյ ծնողք ևս էին տաղաչաց էրգեցիկ քերթողք՝ ի գաւառէ զմիւռնեայ քաղաքի յոնիաց • Հռչակաւոր էին երկոքին գրուածք սորա • մինն կոչեցեալ Իլիաս , որ է նկարագրութիւն պատերազմի հելլենացւոց ընդ տրոյացիս • և միւսն՝ ոդիսէա , կամ ոդիսեաս , յորում են տարաժդեպ ուղևորութիւնք և պէս պէս անցք Ոդևսիայ արքայի • որք կացուցանեն զհոմերոս անհամեմատ ի քերթուհիս և կատարել յամի գիտութեան • Ա յնքան պանծալի հանդիսանայր սորայս հանճար և իմաստուն , մինչև միմիայն բան քերթուհեն չատ հմարէր առ լուծուն տարակուսանաց • Աղէքսանդր տիեզերակալ ի տեսանել զդերեզման Աքիւլլեայ՝ հոգոց եհան և ասէ • Երանի՞ քեզ Աքիւլլէս , զի քաջութեդ քոյ ունիս քարոզ զՀոմերոս • մատուցեալ յայնժամ առ նա բանաստեղծ ոմն և ասէ • լաւ ևս գրեսցուք մեք զքեզն այրեայ , քան զոր հոմերոս գրեաց զԱքիւլլեայ • որոյ պատասխանի Աղէքսանդր • ըղձալի է ինձ ի Հոմերոսի պատմուճէ գոլ Թերսիտէս , քան ի քումդ՝ Աքիւլլէս • Ա յս Հոմերոսի զքերականուհի ինն յօրինեալ՝ զմասունս բանին եղ զերկուս՝ զանուն և զբայ • և զայլսն կարգեալ իբր նոցին պարագայ •

Բազում են այլոց ազգաց երևելի քերթողք և հեղինակք քերականուհի • ոմք յունացին՝ Պղատոն , Արիստոտել իշխանն իմաստնոց , Թեոփրաստոս , Թեոդորատոս , Պտղոմեոս եղեալ բասէր Թագաւոր եգիպտոսի , Արիստոփանես բիւզանդացի , որոյ աշակերտ Արիստարքոս • և սորին աշակերտ Դիոնիսիոս Թրակացի , որ քերականուհի տեսանի ի մերս լեզու Թարգմանեալ • Հռոմայեցւոցն՝ Վրառէս մալլով , ռեհինիոս փալեմոն վիչենցացի , որ մնասարձ յաւակնէր իբր գրականուհի ընդ իւր ծնեալ և ընդ իւր ունի մեռանել՝ Նեփոս , Նիգիոս , Վարրոն՝ զորոյ քերականուհի մեկնեալ գրեն սուրբն

Օգոստինոս ։ Ելիոս դռնաւոս վաթդատիոս Հերոնիմոսի ։ Պրիսկիլիանոս ։ Էմմանուէլ ալվարէզ ։ ևն ևն ։ յայսմ ամի ի քաց տալեալ որոհեալ զբանս՝ մերոյս ազգի հալածատուէնէ աւետացաք սկիզբն լեզուի ։ ստեղծիչ գրոց ։ և զհնչելնակս քերականեանց ։

Սիւքն Հեղոի հայոց։

Ի, ախատեղծն Ադամ ստուգի լինել սկիզբն լեզուի Հայոց ։ զի ամ մարդկի՝ յառաջքան զկործանումն աշտարակին խօսէին ի լեզու և ի բարբառ Ադամայ ։ յորմէ ուղղակի ի ջնեալ առ նոյ ։ և յաջորդաբար յորդւոց յորդիս անայլայլակ աւանդեալ՝ անխառն և անփոփոխ պահեցեալ ի հայաստան ։ մինչև ցայժմ նոյն Ադամայն է լեզուն հայոց ։ Ապացուցանի ըստ Աճառաւնի գրոց ։ * Եւ էր ամ երկիր՝ լեզու մի և բարբառ մի ։ ամենեցուն ։ Եւ եղև ի խաղալն նոցա յարևելից ։ գտին դաշտ ։ մի յերկիրն սենաար ։ և բնակեցան անդ ։ ։ ։ ։ Եւ ասեն ։ եկայք շինեսցուք մեզ քաղաք և աշտարակ ։ որոյ լինիցի ։ գլուխն մինչև յերկինս ։ և արասցուք մեզ անուն յառաջ քան զսփռեալ ի վե՛ր ամ երեսաց երկրի ։ Եւ սփռեաց զնա՛ր ։ Աճ անուն ընդ երեսս ամ երկրի ։ ։ զի անդ խառնակեաց ։ նոր Աճ զլեզուս ամ երկրի ։ ‖ ծննդ ։ Եւ այն լեզու անխառն բերեալ յաւելեալ յաւելուածս ։ զի * ։ Նստաւ տապանն ։ ։ ։ ի լերինն արարատայ ։ ‖ ծննդ ։ ը ։ 4 ։ Ուր եղեալ նոյ որդւովք և ընտանեօք իւրովք տնկեաց զայգիս ։ շինեաց զքնակութիւն ։ և ըստ ածային օրհնութեն աճեալ և բազմացեալ սերնդովք զադամայն խօսէին զլեզու ։ և զայն բազմութիւն ոչ տանէր երկիրն ի միում վայրի ։ վասն որոնք եղեալ սփռեցան ի դաշտսն սենաարայ ։ ընդ որս և հսկայն մեր Հայկ իբր երեսնամեայ որդի Թորգոմայ չորրորդ յաւելեալ յանդրան ձեռն նոյի ։ ուր ի պատիժ յանդուգն մտաց նոցին եղև խառնակումն լեզուաց ։

Իսկ նոյ այր արդար ոչ գնաց ընդ նոսա ։ և ոչ միաբանեցաւ յաշտարակաշինութեն չարիս ։ և ոչ ի յանցաւածոցն՝ նոյնպէս և ի պատժոցն աղաւս և անխառն մնաց ի հայաստան մերում առ տոհմականին՝ երկերիւր ամ ևս այրեալ զկնի բաժանման լեզուաց ըստ ժամանակագրուց ։ Ապա լեզու նոյի և իւրոցն՝ որ էր պարզ Ադամայն ։ անայլայլակ պահեալ էր ի հայաստան ։ Բայց փառացն Աստ նախանձախնդիր նահապետս մեր Հայկ

յեւս խառնաձայնուեն արհամարհեալ զնծուրաց ամբարշտու-
թիւն, նչկահեալ եւիք զեօթանասուն և մի հակայ նահապետան,
ոչ միանամեալ ընդ նա ի պաշտօն պատկերի նեբրովթայ, հա-
մայն իւրայնովք զղջմամբ դարձաւ ի բաբելոնէ ի հայաստան
առ Աֆոպաշտ նախնին իւր առ նոյ. եգիտ զնա աճեցեալ
սերնդովք յոյժ յոյժ. և անհնար իսկ է զնոր իմն լեզու օտա-
բառեայն՝ վարժել բազմութեն. և ինքն այնմ բնապէս ընտել՝
գիտէր զայն գոլ հարազատ նախաստեղծիցն, դիւրինս հեւուե
ցաւ բազմութ բնիկ բարբառոյն. որ էր ազատայն և նոյն հա-
մարակ գործածեալ և յաւէրժացեալ։

Իսկ վիթխարին բէլ՝ որ բանաձեալն էր ի բաբելոն և միապե-
տեալ տարածէր զձագաւորուեին ի վերայ ամ երկրի, լուեալ
զլուսաւանչել Հայկայ՝ եւ ի վրէժխնդրութ. և անհամար հնձե-
լովք իբրև յորձանս սաստիկ հեղեալ զեղեալ խաղայ հասանէ
ի հայաստան բնաջինջ բառնալ զհամայն հայկազունս։ Ձայն-
ժամ հաստաբազուկ անպարտելին Հայկ իւրովք հարազատօք
գրոհ տուեալ, և խրախուսեալ յԱՅՁ յարձակեցաւ ի վր, և
աղեղնաձիգ խոցմամբ սաստակեաց զյառաջադէնն շինուեր աշ-
տարակին և զառաջնորդն կառապաշտութեն զսիտանեանն նեբ-
րովթ կամ զբէլ. և զոչս նորին ցիր և ցան փախուցեալ առ
զաւար նոցին. և այսպէս հայրենի աշխարհին իւրոյ տիրեալ
պայազատեալ յորդւոց յորդիս. որոյ սերունդ զարմ և աշխարհ
կոչի հայք. ըստ այնմ, * Գնացին փախստական ի Հայս.
|| Եսայ. ԼԶ. 38։ Եւ նորայն բարբառ՝ զոր հայկազնեայքս
սեփհականաբար խօսիմք այժմ ազգովիմբ, սկզբնապէս սերեալ
ե յադամայ. որ և նոյնն զարդիս կոչի լեզու հայկական։

Գլուխ հայկեան գրոց, և հեղինակք քերթողաբք։

Հայկազնեայցս պայազատուեի և տիեզերայաղթ թագաւո-
րութիւն ի սկզբանէ աշխարհի իբր 3600 ամն ոչ ունելով գիր
ըստ բնիկ բարբառոյս, վարեր ասուրոց պարսից և յունաց
դպրոցքը և գրովք յայմ գործս արքունիս յեկեղեցականս և ի
քաղաքականս։ Ապա հաճեցաւ Աֆ ընդ լուսաւորուեն հաւա-
տոյ ծագել ազգանազեան ազգին և հայաստան աշխարհին զլոյս
խնամոյ գնծապարգև գրոյն՝ ի ձեռն երանելոյն Մեսրովբայ.
յորմէ հետէ ընդ դարս դարս պայծառացեալ գամ քան զդամ
առաւելան մերոյս լեզուի հեղինակք զանազան գիտութեն և
քերթողք հայկաբանք։

Հեղինակք հայկական քերականութե՛ հանդիսանան լեզուս գէտ նախնիք մեր քաջ մատենագիրք • իբր ոչ եթէ զքերակա՛ նութե՛ գիրս յօրինեցին, այլ զուղղութե՛ խօսից և գրոց ըստ հանգամանաց հայկաբանութե՛ աւանդեցին • նոցին միաբան տո՛ ւորէնն է յատկութի՛ լեզուիս • կանոն ուղղութե՛, և հիմնական պատճառ ապացուցութե՛ քերականութե՛ • Որոց յանուանէ ծանու՛ թեաբանութե՛ս ամենից չէ տեղւոյս բովանդակել • այլ որ միան՛ գամ զքերականական նիւթոց ինչ ինչ գրեցին, Թուեսցուք զանձնաւորսն համային բարեաց բարգաւաճ արգասեաքն • սկիզբն առեալ յարմնոյ յերանելոյն Մ՛եսրովբայ • ոմ՛ զի յայտնեցին ընդհուպ Աշ՛ առ ազգս մեր, և անխոխաստելի երախտիք երանաշնորհ թարգմանչաց մերոց • որ զարդիւնաւոր վաստակս ընդ անձանց իւրեանց յանմահութի՛ վերածեալ նուիրեցին ի՛ փառս Աշ՛ ի ժառանգութի՛ անսպառ երանութե՛ • Այլև առ հա՛ ւասարակ զանխնդրեցուն՝ որ մինչև յաւուրս մեր յօժարեցան սա՛ տարել լեզուիս • յայտնեսցուք զանուանս • որոց բազմաց արդիւնաւոր վաստակք • և ոմանց յօժարութե՛ն յարգ գովութե՛ ժառանգաւոր • ոմ՛ տեսցի յաջորդաբար •

Տիեզերալոյս Բաբունապետս մեր Սե՛ն Մ՛եսրովբ՝ որ և կոչի մաշթոց • որդի էր առն երանելւոյ վարդան կուղեցւոյ՝ ի տարօնական գաւառէ ի հայեկայց գեղջէ • ծնեալ յամի Տ՛ն 361 • ի մանկութե՛ աշակերտեալ մեծին Ներսիսի Հայրապետի՝ վարժեալ հելլէն դպրութի՛ եղև նոսատր Նորին • Եւ զի գաւա՛ ճառատարութի՛ քաջ տեղեակ ևս ասորի և պարսիկ գրոց • յետ մահու Հայրապետին՝ որ յամի Տ՛ն 383 • կարգեցաւ դիւա՛ նադպիր Թագաւորաց մերոց՝ տարեալ զպաշտօնն յամս եօթն,

փառաւորեալ յամենեցունց •

Ապա տեսեալ զվտանգ արշակունի Թագաւորութե՛ և զընդհա՛ նայնութի՛ փառաց անցաւորիս • ընկեցեալ զմարմնական պա՛ տիւն • զհետ ընթանայր երկինաւորին • և ձեռնադրեալ Քա՛ հանայ՝ խաթողնագետ կայր ի քարանձաւս յինքն չարեցու՛ ցեալ զաղօթասէր եղբարս • տանէր քաղցի և ծարաւոյ բան՛ քարաձաչակ լեալ • և զդիշերային հանգիստ՝ զչարիք քնոյ • յո՛ տանեաւոր տքնութե՛ ի թօթափել ական վճարեր • և այսպէս ամ՛ քաջութի՛ հոգևոր կրթութեանց զանձն տուեալ մինչև ի հինգե՛ րորդ ամ արքային մերոյ վռամշապհոյ •

Ապա շրջեալ ի քարոզութի՛ ոչ սակաւ նեղութիս կրեր վա՛ յասորի գրոց թարգմանութի՛ ուսուցանելոյ • ուստի յարաժամ արտաքս ըստ առաքելոյ վանն եղբարցդ և ազգականաց, տեսանելով և

զծանր ծախս և զտուժապանս մանկանց տգդիս։ որ բազում Թո-
շակօք՝ հեռագնաց ճանապարհօք դեգերեալ մաշէին ի դպրոցս
ասորի և յոյն գիտութ։ Եւ առ այս փղձկեալ ի սիրտ և ի հո-
գի ասոյր զանձն ի ջանս և ի վաստակս պէս պէս փորձոյ առ
գիւտ նշանագրաց • և ոչ կարացեալ ի գլուխ տանել յայն-
ժամ , գնայր հասանէր առ Սբ Սահակ Կաթուղիկոս հայոց
մեծաց , և գտանէ զնա առաւել քան զինքն փափաքող այնմ.
և երկոքին ևս բազում պարապէալ ի նոյն , իբր ոչ կարացին
առնել ինչ ոնդ փափաքելին , աղօթիւք և պահօք զաւուրս բա-
զումս առ Աբ կանխէին ընդ զբաշձանս իւրեանց։

Ա յնուհետև երանելոյն Մեսրովբայ դիմեալ ի ջնանէ յանդար-
ման տեղին ի գողթան գաւառ • ընդ առաջ ելանէր նմա ոճա-
ձեր իշխանն գողթան Շամբիտ անուն , և գիւտ որդի նորին.
և զբանն կենաց սերմանեալ զգաւառացն՝ օգնականութ քա-
ջեր իշխանին գերեզ զամ հոգիս ի հնազանդութ աւետարանին
Քի , լցեալ յանձին զպակասութիւն սրբ Լուսաւորչին , բառ-
նայր ի գաւառն զհայրենասիրդ աղանդն սատանայական դի-
ւսպաշտ սպասաւորութ , որ յաւուրց սրբ Տրդատայ Աղքայի
ծնայր թագաւորեալ։ Յայնմի իսկ բնակեալ գաւառին տեսեալ,
յաղթեցեալ սրբ՝ դիւքն կերպակերպ նմանութ հալածական եղ-
եալ անկանէին ի կողմանս մարաց ;

Ա՝իւսանգամ ևս երանելին Մաշթոց եկեալ առ սբ Խոս-
հակ Հայրապետն , և ժամանակ ինչ կացեալ խորհէին բազմութ
խմասանոց զէս իրացն գտանել • վ՛ն որոյ հրամանաւ Հայրա-
պետին և Թագաւորին՝ յամի Տ՚ն 402 գումարեալ Եպիսկո-
պոսաց և վարդապետաց ի վաղարշապատ քաղաք ի հայրապե-
տական Աթոռն • ժողովեալ և գիրս նշանագրաց հայասան
ազգին , բազում հարց փորձի և քննութ պարապէին՝ բարեաց
օձան գտանել։ Եկն ի ժողով անդ և վճռաշարժուհ Աղքայ ,
և պատմեաց զբանս Հաբէլ ասորի փիլիսոփային , որ մինչ ի
միջագիսս էր՝ ասացեալ էր ինքեան , թէ մերձաւոր իւր Դա-
նիէլ եպիսկոպոս տեսլեամբ՝ ուսոյ յօրինեալ զասաս ինչ հայոց,
և խնդրէր հրաման տանել զայն ի հայս և տարածել։ Առ այս
ուրախացեալ հարց ժողովոյն՝ յօժարեցին զաղքայ փոյթ առ-
նել վ՛ն պիտոյիցն • և ի տանէ աղքայի զայր ոմն յուշիմ վահ-
րէձ անուն հրեշտակութ յղեալ ի միջագիսս՝ եգիտ զՀաբէլ
փիլիսոփայն • և նովաւ գնացեալ առ Դանիէլ Եպիսկոպոսն՝
մատուցանէ զնորոգեալսն Աղքայի և զնաման Եպիսկոպոսացն
հայոց • և նա ուրախութ դնէ առաջի երկոցուն զիւր վաշնջուց

չարագրեալ նշանագիծս ըստ յունական տառից և գրոց • որք և քաջ հմտացեալ ի Դանիէլէ զեղանակ հեգելոյ տառիցն՝ բէ֊ րին առ Աբքայն • և զոր ուսեալն էին , աւանդեցին սրբոցն Սահակայ և Մեսրովբայ • և հրաման տայր թագաւորն ամ֊ ուրբք այնու նշանագրովք կրթել զմանկունս • և առ այս Աբ֊ Հայրապետն Սահակ զերանելին Մաշթոց ձեռնադրեաց յաս֊ ոլիական ծայրագոյն վարդապետութէ • որոց զամս երկուս վաս֊ տակեալ ի նոյն՝ սրտմիտ մանկանց եւս վարժութէ՝ խելամուտ եղեն , ոչ լինել բաւական այնու մատեցուածին նշանագրովք անթերի կապել և յօդել զխուզբայս և զհեգինայս հայկազն լեզուի •

Ջկնի երանելին Մաշթոց ինքնին մատաւարժ աշակերտօք իջանէ առ նոյն Դանիէլ ասորի Եպիսկոպոսն , և ոչ աւելի քան զառաջինն անցանէ յերեսիս առ Գազաոս ոմն հեթանոս ձարտասան իշխան դիւանին , իբր կարող հնարել զդնդիսխան • և նէ յօժարութէ ուսեալ զհանգամանս լեզուի հայոց , չատ ջա֊ նացեալ և ոչինչ օգտեալ՝ զգիտուէ խոստովանեաց • Եւ զայլ ոմն ասելով հանձարեղ յոյժ՝ վարդապետ իւր լեալ յառաջ վերակացու դիւանին Եպիփանոս անուն հեթանոս • որոյ առնել զձարտասանանաց գրեանս ի դիւանէն եդեսեայ , և գնացեալ քրիստոնէութէ հաւատաց • զնա գոյես լցցնանել զփափաքդ • Ցայնժամ Աբ֊ Մեսրովբայ օգնականութիւն և ի բաբելոսէ Եպիսկոպոսէ Եդեսիոյ գտեալ , և անցեալ ընդ փիւնիկէ դիմ֊ ի սամոսատ • և Եպիփանու վճարելով զկենցաղս՝ Թողեալ լինի աշակերտ մի եկեղեցական՝ անուն Հռուփանոս հրաշալի արուեստիս հելլէն գրոցք , որ ի սամոսատ էր միայնացեալ • առ սա երթեալ սրբոյն և այնչ չահեալ , սատկեաց՝ Թէ ի մորդկերդէն խնասից գեր ի վերոյ գոյանի այս ցանկալի իւր • և ապաւինեալ յԱբ֊ զօրականն իւր ի ձեռս առնու խըս֊ տոմբեր ձգնութէ զաղօթս և զարտասուալից պաղատանս , մինչև արժանի լինել հոգեպարգև տեսլեան •

Վ֊Ռանդի յաւուր միում յափշտակեալ մտաք յաղօթս՝ ոչ֊ սանեկ ոչ ի քուն երազ , և ոչ յարթնոյն տեսիլ • այլ ի սրտին գործարանի երևութեացեալ հոգւոյն աչաց՝ Թաթ ձեռին աջոյ գրելով ի վե֊ վիմ ոմ ի ձեռն դրոշմեալ ձեռք տառից • և ոչ միայն երևութեացաւ , այլև հանգամանիք ամենիցն ոմ յաման ինչ ի միտս սրբոյն հաւաքեցաւ • Եւ յարուցեալ յաղօթիցն զաւարճամիտ գոհութէ Աբ՝ ստէպ զնշանագիծս մէր երկաթա֊ գիր ի մագաղաթի , կարգաւորեալ անուամբք և յօրինուածովք

հեգեմոնից, և Հռուփանոսիւ որոշեալ զտառս ըստ ամանակին և ըստ հագագին՝ փոխատրելով զհայերէն աճուեցայս ըստ ան-
սպիտաքուեան սիւղոբայիցն ի հելլենացուցն, Որ եղև յամի
Տ՚ն՝ 406, Նոյեմբերի 25, և տրեի ժէ. ի սահմանս քա-
ղաք առ և փրատ գետով մծոն ի սահմանս մարաշոյ. գոլով ե-
պանէլսն իբր ամաց քառասուն և հնգից.

Եւ ի սկիզբն 407 ամի իբրև եկեալ հասանէր ի հայաս-
տան մերձ արքայանիստ վաղարշապատու, ազդ եղև բարեբաղդ
արքային վառմշապհոյ և սրբոյ Հայրապետին Խոսակոյ, որոց
գումարեալ զամ ուխտս եկեղեցականս, և նախաբարեգուծ
աւագանոյն բազումք հանդերձ բազմաբոմս ժողովրդովք ընդ
առաջ ելեալ պատահէին մխիթարոյ զափսոյ ոսկ գետոյ, այն է՝
(առփա չայը), և հոգևոր ողջունիւ յարգեալ զմխիթարն.
անդ էր սրտալիր ուրախութիւն և անհամբոյր տեսիլ հայկազն,
զի զրքն Մեսրովբ ընկալան պայծառացեալ շնորհօք Նորա-
տեղծ գրովք, իբրև զ Մովսէս ածաւուր տախտակօք. և գո-
հացողական երգօք բարձրաձայն օրհնութիւնք ածեալ մուծին ի
մայրաքաղաքն Վաղարշապատ, ուր է լուսակառոյց գահն որ
Էջմիածին. և առ հասարակ ամենեքեան ոչ ի խաւարէ յօտար
նշանագրաց տանջանաց ղերծեալք ի լոյս, զայն օր տօնական
ցնծութիւն անցուցանէին.

Եւ իսկայն ձեռնարկեալ յածագործ մշակութ ի Թարգմա
նութիւն որոց, յերիւրելով զամ և ելոյ Հայրապետին խոս-
հակոյ. որ յոյժ առ լեալ վարժիւք անցանէր զդիտողիք յու-
նաց, հմուտ երաժշտական տաւից՝ հռետորական և փիլիսո-
փայական արուեստից. Ունէին օգնական և զաշակերտս իւր-
եանց բանիբուն քահանայս. Յօհան յեկեղեաց գաւառէ.
Յովսէփ ի պաղնական տանէ. Տէր կամ Տիրայր ի խորձե-
նոյ. Մուշէ ի տարօնոյ. Եղիսկ ի կողբ գեղջէ, ևլ.

Յօրինեցին և զհինգ եկեղեցական որ գրեանս. ա, Քա-
մագիլքն. այն է ժամակարգութի հայաստանեայց որ եկեղեցւոյ,
որոշեալ զաղմունս յուր կանոնս ընդ օրհնութիւնս մարգարէից
յարմարելով զբարողս և զաղօթս ըստ ժամու պաշտաման ա-
ւուրն. բ, Տօնացոյցն. որ է ցուցակ տէրունի տօնից և որց
և աւուրց պահոց պատշաճ ընծեցուածովք և պաշտամամբք.
գ, Պատարագամատոյցն քաղուածք սարկաւագաց և երգոց
դպրաց. դ, Շարականն. այն է եղանակաւոր բանքն վայել-
չացուցեալք յուր ձայնս և յերկու տեղիս, յաւելեալ և
զբազում հոգևոյ շարականս. ե, Ծիսապանն պաշտաման որ

խորհրդոց՝ մկրտուէ , պսակի , ձեռնադրուէ , Թաղման , և՚ց. որ և յանուն սրբոյն Մեսրովբայ մինչև յայժմ կոչի մաշտոց։ Ջորս հետզհետէ բարեկարգեցին նոցին շառաւիղ որ Հայրապետք՝ Գիւտ , Յովհան մանդակունի , և այլք ։

Եւ գործակցեցաք Հոգւոյն որ ի գլուխ տարեալ զայս , աշխարհս հայոց անպայման պահպանելի լինելը ։ որքունի հրամանաւ վաղվաղակի բացան աղբիւրք գիտութեան Աշ ի բազում տեղիս դպրոցք հայկական լեզուի ըստ քաղաքաց և գաւառաց իւրաքանչիւր սահմանաց խաչատուր մարզպան , սիւնեաց աշխարհին , գողթան երկրին , և՚ց. ի կողմանց և ի գաւառաց հայաստան աշխարհին յորդեալք և դրդեալք հաճախեին ։ բաղմացան դաւք գրչաց Թեւակոխելով զմիմեանս ։ զի առ հասարակ ամենեցունն՝ ոչ ոք արուեստ ուսուցանէր , այլ իւրքն զհոգի առաքելաբար տայր իւրոց աշակերտաց , տպաւորեալ ի սիրտս նոցին ինքեր իրքն ի կակուղ մոմն ։ Ա յլև առ ժամանակին կարեւոր խնամատարական գրոց Թարգմանութիւն լուսաւորեալ զազգս հանդերձ յարարատեան գաւառն բղխեցին ընդհուպ ածէ զնին խնամատուէ , և ոռոգեալ զհայաստան աշխարհս ծաղկեցաւ որպէս դրախտ Աշ ։

Եւ որ հրաշափառագոյնն է՝ զի ոչ միայն մերոյս ազգի , այլև երկուց սահմանակից ազգաց՝ յաւելուածական բարեաց յիշատակ հեղինակ գրոց գտաւ տիեզերալոյս Րաբունապետս մեր։ Քանզի վիրք և աղուանք ևս՝ որ ոչ ունէին զգիրս , լուեալ զծաղատուր ընդհուպ Երանելոյն Մեսրովբայ , առաքեցին հրաւիրակս աղերսական գրովք իւրոց Կաթուղիկոսաց և Ա.բջոյից։ ընդ և զիւրեանց կարօտութիւն ։ առ որս յօժարակամ փութացեալ սբյն՝ ստեղծ զնշանագիրս ըստ բնիկ բարբառոյ նոցին , դասս դասս դպրոցաց և վանօրէից բազում բարեկարգութեամբ խնամատուն վարժիչս հաստատելով։

Ի.յնուհետեւ Խոսակ Հայրապետ և երանելին Մեսրովբ զգուշացեալ յերեսաց պարսից Ա.բջոյն յերկրորդ վտանգ , ամենքեան հարազատաբար մեկնեցան գնացին ի բաժնի յունաց յամի Տ՚ՃՂ 420 ։ յորս բնակիչ հայք ոչ ընկալան զերանելիսն ըստ արժանեաց , զի համարեին զնիքեանս լինել ընդ իշխանութեանն արք Եպիսկոպոսին կեսարիոյ ։ և յայն վերակացութիւն ոչ Թաղոսին ուսուցանել զհայերէնն դպրութիւն , Վ՚ որոյ և նոքա Սահակ առաքեաց զերանելին Մեսրովբ և զվարդան երիցագին Թոռն և զտանս յաշակերտաց ի Կոստանդնուպոլիս գրեալ Թուղթ առ Կայսր Թէոդոս և առ Ատտիկոս Պատրիարգն , առնուլ

հրաման հռովմ ի սեփհական վիճակի իւրեանց ։ և յառաջա-
տուեն հայերին ուսման ։ Եւ նոքա համուեն ընկալեալ զամ
խնդիրս սրբոյն Սահակայ՝ պատուասիրելոյն զառ ի նմանէ ա-
ռաքեալսն ։ զի ի Կայսերէ եկ հրաման յաղագս՝ զսուրբն
Մեսրովբ կոչել ակումիա ։ ըստ յունաց՝ ոգիփէթս ։ այսինքն
աննինջ անհանգիստ ։ և զայս անուն տային երևելի վարդապե-
տաց անձանձիր պարապելոց ի քարոզութեն բանին ։ Նոյնպես
և Աստիկոս Պատրիարգ մեծարեալ զնոսն՝ անուանեցաց էին
սեսոպիկոս ։ այսինքն ժողովող հոգեշահ բանից՝ քարոզ և վար-
դապետ օրինաց ։ որ է անուն եկեղեցական պատուոյ ընծայ-
եալ գերզօն վարդապետաց ծաղկելոց բանիւ և գրով ։ Ոչ և
զՎարդան կարգեաց կայսրն սպասպապետ զօրաց և յիւրում
բաժնի ։ Ոչք և զժամանակ ինչ վայելեալ պատուով և ալքունի
դարմանիք կացեալ ի կայսերական քաղաքի ։ զնոսին պասէքին
ելլեն մեծաւ փառօք ալքունի կառօք ։ առեալ զնուագնա ի
Կայսերէ և ի Պատրիարգէ առ նոսն Սահակ ։ և զշրջակայսն
առ Անատոլիա զօրավար արևելից ընուլ զամ հայցուածս Կա-
թուղիկոսին Հայոց ։ և եկեալ հասեալ առ հայս՝ որ ի բաժնի
յունաց ։ հաստատեցին զդպրոցս հայերէն գիտութեն՝ յաղքու-
նաւսս հոգացեալ զպիտոյսն ։ և յաշակերտաց իւրոց կարգեալ
ուսուցիչս մանկանց ։ և ինքն անհանգիստ փոյթ կալեալ ի քա-
րոզութեն ճշմարտուե՝ վաղեր զամենեսեան ի սէր ածս պաշտուե ։

Յօրիներ և զհոգեհրահանգ Հառս բազմադիմի գիւրապա
տումն առակօք և նմանուեք ։ Հիմիկեր և զվանորայս՝ ժողովեալ
զբազում միանձունս կրթեալ յաղօթս և ի խնդրուածս առ
Աե ։ յոգունչ սգաւորաց և արտմեցելոց կարճամաց՝ հոգե-
շնորհ վարդապետութեք զսիրտս քաղցրացուցեալ միխիթարեր ։
Եւ գրեթե զամ ժամանակս կենաց իւրոց՝ աւետարանական
ճշմարտուե ողջապատում գնացիւք առաջի Թագաւորաց և իշ-
խանաց և ամ հեթանոսաց զամենապիրկին Ձե զանուն յանձնեն
կրեր ։

Յակ ոչ կաթուղիկոսն խաչակ պարթև կալեալ զաթոռ
հայրապետուե զամս չիսուն՝ բազմամիշտ և բազմարիւն գոր-
ծով ապրեալ ցամս հարիւր և քսան՝ հանգեաւ ի քե յամի
Տեառն՝ 440 ։ ի նաւասարգի ե ։ յաւուր ծննդեան իւրոց ։ զորոյ
զոր մարմինն բազմամբոխ ժողովուրդք սաղմոսիւք և օրհնուեք
տարեալ ի տարոն հասուցանեն ։ ի բուն ի գեօղն իւր յաշտի-
շատ ։ և ի մարտիրոսական խորանին յարկեղ ոչոյն հանգուցին
անուշահոտ խնկով և քնապոյշ նկիով ։ զորինաւոր յիշա-

տակն ի վերայ կատարեալ ։ ուր և շինեցաւ եկեղեցի սքանչե-
լագործաւ ։

Եւ զի ոչ գտաւ առաքինեայ երանելին Մաշթոց , զոր իբ-
րև լուաւ բազում անձկալութեաց տրտմութիւբ և արտօսրագութ
տղբովք և ծանրաթախիծ սգովք պաշարեալ դնէր ։ տեսեալ ,
Թէ բարձաւ գաւազան քահանայապետուե ի տանէ երիցս և
բանեալ ըբ Լուսաւորչին ։ Եւ ապա զօրացեալ տէրեամբ՝ ա-
ռաւել ևս փոյթ կալաւ պահպանութեան հօտին քրիստ ։ և ինքն
խնամոյ զամեոս հայրապետուե , անձամբիր ջամբեալ զխօսուն
և զանխարդախ կաթն բանի աւետարանին յորդորելով զամե-
նեսեան յաւղղութիւբ վարուց ըստ հաճոյիցն Աստ , մերձաւորաց՝
հոգևշունչ բերանոյն քարոզուբք , և հեռաւորաց ընդ ամ գա-
ւառս գրելով թուղթս խրատականս և զգաստացուցիչս ։

Իսկ զնոյն վեցից ամաց մահու սրբոյն Սահակայ՝ եհաս և
սբբոյ ժամանակ ելից յաշխարհէս ։ որ յետ սակաւ ինչ աւուրց
հիւանդանալ ի վաղարշապատ քաղաքի յորժամ ժողովեալն էին
առ նա իբր իսկ աշակերտք և իշխանք , ի ցաւոյն փոքր մի
սթափեալ նոտաս ։ և ամբարձ զմանապազատարած ձեռս իբր
յերկինս՝ օրհնեաց զամենեսեան , յանձն արարեալ շնորհացն
Աստ ։ և մինչ ձեռք սբբոյ ի վեր տարածեալ էին , տեսիլ սքան-
չելի ցուցաս ։ խաչանման շող ճածային ցոլացեալ ի վե ամեն ,
և նշմարտապէս աւանդեալ զերանելոյ հոգին ի յշ մեհեկի յամի
Տեառն 441 ։ լցեալ ամաց ութսնից ։ և եղև սուգ մեծ և ողբ
բուռն ամենից վե որբանալոյ ի հասարակաց հօրէն ։ զոր ոչինչ
ընդհատ ճանաչէին ի Լուսաւորչէն հոգւոց ։ Իսկ հոտ անոյշ
բուրեալ ի քիմս ամենեցուն՝ եղից զմոյրան աստ ։ և սքանչելի
լոյսն և ևս պայծառացեալ յայնմի աւուանելոյ ժողովրդոց
ներքոյ և արտաքոյ , վասն տալոյ Աստ ։ և բազմաի անհաւա-
տից յաւետիս յեկեղեցի քրիստ ։

Այսպա քաջ իշխանն Վահան ամատունի հանդերձ Հմայեկաս
աշխարհագումար բազմութբ եկեղեցականաց և աշխարհականաց
եբարձ զնշանագիրս մատենին սբբոյն՝ աբժանի պատուով տանդա-
սիւք և հոգևոր ցնծութբ կանխեցեալ և ջահիւք վառեալով և ամ
լուսաճաճանչ զարդուք յերկրէ և յերկինք ։ զի նոյն տեսիլ
լուսեղէն խաչին այն յանգիման ամ ժողովրդեանն հովանա-
ցեալ երթայր ի վե դագաղին , մինչև ի հանգիստ գնա ամ-
փոփեցին ի գեօղն օշական , կատարեալ և անդ պատշաճակ
սբբոյն , զոր ամ լուսաւորէ մանեալք ։

Եւ յետ երից ամաց յաջողեցաւ բարեացադարտ Վահան

իշխանին խորան ոքանչելի կանգնել և հոյակապ բարձրաբերձ գմբէթի ի վե՛ր սեղանոյ կենարար Մարմնոյ և Արեանն Քրիստոսի և սպասս վայելուչս պայծառատեսիլ զարդարեալ ոսկւով և արծաթով և ակամբք պատուականաց • և զբաղատ՝ որ ցնչնայս զետեղեաց ընդ մարմնոյ սրբոյն Մեսրովբայ , կարգեալ ի պահպանութիւն տեղւոյն զԹաթիկ աշակերտ նորուն՝ զայր սրբակրօն և երկիւղած • որ զկնի ձեռնադրեալ եպիսկոպոս բանեցոյ , ի պարսից նահատակեցաւ յերկիրն ասորւոց ի Տիզբոն քաղաքի • որ ըստ ոմանց չորք կամ Ասպահան :

Արաքիրթն յառաքինութիւն և կատարեալն յիմաստութիւն սուրբն Մովսէս խորենացի՝ այր ըստ սրտին Աստուծոյ , հայրենեաքն ի խորին ասանձ տարտնջոց , քեռորդի և աշակերտ սրբոյն Մեսրովբայ՝ անուանի քերթողահայր , այսինքն՝ գլուխ բանից հիւսից • ծնեալ յամի Տեառն 411 • և ի մանկութենէ անեալ ընդ դաստիարակութեաբ սրբոյն Իսահակայ Հայրապետի և Մեսրովբայ Բարեպատիսին • զոր և իբր քսան և երեք ամեայ ընդ այլոց աշակերտաց առաքեցին վարդապետքն իւր յաղէքսանդրիա յուսումն հելլենական ի լեզու պանծալի ստոյգ յօգտանալ ճեմարանին գիտութե • և ըստ հարաբերային մասանց պարապմանեալք յերեսասցուցն հասանէին քաղաք , և ընդ խորս դիւանին նաեւել անցին ի սե՛ր տեղիսն երկրպագել • և վայրկեան ինչ մնեալ ի պաղեստինացւոց հրահանգս , սաղարթեմ անցեալ մտին յեգիպտոս յաշխարհն համբաւատուն՝ ուր յամս եօթն աշակերտեալ մեծիմաստ առն՝ նոր պղատոն կոչեցելոյ՝ վարժեալ կատարեալ յամ իմաստս • և ի կամէն նաեւել յելլադայ՝ բռնութե՛ հզորին անկան յիտալիա • և ողջունեալք ի հանգիստ սրբոյն Պետրոսի և Պօղոսի՝ ո՛չ բաղում ինչ կացեալ ի հռոմ , անցին ընդ հելլադայ յասորիկ , և մտին յաքեդիա : Ուր իբր երեք ամիս անցուցեալ զմեծերացն ժամանակ , ելին ի կոստանդնուպոլիս • և փափաքեալ հայրենեացն եկին յաշխարհս հայոց՝ յամի Տեառն 442 ‖ • և գտին ի վիճակի անչքութե՛ • այս է՝ երանելի Վարդապետք իւր փոխեալ յաստեացս • Թագաւորացն արշակունեաց բարձեալ • և գաւազան Հայրապետե՛ զրկեալ ի շառաւիղէ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ • վասն որոյ նաեւան ի սուգ սրտմտե՛ ողբս յօրինեալ :

Ի կէս յետ վախճանի երիցագոյն աշակերտացեցն իւրոյ՝ երանելւոյ Եղիկայ կողբացւոյ՝ յաճախ հալիսկոպոսանե՛ բազմեալ , անդուլ և արշաւունեաց , այն է՝ երկրին կամաբականաց , ընդ

երկար ժամանակս հոգևոյս զհօտ իւր ամ արթնութ և իմաստութ , անձանձիր պարապեալ ի հոգևոր կրթութիս շարադրութե բազում գրոց և թարգմանութեց ։

Սորա ի բազմապատիկ վաստակոցն ունիմք այժմ զպատմութի հայկազանց և զաշխարհագրութին , զպիտոյից գիրքն հռետորական , զհամառօտ քերականական հատուածս ։ զհոգեշահ ճառս և զներբողս ի սբն Հռիփսիմէ , և զշարականս վեմ ոճիս , ևն ։ Եւ այսպէս արդիւնաւոր երկասիրութե ըստ թուելոյն արծ բունոյ , * ժամանակ կենաց տևեալ ձգեալ ամս հարիւր և ։ ։ քսան , լի և պարարտ ծերութե , հանգեաւ խաղաղութե ի Քս , յամի Տեառն՝ 431 ։

Ամբոխ վերծանող՝ կրտսեր եղբայր Մովսէսի խորենացւոյ , աշակերտ սրբոյն Մեսրովբայ , աշխատասիրեալ ի թարգմանութիս սբ գրոց ։ ունի և զքերականական գրուածս ։ յօրինեաց և զճառս ի գալուստ տեառն յերուսաղէմ յաւուրս արմաւենեաց , ևն ։

Դաւիթ անյաղթ փիլիսոփայ ներգինացի՝ քեռորդի և աշակերտակից Մովսէսի խորենացւոյ ։ հայրենեօք ի հալք գաւառէ առ սահմանօք տարօնոյ ի գիւղէ ներգէն ։ ծաղկեալ յամի Տեառն՝ 466 ։ քաջափայլ ի հանդէս ճեմասիրութե և իմաստութե , հելլենական ուսմամբ գերազանցեալ զամենեքումբք ։ ի լոյս էած զքերականութի կատարեալ ըստ ոճոյ յունաց , Թերևս առ ժամանակին թարգմանութեցն կարևորութեն ։ յօրինեաց և զդիրս սահմանաց և էակաց , և զվերլուծութեն ներածութեց պորփիւրի և ստորոգութեցն արիստոտէլի ։ զորոյ զդիրս ի յունարէն էր վերածեալ ի հայս ։ Վեմ ոճիս հիւսեաց և զբազում ճառս ի ծնունդն Տեառն ։ Բարձրացուցչքն , ածընկալ սբ խաչն ։ և զայլ հարցմունս և պատասխանիս , ևն ։

Վա սբոյ գրէ Ագաթել Եպիսկոպոս սիւնեաց , Թէ յոյնք հնարին վերանեղին Դաւիթ յինքեանս կորզել ի պարծանս ազգի իւրեանց ։ զի վեմական բանք սբոյ գաւանին և ի յոյն բարբառ ։ իստ որում միօրինակ յաջողակ երևէր յերկաքանչիւր դպրութե՝ հայոց և յունաց ։ Բայց աւաղ , զի հրեշտակացին փափաքելի վարուց սորին և բազմարդիւն գործոցն սակաւս ունիմք զտեղեկութե ։

Անանիա վարդապետ շիրակացի ծաղկեալ յամի Տեառն՝ 661 ։

ֆափաքմամբ արտաքին գիտութեց ի բաղում տեղիս յածելոյ գառանէ ի տրտմիցն քաղաքի զիվլխոփայ ունի բիւրազնացն Տիւքիկոս անուն · առ որ զամս ուրեմն վարժեալ յամ արտաքին իմաստս , դառնայ ի հայս · շարադրեաց զգիրս բազում գիտութեց · այս է՝ քերականական հմտութեց , ճարտասանական հանդիսից , փիլիսոփայական ուսմանց , և զաստեղագրութիւն ի քաղդեացոց և ի յունաց : Սորայս տեսանի և գիրքն վերնագրեալ իբր գրահաշիւ ըստ այբուբենից , ՀԲ :

Ընդ որ և զնորոգութիւն ինն տումարին հայոց հրամանաւ Աննասատասյ Կաթուղիկոսի · որ մինչ խորհէր ժողովով եպիսկոպոսաց հաստատել զայն , փոխեցաւ ի կենաց ասի · և անփոյթ մնաց ի յաջորդ հայրապետաց :

Ա՛ռաջին քերթող եպիսկոպոս սիւնեաց՝ երկրորդ գլխի խորենացւոյն · ծաղկեալ յամ Տեառն 670 · քաջավարժ ի հելլեն դպրութիւն · յօրինեաց զքերականաւթ , զճարտասանութիւն , և զմոլով ճառս հռետորականս : Ոմանք սորա ասեն արարեալ զգիրքն պիտոյից ի խնդրոյ Թէոդորոս խաթալնազդեաց վարդապետի և մեծիմաստ վարժապետի Սրբց Հայրապետաց մերոց՝ Ցովհաննու իմաստասիրի և Սահակայ երիցուդի , զորոյ զմեռեալն պատուական արար Աջ քան զմեր կենդանութիւն :

Ա՛ռաջին քերթող եպիսկոպոս սիւնեաց՝ աշակերտ վերնոյ մովսէսի սիւնեաց եպիսկոպոսի , վարժեալ յարութեամբ քերականութեն և հռետորութեն և յայլ հելլենական դպրութիւն , ձեռնադրեցաւ Քահանայ յէրզնկայ Կաթուղիկոսէ , և գնաց ի կոստանդնուպոլիս յամ Տեառն 713 · Ուր զամս հինգ ետասան անխոնջ ջանիւք կատարելագործեցաւ գրկնել յամ գիտութիւն · Թարգմանեաց զգիրս Սրբց Հարցն՝ Դիոնէսիոսի արիսպագացւոյ՝ Գրիգորի Նիւսացւոյ , ՀԲ :

Եւ իմացեալ Թէ ծաղկեալ ևս է իմաստասէր յիտալիա , չոգաւ անդ և ի հռոմ , և առեալ զգիրս ինչ վարդապետութեն հաւատոյ եկն ի կոստանդնուպոլիս , և ի Գերմանոս Պատրիարգէ ընկալեալ զնամակ սիրոյ՝ յամ Տեառն 728 , վերադարձաւ ի հայս յաշխարհն սիւնեաց · յօրինեաց և զվեհկութեն քերականութեն , զհամառօտ տեսութիւն աւետարանացն , ևս և զվեհկութիւն գրոցն յոբայ , և մարգարէութեանցն՝ դանիէլի , եզեկիէլի , և գրոցն Դիոնէսիոսի և զերգս շարականաց՝ և զայլ բազում գրուածս : Եւ ըստ խնդրոյ իշխանացն սիւնեաց՝ բաբկենի և

քուբիային՝ ձեռնադրեցաւ ի Տէր Դաւիթ Կաթուղիկոսէ՝ Եպիսկոպոս սիւնեաց իբր յամի Տեառն 739։ Եւ չև ևս էր լացուցեալ զամ մի յաթոռ այնր իշխանութեանէ՝ դաւաճանեալ սպանաւ դաւով ի պահնիկ կնոջէ միոյ ։ որ յանդիմանեալ լինէր ի սրբոյն վասն չարութեանցն ։

Յամամ վարդապետ արևելեան ծագեալ յամի Տեառն 867 ։ գրեաց զբանս ինչ ի վէր քերականութե ։ զոր յիշատակէ և Յովհան վարդապետ երզնկացի ։ չարադրեաց և զպատմութիւն հայոց ։ և զվեցհարիւրամեայ՝ և սաղմոսաց ։ ևն ։

Գրիգոր Մագիստրոս պահպանեալ՝ որդի բարեպաշտ ազգապատիւն հայոց վասակայ ։ յամի Տեառն 1041՝ վարժեալ հելլենն և ասորի գպրութե յամ գիտութիւն փիլիսոփայական և ճարտասանական ։ յօրինեաց զբերականութիւն ի խնդրոյ տղոց իւրում Վահրամայ ։ որում վարեցան ազգ մեր միշտ յաւուրս Յակոբ Կաթուղիկոսի կլայեցւոյ ։ զոր յիշէ և Յովհան վարդապետ երզնկացի ։

Գերասէս Շնորհալի չառաւիղ եր Լուսաւորչին՝ մայրենի ազգաւ ի գաւառէ սրբոյն Սահակայ պարթևի ։ Հայոյն Ասիքատ իշխան պահպանեալ՝ որ էր Թոռն գրիգոր Մագիստրոսի՝ ի գաւառէ ։ Ծնեալ յամի Տեառն 1098 ։ ի ծովք դղեկի հօր իւրոյ ։ ի մանկուէ անեալ ընդ խնամովք սրբոյն գրիգորի վկայասիրի ։ Աշակերտեալ գերազան Ստեփաննոս վարդապետի՝ առաջնորդի կարմիր վանացն սեաւ լերին ։ և շնորհօք եր Հոգւոյն օր աւուր զարգացեալ գիտութե եր գրոց և փիլիսոփայական իմաստից ։ հանդիսացաւ անվթար քերթող՝ բանահիւս ճարտար ։

Ձեռնադրեցաւ Քահանայ և Եպիսկոպոս ի մեծ եղբօրէն գրիգորիս Կաթուղիկոսէ ։ որում գործակից գտաւ յամ հոգևոր պաշտօնս՝ ճշմարտութե քարոզ և վարդապետ ։ զարդարիչ և լցուցիչ բանեկարգութեց եկեղեցւոյ ։ օրինակ տուեալ զանձն ամ առաքինութե ։ հեզ և խոնարհ բարուք խնամածու հայր հաստատակաց ։ սիրելի և պատկառելի յաչս ամենեցուն իբրև զնբրեշտակ Աստուծոյ ։ Եւ որ առաւելն է ։ ի յուշաց Կայսերաց և ի Պատրիարգէ հռչակեալ՝ ոսկերբերան և ածաբան արարեանց ։ Եւ ըստ գրելոյ լամբրոնացւոյն ։ ի պատիւ եղեալ սրբոյն ։ ի հոգևկան գահէ պատուեցաւ և աթոռն հայրապետական ։

քօղ և գաւազան և այլ ընծայս առաքելով առ եղբայր նորին Գրիգորիս Կաթուղիկոսն , նա՝ պլաղդիք ևս պատարագք և կեալ պատուէին ։

Իսկ Գրիգորիս Կաթուղիկոս՝ յետ ճգ ամաց հայրապետութեանն՝ իբր երիք ամիս յառաջ քան զվախճան իւր՝ աղդմամբ ինն Հոգւոյն սրբ կոչեալ զԵպիսկոպոսունս և զվարդապետս , առաջի դնէր զսկարութիւն ծերութեա իւրոյ , գուշակեալ և զմերձակայ փոխումն իւր յաշխարհէ , հաւանութեա և սիրմամբ ամենեցունց օծ զՀարազատ իւր զորբն Ներսէս , զգեցուցեալ զպարդն հայրապետական , հարկ ի գլուխ նր զիրկին քօղ Կաթուղիկոսական , ետ զգաւազանն ի ձեռս նր , և յանձն իւր ողջունեաց զնա երկրպագութիւ իբրև Կաթուղիկոս ամ Հայոց , ինքն՝ և որ ընդ նմա ժողովին ամ ։

Եւ ի սկիզբն ամին 1166 փոխեալ յաստեացս երանելին Գրիգորիս Կաթուղիկոս , առաւել և փոյթ կալաւ Շնորհալի հայրապետս հովուել զընդհանուր հօտ իւր , ուսուն և գրեաց Թուղթ ընդհանրական առ ամ հայկազնեայս՝ եկեղեցականս և աշխարհականս ըստ իւրաքանչիւր առիթանն և վիճակի , Եւ զի բազում են երկասիրութիւք սրբոյն՝ յորս փայլէ անստերութիւ ուղղափառութիւն ոբ եկեղեցւոյս , յորոց զսմանս Թուէսցուք համառօտակի ։

Ընդհանրական գիրքն , յորում Թուղթք սրբոյ և միաբանութեն ընդ մեծի եկեղեցւոյն Աստուծոյ՝ առ կիւռ Մանուէլ Կայսր և առ Միքայէլ Պատրիարգ յունաց , և այլ Թուղթք առ զանազան անձինս՝ սրբոյ , խրատուց , կշտամբանաց , ևն ։

Յո որդի ոտանաւորն՝ համառօտուի ոբ գրոյ չքեղ ոճիւ խորհրդական մեկնութիւք , վիպասանուի ազգիս , և պէս պէս Թուղթք ճառօրէն ներբողից և միխթարութեց , ևն ։

Պարակիք , Տաղք , Մեղեդիկ և գանձք հրաշալի ածքանութիւք , և բազում ճառք և ներբողք ընդարձակ և ոտանաւոր ի վերոյ հրեշտակաց և ամ ոբց , ևն ։

Յաւետնի ժամագիրքն՝ բարեկարգութիւն ժամերգութեց , և յամ լեզուս յաճախեալ աղօթքն՝ հաւատով խոստովանին քան և չորս տուն ըստ ժամուց տունճեան և գիշերոյ ։

Պենութիւք՝ բարձրացուցէք խաչի ճառի անյաղթին , և ետ չը գոնիլ ճառին տպեալ ոբ սահմանաց գրոց անյաղթին ։

Վարակք հեշտալուր՝ անուանեալ հանեծլուկք ի զբօսանս հաստարակութեն , ևն ։

Ձեռագիր ինչ մեկնութիւք քերականաւ Դաւթի անց

յաղթեն , և այլ իմաստասիրական նիւթոց : Ողբք եդեսիոյ առնէին ի զանգի ամիրային բերիոյ : Ճօրինել սկսաւ և զնեկ նուէթի Աբեւաբանին Մահմէտի քաղցր և ընտիր ոճիւ ըստ ընթացից ոսկերբերանին . և ըստ կանխելոյ մտաւուն՝ հաստացեալ մինչ ի բանն՝ ի հեղութիւն եթէ եւն լոծծոնէ , ‖ ևն . յորմէ և անդր լացոյց զնին Յովհաննէս վարդապետ երզնկայի : Եւ ամ գրուիք ըստ հոգեշնորհ վարդապետութ առ լեալ յիշատակ անմոռաց և գանձ անգին յաւել ի գանձս եկեղեցւոյ հայոց , մինչև ոչ յագիլ ամ ընթերցողաց և վկայել , թէ հոգին ըստ ընդ ի բերանոյ ըստ :

Եւ այսպիսի բազմարդիւն ջանիւք վաստակեալ , և յաւէտ խստամբեր ճգնութիւք յորդահոս արտասուօք աղօթիւք և պահօք վշտագնեալ մինչ ի հասակ հէ ամաց ընկալաւ զերջանիկ փոխումն յաշխարհէս առ Քն , յօգոստոսի 5 կամ 13 . կացեալ ի հայրապետութէ զամս եօթն և ամիսս չորս : Զորոյ զԱճաոլել Մարմինն մեծաշուք հանդիսիւս հանգուցին առ եղբօր իւրում Գրիգորիսի Կաթուղիկոսի յաթոռ իւր ի հռոմկլայ , յորմէ և ինքն կոչի կլայեցի : Եւ ոչ ազգ մեր՝ նոյնպէս և Մանուէլ կայսր և ամ եկեղեցի յունաց կարգեցին ուծանել զնիշատակ սուրբին ընդ ըստ հայրապետաց . և գերեզմանն մինչև յայսօր մեծարեալ ուրանչելիք հռչակեալ պատուի և յայլազգաց տեղւոյն՝ Տէր Նէրսէս կոչմամբ ուխատուղի ամենեցուն ի փառս Աստուծոյ և ի պարծանս ազգիս հայոց :

Ի. բիստակէս գրիչ՝ աշակերտ գրիգորի Վարդապետի ըստ կենացն . ծաղկեալ յամի Տ՚ն՝ 1211 , քաջալաւրժ յարհեստս քերթողութէ և հռետորութէ . յօրինեաց զգիր գրչէ առ անուանի վերծանել և գրել . ընդ որում և զհամառօտ իմն բառարան : Զայս արիստակէս գրչէ նորոգ յերիւրեաց Գէորգ Վարդապետ սրսեցի ինչ ինչ յաւելմամբ կամ բարձմամբ ըստ իմոյ կարողութէն գրչի կիւլիկեցւոյ և Մատթէոսի Ջահանայի կայծառնեցւոյ կոչեցեալ գոյն երկուցուց , այսինքն՝ գերագոյն երկոյ :

Ա՚ծն Վարդան արդիւնաւոր վարդապետ բարձրբերդցի աշակերտ վանական Վարդապետի . ծաղկեալ յամի Տ՚ն՝ 1240 . քաջալաւրժ ի գիտութիւն աբ գրոց և արտաքին իմաստից . յաղագ ի բանս և ի գիրս , հռետորեալ լեզուագիտութէ յունաց , ասորոց , պարսից և եբրայեցւոց . Գնացեալ ուխտ կենաց , և

անոի գայ ի կիլիկիա յայցելութիւն հայոց Հեթմոյ, և ի հանդիպել առ Կոստանդին Կաթուղիկոս. և յետոյ դարձեալ յարևելս ի ձորն կայենոյ ի վանս սրբոյն Աստուածածնի. ուսուցանէր անդ զբազումս աշակերտս հմուտս որ գրոց և փիլիսոփայական հնութեանց. յորս երևելին է և Յովհան երզնկացի. Աշխատասիրեալ գրեաց ինչ ինչ տեսութիւն ի վերայ քերականութեան և հռետորութեան, զհերհնութիւն արարածոց՝ երգիցդոց՝ սաղմոսաց դաւթի՝ մարգարէութենն Դանիէլի, և ի վերայ խրթին բանից ըմբռնց աւետարանչաց. շարադրեաց և զպատմութիւն հայոց. Թարգմանեաց և զպատմութին Միխայելի Կաթուղիկոսի ասորոց. հաւաքեաց զառակս Մխիթարայ Վարդապետի գօշ կոչեցելոյ, և զայլոց ոմանց. յաճախեալ ի նոսին և զայլ հանճարաւոր օգտաւէտ բանս. հիւսեաց և վերերծոյն ի սբ Լուսաւորչէն, և զայլ ճառս վեմ իմաստութ, և և զշարականս գերազանց ոճիւ. Եւ այսպէս զգօղով արդիւնական գործս համբարեալ յարդիւնս մանկանց եկեղեցւոյ՝ հանգեաւ ի Քս յամի Ցհե՝ 1271։

Յովհաննէս Վարդապետ յերջանկայ քաղաքէ յԵկեղեաց գաւառի՝ կոչեցեալ պլուզ, այսինքն՝ կապուտակն. ի մանկութենէ անեալ ի սեպուհ լերին ի վանս սրբոյն Գրիգորի. և լուեալ զճամբաւ մեծին Վարդանայ Վարդապետի, չքաւ յաշակերտութիւն նորին ի ձորն կայենոյ մերձ ի հաղբատ. և վարժեալ ի նմանէ ի բազում գիտութիւն՝ եղև յամի յառաջադէմ և յաջողակ. և ապա գնաց ի գաւառն արտազու ի վիճակ հանգրստեան երկն Թադէոսի առաքելոյ մերձ ի պայազետ՝ ի վանս որ կոչեցին Ծորձորս. յորմէ կոչեցաւ և Ծարձորեցի։

Ի Թուականութեան հայոց՝ չը, վերադարձեալ յերբեմնեայ տեղին ի կիլիկիա առ Լևոն որդի Հեթմոյ, և ի հռոմկլայ առ Կաթուղիկոսն Յակոբ կլայեցի. որոյ հրամանաւքն կարգեալ անդ դաստատու քերականութեն և արամբանութեն. սկիզբն արար և մեկնութեն. և առ յաւէտ ուսուցանելոյ զծածկաշունչ գիրս, մեաց յայնժամ անկատար. և ի յառնել ի կիլիկիա Թագաւորն Լևոն և սակաւ ինչ ի նոյն, մեկնեալ ի կիլիկիոյ գնացեալ առանձնացաւ յառաջին վանս իւր ի լեառն սեպուհ լռացոյց զինափաքելին յորում զմեկնութիւն քերականութենն այսպէս. զի ըստ գրելոյ իւրում յառաջաբանութ՝ էին յայնժամ քերականական գրութիւք դաւթի անյաղթի՝ մովսէսի քերթողի՝ սահմանոսի սիւնեցւոյ՝ համամ վարդապետի՝ գրիգորի Մագիստրոսին և այլոց, և ժամին գօղով այնց՝ մեկնեաց նախ

զանյալելին քերականութիւն, ապա զայլ ևս այլ հեղինակսն ի մի հաւաքեալ ծաղկեցոյց զնոր նմին քերականութիւն հարուստ։

Սակ ի Թռւին հայոց՝ չէգ, գնացեալ ի սփիւռս ի տուն մեծի իշխանի հայոց՝ պատճառ քարխմանին անուն, և յեկեղեցւոջ ի քարոզին խօսեր զարարչութեն Աւ՝ զշարժուս երկնից և զշարժմանց լուսաւորաց։ ընդ որս յոյժ սիրահարեալ կրօսեր եղբայր իշխանին՝ Վաղթանկ զաւարթամիտ պատանին, ազեր աեաց ընդարձակ գրով ընդհեղ զայն։ ի նոյն սահպեալ և ի մեծագիր Յովհաննէս արք Եպսկ յաւաչնորդ սեղբոյն։ ուսաւ և զնջեալ ի ինդիր նոյնն՝ շարադրեաց լն խնաստուբ զդիրք իմն համառօտ ի վե սրեղբոյ՝ երկրի և երկրի՝ ծովու և ցամաքի։ Յօրինեաց զիրս ևս Ճառս չափաբերական բանիւ յաղագս երկնային մարմնոց՝ դրուեց կենդանակերպից, զսահմանոց մոլորակաց և հաստատից։ բայսաորեալ ըստ բնական բնութեն և ըստ խորհրդական սեաուեր՝ սքանչելի ճաշակաւորեր։ որոյ առաջին յօդուածի սկզբնաւորութ բարձիւսեն զայս։ յհաւնեսի բան յաշոփս էրիւր ի խնդրոյ իշխանի հայոց ազգոյ անուն։ Զայս գիրք տնեաց իշխանացուն Յովհաւի Ա՛ւք Եպիսկոպոս յամի Տ՚ՌՆ՝ 1792, ի նոր նահիկնան։ Ոնի և զայլ ոսանաւորս ի վե այրբենից, և զվայելչահիւս շարականս։ զերգս և զոաղս ի հանդիսաւոր պաշտամունս։ գերապանծ ոճիւ։ նա և զճառս ներբողական ի ՚ՌՀ Լուսաւորիչն մեր և ի շնորհալի սրդիս ի Թռւռնեն նորա։ Ա՛բար և վերաստական գիրք իմն պարզ ոճիւ յօգուս հասարակաց։ յաւարտ հասցց և զըղ Մատթէոսի աւետարանի մեկնութիւն զսկսեալն ի շնորհալոյն, որպես ասացաք ի վերոյ։

Ի ժամի վարդապետ ի նիշ գաւառէ սասնոյ՝ Առաքնորդ վանուց գայլեձորոյ առ երևանաւս։ ծագեցեալ յամի Տ՚ՌՀՆ՝ 1284, պատասաց մեծահամբաւ վարժապետ։ որոյ իբր երիք հարիւր վարձան երիք Թռւին աշակերտք։ յօրինեաց զաեսուիք քերականութէ, և զվեհինակիս ժամերգութեց։ ունի և զայլ բազմ գործս։ և բարի մահաւանք փոխեցաւ առ Քս յամի Տ՚ՌՆ՝ 1338։ Յաշակերտաց սորա էին Յովհաննէս կախիկ, և Յովհան քռնեցի, զորոց ի հետևեալսդ։

Վարիգոր Վարդապետ և խնաստուն վարժապետ հայոց, որոյ բարեպաշտ Ծնողք ի քաջբերաւնեաց գաւառէ վասպուրական աշխարհի, Դեպ եղև Ծնողացն գնալ ի սփիւռս և անդ

ցանել ընդ որոսն գաւառ . և զի անդ էր մեծ վարդապետն Յովհաննէս կախիկ՝ այսինքն կախեալ ի բանէն Աստ , յաճախ առաքելոյ զբաղումս աշակերտեալ վարժէր ի սուրբ գիրս և ի փիլիսոփայութիւն . տեսեալ զպատանիս գրիգոր էառ յիւր աշակերտութիւն . և ընդ իւր տարեալ յԵՀմ էած յաստիճան կուսակրօն քահանայութեան , և եկեալ յեկեղեցւոյ գաւառ յերընկայ՝ ետ նմա զգաւազան վարդապետութեան , և հոգեհրանգ կրթութեամբ ընդ խնամօք իւրովք ունէր ձեռնտու ինքեան ի պաշտօնս հովուութեան և դաստատութեան : Ապա ի վախճանիլ վարդապետին Յովհաննու որոնեցւոյ՝ յամի Տեառն 1388 ընտրութեամբ երևելի առաջնորդաց և ամ աշակերտակից վարդապետաց կացուցաւ յաջորդ նորին յաճռան աստաթեկի առաքելոյ բաբուենայեաս Գրիգոր . որ երկու ամաւք յառաջ ի Յովհաննու վարդապետէ որոնեցւոյ կարգեալ էր ի նոյն տեղապահ ինքեան . և անձանձիր հոգւոյնբ ի հոգևոր կրթութիւն և ի գիտութիւն աբ գրոց և փիլիսոփայական իմաստից յաւելեալ թիւս աշակերտացն իբրև ութսուն վարդապետս և քահանայս :

Հանդերձեալ իւր և աշակերտելոցն՝ մաղձղէն ներքոյ և արտաքոյ , և գօսի չունելով . յընկալնուն և զղջմունս բազխելին աղքատաց : ԵՒբար զբաժմունս գրչութեբ գրոց երկոքին վարդապետաց մերոց՝ ԵՒրիստագիսի և Գէորգայ լամբրոնացւոյն : Շարադրեաց և գքարոզս բոլոր տարւոյ յերկու հատորս՝ ամարայնոյ և ձմերայնոյ . յորս ինչ ինչ տեսանի և ըստ լսելին վարդապետաց : Յօրինեաց և զշաբաթանուէր գիրս՝ զսակեղորիկ և զվարցմանցն . գրեաց և զբաղումս գրոց մեկնութիւս և քարոզս ծայս , որք Թուին ի հարցմանցն : Հիւանդացաւ ի սեպհական աթոռն , և իբրև գիտաց զկոչումն իւր՝ ժողովեաց զաշակերտսն , հսկմամբ և պաշտօնիւ մատոյց զահաւորն խորհրդ զիրկաբար Պատարագն , և օրհնեալ զամենեսին փոխեցաւ առ Քս յամի Տեառն 1420 , յաւուր տօնի նախավկային : Եբար ձեալ աշակերտացն եղին ի չէրիմ հանգստեան յիւր անեալ և նստեալ յաճռա ՝ բեյ առաքելոյն Եւստաթէի . յորմէ և ինքն կոչեցաւ Տաթևացի :

Յառաքելոյբ Եշս սիւնեաց՝ քեռորդի տաթևացւոյ Գրիգորի Վարդապետին՝ առաջնորդ վանուց աստաթէի . ծաղկեալ յամի Տեառն 1401 . գրեաց զյուշմունս քերականութեբ , զսահմանաց դասեբի անյաղթին . յօրինեաց միջակ ոճիւ ոտանաւորս 1180 տունս ի վեր արարչեբ և անօրէնութեբն քրի , որ կոչի

ադամ գիրք ։ արար և զայլ ոտանաւոր ներբողս ի ՚ի Լուսա-
ւորիչն մեր ։ ի նաբեկացին ։ և յայլ բազումս ։

Յակոբ զգօնամիտ վարդապետ զրկեցեալ՝ աշակերտ երջան-
կացեալ մեծին Գէորգ վարդապետի ։ ծաղկեալ յամի Տ՚ն՚
1402 ։ Գրեաց սա զկանոնս առաքելոցն ՚ի վե՛ր չեշտի և պա-
րակի , և՛ ։ գրեաց և զեկեղե՛ցիս տումարի , և զյաճմանս կաղ-
մուածեան մարդոյ ։ կարգեաց և զաղգահամարս ըստ խնդրոյ
Թովմայ վարդապետին մեծաբեցւոյ ։

Ալիման քանիբուն վարդապետ Ջուղայեցի՝ ձեռնասուն խա-
չատուր վարդապետի առաջնորդին Ջուղայի , աշակերտեալ
Ա՛ելքխեթեցի վարդապետի ։ ՚ի բազում գիտութիւնս ծաղկեալ
յամի Տ՚ն՚ 1631 ։ կարգեալ ՚ի Փիլիպպոս Կաթուղիկոսէ
դասատու ՚ի ՚ո՛ր Ամենայն Էջմիածին՝ տասգաւ զբազում աշա-
կերտս ։ յօրինեաց զգիրս քերականութե՛ և տրամաբանութե՛ ։ որ
զկնի ՚ի միասին տպեցան ասա ՚ի կոստանդնուպօլիս յամի Տ՚ն՚
1725 ։ Կայսրեալ սա առաջնորդ ամենափրկիչ վանացն երևա-
նու խնդրանօք Քահանայից և ժողովրդոց նոցին ։ ապա ՚ի
քարոզութի՛ եկեալ յկղզիկա փոխեցաւ առ Քրի՛ս և թաղեցաւ
անդ ՚ի գերեզմանատան եկեղեցւոյ քառասուն մանկանց յամի
Տ՚ն՚ 1657 , ՚ի փետրվարի 27 ։

Ասկան վարդապետ երևանցի՝ ծնեալ յամի Տ՚ն՚ 1614 ։
զհամառօտ քերականութի՛ իմն ըստ լատին ոճոյ տպեաց յամստեր-
դամ , յամի Տ՚ն՚ 1666 ։ և և զծաղաշունչ և զայլ բազում
գիրս տպագրութի՛ հրատարակեաց ։ և հանգեաւ ՚ի Քրի՛ս , յամի
Տ՚ն՚ 1675 ։

Յովակիմ աբրոսեցի հոլանտացի քաջհմուտ բազում լեզ-
ուաց՝ և նրբամիտ ՚ի ճանաչութի՛ յատկութե՛ և հարազատութե՛ բա-
նից ։ ուսեալ և զհայերէն ՚ի Թովմայ Ա՛րբ Էպիսկոպոսէ գոլ-
Թանցւոյ և ՚ի զուկաս գոլսի վանականէ զփորձ էառ ճոխու-
Թեան և հանգամանաց հայկաբանութեան ։ շատագրեաց զնո-
դարձակ քերականութիւն իմն զգուշաւոր քննութեամբ ար-
մատաց բառից և սովորութեանց լեզուին , անուանեալ տր-
դեաի լեզուի գանձ , և յամստերդամ տպեալ լատին բացատրու-
Թեամբ յամի Տ՚ն՚ 1711 ։ յորում յանդիմանէ և զմերազգի
ազնուսիրտ հեղինական , որք ՚ի՛ր անծանօթ գոլով հայկական

բարբառոյ Հոյուածէ և առլորութենն յաժարեին հետևել յար-
մարութեան օտար լեզուաց · Թէ և ինքն ի նոյնս ըմբռնի ։

Ա խիթար սեբաստացի չարագրեաց զբերականութիւն ին
ըստ ոճոյ նորոց՝ տպեալ յամի Տեառն՝ 1730 · որ ի հասակի
եօթանասուն և չորից ամաց մեռաւ ի վենետիկ և թաղեցաւ
անդ ։

Տիրացու Պաղտասար պատուելի՝ Ա յր խմասուն և
դասախաւսակ բազմարդիւն , որդի հիւսան գրիգորի կեսարաց-
ւոյ · աշակերտեալ Ա ետուր պերճհմատ Ա րք Եպիսկոպոսի
և նուիրակի Սրբ գահին Էջմիածնի · յօրինեաց զբերականութիւն
ընդարձակ՝ մինչին ոչխ գրաբառ , և զհամառօտ ին աշխար-
հաբառ · տպեալ յամի Տ՚ն՝ 1736 · ի լոյս հան նաև զբարեւս
գիրքն , զառաջարան ին գեղեցիկ , և զայլ խրատական հոգեշահ
գիրս · և հասեալ ի բարեբաղ ծերութիւ իբր ութսուն և հինգ ամաց
հանգեաւ ի Ք՚ն , յամի Տ՚ն՝ 1763 · և թաղեցաւ պատուով ի
գերեզմանատունն , որ կոչի պալըխլը ։

Ա ւետիք չամչեան աշակերտ Պիխիարայ՝ ըստ ուղիղ
հայկաբանութեան հանդիսացեալ զբերականութիւ ին , տպեալ
յամի Տեառն՝ 1779 · որոյ և զհամառօտութիւնն ևս ի 1801
թուականին Ք՚ն · սորայս քերականութիւ գերազանցեցաւ քան
զքաղացեացն առաջնոց · և ինքն իբր ութսուն և երից ամաց մե-
ռաւ ի կոստանդնուպոլիս յամի Տ՚ն՝ 1823 ։

Պ ատանին յաղագի մերում այլև զանազան հեղինակք
արհեստիս քերականութե · յորոց ոմանք արտաքոյ հայկաբանու-
թեան գոլով իսպառ անօգուտ են , և այլք ոչ այնքան հրատարակեալ
գոլով զանց արարաք նշանակել ասոնցօր ։

ԺԲ ։ Հոմիլետիկ գործոց ։

Ո րոց հետևաբար մեր ևս աշխատասիրեալ զառաջինն՝
հարկեցուցիչ հրամանաք ի շնորհս հոգեշն ծնողիս Տ՚ն Դա-
նիէլի Եպանեաց Կաթուղիկոսի Սրբ գահին Էջմիածնի յաջողե-
ցաւ մեզ տեսանել տպել յամի փրկչին 1808 զբերականութե

ինձ յաշխարհաբառէ ի գրաբառն յառաջացուցեալ. որոյ և ի յառաջաբանութենէն ծանուցաք զպատճառն այնպէս յօրինման։ Իսկ այժմ ի սպառիլ նոյն՝ եղև առ մեզ միւս ևս բարձր հրամանն մեծի Պատրիարգին Կոստանդնուպօլսի, ընդ նմին և քաղաքելոյն գիտնական անձանց. յորոց դրաւեալ ապաւինեալ շնորհաց որ Հոգւոյն մատիւբ հոգացաք և զայս Քերականութիւն նորոգ ուղղութ ի լոյս ընծայել ըստ այսր հանգամանաց։

Ջ. Հոդմանդ Քերականութիւն։

Անգամանք կազմութեն կատարեալ Քերականութեան՝ յերկուս հատորս լուացեալ վճարին ամբողջ գրաբառ. ոչ զի կանոնն հայկական ուղղախօսեալ՝ մի մեր բացագոյ բառիւք յանկանոն ոճս ծեփաբանեսցի. այլ ըստ հարազատ բնաւորութեն լեզուիս ներհուն հնոյ և նորոյ զընտրութիւս տարից և բառից զնահական դասուածն բանի՝ զսովորութիւս և զկարծիս առ հասարակ գանձեցաք ծանր քննուիք զտուգագոյնն. ոչ հարեանցի փոքրաբանեալ նորոգ աշակերտելոց յաղագս միայն, այլ յամի փոյթ և նպատակ կալեալ՝ որոց փոքր ինչ զարգացեալ ի համառօտութեն հատարակ կրթուիս, և ի կատարեալն կամին վարժիլ ի քերթուիս, այնպիսեաց յառաջանալոյ հոգացաք զդուռն. յորս թէ առնլի կացցէ ուղղութի իրիք երևելի հեղինակի, չեն մեր կամք այնու ապարդիւն ցուցանել զրաժարդիւնս. այլ զսորագիտելն խրատել թէ գոյ և խմասնոյ գործն։

Փիլիսոփայական բաժանութեն և գատութեն բառից և բանից՝ ուրիք ուրիք նշանակին յերկոքանչիւր հատորս. և ոչ հանդիսանալք ի սկիզբն քերթութեն զփիլիսոփայէ փոյթ ցուցանել զգատութեն, այլ զի որովհետև տրամաբանութեն՝ որ է մասն փիլիսոփայէ, ընդ միմեամբայեալ ընդ քերականութէ. զի երկաքանչիւրն զմի և զնոյն ունելով առարկայ զբանն, յաձին ի հրահանգ նորին. մինն՝ դատախարակ ուղիղ կարգիլ զբանն, և միւսն՝ ճանաչել զշնչմարտութեն նորա. ուստի և երկիցք կամ բառք՝ նոյն յորջորջմամբ և նոյն նշանակութիւք աւանդին յերկաքանչիւր գիտութէ. Նա Արիստոտէլ ի պերիհրմինէնան գրէ զանուանէ և զբանէ, ևն. Տրամաբանութեն ի յայտնել զերաշնակ և զշաւ նշանակութեն երկուց՝ որոյ յորջորջմամբքս յաւուրս հատարակ, գոյական ածական, ևն. որոց զառաջինն քերականութէ ի դատախարակել. զընդհանրութեն և զնահանա-

թուեթի յայտնէ յարադրութիւն փաղանչանիցս՝ ետ , ոչ ոչ , ոմն , ևն . զորս քերականացն ինչանակէ կարգեալ ընդ տեսակաց մի- ջական անուանց՝ հանրական , մասնական , ևն . Զբաղադրել նախադասուցին զատանէ ի քերականէն տեսակս շաղկապին՝ թէ- ական , պատճառական , բացհնարական , զատական , և այլն : Զորոց մակաբերել , թէ չէ ուրեք հանդիպանալ բառական քե- րական , եթէ չիցէ քաջ տրամաբան . և անդրադարձեալ . ան- մարթ է ուրուք յաջողակի վարժել ի տրամաբանութեան , եթէ չի- ցէ քաջվարժ ի քերթութեան . սմին իրի քերականութեանն կոչի դուռն և բանալի գիտութեան :

Զառաջին հատորն առաջի առնեմք զհանդէս բառից ըստ ինքեան նկատեալ զնշանակութիւն և զփոփոխումն ըստ պարագայիւ իւրաքանչիւր մասանց բանի . և առ խրատու իւրա- քանչիւրոցն կարգեմք զսերտելիսն . զի աշակերտեալք նոցին համայն պարագայիւքն հմտացեալ՝ ախորժ գանձեսցեն ի միտս . նա բազմաց առաք զփորձ , որ առ ոչխոտն զինչութիւն և յատ- կութեան սերտելեացն իրը յայտնի զուս վարժուիս ձանձրացեալ , լքին և թողին զուսումն : Ա՛ռաջնք բաղկացուցչիք բանի հա- մերատ և Արիստոտել եդին տրիպտիս երկուս՝ անուն և բայ . որով կատարի բանն անկարօտ պյոց . ոմք գրկ և մերս Անդրադէ փիլիսոփոս . * Ա՛իայն խնկապէս մասունք բանի՝ անուն և , , բայ . խոկ պյոցն՝ որք սովորեցան առ մանկագոյնսն ասել , , ոմանք են ընդ անուամբ , խոկ պյք ընդ բայիւ անկանին . ‖ , , ինչ . դերբեր . ա . գրոյ : Իսկ զնոսին Արիստոտելի սկսեալ յԱրիստարքոսէ իբր 260 ամաք նախ զՔ՝ կարգ կալան մինչև ցայժմ իմաստասէրքն՝ առ յատակ ուսումն աշակերտելոց յաւե- ղագս որոշեալ . որոց և մեր հետևաբար առաջի առնեմք զնոսին մասունս բանի .

Երկրորդ հատորն զպէսպէս պարագայսն բառից պայծառ առանդեցեալ զնոսին՝ զկապակցելի նոցին ըստ նշանակութեանն՝ զհամաձայնութիւն ըստ պարագայի՝ զդէտ և զդադար դասաւորու- թիւս ի բանի՝ զինքնակալով բացակայութիւն , ևն . վկայութիւք հե- ղինակաց հաստատեալ և որոշեալ ի կանոն և ի ծանօթութիւս . որոց և յընթացս ինչ ինչ և նորոգ յայտնութիւք . Զայսոցս ամի զվարդապետութեանս ուղղեցաք ըստ բնական ձանաչման մտաց՝ ի գործոյն ցուցեալ և զպատճառն , զհնութեանցն , զառարկայն , զգործին , ևն .

Ի ուրեք առ խորհելոյ ի կրկնութիւն նախակարգ խրատուց՝ զթուահամարսն միայն նշանակեցաք յաւարտ օրինակաց . Թող-

եալ գասատուին խոհականուե՛ յուշ առնել ուղիմ աշակերտաց։

Յամբակ լսուելե՛ գրաբառ քերականուե՛ յաւելուք և զմառաւսուին աշխարհաբառ , նախաշաւիղ պատրաստուեալ՝ որոց չունին ընտելութի՛ առ գրոց լեզու , կամ անհամչելի ինն համարեալ կեաս նշանջեն . ոչ ղի զառաջինն սովորական խօսիւք սիրելն արարեալ , կարելոք չափ ընդ փոքր միջոցս վարժեացին ի քերթուե՛ հասարակ հմտուե՛ս , ի մանաւանդ պարագայս մասանց բանի և ի պաշտամունս սովորական կանոնաք համաձայնուեց . մինչ անգամ ի պարզ և յինչ ինչ վայելուչ միջակ շարադրուե՛ թեակոխել ի վերլուծուե՛ս և ի թարգմանութե՛ս . որոց քաղցրութի՛ զարգացեալ՝ ինքնին յօժարեսցին յուսուն գրաբառին ձեռնարկել դիւրինս յաջողել կատարելուեն։

ՀԵ , Ա՞ հրամանագ գիտուիցես առանձին ինչ ինչ յոնոգ և յայտարարութիւն եղանակի վերադիտութեան։

Ա՛ռ հրահանգ ուղիղ վարժուե՛ ի քերականուե՛ս՝ առաջի առնելոք զներքնաշարս կանոնս , որ վերաբերին և այլոց ուսումնական գիտութեանց։

Կոնոն , Ա։

Բանք ի գիրս գիտուե՛ ունին զիմաստ նկարագրական . իրք զի բառք պահեն զառաջինն իսկ նշանակուե՛ իւրեանց զատուկ և զբնական . և ոչ երբեք առեալ լինին այլաբանօրէն և փոխաբերութի՛ . բայց ուրեք զարդարեալ ձևոք հարատանուե՛ . վ՛ խեղամուելոք ձևով առեալ լինի գործին փոխանակ գործոյն . ոչ լեզուն՝ փոխանակ խօսից , որոց չարժմամբ խօսիմք։

Կոնոն , Բ։

Փոխոխուե՛ յորջորջման ինչ ինչ արարագոյի և պաշտամանքաւոյ՝ ոչ զնոր ինչ վարդապետուե՛ . այլ զառաջնոյն պարզել ջնրթնուելոք , և համբակաց ծանօթս ցուցանել։

Կոնոն , Գ։

Կանոնք առանդեալք ի գիտուե՛ բանս՝ թէ և առանց հանրական անուան , նշանակեն ընդհանրապէս . վ՛ * Ներգործական բայք առնուն զինդիր սեռի ի հայցական հոլով. ‖ (689) ։ և՝ * Կոչական հոլովն ոչ լինի ենդիր . ‖ (721) ։ Ահա յայ-

սուրբ բանս զօրութիւն խմացեալ լինի հանդիսական անուանն՝ ամէն։ իբր ասել՝ * Ամենայն կոչական ոչ լինի խնդիր։ * Ամենայն ներգործական բայք , ևն։

Կառն , է։

Ընդհանուր ստորադասականք նշանակեն զառաջար , ոչ միշտ և յաճախ · զր * Ամենայն դիմաւոր բայ առնու զտէր բային ի հոլովին ուղղական համաձայն թուով և դիմաւ ։ ‖ * Ներգոր- ծական բայք առնուն զինդիր սեռի ի հայցական հոլով։ ‖ (646· 689)։ Ահա այսոքիկ բանք են ընդհանուր ստորադասական կա- նոնք , և հասարակ սովորութիւն ուղղախօսութեանց · բայց խմացեալ լինելին զառաջար , ոչ միշտ և յաճախ · զի զոյ ուրեք և խոտորումն ի կանոնացս , ըստ որում դիմաւոր բային ուր ուրեք ունի զտէր բային ի կոչական , ի սեռական և ի հայցական հոլովին · ոյդ տե- սանելի ի (673 · 674 · 676) · և ուրեք զօրութիւն համաձայն ի- մացեալ լինի (660· 661) · են և ներգործականք առեալ ըզ- խնդիր սեռի յայլ և այլ հոլովս (694 · 695) ևն։

Կառն , է։

Բացատականք նշանակեն ընդհանրապէս միշտ և առ յաճ- զր * Չեզոք բայք ոչ պահանջեն զինդիր սեռի։ ‖ * Կոչա- կան հոլովին ոչ լինի խնդիր · ‖ (757· 721) ևն։ Ահա այսո- քիկ նշանակեն իսկ և իսկ ընդհանրապէս՝ միշտ և առ յաճ բանս· զի չեզոք բայն միոյ առնու զինդիր սեռի , ոչ միայ չեզոք , այլ և այլ ոք (692) · և կոչականն ոչ երբեք գտանի խնդիր։

Յօդորդութիւն չեզոքաց վերջացելոցն։

Չիք գրաւոր բանահիւսուածի ազատ ի Հայկազեան ոգւով պարսաւադիտաց , որ իբր բանակրկիտ կրկնութեամբ յաճ նիւթս հնարին արկանել առգիւտս , զի գաւառաց և ընտրողս երևեց- ցին · Թողումք զմերարիշտ յանդգնութիւնս հակառակասիրաց , որք արտաքոյ մտաց հեղինակին վերծանել յանդգնին · և զայս խնամատարի՝ * Երկրաւոր՝ շնչաւոր՝ և դիւական անուանեն ա- ռաքեալն · ‖ յովհ · է · 15։ Ուստի ի նոցին եպերանաց առ- զերծ կացուցանել զբանս՝ կարգեմք զայսպարարուն բառիցն , զոր յընթացս գործոյս վարեմք յաճախակի , և ապա զվարդա- պետութեանէ եղանակի զրկարդն։

Ի սկիզբն պարբերուեց նշանակին բառքս՝ Մէկնոմ, ծառնօրինիմ, ապացոյցոմ, պերպեռնի, որոց այս իսկ են խնամոյք։ Մեկնութեին է երկար յայտնութեի նախադաս առասաւոր բանիւ։ Ճանաչութեին է արտաքոյ կարգի միջանկեալ ծանուցումն, որ վերաբերի առ նախագրեալ բանին։

Աստուածութեին է, որ ի ներքին սկզբանց յիւրոյ մասանց և յընտանի օրինակաց հաւասար առնէ զանոյսյո իրս. այնպէս, մինչև բռնադատեն զմիտս ի հաւանութեն ճշմարտութեին։

Պարապումն է, որ ի վճար վարդապետութեն այնր մասին՝ յորմէ ինքն և զայլ ծանօթաբանութեին խրատուց, զոր և յաւելցած անուանեն։

Իսկ ի կարգս խրատուց շարադասեալ բառքս՝ սովորաբար, հասարակաբար, ընդհանրապէս, բուէիցս, բազում անգամ, յաճախ, առէք, երբէմն, ոմ առէք, սակս առէք, արտայ սովորութիւ, արտայ կանոնի, որոշեալ ցուցանեն զբանն յայս միտս։

Ուր դնի սովորաբար, հասարակաբար, ընդհանրապէս, յայտ առնէ զճարտասան հայկաբանութեին՝ զմիաբան գործածուի քաջ հեղինակաց, զոր հասարակաբար և ընդհանրապէս վարեն. ուստի և ըստ այմ անխոտոր առնելի է յաւէտ։

Ուր ասի՝ բուէիցս, բազում անգամ, յաճախ, խմանալի է այն յաճախ վարեալ ի լեզուագիտաց. և ըստ տեղւոյն յարմարութեի համարձակ գործ ածելի։

Ընդ որս գրի՝ առէք, ոմ առէք, սակս առէք, երբէմն, յուշ առնէ թէ ոչ միշտ ըստ այմ առնելին հեղինակք, որ մեզ ևս զգուշալի։

Իսկ յորս դնի՝ արտայ սովորութ, արտայ կանոնի, այն է պարտականն ոմ, ազատուի կամաց քաջ հեղինակաց. զոր պարտ է յարաբերել առ յայտնութեի նման բանից և մի՛ սխալ կարծել բայց ոչ բնաւ ի գործ ածելի։

Եւ ուրանօր ոչ նշանակին այսպիսի որոշմունք ինչ, զանազան ժամ է ըմբռնել իրրև կանոն ընդհանրական և ոչ բնական, համարձակ վարեալ յաւելնիւ յայմ լեզուս։

Ի մեկնութիս բառի իրիք կամ ինչ ինչ պարագայի մասանց բանի և պաշտամանցն՝ յայտ առնեմք զանազան նշանակութեիս և զյարմարութին առ այլս, զի պարզապէս յայտնեսցի հարստութեի և ազատուի լեզուիս. և այսու ոչ կամիմք չփոթել զնշանակութեի կամ զպարագայս և զպաշտամունս բառից ընդ այլոսք. և ոչ բնաւին վարդապետել ախորժեմք, թէ բառ իմն ներգոր-

ծապէս կերպաւորելոյ ՚ի պարագայ և ՚ի պաշտօն ինչ՝ յորջորջի և յայլ պարագայ կամ պաշտօն , թէ և յերկաքանչիւրսն մի և նոյն ե յարմարուճէ և նշանակուճին բառից · զի այլ է իմաստ բա՚ նի , և այլ քերականական շարադրութեի բառից ներգործապէս կերպաւորելոյ ըստ յատկութեե իմիք և պաշտաման · ըստ յար՚ մարութե նշանակուճն ըմբռնելոյ զայլ և այլ պարագայի և զպաշ՚ տաման վերաբերութեին · և ըստ կերպի ներգործապէս դերուճն հաստատելոյ առ այս ինչ յատկութեի և պաշտօն , վերլուծեալ յիւրաքանչիւր մասունս բանի · յաճախակի ևս պարզեսցուք ընծաել օրինակօք ։

Ոյուցանելն զբազմանիլ բառից զայլ և այլ նշանակութեիս (36) , ոչ չիոթեել կամիմք զըմբռնուճն , ոչ վարդապետութեմք զէութեի իմն խառն ընդ այլեայ էուճ · այլ ըստ զանազան նշա՚ նակութեանցն խորհրդեմք զայլ և այլ էութեիս ըմբռնել որոշ որոշ ՚ի միմեանց ։

Բառն բաժանեալ յութ ազգս · որ ըստ նշանակելոյ զերբ իւրն՝ կոչի բառ (30) · և զի կարգի առ բանին , կոչի և մասն բանի և եզր (43) ։

Նունն՝ առաջ , ըստ զանազան նշանակուճ վարի գոյական և ածական · զի ուր նշանակէ զհատանող գործի՚ զթուր , զդա՚ նակ , է գոյական · և մինչ նշանակէ զհատուճն (տեսիլն) · է ածական ։

Նունս հարգաբէ՚ ասի միջակ (49) · զի ունի իբր գոյ՚ ական յայտնիչ (831) · և իբր ածական (928) ։

Կործիական հոլովն ունի ուրիք և զթուրճ սկզբնականի և նախդրիւ տրականի (163) · այսու ոչ ուսուցանեմք թէ գործիականն է սկզբնական , ևս · և ոչ իսկ , թէ մի և նոյն հոլով ունի զայլ և այլ անուճն · այլ զնշանակութեէն յայտնեմք զթուրճ · իբր զի ըստ դերուճ գործիական կերպաւորելոյ բառն՝ ունի ուրիք և զթուրճի սկզբնականի , ևս ։

Կրկին տրականք նախդրիւ և վերջաւոլոյն ունին զնոյն նշա՚ նակուճ , և անխտիր վարին փոխանակի (175) այսու ոչ հրա՚ հանգեմք , թէ մի և նոյն կերպ հոլովն ունի զերկու անուճ · այլ յայտնապես որոշեմք , թէ նախդրիւ տրամակայեալն յորջորջի նախդրիւ տրական , և սեռականականքն՝ վերջաւոլով · և երբ կաքանչիւրն ունին զնոյն նշանակութեէ ։

Մեկնուճ անորոշ սեռից անուան և բայի՝ ոչ վարդապե՚ տեմք , թէ մի և նոյն իր՝ միանգամայն է արու և էգ · և ոչ ևս՝ թէ մի և նոյն ներգործուճ ասի ներգործական և կրաւորական ։

այլ յիմաստից զանազանեալ ՚ի բանի իմիք՝ որոշելիք առ այս կամ առ այն։

Ունուն նշանակիչ ժամանակի հոլովեալ ՚ի հայցական և ՚ի ներգոյական՝ ասելիք ժամանակական պատահական խնդիրը (735։ 750)։ և ըստ որում ցուցանէ և ըժամանակս բայի, համարելիք և մակբայ ժամանակական։ և երկոցուն մի է նշանակութիւն։

Յ ծանուցանել զգատկացուցիչն բայանուանց՝ յուշ առնելիք լինել և աէր նկըզծութեան յատկացելոյն։ Իբր զի բայանունն միոջ կերպարուրի անեղեալի՝ սեռականն լինի աէր բայի։ և թէ ինչ բայանուն, սեռականն կոչի յատկացուցիչ։ և երկիքանչիւրոց մի և նոյն է նշանակութիւնն (864)։

Զկիսքէն՝ յայս ամ և յայլ բազմադիմի եղանակս վարդապետուէ առանդի հրահանգ քերականութեան, ոչ միայն առ քաջ վարժուէի կանոնաց և հանգամանաց ոճոյ լեզուին, այլև առ խելամուտէի զանազան շաւղաց շարադրութեան։

Ե, Ագոյացուցիչ յոնոյ։

Աեպհական սովորութիւնք և յատկութիւնք լեզուի է ընծայել զագոյացուցիչն կանունաց գերականութիւն։ և այս ստուգի առ միաբան գործածութիւն նախնի քաջ մատենագրաց։ յորոց իբր յեական պատճառէ կախեալ կայ ուղղախօսութիւնն հայկական։ որում չիք այլ ազգու ազգայցուցիչ քերականական, քան զբանիցն հեղինակաց համաձայնուէ ընդ կանոնս և ընդ պատուէրս։ առ որ բերելիք ստուգն զայնս, զոր առ ձեռն պատրաստ բազմաց է գտանել։

Ա. յս է՝

Ջիշատիչ գիրք հին և նոր կտակարանաց։ որ ոչ միայն է թանգարան Աճային խորհրդոց, այլև ըստ զգուշաւոր ոճոյ Աճարեալ թարգմանչաց մերոց՝ է հայկաբանուէ կանոն հոգևոր։

Ա. գաթանգեղոս, որ առաջին առնէ մեզ ընծայօրէս վարդապետուէի երկին Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ՝ և զգատմունէ վարուց և չարչարանաց նորա և Տրդատայ արքայի։

Ագաթեղ աղօթական գիրք երկին Գրիգորի Կաթեղիկոսին։

Յովհաննու գերմանաց Կաթուղիկոսի պատմութիւնն։

Ընդհանրական Թուղթք Ընորհալւոյ Հայրապետին։

Շարականն, որ ի սուրբ գահն Էջմիածնի տպեալ։

կաթուղիկեաց մեկնութի Սարգսի Ընորհազարդ Թարգմանչին՝ յաւէտ բաղդատութիւբ ըստ ընտիր ձեռագրաց։

Ի գնաստիս գերզգոն Վարդապետի մեկնութին Աւետարանի Ղուկայ։

Ի սայեակ մարգարէութեան մեկնութին Գէորգայ Վարդապետի։

Յայսմ ամի և ինչ ինչ յայլոց յայտնի գրոց՝ խնամով հաւաքեալ զծայրագոյն հանճարով ասացուածս՝ զվճռական իմաստս ընծայելիք ի հրահանգ ուսանելեացն • ոչ սակ սուտ գիտել զկանոնս և զղատաստս, այլ և գանձել ի յիշողութե զբաւսուր նիւթ շարադրութե, և զկամս ուղղել և յառաջանալ ի գործադրութի, յորս բանիք օրինակացն առաքի առնեն։

ԶՎԻՃԱԿ ՀԱՍԱՐԱԿՈՅՆ։

Պարտքն՝ այնքան խնամով վաստակոյս զայս ըղձանալիք ունել վախճան ուշիմ ուսանելեացդ • ոչ միայն զմիտս կրթել առ կատարեալ հայացի անվհատ քերթուածի, այլև զսիրտս ուղղել առ կատարեալ իմաստուն յԱծապաշտուածի, և առ սոցուն երևելի նշան՝ առ եղբայրսիրութե • զի սէր Աչ ձշմարտի ի սիրոյ եղբօր ըստ առաքելոյ • (ա • յովհ • գ • 20)։ Եւ առ յայտնիկ յաջողակի վարժուածե պէտք են երկուցս՝ յօժարուածի վարժապետի, յօժարութե աշակերտի։

Վարժապետի յօժարութին այս է • զկարևորութե արուեստիս ցուցեալ՝ վառե զաշակերտն ի փոյթ կրթութե • և ըստ ընդունակութե մտացն անձանձիր հրահանգեալ ի դասն, զիջանել ի կարիսն • ոչ զնաւն միահաղոյն հաղորդեալ, այլ ի չափաւոր վարժս դիւրինաց բանից ընտելացուցեալ • ապա առ դժուարագոյն և առ խրթնագոյն վարժուիս յառաջանալ կալցի ակնկալութե • Նա յամ գիտուածե կրթուիս յետագայ խրատք՝ զնախկին ուսելոցն ընծայելն զառաւել լուսաւորութե • ուստի ժրաջան մնալութք յանդս մտացն սերմանեալ զսերն սիրոյն Աչ և ընկերին՝ ձեռնոյց բանիցն յայտնութք տարբրացուցեալ ի հոգի և ի մարմին • և ընդ ամեն ուսմանն՝ առեցուն արդիւնաւորէ։

Աշակերտին յօժարութե ըստ այսմ է • առաջին դասուցն քաջալշիմ վարժիւք ի միտս տպաւորեալ զիմաստն, առ սակաւ սակաւ և հետևելոցն բերի ի հմտուե • և օր առաւր հաստատել յուղղախօսութե՝ պայծառագոյնս հանդիսանալ առ հոգևորս և

առ Մարգիսատրս · զի որ գիտէ և ունի զուղղութիւն բանի , սիրէ նա և առնէ զուղղութիւն գործոց առ Աստ և առ մարդիկ · որով ըստ հոգւոյ միաւորեալ հշանչենաւորէ առ սէրն Աստ և ընկերին ըստ խնամանոյն բացատացնելոյ * Ուղղութիւն սիրեաց զբիզ · ‖ էրէ · ա · յ · Եւ ըստ որ գրոց՝ * Ուղիղ ոտք Աստ մեր · ‖ Եւ թէ՝ * Ջուղղութիւն տեսանէն երկնք (Աստուծոյ) · ‖ սաղ · յ · · 8 · * Զի Աստ սէր է , և որ կայ ի սէրն բնակեալէ յԱստ , և Աստ ի նմա բնակէ · ‖ յովհ · դ · 16 · Զոր միայն փափաքեմք ստանալ աշակերտաց իրը վերջին վախճան՝ լիակիր վճռոյ և վարձ վաստակոյ ·

Ուրեմն զայս հոգևնկար ծաղիկ օտոգեալ քրտամբքս ըստ պաշտամանս պարտաւորութեանս նուիրեմք բանասէր մանկանց աղգիս յառաւութեի մտաց և բանի · յաւէտ ևս հաչցեալ՝ որ ի սմա պակասութենս հանդիպել ներողամիտ սիրով · զոր բնաւորք օրինք են ծածկել զրամմութի յանցանաց , և բարեաց մեզ բաժանորել մերովք հոգևոր և մարմնաւոր ծնողաք և հարազատաք յիշման ի բարիս աերունեան · Եւ թէ բարեմասնութեանց յաջողեսցին շահեկանութիք , զոր իսկ արդիւնք ընծայ հաց Հոգւոյն Աստուծոյ , և օրհնաբանեալ Աստծին կատարին օժանդակութիք · զոր յաւէրժանալ բաղձամ ի պաշտամանս

տուրբ Եկեղեցւոյ ,

Ա՛ Ա՛ստծին մեր Եկեղեցւոյ Տէր մեսրոպ Քահանայ՝ արզուսցի Տէր Յարութիւնեան ։

Ա. Ղ՚ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Օգնեա՛ Հոգի՛ Սուրբ։

ԿԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ։

Նաւտոր առաջին

ԼսկուԹիւն և պատահական վտիտխուռն մասանց բանի։

ԳԼՈՒԽ Ա։

Օ՛ինէնէ ՎրէպհանուԹէն, և Ա՛ստուած նորէն։

1 ՎՐԷՊՀԱՆՈՒԹԻՆ՝ ամ լեզուաց յարմարեալ ընա-
ւոր օրինաց տրամախոհուԹիւն, գիտուԹիւն և
ձեռնտուր։ Ա՛յլ և արհեստ ազատական. զի զգաստ
փարս իրաց ձանաչեալ մտացն՝ բնական հանճարոք
խորհի և կազմէ զբան. և արտասանէ՝ զոր միանգամ
յայտնել ախորժէ։ Լսկ ըստ զանազան աշխարհի
կլիմայի և խառնուածոյ այլև այլ է բարբառ, քերա
կանական լեզու, և սովորուԹիւն։ ուստի

2 ՎՐԷՊՀԱՆՈՒԹԻՆ՝ ըստ միոյ լեզուի վայելչուԹ
եամ մնանէ. Ա՛րուեստ ազգախօսուԹիւն՝ ըստ չափուԹեան
իւրաքանչիւր լեզուի։

3 Ա՛ՐԿՈՒԻ. Ա՛սելք արուեստ ազգախօսուԹիւն. զի
ուսուցանէ զկանոնս և զեղանակ ուղիղ խօսելոյ. իսկ
խօսք մարդկան լինին ձայնիւ առ մերձաւորս, կամ
գրով առ հեռաւորս և առ յետագայս. զոր առ՛ի
անփոփոխս ունել և անսագիտս կարգել՝ սահմանեցաւ
և արուեստն քերականուԹիւն. որ զկազմուԹիւն բառի և

քանի կանոնաւորէ՝ ուղղակի խօսել և գրել. ըստ որոյ կոչի և Վրդականութիւն։

4. Այսեմք ըստ յառաջնոյ էրդատանէ էջեալ. այս է՝ ըստ սեփհական սովորութեան քոյ լեզուագիտաց իւրաքանչիւր տումի. որով կանոնեալ յատկանայ ըստ ազգս ազգաց ուղղախօսութիւն։ Այսպս և ի մեզ՝ ընդ Հայոց մեր՝ ի ուսաւորչէն, թարգմանչէք Աստուած՝ Աբրովը և նոցին շառաւիղք են հեղինակք հայկա բանութ. զի զխօսս իւրեանց ըստ յատկութ լեզուիս աւանդեցին մեզ գրովք՝ իբր կանոնս քերականութ. որոց անաւերիւր բանիցն հարկ է զհետ կրթիլ, ըստ կարգի նոցին խօսել և գրել. որով առաջնորդիմք ի հարազատութիւն լեզուիս, և առանամք զարուեստն հայկական ուղղախօսութե։

5. Անասունք քերականութ են չորք. Վիր, վանկ, բառ, բան. քանզի խօսք մարդկան կերպաւորին չորիւք այսոքիւք. գրով հեգի վանկն, վանկիւ յօդի բառն, և բառիւ կազմի բանն. որոց զհմտութեի ըստ կարգի աւանդէ Վերականութեին։

Յօդուած ա։

Ո՞րչի՞ է Վիր իմն Տառն, և զինի՞ բաժանի։

6. Վիրն է գիծ իմն նշան տառի. որք են, ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, ը, թ, ժ, ի, և այլն։ Տառն է իւրաքանչիւր գրոյ հնչումն կցելի և հեգելի. ոպ ձայնս ա, կցեալ ընդ ձայնիս ո, և հեգեալ ա ի ո, հնչէ զձայնս աո։

7. Վիր և տառ անխտիր կոչին փոփոխակի. և՛ ի միմեանց զանազանին այսու. գիր է գծիւ ձևացեալ նշանն, որ տեսանի աչօք. տառ է միակ գրոյ ձայնն, որ լսի ականջօք. և կոչի Տառ, զի է տարր վանկի և բառի, զոր տեսցես հետևաբար. և գիրն ասի նշան տառի. զի զայն գիծ տեսեալ՝ ի միտս բերեմք զտառն և հնչեմք։ Վիրն ի հառնոյ մարդկան է որոշեալ առ նշան ձայնի՝ և ըստ ազգս ազգաց պէս պէս ձևացեալ։

ինկ հինգուն տառից՝ ի բերան ամ աղգաց գրեթէ
բնապէս անփոխոխ է և նմանաձայն ինն , և որոշին
ըստ հագագին և ըստ գրոցն առաւել կամ նուազ ։

8 · Աբէն Աբէսովբ՝ ի 406 Թուին Աբ՚ի ձմայրին
տեսլեամբ զերեսուն և վեց տառս Հայկեան հնարեաց
երկաթագիր · առաջինն Ա՚, վերջինն Ա՚, միանգամ
մայն կոչին Ա՚ յերուբբնք, և իւրաքանչիւրն պատուով
գրեալ՝ են նշանակ Թուոց · ոպ՚ի Թուաշամար (11) ։

9 · Նշանագիրս Ե ձևացեալ յերկու գրոցս Ե՚, ՚ի
շարս տառից ընդ առաջինս յօդէ վեկամուաքս ՕՓ·
Տառս ՕՓ՚ի հեգենայս մեր ձևանայ գրովքս ՈՒ , և
հինէ իբր մի տառ ՕՓ· որպէս՝ Ա՚երկնք , աղաւթք ,
աղգաւք , հաւր , ևն · այժմ՚ի դիւրուԹէ ընԹերցու
նելեաց գրի Օրէնք, աղօթք , աղգօք , հօր, Ա՚սա այսմ
և տառքս ՈՎ՚ ուրեք հինէ իբրև ՕՓ· ոպ՚ի Աբէսովբ ,
յակովբ , յովբ , ևն ։ Տառս Ք՚ ոչ հինէ՚ի հայ բար
բառ , այլ՚ի բառս օտար ազգաց · և՚ի մերս՝ ֆիւբ
գրի՚ի տեղի Փէի , այսպէս · ալֆա՝ ալֆա , սոփիա՝
սոֆիա , փարսախ՝ ֆարսէխ , փիղ՝ ֆիլ , ևն ։

10 · Հանգոյն տառք մեր Թուին սոքօք երեսուն և
ուԹ , և գրին՚ի պէս պէս տեսակս՝ երկաթագիր
կամ գլխագիր , բոլորգիր , նօտրգիր , փառագիր ·
որ պատկերանան՚ի յաջորդ երեսն ։

11. ՊԱՏԿԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐՈՑ.

Տառ.			Անուն.	Նշանակեալ թիւ.
Երկար գիր.	Բուրդ գիր.	Նոտր գիր.		
Ա	ա	ա	այբ.	1
Բ	բ	բ	բեն.	2
Գ	գ	գ	գիմ.	3
Դ	դ	դ	դա.	4
Ե	ե	ե	ե՛չ.	5
Զ	զ	զ	զա.	6
Է	է	է	է.	7
Ը	ը	ը	ըթ, եթ.	8
Թ	թ	ի	թո.	9
Ժ	ժ	ժ	ժէ.	10
Ի	ի	ե	ին.	20
Լ	լ	լ	լիւն.	30
Խ	խ	խ	խէ.	40
Ծ	ծ	ծ	ծա.	50
Կ	կ	կ	կէն.	60
Հ	հ	հ	հո.	70
Ձ	ձ	յ	ձա.	80
Ղ	ղ	ղ	ղատ.	90
Ճ	ճ	ճ	ճէ.	100
Մ	մ	ւ	մէն.	200
Յ	յ	յ	յի.	300
Ն	ն	ն	նու.	400
Շ	շ	շ	շա.	500
Ո	ո	ո	ո.	600
Չ	չ	չ	չա.	700
Պ	պ	պ	պէ.	800
Ջ	ջ	ջ	ջէ.	900
Ռ	ռ	ռ	ռա.	1000
Ս	ս	ս	սկ.	երկու հարիւր 2000
Վ	վ	վ	վեւ.	երեք հարիւր 3000
Տ	տ	տ	տրուն.	չորս հարիւր 4000
Ր	ր	ր	րէ.	հինգ հարիւր 5000
Ց	ց	ց	ցո.	վեց հարիւր 6000
Ւ	ւ	ւ	եւն.	եօթն հարիւր 7000
Փ	փ	փ	փիւր.	ութ հարիւր 8000
Ք	ք	ֆ	քէ.	ինն հարիւր 9000

12. Ո այսոսիկ տառքս՝ սովորաբար գրեմք և ընթեռնումք յահեկէ յաջկայս, ոյ և յայնք և լսեմնք. Իսկ ասորիք արաբացիք և հրեայք՝ յաջ կուսէ յահեաւն։ Ինձեցիք ի Ջինացէ՝ ասէն զառ ի թաւ ընդ ձեռ՝ վերուստ ի վայր գաւազանաձև, ոյ ի (11) պատկերին այբուբենից շարք։

13. Ի րկաթագիրն (8)՝ դնի ի անագլուխս բառորգրոց. ևն։ Իտորգիրն ծագեալ յերկաթագրոյ՝ վարի յաւէտ ի տպագրութիւնս։ Իտորդիր իբր նոտարագիր տեսանի ի ձեռս ամենուն՝ ի գրուխս նամակաց, մուրհակաց, դպրուեց, ի շարադրուխս ուսումնականաց, ևն. որոյ է գլխագիրս ՀՀ, ևն։

14. Փառագիրն ուշիմ հանճարով նկարի ի վայելուչ տեսակս մարդոյ, ծաղկան, ձագուց կենդանեաց, ևն. ըստ որոց և կոչի մարդագիր, ծաղկագիր, գլխագիր, ձագագիր, դրուագագիր, ևն. որ դնին ի զարդ ի գլուխս գրոց։

15. Տառն ըստ հնչման բաժանի յերկուս՝ ի ձայնաւորս և ի բաղաձայն։

Ձայնաւոր տառն է, որ միայնակ հանէ զձայն. և են եւթնեւտասն, ե, է, ը, ի, ո, ւ. որոց իւրաքանչիւրն ունի զհնչումն պարզ՝ ըստ ինքեան միայն և առձակ. զի հնչէմք բացմամբ բերանոյ կամ դադարմի ամփոփ՝ առանց դիպեցուցանելոյ ուրեք զշրթունս և զլեզու։

16. Բաղաձայն տառն է, որ ըստ ինքեան ոչ հանէ զձայն. և են քսան և իննս՝ բ, գ, դ, զ, թ, ժ, լ, խ, ծ, կ, հ, ձ, ղ, ճ, մ, յ, ն, շ, չ, պ, ջ, ռ, ս, վ, տ, ր, ց, փ, ք։ Որքա թէպէտ տան զշարժուն ինչ բերանոյ և լեզուի՝ խփելով զշրթունս, և զլեզու դիպել ցուցեալ յատամունս՝ ի քիմն՝ կամ ընդ ընտեր. ըստ որոյ զանազանեալ յորջորջին շրթնական, լեզուական, ատամնային, քմային, ևն. բայց ըստ ինքեան են անձայն։ Իւր կոչին Ապաւէնն, զի բաղադրին ընդ ձայնաւորի, և ի միասին հեգեալ հնչէն և զձայն իւրեանց։

17. Եւ տառս սեռականին Ն որդիք՝ այսինքն նմանող ձայնիք. բայց ըստ հագադային և ըստ ամանակին զանազանին միքան զմի թառ՝ միջակ՝ և նուրբ, կամ երկար և սուղ. որոց այս է զբօսութիւն.

18. ՊԱՏԿԵՐ ԼԾԱՐԴԱՏԱՌՈՒՑ.

Հաղագային	Ձայնաւորք
Բաւ, գլխ, նուրբ. Բաւ, նուրբ.	Երկար, սուղ.
Թ, դ, տ. զ, ս.	է, ե.
շ, ժ, ս. խ, ղ.	օ, ո, ւ.
չ, ջ, ճ. հ, յ.	Երկնաձայնք այս
ց, ձ, ծ. ռ, ր.	է նուրբ Երկար,
վ, բ, պ. հ, ւ.	ե նուրբ սուղ.
ք, գ, կ. վ, ւ.	ա, ը, ի.

Ընդորդք՝ ը, ի, ն, ա, ը, է, ուրեք վարին փոփոխակի այսպէս. անբիծ, անբիծ. անկողին, ընկողին. աղինջ, եղինջ. բաղէ, բազա. և այլն.

19. Ծորդատառք՝ ի բառս ինչ անխափուր դնին փոփոխակի՝ անփոփոխ պահեալ զնշանակութիւնն. որ,

Թ, Դ, Տ.	Փ, Բ, Պ.
Թաւաթթ, Թաւադդ, } դուխտ.	Փաղառուբ, Բաղառուբ, } վնիկ.
Դժգոհ, Տժգոհ, } դանիւս, չէրվոյ.	Փայքար, Պայքար, } յենիկ.
Ը, Ժ, Ս.	Ք, Գ, Կ.
Ընդհուպ, Ընժդհուպ, } խուրիպ.	Ցոքնակի, Ցոգնակի, } շաբաթ.
Ան շահական, Ասահական, } գասուակ.	Ծաւոքել, Ծաւգել, } ծաւիլ.
Ձ, Ջ, Ճ.	Ջ, Ս.
Ցօրանգ, Ցօրանջ, } էրժիշտուս, էանէյիչ.	Ջ քօղել, Ս քօղել, } ծածիլ.
Բ ՃՒՃ, Բ ՋԻՋ, } ինչէի չէչէն ծուխէրը.	Ս փածանիլ, Ջ փածանիլ, } շուշանիչ էսու.
Ց, Ձ, Ծ.	Խ, Ղ.
Ցեղց, Ցեղձ, Ցեղծ, } էիցուս. աբ.	Մ ժեխ, Մ ժեղ, } ուծում.

Ե՝ Ե՝

Երկիր , } ոչխար ։
Երկիր , } տերտեր ։

Ե՝ Ի՝

Եղ , } էշ ։
Իւղ , }

Ը՝ Օ՝

Ոչիր , } ընձիւղ ։
Օչիր , } շէռն և այլն ։

20 ։ Լատինից ևս ընդ փոփոխել չ-որդ-առաւելից՝ փո փոխեն և զնշանակութիւնն ։ ալ ,

Բ՝ Պ՝ Տ՝

Թուր , խէչ ։
Դուրք , դռներ ։
Տուրք , վէրյիւ ։

Ք՝ Գ՝ Կ՝

Քոյր , քոյր ։
Գոյր , նոր ։ վերջաբ ։
Կոյր , տեօռ ։

Ճ՝ Ժ՝ Ս՝

Ճահ , փայտ ։
Ժահ , հոգեծ ։
Շնիրտ , թիւխի ։
Սնիրտ , եշդեր ։
Ժրագլուխ , հանրալի ։
Սրագլուխ , սիվրի գլուխ ։

Ջ՝ Ս՝

Ջարդ , շորթարար ։
Սարդ , մանող ։

Խ՝ Ղ՝

Վախ , տօրնուռ ։
Վաղ , նոնոռ ։

Զ՝ Ջ՝ Ճ՝

Զար , գէշ ։
Ճար , լուր ։
Ջինդ , սիներ ։
Ճիղ , ձէշ ։

Հ՝ Ց՝

Հոլով , սէվր ։
Ցոլով , շոռ ։
Ճահ , ճանիչ ։
Ճոց , մանրի խոշ ։

Ց՝ Զ՝ Ձ՝

Ցիր , փոշտնուն ։
Զիր , գոհչիչ ։
Ձիր , կռռռ ։

Ռ՝ Ր՝

Ճառ , հեռիան ։
Ճար , կար ։

Փ՝ Բ՝ Պ՝

Փառք , սաչիառնուն ։
Բառք , բառեր ։
Պարք , հօռոյ ։

Ո՝ Օ՝

Հոռ , տօտռռ ։
Հօռ , սերբե ոչերի, ևայլ ։
Հոր , գռոյռռ ։
Հօր , գոպռնչն ։

Ո՝ այսոսիկ որոշել հարկ է առ ստուգութիւն նշանակու թիւն բառից՝ ըստ սեփհական տառիցն հնչել և գրել ։ որոց յայտնական վարժութիւն լինի անձանձիր ընթերցո նութիւն ընտիր գրեանց և բառարանաց ։

21. Տառս ՝, ՝ի մէջ բառի հնչէ իբր կէս ինի. ոչ՝ Ձայն, նայիլ, այո, սորայն, ալքայիւ, ևն. Իբ ՝ի յայտորդել ու կից բաղաձայնի՝ հնչէ ոչ ու. Ի՝ Լայս, գայն, լոյս, համբոյր, յոյս, ևն. Իբ մինչ բառ դի՝ ածանցի կամ հոլովի, փոխարկի ՝ի ե, այսպէս. Լոսաբեր, գոհնաւոր, յոսով. ևն. Իբ ՝ի վերջ բառին բազմից մնայ անձայն. ոչ՝ Ղայ, ալքայ, քահանայ, գայ, սորայ, ձուլածայ, զրոյ, ծառայ, ևն. Ո րոց եթէ յայտորդ այլ ինչ տառ, հնչէ ևս ըստ սովորական իբրև կէս ինի. որդոն, Ղայի, ալքայիւ, գայք, սորայս, ևն. Ուայց ՝ի բառադ՝ այ, քայ, հայ, ձայ, նայ, վայ, խայ, հոյ, հույ, հնչէ իբրև կէս ինի. Թէ և սոցին յայտորդ վանկ կամ տառ, հնչէ ըստ վերնոյն՝ քայիւ, խայք, ևն. Ուակ ՝ի սկիզբն բառի՝ հնչէ ոչ նուրբ հո. որդոն, Ոյաղեթ, յարմար, յոդնակի, յօդ, յերեսաց, ևն. Այսպէս հնչէ, թէ և ՝ի սոսա յօդեալ ևս մանկի ինչ կամ բառ. որդոն, անյաղթ, բարեյարմար, ևն.

Յօդուած ը.

Օ՝ հնչէ Ո անկն, և տանկ՝.

22. Ո անկն է յօդաւոր ու հնչուն. ոչ՝ Ղո, հող, սիրտ, տուրք. տագ, ուշ, եալ, ևն.

23. Ո եկնուկ. Ուսեմք յօդաւոր. այս է՝ կապեալ և հեգեալ եթէ բաղաձ և եթէ ու տառիւ. որով որոշի յանյօդ ձայնից ջուրց, հողմոց, թռչնոց. և և ՝ի կապզայդ, տուլոյդ, և ՝ի փոնգալոյդ, ևն. որք ոչ յօդին գրուին. Ուսեմք զ հնչուն. այսինքն միով հնչմամբ արտաբերել եալ, զի որոշեսցի ՝ի բազմավանկէ. ոչ՝ լեզու, խմաւտուն, ային, առանի, և այլն.

24. Ո անկն բաժանի նախ ՝ի միատառ և ՝ի բազմատառ.

Ո իատառ վանկ են միայն ձայնաւորքս՝ ա, է, է՝, ը, ի, ո, օ.

25. Ո աղմատառ վանկն է ու հնչուն հեգեալ ձայ

նաւար և բաղաձայն տառիւք՝ յերկուց մինչ՝ի վեց. ոյք՝ Ա. Ը. հեզ, սիրտ, լուրջ, կուրծք, ևլն. որ միով հնչմամբ արտաբերին. Այբ կոչին հեգ, սիւղբայ փաղառութիւն.

26. Բազմատառ վանկն բաժանի՝ի միաձայն և յերկձայն.

Միաձայնն է միով ձայնաւորաւ յօդաւորուի բաղաձայնի՝ առ մի վանկ. որգոն, Ա. շարժ, երգ, հեշտ, պէտք, ըստ, ժիր, ոստ, ձորձ, ինձ, ևլն.

27. Երկձայն վանկն է միաւորուի երկուց ձայնաւորաց՝ ի մի վանկ. որ միով շարժմամբ բերանոյ զերկոցունն ձայնս լսելի առնէ. որգոն, Ակեաց, ձեամբ, ձեօք, կամ ձեաւք, եաղ, իւղ, սիւն, ուռ, տուն, և այլն. զորոց ևս՝ի վեցեր հանձայնութիւն.

28. Վանկն բաժանի ևս՝ յանհնչման և՝ի նշանակեալ. Անհնչեան վանկն է, որ՝ի մեր լեզուս ոչ նշանակէ ինչ, և լինի միայն բառի. ոյք՝ ը, աբ, ուշ, եաւք, ևլն.

29. Նշանակեալ վանկն է, որ ունի զնշանակեալ իմն. որգոն՝ Ա. աղ, հաց, ջուր, սուրբ, կուրծք, ևլն. և սոքա կոչին բառ.

Յօդուած Ը.

Ի՞նչ է Բառն, և քանի՞ բաժանի.

30. Բառն է ձայն յօդաւոր նշանակեալ, կարգեալ առ բան. որգոն, հաց, ջուր, աղ, լիմ, կարդամ, յարաժամ, և այլն.

31. Վերնուի. Ասեմք ցայն, զի է հնչուածն մարդոյ. յօդաւոր, զի գրով հեգի և կերպաւորի. նշանակեալ, զի յայտնէ զգալափարս իրաց. և որ չունի զնշանակութիւն, զի յայտնէ զայնմանէ՝ ոչ է բառ, այլ անհնչեան վանկ, ոյք՝ ես լա պա (28).

32. Բառք կամ ձայնք ըստ հաճոյս ածեցաք են Ասեմք կարգաւորուբեն կարգի բան և խօսք մնոյ կան, և ըստ այսմ բառն կոչի Ա.

կարդեալ արտաքին նշան նեըքին գաղափարաց . և այս ըստ պղտումն է որ ըստ բնութե իրացն , և է որ ըստ կամաց . զի նոյն ձայն ի զանազան ազգս՝ այլ և այլ իրաց է յայտական . որ ձայնս Ա՝ ի մէջ նշանակէ զդուրծ-ին դարբնաց՝ Էջր . ի տաճիկս՝ լաստափայտ . առ գաղղիացիս՝ աղաեղէ , աղաոռ . Հիտալացիս ասէ՝ աղ Լոռչ : Ձայնս Վ՝ ապա , ի որ գիրս ասի քաղաք իմն Հանդիպ եգիպտոսի . ի տաճիկս՝ պատահ , դիպ-ուած . Հիտալացիս Ֆ՝ապա , տուն էվ : Ձայնս Ի՝ էլ , ի հայս է տարածուելն ի մէջ բուքմոյ և ցուցամատին՝ աէրէ . ի տաճիկս՝ կաւ . ի գաղղիականն Էյլ նշանակէ զողնափայտ նաւու՝ ծնգռ-ղջ . և Հիտալականն Էլը՝ յայտնէ զմանաց , որոյ տաճկ . Էչլոռս , Էչլոռս . և նոյն բառ ի միում լեզուի այլ և այլ իրաց ընծայի , ոյ ի ներքոյ (36) . Թուղ զընական ձայնքս՝ ա , ահ , աչ , է՛հ , է՛ղ , ո՛հ , վա՛հ , վա՛չ , օհ , ևբ . որ յայմ լեզուս կրեաց հոգւոյ են յայտարար :

33 . Ա՝ րկու ինչ նկատեալ ի բառն՝ յօդաւորութի և նշանակուն , ծագի պէս պէս բաժանումն նորին : Ա՝ սա յօդաւորուե՝ նախ բաժանի բառն ի միավանիկ և ի բազմավանիկ . ոյ և վանին ի միասառ և ի բազմասառ (24) . որդն , հայ , հո գի , քա հա նայ , ասա-ուա ծա գործ , բա րե պաշ տու Թիւն , և այլն յայլ բեներանս :

34 . Ա՝ րկրորդ՝ ըստ յօդաւորուե տեսանի ի բառն ձև և տեսակ իբր պարագայ , զոր ունիմք յարմատոյ յայտնել աստ ի գլուխ դ :

35 . Բ՝ ան նշանակութենն բառն նախ բաժանի յեր-իս՝ միանշան , բազմանշան , նոյնանշան :

Ա՝ նհանչան բառն է , որ զմի ինչ նշանակէ . ար , Ա՝ ղ , հայ , ջուր , մարդ , լուսին , սէր , ևբ :

36 . Ա՝ տանշանն է , որ մի բառ՝ այլ և այլ իրաց է նշանակ . ար , Ա՝ ին , ալեք-այր , բայ , գայլ , կճու-հաւ , փող , այբ , գամ , գոմ , կալ , հեղի . ևբ . Ա՝ յդ յայ-սոսիկ բառս Ա՝ ղբ ազմապիսի իրաց ունի զնշանա-կուն . որոյ զբաժնէ ին Թուբացու-բառքին՝ նշանակէ

զվիշապ ձուկն, փալեանոս, ասա պալըզը։ Երկու, զահմանն տեղւոյ զվախճան։ պինդ, ամուր։ Երեք, յայտ նէ ժամանակ։ ցանն, վախճ։ Չորիր, լաստ աստեղա բաշխից յուցանէ զմեծ զհամաստեղուն հարաւային կիսագնդոյ մերձաւոր խոյի։ Հինգ, ըստ երաժշտաց զնիզ բացատ։ նիշան։ ախ։ ‖ Եց, ըստ երկրաչափից զնիշ անբաժան։ նոգիա։ Վօթնեերորդ՝ ըստ քերա կանաց զպէս պէս գիծս։ զորմէ յերկրորդ հատորն ևն։ այսպէս և զայլս իմացիր։

Բազմանիշ բառն որոշի և՛ հոմանուն, և՛ համեմատ անուն, և՛ փաղանշան։ զորոց խնդապէս տրամաբանք։

37։ Փղանշանն է, որ բազում բառք զմի իմն նշանակեն։ որգոն, ‖ արդապետ, վարժապետ, դաս տիարակ, ուսուցիչ, մարզիչ, ռաբբի, բաբունի, բայ կերտ։ Գմուր, խիստ, կարծր, հաստ, հոծ, պինդ, սերտ, սեղմ։ Հալել, զահմել, զանգել, զուգել, զօդել, լծել, կապել, կցել, յարել, յօդել, շաղել փաղել։ ևն։ ‖ Ուր առանձին ուրեմն՝ նշանակեն զուսուցիչ։ և միջի ուրեմն՝ զամուր։ և վերջին երկուսսանքն՝ և միասին կցել նշանակեն։ ըստ այսմ և զայլս գիտել պարտ է։

38։ Վերկրորդ՝ բառն ըստ նշանակուածն կարգեալ առ բան՝ բաժանի և յուրեն ազգս։ որք են՝ Ընուն, դերանուն, բայ, ընդունելուի, նախադրութիւն, մակբայ, շաղկապ, միջարկութիւն։ ըստ որոյ կոչին և մասունք բանի։

Ընդունած է։

Ո՞րչափ է Բանն, և զանի՞նք։

39։ Բանն է կանոնաւոր շարադրութիւն բառից, որ յայտնէ զկորհուրդս մտաց։ որգոն * ‖ Արդի ակ խրատեալ՝ իմաստուն լինի։ և զանմիտն՝ի ծառայ ակ ուրեք վարեսցէ։ ‖ առակ։ Ժ։ ։

40։ Ասելոյն։ Ըստ կանոնաւոր շարադրութեան բա

ասէ. զի եթէ անկանան շարակարգին բառք, զիմաստս ինչ ոչ յայտնեն. ոյք, վարեսցէ արդէ լեզէ ի ծառայութիւն պանծացուցանել և խոստովանել։ Ա. Հա այսոքիկ են նոյն նախագրեալ բառք. աստ խառնաձայնութիւն եղ ծեալ զկանոնն՝ կորոյս զիմաստս, և ոչ ասի բան։

41. Ա. Կանոն բաժանի լերկու, ի կատարեալ և յանկատար։

Կատարեալ բանն է, որ զիմաստ յայտնէ լրապէս. ՚ա՛ե մանուկ աղքատ և խիստ տուն, քան զի զթաղաւոր ծեր և անփետ. || Խոզվզ. Շ. 13։

42. Ա. Անկատար բանն է, որ յայտնէ զիմաստ իմն թերի, և ոչ աւարտէ. ՚ա՛ր * Եթէ խնայես ի շրթունս զի քո. || Ա. Հա այս բան ունի զիմաստ թերի, և ունկն բանաւոր սպասէ և այլոյ, վայ ասի անկատար. որում յարեալ և բանս՝ * իմաստուն լինիս, || լրապէս իմաստ տուր հանգուցանէ զմիտս, զի եղև կատարեալ բանս այս. * Եթէ խնայես ի շրթունս քո, իմաստուն լինիս նմա. || առակ. Ճ. 19։

Ո՞ր բազմապիսի բաժանումն բանի ունիս տեսանել յերկրորդ հատորն։

43. Ա. Տասունք բանի են ութ. Ա. Նուն, դերանուն, բայ, ընդունելուի, նախադրութի, մակբայ, շաղկապ, միջարկուի, Արբ ըստ որում նշանակեան ձայն՝ ասին բառ. և կարգեալ առ բանն՝ որ յայտքան ազգ բառից բաղկանայ, կոչին մասունք բանի։ Արդ անվթար ճանաչումն և կանոնաւոր գործածութի՝ լրումն է Վերականութե. ուստի առ տեղեաւս հանդերձեալ եմք միով միով զընական իսկուի և զպատահական փոփոխումն յայտնել շնորհօքն Ա. Յ. և յերկրորդ հատորն կարգեացուք զկանոնաւոր կապակցուի նոցին առ կազմութիւն բանի։

ԳԼՈՒԽ Ե։

ՕԴԻՆՔ ԼԵԶՈՒԱՆ, ԵՒ ՀԱՆԴԵՐՁ։

44. Ա՛նունն է բառ, որ նշանակէ զինչուէ իրին համ պորպիսութիւն. համ որով իրն անուանի և ճանաչի. այս ինչ՝ կամ այսպիսի ինչ. որդին, Ա՛րդ, վարդ, հաց, ագռ, թագաւոր, մեծ, կակուղ, սպիտակ, վեց, ևն. Լ՛հա անունս Ա՛ԴՐ՝ նշանակէ զինչուէնի իմն. որով իրն անուանի՝ ճանաչի, և որոշի յայլ իրաց. զի մարդն ոչ է վարդ, ոչ է հաց, ևն։ Այնպէս և անունս Ա՛ԻԾ՝ գուցանէ զորպիսութիւն իրիք. որով ճանաչի իմն թէ է մեծ, և ոչ ասի սպիտակ, ոչ ասի վեց, ևն։ Լ՛. յապէս պարտ է և զայլս լմնորէն, որոց ճանաչումն պարզագոյն տեսանի և՛ի բաժանմունս։ արդ՝

45. Լ՛նունն գլխաւորապէս բաժանի երկուս՝ ի գոյական և ածական։

Գոյական անունն է, որ նշանակէ զիր ինչ՝ զգայուն զգալի կամ իմանալի. ԵՐ, Ա՛րդ, վարդ, հաց, ծով, ասկի, տուն, երկինք, թագաւոր, հոգի, միտք, սէր, առաքինութիւն, և այլն։

Լ՛հա անունս Ա՛ԴՐ՝ նշանակէ զգայուն ինչ զգալի. որ երևեալ ճանաչի թէ է մարդ. ոչ ևս խնդրի թէ զինչ է. ըստ այսմ էն վարդ, հաց, և այլն։

Լ՛. յապէս և Հոգին յայտնի զգայութիւն ինչ միօք իմա նալի, այն՝ որով մարդն է կենդանի։

46. Գոյական անունն կոչի ևս՝ Յ՛ենախայական. զի է գոյակ յինքեան կեցող. այս է՝ յիւր վերայ տեսանի էութիւնն, և իմացեալ լինի միայնակ։

47. Լ՛ծական անունն է, որ առանց որոշման էնթա կայի ցուցանէ զորպիսութիւն իրին, թէ այսպիսի է. որդին, Ա՛ԻԾ, խորին, ծանր, սպիտակ, սուրբ, վեց, այսպիսի, ևն։ Լ՛հա ածականս Ա՛ԻԾ՝ նշանակէ զորպիսութիւն բազմաց պատշաճող. զի ճանաչի իմն մեծ, բայց ոչ որոշի էնթակային թէ զինչ է իրն, յորում գոյ մեծութիւն. քանզի բազում ինչ է մեծ. այս է՝

մեծ մարդ, մեծ հայց, մեծ ծով, մեծ ծառ, մեծ տուն, և այլոց յոգնունց պատշաճի։ Այսպա ածականն ըստ ինքեան անկայուն՝ ախորժէ յարիլ յենթակայ կամ առ գոյական իմն։

48. Այլ կոչի Ցածական կամ Համադրական, զի ի գոյականի վերայ ածեալ՝ զնորին որպիսութիւն յայտնէ. որ, պիտոյն միայնակ անորոշ՝ ըստ ինքեան ոչ տեսանի, այլ ի վերայ ենթակայի իմիք ածեալ երևի. այս է՝ ի թղթոյ վերայ, յորմէ վերայ, ի ձեռն, կաթի, բամբակի, ևլ յորս տեսանի և ասի՝ սպիտակ թուղթ, սպիտակ որմ, ևլ։ Ցի և ածականն հարկաւորապէս զգոյական իմն ունի ենթակայ՝ եթէ ներգործութիւն որոշեալ, եթէ զօրութեամբ նշանակեալ. և առանց գոյականի ոչ լինի։

49. Յանօթութիւն. Հնուանքս՝ Հշակերտ, բարեկամ, դայեակ, երաժիշտ, զօրական, իշխան, մարգարիտ, մետրիմ, վանական, քրիստոնեայ, ևլ, ըստ հերպէն ածական, վի նշանակեն զորպիսուի. բայց սովորաբար զմարդոյ միայն ասին. ուստի և՝ բանի վերին միայնակ իբր գոյական, և առնուն ինքեանց զածական. և այսպիսիք կոչին միջակք. յն վարին ածական և գոյական։ Յն և անուանք ինչ կոչեցեալ միջական. զորս աւանդեմք ի յօդուած ը։

Յօդուած ա։

Ո՞րն ինչ է Ցոփ և Հոռեման անուանց, և ինչ՞։

50. Ո՞ր անուան եղանակ նշանակուէ անուանց՝ զպէս պէս զբաժանմունս ընծայէ գոյականի ըստ քանակին, և ածականի ըստ աստիճանին։ զորս յայտնեսցուք յաջորդաբար։

Բաժանումն Ո՞րոյականի ըստ ինանի։

51. Ո՞րն անուն չափ նշանակութեամբ գոյականին՝ համանի յերբեակ՝ Հասարակ, յատուկ, հաւաքական։

52. Հաստարակ անունն՝ ըստ հին քեր. Հաստատուն է, որ բազմից պատշաճի հաստարակաբար, և միշ միշ ա՛ սի որոշակի. որգոն, Արդ. կենդանի, եկեղեցի, քա ղաք, գետ, լեառն, ամպ, աստղ, ծառ, ջուր, թըռ չուն, ձուկն, պատկեր, ևայլ։

Ա՛հա անունս Արդ զոր ինչ նշանակէ, նոյնն և յայտ մարդիկ իմացեալ լինի, և իւրաքանչիւրն նոյն ձանա չի, և որոշ որոշ կոչի մարդ. Ա՛սա այսմէն, եկեղեցի, քաղաք, ևայլ։ Որոց որոշումն ևս վասն իմաստիւք ու՛ նիք ցուցանել յետդ հատորն ի գլ. է։ Անօթ։

53. Հատուկ անունն՝ ըստ հին քեր. Ասէ է, որ իւ կապէս վե՛ միշ եդեալ, և զմի եղակի նշանակէ. որ գոն, Ադամ, Աբրահամ, Երուսաղէմ, Յորդանան, մասիս, մայիս, լուսին, ևայլ։ Ա՛հա Ադամ եդեալ է վասն միոյ, և զմի անհատ նշանակէ. և թէպէտ բա զումք կոչին Ադամ, բայց իւրաքանչիւրն է զատ եալ ի միմեանց. զի որ ինչ պատշաճի միոյն, նոյնն ոչ ամենեն. և ոչ իմանամք զմինն, ոչ նոյնպա և զայլսն։ Ա՛յսպէս և ոչ ամ եկեղեցի կոչի Աբրահամ, ոչ արա րատեան Լամբուղիկէն մեր. զի է մայր և գլուխ հայ կաթուղիկէ եկեղեցեաց, և այլք ի նմանէ առաստաբար յորջորջին։ Ա՛յսպէս է իմանալ Երուսաղէմ, մասիս, ևայլն։

54. Հաւաքական անունն՝ ըստ հին քեր. Ասգեստ ձան է, որ եղակի ձայնիւ զբազում իրս ժողովակի ցու ցանէ իբրև զմի ինչ, և զմիոջէ ոչ ասի զատաբար. որգոն, Ազգ, առեւտուր, բանակ, գունդ, զօր, ժողով, խումբ, ծով, կոյտ, հօտ, չերմ, տարմ, տունկ ևայլ։ Ա՛հա անունս Բանակ զբազմանձինս նշանակէ հա ւաքեալ. և իւրաքանչիւրն ոչ է և ոչ կոչի բանակ. այսպէս են ազգ, առեւտուր, ևայլ։

Բառգանձարան Ա՛ծականի ըստ ասպեղանի։

55. Ա՛րպիսութիւն իրաց անկ է՝ մի քան զմիւս գտա նել առաւել կամ նուազ. ուստի և ածա կանք ըստ նշանակութեանն որոշին յերից աստիճանս՝

դրական, բաղադրական, դերադրական։ Որոց նշանակութիւն և կազմութիւն ի այսպէս։

56. Յանօթութիւն ։ Այս զնախադասութիւն ածականի՝ ի հայկաբանութէ ձանաչի բարդութիւն, յարադրութիւն բառի, զոր ցուցցուք ասա. կամ խնդրառութիւն ածականին, զորմէ յերկրորդ հատորն։ Իսկ առ յոյնս և առ լատինս որոշին մանկամէջ իւիք. ուսում յետին դարու քերականաց հաձոյ թուեցաւ մերոյս լեզուի զնոցայն պատշաձել։ արդ՝

57. Դրական ածականն նշանակէ զորպիսութիւն ինչ պարզապէս առանց համեմատութէ կամ առաւելութէ. ոչ, Խաբի, մեծ, գեղեցիկ, ծանր, պայծառ, քաղցր, ևլն։

58. Բաղադրականն՝ զորպիսութիւնն իւիք համեմատեալ ընդ այլոմ՝ ցուցանէ մանաւանդապէս առաւելել. և այս կերպաւորի երբեմն եղանակաւ։

Ոյս՝ դրականն բարդեալ ընդ բառիցս՝ գոյն, պէս (Խոչ), լինի բաղադրական ըստ այսմ. Խարէգոյն, վէհագոյն, մեծապէս, սաստկապէս. ևլն։ Այսոքիկ միւս ևս ոչ բարդին՝ և ոչ ընդունին ի վերջն զածանցիչ մանկիկ. զի խորթ ե ասել՝ բարեգոնաւէր, բարեգոնեղ, բարեգոնաւոր, ձեծապէսաբար, ձեծապէսական, ևլն։ Երկրորդ՝ յառաջ կամ զինի դրականին յաւելմամբ բառիցս՝ չան, ևս, առաւել, յոյժ, ևլն. այսպէս՝ պայծառ չան զարեգակին, մեծ ևս, առաւել գեղեցիկ, յոյժ քաղցր, ևլն։

Երրորդ՝ խնդրառութէ դրականին ցուցեալ զծայր բաղադառնէն. զոր ի համաձայնութէ ունելս տեսանել։

59. Վերադրական ածականն ցուցանէ զառաւելութիւն ի ծայրագոյն աստիճանի. այս ևս ըստ վերնոյն կերպաւորի երբակի։

Ոյս՝ դրականին կամ բաղադառականին բարդելով զբառքս՝ ամեն, գեր, երեւ, ե, ձեծ, ևլն. զոր օրինակ, Հրեշտապայծառ, գերամարդուր, երեւերանեան, եա փափաք, ձեծափառագոյն, ևլն։

Երկրորդ՝ յառաջ կամ յետոյ բաղադառականին և դրականին յաւելով զառաքսացուցիչ բառքս՝ ևս,

յոյժ, անպատեհէ, չարէ, ապաթէ, ևն. այսպէս և չա
րագոյն, յոյժ վատթարագոյն. ամենեքին գերեզիկ,
չարէ դժնդակ, երկայն երանելի, ևն. և կամ խնդրա
ւորութիւն, որոց ամի ոչ ասացուք՝ քանզ և խնդրուած
գտանիս ամի ի համաձայնութիւն. գլ. ղ. յօդ. ե:

Խրատ՝ դրականն ընդ ինքեան բարդութիւն, կամ
կրկնութիւն լինի գերադրական. ոչ Լեռամեծ, չարա
չար. ընտիր ընտիր. մանր մանր. երգ երգոց. առաջ
պերեցց առաջապել. սուղ սուտ, ևն:

Յօդուած Ը:

Ումէ Անէլական անունն, և չանէ?

60. Անէլական անունն զանազանի ի հինգ կերպս. Հաւաքական, մասնական, հանրական, վերբերական, հարցական:

61. Հաւաքական անունն՝ կերպիւ և նշանակութիւն զանազանեալ որոշի ի հինգ տեսակս. Ի նդարձակ, դասական, զատական, կրկնական, մակբաշին. որք միանգամայն են ածական:

62. Ի նդարձակ կամ բացարձակ Թուականն՝ պարզ և արձակ նշանակէ զԹուեալն. և են սոքին. Ա՛ի, Դի, Ե՛ւ, Եւ. Երկու. Երեք. Չորք, Չորս, Հինգ. Վեց. Եօթն. Ութ. Ինն. Տասն. Վերասան. Տասն. Երեսուն. Հարիւր. Հազար. Բիւր, ևն տես ի Հոլովմունս:

Ա՛յս Թուականք ցուցանեն միայն զորքանութիւն միուԹիւ. քանզի երկուս, նշանակէ զերկու միութիւն. երեսուն՝ զերիս. Չորս՝ զչորս միութիւն. տասն՝ զտասն միութիւն, ևն:
Ի նդարձակն պէս պէս մասնակցեալ՝ ածանցեալ՝ կերպաւորի դասական, զատական, և այլն. ոչ տեսանի յաղորդաբար:

63. Դասականն ցուցանէ զկարգ Թուեալ իրին՝ զքանորդ լինել միոյն, և այն՝ իբրև միաւոր և կազմի մասնակամբքս էն, երորդ, որդ, ին, նի, րդ, այսպէս. Ա՛ռաջին, կամ առաջնորդ. Նախկին, նախնի, երկրորդ, երրորդ, երդի, չորրորդ, չորրդի, հինգերորդ,

վէցեբօրտ ։ Տասնեբօրտ · մեծասանեբօրտ · քսանեբօրտ · երեսնեբօրտ ։ Հարիւրեբօրտ , Հարիւրբօրտ , եւ ։

64 · Ա՝ եկնուէ · Լ՝ սացի և այն՝ էբբև գաւոր · քանզի այս Թուականը ոչ նշանակէն զբազմուէ միուէ , այլ զդասաւորուէ Թուեալ իրին՝ որ յինքեան է մի · իբր զի էրկբօրդն ոչ ցուցանէ զուռնող երկու միուէ , այլ զերկրորդն ի կարգի Թուեցոց , որ ըստ ինքեան է մի · այսպէս և երիր , չորրորդ եւ ։ ՈՐ * Լ՝ աւթէն մարդն կայ երկրէ , Հողեղէն · իսկ էրկբօրդ մարդն՝ ՈՐ , յերկնից ։ || ՈՒ · նրնէ · ԺԷ · 47 ։ Ա՝ ւր աւթէն մարդն Լ՝ դամ իմացէ լինել մի մարդ · և էրկբօրդ մարդն Ա՝ ՈՒ՝ մի մարդ , և ոչ երկու · իսկ Լ՝ դամ ասի աւթէն մարդ , որ ի սկզբանէ արարածոց եղև · և Ա՝ ՈՒ՝ էրկբօրդ մարդ , զի վեց դար զնկի Լ՝ դամայ եղև մարդ ։

* Չորրորդ հրեշտակն եհեղ ի սկաւառակէ իւրմէ կայ ի վՐ արեգական · || յայտն · Ժ՚ · 8 ։ Ա՝ ւր էրբբօրդն ոչ նշանակէ զչորս հրեշտակս · այլ ի կարգի լինել չորրորդ աէօրինէն է , որ կինքեան է մի հրեշտակ ։ Լ՝ սայ այսմ և զայլս իմացիր ։

65 · Ո՝ տասկանն նշանակէ զԹուեալ իրն՝ կամ զոր Թիւն զաւեալ յայլմէ · և ձևանայ մանկամէջ՝ աւ , եաւ · ուՐ՝ Ա՝ էաւ , եզաւ · երկաւ , երկեաւ · երբեաւ · չորեաւ , քառեաւ · հնգեաւ , եաւԹասանեաւ , ևն ։

66 · Կրկնականն է , որ զբազաբաձակն կրկնեալ՝ յայտ նէ զբազմապատիկ աձումն Թուոյն · և կէրպաւորի մանկամէջքս ին ինն , և բառիւս՝ պաՐէ · Որ , կրկին , եւ երեքկին , չորեքկին · երկպաՐէ , երեքպաՐէ , եռապաՐէ , չորեքպաՐէ , քառապաՐէ , հնգապաՐէ , ևն ։

67 · Ա՝ սկըաշխ կամ անձնեբուականն է , որ զբազում Թուեալս իբր միանգամայն առնու զնշանակէ · այս և կէրպաւորի մանկամէջք՝ էեան , էին , այսպէս · Լ՝ ր կոէեան , երկուէն , երեէեան , երեէին , ևն ։ Լ՝ սա այսմ կարգի և բառս էրկաւանէ ։

68 · Ա՝ նանականն է , որ նշանակէ զմի ինչ ի բազ մաց , կամ զերն զաւանէ յայլմէ , և էն սոքա · Ա՝ ին , ոՐ , էին , էնչ , էՐ , գ · ա , կամ Ո · ա · այլ , ե · բաւանէլ ։ ը ,

անցեալ։ Հայցականէ դէպ՝ որոշէ զմին ի յերկուց։ եթ-բա-ռանչ-էր, անցեալ-ին զբազումս սրամաբանեալս։ նշանակէ մի առ մի։

69. Արդ ուրեք ընկերական իբր բարդեալ այսպէս. Ա՞ ո՞ւն, ի ո՞ւ, ի ո՞ւնէ, ի ո՞ւնէ, դէպ ո՞ւն, այլ ո՞ւն, այլ ո՞ւ, այլ ո՞ւն, այլ ո՞ւնէ, եթ-բա-ռանչ-էր ո՞ւ, եթ-բա-ռանչ-էր ո՞ւնէ, եր-կիւ-ռանչ-էր ո՞ւ։ Լաւ կրկնեալ Ո՞ւն ո՞ւն, ո՞ւնէ ո՞ւնէ, դէպ ի, ի ի, ի ըստ դէպի, եղառն-ո՞ւ, ևն. ընդ որս համարին դէպանց, երբեմն, իբր կրկնեալ ի ի, իր իր։

70. Անորականն է, որ զբազումս ի միասին նշանակէ առորասաւար կամ բացառաբար, ածական և գոյական վարեալ։

71. Առորասականն զայն ի միասին հաստատէ. և են սոքին. Ո՞ւնի, ամենայն, ամենեւին, ամենեւին, ընդհանուր, բոլոր, բոլորեւին, բոլորովին, բովանդակ, համակ, համայն, համօրէն, հանուր, ոչ ջոյն. որք են ածական։ Այլ ևս մնանականս յարեալ՝ վարին ևս Հանրական այսպէս. Ո՞ւնայն ինչ, ամ ո՞ւ, որ ինչ, որ ո՞ւ. և սորա վարին գոյական կամ ածական։

72. Ուացասականն զայն ի բաց բառնայ. և են սոքին. Ոչ ո՞ւ, ոչ ինչ, ոչ ի՞ւն, ոչ ի՞ւնչ, ոչ ինչ, ոչ ի՞ւնչ ո՞ւ. սոքին ևս միանակ վարին իբր գոյական, կամ ածական։

73. Ա՞ երբեմբականն է, որ զորոշիսն կամ զորբան նուազն իրին ցուցանէ. և են սոքա. Ո՞յպէսի, այդպէսի, այնպէսի. ասոյպէսի, դոյնպէսի, նոյնպէսի։ Ո՞յսան, այդչան, այնչան. ասոյնչան, դոյնչան, նոյնչան։ Ո՞յչափ, այդչափ, այնչափ. ասոյնչափ, դոյնչափ, նոյնչափ։ Ո՞հա այսոքիկ են ձևացեալ ի դերանունացս՝ Ո՞յ, այդ, այն, ասոյն, դոյն, նոյն. և բարդութեամբ ևս բառիցս՝ պէս, չան, չափ. և են ածական։

74. Արցականն է, որ երկբայութեամբ կամ չգիտութեամբ հարցանէ զնոր իմն, կամ զեղանակ իրին. այս է՝ զիսկութեան, զորոշիսութեան և զորբանութեան. և են սոքին. Ո՞ր, ո՞վ, ե՞նչ, ի՞նչ, ո՞ո՞ւ, ո՞վ ո՞ւ. և վարին գոյական։ Ո՞ր, ի՞նչ պէս, ո՞րպէս, ո՞ր չափ, ո՞ր չան, ո՞ր չանի. վարին

ածական։ Հետին չորքն առանց պարտկի լինին և վերբերական։

ԳԼՈՒԽ Գ.

Ո՞րինչ են Հետևումն և Աեռ անուան, և հանի՛։

75. Հետևմունքն են զանազանութիք ինչ բաւի նկատեալ ըստ նշանակուե և ըստ կերպա ւորուեն. կոչին ևս պատճառ և պատահումն. իբր զի զբաւիս իւիք պատահեալ՝ յատկացուցանեն առ մնան ինչ բանի։

76. Անունն ունի զվեց հետևմունս. այս է՝ Աեռ, Թիւ, ձև, տեսակ, հոլով, և հոլովումն. այսոքիկ մի անգամայն պատշաճեալ բաւի իրիք, յատկացուցա նեն զայն լինել անուն. որոց միոյ միոյ աւանդեմք զյայտնութիւնն։

77. Աեռք անուան որոշին ըստ նշանակուե գոյակա նաց. և են չորք. Ընդհանուր, իդեական, անորոշ, չեզոք։

78. Ընդհանուր անունն է, որ ըստ անուան և ըստ բնուե իրին նշանակէ զարուս. որգոն, Աստուած, եղբայր, հայր, հաւ, ուսատ, փեսայ, քեռի, ծառայ, հնձահայր, աբեղայ, իշխան, թագեոս, եղջերու, խոյ, որձակ, ցուլ, քաղ, ևայլն։

79. Իդեական անունն է, որ անուամբ և բնութիք նշանակէ զէգ. որգոն, Կին, մայր, Հանի, խնկուհի, մարիամ, դուստր, Տարսն, Նու, սկեսուր, տղախին, նաժիշտ, օրիորդ, եղն, մարի, մաքի, ևայլն։

80. Անորոշն է, որ ըստ անուանն հասարակաբար նշանակէ զարուս և զէգ. բայց ըստ բնուե իրին որո շի առ մինն՝ ի յերկուց. որգոն, Արդ, որդի, տղայ, խնամի, ազգ, հաւ, ձագ, ձի, ձուկն, ոչխար, ևայլն։ Այն՝ որ գնծ և զբանական հոգիս ընդ սեռիս դասել խղճէն, և համարեն գերանորոշ. զի ոչ են չեզոք ոչ զանկենդանս, և ոչ արու կամ էգ իբրև զկենդանիս։ (Ասող. իբ. յօ)։

81 • Ձեզք անունն է, որ բնութիւնք ոչ զարուս և ոչ զեգ նշանակէ. ոչ, Ալ, ասաղ, գետ, եղէմ, լեառն, ոսկի, հող, ծառ, պղինձ, ջուր, քար, հայրուն, ևլ։ Ձեզք անուանք ինչ յարմարութիւք իւիք են յորջոր ջեալ արուս կամ էգ. որպէս՝ Ալ. ըմաւէնի, ծղնկի, պղինձ, ևլ. որ են անկենդան։ Աւասիկ գոյականն՝ որ ըստ բնութեան զարուս կամ զեգ ոչ նշանակէ, չեզոք համարի առ քերականս։

82 • Ալ. սացաք ի վերոյ (77)՝ Աբեղ անուան սրջին ըսա նշանակութիւն. այն զի յոյնք՝ լատինք և այլք ըստ կանգին որոշէն զբառս առ արուս, առ էգ. ըստ որոյ և մեր քերականք զմանկիկս ինչ գրեն արականացանգ՝ իգականացանգ. որպ ի ստորև (84)։ Իսկ ի լեզու սի մերում հասարակաբար ոչ նկատին սեռք ըստ կանգից, մանաւանդ ստուգին ըսա նշանակութ գոյացա նաց. զի ածականք ըստ ինքեան անորոշ (47)՝ միշտ ակնարկեն առ գոյականս. և նոցին յարմարեալ ըստ զուգք վարին ի չորեսին սեռս. ին, իւրէ եղբայր, իւ քէ մայր, մարդ իւրէ, ծառ իւրէ, ևլ։ Ալ. այլ միայն ածականք ինչ ըստ նշանակուէ՝ և յատուկ անուանք մանկամբ իւիք սեռանին որոշեալ սեռի իմիք. որոց սակս չաձախսեցաք զծանօթութիւնս։

83 • Ծանօթ. ա։ Ալ. ածականք՝ որ ըստ նշանակուէն պատշաճին արական սեռի, են սրքին. Ալ. նկին, երկ կին, իգաձան, ծեր, կանամբ, հիւծող, և այլն։ Իգական սեռի սեփհականին ածականքս. Ալ. յատեր, բազմայր, սանտուտ, պատաւ, ևլ։ Ալ. նորոշ են ածականքս. Ալ. յրի, բարեպաշտ, գիտուն, մանկամարդ, մտերիմ, քաղցրախօս, ևլ։

84 • Ծանօթ. բ։ Ձատուկ անուանք ի մանկիկս ինչ կանգեալ որոշին սեռի իրիք, ըստ որոյ կոչին արականացանգ՝ իգականացանգ. յայտնակ են՝ որ ըստ այլոց ազգաց, և են՝ որ ըստ մերոյս լեզուի։ Ալ. ստ այլոց ազգաց արականացանգ են մանկիկք՝ էա, սա. որդն, Ալ. բիւրէա. յովհաննէս, կիւրեղս, յուսթինոս, և այլն։ Իգականացանգ են տատք՝ ա, է.

որդոն, Յովհաննա, Կիւրիա, Յուլիանէ, Յուստինէ, ևն. որք թարգմանաբար ի յունաց և լեզուացեցաց են վոխադրեալք ի մեզ։

85. Ի սա մեզոյն լեզուի արականացեալ թուին մասնիկքս՝ ի, ան, ա, ա, ա, ր, է, է, է, ը, ը, է, է, է, ի, է, ա, ա, ա

Ցօդուած ։

Ո՞րչինէ ինչ ան անուան, և տանի՞։

89 • Ինչ է եղանակ նշանակութեան անուան, որ ըստ ձայնին ցուցանէ զորքանութի նշանա կեալ իրին իբրև մի՝ կամ բազում. ըստ որոյ զատանի յերկու՝ եզակի, յոգնակի ։

90 • Եզակի անունն է, որ ըստ ձայնին զմի ինչ նշա նակէ, կամ միոյ ևս ասի • որպէս, Աստղ, Թաւթեոս, զօր, ծառ, բազում, քանի, ևլ ։

91 • Յոգնակի անունն է, որ ըստ ձայնին զբազում նշանակէ • ոյք՝ Աստղք, ծառոց, գիտունս, մարդիկ, և այլն ։ Սակ զնոյնդ կազմի յոգնակի անուն, և որ է անեզակի և անյոգնակի, յայսմանէն կրկնին ծանօ թութիւնքս ։

92 • Ծանօթ • ա ։ Յոգնակի կերպաւորի անունն քառեակ եղանակաւ ։ Ելս՝ տառքս ։ ց, ս, յօդ եալ ի վերջ եզականի՝ առնէն յոգնակի • բայց բնա կան են ի քառքս՝ Աստ, քառաս, երէց, հայ, ծէս, կոյս, ևլ • որ են եզակի, հոլովին և յոգնակի • զորս տես ի հոլովմունս (97) ։

93 • Իրկրորդ՝ մնանիկքս անի • պ, սպ, էի, ան, էան, էան, էաբ, էնէաբ, էբ, եզակի կերպիւ յարեալ անուանց՝ զբազմաբարականի տան ընդանակուն • որ գոն, Աստղանի, մանկոտ, ոսկերծոտ, մարդէդ, խուժան, խոզէան • բազմանան, որբաբ, բարձնէաբ, ներ պէբ, ևլ ։ Սոցին՝ յածանցիչ մնանկանց այս է զանա զանութին • յոգնականակերպ մնանկամբ ձևացեալն է գոյական, և եզակի ձայնիւ հոլովեալ համարի բազմա ւորակի, և ոչ հոլովի ի յոգնականն • իսկ ածանցիչ մնանկաւ կազմեալն է ածական՝ եզակի, հոլովի և ի յոգնակին ։

94 • Իրրորդ՝ նոյն անունն կրկնեալ աճումն տայ նշանակութեն, և համարի յոգնական • որպէս, Գունդ, գունակ գունակ, ընտիր ընտիր, ծանր ծանր,

աղչի աղգի, դրօշու դրօշու, քաղաքի քաղաքի, ևն։

95. Ցորդորդ, են մանրիկք եղերեալք ի ✶, ոչ՝ Ընդէ՛, գիւղէ՛, վանէ՛, ևն. զորս կարգեցաք ընդ ածանցականս, որով ածանցք միշտ յոգնակի մտա լով կոչին անեղակի։

96. Չանօթ. ք. Ընդեղակի անուանք են, որ միշտ վարին յոգնակի, և եզակի ոչ կերպաւորին. որդոն, Ընդ, բաղք, դժոխք, կամք, կեանք, հիւանդ, մեղք, միտք, փառք, ևն։

Ոմանք յայտնապէս այլայլութիւն նշանակուեցին ի հոլովս ինչ՝ կամ ընդ այլ բառի դնին եզակի. որգոն, կաւոս, այսինքն յօժարութիւն. կաւէ ինձ, լսատ կաւէ. ունել դնել՝ այսինքն մեղադրել, ասել դնել. ունել ինչ ոչ գոյր, այ՝ այսինքն ասել չէիւր. գնաս ածել՝ այսինքն խորհիլ, ի միտ առնուլ, ևն։

97. Տառս ✶՝ դիմաւոր բայից կամ արմատոց նոցին յարեալ առնէ անուն անեղակի, այսպէս. Ընդ, գնացք, ընթացք, թուխք, տուրք, ցոյց, վաղք, ևն։

98. Ոմն ևս սովորաբար վարեալ յոգնակի. որգոն, Ոմանք, երկինք, ինչք, հասատք, շնորհք, օրէնք, ևն։ ըստ այսմ և անուանք զգայարանաց՝ աչք, ականջք, հոտոտելիք, ևն. որոց ուրեք եզակին ևս տեսանի։

99. Ընդ յոգնակի կոչին անուանք, որ միշտ եզակի վարին. ոչ՝ Ի, երկիր, լոյս, խաւար, խիղճ, մուրթ, յոյս, սէր, սուգ, տիւ, քուն, ևն։ Ընդ ոմանք յաճախ խակի դնին եզակի. որգոն, Երկիրս, հանգիստ, հուր, ձէթ, մեղր, պատիւ, վախճան, ևն։

Ընդ յոսկիսի են վերացեալ անուանք առաքինութեանց, պաշտամանց, արհեստից, տիոց, ևն. որգոն, Ընդ արդարութիւն, ճշմարտութիւն, ողորմութիւն, քահանայութիւն, սար կաւագութիւն, ոսկերչութիւն, ճարտասանութիւն, մանկութիւն, ծերութիւն, ևն. Թէ և ուրեք յոգնակի. ✶ Այս են պղպջուկք զո որ առաջինք ‖ ասէ. ճը. 50։

100. Հատուկ անուանք վասն մու եդեալ (53)՝ զոր որ միայն նշանակեն, անյոգնական են. այս է՝ Ադա, մարիամ, ենովք, ենովս, ևն. Ի և ուրեք ոչ

յանհատական միտս, այլ առ՛ի նշանակել զանուանս կիւրա հանմանուհաբար՝ եդեալ յոգնակի։ ՚ի * Ա՛կեալ ԽԱ հին առ Ա՛պէնան։ || յովհ։ ժա։ 45։

* Ա՛յլք ոմանք հին օծեալք՝ համանուհնաբար կո՛ ԽԱ չեցեալք Ա՛ղէաոսէ։ || պարակ։ 27։ Ա՛յլ այս է զգուշալի, Լոկ անեզակի և անյոգնակի միանգամայն են գոյական։

ԳԼՈՒԽ Գ։

Ո՛րթերդ է պաշտօն Հաւոյ և Տեսակի։

101։ Հաւ և տեսակ զնիւթական կազմուն բառի քննէ, և իբր պարագայ ամ մասանց կար գեցաւ ընդ բաժանմանէն նորին (34)։ այն զի քերթողն զբառն յօշեալ վանկ առ վանկ, մինչ գացէ բառկացել ՚ի նշանական մասանց՝ վերածէ ՚ի ձևն, և թէ յան՛ նշանից՝ պատշաճէ առ տեսակն։ Ա՛յս առ տեղէ կութի բառաքննութէն ոչ նհանդնեալ յերկարութէ՝ յերկու գլուխս անընդհատ ունիմք պարզաբանել ըստ ամ մասանց զնոցին խոկուն՝ և զհանգամանս կազ մութէ։ յորոց յայտնի լեզուիս յատկութէն և հարց առութէն՝ և հրահանգ գործածուհ։ և նախ՝ զձևսն։

Յօդուած ա։

Ո՛րչէ՞ է Հաւ անուան, և հանգամանք բարդուհ։

102։ Հաւն զյօդաւորութէն բառին յայտնէ, թէ մի անուանն որպէ է ձևացեալ։ կամ ՚ի բառ կացութէն միոյ բառի խնդրէ զնշանական ձայնս և բացայայտէ, թէ քանիպատիկ է։ ուստի ձևն բաժա նի յերբեակ, ՚ի պարզ, բարդ, և՚ի կրկնաբարդ։

103։ Պարզ անուանն՝ է միայնակ մի բառ։ կամ յան նշան վանկից յօդաւորեալ, որոյ մասն զառեալ՝ ոչ նշանակէ ինչ։ որգոն, Վ՛իր, ժամ, լուսին, անմեղ, աղաչաւոր, ակամայ, խնամութէն, ձառագայթ, ևն։

104·Աստուածէն·Այդ բառս Աստուծ բաղկացեալ է յերկուց վանկից՝ ըս- սին, և իւրաքանչիւրն զատեալ՝ է անյարմար վանկ, եթէ ոչ այլով իմաց մամբ ունիցին զնշանակութեան օտար բայս բառ· իբր զի ըս- նշանակէ զկծիկ կենդանի՝ ձէրէ· կամ ըս-՝ ազդումն խոպոպ· և սինն է բազմանշան, ոչ՝ ցուցանէ զդատարկ՝ ոչինչ հէչ· միւս ևս՝ սին կոչի սուտ ի-վէչ· Այլ այսոքիկ են անհարազատ մեկնութիւն, որոց և ոչ մինն պատշաճի բառիս ըս-սին· զի նշանակէ զերկնից լուսաւորն մեծ ըստ տեսութեան՝ մերձաւոր մեզ, որ պատէ զերկրաւս· Աստուած և Աստուածն է պարզ բառ՝ բաղկացեալ յանյարմար վանկից·

105·Այլ թէ ստուգաբանեսցի ըս-սինն՝ վասն երբեմնակի նուազութեան լուսոյն, ըս- սին· բայց բան ձևացն ոչ պահանջէ զայս· ապա թէ ոչ՝ բարդ կոչես զի անուանս խոստովանութեան, զի մարթի է ստուգաբանել սուխ վանութիւն· այսպիսիք արտաքոյ են բնական նշանակութեան, և ոչ ասին բարդութիւն· այսպէս և զայս է ընտրելի·

106·Բարդ անունն՝ որ յերկու բառից է յօդեալ մի անուն· որգոն, Ճ՛ասէր, ժամագիրք, բարեգոյն, շահանդուխտ, փառներսէհ, ևայլ· Այս երկու բառքս՝ Աստուած, ասէր, կցեալ՝ի միասին վարի իբր մի բառ՝ Աստուածասէր· ըստ այսմ և զայլս խնդիր·

107·Կրկնաբարդն է երկից բարդեալ, կամ յեռից բառից ձուլեալ մի բառ· ոմն, Նահատակափիւռ, քաջակնագոյն, հնգետասանամեայ, հրաշափառագոյն, պարտեղաթեփ, սեռակնաձև, վեհիմիշտապուհ, ևայլ· Այս իւրաքանչիւր՝ի սոցանէ է երեք բառ կցեալ ընդ երեսս· զորոյիսիս ունիս տեսանել՝ի ստորագրեալսն·

Հանգիստ բարդութեան·

108·Բարդութիւն բառից գրեթէ լինի յամենայնի՝ի նեբբնաշար ևի, ծանօթութիւնս զանուանս բարդութեանց յայտնեմք ըզհանգամանս, ըստ այնմ զի ուսոյն է իմանալ

109 · Հանօթ · ած · Արդուքի անուան որ միշտ վարի իբր անուն՝ տեսանի երբակի · Ասկ բարդի ընդ նմին անուան այսինքն · Լծարձ, բազմապատիկ, ծոր ծոր, զանազան, շեղջաշեղջ, այլևայլ, գրագիր, ևլ ·

Ընդհարդ՝ ընդ այլ անուան · որպէս, Ատադիրք, բազմադանութիւն, մեծապէս, ընչասէր, քեռայր, խոստովանիչ, բարեհամակարգուի, միաբանասէր, ևլ ·

110 · Ընդորդ՝ անուանն բարդի ընդ այլ մասունս բանի, այս է՝ ընդ դերանուան նախադասելոյ · որպէս, Ինքնահաճ, ինքնիշխան, իւրանման, նոյնանիշ, քոյինազգին, ևլ ·

Ընդ արմատոյ բայի կամ իբր դիմառորի վերջադասելոյ այսպէս · Հաստատին, բարեբեր, գինարբուշ, դիւրիմաց, զինըմկէց, լուսազգեաց, հրայրեաց, մարդելոյզ, ոսկեզոյզ, ևլ ·

Ընդ ընդունելուս · որպէս, Երկրպագայր, քաջալեհաս, տապալեւանդ, սրանչելահրաշ, ևլ ·

Ընդ նախադրութիւն · որպէս, Անանձին, ընդդիմանալ, միջամտան, շրջապարոյր, ևլ ·

Ընդ մակբայ · որկէն, Հայրաբար, դեռահասս, մշտաշարժ, մեծապէս, վաղաբարբառ, ևլ ·

Եակ ընդ շաղկապի և ընդ միջարկութիւն ոչ տեսանի բարդեալ անուն ·

111 · Հանօթ · բ · Արդուքին լինի քառակի · Նախ՝ սոսկ յարակցութիւբ ամբողջ բառից · որպէս, Երեքեան, խորանարդ, հաւորս, նաւուղիղ, նորայր, ինքնեզ, պետապէս, ջախջախ, վարդագէս · վեհամիտ, հուշ · Ընդդէմ · անձնասպանութիւն · ողբերգարկութիւն, ևլ · Հորս՝ պէս պէս, ջախ ջախ, համարին կրկնեալ (94)՝ քան բարդեալ · քանզի

112 · Արդուքիւ բառից յաւելս կազմի յօդիւքս՝ ա, է, է, ի, ո, ու · որպէս, Ածապաշտ, յաւադատ · խաբեբայ · գօտեպինտ · քնքուշ · աւիրբերան, յաշատուտ · ելևէջք · այրուձի · երեկոյնիրկասէր · ողբերգակրութիւն, և այլ բազումք տեսանին յամբողջ գլուխս, կամ յայլ մասունս բանի ·

113. Ընկերոգդ՝ առ ախորժ և հեշտ արտաբերուիլ բարդունն ձուլի՝ փոխոխեալ և՝ պակասել բառից. որգոն, Ոտարեբար, բոլէ աբար. երկդիմի, երկու դէմ. ձարտասան, ձարտարասան. սանտուղ, սրինգ սուօղ, ևլ.

114. Ընդրոգդ՝ ի սկիզբն ամբողջ և՝ ի վերջն փոփոխեալ կամ պակասեալ. որգոն, Ընտանեաց, արուհալած. բարձրաբերձ, բարձրաբարձր. ժանաւաժուտ, ժանտ ժանտ. ծովեզեր, ծովեզր. յոգնապնախ, յոգնապէս. շաղփաղփ, շաղշաղշ. սպառսպուռ, սպառ սպառ. փեսաւեր, փեսահրաւեր. փողոց, փողահար. հեղեղ, հեղհեղ վարդ ոյզ, վարդանոյշ. երեքփառաւորեն, երեք փառ փառել. ընմատաւոր՝ ի դէս պահող, հոգածող, ևլ.

115. Ողրոգդ՝ ի սկիզբն փոփոխեալ կամ պակաս եալ և՝ ի վերջն ամբողջ բառից. որգոն, Ոստեղաբաշխ, բարեացպատրաստ, գօսեմնորս. յորս տեսանի տասդ է՝ փոխեալ՝ ի է, է. ըղձակերտ, կնոջասէր, մտացածին. Ո՛ւխտգիր, ձկնորս, անասես. թրթռուս, ընս ընս. թռ թռուլ, ընկընկակաղ, նուկ նուկ. փոխոխ, փոխ փոխ, ևլ.

116. Ոգանօթ. ջ. Ընդեղական անուանք բարդունն եզականապէս. որգոն, Հրաշատիտ. փառատէր. մեզապարտ. բազմամեղ. բարեմիտ. մտաւարժ, ևլ. և՝ ի վերջագտեալն՝ ուրեք յոգնականապէս. որգոն, Ճ ա բաթապահ. շնչամուռք. շրջաստուերք, ևլ.

117. Ոգանօթ. ջ. Ոարդունն տեսանի ընդ չորս հոլովի. Ողղականն ընդ սեռականի. որգոն, Ո՛ինմոր, մօրաքոյր, մեղացածին, քեռայր, ևլ.

Ընդ անորոշ հայցականի. որգոն, Կենասատու, մեղսաքաւիչ, օրհնագէտ, ևլ.

Ընդ նախդրիւ տրականի. ՈՐ, Հաստատամիտ, Հաստատագործութի, ցայգապաշտամունք, ևլ. Որ ուրեք ընդ գործիականի. որգոն, Ձերբակալ. մեքսկերպ, այսինքն մերակերպ. Ոգանօթեղ. 155.

118. Ոգանօթ. է. Ոյական կամ ածականն ընկերանան բառակի. այս է՝ գոյական ընդ գոյականի, գոյական ընդ ածականի, ածական ընդ ածականի, ածա

կան ընդ գոյականի • ըստ չորից լինի և բարդութիւն՝ գոյական ընդ գոյականի • որգին , Ի ձաշնորհ , իմաս տասէր , ծաղկատարդ , հոգեշարժ , ոսկեգոյն , ողբերգարկութիւն , (120) ևն ։

Ոչ գոյական ընդ ածականի • որպէ , Ի ընձեռնասրտութիւն , քեռանալեր , խմաստալից , հրաշանորոգ , ձեռնահմուտ , մորդաշատ , ևն ։

119 • Ի ձական ընդ ածականի • որգին , Ի մեհնապայծ ծառ , ամրաձծուկ , բարեխառն , գեղեցկայարմար , խստապինդ , այլայլախառն , ևն ։

Ի ձական ընդ գոյականի • որգոն , Ի մեհնապարգև , բարեվիճակ , գեղեցկագէմ , խայտաղն , ծանրալեզ զոյ , միաբան , քաղցրաձայն , ևն • յորս յաւէտ ածականն է նախադաս ։

120 • Ծանօթ • Ոչ ։ Ոչ գոյականն բարդեալ ընդ գոյականի՝ բազմից լինի ածական • և ուր ուրեք մնայ գոյական այսպէս , Ի նչքաւորութ • ծանանախչէ • ծովածէ • չրծխալ • չրպայծխէր • իսկ ընդ ածականի բարդեալքն՝ գրեթէ միշտ մնան ածական ։

121 • Ա երջապէս արժան է և զայս ձանաչել , զի անուանքն՝ հայր , եղբայր , մայր բարդեալ ընդ հասարակ անուանս յուղղական հոլովին՝ անկորուստ և անփոփոխ պահեն զնմ տառս • որգոն , Ի հայրաշարժ , նահապայր • եղբայրասէր , տեառնեղբայր • մայրախնամ , սկզբնամայր , ևն ։

Իսկ ընդ առնչական անուանց բարդին ՚ի սեռական հոլովին այսպէս • Ի օրեղբայր , եղբօրորդի , մօրաքոյր , ևն ։

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե Ր Ո Ր Դ .

Ո՞րչափ է տեսակն անուան , և զանի՞նչ ։

122 • Տեսակն՝ զտեսութի՞ն զերեսս բառին զննէ , թէ իցէ՞ սոսկ առաջին արմատն , և թէ ուրե՞ն մի յօդեալ զմասնիկ իմն • ուստի և բաժանի յերկուս՝ Նախատիպ , ածանցեալ , փաղաւեալ ։

123. Նախատիպ անունն է առաջինն արարած՝ նախ քան զիւրաքանչիւր որ զմանրիկ ինչ ոչ ունի յօդեալ, ոչ ի սկիզբն, ոչ ի մէջն, և ոչ ի վերջն. որպէս՝ Հողք, ոսկի, կերպ, կամք, արեգակն, բարեխառնն, լոյս։

124. Ձանձեալ անունն ունի զանազան մանրիկ իմն յօդեալ միայն ի սկիզբն կամ ի վերջն, և կամ ի մէջն. որգոն, բողոք, առողջ, կերպապան, կամայ, արեգակնային, հոսպարիչ, լոյս։ Որ ասի Ձանձեալ, քանզի մանրիկ իմն ածեալ ի նախատիպն՝ զերկոցունց նոցին փոխէ յայլ կերպ, յայլ տեսութիւն. կամ զրաւն ածէ անցուցանէ յայլ նշանակութիւն։

125. Փաղաքեալն ունի զանազան մանրիկս՝ որ միանգամայն են կցել ի սկիզբն և ի վերջն. որգոն, Ողջ Ջուխտն, անկերպապան, ակամայ, դիակամէ, անբարեխառնութիւն, զաչացոյց, լոյս։

Որ զայսոսիկ առ ըստ կարգի ստուգել՝ հարկ է ամ նայել զնիւթոյն մանկանց, զհանգամանս ածանց մանց, և ազգի ազգի նշանակուածն նոցին. զոր յայտնեսցուք ի յերկու յօդուածս։

Յօդուած ա։

Ո՞ր ինչ են ածանցիչ Անանիկ, և Հանգամանք ածանցման։

126. Ձանցիչ մանրիկք ըստ ինքեան են անընդունակ ածանցին որոշ հանգամանաւք, և զինչ անակութիւն նախատիպին կարգեն ի զանազան ազգս։

127. Անհնութիւն. Ձեռք ըստ ինքեան են անձնական. որով որոշի տեսակն ի պարագայիցն ձևոյ՝ ի բարդութիւն. զի նշանակականն է բառ (30, 31), կազմիչ զբարդութիւն. և այս ձևոյն է սեփհական յայտնել զինչ անակութիւն ձայնս ի միտ բառի (102)։

Ակ տեսակն՝ ոչ և անունն յայտնէ, տիրապէս զայս ունի պաշտօն. զինչ անակ տեսանէ զտեսութիւն բառի, և ի յայս բերէ զածանցս անընդունակ վանիկի։ (122. 125)

ՀԱՆԳԱՆԱՑ ԱԾԱՆՑՅԱԼ։

128. Ա՛ՆՑԱՆՑԻՀ մասնիկք՝ բառիցս յարին յօդաւորիչ տառիւքս՝ ա, է, ի, ի, ե, ո. որգան, Ա՛պաբան, ապենիազ կամ ապենիազ, ապիկար, հաւատարիմ, հայեցի, իջևան, բարեխառնութիւն, ևն։ (112. 115) Եւ ոմանք յարին փոխարկելով զվերջընդհեր ձայնաւոր նախատային այսպէս. Ա՛յգէ՝ այգեստանի, հոգի՝ հոգեւոր, պատուէր՝ պատուերան, երգ՝ ըղձական, ևն։

129. Ա՛ԿԱՀՂԸՆ բառի ածանցիչ մասնիկք են տքին. ա, է. ի, ի, ո, ու, ան, ապատ, ք, ի, ը՛ի, ը՛ն։ Ա՛յսոքիկ ըստ յատկութեն լեզուիս և ըստ բնութեն իւրեանց ունին զյատկութիւն ածանցիչ մասնկանց. իբր զի են ըստ ինքեան աննշան. և ածանցին միջնոր դութեբ յօդաւորիչ տառից (128). և զնախատախին ա ծէն յայլ իմն առաւել, կամ յայլ նշանակուի ևն։ Ո՛րպս առաւելին լինել յատուկ բառիցք ցուցաք ի (101. 122. 127), յառնախեմբ ևի հետևեալսդ։

130. Ի ածանաւական են մասնիկքս՝ ա, ան, ապ, բ, է, ո, ոչ, ք, ծ. զի զնշանակութեն նախատային բացատ սեն. որգան, Հաղուս, ակամայ, ամբիծ, անիրաւ, ապազէն, ապէնիազ, ապիկար, բողջախոհ, չարժանաւութիւն, չգէտ, գգէտ, ոչգոհ, ք՛ակամայ։ ևն։ Ա՛յսինքն՝ ծուխ չունող. բիծ չունող, ևն. ըստ այսց և կրկնածանցքս՝ անակար իր զօրաւոր, անչքաւի, ևն։

131. Ա՛ՌԱՒԵԼԱԿԱՆ են մասնիկքս՝ բ, ը, ի, ը՛ն. որք զյատկութիւն կամ զառատկութիւն իմն առն նշանակութեան նախատային. որգան, բոլոր, զանց, զաշացու, զարդ, ընչաստ, ընտանի, ևն. Յայսցանէ բառուածքն են ածական, բայց ածանցեալքս՝ բոլոր, բողոք, զարդ, չքաւորի, ևն են գոյական։

132. Ի վերջն անուան ածանցիչ մասնիկք յատկագործածանելք՝ այբուբենն յանգիւ են նեբբնաշարելքս այսոքիկ. Ա՛ռ. անդ. ուանդ. արդ. բարդ, ուրդ. պլի. բո. ե. դե. անդե. ընդե. լե. ի՛ն. ու՛ն. երդ. եղդ. նդ. անդ.

գանի · էնի · ինի · այնի · ունի · օնի · չի · ոի · րի · ցի · իլ · աճ · ուաճ · ալ · անդալ · ընդալ · եալ · զալ · նալ · ալ · էլ · էլ · իլ · էցիլ · այլ · ուլ · դեհ · եղ · ոզ · իճ · աւ · էւ · իւ · րիւ · այ · էայ · էեայ · նայ · այ · ան · էան · էեան · էան · զան · ճան · պան · ապան , րան · էն · էլն · րէն · ին · գին · էլն · այլն · էլն · ալն · ուն · այն · այն · նայն · էան · ընէան · ուան · օն · աշ · էշ · ինչ · ունչ · ուչ · ինք · ուն · ս · նոս · աս · ձէս · ուէս · ես · էշս · ոս · ձոս · նոս · շս · ասս · էսս · իսս · ուսս · ուաս · օս · ար · ընար · չէր · էր · այր · ար · ուր · այ · էայ · էյ · այյ · այ · նայ · ուայ · ու · աճուս · նս · յս · ափ · էփ · իփ · ունփ · այփ · էայփ · արայփ · այփ · անփ · էնփ · ինփ · ունփ · այփ · ուփ ։

Ուրոց ազգ ազգ զանազանութիւնն կարգին ի յա ջորդ յօդուածս ։

Յօդուած Բ ։

Ո՞րչափ է թիւ անունից ։

133 · Անծանօթ մասնիկք՝ զնշանակուն նախատպին փոփոխեն պէս պէս եղանակաւ · զգայականն առնեն ածական , և ածականն՝ գոյական , ևս · կամ զտեսուն բառին և եթ այլայլեն · զոր բովանդակեմք յերեքտասան ազգս · այս է ։

Անհնական · տեղական · գոյացական · անկական · ատացական · առաւելական · նուազական · թուական · պատճառական · գործական · վերացական · յարմարական · նոյնականն ։ Ուրոց որոշեալ մասնիկք միայ միայ հանդերձ մեկ նուաեամբք այս իսկ են ։

134 · Անհնական մասնիկք սոքա են · էան · էայ · էայ · ուն · չի · իլ · ուն · է · էան · նոս · էս · ուս · էս · ուհ · ընդ որս թուին և մասնիկք (84) · որք յարեալ յա նուն նախնեաց՝ այսինքն հօրն , նահապետին , ազգին , վարդապետին , ևս · և այնու անուանեալ նշանակեն զգաւառին , զազգայինն , զաշակերտն ևս · որգոն , Ադամեան , պօղոսեան , սիմէոնեան ։ Յովսէեայ , Թոռնիայ , Հայկազնեայ , Վրիատունեայ , սկեսրեայ ։ Ըշա

կունէ, բազբատուանէ, մանդակունէ։ Խարայելացի, եբ
րայէցի, սաբէլացի, փարիսեցի։ Պարսկէ, պալհաւիկ,
ոսմանկէ, սաթինկէ։ Ա.ղբ.րունէ, գնթունէ, եւ այլն։
Ա.ջգական, պղտատնական, եւ աիքական, արիանոս, նո
վատիանոս, քաղկեդոնիկ։ Հօրս, մօրս, ուրջս,
քեռի. տիգանուհի, Թագուհի, Հերոդիա. ևն։
135. Հայոսիկ գոյական են՝ Նոանեայ, ալէքսեայ,
արծրունի, գնունի, հօրս, մօրս, ուրջս, տէսի։
Ե.ւ իգականս ուհի (86) վինչ յատուկ անուն վարի՝
է գոյական։ Ասկ այլքն ածական։
136. Տէզական մասնիկք են սոքին, ցի. ա. ևան.
ուր. ուկ. էկ. այ. էայ. որ յարեալ յանուն տէզոյ
իրիք, այսինքն աշխարհի՝ քաղաքի՝ ևն, ցուցանեն
զբնակիչս ի նոսին. որգան, Ղոսանդնուպօլսեցի,
վանցի, սարակինոս, վանական, անապատուր, գեղջուկ,
գռեհկի, խուժդժի. Հնդկի, գորդայ, միջերկրեայ, ևն
ամենեքին են ածական։
137. Վ.այգական մասնիկք են սոքա, էն, էն.
էայ. է. էնի. էալ։ աճ. ուաճ. ուաճայ. ճու. աճայ,
ճու. որք յարեալ յանուն ինչ՝ յայտնեն զյօրինեալն
յայնմ գոյացութիէ, կամ արարեալն այնու. որգոն,
Վ.կարէն, արճաթեղէն, պղնձեայ, երկաթի, քաղցրա
էնի, ևն. որք են ածական. բայց կատարեալ, մնչկ
էալ, գոյական։ Ա.ղճաթեղէնն է բարդ ի բառիցս՝
արճաթ, եղ. որ է արմատ եղանիմ բայի, յորմէ ինքն
էղ, անեղ, եղական. ապա մասնիկ սորին առանի սոսկ
էն, որպէս նկարէն, արճաթեղէն։
138. Ա.րարած. յօրինուած. զանգուած. առեղծ
ուած. շինուած. հիւսած. և կրկնած անգամս՝ հիւսուա
ծոյ. ձուլածոյ, ճու. փորուածոյ. կոփածոյ, ճու, ևն։
Սոքին ևս են ածական, լինին և միջակք. այսինքն
վարին ածական և գոյական։
139. Տնկական մասնիկ են սոքին. էնի, է, ալ, էի,
էմ, ուի, եւ, ուա, ու. որք յարեալ յանուն ծառկանց,
պտղոց, կամ այլ իրաց, անուանեալ ցուցանեն ըղ
ատունկս նոցին, կամ զբոյս ինչ. որպէս Ա.ղբդենի,

նշէնի, տանցի. ևն։ Իսկ տրմաւենի, վարդենի, և այլ յատուկ անուն վարելոյն համարի իբր յարմարական։ Ի ռանկականս վերածին և ածանցեալքս Ի-ենի-ոյ, վարաւ, գժնիկ. ազատնիկ. պատաղեմ. գառնեմ. մեղրոյ. հարսնոյ. ջրկոտեմ. մօրաց. կայծոյ. հերձի. ողոցի. ևն։ ամենեքեան են գոյական։

140. Ածականք կամ ունակականք են մնացեալքս. էն, ին, այնոս, ան, ենան, աց, եաց, եան, այն, ոյն, օվ, ոյն, ի, նի, դանի, ենի, ոյ, ալ, նակ, եալ, էլ, էլի, ող, ոյն, ոտ, եան, եան, ե, իլ, բիլ, ած, արդ, արդ, օտ, ոյ, ո, ար, ար, ի, ոյտ, ինտ. որք նշանակեն զունող, կամ զատացող նախատրելին, կամ հաղորդութիւն իւիք վերաբերեալն առ այն, և ունիք համարօք եղբարցս՝ ողեալ. որգոն, Արմենիզեն, Ճեղեն, լուսեզեն, ածականն, տեսս զԼՀրծաբերեզեն ի (137). ծուռեն գոյական։ Ոյտաւարին, առաւօտին, աղտաղտին, քոյին, իւրոյին, մարդկային, մերային, ածականն են։ Ոտաժին, լուսին, գոյական։ Ահեւասոր, երկրասոր, կարեսոր, մարմնասոր, բանասոր, երեսնասոր, ինքնասոր են ածական։ Իսկ զնոսասոր՝ գոյական։ Ոյժան, հոտեւան, իմովանի, իւրեանցան, ածական. խորշխորշան, գոյական։ Ոճական, գոյական, բանական, եղական, իմացական, իմնական, կամաց, բազմաչեաց, փախստեաց, այժմեաց, այժմեան, արևելեաց, արևելեան, քառակերպեան, և այլն։ Որք ին և ածական. իսկ երեկորեաց լինի և գոյական։ Ա աղորդային, բարեհոգին, Թունըի, ծանօթ, զգօն, գողն, ածական։ Ճաղոյն, կարօն, գոյական։ Ոտալարի, իրաւի, կորովի, նորի, անուանի, մտացի, ծարաւի, առնի, արանցի, գաղանի, լեզուանի, արանչանի, չորքոտանի, Հայրենի, Հայեցի, առնացի, Ոտի, գոյական, դիմի, Հասակ, պարարտակ, խոտորնակ, Ճեղեհակ. Ճամարձակեակ, հիւանդակ, վեցամեակ, Ոնիկ, Հարպիկ, նաւագնացիկ, գեղեցիկ։ Որք ամենեքեան են ածական. իսկ գանձանակ շրջանակ՝ կենդանի. խանձող, խարոյկ, եղջերուկ, գոյական. դիպուկ, գառնիճ՝ էշի, ոճը. վարաւ, խոհեմ, ածական. Համեմ, գոյական,

Ուշիւ, Հաւատարիմ, Մեբրիւ, Ոխերիմ, գթած, ողորմած, ուղղըդ, անլսո-դ, կարօտ։ Հեղաբարոյ, ազդ-ոյ՝ դո-, քաղցո-, արդար, մոլար, բեհեզ, մանրոտ, են ածական. իսկ աղջի-գոյական։

Պատարագի-, լուցկի-, մարմնոյ- են գոյական. ահեկի-, աչքի-, ածական։

141. Այս զի տառքս՝ -, ն. յարեալ ՚ի սեռականն գոյական անուան, առնէ առացական. որպ՝ Ա՚Յ-, Ա՚Յն, իբր ասէ՝ ածայինք, ածային (162). այսպէս համարին և նախագրեալք՝ Պատարագի-, լուցկի-, ևլ։

142. Անաւելական մանրիկք են. էն, էղ, էղէ, աէք, ապ-ոպ-, նոպ, ոպ, չէն, ոպէ, բէ, ա-, նո-, չէ, ձան, թէք, այ, ղոպ, թոպ, ու-, ոպ. որք առաւելուն զնշան նակուածէ նախատակին, կամ առ այն սահմանիկ յարիլ յայտնեն. որգան, Հաւատքին, ահեղ, մնեղէ, ծաղկաձէք, խորխորատ, հաստատ, խաղաղութ, խաւարչուպ, մօրուպ, որդնոպ, զայրացկոտ, յաչառկոտ, ձիթոտ, ցեցոտ, ծակոտկէն, զազրոտ, բերրի, արգաստ, հաստատ, յաղթական, հրաշալի, պարկեշտ։ Վինեձան, սիրաճան, որկորաձէք, որկրոյ, լեզուաղոպ, նենգաճոպ, աղտաղտուկ, քնափ, ևլ. որք ամենեքին են ածական, որոց ոմանք զբաղադականի ունին ուրեք զնշանակուածն։ (58)

143. Ա՚յուազական մանրիկք են. էյ, էձ, այ, ալ, էյ, ու-ոպ, ձէք, ի, ա-. որք զնախատակին նշանակուածն փոքրիկն կամ զնուազեալ և զակաստեալն ցուցանեն. որգան, Ձագիկ, Հատիճ, փոքրիկ, գըբօյլ, որդեակ, նաւակ, ձկնձղուկ, սկզբուկ. ևլ։ Ա՚յսոցիկ նախատիպն եթէ իցէ ածական, ածանցեալն ևս վերի ածական. և թէ նախատիպն գոյական, նոյն և ածանցեալն. բայց՝ Ձեռնոպ, ծայրոպ, քնոպ, սխտոպ, ժէք, այրէ, աչագո-, են ածական։

144. Ա՚ուական մանրիկք են՝ որ որոշեն զսեռական Թուական անուանց. որպիսիք են՝ էն, էրկրէ, չէն, նէ որէ, էք, ա՚, էա՚. (63, 65, ևլ). և են՝ որ ոչ այլայլեն է, էան, էն, չէ, չէն. որպ՝ Ա՚իակէ, էրկակէ, միանձն, երկուորեանն. առաջէ՝ առաջէն, նախչէ, նախչէն, ևլ

ամենեքին են ածականն։

145. Պարուսնակ մնայնիկք են այսոքիկ. նոց, ոց, պան, քան, ապան, զան, ան, ալ, էալ, ոյլ, ո, ո-ա, ո-ա-ը, ն՛ն, լ՛ի, է՛, որք ցուցանեն զտեղի կամ զծածկոց նա խատակին. որգան, Հիւանդանոց, սեխենոց, ծաղկոց, Թիկնոց, բազպան, առնապան, Ձեմարան, վարժարան, Հայասան, կախաղան, կայան, դիտան, դիտալ, օթեակ, ծածկոյթ. վերարկու. ընկուզարտ, կացարտ, կշտապնակ. վարդի՛նի, Ձեմե՛լ, տանի՛ւ. որք են գոյականք։

146. Կործածական կամ գործիական մնայնիկք են սքա. է, ոց, ուր, ան, քան, անդ, ալ, նակ, էակ, ո՛ւ, ո-ա, էլ, լի, զակ, էլ, լ՛էն, է՛ք, ո-, ո-ար, կան, ո-լ, լ՛էր, պան, ուր, էլ. որք նշանակեն զգործի կամ զգործող և զսպասարկուն նշանակութեան նախատակին. որգան։ Կործէ, խարտոց, կշտարտ, խթան, պատան, որորան, նուագարան, բացարան, փականոց, տապակ, պահակ, պատրուակ. կոշնակ, ըմպանակ, խածեակ, ուղղեակ, կե ցո՛ւ, պարզո՛ւ։ Ձմայեկ, խաղալիկ, փակագակ, խըրտուռիլ՝ խրտուիլակ, ոսկերչուհի, պատիճ, ի՛ւ. որք են գոյականք։ Կ՛ըլլել՝ աղաչաւոր, վաճառական, տեսո՛ւչ, աղօթիչք. և որք ածականք։ Կ՛աղեքսան, պարսիկական, դռնապան, սայլարտ, անդերտ, ասպաստան էակ. պատմուճակ, երգեցիկ, բրիչ, գրիչ, և այլն, վերին վիջակ։

147. Ի՛ երացական է մնայնիկս՝ ըի՛ն, որ զնշանակութիւն նախատակին ցուցանէ վերացեալ յամենեքեան կայից՝ իբրև մեօք իմանալի. որգան, Կ՛ահանայութիւն, քի՛ն, քժշկութի՛ն, ինքնութի՛ն, նեղտղութի՛ն, ի՛ւ. որոց նախատիպն կոչի Թանձրացեալ։ Ի՛ւրեք փոխան Թանձրացելոյ դնի վերացեալն, այսինքն ածանցեալն իբր նախատիպ. ՚ր * Կ՛ուք ազգ էք ընտիրք, Թագաւորութի՛ն, քահանայութի՛ն. ‖ իբր ասել՝ Թագաւոր, քահանայ. ա. պետրոս. ք. 9։

148. Կ՛ընդ սովաւ դասին և բացածականք մնայնիկքս՝ ո՛ն, իւն, էսո, իսո, անդն, ոյլ, էլա, ո-սա, ո՛նդ, ո՛նչ, ո-ր, անդ, ասա, ած, ոսած, ըն, ո-ց, ոյց,

պաչ, ոաչ, էան, ան, անչ, այ, էյ. որ աճ-անցեալ սրման
տոյ բայի՝ կազմէն զբայականն՝ այսպէս. Վոշոնն,
շկահէնն, հինչէնն, գովէսք, հանգիստ, եռանդն, հա-
սոյն, հրաժէշտ. փախոստ, ծնունդ. մեռանչ, յաղագ-
ապանդ, ուրուագ, հարած, խնդրուած. ցրուն, այսուց՝
այսոյց, յիշատակ, նախանձոտ, ներքնոզէան, նուի-
րան, հայհոյանչ, ևն։ Այս սորա կոչին բայած անցեալք
կամ բայանուանք. զի ունին զզօրութիւն անեղևոյ
թի, և են գոյական։

149. Յարմարական մասնիկք են, յու, ուպ, իան,
ուր, ու, է, այ, ուչ, էչ, չի, որտ, էտ, անէ, ոյ, ոչ, անք
տուչ, աչ, աչ, էպ, ունչ, օնչ, այնչ, ընտուչ, անդէ, ընք
դէ, ուհի. Ալուչ, չէայ, էն, ուած, ուչ, ապ, անչ, էլ,
որ, օն, ուչ, ուայ, ուրտ, ուն, այ, այր, այչ, ոտ, էղ, անչ,
այտ, էնտ, էչ, ու, էճ. որ զչարմարն նախատակին կամ
զՀաղորդն ցուցանեն, իբր Համազօր եղբարց՝ չէ,
ըայ. որգոն, Վիլունյու, Հոսանուպ, եղճական, պատ
ժաւոր, մեծարու, յարգէ, անուղղայ, յեղյեղուչ,
մարտիչ, քաղցրչէ, բաժանուդ, կորնիճէտ, պիտանի՝
պիտոյ, Ճանապարհորդ, ձախող, պլանդաչ, կամուչ,
աղուաղ, Համէտ, գողանի՝ գողնի, ամարայնի, դըժ-
ընդաչ, վատարանդէ, ուժընդէ, երանուհի, տիրուհի,
(135) ևն. Միանգամայն են աճականն Ձաղճանաչ,
առհասարակէայ, փոխարէն, երկբինա՝ միջակ, Վոխ
սուճ, Ճաշակ, հրուտ, մատանի, տեսիլ, Հատոր, կրճռն, Հնոր
Հուչ, խոյասուց, ժողովուրդ, մանճուն, խաղոց, կահոյք,
պարսոյչ, փորուտ, տաշէղ, փրկանուտ, ընչայտ, ծուէնուտ,
արքայիչ, մեղսուտ, խաւնիճ, ևն. և սորին գոյական։

150. Ալունական մասնիկք են. ղ, ան, բան, ապան,
իան, ալ, ար, ափ, է, ոս, նայ-ալիս-ուած, պաչ, էան, էնչ,
էնչ, օլ, էայտ, էտ, ուտ, ուսպ, ապ, էհ, ոյ, էլ.
աչ, դէ, ոպ, ոփ, լեար, ունչ, ունչ, ունի, ուալ, արտ, փ,
էր, էն, էչ, չէայ, այն, օպ, նալ. որ զարմատոյն տեսուի
և եթ այլայլեալ՝ նոյնանշան վարին նախատիպն և
աճ-անցեալն, որգոն, պատուհրան, կերը-
պարան, գաւառապան, վաշտապան, տեսակ, տիպար, սարսափ,

տոկոսի, կիսուս, Հեգեմոն, դիմակն, կոտորած, յիշատակ, նեղբողբոջան, կուինք, քրքինք, լալօք, խաբեայ, գինեբաժակ։ Աղջոն, ապրուստ, ուրուստ, Հրէից, երեկոյ, կաթիլ, ևն. այսպիսիք են գոյական։ Ա. սուտ վերաբերին և բայանուանք (148), որոց մանրիկը են կըսկնեալ և աստ։ Յառնակ, անկողէ, օտարոտի, նորոտ, վատնոտ, անառակոտնի՝ բռնոտ, վաղեմի, ծերոտնի, վայելուչ, աւելորդ, անյարիր, դիւրին, ընկեցիկ, արտաքին, դուրսնաւեայ, ամենայն, կարճառօտ, այսանակ, ևն. և առքին են ածական։

151. Ա. այս վերածին և տուք ինչ՝ իբրև զարդ յարեալ յանուանս այսպէս. բաժին, բարժին. թըմբուլթի, թմբրուլթի. կուապաշտ, կուապաշտիշտ. մաղ մաղ, մարմանդ. տգեղ, տգեղծ. պարարտ, պարարտ. աւատ, հաւատ. ամբաւ, համբաւ. ևն։

Ասկ առ հասարակ ածանցից կարևոր Հմտութիւն՝ դա սին հինգ ծանօթութիւնքս։

152. Ծանօթ. ա։ Ա. յս մանկամեք ոչ միայն անուն ածանցի, այլև դերանուն, բայ, ընդունելութիւն, ևն։ Ի դերանուանէ ածանցեալքս՝ ինովհան, նմանութիւն, ևն, կոչին դերանունականք. և ի բայէ ածանցքս՝ Ասպարան, հայտարդ, խոստովան, գնչուհին, Հընչիւն, և այլն (148, 150), կոչին բայածականք կամ բայանուանք։

153. Ծանօթ. բ։ Ա. խատուիկն ածանցի ի չորս հոլով՝ յուղղական, սեռական, գործիական, և յանորոշ Հայցական, (117)

Աղղական. Ա. դամէան, աղատական, զօրաւոր, ընկուզոտ, Հայրենի, տէրունի, նմանութիւն, ևն։

Սեռական. Ա. կանաւոր, անուանի, առնի՝ արանցի, գեղջուկ, կայսերութիւն, Հօրոտ, մեղացայտին, մռացի, տանիք, տեառնական, իւրոյին, իւրեանցայտին, ևն. կամ սեռականի արմատ այսպէս. Աէր՝ սիրոյ, սիրական. գլուխ՝ գլխոյ, գլխաւոր. ըստ այսմ են ըղձական, Հրոտ, մանկուրիւն, ևն։ (253)

Գործիական. Ա. ղովին, քնաւին, բոլորովին, գըլ

խովէին, երամովէին, արամբէր, իյուաէ, կանամբէ, ձէ ուամբացէ, սակաւուսկ, խնովսան, իւրովէ, ևն։

Աստորոշ հայցական • կենսաւոր, ևն։

154 • Հանօթ • ը։ Աստղում անուանք երկինս ածանցեալ՝ կոչին Երկնածանգք • որգոն, անակար • աբղջաղելինէր • հայրենական • թագաւորութիւն • երկուքական • գեղեցկութիւն • մնէշէ • ծակոպէն • աղքատիկ • հիւսուածոյ՝ ծա • ասպատանէակ, փոխանորդ, կշռատպանել, անչքութիւն • այսինքն գոյաւոր, ևն։

155 • Հանօթ • ը։ Ածականն ածանցեալ՝ բազմիցս մնայ ածական (140 • 144 • 150)՝ բայց ուրեք ևս լինի գոյական • ար մակ՝ ածական, մակդիր՝ գոյական • Գոյականն ածանցեալ՝ լինի ածական • (130 • 134 • 136 • 138 •) ևն • ուրեք ևս մնայ գոյական (131 • 135 • 138 •) ևն։ Երացական ածանցեալք թէև յածականէ, միշտ են գոյական • Իջակք ևս տեսանին ի (138 • 146 • 149) ևն։

156 • Հանօթ • է։ Յանիկ ինն ածանցեալ միոյ անուան՝ ըստ յարմարուէ բանին ի վանազան ազգս վերածի այսպէս • Հայրենի՝ մինչ նշանակէ զազգն հօր՝ կոչի նախնական • երբ ցուցանէ զերկիրն հօր՝ տեղական • ըստ որում յայտնէ զհօրն զատացուածս՝ ստացական • և ուր նշանակէ զյարմարեալն հօր, այսինքն զսէր, զարհեստ, զսովորութիւն, ևն, կոչի յարմարական • ըստ այմ գտանին բազում։

Որոց հետեւի, թէ են մանիկք միանգամայն կարգեալ առ մի ազգ, առ երկուս կամ առ երիս, ևն • և է՝ զի մի մանիկ յարմարի ընդդէմ ազգաց, կամ ուրեք, կամ եւթանց, ևն • որոց առ հետս տեսութիւն՝ ահա միաշար ամենին տեսարան պատկերը

ի (157) Աղեսակ։

ԳԼՈՒԽ Ը։

Ը՛նդհէ հոլովն անուան, և հանի՛։

158. Հոլով բառս նշանակէ զթաւալումն՝ և զշարժումն բոլորշի. քերականք՝ հոլով անուանեն զփոփոխութի՛ւն և նոյն անուան՝ միով տառիւ կամ վանկիւ՝ ի վերջն, ի սկիզբն, կամ միան գամայն ի սկիզբն և ի վերջն. որպէս, Տառ. տառէ. տառի՛. զտառ. զտառէ. ո՛վ տառ. ի տառէ. ի տառի. ով տառ։ Ի տառ թուոյ այս փոփոխութե՛ց թուի և հոլովն տասն. Ազգական. սեռական. գործական. պարառական. հայցական. պատմական. սկզբնական. տրական. ներգոյական. կոչական։ Յաջորդիկ հոլովք փոփոխեն ոչ միայն զնիւթ բառին, այլև զնշանակութի՛ն՝ յեզակին և յոգնակին. զորս ցուցանեմք ըստ կարգի։

159. Ազանօթիւն ա։ Ներականաց ոմանք՝ զլեց հոլովս դասեն իբր սեփհականս, բարձեալ ի կարգէ զպարառականն, զպատմականն, զներգոյականն և զկոչականն. իբր զի ասեն՝ նախկին երեքն յաւելուն զնշանակութի՛ն այլ ինն բառի, այս է՝ նախադրութե՛ց ը՛ւ, վասն, ի վերայ, ի դնի, ևն։

Իսկ հայկաբանութե՛ն զայս վարդապետեաւ. կոչական՝ նոյն ուղղականն է կոչմամբ արտաբերեալ ըստ միջոց կութե՛ցն. և բազում միջական անուն, դերանուն, և աներևոյթն ոչ ունին զկոչական։

Հոլովք՝ պարառական, պատմական, և ներգոյականն պահեն զեւութի՛ւն հոլովի՝ փոփոխմամբ ի սկիզբն և ի վերջն (158). միանգամայն և տարբերին յայլոց՝ այսու կերպիւ եղեալ խնդիր բայի, նախադրութե՛ց, ևն. յորս անգամ՝ նոյն յորջորջմամբ նշանակեն քերականք. մանաւանդ հայկաբանութե՛ն և այս հարստութի՛ւմբ ձայնի միով հոլովիւ զերկուց բառից յայտնել զնշանակութի՛ւն, զնախադրութի՛ւն իմն և զնորին խնդրոյ. այսպէս և միւս հոլովք՝ հայցական, սկզբնա

կան և տրականն. և փոփոխութիւնք՝ ձ՛տրէ, առ աէզա նավ ևզ, վերածին առ տրականն՝ առ պարառականն. զորս տեսցուք յիւրեանց կարգիւ։ Ա՛յս առ տեղեաւս զառանեցուն հոլովից զնսկութիւն պարզաբանեսցուք ըստ յատկութեէ լեզուիս, Թողեալ ուսումնականին բարեմտութեէ որպէս ախորժէ՝ զընտրութիւն։

160. Ուղղական հոլովն ցուցանէ իսկ զնրն ուղղակի՝ անփոփոխ. որգոն, բէբան, խադէոս, աէզանի, խնաս պառի, ևզ։ Որս յոքնականի ւէն՝ ուրեք փոխադրի ՚ի ո՝ այսինքն ՚ի տեղի ասելոյ՝ խնաստուն, աւետի, միտ, կամ, կեանք ևզ, դնի խնաստունս, աւետիս, միտս, կամս, կեանս։

Ա՛սեմք ասդանի՝ անփոփոխ, իբրև արմատ. յորմէ միւս հոլովք փոփոխեն զնէրսլ և զնշանակութիւն բառին, ահա ստուգութիւն յաջորդաբար։

161. Սեռական հոլովն նշանակէ ոչ զնրն, այլ զնմն իրին որ նորայն է. այս է՝ զսեռ կամ զատացուած նորուն իրր ունող. որգոն, բէբանոյ, խադէոսի, աէզանոյ, աղանց, ևզ։ Ա՛յս սեռականս բէբանոյ՝ նշանակէ զնմն զոր ունի բէբանն. այսինքն զխօսս, զլեզու, զհամ, ևզ։ Ա՛յսպս և սեռականս խադէոսի՝ ոչ ցուցանէ զնին քրն զթադէոսն, այլ՝ զնայելուչն և զատացեալ նորին. այս է՝ զձեռս, զմիտս, զհոգին, զհայրն, զսէր, զգիրս և զայլս՝ զորս նա ունի. սմին իրի

162. Սեռականն գոյականաց ունի զգօրութիւն ստացական ածանցելոյ, ոյ և ստացականն՝ զսեռականի, և փոփոխակի դնին ՚ի տեղի միմեանց. ահա օրինակ։

* Ա՛պառածայնի հոգին ցորքան հոգիս մեր ընանիէ՝ զնչան մեզ երևեցուցանէ. || Ճառնաթարգ. Դէնն. 215։
* Սէ եսու հանգիստ քոյ հոգւոյդ՝ ՚ի խրնեզնիս տաղաւարի. || Նար. Ե. 3։
* Ա՛յժմ զհոգի մանրիոցիս՝ խրնեզնոյս տաղաւարաւ յարդարեա. || Նար. խէ. 3։

Այս ուրեք սեռականն բերէ զգօրութիւն նախադրութեանս վան. (Հոգն. Է. 7) և ուրեք ներգոյականի, ոյ տեսանի յերկրորդ հատորն ՚ի խնդիրս բայից։

163. Գործիական հոլովին նշանակէ զերն իբր գոր ծի, որով լինի ինն. որգոն, բէբանով, բադէոսի, ա ղանով, ախոյէ, եւ. այս է բերանով խօսիլ, ուսեալ եւ. Թադէոսիս յղել, ողջունել, եւ։

Գործիականն ուրեք ունի զգօրութիւն սկզբնականի՝ նախադրիւ տրականի, կամ նեբգոյականի։

164. Գաբառական հոլովին ցուցանէ շուրջ զերօք, կամ ի վէր. որգոն, չէբէանով, չէբադէոսի, չէչանով, չախոյէ, եւ. ՚ր, նատան զսեղանօք, այսինքն շուրջ զսեղանաւք. ծիծաղեացին զինև, ՚ր ի վէր իմ, եւ։

Ա. Յոհով կազմի՝ ջ յաւելեալ ի վերայ գործիա կանի. և բերէ զնշանակութիւն նախադրութեցս՝ ը-րջ ի վէր, ուրեք և զգօրութիւն նեբգոյականի. և ուր ուրեք փոխի ի հայցական. լսատ այնմ * Յոսեցայց, ե թէ ոչ այսպանիցէք զինո-ւ էնով. || այսինքն զբանս իմ. չօբ. իա. ։

165. Հայցական հոլովին հայցէ և խնդրէ զերն. կամ ցուցանէ զառարկայն՝ յոր վէր լինի նեբգործուի ինչ. որգոն, չէբէան. չէբադէոս. չսէչան, չախոնա, եւ։

Ա. Յոհով կազմի զ յաւելմամբ ի վէր ուղղականի՝ յեղակին անփոփոխ ի վերջն. իսկ յոգնակին՝ զուղղականի չէն փոխարկէ ի ս, և ուրեք պահէ։

166. Հայցականն՝ բազմից դնի առանց զայի, և կո չի Նոթոշ հայցական. զոր յայտ առնէ բանն. և զայս յաւէտ անհրաժէշ հասարակ անունն միայնակ. զի յայտուկ անունն՝ մանանականն՝ դէբանունն, և դիմորոշ յօդ-իս հասարակ անուն, և ընդունելոյն ոչ լինին անորոշ հայցական. թէև ուրեք մանակս զ, և յայտ բերականն տեսանի։

167. Հայցականն՝ ուր նշանակէ զճանապարհ, ըզ ժամանակ, համարի իբր նախադրիւ տրական կամ նեբգոյական. և բերէ զնշանակութիւնն նախադրութեանս ի զէջ. և ուրեք վարի իբր գործիական, և կամ ուղղական։

168. Գաամնական հոլովին ցուցանէ զերն, որոյ վէր է պատմութիւն, կամ ի վէր որոյ լինի ասացուած իմն.

որգոն, չբէբանոյ, չլեպէեսոէ, չսէզանոյ, չսէանոյ, ևայ։

Ա. Այս հոլով կէրպաւորի յատկոյց ունելով զատուս ու. և յեզականի վերջն յանգի է. իսկ յոքնականի վերջն որին՝ է ըստ սեռականի.

169. Պատմականն երբեմն ունի զջրուրթի սկզբնատ կանի և նախդրիւ տրականի. որ * Տեսին... կամ՝ եալ զաշտանն չէհոանէ նր. || այսինքն՝ ի ձեռանէ, կամ՝ ի վերայ ձեռին. գործ. իր. 4։

* Ո՛վ մանկուհանն՝ զպարանոցէ մարցն կախէին. այսինքն՝ ի պարանոցէ. ա. Նախէ. ա. 64։

Եւ երբեմն բերէ զնշանակութիւն նախադրութեցն՝ վան, ի վերայ, որգոն,

* Ա՛ենայն ժողովուրդն կախեալ կային զնմանէ ի լսել. || այսինքն վա նր. զսկ. Ժիե. 48։

* Հաստատեալ է ի միտս չշովհաննէ, թէ մարգարէ է. || այսինքն վա յովհաննու. զսկ. ի. 6։

* Արդեօ և խօսեցան զնմանէ մարգարէքն. || այսինքն վանն նորա. զսկ. Ժգ. 7։

* Ա՛ն ամէնխոտ բանիցն, զոր խօսեցան զնմանէ մեղա ւորք և ամբարիշտք. || յր ի վր նր. յոդ. ա. 15։

* Պանիք կախեալ ղծոյսէ. || այսինքն՝ ի վերայ փայտ. զսկ. Ե. 30։

Յորս տեսանի, զի առ բայս խօսէլ՝ անխտիր փոխադրի պատմականն ընդ նախադրութեցս՝ վան՝ ի վր։

Նշ ուրեք դնի ի տեղի հայցականի. որպէս,

* Նշս եմ ար Ա՛ք. քո, որ ունիմ զպնոյ ձեռանէ քումմէ. || այսինքն զպնդ ձեռն քո. Եսայ. խա. 13։

170. Ա՛կզբնական հոլոմն նշանակէ զերն, յորմէ սկսանի՝ ծագի և առնէլ լինի ինչ. որգոն, ի բերքանոյ, ի ռադէոսէ, ի սէզանոյ, յսէանոյ, ևայ։ Ա. Այս հոլով ի ըս կիզբն ունի զատուս՝ ի, ց, ի, ց, ա՛ի. և վերջ սորին նոյն է ընդ պատմականին. բայց յեզականի վերջն երբեմն կերպաւորի մանկամբա՝ ասա. որգոն,

* Ցածոսա ես սպառնալիք ինձ ժամանեցեալք. || այսինքն Ա՛յ. նպ. կը. 1։

* Տնէր խոցելոյս. զառ ի չէրչնոսա ընծայեալք

զդեղդ կենաց · || այսինքն յերկինց · նաբ · Ծ · Ը · 5 ·

171 · Սկզբնականն ուրեք ունի զգօրութիւն գործ-
ականի , ներգոյականի · Ը * Գնուրեք է մեզ յան-
ուանէ տէն · || այսինքն անուամբ տէն · առաքել · Ճիե · 8 ·

* Երկոցունց ձեռաց յաջողակք · || այսինքն երկո
քումեք ձեռօք · գաղ · ի · 11 ·

Ի երբեմն բերէ զնշանակութիւն նախադրութեցն՝
վան , ընդդէմ , հակառակ , յետ , ընդեմ · Ը

* Ոչ արմատս փայտից ծամելին է սատակ սովչն · ||
այսինքն վասն սատակ սովչն · յոբ · Լ · 5 ·

* Գնական է բնութեաց եղելոյս նման · || այսինքն
ընդ դէմ թշնամեաց · օրէն · լԸ · 7 ·

* Ի չեմ ես կերիցես զմեացորդսն · || այսինքն յետ
կամ զնեմ ամի · ելաց · լԷ · 30 ·

Ի ուրեք զգօրութիւն հայցականի · Ը * Արք (նոյ)
ի գինւոյն · || այսինքն զգինին , ծննդ · Թ · 2 ·

172 · Տրական հոլովն ցուցանէ զերն իբր այնմ տա
լի , գնպ ի յայն ուղղելի , կամ առ այն գնալի · Այս
հոլով է կրկին՝ նախադրեալ և վերջնահոլով ·

173 · Նախադրեալ տրականն ի սկիզբն ունի զնախա-
դիրսն՝ է , ց , առ , ց , այսպս · է բերան , յերեսս , առ
աչառնս , յաչառնս , ևն · որոց եզականի վերջն նգն է
ընդ ուղղականին · իսկ ի յոքնականի վերջն յարի ս ,
ուրեք և պահէ զիւ ուղղականին , ըստ այնմ * Ար-
մաքրագուհիդ երամ · || յիւ երամս · ընդ հան · 30 ·

174 · Վերջնահոլով տրականն՝ ի վերջն միայն հոլո
վի իբր զսեռական · որգոն , բերանոյ , ներքեսէ , սեզա
նոյ , ականց , ևն · բայց միջականաց ոմանց եզականին՝ և
դերանուանք ունին զյատուկ վերջնահոլովս ·

175 · Այս երկկերպ տրականք ըստ նշանակութեցն
իբր մի և նոյն՝ անխտիր վարին ի տեղի միմեանց · մինչ
զի ի նոյն բանի՝ երկաքանչիւրն անայլայլակ մնօք յա
րին առ նոյն բնդրառս · ևր * Ասրեխասեա առ
Ա՛Ռ · (Հայ) Ա՛Ռ Ա՛Յ մերոյ · || ղաբս · ժԸ · 103 · հԷ · 479 ·

* Տէր՝ ո՞հաւասաց ի լուր մեր · || յովհ · ժԸ · 38 ·

* Տէր՝ ո՞հաւասաց լրոյ մերոյ · || եսայ · Ծ · Ը · 1 ·

* Արդեւ խօսեցաւ առ Հարս մեր աբրահամ, ևս. զսահ. ա. ։ ։ ։
ասէ նը. ‖ այսինքն առ աբրահամ, ևս. զսահ. ա. ։ ։ ։

Ուր նախդրիւ և վերջահոլով տրականք՝ ըստ նոյն մնաց խնդիր են միայ բայի։

176. Ի այց յաստուածի լեզուիս ուրեք խարէ. զի բառքս՝ ի՛ր, ի՛ն-ձանէ, ինձ, ինձն, ևս պահան զնէ յաւետ զնախդրիւն. և բառքս՝ զնորհի՛ն, հատ նէ, հանդէպ, նէրհակ ևս, զվերջահոլովն։

177. Նախդրիւ տրականն ուրեք ունի զզօրութի՛ն ուղղականի՛, գործականի՛ն, ևս. Այրքեան բերէ զնշանակութի՛ն նախատրութեցս՝ վ՛ն, ինձն. տր * Ի՛ւաքեց (Ի՛ւ) զորդին իւր ի՛ փառաւորէան մեղաց մերոց. ‖ այսինքն վասն քաւութե՛ն մեղաց մերոց. ա. յովհ. դ. ։ ։

* Այս պատճառ ինն՛եբորդ. ‖ այսինքն միևնոյն ցամենն ինն՛եբորդ. դ. խոփ. իբ. ։ ։ Այս վերջահոլովն՝ ուրեք իբր պատմական, գործական և սկզբնական։

178. Ներգոյական հոլովն նշանակէ՛ ի մէջ այնր իրի. և ունի զնախդիրքս՝ ի, ։, ի ։, ընդ. որգոն, ի բէթանի՛, ի թադէոսի, ի աեզանս, ի յաւետնս, ևս. յո՛ ի՛ մէջ բերանոյ, ևս. բազմաց եզականի՛ վերջն փոփոխի (179). իսկ յոգնականն եղբի՛ր ։ ։ Ներգոյականն և ուրեք տեսանի իբր գործական և տրական։ Այս փոխադրութի՛ք հոլովից և նախադրեալք՝ կայսնի ստուգին ի՛ խնդիրս բայից կերկրորդ հատորին։

179. Յանօթ. բ. ։ Նախդրիւ տրական և ներգոյական՝ բազմից նոյն են ըստ ձայնին, բայց տարբեր ըստ երկուց. մի՝ ըստ նշանակութե՛ն, որպէս միևնոյնք ի (172. 178). երկրորդ՝ ըստ յանդին. զի ներգոյականաց ոմանք կեզակին ունին զրոյ վերջահորութի՛ւն, ի՛ (185. 205. 218)։

180. Տրական հոլովն նոյն ուղղականն է խրոխտաբար իմն զերն բացագանչեալ ըստ միջարկութե՛ան զարմացմամբ, զարհուրմամբ, յորդորմամբ, ևս. որգոն, ո՛վ բէբան, աՀ թադէոս, ով աեզանս, ո՛ վ յաւետնս, ևս. Ուրեք և դնի առանց միջարկութե՛, և ի բանէն ձանաչի։

ԳԼՈՒԽ Լ։

Ո՞ՀԻՆԷ Հոլովումն, և անոնցմէ քանի՞։

181։ Հոլովումն է զանազան վերջաւորութեանց սեռականի և գործիականի միանգամայն յեզակին և յոգնակին։ Ընդհանրապէս զատանին՝ ի հնգետասան կերպ. տասն կոչին տարաձականք, որք գլխագիրք առ հեշտի յիշման յօ դեն զիւր զանուն՝ Տարածական. և հինգն՝ առանձնական. որոց միաշարք այս է պատկերն։

182։ Հոլովմունք անուանն

ՏԱՐԱԾԱԿԱՆՔ

	Ընդհ.	Հոգն.
	Սեռ. Գործ.	Սեռ. Գործ.
Տատ՝	է , է։	էդ , է՛։
Ձգ՝	է , ա։	ագ , ա՛։
Թաբուն՝	ան , է։	էդ , է՛։
Ընթիծ՝	ո՛ , ո։	ո՛ց , ո՛ց։
Ծառ՝	ս , ա՛։	ս , ա՛։
Ընտղ՝	էղ , էղի։	էղ , էղի՛։
Կաթին՝	ին , ուի։	անց , ուի՛։
Ընդիւր՝	էր , էրի։	էրց , էրի՛։
Կուռն՝	ան , ուի։	անց , ուի՛։
Ի՛որեբ՝	ս , ա։	։ ։ ։

183։ ԱՌԱՆՁՆԱԿԱՆՔ

Հայր՝	հօր , հարբ։	հարց , հարբ՛։
Տէր՝	տ՛ոան, բուի։	բանց , ուի՛։
Կին՝	ի՛նոջ , ջա։	անց , ուի՛։
Պ՛իւղ՝	գ՛էղի , ղէ։	է՛ , է՛։
Ո՛ւր՝	ո՛ւրդ , ո՛ւրբ։	ո՛ւրց , ո՛ւրբ՛։

Ո՞ այսոսիկ և զինչ ինչ հնացեալս հոլովմունս կարգեմք յորոշ յօդուածս, սերտ՝ ի միտս գանձել հնորհօքն Ա՛յ։

Յօդուած ա.

Ո՞րն է պարզ տարածական հոլովը։

184. Տարածական է հոլովումն՝ որ տարածի առ բազումս. իբր զի յիւրաքանչիւրսն հոլովին բազում անուանք. է՝ որ ամբողջ նշանակէ, յոր անփոփոխ և անկորուստ. են՝ որ փոփոխամէջ, և են՝ որ կորուսամէջ. որպէս առաջի յաջորդաբար։

185. Բաջինն հոլովումն՝ է, ից, ից, ից։

Եզակի		Յոգնակի	
Ոգին.	Տան,	Գիր.	Տառք,	Գիրերք.
Սից.	տառի,	գիրերոջ.	տառից,	գիրերոցն.
Գործ.	տառ,	գիր.	տառս,	գիրերս.
Գոյա.	զտառէ,	գիրէն եկիր.	զտառս,	գիրերոն եկիր.
Հայց.	զտառ,	գիր.	զտառս,	գիրերս.
Գոյա.	զտառէ,	գիրէ հանր.	զտառից,	գիրերոն հանր.
Սկզբ.	ի տառէ,	գիրէն.	ի տառից,	գիրերէն.
Տրակ.	ի տառ՝ տառի,	գիրէն.	ի տառս՝ տառից,	գիրերոնէ.
Ներգոյ.	ի տառի,	գիրին հիմ.	ի տառս,	գիրերոն հիմ.
Կոչ.	ով տառ,	ով գիր։	ով տառք,	ով գիրեր։

186. Բայսիկ հոլովին բազում անուանք՝ անփոփոխ և անկորուստ. որգոն,

Ազգայ,	քայի,	իւ.	Խոտաւոյ. գոպիշոյ։
Տղանց,	ցի,	իւ.	գէշ. էրէկ։
Երկեսս,	սի,	իւ.	գիհնահալ։
Վիժգեհ,	հի,	իւ.	խաչիկ։
Աշակ,	սեի,	իւ.	խըզայ. հարպոյ։
Տուհ,	էի,	իւ.	գալ Խաչալսի։
Յաժ,	իժի,	իւ.	էնկերէն օչ։
Խողջոյ,	ջի,	իւ.	Քիչ էլ։
Ժող,	ղի,	իւ.	պօղոզ. խըտրլուխ։
Երկիւղ,	ղի,	իւ (99).	վախ. գօրգոս։
Հրանիւթ,	թի,	իւ.	Իրայէ. ասիէլցէն։
Երեսաս,	սի,	իւ.	Չայէր զուշէ։
Օդ,	դի,	իւ.	ասից ասան՝ բաղոնձիգասց

187 · Ոանօթ · ա ։ Հոլովակերտքս ը, ա՛, ց, յարին առ ամ՝ հոլովելի, որ ձայնաւորաւ կամ բաղաձայնիւ սկսանի · իսկ յ, ի՛ յ, յօդին ոյնմ բառի, որ ձայնաւորաւ սկսանի · և ի՛, ա՛ ի յարին բաղաձայնիւ ըս կսեալ բառի · ը՛ր , ղարքայ , ղբղանցկ · ա՛ արհեստ , ա՛ նժդեհս · ցիոդ , ցարտուտս · ցարքայէ , ի յարհես տից · ի՛բղանցկ , ա՛ ի՛նժդեհից , ևիջ տես և՛ի յայնորդ հոլովմունս ։

188 · Ա՛յս անուանք փոփոխեն զվերջընթեր ձայն նաւորս · այս է՝ զգիրն ե փոխարկեն ՚ի է , կամ ի · և զառաւն յ՝ ի՛ , (21) ևիջ · այս փոխադրութի՛ լինի , որոց վերջն հոլովի այսպէս ։

Ա՛ղէա ,	ղէաի ,	տիւ ·	Աղտ յա՛ · էալիճ ։
Ա՛ժէթ ,	բէթի ,	թիւ ·	գո՛պպէ ·
Ո՛ձես ,	ձեսի ,	սիւ ·	ասէլ ·
Ո՛անդես ,	դեսի ,	սիւ ·	ալաշ , չ՛ինէլ · ա՛էյէր ։
Ա՛ղձ ,	ղըձի ,	ձիւ ·	արշա՛ · հասրէլ ։
Ա՛նչ ,	ընչի ,	չիւ ·	բան , չէյ ։
Ա՛մրագոյն ,	գունի ,	նիւ ·	խեսա՛ ասա՛ր ։
Ա՛պացոյց ,	ցուցի ,	ցիւ ·	խապա՛ր ։
Տ՛այժ ,	տուժի ,	ժիւ ·	չարաբ · ճէրիմե ։

189 · Ա՛յս անուանք կորուսանեն զվերջին ձայնաւորս կամ զվանկս՝ ա՛ · և այսոքիկ ՚ի քաց ձգին՝ յորս վերջն փոփոխի · որգոն ,

Ա՛տեան ,	ատենի ,	նիւ ·	Տ՛էվան · ՚ճէլէս ։
Ա՛եարդ ,	լերդի ,	դիւ ·	ճէէր ։
Ա՛ռաբեահպ ,	բեռպի ,	պիւ ·	աշէյս՝ն՝չէօշրէ՛ի՛լէ ։
Ա՛ւիծ ,	բծի ,	ծիւ ·	չէ՛ւէ · ապր ։
Ա՛սիղձ ,	խղճի ,	ճիւ (99) ·	էշէ՛ւել · ՚քէ՛ռ՚քէ՛ռէ ։
Ա՛ղաճ՚ին ,	ծնի , ծնիւ ·		նոր ծնած ։
Ա՛րուտ ,	բրտի ,	տիւ ·	չէօ՛ղէչէ՛ճի ·
Ա՛ստ՚ղ ,	խցի ,	ցիւ ·	պղտի՛ օ՛ռայ ։
Ա՛ստ՚ուածածին ,	կաի , կաիւ ·		Էսրէ՛յա՛ · ա՛ալա՛ ։

190. Ա. յս անուանք հոլովին փոխադրականաւ և կո-
ղմանաւ. այս է՝ զառանց է փոխադրեալ՝ի է, կորու-
սանեն և զձայնաւորսն ա. այս փոփոխութիւնս և կո-
ղմս լինին, ուր վերջն հոլովի. որգոն,

Ա.	նեձնեայ,	նեի,	նեիւ.
Ո.	օրեայ,	րեի,	րեիւ.
Ա.	արեայ,	րեի,	րեիւ.

Ա.	նեձնեայ,	նեի,	նեիւ.
Ո.	օրեայ,	րեի,	րեիւ.
Ա.	արեայ,	րեի,	րեիւ.

Կեչվեցիս պօղոս պօղոս.
Դի օրվան.
Բոյրերէ ընկած.

191. Ընդհանուր անուանք (96)՝ յոգնակի միայն հոլովին նոյնութեամբ, փոխադրականաւ, կորուսականաւ, այսպէս,

Ա.	ընդք,	ցից,	ցիւք.
Ի.	ընթացք,	ցից,	ցիւք.
Ա.	արտք,	սից,	սիւք.
Ա.	որձայք,	ձից,	իւք.
Ն.	նիզք,	կրից,	կրիւք.
Ա.	ընծք,	թից,	թիւք.
Ի.	ոտք,	սից,	սիւք.

Կեչէ.
Ֆալվածք. Իւղ.
Գէրեզմ. Ոտ. Գերդաստ.
Ֆօշանէր. Ծոռ. Լեզուներ
Կրէլը. Հալը.
Փոռվայ.
Ծօրաքար. Լաթքաը, աեօղ.

192. Ձաւուկ անուանք անյոգնականք (100)՝ եզակի միայն հոլովին ամբողջ նոյնութեամբ. որգոն,

Ա.	ննա,	նայի,	յիւ.
Ե.	աբեթ,	բեթի,	թիւ.
Ա.	դդե,	դեի,	իւ.
Գ.	անիել,	էլի,	լիւ.
Ա.	անասե,	սէի,	իւ.
Գ.	րիգոր,	րի,	իւ.
Զ.	օզոս,	սի,	սիւ.
Ա.	ղուանք,	նից,	նիւք.

Այոյ ածածնէ.
Նոյի դէմ սրդէն.
Ուրհայի հայրապետ հայոց
Ըսասուրցի աղջէրքը.
Յովսէփ գերեցյին սրդէն.
Աբի ըսասուրէնը հայոց.
Աբ առաւէտն.
Լեզուներըը.

193. Փոխադրականաւ.

Ա.	շխէն,	խենի,	նիւ.
Ա.	արէն,	րենի,	նիւ.
Ա.	ներսէս,	սեսի,	սիւ.
Ա.	ռուբէն,	բենի,	նիւ.

Տէրտ խափասրի էինը.
Հայոց աբ էշխան ե.
Աբ Հայրապետ հայոց.
Հայոց խափասր.

194·Կորուսամամբ·

Խարսեղ,	սղլ,	ղլւ·	Ալէ հայրապէս զայսէրէն։
Կիւրեղ,	ըղլ,	ղլւ·	սէ հայրապէս էսկէնսէրէն
Յովհաննէս,	ծնի,	նիւ·	էսոնսղէն էվէզցին մէր։
Գաբրիէլ,	գնի,	գնիւ·	սէ էվէսն հայոց։
Օշին,	օշնի,	նիւ·	հայոց ըսգասոր։

195·Երկրորդ հոլովումն է, սա, այ, սո՛։

Ենթակայ			Հոգնակի
Ո՞ւշ·	Ականջ·	Ականջ·	Ականջք· Ականջներ·
Սէ՞·	աղջիկ·	աղջկան·	աղջկայց· աղջերոնց։
Գործ·	աղջաւ·	աղջով·	աղջաւք· աղջերով·
Գո՛ւր·	զաղջաւ·	աղջէն երբոք։	զաղջք· աղջերոն երբոք։
Հայր·	զաղջ·	աղջէ։	զաղջս· աղջերէ։
Գո՛ւմ,	զաղջէ·	աղջէն հոգոյ·	զաղջայց· աղջերոն վերոյ։
Սէնք·	յաղջէ·	աղջէ։	յաղջայ· աղջերէն։
Տէ՛ւ·	յաղջ, ազջի·	աղջէն	յաղջո, ազջայ· աղջերոն
Ներ·	ի՛ յաղջի։	աղջէ ի՛նչ։	ի՛ յաղջս· աղջերոն ի՛նչ։
Կո՛ւ·	ով՛ ազջ։	ով՛ աղջէ։	ով՛ ազջք· ով՛ աղջեր։

196·Ա՛յսպէս հոլովվին բազումք յաւէտ յանգ՛ելոքն ի՛ ա՛յ, ան, էան, յան, բան, էն, էղ, ող, որդ, ոսր, ոց, ոս, առաջողջ նոյնութի՛ւբ այսոքիւ։

Ա՛ռաք,	կի,	կաւ·	Աստո՛ւ էօրինէ՛ն խոզ։
Աշխան,	նի,	նաւ·	էշխոզ· հէօրէ՛ոսոր։
Աւոհականն,	նի,	նաւ·	շոռվէ՛ս։
Պատուհրան,	նի,	նաւ·	ըն՛ոպէհ։
Ալաք,	քի,	քաւ·	խըշտ· հոռոպայ։
Ա՛շակերտ,	տի,	տաւ·	աշակէրտ· շակէրտ։
Հո՛ւշեղ,	ղի,	ղաւ·	խէլայի։
Աստեր,	տէրի,	րաւ·	էրբո պէրէ՛ն· զօլըհայ։
Աստուեր,	րի,	րաւ·	շո՛ւ· ո՛էօլի՛ն։
Ճառաւիղ,	ղի,	ղաւ·	շո՛ւղ· ղէօղի՛ն։
Ա՛ղաջնորդ,	դի,	դաւ·	ղէճոսոր· խլոսոսաղ։
Խարճող կամ օղ,	ղի,	ղաւ·	վէ բղըհօղ։
Ա՛նհաւղ,	ղի,	ղաւ·	ճանի՛ղօղ։

Պարմնաւոր,	բի,	բաւ.	Թարգման առնող,
Պղոն,	նի,	նաւ.	Գլ. հազար տալի։
Կղնբրու,	բուի,	բուաւ.	Կեղեկ։
Լեզու,	զուի,	զուաւ.	Լեզու. ազգ։
Տէր,	բի,	բաւ.	Տու-վէրի։

197 • Փոխարկմամբ •

Բզէզ,	զեզի,	զաւ.	Բզէզ. պօտ պէտճէյէ
Պատարեզ,	բիզի,	զաւ.	125 տարի. ան գիշոխի
Կարեսեր,	սիրի,	բաւ.	Քարէ սէրօզ։
Գէմ,	դիմի,	մաւ.	Էրէս. ակճան։
Ուսեղէն,	ղինի,	նաւ.	Ըս-ակ էշած։
Պատաղէն,	ղինի,	նաւ.	Գէ-ր սիլահ։
Հովիւ,	Հովուի,	ուաւ.	Չօպան։
Մահակ,	կուհի,	կուհաւ.	Գէսպէ. դէ-գ-ըսա։

198 • Կորսւամամբ •

Ա՛հեակ,	հեկի,	կաւ	• Այլ •
Պատանեակ,	նեկի,	կաւ	• Հինճ պղպղ. գէլէգանըը
Ա՛նդ բանիկ,	բանիկի,	կաւ	• ատ-ըչինէ։
Գեղեցիկ,	ղեցկի,	կաւ	• ազվոր •
Ա՛րկիր,	երկրի,	բաւ (99)	• գէ-տին. ցամաք. հող։
Մարգամանիք,	մանչի,	չաւ	• ըէրճինան. հասիր ցօղ։
Վարազիչ,	բոզչի,	չաւ	• չավ ըսէն վաչ վէրէն։
Բազուկ,	քազկի,	կաւ	• ըհ. գօղ։
Տեսուչ,	տեսչի,	չաւ	• գէ-անօզ. հէօշէի •

Բ՛ան այսմ հոլովին անուանք յանգեալք է՛, էն։

199 • Ա՛նեզականք (96) •

Ա՛չք,	աչաց,	չաւ.	Կէօզ •
Պարճանք,	ճանաց,	նօք.	Էօյէ-ն-ի-ւ •
Փառք,	փառաց,	ռաւ.	Ըսաքաս. փառըսի •
Գիւղերբ,	գեղաց,	ըօք.	ակն ագխարչ. ալէր։
Ա՛րհաւիրք,	հաւրաց,	րաւ.	Գէճ վախ •
Բ՛ոտասուք,	ոտաց,	ուօք.	արցունք •

200. Յատուկ անյոգնակի (100)։

Ա.	բուսեակ,	սեկի,	կաւ. գէ-հրէ. ոսպ-ոհ էըլ-ըըը։
Հայաստան,	տանի,	նաւ.	հայոց էրկիրը։
Ա՛ուշէղ,	շէղի,	ղաւ.	աբ՛ վարդանոյ պէպէն։
Ա՛աշտոց,	տոցի,	ցաւ.	աբ՛ն Լեւոպոպ։
Ա.	լաւնակ,	մանաց,	նաւ. նէ-յէ-նէ-էրը։
Պարթեւք,	Թեւաց,	Թեւաւ.	խոպաոանոյէ։
Ա	՛խբք,	վրաց,	բաւ. յո-ա-ձէ-նէ-էրը։

201. Բերորդ հոլովումն՝ -ոյ, -ոա-, -ոց, -ոա-։

	Եզակի	Յոգնակի
Ո-ւ.	Բաբունի.	Բաբունիք.
Ա՛ե-.	բաբունեայ.	բաբունեաց.
Գ-ոյծ.	բաբունեաւ.	բաբունեաւք.
Գ-ոյ.	զբաբունեաւ.	զբաբունեօք.
Հ-ոյց.	զբաբունի.	զբաբունիս.
Գ-ոա՛.	զբաբունեայ.	զբաբունեաց.
Ա՛ղբ.	ի բաբունեայ.	ի բաբունեաց.
Տ-ո-.	ի բաբունի, բաբունեայ.	ի բաբունիս, բաբունեաց.
Ն՛ե-.	ի բաբունեաջ.	ի բաբունիս.
Կ-ո-.	ով բաբունի.	ով բաբունիք.

202. Ա՛յսպէս հոլովին հասարակ անուանք բազմա-վանկք որ եզերին ի ձայնաւորս՝ է, վոխելով ի ա-ՊԲ,

Ա՛զատանի,	նւոյ,	նեաւ.	Ի ՛լլալը։
Ա՛ղծամէի,	Թւոյ,	Թեաւ.	աբ՛ծամէէ։
Ա՛ղծաւի,	ծւոյ,	ւեաւ.	աբ՛ծէ-խոսրովաձ խոռ-ՊԸ
Ա՛տրի,	ըւոյ,	ըեաւ.	ազէի՝ ըո՛էի։
Ա՛ղմաւէնի,	նւոյ,	նեաւ.	խոբ՛ոյէ ծոռ։
Ա՛ղեղեցի,	ցւոյ,	ցեաւ.	ձո՛ւ՝ ձոզվո-ըդ։
Ա՛ղաղէձի,	լւոյ,	լեաւ.	ՊէօՀէէՊէ՛ւէ՝ ազ-ոբ։
Ա՛խրելի,	լւոյ,	լեաւ.	ախրվէը-՝ ախվէյ-ւէ-։
Գ՛ողըշի,	շւոյ,	շեաւ.	Պգէ՝ գո-ըը-։
Ա՛ղբաւնի,	նւոյ,	նեաւ.	Ի-ա-ոսրէ ՊոյէՊ՝ ՝դէբ։
Ա՛սկաւհի,	հւոյ,	հեաւ.	խոռ ազ Լէկ՝ ոռ-ՊԲո։

203 • Ասացի վիճականքս՝ գէ • դէ • լէ • ղէ • յէ • ւէ • և ասոցին բարդեալք՝ ծովայէ, և այլն • հոլովին ըստ հինգերորդին (214)։

Ա.	յդի,	գ-ոյ •	գ-ով •	գ-ոց	,	գ-ովք •	ի-ցի,
	ոդի,	գ-ոյ,	գ-ով •	գ-ոց՝գ-եաց,		գ-ովք •	ճան։
	ՈՂդի,	գ-ոյ,	գ-ով •	գ-ոց	,	գ-ովք •	եվ-ցաւ։
	փոշի,	շ-ոյ,	շ-ով •	շ-եաց	,	շ-ովք •	ի-ցի։

Այսպէս լինին և վերոյ եդեալք՝ արծաթով, բարւով, գինով, ւէ։

204 • Այն անուանք՝ որ յոմանս հոլովս կերպաւորին ըստ հինգերորդին, այսպէս,

205 • Ձանօթ • ա։ ՈՂմանց եզակի սեռականն և ներգոյականն վերջանայ -ոջ, և սկզբնականն՝ -ոջէ, այսպէս • Տաբէ, տաբ-ոջ, -ոջէ • Տէզի, տէզ-ոջ, -ոջէ, ՝ի տէզ-ոջ • Եւս ՝ի բաբ-ոջ, ւէ։ Այս ոմանց եզակի սեռական և գործիականն է ուրեք առանց հ-ի՝ շահոյ, նով • այծոյ, գով • բաբոյ, բով, ւէ։

206 • Ընդհանուր •

Ա.	լեր,	լ-եաց,	լ-եաւք •	Տալոյց • ճերմակ մաշ
	երասարիք,	տ-եաց,	տ-եօք •	աղէկ-է-ի • էշերի •
	սեղիք,	լ-եաց,	լ-եաւք •	անհամճնեբը։
	կարծիք,	ծ-եաց,	ծ-եօք •	ի-տ-ին • գանն։
	կորնթիք,	թ-եաց,	թ-եօք •	ի-սի։
	պարտիք,	տ-եաց,	տ-եաւք •	պոլիս • պօռ-ծ։
Ա.	ջեայք,	ջ-եայց,	ջ-եօք •	ասղ էի-ննեբը։
Ա.	ինջերկրեայք,	ր-եայց,	ր-եաւք •	անասօլս-։

207 • Հատուկք •

Ա.	կոտի,	ռ-ոյ,	ռ-ով •	Գ-էզ՝նախ լ-ես ի-ս
	Ի-ջևի,	նշ-ոյ,	նշ-ով •	խոլէ դ-է։
	Ո-ստի,	տ-ոյ,	տ-ով •	պոռշաղս- երկիրը։
	Հայաստնեայք,	ե-այց՝	ե-աւք •	հայոց ազգէ ե-ղածները։
	Հայկազնեայք,	ե-այց՝	ե-օք •	հայոց ազգէ ե-ղածները։

208. Ըորրորդ հոլովումն՝ ա, ա, այ, այ.

	Նշանակ	Հոգնակի
Ո.	Առիւծ	Առիւծք
Սե.	առիւծու	առիւծուց
Գ.	առիւծ	առիւծս
Գ.	զառիւծու	զառիւծս
Հ.	զառիւծ	զառիւծս
Գ.	զառիւծէ	զառիւծուց
Ս.	յառիւծէ	յառիւծուց
Տե.	յառիւծ, առիւծու	յառիւծս, առիւծուց
Ն.	յառիւծու	յառիւծս
Կ.	ի՛ առիւծ	ի՛ առիւծք

209. Ա. յապէս հոլովին բազում անուանք՝ անսիո փոխ և անկիրառ, որոց ոմանք և ըստ հինգերորդին ա-ի-ծոյ, ծով. զոր նշանակեմք ի՛ ներքոյ. որգոն,

Ա.	ՀԴ,	գու՝	գոյ, գու, գուէ	Ա. իւ ծոփ. ասպահ.
Ե.	Խրատ,	տու,	տով,	տէ՝ իւ, ի, շէ, ի, ըրէ, ի, շ
Խ.	տու,	տու,	տուէ.	նասատհալ. իօյէ.
Ն.	Խոս,	խոս,	խուէ.	ինչիք. խոյճ.
Ե.	Ձուխ,	ձու,	ձուէ.	խըսխանճ. հասէլ.
Ե.	Հաւ,	հու,	հու,	նաւէ. հէն.
Ա.	Ակաւ,	հաւու,	հու,	ֆէշ.
Ա.	Ապաս,	սու,	սու,	սուէ. խըղելի.
Ն.	Ով,	վու,	վու.	վէ. պէնիշ.
Ա.	Ով,	վու,	վով.	գէրլէ՛.
Ի.	Թօթ,	Թու,	Թու.	Թուէ. հարի. պանայ.
Ի.	Լու,	լու,	լու.	չէ՛ ֆէ՛ չէ՛ յաֆ.
Ա.	Ասաւօտ,	տու,	տու.	ասաֆու. իլ՛ ասպահ.

210. Վոխարկմամբ.

Ա.	զուէս,	ուէսու՝	ուխսու.	սոյ.	ֆիւլէ.
Օ.	էն,	զինու,	նու.	նով.	ալէհ.
Ի.	ինձ,	ինձու,	ձու.		զաբէսն.
Շ.	էն,	շինու,	նու.		շէնուէ.
Ի.	էն,	քինու,	նու.		խաչէզ.

211 • Արտասանութիւն

Ձ՝ազգ , զուռ , զուռ , ձագ • Ձիւնի պատճառով։
Ծ՝ատր , նուռ , նուռնը,նուռնց,նուռ • ծանրը•ազգ։
Մ՝անր , նուռ , նուռնը,նուռնց,նուռմը • ոսկի։
Յ՝ուր , յլուռ,յլուց , յլուռ , պահուշ։
Վ՝ազգը, ցուռ , ցուռ , ցուռնը,ցուռնց,ցուռ• անուշ։

212 • Ընդհանուր

Խաղք	•	լուց , լուք	• Խաղալիքի։
Պարտք	•	ատուց , ատուք	• պալիւ • պօրճ։
Ա՝ազք	•	լուց , լուք	• էրէսան։
Խոզք	•	վուց , վուք	• խուլճիի օճախ։
Յոգնութիւնք	•	գուռնց , գուռմըք	• շաւոտ • չօփլար։

213 • Յատուկք

Աղիխան	, նուռ ,	նուռ	• Հայ շալիքեա գանիքիլի
Աղհաղաղ	, լուռ ,	լուռ	• արհարծնի պէրէն։
Ախուխաս	, սուռ ,	սուռ	• սոսոփէալ։
Ի՝խանան	, նուռ ,	նուռ	• փէ-բուէ- փաղը։
Պ՝ազար	, լուռ ,	լուռ	• Քաթխիսի Վ՝ի։
Յովհաննէս	, նուռ ,	նուռ	• Հայ-եաթանիքը։
Յուլեան	, նուռ ,	նուռ	• նարգիսէի։

214 • Հինգերորդ Հոլովումն՝ ոյ , ով , ոյ , ովք

Եզակի		Յոգնակի
Ո • ծառ	• ծառ։	ծառք • ծառէր։
Ս • ծառոյ	• ծառին։	ծառոց • ծառէրուն։
Գ • ծառով	• ծառով։	ծառովք • ծառէրով։
Պ • զծառով	• ծառին էվրաքը։	զծառովք • ծառէրուն էվրաքը
Հ • զծառս	• ծառը։	զծառս • ծառէրը։
Ք • զծառոյ	• ծառին վէրա։	զծառոց • ծառէրուն համար։
Ս • ի ծառոյ	• ծառէն։	ի ծառոց • ծառէրէն։
Տ • ի ծառ	, ծառոյ • ծառէն։	ի ծառս , ծառոց • ծառէրուն։
Ե • ի ծառի	• ծառ մէջ։	ի ծառս • ծառէրուն մէջ։
Ա • ով ծառ	• ա՛յ ծառ։	ով ծառք • էյ ծառէր։

215 · Ա. յսպէս հոլովին քաղցր անուանք՝ և յանձ գեալք ած, ուած, անփոփոխ և անկորուստ որգոն,

Ա.	բարեած,	ծ-ոյ,	ծ-ով·
	հարբեաւ,	բաւ-ոյ,	ռ-ով·
	գայլոյ,		լ-ով·
Ա.	յմաւ,	մաւ-ոյ,	ւ-ով·
	յաւ,	ցաւ-ոյ,	ւ-ով·
	գեաւոյ,		տ-ով·
	ցեցոյ,		ց-ով·
	ձևոյ,		ւ-ով·
	գիոյ,		գ-իով·
	դիոյ,		դ-իով·
	ձիոյ,		ձ-իով·
	ղեւսոյ,		սով·
	նիւթոյ,		թ-ով·
	գործոյ,		ծ-ով·
	փողոյ,		ղ-ով·
	քուոյ,		ւ-ով·
	ցուոյ,		ւ-ով·
	օդոյ,		դ-ով·

Ընտրեալ բազում անուանք՝ և յանձ գեալք ած, ուած, անփոփոխ և անկորուստ որգոն՝

Ընտրեալ, վելոյ, լ-ով· Ընտրեալ է ընծայ, գալիք է

Ընդհատեալ, ձելոյ, լ-ով· Հատ

Ուղեղ,	ուղղոյ,	ղոյ.	ըղէղ. պէյն։
Ձիայրին,	այնոյ,	նոյ.	ՀՀ ձ-ընալ էիս։
Կարնայրին,	նայնոյ,	նոյ.	գարնան ձ-ընալիս։
Վերջին,	վերջնոյ,	նոյ.	եւ-ինը։
Ձուխ,	ածխոյ,	խոյ.	չէօվ-ը։
Կանգուր,	գանգրոյ,	րոյ.	ըղբրախ մազ։
Ամաստուն,	անոյ,	նոյ.	էլ-իմաստ։ աբէք։
Մուրբ,	սրբոյ,	բոյ.	ըղեղ. ուղէղ։
Հուր,	հրոյ,	հրոյ, հուրբ (99)	իրակ։
Ջուր,	ջրոյ,	ջրոյ, ջուրբ	առ-ուտ։

218 • Ձանօթ • ը։ Ամանց սեռականն և սկզբնա կանն լինի ը առաջին և ըստ երկրորդ հոլովման • ց, Կ-ունէը, ըոյ, էէ • ըոյ։ Ձեռ, ընեոյ, ընէ-ընէ • ուը • և ամանց վերջաձոլով սրակաև և նեբգոյականն յանգի ա՝ և այս յաւէտ ածական անուն, և անցեալ ընդունելութիւնն այսպէս • ի ձոլուա՝ ի սրբուա՝ ի վերջնուա՝ ինուա՝ այսպէսուա՝ ասացելուա՝ ի հանդերձեալ ըուա՝ ուը • ող * Խաբիդ ձոլուա՝ թևի անդ ձեպիր զգեցան • ॥ ա • նախ • թ • 12 •

* Ի փեսացեա զմիս ի սրբուա՝ սեղուդ • ॥ Ելից • իթ • 31 •

* Ի վերջնուա՝ աւուր մեծի ոճնին կայը Յս • ॥ յով • Ե • 37 •

Ա. յս չի համարձակելի առ ամենայն գառս •

219 • Ընդհանուր •

Հաւատք,	ոց,	ովք.	Տէն • էիան •
Պահք,	հոց,	հովք.	պաւ • ֆէհրէիշ •
Սեամբ,	սեամոց,	սեամովք.	ըբան էլիկ •
Կուրծք,	կրծոց,	ծովք.	չէօվս •
Ծուղք,	ղոց,	ղովք.	պաղէնշ •

220 • Ձատուկք •

Կարին,	ընոյ,	նով.	Էրզէրուէ։
Քաղքուղ,	ղոյ,	ղով.	աֆ ֆաբոպի պղիէբաը
Ըեթուամ,	թամոյ,	մով.	խոփաւոր հայոց •
Ձ ուհանդուխտ	դխտոյ,	տով.	լաւբէօնաց-ոյն հայրը
Նայք,	յոց,	յովք.	հայոց պղէը •

221. Ա երեքորդ հոլովումն՝ է, էք, ից, էք։

	Ընդհանուր	Որոշեալ
Ո-ւ.	Ասող.	Ասողդ.
Սե-.	ասողէ.	ասողից.
Գ-ւրծ.	ասողէք.	ասողէքդ, զաւք.
Պ-ր.	զասողէք.	զասողէքդ, ղձք.
Հ-յց.	զասողէ.	զասողէս.
Պ-ռ.	զասողէք.	զասողից.
Սերմ.	յասողէք.	յասողից.
Տ-ր.	յասող, ասողէ.	յասողէս, ասողից.
Ներ.	յասողէ.	ի յասողէս.
Կ-ր.	ոչ ասող.	ոչ ասողդ.

222. Ա. յայսմ հոլովին անուանք յանգեալք ի ղ հնից քաղաձայնի, անփոփոխ և անկորուստ. որգոն,

Ընգղ,	գեղ,	գեղը.	հաճ պապոյ խոզը
Ըրկղ,	կեղ,	կեղը.	աշնոտ, գոռհոս.
Թղ,	եռեղ,	տեղը.	տե՛ղ. եկը։
Ոռճղ,	ճեղ,	ճեղը.	չի՛ւխի՛ւ լուծոխ.
Ոստղ,	տեղ,	տեղը.	էօ՛ւսէ։
Ուսպղ,	կոսպեղ,	պեղը.	հըզպո՛ւ. չիլիս.

223. Կորուսամբք.

Ընգղ,	ընգեղ,	գեղը.	կոճակ, կափարակ.
Անկղ,	սկեղ,	սկեղը.	ինձ ղալըհայ, չեմ իրեկի՛
Անկղ,	անկեղ,	անկեղը.	քրի շո՛ւն. գոռնոռալ.
Սկուտեղ	սկտեղ,	տեղը.	ասկան. լիճ գետ.

224. Ա. երեքնեորդ հոլովումն՝ էն. ումբ. անց. ումբ։

	Ընդհանուր	Որոշեալ
Ո-ւ.	Կամէն.	Կամէնիկ.
Սե-.	կամէնի.	կամէնից.
Գ-ւրծ.	կամէնիք.	կամէնիքդ.
Պ-ր.	զկամէնիք.	զկամէնիքդ.
Հ-յց.	զկամէնի.	զկամէնիս.
Պ-ռ.	զկամէնիկ.	զկամէնից.

Ինչ	ի կաթանէ	ի կաթանց	
Տու	ցկաթէն, կաթէն	առ կաթինս, կաթանց	
Ընէ	ի կաթէն	ի կաթինս	
Կուշ	ակ կաթէն	ակ կաթինք	

225. Ա. Յապէս հոլովին բազումանուանք՝ անփոփոխ և անկորուստ որգոն,

Գառն,	ռին,	ռամբ,	ռանկ.	գառնէ.
Հաշն,	շին,	շամբ,	շանկ.	հաշոյնէք.
Լեռն,	ռին,	ռամբ,	ռանկ.	լեռ։
Կրկն,	ղին,	ղամբ,	ղանկ.	կրկնէ։
Կրկն,	ղին,	ղամբ,	ղանկ.	կրկնէք հետէ։
Կեռն,	ռին,	ռամբ,	ռանկ.	կեռ։
Կճն,	ազին,	զամբ,	գնկ.	ազգ. ինկնէն։
Կճն,	ձին,	ձամբ,	ձնկ.	կճովք։
Գաշն,	շին,	շամբ,	շնկ.	խաղաղ. զարկ.
Գառն,	ռին,	ռամբ,	ռնկ.	կռկռ. առնը։
Պառն,	ռին,	ռամբ,	ռնկ.	պռաղ. ոճնդ։
Գրկն,	արկին,	մամբ,	մնկ.	մռունկ. գեղ։
Ծովափն,	փին,	փամբ,	փնկ.	փռունկ. ծովփ գնաց
Հարսն,	սին,	սամբ,	մնկ.	սռունկ. կին։
Աստն,	սին,	սամբ,	մնկ.	սռունկ. ֆայ. հիսուն։
Աստն,	տին,	տամբ,	տանկ.	տռունկ. պարսկ։
Աստչուն,	խին,	խամբ,	խնկ.	խռունկ. պուհուր։
Լեառն,	լերին,	լամբ,	լեռնկ.	լինկ. ոտք։

226. Անթերորդ հոլովումն՝ էր, էրք, էրց, էրք։

	Նշանակ	Հոգնակի	
Ոչ	Աղբիւր	Աղբեւք	Աղբիւրք
Սէ	աղբէր	աղբէրց	աղբերաց
Գործ	աղբէրբ, բաւ	աղբէրբք	աղբերաւք
Գոր	զաղբէրբ, բաւ	զաղբէրբք	զաղբերօք
Հայց	զաղբիւր	զաղբէրս	զաղբիւրս
Գոհ	զաղբէրկ	զաղբէրց	զաղբերաց
Սիրէ	յաղբէրկ	յաղբէրց	յաղբերաց

Տր.	առ աղբիւր	աղբեր	յաղբերս, յաղբիւրս, աղբերց, աղբերաց
Նէր.	յաղբեր		ի յաղբերս, յաղբիւրս
Կոչ.	ո՛վ աղբիւր		ո՛վ աղբեր, ո՛ աղբիւր

227. Ա. յսպէս հոլովին անուանք վերջացեալք ՚ի ը կից բաղաձայնի. որգոն,

Ա.	զդը,	դեր,	դի, դերք, դերս. Պատ. խոչեայ.
Ն.	եղը,	զեր,	զի, զերք, զերս. ծառ. ենոյ. բան.
Գ.	սեր,	սեր,	սերք, սերս. հիւնիսեաց.
Հ.	մեր,	մեր,	մերք, մերս. նոանձ. պետիչ.
Ա.	կեր,	կեր,	կերք, կերս. ուխտ. ոչիւ.
Ա.	տեր,	տեր,	տերք, տերս. նոանչ գործոյ. օգտան.
Տ.	գեր,	գեր,	գերք, գերս. գայլն.
Տ.	ըեր,	ըեր,	տարրք, էօնոէ. բանիւը ոչիւք

228. Ա. նուանս Ր. ոյր՝ տոր, գըշխաբոտչ, հոլովի այսպէս. քեռ, քերը, քեռի. Ր. ոյրք, քերց, քերըբ. Ն. բարդ. Հօրաքոյր, հալոյ. Ա. օրաքոյր, ըհոյչէ, ըսաքեռ, քերը, ևօ.

229. Պոհսարկմամբ.

Ա.	լեր,	լեր,	լերք. Հ. ոյր. ոն.
Ն.	ջեր,	ջեր,	ջերք. պոյնոյշ. ոծ. չէ. էրպէ.

230. Կորուսմամբ.

Ա.	ընտեր,	տեր,	տերք. Հ. ոյն ինոր.
Ա.	ստեր,	տեր,	տերք. ոէրնէր. 44 պէրհէ.
Պ.	դաստեր,	տեր,	տերք. աղբէի գործ.

231. Անհերորդ հոլովումն՝ ան, ամ, անց, ամբ.

	Եզակի	Յոգնակի
Ո.	Նուռն.	Նռունք.
Ա.	Նռան.	Նռանց.
Գ.	Նռամբ.	Նռամբք.
Պ.	զնռամբ.	զնռամբք.
Հ.	զնռուն.	զնռունս.

Պա՛տ.	գնաւանէ.	գնաւանց.
Սիւբ.	ի նաւանէ.	ի նաւանց.
Տր՛	ի նաւան, նաւան.	ի նաւանս, նաւանց.
Նէր.	ի նաւան.	ի նաւանս.
Կո՛	ով նաւան.	ով նաւանք.

232. Ա՛յսպէս հոլովվին յոլով անուանքը՝ անփոփոխ և անկորուստ, որոց յոքնակին եղբայր ի ոռնչ. ՝ր,

Ա՛կաւն,	ուան,	ուամբ,	ուունք.	Խէրէ. գալէ.
Ա՛տաւն,	ման,	մամբ,	մունք.	ալա՜. պէլ։
Ա՛ղբւն,	ղան,	ղամբ,	ղունք.	եայ։
Ա՛րբւն,	կան,	կամբ,	կունք.	պըբիէրէի յա՜։
Ա՛ւմն,	ման,	մամբ,	մունք.	ԲԷՒՀԷԼ։
Ա՛ւան,	սան,	սամբ,	սունք.	պի՜բիէր. ալըաւանէն
Ա՛նուն,	ուան,	ուամբ,	ուանք.	ալա՜. էալ։

233. Փոխադրմամբ.

Ջայլաւն,	լէման,	մամբ.	մունք.	ՏԷՒՀ ըլ-ի
Ա՛ղեգն,	ղէգան,	գամբ.	գունք.	ղաՒլ։
Տի՛ւ,	տուՆՋէան,	Ջէամբ.	ՋԷՆԷ (94).	յ-ըՒ-ի։
Պ՛ղտան,	պուտան,	տամբ.	պուտունք.	պլըա՜-ի։
Պ՛աշտաւն,	տաման,	տամամբ.	տամունք.	ԽըլՂԷԼ։

234. Կորուսամամբ.

Ա՛յծեամն,	ծէման,	մամբ.	ծէմունք.	Ա՛պանէ այծ։
Ա՛սեղն,	ասղան,	ղամբ.	ղունք.	ասէղ. էդնէ։
Ա՛ղջիկ,	ջկան,	կամբ.	կունք.	աղջիկ։
Աիկիզըն,	սկղբան,	բամբ.	բունք.	ծայր. էվվէլ։
Ա՛ուազն,	բուան,	ուամբ.	բուունք.	ավա՜ծ։

235. Ա՛յսո հոլովվին և ածանցեալք մանկամբքս՝

ԲՒՆ, ուՒն, ոսոպ. որգոն,

Ա՛րիւթիւն,	թեան,	թեամբ,	թենէ.	Աւրիւճ-ըՒ-ի։
ԱւենգանուՒլ,	թեան,	թեամբ,	թենէ.	հայաՒ։
Ա՛նկիւն,	կեան,	կեամբ,	կիւնէ, կեանէ.	էՒշէՂ
Աիւն,	սեան,	սեամբ,	սիւնէ.	փըբէ։
Ջեսիլ,	սլեան,	լեամբ,	լենէ.	ԽաՒ-էրաշ։
Ա՛րիւն,	բեան,	բեամբ,	բենէ.	գան։

Կալուստա, լատեան, տեառնէ, տեղէ· գալը·ի·լեռը
Կորուստա, լատեան, տեառնէ, տեղէ· խոչիլ·
Ծնունդ, ծննդեան, դեառնէ, դեղէ· ծնանիլը·
Իսկ յանգեալք ՚ի բն՝ Կուէն, լալէն, ծափէն,
հընչէն, եւ հոլովին նախդրիւ· (285)·

236· Անեզականք·

Ազատանք, ատանց, եառնէ· հաւրտի ազ· հայէրը·
Ամիկունեանք, եանց, եառնէ· մուճակի պզիը·
Աղինք, սառեանց, տեառնէ (96)· ծիծ·ի·ն·
Խրատուանք, ատանց, տառնէ· հաւ· շիւրի·
Ձգուանք, ձգանց, ձգառնէ· ճահճ·խոչիլն·ը·

237· Հատուկք·

Աստղիկ, տղիկան, կառնէ· ՚Ի,ոյն պչիկը·
Գողթն, գողթան, թառնէ· գողչինոյ գառառը·
Հրուսիկ, յուսկան, կառնէ· ՚ի վէրտանէսէ պրէին·
Աղթնիկ, թինկան, կառնէ· արտաշէսի ինգեր·հին·
Ազգանանք, նանց, նառնէ· ՚ի վէրտանոյ ընկերը·

238· Տասնեբորդ հոլովումն՝ ոյ, առ·

Նշանք (100)

Ո՜ւ·	Քորեք·
Սե՜·	քորեքայ·
Գոյծ·	քորեքաւ·
Պոյտ·	ղքորեքաւ·
Հայց·	ղքորեք·
Պա՜ւ·	ղքորեքայ·
Սիչէ·	՚ի քորեքայ·
Տրւի·	առ՚ի քորեք, քորեքայ·
Նէրէ·	՚ի քորեք·
Կոշ·	՚ի՛ քորեք·

239· Ա. յապէս հոլովին բազում յատուկ անուանք՝ անփոփոխ և անկորուստ· որգոն,

Ադամ, մոյ, մաւ· հաւ·աքէն յարէը·
Ամեռնակ, կայ, կաւ· հայչէ պշոյն·

Ա այբ, բայ, բաւ։ նոյն ինքն։
Բ բեն, գայ, գաւ։ շնորհալիին էջմիածին։
Գ գիմ, դայ, դաւ։ ի՛ր լուսաւորչի ծիծ արվոյն։
Դ դա, ձայ, ձաւ։ շնորհալիին անուանցն։
Ե եչ, ձայ, ձաւ։ երեսուն էջիերը։
Զ զատ, ռայ, ռաւ։ գինեաց ինքն։
Է էմ, սայ, սաւ։ հայկայ լուսն։
Ը ըռ, տայ, տաւ։ հայոց ի՛ր էսխուելիոս։
Թ թո, փայ, քաւ։ յաբէթի որդին։
Ժ ժէնոք, բայ, բաւ։ ի՛ր լուսաւորչի աշխերը։
Ի իւր, պօղայ, ղաւ։ ճգնաւոր մի։

240 · Վոխարկմամբ ·

Ա բիւտակէս, կեայ, կեաւ։ Լուսաւորչի պըտն։
Բ գոհէ, հեայ, հեաւ։ լուսաւորչի հայրը։
Գ ուբէն, բենայ, նաւ։ լուսաւորչի էջմիայրը։
Դ սայի, յեայ, յեաւ։ նորվորէ։
Ե նոյշ, նուշայ, շաւ։ ածուհայի ինքը։
Զ պարոյր, բուրայ, բաւ։ առաջին նոփաւոր հայոց

241 · Կորուամամբ ·

Ա քիւլլէս, լեայ, լեաւ։ Նոփաւոր եանէայէ։
Բ մայեակ, յեկայ, կաւ։ էջխան հայոց։
Գ ագիկ, գագիկայ, կաւ։ Նոփաւոր հայոց։
Դ առնիկ, նկայ, կաւ։ ճգնաւոր մի։
Ե խաիկ, տկայ, կաւ (86) · ինն ամին վարդանայ ·
Զ առնիկ, նկայ, կաւ։ էջխան հայոց։
Է ծբին, բնայ, նաւ։ նոյնին տալաւը։

242 · Տէս և յառուկքս խառն հոլովիւ ·

Ա բագարատ, րու, րաւ։ Հ՛ա՛ջին տրէտունեայ ի՛ր։
Բ աղեշ, ղեշայ, շաւ։ պէրիէր։
Գ ադեոս, դեոս, դեի, դեիս։ առաւելագոյն։
Դ յակովբ, բուս, բայ, բաւ։ առաւելագոյն։
Ե աւետ, ւեթայ, թի, թիս։ հայոց ի՛ր ի՛ր որվոյ։

Ա՛ուշեղ, շեղայ՝ շեղի, ղաւ· հայոց հաշ ուբասիէր ։
Գ՛ալաթիա, տիայ՝ տիայ, տիաւ· էնիէ-էրէի պայէլէրը ։
Կիւլիկիա, կիայ՝ կիայ, կիաւ· խարամանիա ։
Կ՛իլիկիա, կիայ՝ կիայ, կիաւ· էնիէ, էնիէլէի ։
Ը՛շտա, տայ՝ տայ, տաւ· խոփաւոր հայոց ։
Հասուին, նայ, նաւ· նի, նիւ· էգիպտոսը· սրտին
Կ՛որինէ, նէայ, նէաւ· նէի, նէիւ· ապրէր կոյս ։
Տիմոթէ, թէայ, թէաւ· թէի, թէիւ· աշակերտ պօղոսի ։
կարս, սայ՝ բուռ· շարս հաշուէր ։
Ա՛սախս, մասեաց, մասիւք· նոյն էիմիեն լիներ

Յօդուած բ ։

Օ՛րինակ առանձնական հոլովման ։

243· Առանձնական ասի հինգ հոլովումն՝ յորս հոլովին ուղիղն պարզ անուն, և նոցին բարդեալքն· որ կարգին ի նեքին ։

Առաջին առանձնական հոլովումն ։

Ուղիղ	Յոռնակի
Ո՛ւղ ·	Հայր ·	Հարք ·
Ա՛ր ·	հաւր ·	հարց , հարանց ·
Գ՛ործ ·	հարբ ·	հարբք ·
Հայր ·	ձ՛հայր ·	ձհարս ·
Պ՛ապ՛ ·	ձհօրէ ·	ձհարց , ձհարանց ·
Ա՛յլ ·	ի հաւրէ ·	ի հարց , ի հարանց ·
Տէր՝ ·	առ հայր, հօր·	ցհարս, հարց՝ հարանց· ևն ։

244· Այսպէս հոլովին և անուանքն՝ Աստղ, Ուշխատ, և սոցին բարդեալք· ևն ,

Լ՛ուսնահայր , հօր , հարբ· Լուսնոյն հարբ ։
Արեգահայր , հաւր , հարբ· արեգական ։
Համահայր , հօր , հարբ· ինչ հօրէ եղած ։
Ա՛նահայր , հաւր , հարբ· վանէի ուծոյս· ընէյս ։
Ա՛յր , մօր , մարբ· մարբ, մարց, մարբք· ինձէ· վերեսէ·
Ա՛իրամայր , մաւր , մարբ· ինչ զուսուի իար ։
Ուղղայր , բօր , բարբ· բարբ , բարց· բարբք· գերեզման
Հօրեղբայր , բաւր , բարբ· ուռածոյ ։

Հայտուկք։

Ք֊հայր, հաւր, հարբ։ Հայր յովսէփը։
Ք֊մայր, մօր, մարբ։ Մարիամ աճապինը։
Տեառնեղբայր, բօր, բարբ։ Յակոբոս առաքեալը։

245։ Երկրորդ առանձնական հոլովումն։

Հոլովք	Յոգնակի
Ո֊ւ։ Տէր։	Տեարք։
Սե֊։ տեառն։	տեարց, տերանց։
Գ֊ոյ։ տեարամբ։	տերամբք։
Հայց։ զտէր։	զտեարս։
Պա֊ւ։ զտեառնէ։	զտերանց, զտերանցն։
Սիւք։ ի տեառնէ։	ի տերանց, ի տերանցն։
Տր֊ւ։ ցտէր, տեառն։	ցտեարս, տերանց՝ տերանցն։ և այլն։

246։ Ք֊յսպիս հոլովի և անուանս Ք֊յր, և սոցին բարդեալք։ որպէս,

Ք֊վեհատեր, տեառն, բամբ։ Հաւիտեանս տէրը։
Ք֊շխարհատեր, տեառն, բամբ։ աշխարհի տէր։
Գ֊տաւատատեր, տեառն, բամբ։ փոշոյ։
Ք֊յր, առն, արամբ։ երկի հայր։ էր։
Երկայր, առն, արամբ։ երկո֊ հեզ հայրեսուած ոչինչ։

247։ Երրորդ առանձնական։

Հոլովք	Յոգնակի
Ո֊ւ։ Կին։	Կանայք։
Սե֊։ կնոջ։	կանանց։
Գ֊ոյծ։ կանամբ, կնաւ, կնոջաւ։	կանամբք։
Հայց։ զկին։	զկանայս։
Պա֊ւ։ զկնոջէ։	զկանանց։
Սիւք։ ի կնոջէ։	ի կանանց։
Տր֊ւ։ ցկին, կնոջ։	առ կանայս, կանանց։ և այլն։

248։ Ընդ սոսա հոլովին և բարդեալքս։ որպէս,

Ք֊նիկին, կնոջ, կնաւ։ Երկի սանջ։
Ա֊խաւին, կնոջ, կնաւ։ ճէ հեզ հայրեսուած հայր։
Տիկին, կնոջ, կնաւ։ խոխոան։ սուրբեան։

249. Որորդ առանձնական.

	Նշանք	Հոգնաւք
Ո-ձ.	Գլուղ, Գեաղ	Գլուղք, Գեօղք
Սե-	գեղջ	գլուղից
Գործ.	գլուղս	գլուղաք
Հայց.	զգլուղ, զգեաւղ	զգլուղս
Պա-ռ.	զգեղջէ	զգլուղից
Սիւք	ի գեղջէ	ի գլուղից
Տր-ւ	ի գլուղ, ի գեօղ, գեղջ	ի գլուղս, գլուղից

Հոգնական սորին լինի և, Գե-ղջէ-, ղջէէց, ղէէ-ւ, ուրեք գրի Գե-ջ և հոլովի Գե-ջէ, ջե-. ջէց, ջե-ւ.

250. Ընդ սուաւ հոլովին և բարդեալք սորին.

Ա՛ինգաքիւղ	, գեղջ, ղիւ.	Ութ գեղ.
Հնգաքիւղ	, գեղջ, ղիւ.	Նոր գեղ. էհնի ւեօղ.
Վաղաքաքիւղ	, գեղջ, ղիւ.	Խոսոպոյ. ւենծ գեղ.

251. Հինգերորդ առանձնական.

	Նշանք	Հոգնաւք
Ո-ձ.	Աւր, Օր	Աւուրք
Սե-	աւուր	աւուրց
Գործ.	աւուրբ	աւուրբք
Հայց.	զօր	զաւուրս
Պա-ռ.	զաւրէ	զաւուրց
Սիւք	յօրէ	յաւուրց
Տր-ւ	յաւր, աւուր	յաւուրս, աւուրց

252. Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին և բարդեալքս որգոն,

Երկրայնօր, աւուր, էուրբ.	Երեքն օր. չոք օրէք.
Կէսաւր, կիսաւուր, էուրբ.	} օր հարաւի.
Միջօր, ջաւուր, էուրբ.	} ընդ ընդ.

Առքա կերպաւորեալ տեսանին և՛ի տասն հոլովս.
զաւուրբ, զղիւղիս, զղիւղօրէիւք, զկանամբ.
յաւուր, ի յաւուրս. ո՛ տեղ. ով հարք. և այլն.

253 · Ոմանօք · ա՝ Ընդունց փոփոխութի՛ և կո՛ր բուածա՝ որպէս է՛ ի հոլովին, նոյն և յաճախանցին և՛ ի բարդին · ար՝ Կամ՝ դիմի · դիմադրէ, դիմադրէ՛ց · Ղէձ՝ ըղձի · ըղձ՛եան, ըղձ՛եալ · Ասի՝ սրտի · սրտ՛եայ, սրտաբե՛ր · Սուրբ՝ սրբոյ · սրբո՛ւի, սրբուհի · Վշար՝ քեռ · քեռ՛ի, քեռորդի, ևայլ ·

Յօդուած Ը ·

Ա՛յ խմբք են Ա՛իջևանաց հոլովմունք ·

254 · Ա՛իւրական անուանիք որոշեալք՝ ի հինգ տե՛ղս՝ Ա՛նուանական, մանանական, հանրական, վերբերական, հարցական, ուրիշն զանազան հոլովմունս ·

255 · Ա՛նուանականաց հինգ տեսակ՛ք՝ Ընդարձակ, դասական, զատական, կրկնակ, մակբաշխ, որոշ որոշ ձևանան ·

Ընդարձակ Թուականաց Հոլովմունք ·

Ա՛յ, դոյ, դով, ղեոյ՝ ղեո՛ք, ցի՝ դոյ, դո՛ք, դո՛ւս, ի դո՛ք · Յատկեա և սորայս բարդեալք · Վանանայի, երեսնևայի, ևայլ Հոլովին ի վերջն (257) · Ընդ, ենդ, ենդ՛ք · Ա՛ն, Ա՛ստ, Հոլովի նախդրիւ (285) · որ են անյոգնակի ·

256 · Ա՛ետ ընդարձակ՛ք Հոլովին այսպէս՝ Ընդ՛ուս, երկուս՛ք · Ա՛ետ, երկո՛ց · Վոտ՛ք, երկո՛տ · ղերկո՛ս · ղերկո՛ց · Ընդ՛ք, երէց, երե՛ք · Ընդ՝ երը, նախադրիւ (285) ·

Ոմանք՝ չորս, չորէց, չորե՛ք, չչորս · Վաստ, չաստ՛ի, աե՛ց, աե՛ք, աե՛ք · Հինգ, հնգէ, հնե՛ք, գաս · հինգ՛ս, հնգէց՝ գաց, գե՛ք՝ գաս՛ք · Ընդ՛ք՝ ընդ՛ք կամ ենդ՛ք, թրկն՝ եօթն · եօթն · եբեան, եբեանց՝ բեանց՝ եբ՛ն, եբեց, եբե՛ք · Ութ, ութի, ութ՛ք · ութ՛ս, ութ՛ց · Ընդ՛ք, ընդ՛ք · ինո՛ւնք, ընդ՛ք · ինո՛ւնց՝ ենանց, ինո՛ւնք · Տասն, տասին · տասնե՛ք · տասնե՛ց, ասնց, ասնե՛ք · Սորայս բարդեալք՝ Ա՛ետասան, երկոտասան, չորեքտասան, հնգետասան, վեցետասան հոլովին ըստ (285) · տասանի ; նէ՛ · ասնե՛ք, ասնե՛ց ·

Հաւատամն՝ եւ հաւատամն, ուխտաւատն՝ ուխտաւատն, իննեւատամն՝ իննատամն, հոլովին հաւատամն, աւմբ, աւանդ՝ պատիւ, աւանդ, աւմբ։ կամ, հաւատանդ ի պատանդ, ուխտիդ ի պատանդ, ևս։ կամ, հաւատնուպատիւ, պատանդ, ևս։ վիճառ, ճոռանդ, նիւ։ հաւատանդ, երդումն, նիւ։ ձիւսուն, ձեռնդ, նիւ՝ ձեռնդ, նիւ։ ձեռնդիդ։ ի ասթռուն, անդ, նիւ։ հաւատնաստուն, եւ ուռնաւանդ, նիւ։ ասթռուն, անդ։

ինննսուն, ինննդ, նիւ։ (185)։

257։ Ասկ ի վերջ սոցին մինչ յարի միաւոր, հոլովի վերջինն միայն (255), կամ երկոքին ևս։ պր, վիճառնևիդոյ, երեսունևերկու, վիճառասունևերկու։ ձիւսունևհինգ, ևս։ կամ, ձիւռնիդ և հինգիդ, վեռնիւ և վեցիւ, ուռնիդ և ուռիդ, ևս։ Հարիւր, հարիւր, հարիւ, հարիւ։ կամ, հարիւ, հարիւ, հարիւ։ հարիւր՝ երկհարիւր, երկերիւր, երկհարիւ, հարիւ, հարիւ։ հարիւրհարիւրիւ, հարիւրհարիւրիւ։ ևս՝ հարիւ հարիւ, հարիւ հարիւ, ևս։ կամ հարիւ հարիւ հարիւ, հարիւ հարիւ հարիւ։ հազար, հարիւ, հարիւ, հարիւ։ հարիւ, հարիւ։ ուռ, ուռ, ուռ։ հարիւր, հարիւ հազարաց, հարիւ հազարաց։ հարիւ հազարաց, հազարաց հնդուռ, ևս։ հարիւր՝ բիւր, ուռ, ուռ, ուռ։ կամ, բիւ, բիւ։ ի հիւն, դիւնի, նաս, ևս։

258։ Վաստակաւոր թուականաց հոլովմունք։

Հազարին, ուռհազարնոյ, նուռ, ուռհազարնոյ՝ ուռհազարնդ, ուռհազարնուռ։ հազարնիւք, ընոյ, ընուռ։ ի, ախկին, ինոյ, ինուռ։ ի, ախնի, նոյ, նուռ, նուռ։

Յանգեալքս՝ հազարներորդ, երկրորդ, երրորդ, հարիւրորդ, ևս (63), հոլովին այսպէս։ հազարներորդ, երկրորդիւ, դաս, երրորդուռ։ հերրորդիդ՝ դոյ, հինգերորդաս, ևս (185։ 195)։

Տասներորդ առհազարերորդ։ քսաներորդիւ հերրորդիւ։ երեսներորդաս հերրորդաս, յերեքհարիւրերորդիւ երկրորդիւ, ի հարիւրորդիւ յիսներորդիւ յառհազարնուռ։ քառասներորդաց երրորդաց, յիսներորդաս երկրորդաս, ևս (195)։

Հայոսիկ որոշեա ուշիմ հետազօտ, զի մեծ և փո-
քըր դասական՝ ի միասին վարեալն սովորաբար հո-
լովի իւրաքանչիւրն ևս։ Իսկ երիր, յերիր՝ քա-
ռորդ՝ նախդրիւ հոլովին (285)։

259. Օ տասական Թուականաց հոլովմունք են այս-
պէս. Ի՝նակ, եզակ, իւ, իւ։ Ի՝րիւեակ՝ երկակ,
իւ, իւ։ Ի՝րբեակ, բեւիւ՝ բիւր, իւ։ Ո՝րբեակ, բե-
իւ, իւ. Վ՝առեակ, ուեւիւ, իւ։ Հ՝նգեակ, հնգեւիւ,
իւ։ Տ՝ասնեակ, հ՝ինսնեակ, նեւիւ, իւ, ով։

260. Կրկնակ Թուականաց հոլովմունք՝ այսպիսի.
Ի՝րկապատիկ, երեքպատիկ՝ եռապատիկ, քառապա-
տիկ, հնգապատիկ, ով հոլովին, պապիկ, իւ. պապիկ՝,
իւյ, իւ։։ Ի՝րեքին, չ՝որեքկին, ով նախդրիւ (285)։
Երկին, երկնոյ, նով, նով։

261. Ո՝ակաշխ Թուականաց հոլովմունք.
Որք յոգնակի են ձայնիւ և նշանակուբ, և միայն
յոգնակի հոլովին ըստ (268). Ի՝րկոքեան, երկոքին,
իւյոցն՝ յոցն, ոյոցն՝ ոյոցն, ոյոբ՝ ոյոբ։ զերկոքեան, երկոքին,
իւյոցն՝ յոցն, ոյոցն՝ ոյոցն, ոյոբ՝ ոյոբ։ Ի՝րեքեան, երեքին. Ո՝րեքեան, բեքին, բե-
յոցն՝ յոցն, ոյոցն՝ ոյոցն, ոյոբ՝ ոյոբ. բեւեան՝ ան, զերեքյոցն՝
չ՝որեքյոցն։ Հ՝նգեքեան, հնգեքին. Հ՝նգեքեան՝ ան,
հնգեւոբ՝ ոյոբ, զերհնգեւեան՝ հնգեան։ Տ՝ասնեքեան,
հնգեքին. հնգյոցն՝ յոցն, հնգոյոբ՝ ոյոբ, ոեան՝ ան։

262. Ա՝նանական անուանց հոլովմունք այսոքիկ.

Հոգնակի	Եզակի
Ո. Ո՞ւմ, Ո՞ք. Պ՞ոչ.	Ո՞ւմանք. Պ՞ոչիներ.
Ս. ուրուն, ուրուք. պ՞ոչիներ.	ումանց. պ՞ոչիներու՞ն.
Գ. ումանբ. պ՞ոչիս.	ումանբք. պ՞ոչիներով.
Պ. զումանբ. պ՞ոչիներ վրա.	զումանբք. պ՞ոչիներուն ելլուփբ.
Հ. զումն, զոք. պ՞ոչ.	զումանս. պ՞ոչիներբ.
Պ. զումանէ, զումանբք. պ՞ոչիներուն հա՞մար.	զումանց. պ՞ոչիներուն հա՞մար.
Ս. յումանէ, յումանբք. պ՞ոչիներ.	յումանց. պ՞ոչիներեն.
Տ. առումն, առուք. ումանէ, ումանբք.	ցումանս, ումանց. պ՞ոչիներու՞.
Ն. յումանէ, յումանբք.	պ՞ոչիներուն ի՞ջը.

263 · Հոլովմունք անյոգնական մանականացս ·
Լ՝ոմն, իք · ոե՜ · իրիք · գոյծ, իւ՜իք · հայց, զնմ՝ զիք ·
ոչիչ, յիւ՜իքէ · պրոյ, առ իմն, իմիք · նէրէ, յիւ՜իք ·
Լ՝նչն իրը մանական ոչ հոլովի, յաւ՜ետ յ՜ետա՜
դասի գոյականին · Ի նախդրիւ հոլովե՝ զհոլովա՜
կէտան առնու միայն նախադաս անուանն · որգան,
զօրու՜ք ինչ · Ի միօջ ինչ երկիւղ · զախտս ինչ, ևս ·
Լ՝ոկ մինչ վարի հարցական, հոլովի նախդրիւ · Ա՝ստ՜
նականս՝ ո՜րիք վարի իրը ոմն, էին · ոք, Լ՝ո՜
մարդ, է՜ կենդանի · ոչ ոմն մարդ, կենդանի էին ·
264 · Լ՝նյոգնակի մանականս՝ Ա՝եւս, միւս, հո՜
լովի այսպէս · Ե՜ոց · գ՜ոց՜ով · զե՜ս, զե՜ս · Ի գ՜ե՜
ոց, Ի գ՜ոմ · ց՜ե՜ս, գ՜ոց՜ս · Ի գ՜ոց՜ս ։ Ա՝ե՜ս ·
գ՜ոց, հազիւ գտանի ։

265 · Լ՝յսպէս և սոքին · Լ՝Ա՜, այլոյ, լվ՝ այլի ·
այլո՜ · այլոյ, լվ՝ · Լ՝րկա՜նդիւր (67), Լ՝րթա՜նդիւր
են բարդ Ի բառիցս՝ էրէ, է՜ր, է՜ր է՜ր՝ յօդիւս ևանդ
և հոլովին՝ էրկա՜նդէ՜ոյ, է՜ր՜նդէ՜ոյ՜վ, էէ՜րի ·
էէ՜ր՜ո՜ · է՜ր՜նդէ՜ր՜ · էրկա՜նդէ՜ոյ՝ էէ՜րց, լվ՜ ·
Լ՝րկա՜նդէ՜ր յաւ՜ետ վարի յօգնակի ։

266 · Ա՝ռանականք ընկերացեալք Ա՝ի ոմն, ոք ·
և կրկնակք Ա՝ի ով, իմն իմն, ևս (69) հոլովին ե՜ր՜
կաքանչիւրն այսպէս · Ա՝նոյ ո՜ր՜ո՜ւն, նոյ ո՜ր՜ո՜, ևս
(262) · Ա՝նոյ նոյ, նով նով, ա՜ո՜ նի նի, նո՜ւ նո՜ւ ·
Լ՝Լ՜ոմն, այլ՜ոք, այլ իմն, միւս ոմն՝ հոլովին Ի միա՜
սին · Ե՜ր, Լ՝նյոց ո՜ր՜ո՜ւ կամ էրէ՜, այլով ո՜մանք կամ
է՜ր՜, այլք ո՜ւ՜ր՜է՜ նէ՜ր՜է, այլո՜ւ նէ՜ր՜ · Կամ վերջինն
միայն՝ Լ՝Լ՜ո՜ր՜ո՜ւն, այլ է՜ր՜, այլ ո՜ւ՜ր՜է, այլ նէ՜ր՜ ·
Ի՜ր՜ր՜ա՜նչիւր ոք, իւ՜ր՜ա՜նչիւր ինչ՝ հոլովին վերջինն
յաձախ · Ի՜ր՜ա՜նչիւր ո՜ր՜ո՜ւ, Ի՜ր՜ա՜նչիւր էրէ՜, ևս ·
Լ՝նգնիւ՝ հոլովի նախդրիւ զանգնի՜ր, յանգնի՜ր · և
ո՜ր՜ք՝ անգնի՜ր՜, անգնէ՜ր՜ ։

267 · Լ՝նէզականքս Ա՝ինձանց Իրերաց (69)՝ հոլովին
այսպէս ։

Ա՜ինձանց	·	Իրերաց	·
Գ՜ոյծ	·	Միմեամ՜ք	·
		Իրերաւ՜ք	·

Գոբ ·	գիմեամբք ·	զերբեաւք ·	
Հայց ·	գիմեանս ·	զերբեաս ·	
Գոբ ·	գիմեանց ·	զերբեաց ·	
Սիւբ ·	՚ի միմեանց ·	յերբեաց ·	
Տրւ՚ ·	առ միմեանս , միմեանց ·	ցերբեաս ·	երբեաց ·

268 · Անորականն Հատանի առորաստական ՚ի բացա-
սական · Առորաստականաց այսպիսի են Հոլովմունք ·

Ա՛նեզակի

Ոչ ·	Ամենքեան ,	Ամենքին ·	
Սե՛ ·	ամենեցուց ,	ամենեցուն ·	
Գործ ·	ամենեքումբք ,	ամենեքումբ ·	
Գոբ ·	զամենեքումբք ,	զամենեքումբ ·	
Հայց ·	զամենեսեան ,	զամենեսին ·	
Գոբ՚ ·	զամենեցուց ·		
Սիւբ ·	յամենեցուց ·		
Տրւ՚ ·	առ ամենեսեան ,	յամենեսին , ամենեցունց , ցուն ·	

Ա՛. յապէս և Ի՚ոլորեքեան , բոլորեքին , բոլորեցունց՝ բէցոռն , բէ՚ռոմբ՚ բէ՚ռոմբ ·

269 · Ա՛մէն , ամենայն Հոլովին ըս (185) · Ամէնէն , ա-
մէնի , նէ՚ , ջամէնէ , ամենոմ , ընդ ամէնն · ամէնիդ , նէ՚ · Ա՛մենայն , նայնի , նէ՚ , ջամենայնէ , ամենայնոմ · Ամէն-
նայնի , նայնիդ՝ նայնիդ , նէ՚ · ՚Ի գիրս ոչ յատաճեն յոգնա-
կանքս · որոց փոխան վարի Ամէնէ՚էան , ամէնէ՚էն (268) ·
Ինաւ է գործ իսկան բոռն բառին , յեզակին նախ-
դրիւ Հոլովի այսպէս · ջ բնաւ , ՚ի բնաւ · յոգն · բնաւ՚ ,
բնաւէդ , է՚ , ջբնաւս (186) · Համակ՝ համօրէն՝ յա-
ւէտ նախդրիւ Հոլովին (285) · Անուր , նրոյ , րուվ ,
ըս (216) անյոգնակի · Ողջոյն , միայն եզակի ՚ի գործ
ածի նախդրիւ , ղողջոյն , յողջոյն · իսկ ուր նշանա-
կէ զողջուն կամ բարև , Հոլովի ող ջունի , նէ՚ ·

270 · Անորականն Ամէնոյն ոչ , ամէնոյն ինչ (71)՝
միայն եզակի Հոլովի այսպէս · Ա՛մենայն ուրուս , ամ
էրէս , ամ է՚ս , ամ էնէ՚ , ամէ՚ էնէ՚ , ամ ուսէ՚ , ամ
էնէ՚ · և մի՛ ամ ուսիբ ·

Ամ ոք , որ ինչ , Հոլովին ՚ի միասին · Ամոյ ուրուս , որ-
էրէս , որուվ է՚ս , յորէ՚ էնէ՚ս , որուս ուսէ՚ ·

271. Ներգոյական հանրականքն՝ Ոչ ոք, ոչ իմն, ոչ ինչ, ոչ մի, ոչ մի իմն, ոչ մի ինչ, հոլովին եզակի միայն ըստ մնայնականաց. Ոչ ոքի, ոչ ոքէ, ոչ ոքէ, ոչ ոքով, ոչ ոքէ, ոչ ոքի, ոչ յոքէ, ոչ ոքէ, ոչ ոքէ.

272. Ա երբեմն հոլովմունք.

	Ներգոյ	Հոգնակի
Ո.	Ա. յաքան.	Ա. յաքանիք, Ա. յաքանք.
Ս.	յաքանոյ.	յաքանեաց.
Գ.	յաքանեաւ, քանով.	յաքանեաւք.
Զ.	զյաքանեաւ, քանով.	զյաքանեաւք.
Հ.	զյաքան.	զյաքանս.
Զ.	զյաքանոյ.	զյաքանեաց.
Ս.	յյաքանոյ.	յյաքանեաց.
Տ.	ի յաքան, յաքանոյ.	յյաքանս, յաքանեաց.

Ըստ այսմ հոլովին և սոքին. Ա. յդքան, այնքան, սոյնքան, դոյնքան, նոյնքան.

273. Ա երբեմն՝ Ա. յսպիսի, այդպիսի, այնպիսի, սոյնպիսի, դոյնպիսի, նոյնպիսի՝ ըստ երրորդ հոլովման. պեսոյ, պեսեաւ, պեսով. պեսեայ, պեսեաւք. Ա. յայնչափ, այդչափ, այնչափ, սոյնչափ, դոյնչափ, նոյնչափ, որչափ, որքան, նախդրիւ հոլովին.

274. Հարցական անուանց հոլովմունք.

	Ներգոյ	Հոգնակի
Ո.	Ո՞վ, Ո՞	Ո՞յք.
Ս.	ո՞յր.	ո՞յց.
Գ.	որո՞վ.	որո՞վք.
Զ.	զորո՞վ.	զորո՞վք.
Հ.	զո՞վ, զո՞	զո՞ս.
Զ.	զումի՞ր, զումի՞	զո՞յց.
Ս.	յումի՞ր, յումի՞	յո՞յց.
Տ.	առ ո՞վ, յո՞, մեզ.	առ ո՞յս, ո՞յց.

Ասկ հոլովումն հարցականիս՝ Ո՞ր, նոյն ևս ըստ (326).

275. Հարցականք վարին ըստ մնայնականաց. Ո՞վ ոք, ո՞ ոք, ո՞ր ոք, ո՞ր իմն, և ի՞ մասին հոլովին այսպէս.

Աղբ աղբոյ, աղբի աղբոյ. աղբիք աղբից. աղբ աղ, աղբ աղ. յաղբէ աղբէ. յաղբէ աղբէ, աղբից աղբից. Աղբ անուն, աղբոյ անուն, աղբի անուն, աղբոյ անուն, աղբից անուն, աղբոյ անուն.

276. Հարցականս Ո՞վ, նախդրիւ հոլովի այսպէս. ո՞ւր, ո՞վ, հայդ, զո՞վ. պրակ, առ ո՞վ, ի՞նչ. Հայցականս զո՞վ վարի և ուղղական. ե՞ր, զո՞վ շնորհ ե՞ս ձեր. զո՞վ ինչ, ի գիրս ինչ դնի և աշխարհաբար սեռականքս՝ Ո՞վ, ինչո՞ւ. Սմա պատշաճին և հոլովեալքս. ո՞ւր, ո՞վ. ա՛ե, ի՛ր. գործ, իւ. պար, զի՛ւ. հայդ, զո՞վ. պրակ, զո՞վ. ակէ, առ ի՛մ. պրակ, իմ, ի՛մ. որ վարին և մակբայ Հարցական.

277. Հարցականքս՝ Օ՞ ինչպիսի, որպիսի, հոլովին ըստ վերբերականաց (273). Իւ Հարցականս Ո՞վանի՞ հոլովի այսպէս. սեռ. Ո՞վանոյ. ո՞վանի՞, ո՞վանոյ, առ ո՞վանի՞. Ո՞վանի՞, ո՞վանէ՞ց, ի ո՞վանի՞ց.

ՊԱՐԱՊՈՒՄՆ

Ե՞րբ ո՞ւրէք ո՞վանէ՞ց անուանց.

278. Ո՞ւ նախակարգ հոլովմունս վերածիլ ցուցեալ զնա՝ հոլովելոյս. բայց գոնութիւն և անուանք, որ զարտուղին ի հասարակ կերպէ, կամ պակասին, կամ յաւել զրկին. վասն որոյ կարգեմք զվեց ծանօթութիւս.

279. Ծանօթ. ա. Անուանք ինչ՝ նոյն կազմուածք և նշանակութիւք՝ ի հոլովս ինչ ըստ միոյ կերպի հոլովեալ, և՝ի հոլով ինչ յեզակին կամ յոգնակին ըստ այլում, ձևանան նոր իմն հոլովմամբ. և են՝ որ առ երկու կերպ հոլովին անխոտոր. ասի օրինակք.

Դաս, դասու, սիւ. դաք, սուց, սուք՝ սիւք. Սէր, դէօլ՝ ե՛ւ. Երէց, երիցու, յամբ. երիցունք, յանց, յամբք. փոխ. ի՛նձ, Երիկաք, կայդ, կայիւք. Ձի՛ն ոչ՝ե՛նն. ե՛ւս չե՛ս ե՛ւ. Զգեստ, զգեստի, սիւ՝ տու՝ տուլ, տուց, տուք՝ սիւք. Հօտ, Զօր, զօրու, րուն. զօրք, րաց, րաւք. Զջր, ս՛ւ՛ր. Ձեռն, ռին, ռամբ. ձեռք, ռաց, ռաւք. Ձե՛ս, ե՛ւ. ա՛ն՛ս՛. Նշան, նշանի, նաւ՝ նիւ. նիւց, իւք՝ նաւք. Նիշան. Սաղմոս, մոսի, սիւ. սաց, սիւք. Սաղմո՛ս. չ՛ե՛ս՛ս՛. Փոքր, քու, քուս՝ քումբ, քուն. վոքունք, քունց, քումբք. Վ՛ւշտի.

Քար , բի , բիւ՝ բամբ · քարինք , բանց , բամբք · Թաւշ ·
Ասր , ասու , սու , սուէ · ասրոյ , լոյ (99) · Բո՛ւրդ · Եռեռաշը ·
Ջարդ , դու , դու · դուց , դուք , դիւց , դիւք · Սուէիւը · պիւէն ·
Ձնունդ , ձնունդ , դով · դոց , դովք (235) · Ձնռունը · ռաշուշը ·
Մեղը , մեղբը , ղբբը , ղու , ղու (99) · Պու , (242)

280 · Ոմանօք · ը · Խազուս մանուանց՝ պարզ և նա՛
խաւիսն հոլովի միով կերպիւ , բարդ և ածանցն՝
այլով · ին ,

Օ՛ղն , զինու (210) · Պատառազէն , զինի (197) ·
Նի՛ւթ , Թոյ (215) · Հրանիւթ , նիւթի (186) ·
Ար՛ծաթ , արմատ (215) · Ար՛ծաթի , արմատենի (202) ·
Տէր , տեառն (245) · Տէրունի , բունոյ (202) ·

281 · Ընուանքս՝ ՝Օ՛ան , գաբ , չէշ , գաշլ , ևը , ոչ
հոլովին ը ինքեան , և վարին եզակի · իսկ ի բարդիլն՝
հոլովին եզակի և յոգնակի · ին , Աբեշեան , նի , նիս ·
Յաւելք , րէ , բաս · բոց , բօ՛ · Խեչոյեղ , չէ , չաս ·
չոյ , չաս՛ · Լ՛ոռոփոյլ , լէ , լէս , ևը ·

282 · Ոմանօք · ը · Խազմանիշ անուանք ինչ՝ ը միոյ
նշանակուեր կամին զայս հոլովումն , և ը մեծասումն՝
զայլ · ին ,

Ա՛յր , այրի , բիւս · բից , բիւք · Աղաբայ ·
Ա՛յր , առն , արամբ · Էրկի մարդ ·
Կ՛եղ , գեղոյ , ղով (215) · · · աղաստրոնիեն ·
Կ՛եղ , գեղի , ղիս (185) · · · գեղ · չէօյ ·
Ա՛ար , մայրի , բիւս (185) · · · չամ ծառ ·
Ա՛ար , մաւր , մարբ (244) · · · Նինէ · անա ·
Ա՛ուր , սրոյ , սրով (217) · չէալիկն · ընուր · դանակ ·
Ա՛ուր , սուրայ , բաւ (238) · · · չազան յր ·
Կ՛այլ , լի , լիս · չէլէգձէ · գայլոյ , (215) խուրդ ·

283 · Ոմանօք · ը · Կործիսականք ոմանք՝ իբր ուղ
ղական նորոգ հոլովին · ին , ուղ , Ա՛ղն · գործ , պղնե ·
հոլովի ևս՝ պղնուի , նուաս · պղնուչ , նուաց , նուաչ ·
Իր , իրի , էրաս · և հոլովի՝ էրասանի , չէրաս · էրասանչ ·
ասոյ , ասնիչ · Պակ , սակի , սակաս · հոլովի ևս՝ սակ՝
աս · սակաչ , սուց , սաչ · Լ՛ինաս (269) · և զորականաց՝
յայտ , յէրէկ , յանդ , սեռս ի հոլովակերպն ց ·

284 • Հանօթ • ե։ Ընդունական՝ գաւառ • բերան • խիտ • ուրախ • պատիր • ցանկալի • փափուկ • քաղցրիկ • Ար՛ շաւասցայր • բքայրդոր • դերանդերձապետ • թերա՛ քամ • միգաստարբ • նորաթեք • չափառուն • պայծառաց պաճոյճ • փքացուռուցց • օդախիտ, ևն։ Այս՝ Ա՛կութ • ապատ • երթ • ծուռնր • կոչ • նինջ • շեղ • ցիր • և այլ բազումք միայն նախդրիւ հոլովին այսպէս։

285 • Օրինակ նախդրիւ հոլովման։

Ցոփնակէ	Ներգնակէ
Ոմանք •	Ոմանէ •
Ումանս •	Ումանց •
Ումանց •	Ումանցն •
Ումանս •	Ումանսն •
Ումանք •	Ումանէ •

286 • Հանօթ • ե։ Ի ազգակամ անուանք կամ արմատք բայի՝ յորմէ զրկեալ ինան անհոլով, և վարին ի բար՛ դուխս՝ յաճախութս՝ կամ ել բայի յարել յօժարին։ Ա՛շխատ • ապախտ • արբ • գամ • գոհ • դափր • զանց • զուրկ • ընդոստ • խափան • խոյս • խոստովան • յա՛ կուրջն • փախք • քննին • ևն։ Ո՞ այսպիսիս ի գիրս քաջ հեղինակաց՝ և ըստ իր բառարանս է առուգել։ Ա՛պա յայսքան հրահանգս անուան զարգացեալ ու՛ շիմ մտաց՝ աստարեմք և զդերանուանն վարժուքի՝ յետ լուսաւորուքեն շնորհաւքն Հ՛Ն։

Գ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ա Ն Ք։

Ո՞Ր ինչ է Դերանուանն, և քանի՞ պատիկ։

287 • Դերանուանն է բառ, որ փոխանակ անուան առեալ՝ յայտնէ զորոշեալ դէմս։ և են սորին։ Ես, դու, նա, ևն։ Ա՛րդեօք ընդ ա՛ր լեցի տարադէպ կրկնուքեն՝ ի բանս, այս բառք եդեալ՝ ի տեղի անուանց՝ իմա՛ զյաւէտ ծանուցելոց, յայտնեն զնայրդ և զդէմս նոցին։ ՚ր, * Այս կենդանի եմ, և դուք՝ կենդանի լինելոց եք։ ‖ յովհ • ժ՚ը • 19 •

Ա.հա աստ խօսողն վ.ին ի տեղն անուան իւրոյ՝ ա-
սէ Էա. և փոխանակ աշակերտաց՝ ընդ որս խօսի, ա-
սէ դ-ոյ։

288. Դերանունն բաժանի ի հինգ ազգս. Ա-
նական. ցուցական. ունական. յարաբերական. և
դիմորոշական։

289. Անականքն են, որ գոյականապէս նշանակեն
զանձն զէութիւն. և են սոքին. Ա-ս, դ-ս, ին-ն, ի-ջ՝
ի-ջեան. բայց ինքն՝ նշանակէ ևս բուն իսկ՝ ասելոյ
ըստ որոյ վարի անուն ածական։

290. Ցուցական դերանունք են, որ զանձն կամ
զերն իբր մատամբ ցուցանեն առաջի. և են սոքին.
Ա-ս, դ-ա, նա. այս, այդ, այն. սոյն, դոյն, նոյն։
Առաջին երեքն իբրև զեականս նշանակեն զանձն.
կամ զգոյուի յինքեան կեցող, և են գոյական. իսկ յե-
տին վեցն՝ որ զորպիսուի յայտնեն, վարին ածական։

291. Ունականք կամ ստացականք են, որ ածա-
կանապէս նշանակեն զուներոդ՝ զստացիչն իրիք, և զըս-
տացուածն կարգեն առ դէմս ինչ. որ են Ի՛, ս, ո,
ՅԷ, ՅԷ, Է-ջ՝ Է-ջոյ, ուրս, ուցս, ՄԷ. Ա.յսոքիկ են
սեռականք էական և ցուցական դերանունց, և իբր
ուղղական կարգեալ՝ ասին և ստացական. զի սեռա-
կանն ունի զզօրութիւն ստացականի (161)։

292. Յարաբերական դերանունն է, որ զբաւ ինն
յառաջ քերեալ դնի փոխանակ այնր՝ զորոյ կացու-
ցանել ի տաղտուկ կրկնութիւն. և է միա՝ Ոլ։

293. Դիմորոշական են տառքս՝ ս, դ, ն, որպիսի և
տարր դերանունց. որ յօդեալ բաւի իրիք որոշեն
զդէմս, և զչափ նշանակութեցն. զորոց տիրապես ի
համաձայնութիւն։

Գլուխ ԺԱ.

Վրանէ՛ էն հեղինակ Դերանուան։

294. Ինգ թուին դերանուան հետևմունք. Դէմ. թիւ. սեռակ. հոլով. հոլովումն։

295 • Ձև ոչ պատշաճի դերանուան • զի ի քար-
դին , ոչ մնայ դերանուն • որգոն , Ա. յոյնքն , այսօր ,
իմածին , սապես , ևբ (73 • 110) ։

296 • Ոմն է , որ զանձն կամ զկարդ քանին ո-
րոշէ , և լինի երբեակ • Ա. ուաջին , երկրորդ , երրորդ ։

297 • Ա. ուաջին դէմ դերանունն ցուցանէ զանձն
որ խօսի , կամ յորմէ է քանն • և են սոքին , Ես ,
ինէ , ո , ևբ (306) ։

298 • Երկրորդ դէմն դնի փոխանակ անուան՝ ընդ-
որում խօսի , կամ առ որ է քանն • և են սոքին ։
Դուս , դուտ , դ , ևբ (307) ։

299 • Երրորդ դէմն է , որ յայտնէ զանուն կամ
զերն՝ զորմէ խօսի , վասն որոյ է քանն • Ոբ , Ինչ , ինչն ,
ի՞նչ , և այլ ամ դերանուանք՝ բաց յառաջինն և
յերկրորդ եակասց , են երրորդ դէմ • սակայն և ի
նոսա որոշի կարգ ինն երից դիմաց • իբր զի անձն կամ
իրն՝ եթէ մօտ է խօսողին , ասի իբր առաջին դէմ ,
Ես , ասա , ասդն • իմ , ինէ , իմոյին , ինէոյին , ասրա , ասդա ։
Հորժամ մերձ է լսողին , ասի իբր երկրորդ դէմ ,
Դու , ասդ , դոյն • ուդ , ձէբ , ուդոյին , ձէբոյին , դուրա , դոյա ։
Իսկ մինչ հեռի է յերկուց խօսակցաց , ասի Ինքն , ասն ,
նոյն , ինչն , իւր , իւրոյին , նորա , նոցայն , ևբ ։
Իսկ դերանուանքս ինչն , որ , միայնակ են երրորդ
դէմ , և ընդ այլ դիմաւորս յարմարին նոցին դիմաց ։

300 • Ինքն է երկու՝ եզակի , յոգնակի ։
Եզակի դերանունն զմի դիմաւոր ցուցանէ • որգոն ,
Ես , դուս , նա , ինէ , ձէբ , ևբ ։

301 • Հոգնակին զբազում դիմաւորս յայտնէ ։
որգոն , Մեք , դուք , նոքա , ինքեանք , ևբ ։

302 • Ասեակն է երկու , նախատիպ՝ ածանցեալ ։
Ձեր փաղաքեալ դերանուն , զի ոչ ածանցի ի սկիզ
բն մնանկամբս՝ ա , ամ , ան , ևբ (129) ։

303 • Նախատիպ են վերոգրեալ դերանուանք • և զի
նին ածանցեալ մնանկամբս այսոքիւք • Ոբ , Ոբոյին , ձե-
րոյին , իւրական , ինքնասոր , նոցնանիւն , այսանաւ , ևբ ։

Յետին ջրքն են անուն, և Հոլովին (196. 235). և դերանուն մնան ածանցքս՝ մեր-ոյին, ձեր-ոյին, ևլ. Հին քերականք՝ ածանցեալ Համարին և զատացա-կանս, ըստ որում են. ձևացեալ ի սեռականաց (291).

304. Հոլովի է ըստ անուան՝ Ո-զղական, ոե-ական, գործիական, ևլ. Յորոց ոմանք պակասին, և ոչ ձևա-կանն ուրեմն միայն Դու դերանունն. Հոլովմունքն ահա ի նեքեայ.

Յօդուած Բ.

Ո՛րք են Հոլովմունք դերանուանց.

305. Հոլովմունք դերանուանց՝ են որ ըստ ինքեանց յատկանան, և են՝ որ ըստ անուանց ձևա-նան. որպէս տեսանին ըստ կարգի.

306. Հոլովմունք եակական դերանուանց.

Ա՛ռաջին դէմ Ես.

	Ուղղեալ	Յոգնակի
Ո.	Ես. Ես, պէս.	Մ՛ք. Մ՛ես, պիչ.
Ս.	Իմ. Իւն, դեւրի.	Մեր. Իւրը, դեւրի.
Գ.	Ինև. Իւնծուվ, դեւրիչ.	Մեզ. Իւրով,
		Մեռաք. դեւրիչ.
Պ.	զինև. Իւ վրայ.	զմեզ. Իւր վրայ.
		զմեզ. Իւր երեսաքը.
Հ.	զես. Իս, դեւրի.	զմեզ. Իւր, դեւրի.
Գ.	զինէն. Իւնծ հետը, դեւրիչէն.	զմենջ. Իւր հետը, դեւրիչէն
Ս.	յինէն. Իւնծի, դեւրեն.	ի մենջ. Իւրի, դեւրեն.
Տ.	առ իս, ցիս, ինձ. Իւնծի, դեռն. առ.	մեզ, մեզ. Իւրի, դեւրի.
Ն.	յիս. Իւրն վրայ, դեռն.	ի մեզ. Իւր հետը, դեւրե.

307. Երկրորդ դէմ Դու.

	Ուղղեալ	Յոգնական
Ո.	Դու. Դուն, Ուն. Դուք.	Դուն, Ուիչ.
Ս.	քո. Տուն, ուինին. Ձեր.	Ձերը, ուիչին.
Գ.	քեզ. Տեղով, ուինիչ. Ձեզ.	Ձեզ. Ձեզով, ուիչինչ.
Պ.	զքեզ. Յուն վրայ.	զձեզ. զձեզ. Ձեր երեսաքը.

Հ.	գ-քեզ	։եր, ։երէ	գ-ձեզ	յեր, ։երէ
Գ.	գ-քեն	։երէ հոմար	գ-ձենզ	յեր վերայ, ։երէն ։երէն
Ա.	ի-քեն	։երէն, ։երեսէ	ի-ձենզ	յերէն, ։երեսէ
Տ.	ց-քեզ, քեզ	։երէ	առ ձեզ, ձեզ	յերէն, ։երէ
Ն.	ի-քեզ	։երէն, ։երեսէ	ի-ձեզ	յեր ։երէն, ։երեսէ
Կ.	ով դու	։ոյ դոս	ով դուք	դրէ դոս, ։երէ

308. Երրորդ դէմ Ինքն.

Եզակի		Յոգնակի	
Ո.	Ինքն	Ինձէ	Ինքեանք	Իրէնց
Ս.	ինքեան	էրէնէ	ինքեանց	էրէնցը
Գ.	ինքեամբ	էրմով	ինքեամբք	էրէնցմով
Զ.	զինքեամբ	էրէն վերայ	զինքեամբք	էրէնց վերայ
Հ.	զինքն	չէնէը	զինքեանս	չէրէնց
Գ.	զինքենէ	էրէն հոմար	զինքեանց	էրէնց հոմար
Ա.	յինքենէ	էրմէն	յինքեանց	էրէնցմէ
Տ.	առ ինքն, ինքեան	էրէն	առ ինքեանս, ինքեանց	էրէնց
Ն.	յինքեան	էր ։երէը	ի յինքեանս	էրէնց ։երէը

309. Երրորդ դէմ պակասաւոր Իւր.

Եզակի		Յոգնակի	
Ո.	չունի		
Ս.	Իւր, իւրեան	Իրէնէը	Իւրեանց	Իրէնցը
Գ.	իւրեամբ, իւրեամբ, իւրեամբ	էրմով	իւրեամբք	էրէնցմով
Զ.	զիւրեամբ, զիւրեամբ, զիւրեամբ	էր վերայ	զիւրեամբք	էրէնց վերայ
Հ.	չունի			
Գ.	զիւրմէ	էր վերայ	զիւրեանց	էրէնց հոմար
Ա.	յիւրմէ	էրմէն	յիւրեանց	էրէնցմէ
Տ.	առ իւր, իւրեան, իւր	էրէն	առ իւրեանս, իւրեանց	էրէնց
Ն.	յիւր, յիւրեան	էր ։երէը	ի յիւրեանս	էրէնց ։երէը

310. Յուցական դեբանուանց Հոլովմունք.

Եզակի		Յոգնակի	
Ո.	Սա	Սովին	Սոքա	Սովոնք
Ս.	սորա	սովորը	սոցա	սովոնց
Գ.	սորա	սովով	սոքաւք	սովոնցով
Զ.	զսորա	սովոր վերայ	զսոքօք	սովոնց վերայ

Հ.	զսա	սովի	զսոսա	սովոնք
Պ.	զսմանէ	սովոր էիր։	զսոցանէ	սովոնը հմար։
Ս.	ի սմանէ	սովէդ	ի սոցանէ	սովոնդի
Տ.	առ սա, սմա	սովոր	առ սոսա, սոցա	սովոնդ
Ն.	ի սմա	սովոր ինձը։	ի սոսա	սովոնդ ինքը։

311. Ի. Յսկիս հոլովին և միւսքն՝ Ցա, էրա, էր-վա, էնակ. Ցոքա, էդա, էուսա, էդանէ. Ցա, նորա, նովա, նմանէ. Ցոքա, նդա, նուսա, նդանէ. ևն։ Յոգնականք սոցին լինին և ուրեք՝ Այդ, այդ. Ցայդ, էդայդ. Ցայդ, նայդ։ Ի հետագրելս ուր ուրեք տեսանի Ակ. էդ. նդ. նախդրիս հոլովել։

312. Հոլովումն ցուցականիս Ի. յս. հա, պա.

	Ի. ոչ	Յ. ոգ
Ո.	Այս. Ա.	Այսոքիկ, Այսք. Ասոնք.
Ս.	այսր, այսոքիկ. ասոր.	այսոցիկ, այսց. ասոնը.
Գ.	այսու, այսուիկ. ասով.	այսոքիւք, այսոքիմբք. ասոնովք
Զ.	զայսու, զայսուիկ. ասոր եւ իրմէ.	ասոր վէրայ. զայսոքիւք, զայսոքիմբք. ասոնց վէրայ. ասոնց եւ իրմէ.
Հ.	վայս. շա.	զայսոցիկ. շասոնք.
Պ.	զայսմանէ. ասոր վէրայ.	զայսցանէ, զայսց. ասոնց հմար.
Ս.	յայսմանէ. ասկից	յայսցանէ, յայսց. ասոնցմէ.
Տ.	առ այս, այսմ. այսմիկ. ասոր.	առ այսոսիկ, այսց. այսոցիկ. ասոնց.
Ն.	ի յայսմ. ասոր ինքը։	ի յայսոսիկ. ասոնց ինքը։ յայսմիկ։

313. Ի. Յսկիս հոլովին. Ի. Յդ, այդ՝ այդոքիկ. այդոցիկ, այդ. այդոքիւք. այդոքիմբք. այդոցանէ, այդց. այդոցանէ. Ի. Ցին, այնր՝ այնոքիկ, այնոցիկ. այնոքիւք. այնոքիմբք. այնոցանէ, այնց. այնոցանէ. Ի. Ցինք, այնց՝ այնոցիկ, այնոքիւք. այնոքիմբք. այնոցանէ, այնց. այնոցանէ։ Ի. Ցայդ հոգնականի՝ ցայդ, ցայդ. ցայդ. ցայդ. ցայդ ոչ լինի. և թէ ուրեք տեսցի, ահն դիմորդ համարի։ Ուրեք ևս դնի գործական սոցին՝ այդ. այդով. այդէ. այդով. այնի. այնով. այդդ՝ այնդ. այդոց՝ այնոց. այդոցանէ՝ այնոցանէ. այդոցանէ՝ այնոցանէ. Ի. Ցան՝ մինչ նշանակէ զդէմ՝ ձեռ, ի անուն գոյականն, և հոլովի այդ ; այդ, այդով, ըստ (314)։

314. Հուցականքս՝ Ոյն, Ոյդն, Ոյն, նոյնանիշ են ընդ նախագրելոցն՝ Ով յո, այդ, այն. և առ որս յարին՝ աւտակուածք զազուածի իմն ընծայեն իբր ասել՝ այս էակ, այդ էակ, ևն. ուսաի ախորժեն վարիլ ընկերուքբ, Ոյն աս, ոյն ասդա, ոնին այսինչ, ի ոյն յայս ինա, ևն. ի համաձայնուքե. և հոլովումն սոցին կարգի այսպէս.

	Եզակի	Յոգնակի
Ո.	Ոյն.	Ոյնք, Ոյքին.
Ու.	ոյնուն, ոյրին.	ոյնին, ոյդունց, ոյդունց.
Գ.	ոյովին, ոյովիմբ.	ոյովիմբք, ոյքուիմբք, ոյքիմբք.
Զ.	զոյովին, զոյովիմբ.	զոյովիմբք, զոյքուիմբք, զոյքիմբք.
Է.	զոյոյն.	զոյոյնս, զոյոսին.
Գ.	զոյոյնէ.	զոյոյնունց.
Ու.	զոյոյնէ.	ի ոյոյնունց.
Տ.	առ ոյոյն, ոյնին.	առ ոյոյնս՝ առ ոյոսին, ոյոյնն.
Ն.	ի ոյնին.	ի ոյոյնս, ի ոյոսին.

315. Ոյայսիկս հոլովին, Ոյոյն, դոյին, դոյվին՝ դոյվիմբ. Ոյոյնդ, դոյդին, դոյդն. Ոյոյն, նոյին, նոյվին՝ նոյվիմբ. Ոյոյնդ՝ նոյդին, նոյդին՝ նոյդունց. լինի և՝ նոյնի, նոյնիս, ի նոյնոյ, նոյնիս, ևն. յուսումնական գիրս.

316. Ուենական դերանուանք առ հասարակ են ձևացեալ ի սեռականաց էակաև և ցուցական դերանուանց (291). և իբր ուղղական նորոգ հոլովին. որոց հոլովմունք կարգին ըստ իւրեանց ազգի.

317. Հոլովմունք Ուենական դերանուանց՝ որ յէականաց.

	Եզակի		Յոգնակի	
Ո.	Իմ.	Իմն.	Իմք.	Իմներք.
Ու.	իմոյ.	իմնոյ.	իմոց.	իմներուոնը.
Գ.	իմով.	իմնով.	իմովք.	իմներով.
Զ.	զիմով.	իմնեն վրայ.	զիմովք.	իմներուոն վրայ.
Է.	զիմ.	իմնը.	զիմս.	իմներըը.
Գ.	զիմնէ, զիմոյ.	իմնեն վրայ.	զիմոց.	իմներուոն համար.
Ու.	յիմմէ, յիմոյ.	իմնեն.	յիմոց.	իմներէն.
Տ.	առ իմ, իմոմ.	իմնեն.	առ իմս, իմոց.	իմներուոն.
Ն.	ի յիմոմ, յիմ.	իմնեն ներքև.	ի յիմս.	իմներուոն ներքև.

318. Ա. Յատկեա Հոլովին և սոքին. Վ'Հո. Հոյ, Հով, ջով, Հոմիէ, Հոմ. Վ'Հոյ, Հոց, Հով, ջոյս, ջոց. Ա'Եր. Հերոյ, Հերով, Հերէ, Հերս. Ա'Երէ, Հերոց, Հերովէ, Հերս, ԶԵր. Հերոյ, Հերով, Հերէ, Հերս. ԶԵրէ, Հերոց, Հերովէ. Խեր. Հերոյ, Հերով, Հերէ՝ ոյ, Հերս. Խերէ, Հերոց, Հերովէ.

319. Հոլովմունք ածանցեալ ուշնականաց. որ առ հասարակ են ձևացեալ ի սեռականաց. (291). ոյ և յայ. Չորդեքս են ածանցք սեռականի վերոգրելոց Իմպին, մերոյին, Հերոյին, Հերոյին, և նախդրիւ Հոլովին (285).

320. Իսկ Վ'Բային՝ Հոլովի այսպէս.

	Հոգնակի	Եզակի
Ո-ւ.	Վ'Բայինք.	Վ'Բային.
Սե-.	Քոյոց.	Քոյոյ.
Գ-ործ.	Քոյովք.	Քոյով.
Գ-ր.	Ղբոյովք.	Ղբոյով.
Հ-այ.	Ղբոյինս.	Ղբոյին.
Գ-ա.	Ղբոյոց.	Ղբոյոյ.
Սնդ.	Ի Ղբոյոց.	Ի Ղբոյոյ.
Տր.	առ Ղբոյինս, Ղբոյոմս.	առ Ղբոյին, Ղբոյոյ.

321. Հոլովումն ածանցեալ ուշնականիս Ա'Երայինս.

	Հոգնակի	Եզակի
Ո-ւ.	Մ'Երայինք.	Մ'Երայինք.
Սե-.	Մերոյոց, Բայնոյ.	Մերոյոյ, Բայնոյ.
Գ-ործ.	Մերոյովք, Բայնովք.	Մերոյով, Բայնով.
Գ-ր.	Զմերոյովք, Բայնովք.	Զմերոյով, Բայնով.
Հ-այ.	Զմերոյինս.	Զմերոյին.
Գ-ա.	Զմերոյոց, Բայնոց.	Զմերոյոյ, Բայնոյ.
Սնդ.	Ի Մերոյոց, Բայնոց.	Ի Մերոյոյ, Բայնոյ.
Տր.	առ Մերոյինս, Բայնոյս.	առ Մերոյին, Բայնոյ՝ Մերոյնոյ.
Ներ.	Ի Մերոյինս, Ի Մերոյնոյս.	Ի Մերոյին, Ի Մերոյնոյ.

Ա. Յատկեա Հոլովին և սոքին. Խոյին. Հերոյին. Էրոյին. Էրոյինն. Էրեանոյին.

322. Ոմանօք. ա. Հլնտիր գրուելս գաանի առանց նորի. Ա'Երոյոյ, Խոյով, Հերոյոյ, Էրոյովէ, Էրեանոյոյ, ևայլն. իսկ Լեռինք յաւելին զնոս, Ա'Երայնոյ, ևայլն.

323 · Հոլովումն ածանցելոց ի ցուցականէ ։

	Հոգնակի	Եզակի
Ո՞ւ ·	Սորա, կամ Սորայ ·	Սորայ ·
Ու՞մ ·	սորայոյ ·	սորայոյ, սորայոց ·
Գո՛րծ ·	սորայով ·	սորայով ·
Գո՛ր ·	զսորայով ·	զսորայով ·
Հա՛յց ·	զսորայս ·	զսորայս ·
Գո՛ս ·	զսորայսդ ·	զսորայսդ ·
Սի՛ջք ·	ի սորայսդ ·	ի սորայսդ ·
Տա՛ր ·	ցսորայ , սորայսդ ·	առ սորայս , սորայսդ ·
Ներ ·	ի սորայսդ ·	ի սորայս ։

324 · Ա՛յսպէս հոլովին և սոքին , որ երևելին ածանցք ի սեռականէ ցուցականաց (310 · 311) · Սոցա կամ Սոցայ · ցոցոյ , ով , ցոյո՛ւ · սոցայ՛ , ցոյց՝ ցոյդ , ցոյով ։ Դորա , ցայ · ցոյդ , ցայով , ցայո՛ւ · դոցայ՛ , ցայց՝ ցայդ , ցայով ։ Դոցա , ցայ · ցոյդ , ցոյով , ցոյո՛ւ · դոցայ՛ , ցոյց՝ ցոյդ , ցոյով ։ Ա՛յդր , ցայ · ցոյդ , ցայով , ցայո՛ւ · նոցայ՛ , ցայց՝ ցայդ , ցայով ։ Ա՛յգր , ցայ · ցոյդ , ով , ցոյո՛ւ · նոցայ՛ , ցոյց՝ ցոյդ , ցոյով ։

325 · Հոլովումն յարաբերականիս՝ Որ , կամ սորին կրճատի Ո · ը , ո՛ · ը ։

	Հոգնակի	Եզակի
Ո՞ւ ·	Որ , Ո ·	Որք , Որ ·
Ու՞մ ·	որոց , ոց ·	որոց , ոյց ·
Գո՛րծ ·	որով ·	որով ·
Գո՛ր ·	զորով ·	զորով ·
Հա՛յց ·	զոր , զս ·	զորս , զոյս ·
Գո՛ս ·	զորմէ , զորոյ , զոմանէ ·	զորոյ , զոյց ·
Սի՛ջք ·	յորմէ , յորոյ , յոմանէ ·	յորոյ , յոյց ·
Տա՛ր ·	առ որ՝ ցո , որոմէ՝ ոմա ·	առ որս՝ ցոյս , որոյ ·
Ներ ·	յորոմէ՝ յոմա , յոր ·	ի յորս ·

326 · Ո՞անօթ · ա ։ Հոլովեալ դերանուանք՝ յար՝ եալ ընդ տառիս ո , ձևանան իբր ուղղական · որգո՛ն , ի ինձ՛ , ի նմանէ՛ , ի նոցանէ՛ , ի ամէ՛ , ի դմէ՛ , ի նմա՛ · որ լուելեայն ունելով զբայացեալ իմն նշա նակեն՝ եղեալք ի ինձ , ի նոցանէ , եղեալքն ի ինձ

սորա, դորա ևն. և նորոգ հոլովին ի յոգնակին այս-
պէս. ի ինձ, ի ինձէ, ի ինձէից, ի դմա, ի ամա, ի ամա-
ւէ, ի նմա, ի նմանէ, ևն։ օրինակ իմն.

* Ո՛ երկինս և զերկիրն ի ամա արար. || այսինքն
ի սմա եղելով. Ագաթ. Հին. քաղ. 348։

ԳԼՈՒԽ ԼԶ։

Ո՞րչ է Լաւն, և քանի՞ բաժանի։

327. Լաւ է բան՝ խօսք՝ ասացուած. որ ընդ ան-
ուան յայտնէ զատորասութիւն կամ զդա-
տումն մտաց։ Լաւ բայն է բառ, որ յանուանէ
ձևացեալ նշանակէ զլինելութիւն և զներգործուի ընդ
ժամանակաւ, թուով և դիմաւ. որպէս, Լամ, գրեմ,
կարդամ, հեղուամ, ապաւիմ, նստիմ, ևն։ Լհա բայս
Լամ՝ ոչ միայն խոկապէս ստորասուէ և յայտարար.
առ որ վերածին և ամենայն բայք. ՚ր, Վրէին ուն-
էին արմատ զանուանս ունէր, և ցուցանէ զգործ գրելոյ
այժմ՝ եղելի՝ յառաջին գէմ, և յայտնէ զատորասու-
թիւն, թէ Լամ գրեմ. և այլն այսպէս։

328. Լաւն ըստ նշանակութեանն բաժանի յէական
և ի գործական։

329. Լաւական բայ է, որ սոսկապէս էանալ լինել
նշանակէ. և էն չորք՝ Լամ, գամ, եղանիմ, լինիմ. զոր
ծագեալ էն յանուանցս՝ է, գոյ, էիմ (137), լէ։

330. Վգործական բայն է՝ որ յայտնէ զներգոր-
ծութիւն, այս է՝ առնել և կրել, եթէ արտաքին և
եթէ ներքին. ՚ր, Շ արժեմ, սիրեմ, լուանամ,
խորհիմ, ապաւիմ, հեծնուամ, ևն։

Լհա բայք Շ արժէ, լուանամ նշանակեն զգործ ար-
տաքին մարմնոյն զդայութիւն, և բայքս Սիրէ, խորհի՝
ներքին հոգւոյն զօրութիւն. և միանգամայն յաւրմա
տականն վերածեալ՝ յայտ առնեն զայս դատումն մէ-
տաց. Լհա՝ շարժող, էն սիրող, այսպէս և այլք։ Լաց ի
չորից էականաց՝ այլ ևս բայք են գործական։

Հօդուած ՟ա։

Արանի՛ Հետևեսնդ են բայէ, Լս Ալս և Զևն։

331. Ալնն հետևմունք յատկանան բայի, այս է՝ Ալս, ձև, տեսակ, դէմք, թիւ, ժամանակ, որակութիւն, լծորդուն, և խոնարհմունք. որոց ըստ կարգի յայտնեմք զնշանակութիւնն։

332. Ալեան բայից է որոշումն նեղգործուն՝ յաւէտ նկատեալ ի գործական բայս՝ քան յետականս, որ են չորք՝ Ներգործական, կրաւորական, անորոշ, չէզոք։

333. Ներգործական բայն նշանակէ, թէ նեղգործ ձէ ոք՝ առնէ ի վերայ այլոյ. ՝ա, Ծեծեմ, շարժեմ, խմանամ, ընթեռնումն։ Ա՛հա բայս Ծեծել յայտնէ՝ թէ այլ է գործող և այլ էնթակայն. զի ծեծողն՝ առնէ զծեծն ի վերայ այլոյ։

334. Կրաւորական բայն նշանակէ զկրելութիւն. իբր թէ զնեղգործուն իմն կրէ ոք յայլմէ, կամ ընդունի ի վերայ իւր. որգոն, Ծեծիմ, շարժիմ, ևլ։ Ա՛հա բայս Ծեծել յայտնէ, թէ ոք ընդունի զծեծ՝ կամ ծեծեալ լինի յայլմէ. այսպէս և ՝ա՛ր ցոյցն նշանակէ յայլմէ ընդունիլ զշարժուման։

335. Ծանօթ. ՝ա։ Ա՛յս առնելութիւն և կրելութիւն ունին կախուածն յիրերաց, զի անհնար է միոյն լինել առանց միւսոյն. ամ՛ նեղգործական ունի զկրաւորական, այ՛ զենթակայ կրող. նոյն և կրաւորականն զնեղգործական, զի կրողն ունի զնեղգործող։

336. Անորոշ բայն է նեղգործական համանգամայն և կրաւորական. որ միով ձայնիւ, այս է նոյն յանգիւք և ա՛՝ ունի զնշանակութիւն գործողի և կրողի. Հաստատաբար ցուցանէ եթէ առնել՝ ի վե՛ր այլոյ, և եթէ կրել յայլմէ. որգոն, Լսօսիմ, ծնանիմ, յղանամ. ևլ։ Ա՛հա բայս Լսել՝ նշանակէ խօսել զինն, և խօսեցեալ լինիլ յումեքէ. և բայս Ծնանի՛՝ ցուցանէ զնեղգործ ծաբար ծնանիլ՝ ոշշ-բյա՛ ծնողին զորդի, և զկրաւորաբար ծնանիլ՝ ոշշա՛ որդւոյն ի ծնողէ, ևլ։

Նաւասի ՀԱՆՈՒՐՋ՝ զի ըստ ձայնին ոչ որոշի սեռն, այլ հասարակապէս վարի առ երկաքանչիւրն՝ առնելոց գործական իմն և առ կրաւորականն, ոչ և անորոշ անուանն (80)՝ առ արու և առ էգ. սակայն իբրև և երկոքին՝ հանգոյն անուան գաման վիճակեալ։

337. Ձէզոք բայն է, որ ներգործուածի՝ առնել և կրելոյն միայ՝ ի գործողն և ոչ անցանէ յայլս. որգոն, Լմանչեմ, գնամ, նսեմ, քաղցնում, լինիմ, ևն։ Լինա բայս Վնամ՝ ոչ առնէ զներգործուածն՝ ի վերայ այլոյ, և ոչ յայտնէ զկրեալսն յայլմէ. զի նոյն ինքն է ներգործող և կրողն, այս է՝ գնացող և գնացեալն. և այսպիսիք կոչին Ձէզոք, զի ոչ ներգործական է և ոչ կրաւորական, որպէս չէզոք անուանն (81)՝ ոչ արու և ոչ էգ։

338. Ձէզոք բայն ըստ վերջաւորութեանն որոշի՝ ի ներգործակերպ և՝ի կրաւորակերպ, զորս աւանդեմք ի Վ. լուխ Ճ։

339. Ձև բայից ևս ըստ անուան երրեակ. Պարզ, բարդ, կրկնաբարդ։ Պարզ. որգոն, Լնգիսանամ, ասեմ, գործեմ, զանցանեմ, ընթռնեմ, խօսիմ, հաշտեցուցանեմ, ևն։ Լարդ. ՈՐ, բարեխօսեմ, բացասեմ, բեկբեկեմ, հեծեծեմ՝ հեծ հեծեծ (114), շնորհաբաշխեմ, ևն։ Լկրկնաբարդ. ՈՐ, Լնդդիմամարտիմ, ևն։

Յօդուած Բ։

Օ՞րինչ են Տեսակք և Յատկութիւնք բայից, և զանոնք։

340. Տեսակն բայից ևս է երրեակ. Լսխատիպ, ածանցեալ, փաղաքեալ։

341. Լսխատիպ բայն է, որ ոչ ունի զանունական մասնիկ ինչ. որգոն, Լնգամեմ, գործեմ, ժառանգեմ, եղջեմ, մահանամ, հաճիմ, ուսանիմ, քակիմ, ևն։

342. Լնցանցեալ բայն է, որ զանունական մասնիկ իմն ունի ի սկիզբն, կամ ի մէջն, այսպէս. ՀԱՆԺառան

դեմ՝ բուժեմ, գործածեմ; ընդունեմ, ընդ-
նեմ; լուսաւորեմ, խոցոտեմ, կշռադրեմ; հաշտեցուցանեմ
հաճոյանամ, ուսուցանեմ, քակիմ, ևլ։

343 · Փաղաքեալն է, որ զանձնական մանրիկս ունի
միանգամայն՝ ի սկիզբն և՝ ի մէջն · ևր, Հանձնացու-
ցանեմ, վերծանեմ, փոխադարձուցանեմ, ևլ։

344 · Ընտանօթ · ա։ Ընծանցիչ մանրիկք (129 · 132)՝
բայից և ածանցին · բայց մանրիկք որ՝ ի վերջս ան-
ուանց յօդին, բայից դնին՝ ի միջի · որպ՝ ի վերոյ։

345 · Ընտանօթ · բ։ Հերձնակք՝ բայի ածանցիչ ա-
նեն զմանրիկս ոման · որ՝ ի կատարեալ ժամանակն
ածանցեալ՝ կոչին Հնդոգական · զի գործուածքին
նշանակեն անցուցանել առ այլ · այսինքն առնէ՝ տայ
գործել ենթակային, զի և այլոք արասցէ · ուստի
այսու ածանցեալք անորոշք և չեզոքք լինին ներգոր
ծական։ Ծորդքս չ, ս, յածանցս ինչ դնին փոխա
նակ ցոյի՝ այսպ, Լրլուցանեմ, Կորուսանեմ, ևլ (412)։

346 · Ընտանօթ · գ։ Ընծանցեալք մանկամբա ոմանք՝
առն գնշանակուածի բայից առնեն, պաս · և անսովոր
է լեզուիս զայս՝ բայս ածանցել այսու՝ մանաւանդ լը
ներգործականս · զի անշնորհ է ասել՝ ածէցուցանէլ,
բէրէցուցանէլ, պանէցուցանէլ, բէրէցի ևլ, այլ սովո
րաբար դնի այսպէս · * Տո՛ր բէրէլ չարժանն · · ·
պո՛ր ածէլ առ իս · · · ևս պանէլ։ || ա։ Նահաչ · Ժգ, 16, 17։
* Տայր ընկէնա · || ցի արբուցանէր · Նոյ։ · Ժէ · 36։
* Ասաի և չեզոքականք յարեալ ընդ բայից առնեն,
պաս, գնեբգործականի և ածանցելոյ բերեն գնշանա
կուածի · ևր * Հրա այժմ ընդ մուտս մեր Նանէլ և
սէց հրեշտակաց · || այսինքն ժոյժ և զոք հրեշտակս ·
պատաբաժանողաց։
* Տայր հրոյ ելանել յերկնից · || այսինքն ելուցանել
գհուր · յայտն · Ժգ · 13։

347 · Վերջք բայից են, որ նշանակեն գնեբգործուած
որոշել անձինն, և են երեք · Ուղիղ, երկրորդ, երրորդ։

348 · Ուղիղն դեմ բայն է, մինչ խօսողն գներ
գործուածի նշանակէ · որդոն՝ Ուղատեցայ, խոստովա

Նեցյաք, ևբ · ուբ խօսողն վ՚ն իւր ասէ ես ապաւէնայ, յԻ՚ խոսովանէցայ ։

349 · Երկրորդ դէմ բայն է, ինչ խօսողն յայտնէ զներգործուէ այնը՝ ընդ որում խօսի · որդոն, Ա՚զատեցար, լուացիք, ևբ ։ Ա՚հա խօսողն ասէ առ որ խօսի, ես ապաւէնայ, ես՚ լուացի՚ ։

350 · Երրորդ դէմ բայն է, որ ցուցանէ զներգործուէ մեա երրորդ անձին, զորմէ է բանն · որդոն, Ա՚զատեցաւ, խոստովանեցան, ևբ · իբր զի խօսողն՝ ոչ զնա, և ոչ զխօսակցին, այլ երրորդ անձինն յայտնէ զներգործուէն · որպ ասէ՝ նա ապաւէնայ, նո՚ա խոսովանէցան ։

Յօդուած Ը ։

Ո՞ է՚նչ էն Ներ՚ և Ա՚ուանակ բայից, և դանի՞ ։

351 · Ներ՚ բայից ևս երկու՝ եզակի, յոգնակի ։ Ա՚զակի բայն զմի ներգործող և զմի կրող նշանակէ · որդոն, Կ՚րեմ, շարժէի, խնդացի, լինիցի, ևբ ։

352 · Յոգնակի բայն զբազում գործողս կամ զկը րողս ցուցանէ · որդոն, Կ՚րեմք շարժէիք, խնդացին, եղիցին, ևբ · յորս տեսանի յոգնակի բայն եզերեալ յերկոսին տառքս՝ ի, ն ։

353 · Ա՚ամանակն բայից է, ինչ բայն ընտրոր յան գի՚ւ յայտնէ զմիջոց գործոյն լինել յայս և յայն ժամանակս · որ է երբեակ՝ ներկայ, անցեալ, ապառնի · և անցեալն երկակի՝ անկատար, կատարեալ · որով թուին չորք, և յայտ առնեն զժամանակն այսպէս ։

354 · Ներկայ ժամանակն նշանակէ զներգործուէն լինել՚ի ժամուն, յորում խօսիմք · որդոն, Կ՚րեմ, կարդամ, երթայ, ևբ ։ Ա՚հա բայս Կ՚րե՚մ, ցուցանէ թէ այն ինչ սկսեալ գրե այժմ ։

355 · Ա՚նկատարն՝ զանցեալ ներգործուէն իբր ներկայ յառաջ բերէ, և յայտ առնէ, թէ յանցեալում ժամանակի սկսեալ գործէր, և չէ կատարեալ ·

որգոն, Կրկէ, կարդայիր, երթայիր, ևլ. Աւր գայս
Երթային յայտ առնէ զերթն սկսեալ՝ և ոչ աւարտեալ։
356. Կատարեալ ժամանակին ցուցանէ զներգոր-
ծուԹիւն վՀարեալ. որգոն, Կրեցի, կարդացէր, գԼ
նացին, ևլ. Իբ կոչի կատարեալ, զի նշանակէ զգոր
ծըն Ի կատար եղեալ՝ ըստ ամենայնի վՀարեալ, և
մնան ինչ ոչ է Մնացեալ։
357. Ապառնի ժամանակն նշանակէ զգործն ԹԷ
ամենևին չէ սկսեալ, զնի ժամանակի ունի առնել.
որգոն, Կրեցից, կարդասցեայ, երթիցէ, գնասցուք, ևլ.
Իբ կոչի ապառնի, իբր պիտ առնի գործն։

ՀՕԳՈՒԱԾ Դ։

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԱՌԱԻՐՔ ԵՒ ԾՈՒԳԱԲԱՐՔ, ԵՒ ՀԱՆԴԻՊ։

358. Որակութիւն բայից նշանակէ զեղանակս ներգ
գործուԹիւն, և են չորք. Ահմանական, Հրամայական, ստորադասական, անեղևայթ։
359. Ահմանական որակութիւն այն է, որ զներգոր
ծուԹիւն պարզապէս՝ ուղղակի և անկախ պատմէ,
Հարցանէ, խոստանայ. որգոն, Կրեմ, արկանէր,
լուացին, լծցուք, ևլ. Օ չորեսին ժամանակս ամ-
բողջ ունի այս որակութիւն (378)։
360. Հանօթ. ևս։ Ահմանականիս յաւելեալ լինելը
ըստ այլոց ազգաց երկու ևս անցեալ՝ Հնաբարոյ,
Կատարեալ. որ ըստ անուանն նշանակէ լրացեալ և
անցեալ, կամ յաւէտ կատարեալ. յոր զնի վՀարման
գործըն՝ փոքր ինչ կամ բազում ժամանակ անցեալ։
Անյապիկ ժամանակաց՝ Ի մերում լեզուի չունիմք
բնաւոր յանգիւ զյատուկ խնդարհուածն, և ձևացու-
ցանեմք՝ զներկայ և զանկատարն էականին Լի՝ ընկէ
րակցեալ ընդ անցելոյ ընդունելուԹիւն. ըստ այսմ
Կրեալ էի, գրեալ էի, ևլ. ոչ և ապառնին՝ կերպաւ
որէ զանցեալն ստորադասականին՝ Կրեալ էցէ, ևլ.
Կոչին և Կրեալ էի, զի զգեմն ունին և յայտնեն յա-
ղագուԹիւն էականին՝ նախադաս և վերջադաս, և

ընդունելուին՝ զդիմաւոր էականն բազմիցս լռելեայն գուշակէ, և մերթ միայնակ բայացեալ՝ և յոգնակի. որք միանգամայն ապացուցանեն զերկաքանչիւրն լի նել որոշակի բայ, և ոչ միաձայն դիմաւոր։ Այլն իբրև շատ համարեցաք զայսոսիկ կարգել միայն ի խոնարհ մունս Հրամանի բային (375)։ և զայլս ըստ ծանուցելոցս ձևացուցանել մարթ է։ Լինել, էի, էիր։ գերբեալ եմ։ արկեալ էաք։ Լինեն լուացեալք, ևայլն։

361։ Հրամայական որակութիւն է, որ զներգործուին պատուիրէ՝ սպառնայ՝ յորդորէ կամ աղաչէ առնել, կամ արգելու ըստ մակբային որ յառաջն կամ ի վերջն։ և յատկանայ շեշտիւ այսպես։ Կրեա՛, արի՛, մի՛ լուանար, երթիցէ մի՛, ևայլն։ Այս ունի զերկեակ ժամանակ՝ ներկայ-ապառնի (379)։ Յերկաքանչիւրս առաջինն ունի նոյն ձայնիւ, Հրամայ՛, գրեցո՛, ևայլն։ զի ըստ իմաստից զանազանին՝ ներկայ ըստ հրամայելոյն, և ապառնի ըստ գործոյն։ Ունի զանցեալ ժամանակ, զի անցելոյն ոչ լինի պատուէր։ Այս ոչ ունի զնա ոչ ունի յեզակին, զի իւր անձին միայնակ ոչ լինի հրամայել, բայց միայն յերկրորդ դէմն զի մանաւանդ իբրև առ այլ։ իսկ ի յոգնականն ունի, զի իւրև հանդերձ և այլոց հրամայեալ լինի։

362։ Ստորադասական որակութիւն՝ զներգործուին ցուցանէ իբրև պայմանաւ իւիք ունել կախումն զայլմէ բայէ. ըստ որոյ անուանի Ստորադասական. իբրև ստորև այլուստ դասեալ, և ընդ այնր յարեալ յայտնէ զորո՛ շեալ ինչ միտս. որգոն, Կրկեմ, արկանիցես, լուանայցեն, ևայլն։ (42)

363։ Այս որակութիւն ունի յատկապէս զապառնի ժամանակ (380)։

Սակայն բառքս Լամ, եմ, ինչ, ինչլլե, յորժամ, գոյ, գոյէ, գոլով էր, արդեօք, ևայլն առ սահմանական որակութիւն յարեալ, կազմեն և զայն ստորադասական. ոյն և բառքս՝ Հրամա՛ եմ, եղի՛ եմ, ևայլն առ ստորադասականն յաւելուն զորակութիւն ըղձական՝ ըստ նը շանակութեանց միջակութեան։

364. Ընդհանրացեալ որակութիւնն զսոսկ ներդործութեանն նշանակէ անորոշակի. այլ ոչ յայտնէ զդէմ, ոչ ըղ թիւ, և ոչ զժամանակ. ըստ որոյ կոչի Հնդեբայն. և կերպաւորի՝ ձի սահմանականին փոխելով ի ը, այսպէս. Կոբէը, լուանալ, Թողուլ, արկանիլ, ածիլ, ևն. Այրաւորականք և կրաւորակերպ չէզրքականք սովորաբար ի էզ եզերին. իսկ ուր պիտոյանայ որոշել զերբ եորականն՝ դնի էզ, որ. * Ո՞վ է նա բարի և հեշտալի քան զսիրելն՝ և սիրել, զպատուելն՝ և պատուել. ‖ Իէն. Խոնարհ. 70.

Ի սահմանեալքին եզակի միայն հոլովեալ ըստ ե, հոլովման առանց կոչականի՝ վասին իբր անուն. և հոլովեալ անեբևայնին կոչի Դերբայ, այ փոխանակ բայի (381). զի իբր անուն հոլովի, ունի և զգծորութ բայի զուրկ ի պարագայից.

365. Ի ծորդուն ե որոշումն և կարդումն բայից առ նման եզերս սահմանականի ներկային, որ են չորքս, ը, ա, ու, ի. իբր զի բայք՝ ի սահմանականին ներկայն եզակի յառաջին դէմն եզերին ըստ միոյ չորեցունս այսպէս. Կոբէ, լուանամ, Թողում, գրի. և այսու նմանաձայնութիւք լծորդեալ՝ հաղորդին և ըն կերթանան միմեանց, և ըստ այնմ խոնարհին. ուստի լը ծորդութիւն և խոնարհմունք իբր պաշտօնակից ան ուանին փոխխնակի, բայց մեծապէս տարբերին յի րերուց. Այս զի բայք՝ որ ունին զնոյն լծորդութիւն, ունին և զնմանաձայն խոնարհութիւն. առ այս սկսաք են որոշել զլծորդութիւն, և այնու կարդել զխոնարհ մունս, ոչ ցուցցուք ի հետևեալսդ.

Գ. Լ Ի Ս Ի Ս Ի.

Ո՞վ է նա խոնարհմունք բայից, և քանի՞նք.

366. Խոնարհմունք են փոփոխութիւն վերջի բայից ըստ լծորդութեցն՝ առ ի յայտնել զպարա գայս. զի որ փոփոխութիւն անուանց կոչի հոլով, այսպէս և փոփոխութիւն բայից կոչին խոնարհմունք.

իբր զի բայն բնաւոր յանգօք փոփոխեալ խոնարհի առ զանազան պարագայս՝ և յայտնէ զնոսին, այս է՝ զորակութիւն, զթիւս, զդէմս, զժամանակս. որգոն, Կրեմ, կրէիր, կրէաց. կրէիք՝, կրէին, ևայլն.

367. Կայք նկատեալ ըստ կերպի խոնարհմանն՝ բաժանին ի կանոնաւոր և յանկանոն.

368. Կանոնաւոր բայք են, որ ըստ լծորդութեանցն յարմարեալ՝ մի օրինակ նոյնայանգ ի մն խոնարհին ուղղակի և անպակաս յիւրաքանչիւր պարագայս.

369. Յանկանոն բայք բաժանին ի խոտորնակ և ի պակասաւոր կամ ի դիմաղուրկ. զի ի հասարակ կերպ ոչ խոտորին յայլ և այլ յանգս, կամ պակասին յինչ ինչ պարագայս. Յորս նախադասեմք զխոնարհմունս էականն բայից՝ ըստ որում արմատք այլոց ամենից, զինչ և զգործականացն կանոնաւորաց և անկանոնից՝ ըստ գլխոց գլխոց.

Յօդուած ա.

Ո՛չ ինչ խոնարհին Կայական բայք.

370. Կայականք՝ Կամ, գամ, եղանիմ, լինիմ, իբր նոյնանշան վարին փոփոխակի. զի խոնարհմունք սոցին յորակութիւս և ի ժամանակս ինչ պակասին, և ի միմեանց լցանան. որոյ տեսցի հետևաբար.

371. Կայականս Կամ՝ ունիմ, պինդ, խոնարհի այսպէս.

Ասմանական Որակութիւն. Եզակի ժամանակ.

Եզակի.	Կամ, ես, է.	պինդ, պինդ, պինդ, ոչ որ.	
Յոգնակի.	եմք, եք, են.	պինդ էք, պինդ էիք, ոչինչ որք.	

Ապառնի Ապրակութիւն.

Եզակի.	Եմ, իցես, իցէ.	իցիմ, իցիս, իցէ.	
Յոգնակի.	իցեմք, իցէք, իցեն.	իցիմք, իցիք, իցեն.	

Հրամայականի Եղանակ.

Եզակի.	Եղիր, եղիցի.	Յոգնակի.	Եղիջիք, եղիցեն.	

Աորրադասականի Հպառնի ։

Եզ ։ Իցեմ, իցես, իցէ ։ Ըլլա, ըլլաս, ըլլայ ։
Ցոյ։ իցեմք, իցէք, իցեն ։ ըլլանք, ըլլաք, ըլլան ։

Հնէբևոյն պրայոք հրովի առանց ինչական (364) ։

Եղ, եղայ, եղով ։ Ըլլալ, օրհ ։

Ընդունելութի Հնգեալ ։ Հպառնի ։

Եալ ։ Եղած, օրհնած ։ Ելոց ։ Ըլլալու, օրհնած ։

372 ։ Ինանօթ ։ ա ։ Ահմանականի ապառնին՝ Լիցի, ի ձեռագիրս ինչ ասի Չիցի ։ Հրամայա կանն վարի ընդ բառիս Ո՛ղջ էր, ո՛ղջ էրուք, էր ։ իսկ սովորականն գրի միայնակ՝ կեր, կերուք ։ Լերուր՝ իբր սեռական ընդունելութեան եալ ։

373 ։ Լ՚ականս Կոմ՝ կամ, վարել, խոնարհի այսպէս ։

Ահմանականի Ներկայ ։

Եզ ։ Կոմ, գոս, գոյ ։ Կամ, կաս, կայ ։
Ցոյ։ գոմք, գոյք, գոն ։ կանք, կաք, կան ։

Հնէնեալ Հնէոպաթ ։

Եզ ։ ։ ։ ։ Գոյիր, գոյը ։ Կայիր, կայր ։
Ցոյ։ ։ ։ ։ ։ ։ գոյին ։ կային ։

Աորրադասականի Հպառնի ։

Եզ ։ Գուցի ։ կայի ։ Ցոյ ։ գուցին ։ կային ։

Ընեբևոյթ Պրակուբի ։

Գոլ, գոլոյ, գոլով, եալն ։ Կենալ, ըլլալու, վրայ օրհնած ։

Ընդունելութի Ներկայ ։

Գոյող ։ գոյօղ ։ Եղջ ։

Ընդհանրիկ Կոյն։ գոյաւ, գոյէ ։ գոյցէ, գոյցուք ։ գոյցեն, գոյէք ։ գոյցէ ։ յարմարք թեպէտ ըստ ձայնին, բայց ի գիրս ոչ գտանին ։ Ի՛ր զայլ պակասութիս լցուցան նեն յաջորդ եականք ։

374 ։ Ինանօթ ։ ը ։ Ի՛սուս Ասէ՝ ածանցի ի մանանհանէս է, և նշանակէ ոչ գոյ, ոչ է ։ ըստ այնմ, * Ասէ մարդ, որ ոչ մեղանչէ ։ ‖ այ ոչ գոյ ։ գ ։ խաչ ։ ը ։ 46 ։ * Ասէ իմ թագաւորս իշխեցող ընդդէմ ։ ‖ այ ոչ գոյ ։ նաբէկ ։ ծը ։ 1 ։

* Որպիսի չէ՛ եղեալ. ‖ այլ ոչ է եղեալ. յայդն. ԺՂ. 18։

Լինդ բայի ևս ընկերանայ. չէ՛ լինել. ի չէ՛ դարձու ցանել. և նշանակէ ոչինչ՝ հիւղ. ըստ այնմ, * Ասեալ բնաւ չէ՛. ‖ այլ հիւղ սորված չէ. յովհ. ե. 15։

375. Խոնարհմունք էականս Հրամանիս՝ հետեւի, օրըսոյն, այսպէս են.

Սահմանական Ներկու Թիւն

Ներկոյ ժամանակ.

Եզուի.	Հրամանիս, եղանիս, եղանի.	Կեաս, կեաս, կեայ.
Յոգնոյն.	եղանիմք, եղանիք, եղանին.	կեաս՛, կեաս՛, կեան.

Անկեալ ժամանակ Անկատար.

Եզ.	Եղանէի, եղանէիր, եղանէր.	Կեայի, կեայիր, կեայր.
Յոգ.	եղանէաք, եղանէիք, եղանէին.	կեայիք, կեայիք, կեայինք.

Անկեալ ժամանակ Կատարեալ.

Եզ.	Եղէ՛, եղոյ, եղեր, եղև.	Կեայ, եկար, եկաւ.
Յոգ.	եղաք՝ եղաւաք, եղայք՝ եղէք, եղեն.	եկաք, եկայք, եկան.

Անկեալ ժամանակ Ապառնի.

Եզ.	Եղեալ եմ, եղեալ ես, եղեալ է.	Եղած եմ, ես, է.
Յոգ.	եղեալ ենք, եղեալ էք, եղեալ են.	եղած ենք, էք, են.

Անկեալ ժամանակ Պաէրեալ.

Եզ.	Եղեալ էի, եղեալ էիր, եղեալ էր.	Եղած էի, էիր, էր.
Յոգ.	եղեալ էաք, եղեալ էիք, եղեալ էին.	եղած էինք, էիք, էին.

Ապառնի.

Եզ.	Եղէց, եղիցես, եղիցի.	Լսես, լսես, լսէ.
Յոգ.	եղիցուք, եղիջիք, եղիցին.	լսես, լսէք, լսեն.

Հրամայական Ներկու Թիւն

Ներկոյ ժամանակ.

Եզ.	Լեր, մի՛ եղանիր, եղիցի մի.	Եղիր, մի՛ լսեր, լսելոյ.
Յոգ.	եղերուք, մի՛ եղանիք, եղիցին.	եղէք, մի՛ լսեք, լսեսցեն.

Ապառնի.

Եզ.	Եղիջի՛ր, եղանիջի՛ր, եղիցիս, եղիցի.	Պիտի լսես, լսէ.
Յոգ.	եղիցուք, եղիջիք՝ եղանիջիք, եղիցին.	պիտի լսես, լսեն.

Սորագատական Պրակութիւն

Ներկայ Ժամանակ •

Եզ • Եղեալ իցեմ, եղեալ իցես, եղեալ իցէ • Եղած ըլլամ, եղած ըլլաս, և այլն •
Ցոգ • եղեալ իցեմք, եղեալ իցէք, եղեալ իցեն • եղած ըլլանք, եղած ըլլաք, և այլն •

Ապառնի •

Ե • Եղեցիմ՝ եղանիցիմ, ցիս, ցի • Ըլլանիմ, ըլլանաս, ըլլանայ •
Ց • եղեցիմք՝ եղանիցիմք, ցիք, ցին • ըլլանանք, ըլլանաք, ըլլանան •

Ներկայ Պրակութիւն

Եղանել՝ եղանիլ, նելոյ, լով • Ըլլալու • օրհ •

Ընդունելուի Ներկայ • Ապառնի •

Եղեալ • եղած • Եղանելի • ըլլալի • եղանելոց • ըլլալու •

376 • Լ՚ահանա Լ՚ինիմ՝ օրհնութիւն, խոնարհի այսպէս •

Սահմանականի Ներկայ •

Եզ • Լ՚ինիմ, լինիս, լինի • Կ՚ըլլամ, կ՚ըլլաս, կ՚ըլլայ •
Ցոգ • լինիմք, լինիք, լինին • կ՚ըլլանք, կ՚ըլլաք, կ՚ըլլան •

Ներկայ • Կատարեալ •

Եզ • Լինեի, լինեիր, լինէր • Կ՚ըլլայի, կ՚ըլլայիր, էր •
Ցոգ • լինէաք, լինէիք, լինէին • կ՚ըլլայինք, էիք, էին •

Ներկայ • Պատմական •

Եզ • Եղէ, եղեր, եղև • Ցոգ • եղաք, և այլն •

Ապառնի •

Եզ • Լինիմ, լինիս, լինի • Ըլլամ, ըլլաս, ըլլայ •
Ցոգ • լինիմք, լինիք՝ լինիք, լինին • ըլլանք, ըլլաք, ըլլան •

Հրամայականի Ներկայ •

Եզ • Լ՚ինր, մի՛ լինիր, լինի՛ • Եղիր, ըլլար, ըլլա՛ր •
Ցոգ • լի՛նք՝ լերո՛ւք, մի՛ լինիք, լինի՛ն • եղէ՛ք, ըլլա՛ք, ըլլա՛ն •

Ապառնի •

Եզ • Լ՚ինի՛ր՝ լինիցի՛ր՝ լինի՛ս, լինի՛ • Ըլլա՛ս պիտի, ըլլա՛յ պիտի •
Ցոգ • լինի՛ք՝ լինիցի՛ք՝ լինի՛ջիք, լինի՛ն • ըլլա՛նք պիտի, ըլլա՛ք, ըլլա՛ն •

Սորագատականի Ապառնի •

Եզ • Լինիցիմ, լինիցիս, լինիցի • Ըլլանամ, ըլլանաս, ըլլանայ •
Ցոգ • լինիցիմք, լինիցիք, լինիցին • ըլլանանք, ըլլանաք, ըլլանան •

Ընեւրևայթ Հրակուքիւն.

Լինել, լինելոյ, լով, և այլն. Ըլալ.

Ընդունելուքի Անբիւյ. Հինգեալ. Հպառնի.

Լինող. ըլաջ. Լինալ լեալ. եղած. Լինելի, ըլալի. լինելոց, ըլալու. որ նախադրիւ հոլովի. գլխալան, առ լինելոցան, ընդ լինելոցան:

Հոդուած բ.

Ո՞ր է բերդ խոնարհին գործական բայից, և նախ կանոնաւորից:

377. Գործական բայք կանոնաւորք և անկանոնք՝ ըստ բնութեան իւրեանց խոնարհին ընդ ջորիք ծորդութեամբ՝ Ի, ա, ու, իւ. անկանոնաց գխոնարհմունս ի առ ի առանդեամբ Ի գլ. ժբ. իսկ կանոնաւորացն ասեն կարգաւորեմք գխոնարհմունս ըստ ծորդութեանցն այսպէս:

Խոնարհմունք կանոնաւոր բայից առաջնոց ծորդութեան Ի՝ կարգին յերիս օրինակս ներգործականացն. երկու՝ նախասպիցս Գրէի, Հրչինէի, և երրորդն՝ անցողականիս Չալաեցուցանէի: Երկրորդի ծորդութեան ա՝ վճարին յերկու օրինակս Լուանալ, խոտոռանալ. և երրորդիս ու՝ մի միայն Կծուղել. Իսկ խոնարհմունք չորրորդիս Իւ՝ են ըստ կրաւորականացս Գրէի, Հրչինէի. տես տեսանին հետևաբար:

378. Խոնարհմունք կանոնաւոր բայից ծորդութեանս Ի, ա օրինակ ներգործականս Գրել՝ Նշալ բը:

Սահմանական Հրակուքիւն

Անբիւյ ժամանակ.

Եմ	Գրեմ, գրես, գրէ	Կգերբիմ	իգերես	իգերէ
Ցոյն	գրենք, գրէք, գրեն	իգերեմք	իգերէք	իգերեն

Հինգեալ ժամանակ Հինգաբար.

Եի	Գրէի, գրէիր, գրէր	Կգերէի	իգերէիր	իգերէր
Ցոյ	գրէաք, գրէիք, գրէին	իգերէինք	իգերէիք	իգերէին

Հինգերորդ խոնարհումն Կատարեալ.

Եզ. Գրեցի, գրեցեր, գրեաց. Գրէ՛ր, գրէ՛ք, գրեալ.
Ցոգ. գրեցաք, գրեցէք, գրեցին. Գրեցի՛ն, չէ՛, չէ՛ք.

Հինգերորդ խոնարհումն Պաշտօնի.

Եզ. Գրեցայ, գրեացեր, գրեաւցեր. Պէ՛ս գրէ՛, գրէ՛ս, լե՛ր.
Ցոգ. գրեացաք, գրեացէք, գրեացին. Պէ՛ս գրէ՛ն, գրէ՛ք, լե՛ք.

379. Հրամայական Սրակուքէ

Սէրիայ խոնարհումն.

Եզ. Գրեա՛, մի՛ գրեր, գրեացե՛. Գրէ՛, մի՛ գրէր, նո՛ւ գրէ՛.
Ցոգ. գրեցէ՛ք, մի՛ գրէք, գրեացե՛ն. գրեցէ՛ք, մի՛ գրէք, նո՛ւ գրէ՛ն.

Հինգերորդ խոնարհումն Պաշտօնի.

Եզ. Գրեացի՛ր, գրեացեա՛ս, գրեացե՛ մի՛. Գրէ՛ս պէ՛ս, չ՛ գրէ՛ս.
Ցոգ. գրեացա՛ք, գրեացի՛ք, գրեացե՛ն. գրէ՛ն պէ՛ս, գրէ՛ք, լե՛ք.

380. Սաորադասական Սրակուքէ

Հինգերորդ խոնարհումն.

Եզ. Գրեցեմ, գրեցես, գրեցէ. Գրէ՛ս, գրէ՛ս, գրէ՛ս.
Ցոգ. գրեցեմք, գրեցէք, գրեցեն. գրէ՛ք, գրէ՛ք, լե՛ք.

381. Անեզեցոյթ Սրակուքէ և Հոլովի այսքան.

Գրել. եալ. Սէ՛, գրելոյ. Գործ, գրելով. Պար, գրելով.
Ձայն, գրել. Պատ, գրելոյ. Սէր, ի գրելոյ. Տրտ, առ գրել
գրելոյ. Նէր, ի գրելոյ, ընդ գրելոյ.

Եւ սորա կոչեն Գերբայ (364).

382. Անդունելուքէ Սէրիայ խոնարհումն.

Գոռ, գրեցօղ, գրիչ. Եալ, եալիք.

Հինգերորդ խոնարհումն. Հինգերորդ խոնարհումն.

Գրեալ, գրեցեալ. Գործ, եալիք. Գրելոց. գերելոյ, եալոյ.

383. Արտաորականն Գրիմ, Հապերբէր.
ա, (Բինակ Լծորդութիւն Ի.

Սահմանական Սրակուքէ

Սէրիայ խոնարհումն.

Ես. Գրիմ, գրիս, գրի. Կեգերվի՛, կեգերվիս, կեգերվի՛.
Ցոգ. գրինք, գրիք, գրին. կեգերվի՛ն, կեգերվիք, կեգերվի՛ն.

Հնչեալ ժամանակ Հնչեալ.

Եզ. Գրեի, գրէիր, գրէր՝ գրէր. Կէիրէի, էիրէիր, էիր,
Ցոյ. գրէաք, գրէիք, գրէին. էիրէինք, էիրէիք, էին.

Հնչեալ ժամանակ Կատարեալ.

Ե. Գրեցայ, գրեցար, գրեցաւ. Գրէվեցայ, վեցար, վեցաւ.
Ց. գրեցաք, գրեցայք՝ գրեցարուք, գրեցան. գրէվեցանք, ցար, ցան.

Հնչեալ պաւնի ժամանակ.

Եզ. Գրեցայց, գրեցայս, գրեցայց. Պիտի գրէի, պիտի գրէիս, էի.
Ցոյ. գրեցաք, գրեցիք, գրեցան. պիտի գրէինք, պիտի գրէիք, էին.

Հրամայական Ապրակոփեալ

Ներկայ ժամանակ.

Եզ. Գրեա՛ց, գրեցէ՛ր, մի՛ գրէր, գրեցի՛ր մի. Գրէվէ՛, ի՛ գրէվէր,
Ցոյ. գրեցարո՛ւք, մի՛ գրէք, գրեցի՛ր. գրէվեցէ՛, ի՛ գրէվէ՛, ևն.

Հնչեալ ժամանակ.

Ե. Գրիջի՛ր՝ գրեցի՛ս, գրեցի՛ր. Գրէվէ՛ պիտի, ևն գրէվ.
Ց. գրեցո՛ւք, գրիջի՛ք, գրեցի՛ն. գրէվէ՛ պիտի, գրէվ՛ պիտի, ևն.

Ստորադասական Ապրակոփեալ

Հնչեալ ժամանակ.

Եզ. Գրիցեմ, գրիցիս, գրիցի. Գրէվէ՛ ըլլամ, ըլլաս, ևն.
Ցոյ. գրիցեմք, գրիցիք, գրիցին. գրէվէ՛ ըլլանք, ըլլաք, ևն.

Անեղական Ապրակոփեալ

Գրիլ, գրէլ. գրէվէ, եղած. գրելոց, գրելով, ևն.

Ընդունելութիւն Հնչեալ.

Գրեցեալ, գրեալ. գրէվծ, եղած.

Հնչեալ.

Գրելի, գրելոց. գրէվէ՛, եղած.

Բրինակ լծորդութեան Ա՛, Ներգործական Ա՛րկանեմ, Ձգել, պէտ՛ք է.

Ներկայ ժամանակ.

Եզ. Ա՛րկանեմ, արկանես, արկանէ. կ՚ձգէի, ձգէս, ձգէ.
Ցոյ. արկանեմք, արկանէք, արկանեն. ձգէինք, ձգէիք, ձգէին.

Հնոց. Հնոցական.

Եզ. Արկանէի, արկանէիր, արկանէր. Կեյնքեցէի, կեյնքեցիր, կեյնքեցէր.
Յոգ. արկանէաք, արկանէիք, արկանէին; կեյնքեցէինք, կեյնքեցիք, կեյնքեցէին.

Հնոց. Կատարեալ.

Եզ. Արկի, արկեր, եարկ՝արկ. Զեզեցայ, կեզեցար, կեզեց.
Յոգ. արկաք, արկիք, արկին. կեզեցանք, կեզեցաք, կեզեցան.

Հպատակի.

Եզ. Արկիմ, արկցես, արկցէ. Պիտի կեզեմ, գես, գէ.
Յոգ. արկցուք, արկջիք, արկցեն. պիտի կեզենք, գէք, գեն.

Հրամայականի Կերպոյ.

Ե. Ա՛րկ, մի՛ արկաներ, արկցէ. Զեզի, մի՛ կեզիր, նա՛ կեզէ.
Յ. արկէ՛ք, մի՛ արկանէք, արկցե՛ն; կեզեցէ՛ք, մի՛ կեզէք, նա՛ կեզե՛ն.

Հպատակի.

Ե. Արկջի՛ր, արկանիջի՛ր, արկցէ մի՛. Զեզե՛ պիտի, նա՛ չկեզէ.
Յ. Արկցո՛ւք, արկջի՛ք, արկանիջի՛ք, մի՛ արկցե՛ն; կեզե՛ պիտի, նա՛ չկեզե՛ն.

Ապառնի.

Եզ. Արկանիցեմ, արկանիցես, արկանիցէ. Զեզե՛ցի, գե՛ս, գե՛ց.
Յոգ. արկանիցեմք, արկանիցէք, արկանիցեն; կեզե՛նք, գե՛ք, գե՛ն.

Անեղական.

Արկանել. Զեզեր, կեզուիլ. արկանելոյ, արկանելով. ևլն.

Անդրանեղական Կերպոյ. Հնոցական. Հպատակի.

Արկօղ. կեզօղ. Արկեալ. կեզած. Արկանելոց. կեզելու.

385. Կրաւորական Արկանիմ, Զգեզի, պէսիք Հոգեբան. Ե, օրինակ Ծնորդութեան Ի.

Ասկանական Կերպոյ.

Ե. Արկանիմ, արկանիս, արկանի. Կեզեզի, կեզեզիր, կեզեզէր.
Յ. արկանիմք, արկանիք, արկանին; կեզեզինք, կեզեզիք, կեզեզին.

Հնոց. Հնոցական.

Եզ. Արկանէի, արկանէիր, արկանէր. Կեզեզէի, վէրք
Յոգ. արկանէաք, արկանէիք, արկանէին; կեզեզինք, վէք, վէրն.

Հին. կոպարբել.

Եզ. Արկայ, արկար, արկաւ. Զէփէնայ, ցար, ցաւ.
Ց՝. արկաք, արկայք, արկան. Յէփէնար, ցար, ցան.

Հպառնի.

Եզ. Արկայց, արկցիս, արկցի. Պիտի յէփէնի, վիս, վի.
Ց՝. արկցուք, արկանիջիք, արկցին. Պիտի յէփէնիք, վիք, վին.

Հրամայականի Երկայ.

Եզ. Արկիր, մի՛ արկանիր, արկցի մի՛. Զէփէվ, մի՛ յէփէվիր, [illegible] էի յէփէվի.
Ց՝. արկարուք, արկայք, մի՛ արկցին. Յէփէվէյք, մի՛ յէփէվիք, [illegible] էի յէփէվիք.

Հպառնի.

Եզ. Արկիմ, արկցիս, արկցի. Զէփէ՛ս պիտի [illegible] յէփէվի.
Ց՝. արկցուք, արկանիջիք, արկցին. Յէփէվիք պիտի, վիք, [illegible].

Ստորադասականի Հպառնի.

Եզ. Արկանիցիմ, Նիցիս, Նիցի. Զէփէվիդի, վիդի, վիդի.
Ց՝. արկանիցիմք, Նիցիք, Նիցին. Յէփէվիդիդ, վիդի, վիդին.

Անեղեւայթ.

Արկանիլ. Յէփէվէլ, դէրա՛ելու. արկանելոյ, արկանելով, [illegible].

Անդուռնելութիւն Հնոյեալ. Հպառնի.

Արկեալ. Զէփէծ, դէրա՛ելուէ. Արկանելի, արկանելոց. Զէփէվէ՛ս. դէրա՛ելու՛ա՛ս.

386. Ք, Օրինակ լծորդութեաս Ա՛, անցողականաց Հաշտեցուցանեմ. Պարզնեի.

Ա՛մէ. Նէրէ. Հաշտեցուցանեմ, Նես, Նէ. Նեմք, Նէք, Նեն.
Ան. Անէա. Հաշտեցուցանէի, Նէիր, Նէր. Նէաք, Նէիք, Նէին.
Ա՛ոաք. Հաշտեցուցի, ցուցեր, տեցոյց. ցուցաք, ցուցիք, ցուցին.
Ապառնի. Հաշտեցուցից, Հաշտեցուցցես, Հաշտեցուցցէ.
Հաշտեցուցուք, Հաշտեցուցջիք, Հաշտեցուցցեն.
Հրամայ. Հաշտեցո՛, մի՛ հաշտեցուցանէր. Հաշտեցուցջիր, Հաշտեցուցցիք. Հաշտեցուցցեն.
Ներքոյ. Հաշտեցուցանիլիր, Հաշտեցուցցես, Հաշտեցուցցէ. Հաշտեցուցցիք, Հաշտեցուցցեն.
Ընդա. Հաշտեցուցանիցիմ, Հաշտեցուցցիցես, Հաշտեցուցցիցէ. Հաշտեցուցցիցիք, Հաշտեցուցցիցեն.
Ա՛ոաք. Հաշտեցուցանիլիմ, ցուցանիլիցես, ցուցանիլիցէ.
Հաշտեցուցանիլիցիք, ցուցանիլիցիք, ցուցանիլիցեն.

Ընդհանրական. Հաշտեցուցանել. պարբերական. տեղեացուցանելոյ, լսել.
Ընդհատ. Ներել. Հաշտեցուցանող, հաշտեցուցիչ. ցուցիչ.
Անց. Հաշտեցուցեալ. Ապա. Հաշտեցուցանելոց.
Կրաւորական. Հաշտեցուցանիմ, հաշտեցուցայ. հաշտեցուցայց.
և այլն անսովոր են, տես ի (196).

387. Յոնարհմունք կանոնաւոր բայից լծորդութեանս Ա. Ի. Ա, Օրինակ ներգործականաց Ա. ուանամ Ես, Ես, Ես.

Ա. Ես, Եայթբէլ.

Ներկայ Ժամանակի Սէրէյ.

Եզ. Ա. ուանամ, լուանաս, լուանայ. Կերբեմն, վաս, վայ.
Յոգ. Լուանամք, լուանայք, լուանան. Երբեմն, վաք, վան.

Անց. Հնոյ.

Եզ. Լուայի, լուայիր, լուայր. Կերբեմն, վայիր, վար.
Յոգ. Լուայաք, լուայիք, լուային. Երբեմն, վայիք, վային.

Հնոյ. Կատարեալ.

Եզ. Լուայ, լուար, լուաւ. Երբեմն, յիր, վաւ.
Յոգ. Լուաքաք, լուայիք, լուան. Երբեմն, յիք, յին.

Հապառնի.

Եզ. Լուայիցի, լուայցես, լուայցէ. Պիտի երբեմն, վաս, վայ.
Յոգ. Լուայցուք, լուայջիք, լուայցեն. պիտի երբեմն, վաք, վան.

Հրամայականի Սէրէյ.

Եզ. Լուա, ի՛ր լուանար. Երբեմն, ի՛ր երբեմնար.
Յոգ. Լուայէք, ի՛ր լուանայք. երբեմն, ի՛ր երբեմնաք.

Հապառնի.

Եզ. Լուասցի՛ր, լուացեա՛ր, լուացէ՛. Երբեմն պիտի, երբեմն պիտի.
Յոգ. Լուացո՛ւք, լուասջի՛ք, լուացե՛ն. երբեմն պիտի, երբեմն պիտի.

Ստորադասականի Հապառնի.

Եզ. Լուանայեմ, նայեա, նայէ. Երբեմն, վանէ, վայէ.
Յոգ. Լուանայեմք, նայէք, նայեն. երբեմն, վաէք, վանէք.

Անեղական.

Լուանալ. երբեմն, էայթաւս. լուանալոյ, լուանալով. ևն.

Ընդունելութեան Սէրէյ. Հնոյեալ.

Լուացող. երբեմն, էայթաղ. Լուացեալ. երբեմն, էայթած, էայթանէլ.

Հապառնի.

Լուանալոց. երբեմն, էայթաս, էայթայմաս.

388. Կրաւորական Լուանիմ, Լըվացվիլ, Եայա նըլըլ։

Սահմանական Էջիչ.

Եզ.	Լուանիմ, լուանիս, լուանի.	Կըլըվացվիլ, վիս, վի.
Յոգ.	Լուանիմք, լուանիք, լուանին։	Իլըվացվիքս, վիք, վին։

Ապն. Ապնակատար.

Ե.	Լուանայի, լուանայիր, նայր՝ նիւթ.	Կըլըվացվէի, վէիր, վէր.
Յ.	Լուանայաք, լուանայիք, լուանային։	Իլըվացվէինք, վէիք, վէին։

Ապն. Կատարեալ.

Եզ.	Լուացայ, լուացար, լուացաւ.	Լըվացվեցայ, ցար, ցաւ.
Յոգ.	Լուացաք, լուացայք, լուացան։	Լըվացվեցանք, ցաք, ցան։

Ապառնի.

Եզ.	Լուացայց, լուացիս, լուացի.	Պիտի լըվացվի, վիս, վի.
Յոգ.	Լուացուք, լուացիք, լուացին։	Պիտի լըվացվինք, վիք, վին։

Հրամայականի Էջիչ.

Եզ.	Լուացիր, լուա.	Լըվացվէ.
Յոգ.	Լուացարուք։	Լըվացվեցէք։

Ապառնի.

Եզ.	Լուացիր, լուացի.	Լըվացվիս պիտի, ըսէ լըվացվի.
Յոգ.	Լուացուք, լուացիք, լուացին։	Լըվացվինք պիտի, վիք, վին։

Ստորադասականի Ապառնի.

Եզ.	Լուանայիմ, նայիս, նայի.	Լըվացվինէ, վիսէ, վինէ.
Յոգ.	Լուանայիմք, նայիք, նային։	Լըվացվինքէ, վիքէ, վիններ։

Ընդհանրական.

Լուանալ. լըվացվիլ, եայոնուա. լուանալոյ, լուանալով, ևայ։

Ընդունելութ. Անդեմ.	Ապառնի։
Լուացեալ. լըվացված, եայոնըլը։	Լուանալի, լուանալոց. լըվացվելու, եայոնաճաք։

Կրաւորականս այս՝ և էական բայիւ խոնարհի այս պէս.

Լուացեալ լինիմ, եղէ, եղեայ, լուացեալ լեր, լինիցիմ, ևայ։

389. Բ, Օրինակ լծորդութեան Ա-ի, երկատեսակ ներգործականաց խոստանամ, խոստացայ, ոչ վերջին։

Սահմանականի Ներկայ Անկատար.

խոստանամ, խոստանաս, խոստանայ, խոստանայր, նայր.

Ըստ որպէս Լսեմ, լսեցի (387).

Անց. Կատարեալ.

խոստացայ, խոստացար, յաւ. խոստացաք, տացայք, յան.

Ապառնի.

խոստացայց, տասցես, յէ. խոստասցուք, տասջիք, յին.

Հրամայականի Ներկայ Ապառնի.

խոստացիր, մի՛ խոստանար, խոստասջի՛ր, խոստասցի՛.
խոստասցո՛ւք, տացարո՛ւք, խոստացէ՛ք, մի՛ խոստանայք,
տասջի՛ք, տասցի՛ն.

Ստորադասականի Ապառնի.

խոստանայցեմ, նայցես, ցէ. նայցեմք, ցէք, ցեն. և այլք
որպէս (387).

390. Ունայնօթ. ա. Կրաւորականն կերպաւորի էական բայիւ, խոսեցեալ լինիմ, լինիս, ևն. խոսեցեալ լինիմ, լինիս, լինի, ևն. խոսեցեալ լինիմք, լինիք, լինին, ևն. խոսեցեալ լինիմ, իս, ի, ևն. խոսեցեալ լինիմք։ Այս ներգործականն վարի իբր կրաւորական. իսկ կատարեալ և ապառնին կրաւորական ձայնիւ վարին իբր անորոշ։

391. Խոնարհմունք կանոնաւոր բայից լծորդութեան Ա-ի, ներգործականս Խաղամ, Խաղացի, ոչ վերջին։

Սահմանականի Ներկայ.

Ես. Խաղամ, Թողում, Թողու. Կը Թողում, ըսես, ըսէ.
Ձեզ. Թողումք, Թողուք, Թողուն. Կը Թողունք, ըսէք, ըսեն.

Անց. Անկատար.

Ես. Թողուի, Թողուիր, Թողոյր. Թողուինայի, տայիր, տայր.
Ձեզ. Թողուաք, Թողուիք, Թողուին. Թողուինայինք, տայիք, տային.

Հանգ. կապարիչ.

Եզ. Թողի, Թողեր, Եթող, Թող. Թողացվի, վէր, վոյ.
Յոգ. Թողաք, Թողիք, Թողին. Թողացվինք, վիք, վին.

Հանգ. պատանի.

Եզ. Թողից, Թողցես, Թողցէ. Պիտի Թողուի, ղուս, ղու.
Յոգ. Թողցուք, Թողջիք, Թողցին. պիտի Թողուին, ղուք, ղուն.

Հրամայականի կէրպ.

Եզ. Թո՛ղ, մի՛ Թողուր. Թողացուր, մի՛ Թողուր.
Յոգ. Թողէ՛ք, մի՛ Թողուք. Թո՛ղացվէք, մի՛ Թողուք.

Հանգ. պատանի.

Եզ. Թողջի՛ր, Թողցե՛ս, Թողցէ՛. Թողո՛ւս պիտի, Թողո՛ւ պիտի.
Յոգ. Թողցո՛ւք, Թողջի՛ք, Թողցե՛ն, Թողո՛ւք պիտի, Թողո՛ւ պիտի, ևլն.

Ստորադասականի Հանգ. պատանի.

Եզ. Թողուցում, Թողուցուս, ցու. Թողուելէ, ղուսդի, ևլն.
Յոգ. Թողուցուք, ղուցուք, ցուն. Թողուելէնք, ղուդիք, ևլն.

Անեղական.

Թողուլ. Թողաւ. Թողացէր, Թողոյ, Թողլով, ևլն.

Ընդունելութիւն կէրպ.

Թողօղ. Թողացեալ, Թողացէրէն.

Հանգեալ. Հանգ. պատանի.

Թողեալ. Թողած, Թողացէրիչ. Թողոյց. Թող տալու, Թողացէրէնիս.

Կրաւորականն Թողանիմ, Թողվիմ. 392

Յաճմանականի կէրպ.

Եզ. Թողանիմ, Թողանիս, Թողանի. Կը Թողվի, վիս, վի.
Յոգ. Թողանիք, Թողանիք, Թողանին. կը Թողվինք, վիք, վին.

Այլ ըստ նէրգործականին (391).

Թողում, Թողուս. Թողուի, Թողուիր, ևլն.

Հանգ. կապարիչ.

Եզ. Թողոյ, Թողար, Թողաս. Թողվեցայ, ցար, ցաւ.
Յոգ. Թողաք, Թողայք, Թողան. Թողվեցանք, ցաք, ցան.

Հանգ. պատանի.

Եզ. Թողայց, Թողցիս, Թողցի. Պիտի Թողվի, դիտի Թողվիս, ևլն.
Յոգ. Թողցուք, Թողջիք, Թողցին. դիտի Թողվինք, դիտի վիք, ևլն.

Հրամայականի Կէրպից •

Եզ • Թողի՛ր , Թողէ՛ք • Ցա՛ • Թողացո՛ւք , Թողեցէ՛ք •

Հպատակեալ •

Եղ • Թողցեա՛լ , Թողցեա՛լք • Թողեա՛լ դեպ՛ , չէ Թողեա՛լ դեպ • Ցա՛ • Թողցեա՛լք , Թողչեա՛լք , Թողցեա՛լն , Թողեա՛լն դեպ՛ , Վէ՛ դեպ •

Ստորադասականի Հպատակեալ •

Ե • Թողանիցեմ, Թողանիցես , Թողանիցէ • Թողեա՛լ , վիզ , Լիցի Ցա՛ • Թողանիցեմք , Թողանիցէք , զանիցեն , Թողեա՛լն , վիզ , Լիցին •

Ներգոյական

Թողանել , Թողուլ • Թողեալ , Թողլով , Լինել •

Ընդունելուի Հպատակեալ • Հպատակեալ •

Թողեալ • Թողեալ • Թողլի , Թողլոց , Թողեալս , Ցոյժ վերջ ի՛ն •

Այս մեացեալք խոնարհմունքն նոյն են ըստ նեղգոր ծականին •

Այսք ընդ այսոքիւք օրինակօք վերոյդրդ խոնարհին կայ նոնաւաոր բայք , ըստ լծորդուեց և ըստ սեռիցն ջոկ ջոկ դասակարգին ի յայնոյդ գլուխս •

ԳԼՈՒԽ ԺԵ՛ •

Ո՞րպէս յանոնաւորին խոնարհմունք բայից •

393 • Խոնարհմունք բայից որոշեալ կանոնաւորին ըստ քառեակ սեռի և լծորդուեց՝ այսպէս •

Կէրգործականք ըստ երեքին լծորդուեցս՝ Ի՛ , ա՛ , ա՛ , խոնարհին հանդերձ կրաւորականօք • որոց յաւտուկ է լծորդութիւն Ի՛ •

394 • Կրաւորականք համայնք կարեն կերպաւորիլ ականն բայիւ • որգոն , Կրէթալ լինի , արէթալ լինեի , ըսայեալ եղե , խոսայեալ եղեն , ըսղեալ լինիցի , եւ • Ապրեալ և ականքս՝ Լինել լեալ , եղեալ եղե , եւ •

395. Ի ծանցեալ լինին սոցան մանկամբ չէզոքականք առաւել քան ներգործականք, և խոնարհին ըստ Ե ծորդութեանցն ի (378). բայց յորակութիւնս և ի ժամանակս ինչ ունին զատբերը վերջաւորուիս. որպէս տեսանի յօրինակն ի (386).

396. Կրաւորական կերպաւորին՝ որ ունին զնմանութիւնս սոցան, այսպէս. Հ Ա Ր Ե Ա Յ Ի, ցայ, ցայց. Կ Ո Ր Ծ Ա Ն Ի, ասյ, ասյց. Ո Ա Ղ Ա Ն Ի, ղայ, ղայց, եւ. և խոնարհին ոմք Հ Ա Ր Ե Ա Ն Ի (385). Ի նոյց ածանցք մանկամբքս ացուցան, էցուցան, ոչ լինին կրաւորական. զի խորհ է ասել՝ Հ Ա Ղ Պ Է Ց Ո Ւ Ց Ա Ն Ի, ԱՐԴԱՑՈՒՑԱՆԻ, եւ. ապա սոցին նախասահմ չէզոքն վարի իբր կրաւորական. որպէս ցուցաք ի (403).

397. Ընորոշ բայք՝ ըն ծորդութիւն ի խոնարհին ի վերայ կրաւորականացն (383. 385).

398. Չէզոքականք գտանին չորեքին ծորդութիւք, և առ կանոնաւորել զխոնարհմունս սոցին՝ զատանին յերկուս, ի ներգործակերպ, կրաւորակերպ, երկատեսակ.

399. Ներգործակերպ չէզոք բայք են, որ յանգին յերկու ծորդութիւն՝ Ի, ու, և խոնարհին ուղղակի ի ներգործական օրինակացն վերայ. որպէս, Հ Ա Ղ Ը Ի, անցանի, անաւ, եւ. (409. 413. 418).

Ոմք ի սոքա կոչին ներգործակերպ չէզոքական, զի են ի կերպ ներգործականի, և ինքեանք չէզոք.

400. Կրաւորակերպ չէզոք են, որոց ծորդութիւնք են Ի, և խոնարհին անվթար ի վր կրաւորական օրինակաց. որպէս, Հ Ա Հ Ա Ա Ի, ՀԻՑԱՆԻ, ԵՐԻՆԻ, եւ. (428. 431).

Ոմք կոչին կրաւորակերպ չէզոքական, զի կրն բաւորականի ունին զկերպ, և խակուԹեամբ են չէզոք.

401. Երկատեսակ կոչին բայք, որ խոնարհին ի վր երկու տեսակի՝ ներգործականի և կրաւորականի. այս գտանի և ի չէզոքականս և ի ներգործականս.

402. Երկատեսակ չէզոք են, որոց ծորդութիւնն ե Ի, ու, ա, և ի վերայ միոյ տեսակի ոչ վճարին խոհարմունք, այլ ի պարագայս ինչ ի ներգործական

օրինակաց վէր, և ինչ ինչ՝ ի կրաւորականին. որպէս, Ողջանամ, արգոսանամ, այծանամ, ևլն. (414. 419. 424):

403. Ներկատեակ են ներգործականք, որոց լծորդումն է ՀԱՅ, ա՛, և խոնարհին կէս մի՝ ի վէր ներգործականին, և կէս մի՝ ի կրաւորականին. որգոն, ՀԱՆԳԻՍԱՆԱ, ցգէնաւ, ևլն. (417. 423): Որոց օրինակ եդաք զներգործականս Խոստանամ (389). այնպէս և զայլս ըստ լծորդութեն յարմարել մարթի է:

404. Կազմութի կատարեալ՝ ապառնի ժամանակի և հրամայականի ներկայի՝ այսպէս է տեսանել հատարակաբար:

Բայից՝ որ լծորդին որպէս Կրէ՛, ի սահմանականի ներկայ բարձեալ զի, եթէ կցեսցի վանկս ցի, կազմի կատարեալն. եթէ յարի ձայնաւորս ա, ձևանայ հր բայականի ներկայն: Որոց խոնարհին որպէս ՀԱՀԻՆԱՒ, հալեցուցանէ, լուանալ, ընդալ, հատեալ զվանկըս՝ անէ, ացանէ, նալ, ա՛, մնացեալ արմատն է հրամայականի ներկայ, նոյն է և ամենց կատարելոյ եզակի երրորդ դէմն (410). յոր յաւելեալ է՝ կէր պատուրի կատարելոյ եզակի առաջին դէմն, Ապառնիք համայնք ձևանան՝ մինչ յարեսցի յո առ եզակի առաջին դէմ կատարելոյն. որ միանգամայն տեսանին ի ներքնաշարդ.

405. Պատկեր կազմութե ժամանակաց.

Սահման. Ներկայ.	Կատարեալ.	Ապառնի.	Հրամ. Ներկայ.
Գրե՛,	գրեցէ,	գրեցից,	գրե՛.
Արկա՛,	արկի,	արկից,	արկ.
Արբուցա՛,	արբուցի,	բուցից,	արբո՛.
Լուանա՛,	լուացի,	լուացից,	լուա՛.
Թողու՛,	Թողի,	Թողից,	Թո՛ղ.

Այսոցիկ կազմութիք՝ որ ըստ բնաւորութեն խոտորին, ասկատ են:

Այս ամ ըստ իւրաքանչիւր սեռի և ձևոյդ ուղիղ որոշակի շարադասեմք հետևաբար զորս սերտողաբար խոնարհեալ քաջ խելամուտ լեր շնորհօքն Ա.Յ.

406. Այսք ձևոյդ ուղիղ են, որ խոնարհին որպէս կրէն (378). Ներգործական.

Պատարեմ,	ըեցի,	ըեա.	Ատէ՛ըէք էին.
Ջնջատամնեմ,	նեցի,	նեա.	ջնջե՛ն էին.
Ճաշանեմ,	նեցի,	նեա.	ճաշնե՛ն. ջա՛ն.
Գործեմ,	ծեցի,	ծեա.	ծանի՛ն. էանէին.
Անասանեմ,	նեցի,	նեա.	ան՛էին.
Պահպանեմ,	նեցի,	նեա.	պահե՛ն. ապա՛ըը.
Ներմանեմ,	նեցի,	նեա.	ներհա՛ցան. ե՛էին.
Տածեմ,	ծեցի,	ծեա.	ըին՛ը ընե՛ն. պե՛էին.
Ողջնեմ,	նեցի,	նեա.	ապըընը՛ը. հա՛ծ էին.
Ասեմ,	ասացի,	ասա.	ը՛ըե՛ն. ա՛էին.
Առարասեմ,	ացի,	ասա.	հա ը՛ըե՛ն.
Գխտեմ,	տացի,	տեա.	պե՛էին.

Արաւորականս Հ՚Հայի, առաջոյ, Հրամայականի ներկայ ոչ ունի. ապառնի՝ առնիցիմ. առաքիը. Հ՚Հաւորե՛ա, ևլ. Գործեն կերպաւորի Հականն բայիւ, Գործաւեալ լինի՝ նի, գործաւեալ լինիցի, եցի, ևլ (376).

407. Ընդոլականք ըստ (386).

Պրեցուցանեմ,	ըեցուցի,	ըեցո.	Հպրե՛ցընե՛ն.
Երեցուցանեմ,	ե՛ցուցի,	ե՛ցո.	երե՛ցընե՛ն.
Գեցուցանեմ,	զգեցուցի,	գեցո.	հագե՛ցընե՛ն.
Կեցուցանեմ,	կեցուցի,	կեցո.	եա՛ըը՛ըը.
Մրացուցանեմ,	բացուցի,	բացո.	ա՛ո՛բցընե՛ն.
Ղացուցանեմ,	ղացուցի,	ղացո.	ը՛ոցընե՛ն.
Օրացուցանեմ,	բացուցի,	բացո.	ո՛ծո՛վընե՛ն.

408. Արաւորականք սոցին պակասին, և նախատիպ չեզոքքն վարին իբր կրաւորական այսպէս.

Պրէի, ըեցայ.	իբր ասել՝	Պրեցո՛ցանի, ըեցո՛ցայ.	
Երէի, ե՛ցայ.	իբր ասել՝	Երեցո՛ցանի, ե՛ցո՛ցայ.	

Ա՛ջռանամ, ջոցայ· իբր ասել՝ Հ՛ջռացա-ցանի՛, ջոց-ցայ։
Ա՛ջռանամ, ջոցայ· իբր ասել՝ Ա՛ջռացա-ցանի՛, ջոց-ցայ։

409 · Ա՛երգործակերպ չեզոք (399) ·

Ա՛ղօթեմ, Թեցի, Թեա· Ա՛ս-վայ խոչրի՛։
Վա՛ղեմ, չեցի, չեա· Կանչե՛ւ պօռա՛։
Վա՛խեմ, մեցի, մեա· վրայ վազե՛։
Ա՛արդասիրեմ՝ բեցի՝ բեա· Ե՛ապրիլը խոչրի՛
Հ՛յամեմ, մեցի, մեա· ո՛ւշանա՛։
Ա՛ուելեմ, լեցի, լեա· ըսելո՛ չլսե՛։
Կարեմ, կարացի, ցեր, ցայ· կարօղ լեր,
կարացեալ· Հըմնա՛· գործէ օգո՛ւտ։

410 · Ա՛այք՝ որ խոնարհին ոյզ Ա՛ըլանե՛ւ (384) ·

Ա՛ղիճանեմ՝անիճի, ճեր, անէճ· անէ՛ճ· Ա՛ղալիքի պա՛։
Վա՛տանեմ, տի, տեր, եգիտ· գիտ· գիտե՛։ էշտա ընե՛։
Վա՛իզանեմ, զի, զեր, եզէզ· զէ՛զ· եզըմէզ ընե՛։
Ա՛ղճանեմ, ճի, ճեր, եղէճ· եղճ· ավերե՛։ պօշտըր։
Ա՛քանեմ, լքի, լքեր, ելքէ՛լքե· լքե՛· երեսե՛ յետե՛։
Ա՛ղանեմ, կլի, կլեր, եկու՛լ· կո՛ւլ· Հըլքե՛։ էտ-տարը։
Հ՛ատանեմ, տի, տեր, եհատ՛հատ· հա՛տ· Հ՛ըտրե՛։
Հ՛արցանեմ, ցի, ցեր, եհարց՛հարց· հա՛րց· հարցընե՛։
Ա՛պանանեմ, նի, ներ, եպան· սպա՛ն· սպանե՛։
Հ՛եսանեմ, սի, սեր, եհես· սե՛ս· սեանե՛։
Հ՛ուցանեմ, ցի, ցեր, եցոյց· ցո՛յց· ցըշընե՛։
Ո՛ճանեմ, ճի, ճեր, էօճ· ո՛ճ· Ել՝ ըսե՛։
Ա՛ծեմ, ածի, ածեր, եածէ՛ ածե· ա՛ծե· բերե՛։ ջրինե՛։
Ա՛երեմ, բերի, բեր, եբեր՛ բեր· բե՛ր· վըրա՛ սանե՛։
Հ՛անեմ, հանի, ներ, եհան՛հան· հա՛ն· Հըտարըր։

411 · Ա՛յսորիկ բայք՝ ուրեք կորուսանեն զմնացեալ
կըս ան, այսպէս· Հ՛ավնծե՛։ դեղե՛։ եզծե՛։ ևն· և
սոցին բարդեալք Ա՛ետնաբե՛։ Հ՛ավն ածե՛։ ևն խա-
նարհին որպէս Վրե՛։ (378) ·

412 · Ներգործական (386 · 396) ·

Ա՛ռբուցանեմ, ցի, ցեր, բայց · բո՛ · Ուղերձել ։
Վարձուցանեմ, ցի, ցեր, ձայց · ձո՛ · Վճռել ։
Որթուցանեմ, ցի, ցեր, թայց · թո՛ · Որթընծայել ։
Ջուցանեմ, ցի, ցեր, ջայց · ջո՛ · Ենթարկել ։
Ստուցանեմ, ցի, ցեր, տայց · ստո՛ · Ծաղկեցնել ։
Հուցանեմ, ցի, ցեր, սայց · սո՛ · Ասրվեցնել ։
Նուցանեմ, ցի, ցեր, նայց · նո՛ · Պեղել ։
Փախուցանեմ, ցի, ցեր, խայց · խո՛ · Փախցնել ։
Ելուզանեմ, զի, զեր, ելայզ · զեա՛ · Դուրս հանել ։
Որոնասանեմ, սի, սեր, ոյս · ո՛ · Ծորընծայել ։
Ուզանեմ, զի, զեր, եայզ՝ այզ · զո՛ · Պարբերել ։
Փլուզանեմ, զի, զեր, փլայզ · լո՛ զեա՛ · Ընկճել ։

Արաւորականաց սոցին հրամայականի ներկայն պա՛ կասի ։

413 · Ներգործակերպ չեզոք (399) ·

Ընդանեմ, անցի, ցեր, էանց՝ անց · անց · Հաղթել ։
Ելանեմ, ելի, ելեր, ել · ել · Ելել ։
Ելանեմ, իջի, ջեր, էջ · էջ · Իջնել ։
Մա՛նանեմ, մնի, մներ, եմուա՛ մուա · մնա · Ընդունել ։
Համբերեմ, բերի, բեր, համբեր · համբեր · Սպասել ։
Հասանեմ, հասի, սեր, եհաս · հաս · Հասնել ։

414 · Երկաւոեակ չեզոք (402 · 389) ·

Ի՛ջանեմ, զիջի, ջեր, ջաւ · զիջիր · Ջածնել ։
Ձեծանեմ, հեծայ, ծար, ծաւ · հեծիր · Հեծնել ։
Ցանցանեմ, ցեայ, ցուցեալ · յանցիր · Հաւասար հեշտել ։

415 · Այլ երկրորդ լծորդութեա՛ն Ել, որք խո՛ նարհին որպէս Ի՛ջանեմ (387) ·

Ներգործական ·

Ա՛ղամ, աղացի, աղա՛ · Տեղերկնով Ճանրել ։
Գա՛մ, զգացի, զգա՛ · Ծառայել ։
Լսկամ, կացի, կա՛ · Ընթրել ։
Կարգամ, գացի, գա՛ · Կարդալ ։

Հաստատեմ, տացի, Հաստատեա · հաստատի ·
Ողջամ, բացի, ողջա · ողջոյն վերջ լսի ·
Կանգնեմ, բացի, ցեր, եբաց՝ բաց · բաց · ալերբ ·
Կրաւոր · Կանգնիմ · բացայ · բացայց · բացիր · բանայցիմ
Կանգնեմ, թացի, ցեր, եթաց՝ թաց · թաց · Ընդունի ·
Լամ, լացի, ցեր, ելաց՝ լաց · լաց · ալերբ ·
Կառնեմ, բարձի, ձեր, եբարձ՝ բարձ · բարձ · Վերցնեմ ·
Կրաւոր · բառնիմ · բարձայ · բարձիր · բառնայցիմ ·

416 · Կրաւորական սոցին՝ ոչ խոնարհի յամ ժամանակս, այլ ներգործականն վերի կրաւորական նշանակութիւն, ըստ որոյ համարի անորոշ · կամ հականաւ խոնարհի այսպես · Հաղցեալ լինել, եղէ, եղեց, ևն ·
Ղեցեալ լինել, եղէ, եղեց, ևն (394) ·

417 · Հրկատեսակ Ներգործականք (403) ·

Ընգիտանեմ, տացայ, ցիր · Ճանաչեմ ·
Վիտանեմ, տացայ, ցիր · Գիտեմ · պէտիր ·
Յանեմ, մացայ, իմ՝ ցիր · ծաւալիր ·
Կրաւոր · իմանիմ, մացայ · իմացող, ցեալ ·
Ուռանեմ, ուացայ, ուա՝ցիր · ուռանամ · ուռացուսցեմ ·
Կրաւոր · մուռանիմ, ուացայ · մուռացող, ցեալ ·
Ստանեմ, տացայ, ցայց, ցիր · ես ի ձեռն եղէ ընդունելոյ ·
Կրաւոր · ստացանիմ, նիս · կամ ստացեալ լինիմ ևն ·
Ձգանեմ, զացայ, ցիր · (անորոշ) · ծագիր ընել ·
Հոգամ, գացայ, ցի · գա · Ընծայ ընել · խոսիվիր ընել ·
Ասեմ, ացայ, սա · ասիրբ ·

418 · Ներգործակերպ չէզոք (399) ·

Ընամ, ացի, անա · լայնանալ ·
Կնամ, գնացի, գնա · երթալ ·
Նռամ, եռացի, ռա · եփ եղեալ · գոչիրբ ·
Կամ, կացի, եկայ՝ կաց, կայց · ննջել · պառկիրբ ·
Հազամ, զացի, զա · ելանել · ելիր ·
Մնամ, մնացի, նա · ննջել · պէտիրբ ·
Ծոկամ, կացի, կա · երթալ ·
Փոնգամ, գացի, գա · անցնիրբ ·
Ասրբ առոգան · Ընայցեմ, գնայցեմ, ևն · ցող, ցեալ ·

Ի սա այսմ խոնարհի և քայս՝ կեաս. Հպրէս. եալ. բէս.

Սահ. Ներ. կեամ, կեաս, կեայ. կեամք, կեայք, կեան.
Անց. Կեի, կեիր, կեայր. կեաք, կեիք, կեին.
Կամ. Կեցի, կեցեր, եկեայց. կեցաք, կեցիք, կեցին.
Ապ. Կեցից, կեցցես, կեցցէ. կեցցուք, կեցջիք, կեցցեն.
Հրամ. Կեաց, մի կեաք, կեցջէր. կեցէք, կեցջիք, կեցցեն.
Պարտ. Կեցցեմ, կեայցեմ, ցես, ցէ.
Անեղ. Կեալ. կելոյ, կելով, ցէ.
Բդ. Ներ. կեցող. Անց. կեցեալ. Ապ. կելոց.

419. Հրկատեսակ չէզոք (389. 402).

Ի.	ըդ-արանամ,	ցայ,	ացիր.	Հրդեաք ըլար.
Վ.	ոհանամ,	հացայ,	ացիր.	շէ՛ր եօթրի.
Ո.	ըանամ,	ցացայ,	ցացիր.	գո՛վ-էլ-ելներէ.
Յ.	ամաանանամ,	նացայ,	նացիր.	խելո՛ ըլար.
Կ.	արօտանամ,	տացայ,	տացիր.	էդպա՛ ըլար.
Ի.	ըբենամ,	բեցայ,	բեցիր.	գինովնար.
Ո.	ղձամ,	ջացայ,	ջացիր՝ ջա՛. գէ՛-չիան ըլար.
Ի.	նքանամ,	թացայ,	ընթացիր՝ թաց, թա՛. վազէ.
Ա՛	ըթ-ըհանամ,	ցայ,	ըհաց՝ ցիր՝ ըհա՛. ըլար-է՛ր գէթնաւ.
Հ.	յուսամ,	ցայ,	ցիր՝ սա՛. ոյսըլ-ոյսոյ ընէ.
Փ.	ութամ,	թացայ,	թացիր՝ թա՛. արթուր.
Ի.	աղձամ,	ձացայ՝ ցի,	ձա՛. հավը ընէ.
Ի.	ողամ,	ղացայ՝ ցի,	ղա՛. է՛ղերէ.
Փ.	ղձկամ,	կացայ՝ ցի,	կա՛. լայվ-լէյվէ.
Ի.	նգկամ,	կացայ,	կա՛. հայրէլ չէլե.
Ա՛	ռանամ,	դարձայ,	դարձ՝ դարձիր. դառնաւ.

420. Ձևղբականքս փոխեալ զձ-որդուին՝ փոխեն և զհոնարհումն այսպէս, Խինձեմ, փռնչեմ, լողեմ (378). փղձկեմ, ևս ըստ (383).

421. Նայբ՝ երրորդ ձ-որդուքեամ՝ Ա՛ւ, որ խոնարհին որպէս Խաղալ (391).

Երրորդականք.

Ի. ռնուամ, առի, ռեր, էառ՝ առ. առ. Կառնէ. ալէրը
Ի. րգելումգելլի, լեր, արգել. արգել. էասոյ էրէրէ.

Գերծանամ, ծի, ծեր, եգերծ՝ գերծ, գերծ։ Ըղջալ ընել։
Ողողում, ղեղի, ղեր, եղեղ՝ ղեղ, ղեղ։ Խաղալ բուսոյ։
Թաքնում, թաքի, թաքեր, եթաւք։ Թաքք։ Խնդիր։
Խղում, լեղի, ղեր, եղեղ՝ լեղ՝ լեղ։ Եաւսոյ։
Սղում, կիղի, ղեր, եկեղ՝ կեղ։ Երես։ Եաւսոյ։
Ջեղում, հեղի, ղեր, եհեղ՝ հեղ։ Վրէժ։
Ջերծում, հերծի, ձեր, եհերծ՝ հերծ։ Ճեղք։
Հաւելում, ւելի, լեր, յաւել՝ յաւել։ Եւ լցանել։
Սաեղծում, սաեղծի, ծեր, սաեղծ՝ սաեղծ։ Եարտարոյ։
Վերծում, քերծի, ծեր, եքերծ՝ քերծ։ Գաւշ ունել։
Լնում, լցի, ցեր, եւից՝ լից, լից։ Լեցուն։
Խնում, խցի, ցեր, եխից՝ խից։ Պատել ընել։
Կրաւորական սոցին ևս խոնարհի հասկան բայիւ (394)։ Համ ներգործականն ի տեղի կրաւորականի, ըստ որոյ համարի և իբր անորոշ (416)։

422։ Ներգործականքս փոխեալ զնոցա թիւնն այսպէս, Կերծեմ, հերծեմ, սաեղծեմ, ևն խոնարհին ըստ (378)։ Համաձանգեալ մանկաւա՝ ան։ Կերծանեմ, ջհանեմ, հիշանեմ, սաեղծանեմ, ևն ըստ (384)։

423։ Երկաւեսակ ներգործականք (403)։

Ողեղում, զգեցայ, զգեցիր։ Հագնիմ։ հետևի։
Ընթեռնում, թերցայ, թերցիր։ Կարդամ։
Կշռում, կշայ, կշուր։ Հիւլէ։ Եաւսոյ։
Հանում, հանայ, հան։ Հաս հինեմ։
Ակնում, սկայ, սկիր։ Պաշտիմ։

Սոցին ևս կատարեալ և ապառնին համարին իբր անորոշ։ (390)։

424։ Երկաւեսակ չէզոք (414)։

Երանում, այտեայ, տիր։ տուցեալ։ Ուրախ։
Ցաւնում, զարթեայ, թիր։ Թուցեալ։ Ոչանիլ։
Ծագնում, թագեայ, գիր։ գուցեալ։ պահլեու։

Խրտնում, } տեայ, տիր, տուցեալ. Խրտչել ընել։
Ոսահնում, } . . . . . վերացնել։
Փախնում, խեայ, խիր. խուցեալ. փախչիլ։
Ծ բռնում, ղբօսայ, ղբօսիր. սէր ընել։
Ջեռնում, ջեռայ, ջեռիր. ուռցեալ. պոչնալ։
Ծ բաղնում, ղեցայ, ղիր. պատաղայ առնել։
Յինում, յեցայ, ցիր. յեցեալ. ընկրկիլ։
Պինում, պղեայ՝պղեցայ՝պղիր. երեան ի վեր նայիլ։
Յատնում, սեայ, սիր. ցատուցեալ. սըրտիլ։
Ի ապաղնում, ցեայ, ցիր՝ցեայ. անօթևանել։
Նրդնում ևերդուայ, ուայց, ուիցես. ուիր. երդուիլ ընել։

425. Ձևզորականքս փոխեն զձորդութիւն և զխոնարհութիւնն այսպէս. Լծափիլ, իջուիլ, փախչիլ, ջերանիլ, զբազիլ, ևն (431. 428). բայց ատրաղասա կանք յանգին ըստ ձորդութեանն։

426. Ասայք ըղբրորդ ձորդութես իւ, որ խոնարհին հին որպէս Վրիմ (383),

Ընորոշք։

Խորժիմ, ժեցայ, ժեայ՝ժեա. Ձայլ ընել ուղիլ։
Ասատովանիմ, նեցայ, նեայ՝ նեա. էրեալ ընել։
Որհիմ, հեցայ, հեայ՝ հեա. ընտրեալ. ընտիր։
Օսիմ, սեցայ, սեայ՝ սեա. ղբուսել. ղբուսիլ։
Ամարիմ, բեցայ, բեայ՝ բեա. սերել. սերիլ։
Աւանիմ, նեցայ, նեայ՝ նեա. հաւնիլ. հաւնըվիլ։
Ճահիմ, հեցայ, հեայ՝ հեա. դահել. դահվիլ։
Արբեաւիմ, ռեցայ, ռեա. խօսիլ. խօսվիլ։
Ոտիմ, տեցայ, տեա. դասել. դասվիլ։
Ոտանիմ, նեցայ, նեայ. նողը դասանանել պատ։
Ամիմ, մեցայ, մեայ. մեցող. ոսկի. ոսկվիլ։

427. Ընորոշքս փոխեալ զձորդութիւն՝ լինին նեք գործական այսպէս. Ամ խոցել. հաւրել. զահել. դասել. և այլն. և խոնարհին ըստ (406). և հրամայական կանքս՝ ախոցիր, խասովանիր, ևն յաւելեալ նեղգոր ձականաց սեռիկան։

428 · Կրաւորական ձեզրք (400) ·

Ի շխատիմ,	տեցայ, տեայց՝ տեա ·	Աշխատիլ ·
Ի նակիմ,	կեցայ, կեայց՝ կեա ·	Ընդունիլ ընտանի ·
Ի ադաբիմ,	բեցայ, բեայց՝ բեա ·	Հանգստանալ ·
Ի արհուբիմ,	բեցայ, բեայց՝ բեա ·	Ի-բռնել ·
Ի աշտիմ,	տեցայ, տեայց՝ տեա ·	Պարծիլ ·
Ի բաժարիմ,	բեցայ, բեայց՝ բեա ·	Չեմ հինանալ ·
Ի ձիմ,	ձեցայ, ձեայց ·	Սքնտրել ·
Ի պշիմ,	շեցայ, շեայց ·	Շաշտրել ·
Ի բրիմ,	եեցայ, եեայց ·	Ի-ծօբ-նի-բել ·
Կարօտիմ,	տեցայ, տեայց ·	Կարօտանալ · Ի-հատ ընալ
Ի ագիմ,	գեցայ, գեայց ·	Ի-ղջանալ · ուշաբել ·
Ի առիմ,	ռեցայ, ռեայց ·	Պոռ ի-ընել ·
Վ ըռնիմ,	նեցայ, նեայց ·	Ի-ընել ·

429 · Ձեզրականքս՝ փոխեն զձ-որդուքիս և զիս նարհմունս այսպէս · Ի ձեմ, բհաչէի, դոզարէի, ևն. (409) · Կարօտանամ, յափշտանամ, ևն (419) · Աշտանամ, Ի-ղջանամ (424) ·

430 · Նայք՝ որ խոնարհին ոմն Ի ընկանիմ (385) · Ի նորոշք ·

Ի գանիմ ագայ գիր՝ գերուք գիք գուշել լաւ հագնիմ
Ի նանիմ ճնայ ծնիր ծնող անող ուղղ-բլիմ ուշ
Ի սանիմ ուսայ սիր ուսող անող ուսեալ ուրվիմ
Ի կանիմ ակայ սայց ցիս ցուք ջիք սիր՝ սեայց պշլայիմ
Ի կիմ ակայ սայց սեացիս եսցի սիր՝ սեայ պշլայվիմ
Ի փածանիմ սփածայ ծիր սփածեալ խոնարհիլ ընալ
Ի արկանիմ վարկայ կեա կուցեալ սեպհիմ սեպվիմ
Ի անիմ տարայ ըայց ցիս ցէ տար՝ մի տանիր տանիմ

Տարբեր՝ ծնանիմ, ծնանիցիմ, ուսցիմ, ուսանիցիմ, վարկիցեմ, վարկանիցիմ, տարցիմ, տանիցիմ, ևն.

431 · Կրաւորական ձեզրք (400) ·

Ի բօսանիմ,	սայ, սիր, սարուք ·	Ի էք ընել ·
Ի ՝եռանիմ,	ռայ, ռիր, ռարուք ·	Դառնիլ եռնիրիս ·
Ի գանիմ,	գայ, գիր, գարուք (430) ·	Խոնարհ ընալ ·

Ընկանիմ, կայ, կիր, կերուք. ընկեր՝ ուղեկից.
Խուսանիմ, սայ, սիր, սարուք՝ սէր. խուսել.
Ողջանիմ, ջայ, ջիր, ջարուք՝ ջէր. ողջոյն տալ.
Հասանիմ, սայ, սիր, սերուք՝ սէր. հասնիլ.
Երկնչիմ, կեայ, կիր, կերուք՝ կուցեալ. վախնալ.
Հանգչիմ, գեայ, գիր, գերուք. գուցեալ. քնանալ.
Կորնչիմ, բեայ, բիր, բուսեալ. կորսուիլ.
Յարանչիմ, բեայ, տիր, տերուք. մատուցեալ. չէ՛ երթալ.
Խոչիմ, ռեայ, ռիր, ռերուք՝ ռէր. ուցեալ. ուշադրել.
Փախչիմ, խեայ, խիր, խերուք՝ խէր. խուցեալ. փախչել.

Սոյնպէս. Երկիցեմ, երկնչեցիմ. Կորիցեմ, կորնչեցիմ. Մարիցեմ, մարանչեցիմ. եւն.

432. Ողջոյնք փոխեն զնշածորդութիւնս և զնշանարհմունս այսպէս. Ո՛ղջանէ, հասանէ, եւն (414). Ո՛ղջոյն բռնաւ, չ՛եհաս, եւն (424).

Ե՛ս առասցի առ խոնարհմունս կանոնաւորաց կրթութիւնն՝ իբր ընտրելոյթէ և այլոց, յառաջ անցցուք ի՛ստուծով և անկանոնացն՝ ի խնդիրս.

ԳԼԱԻՈՒ ԺԲ.

Ո՛ր՛նց են անձնանց բայք, և խոնարհմունք խոտորնակաց.

433. Ընկանեն բայք որպէս ասացաք՝ ի (369)՝ ընդաժանին՝ ի խոտորնակ և՝ ի պակասաւոր. Խոտորնակ են բայք՝ որոց խոնարհմունք՝ ի ժամանակս ինչ այլայլութիւն առաւից յանցնելոյս խոտորին՝ ի հասարակ կարգէ փոփոխման. որ ասեմք պատճառանս ընդորձականք և չընդորձականք. և պակասաւորքն՝ ի յայլորդ կոդուածս.

434. Խոտորնակ՝ ընդորձականք՝ ընդունեմ, ընկնեմ, եթերէի, խոնարհի այսպէս.

Սահ.	Ընդ.	Ընդունեմ, առնես, առնէ.	առնեմք, առնէք, առնեն.
Անյած.	Ընդունէի, առնէիր, առնէր.	առնէաք, առնէիք, նէին.
Կա.	Ընդարի, արարիր, արար.	արարաք, արարիք, արարին.
Ընդ.	Ընդարից, արասցես, ցէ.	արասցուք, արասջիք, ցեն.

Հրա. Ներ. { Արա, մի՛ առնէք • արարէք, մի՛ առնէք • Առասջի՛ք
Ադա. • { առնիջի՛ք, ոչ՛ • արասցո՛ւք • աջի՛ք, առնիջի՛ք, կե՛ն։
Սաղ. Ադա. Առնիցեմ, առնիցես • կէ • առնիցուք • կէք • կե՛ն։
Անեղեակ. Առնէլ • եւնէլ • առնելոյ, առնելով • ևլ։
Ընդառ. Առնօղ • արարօղ, արարիչ • արարեալ, առնելոց։

435 • Կրաւորական •

Սահ. Ներկ. Առնիմ, առնիս • առնի • առնիմք • առնիք, առնին։
Կաս. Արարեայ • արարար • բաւ • արարաք • արարեայք • բան։
Ադա. Արարեայց • արասցիս • կի • արասցուք • առնիջիք • կին։
Հրաս. Ներ. { Արասցի՛ • մի՛ առնիր • մի՛ առնիք • Առնիջի՛ք
Ադա. • { արասցիս • առնիջի՛ք • արասցին։
Սաղ. Ադա. Առնիցիմ, առնիցիս • կի • առնիցիմք • կիք • կին։
Անեղեակ. Առնիլ • առնելոյ • առնելով • ևլ։
Ընդառն. Արարեալ • առնելի • առնելոց։

Նա այլք ձևանան ըստ նեղգործականին։

436 • Խոտորնակ նեղգործականս Կնեմ՝ Կ՚ընդունիմ խոնարհի այսպէս։

Սահ. Ներկ. Կնեմ, դնես • դնէ • դնեմք • դնէք • դնեն։
Անկատար. Դնէի • դնէիր • դնէր • դնէաք • դնէիք • դնէին։
Կատարեալ. Եդի • եդեր՝ եդիր • եդ • եդաք • եդիք • եդին։
Ադապէտ. Եդից • դիցես • դիցէ • դիցուք • դիջիք • դիցին։
Հրա. Ներ. { Դիր • մի՛ դներ • դիք • մի՛ դնէք • Դիջի՛ք • դիցէ։
Ադա. • { դիցո՛ւք • դիջի՛ք • դիցեն։
Սաղ. Ադա. Դնիցեմ, դնիցես • դնիցէ • դնիցուք • կէք • կեն։
Անեղեակ. Դնէլ • դնելոյ • լով • Ընդ. Դնօղ • եդեալ • դնելոց։

437 • Կրաւորական •

Սահ. Ներկ. Կնիմ, դնիս • դնի • դնիմք • դնիք • դնին։
Կատարեալ. Եդայ • եդար • եդաւ • եդաք • եդայք • եդան։
Ադա. Եդայց • դիցիս • դիցի • դիցուք • դիջիք • դիցին։
Հրա. Ներ. { Եդեալ լեր • մի՛ դնիր • եդարո՛ւք • մի՛ դնիք
Ադա. • { Դիջի՛ք՝ դնիջի՛ք • դիցէս • կի • դիցո՛ւք • ջիք • կին։
Սաղ. Ադա. Դնիցիմ, կիս • կի • կիմք • կիք • կին։
Անեղեակ. Դնիլ • դնելոյ • լով • Ընդառ. Եդեալ • Դնելի • լոց։

Նա միացեալքն ըստ նեղգործականին։

438 • Խոտորնակ չեզոքս Կ՚առնեմ՝ Կ՚ելլեմ՝ խոնարհի այսպէս։

Սահ. Ներկ. Կ՚առնեմ, նես • նէ • յառնեմք • նէք • նեն։
Անկատար. Ցառնէի • կիր • էր • յառնէաք • կիք • էին։

Կ֊ոբ։ Յարեայ, յարեար, յարեաւ. յարեաք, յարեայք, եան։
Ը դա֊ Յարեայց, յարեցես, ըիյց. յարեցաք, յարէջիք, ըիյցեն։
Հր֊ Ներ։ Ար՛ի՛ մի՛ յառնեը, արէ՛ք յարեցո՛ւք, մի՛ յառնէք։
Ար֊ Յարէջի՛ր՝ յառնէջի՛ր, յարիյե՛. յարիյո՛ւք, յարէջի՛ք՝ կամ յառնէջի՛ք, յարիյե՛ն։
Սոր։ Ար֊ Յառնիցե՛ս՝ յարիյե՛ս, ցես, ցե՛. ցեմք, ցէ՛ք։
Անէր։ Յառնել, յառնելոյ, լով։ Ընդ֊ Յարուցեալ. Յառնելոյց։

439 · Խոտորնակ ներգործականս Տամ, ՈՂ Էրէրէ, խոնարհի այսպէս։

Սահ։ Ներէ։ Տամ, տաս, տայ. տառք, տայք, տան։
Ներ֊ Տայի, տայիր, տայր. տայաք, տայիք, տային։
Կոբ։ Եւտու, եւտուր, եւտ. տուաք, եւտուք, եւտուն։
Ար֊ Տաց, տացեա, տացէ. տացուք, տաջիք, տացեն։
Հր֊ Ներ։ Տո՛ւր, մի՛ տար. տո՛ւք, մի՛ տայք. Տաջի՛ր՝ տացէ՛ս, տացո՛ւք, տաջի՛ք, տացէ՛ն։
Սոր։ Ար֊ Տայցեմ, տայցես, ցէ. տայցեմք, տայցէք, ցեն։
Անէր։ Տալ, տալոյ, լով։ Ընդ֊ Տուող, տուիչ, տուեալ, տալոյց։

440 · Կրաւորական։

Սահ։ Ներէ։ Տուեալ լինիմ, տուեալ լինիս, ի՛ր։
Կոբ։ Տուայ, տուար, տուաւ. տուաք, տուայք, տուան։
Ար֊ Տուայց, տացիս, ցէ. տուեալ եղէցուք, տաջիք, ցին։
Հր֊ Ներ։ Տուեալ լի՛ր, տացիս, տացի՛։
Սոր։ Ար֊ Տայցեմ, տայցիս, տայցէ. տայցիմք, տայցիք, ցին։
Անէր։ Տուեալ լինելոյ, Ընդ֊ Տուեալ, տուեցեալ. Տալի։

Նա մնացեալքն ըստ ներգործականին։

441 · Խոտորնակ չէզոքս Գամ, Կէ էրէրէ, խոնարհի այսպէս։

Սահ։ Ներէ։ Գամ, գաս, գայ. գառք, գայք, գան։
Ներ֊ Գայի, գայիր, գայր. գայաք, գայիք, գային։
Կոբ։ Եկի, եկիր, եկն. եկաք, եկիք, եկին։
Ար֊ Եկից, եկեացես, ցէ. եկեացուք, եկեաջիք, ցեն։
Հր֊ Ներ։ Ե՛կ, մի՛ գար. եկա՛յք, մի՛ գայք. Եկեա՛ջի՛ր, եկեացէ՛. եկեացո՛ւք, եկեաջի՛ք, եկեացէ՛ն։
Սոր։ Ար֊ Գայցեմ, գայցես, գայցէ. գայցեմք, գայցէք, ցեն։
Անէր։ Գալ, գալոյ, լով։ Ընդ֊ Եկեալ. Գալոյց։

Յօդուած ՃԻ։

Ո՞վ ի՛նչ էն պաչատաւոր բայ, և նոցին խոնարհմունք։

442. Պակասաւոր բայք էն որոց խոնարհմունքն յորակութիա ևի ժամանակս ինչ պակասեալ լըռանան յայլոց, կամ ի միմեանց. և էն՝ որ խնդրեալ զրկեալ պակասին խոպատ, և կոչին դիմազրկ։ զրոս կարգեմք ըստ լծորդուեց և ըստ սեռիցն։

443. Պակասաւոր նեղգործականս Լ՚ըբի՝ խըճեյ, լռացեալ՚ի բայէս Լ՚մպեմ՝ Լ՚էրէն, խոնարհի այսպէս։

Սահմ. Ներն.	Լ՚մպեմ, ըմպես, ըմպէ. ըմպենք, ըմպէք, ըմպեն։
Անկատար.	Ըմպէի, ըմպէիր, ըմպէր. ըմպէաք, ըմպէիք, պէին։
Կատար.	Ըբի, ըբեր, էաբէ՝ ըբե. ըբեաք, ըբէիք, ըբին։
Ապ՚՚.	Ըբից, ըբեցես, ըբեցէ. ըբեցուք, ըբէջիք, ցեն։
Հրամ. Ներ. Ապառ.	Ա՚ըբ, մի՛ ըմպեր. ըբեէք, մի՛ ըմպէք։ Ըբեցի՛ր՝ ըբեցես, ըբեցէ. ըբեցուք, ըբէջիք, ըբեցեն։
Պոտ. Ապառ.	Ըմպիցեմ, ըմպիցես, իցէ. ըմպիցուք, ցէք, ցեն։
Ընդ. Ըմպել ըստ	Ընդառ. Ըմպող. ըբեալ, ըմպեալ. ըմպելոց։

Կրաւորական սորա ձևանայ Էական բայիւ. (394)։

444. Պակասաւոր նեղգործականս Լ՚ուայ՝ Լ՚ըսէյ, էլէնթէ, լռացեալ՚ի բայէս Լ՚սեմ, խոնարհի այսպէս։

Սահմ. Ներն.	Լ՚սեմ, լսես, լսէ. լսենք, լսէք, լսեն։
Անկատար.	Լսէի, լսէիր, լսէր. լսէաք, լսէիք, լսէին։
Կատար.	Լուայ, լուար, լուաւ. լուաք, լուայք, լուան։
Ապառ.	Լուայց, լուիցես, ցէ. լուիցուք, լուիջիք, լուիցեն։
Հրամ. Ներ. Ապառ.	Լո՚ւր, մի՛ լսեր. լուարուք, մի՛ լսէք. Լուիջի՛ր՝ լուիցես, լուիցէ. լուիցուք, լուիջիք, լուիցեն։
Պոտ. Ապառ.	Լսիցեմ՝ լուիցեմ, ցես, ցէ. ցենք, ց՛ք, ցեն։
Ընդ. Լսել ըստ	Ընդառ. Լսող. Լուեալ. լսելոց։

445. Կրաւորական.

Սահմ. Ներն.	Լսիմ, լսիս, լսի. լսիմք, լսիք, լսին։
Պոտ. Ապառ.	Լսիցիմ, լսիցիս, ցիս. ցի. ցէ։
Անեղծ.	Լսիր, լսելոյ, լսի. Ընդառ. Լսեցեալ. լսելի։

Ո՞նացեալ ժամանակք լինին Էական բայիւ. Ա՛սէալ չինէի, ըսէլ էղէ, ը՛սա համ ը՛սէլ, ը՛սէ. ը՛սէլ ինչէ, ցէ։

446. Պահաստաւոր Ներդործականս Ունանեայ՝ Ունել ց, լցայեալ՝ Ունաւեմ բայէ, խոնարհի այսպէս.

Ես. Ներ.	Ունաւեմ, ունաս, ունի. ունանք, ունաք, ունան.
Անց.	Ունէի, ունէիր, ունէր. ունայաք, ունայիք, ունէին.
Կատարեալ.	Ունեցայ, ունեար, ունեաւ. ունեաք, ունեայք, ունեան.
Ապ.	Ունեցայց, ունիցես, ունիցէ. ունիցուք, ունիջիք, ունիցեն.
Հրա. Ներ.	Ունիր, ունի՛ ունայր. ունիրուք՝ ունիք, ունի՛ ունայք.
Ապ.	Ունիցիր՝ ունիջի՛ր՝ ունիցես, ցէ. ցուք, ջիք, ցեն.
Պար. Ապ.	Ունիցեմ, ունիցես, ցէ. ունիցեմք, ցէք, ցեն.
Անե.	Ունաւել. Ընդ. Ունաւող. Ունուցեալ, ունեալ. Ունելոց.

447. Կրաւորական.

Ես. Ներ.	Ունաւեմ, ունաս, ունի. ունանք, ունաք, ունին.
Պար. Ապ.	Ունիցեմ, ցես, ցէ. ունիցեմք, ցէք, ցեն.

Ի լինի և անցողականն Ունուցանել, ցայ, ցայց, նուա՛ ցէ, ևն. կամ Հատական բայիւ Ունուել լինել, եղէ, ունուել եղեալ, ևն.

448. Ունօթ. ա. Լայք Ի յէ, լէ, ճանաչէ, ունէնի և զկանոնաւոր խոնարհմունս. Ի յէ, ըլէ, ցէ, պեա՛ ըլէալ. Ի յէ, լեայ, լեցէ, լեա՛, լեալ. Ունալէ, ւէցէ, ւէցէ, ւէա՛. Լայց ի գիրս յաճախեալ են նախակարգեալքն, և համարին պա՛ կասաւոր.

449. Պահաստաւոր Ներդործականքս Ուաւեմ, Կերբի, Ի մէմանց լցայեալ՝ խոնարհին այսպէս.

Կ Ներդործական.

Ես. Ներ.	Ուաւեմ, ուաես, ուաէ. ուաեմք, ուաէք, ուաեն.
Անց.	Ուաէի, ուաէիր, ուաէր. ուաէաք, ուաէիք, ուաէին.
Կատարեալ.	Կերբի, կերբեր, կերբէ. կերբաք, կերբիք, կերբին.
Կամ.	Կերբայ, կերբար, կերբաւ. կերբայք, կերբան.
Ապ.	Կերբայց՝ կերբից, ցես, ցէ. ցուք, ջիք՝ ուաջիք, ցեն.
Հրա. Ներ.	Կերբ, մի՛ ուաեր. կերբայք՝ կերբէք, մի՛ ուաէք.
Ապ.	Կերբիջի՛ր՝ ուաիջի՛ր՝ կերբիցես, ցէ. ցուք, ջիք, ցեն.
Պար. Ապ.	Ուաիցեմ՝ կերբիցեմ, ցես, ցէ. ուաիցեմք, ցէք, ցեն.
Անե.	Ուաել. լոյ, լով. Ընդ. Կերբող, կերբիչ՝ ուաիչ, Կերբեալ. Ուաելոց.

450. Կրաւորական.

Սահ. Ներկ. Ուտիմ, ուտիս, ուտի. ուտիմք, ուտիք, ուտին.
Սպոր. Ապառ. Ուտիցիմ կամ կերիցիմ, ցիս, ցի. ցիմք, ցիք, ցին.
Ընդրե. Ուտիլ տալ. Ընդոս. Կերեալ կերլի, Ուտելի.

Ընդ մնացեալսն ըստ Ներգործականին, կամ Եականեր բայիւս, Կրեալ լինիմ, եղէ, եղեալ. ևայլն.

451. Պակասաւոր անորոշա Ունիմ՝ Ունելութիւն, ըստ ցեալ՝ի Ներգործականէս Կալնուամ, Խոնարհի այսպէս.

Սահ. Ներկ. Ունիմ, ունիս, ունի. ունիմք, ունիք, ունին.
Ընդոսր. Ունէի, ունէիր, ունէր. ունէաք, ունէիք, ունէին.
Կատարեալ. Կալայ, կալար, կալաւ. կալաք, կալայք, կալան.
Ապառ. { Կալայց, կալցիս՝ կալցէ. կալցի՝ կալցէ.
{ կալցուք, կալջիք՝ ունիցիք, կալցին՝ կալցեն.
Հրամ. Ներկ. { Կալ՝ կա, մի՝ ունիր. կալէք՝ կալարուք, մի՝ ունիք.
Ապառ. { Կալջի՝ր՝ ունիջի՝ր, կալցիս, կալցի՝ս, կալցի, ունիցի՝, կալցուք, կալջիք, կալցին.
Սպոր. Ապառ. Ունիցիմ, ունիցիս, ցի. ունիցիմք, ունիցիք, ցին.
Ընդրե. Ունիլ, ունելս. Ընդոս. Ունող, Կալեալ. Ունելի. ունելոց.

452. Ի յապէս խոնարհին և բարդեալքս.

Իկնունիմ, ակնկալայ, ակնկալ. Ակնապաս ունիմ.
Ընդունիմ, ընկալայ, ընկալ. մի՝ ընդունիր. հավնիմ.
Ներընդունիմ, վերընկալայ, վերընկալ. խոպոտ ընդ.

453. Ներգործականս Կալնուամ՝ Ընծայեմ, Խոնարհի, ըստ ինքեան խոնարհի միայն՝ի սահմանականն՝ Կալնուամ, Նուա, Նուս. Նուի, Նուիր, Նույր. և՝ի սաստկադարձ սահմանն՝ Կալնուցուս, ցուս, ցու, ևայլն. և կրաւորականն հաղմի եականեր բայիւս այսպէս. Կալեալ լինիմ, եղէ, ևայլն. որ հաղիւ գտանին՝ի գիրս. իսկ միւս պակասեալքն լցացեալ լինին՝ի վերոգրելոցն.

454. Պակասաւոր չեզոքականքս Երթամ՝ Կիսէէի, Ազայ՝ Ա՛ցուցի, յիրերաց լցացեալ խոնարհին այսպէս.

Սահ. Ներկ. Երթամ, երթաս, երթայ. երթամք, երթայք, Թան.
Ընդոսր. Երթայի, երթայիր, Թայր. երթայաք, Թայիք, Թային.

Կոթոր. Ձոքայ, չոգար, չոքաս, չոգաք, չոքայք, չոքան։
Ադտ. Երթայց, երթիցես, թիցէ, երթիցուք, չիք, ցեն։
Հրտ. Ներ. Ե՛րթ, մի՛ երթար, երթա՛յք, մի՛ երթայք։
Ադտ. Երթիչի՛ր երթիցես, թիցէ, երթիցուք, չիք, ցեն։
Սպր. Ադտ. Երթայցեմ՝ երթիցեմ, ցես, ցէ, ցեմք, ցէք։
Անէր. Երթալ, լայ, լավ։ Ընդոհ. Երթող. Երթեալ. Երթալոց։

455. Պակասաւոր չէզոքս Ա՛եղայ, լսացե՛լ՝ իբայես Ա՛եղանչե՛մ՝ կէտնահ էլէրէ՝, խոնարհի այսպէս։

Սահ. Ներ. Ա՛եղանչեմ, ես, է, մեղանչե՛մք, էք, են։
Անկտար. Մ՛եղանչի, էիր, էր, մեղանչաք, էիք, էին։
Կոթոր. Մ՛եղայ, մեղար, մեղաւ, մեղաք, մեղայք, մեղան։
Ադտ. Մ՛եղայց, մեղիցես, ցէ, մեղիցուք, ղիչիք, ղիցեն։
Հրտ. Ներ. Մ՛եղի՛ր, մի՛ մեղանչեր, մեղարո՛ւք, մեղի՛ք,
Ադտ. մի՛ մեղանչէք։ Մ՛եղիչի՛ր մեղիցես, մեղիցէ մի՛,
մի մեղիցո՛ւք, մեղիչի՛ք, մեղիցեն։
Սպր. Ադտ. Մ՛եղանչեցեմ՝ մեղիցեմ, ցես, ցէ, ցեմք, ցէք։
Անէրեսայի. Մ՛եղանչե՛ւ չելայ։ Ընդ. Մ՛եղանչող, մեղուցեալ
մեղանչելի, մեղանչելոց։

456. Պակասաւոր անորոշս Պարտիմ՝ Պօշալո՛ւի, խոնարհի այսչափ։

Սահ. Ներ. Պարտիմ, տիս, տի, պարտիմք, տիք, տին։
Անկտար. Պարտիի, տիւր, տէր՝ տիւր, պարտէաք, էիք, էին։
Սպր. Ադտ. Պարտիցեմ, ցես, ցի, ցեմք, ցիք, ցին։ Անէ. Պարտիլը

457. Պակասաւոր չէզոքս Ա՛արթիմ՝ կըչնա՛մ, խոնարհի այսչափ։

Սահ. Ներ. Ա՛արթիմ, թիս, թի, մարթիմք, թիք, թին։
Սպր. Ադտ. Մ՛արթիցեմ, ցես, ցի, թիցեմք, ցիք, ցին։

Յակ այլ պակասեալքն լրանան ի բայիս Ա՛ուլնանալ։ որ կ՛որդի ըստ (419)։

Պակասաւոր ներգործականս Վա՛գ՝ Լա՛կ՝, ա՛ռպէ՛, ուռնի միայն

Հրտ. Ներ. Վա՛գ, գոգէ՛ք։
Ադտ. Գոգնի՛ր գոգցես, գոգցէ, գոգցո՛ւք, գոգչի՛ք, գոգցեն։

Յօդուած Լբ։

Օ՞րինչ են Ալէլուիատիկ բայք, և զանի՞նք։

458։ Ալէլուիատիկ կամ անդեմ բայ է, որ միայն է երրորդ դէմնիւ վարի չորս դէմն՝ թիւս՝ յորակութեամբ և՛ ժամանակս։ որպիսի են, կայ է, բացի՛ է, լաւ էր, արժէ, խոտ է, ևայլ։ Զհա բայքս ըստ ինքեանն անտարբեր՝ միշտ ածուր դերանունն կամ անուան յորմէ արեալ կարգին այսու չորիս դէմն՝ եզակի և յոգնակի։ որ * Յիշեցուցանել ձեզ այսուհետև կայ է ինձ ։ յովհ ։ ա ։ ։ * Ասի՛ է քեզ ոչ ուխտել, քան ուխտել և ոչ հատուցանել ։ ծնդվ ։ ե ։ ։ * Լա՛ւ էր նմա՝ թէ ։ ։ ։ անկանէր ՚ի ծով, քան թէ գայթակղեցուցանիցէ զմի ոք ՚ի փոքրկանցս ։ ։ ղուկ ։ ժէ ։ ։ ։ * Խազում նեղուածք պարտ է մեզ մտանել յարքայութիւն Ա՛Ր ։ ։ գործ ։ ժդ ։ ։ ։ * Հաճոյ խոհեցաւ Հոգւոյն սրբի և մեզ, մի՛ ինչ աւելի բեռն դնել ձեզ ։ ։ գործ ։ ժե ։ ։ ։ Ուր դերանունս ինչ, որոշեալ զդիմազուրկս կայ՝ եցոյց լինել առաջնին դէմ՝ եզակի ։ և ուղղի յայտ առնէ, թէ բարի էն վարեցաւ աստ երկրորդ դէմ՝ եզակի ։ և ուղղի որոշէ, թէ պարտ էն դնի առաջնին դէմ՝ յոգնակի ։ այսպէս և զայլս ։

459։ Ասկապէս դիմազուրկ՝ անդեմէն անբաժանելի և ընդունելութեամբ, որ ուղիղ զգօրութեամբ բայի, և զդէմս ինչ ոչ յայտնէն ։ բայց քերականք և զայսոսիկ կոչէն անդեմ, կամ ասկապէս Ա՛նդեմ, որ նոյն երրորդաւն անխառն կարգին և չորիս դէմն՝ եզակի և յոգնակի ։

460։ Զդիմազուրկն բաժանի չերկուս ՚ի բնական, և՛ի պատահական՝ կամ վարելական ։ Ընական է՝ որ չունի զայլ դէմս, և միայն երրորդաւն վարի միշտ ։ օրինակ, Ա՛նկ է ։ արժան է ։ բաւական է ։ ևն (464) ։ որ են

կալմեալք անուամբ և էական բայիւ, և՛ շարադր-
րութեան ուղիղ զվերջաւորով դերանուն՝ ևս զանձ
բևայթ բայ, որպէս ՚ի (458):

461. Պատահական կամ վայելչականն են դիմա-
ւորք, և երբեմն վարին խթր անդէմ, և այս կրկնակի.
մի՝ ըստ վայելչութեանն նշանակուածի, որպիսի են գործք
անկենդան իրաց՝ տարերց, անասնոց, ևլն. որ յատկա
պէս ոչ յարմարին մարդոյ. որգոն, Լ՚մկէ, անձրևէ,
Լ՚ղջայ, տղջայ, ևլն (466): Վերթողք զայսպիսիս փո
խաբերուածք իւիք վարեն յառաջին և յերկրորդ դէմս:

462. Երկրորդ՝ ըստ վայելչութեանն ասվորա-
բար երրորդաւն վարին յիմ դէմս և՛ ի թիւս այս-
պիսի են, Լ՚սի, երևի, թուի, ևլն (468): Լ՚յսր ասի
զնոնարհմունս դասեմք ՚ի ներքոյ:

463. Խոնարհմունք բնական անդէմ բայից:

ա, ()րին. էջսիէ	բ, ()րին. յոգնալէ:	
Ա՚ս. Նէր.	Ա՚ր ժան է.	Ա՚ղէտք են.
Ա՚նի-որ.	արժան էր.	աղէտք էին.
Կ՚որբեալ.	արժան եղև.	աղէտք եղեն.
Ա՚զ՚ա՚նի.	արժան եղիցի, լինիցի.	աղէտք եղիցին.
Ա՚որ. Ա՚զ՚ա՚.	արժան իցէ, լինիցի.	աղէտք իցեն.

464. Լ՚յսպէս խոնարհին և սոքին. Լ՚ղակի. Լ՚նկ
է, անհնար է, բաւրի է. բաւրուր է. բաւ է.
զնդզէ. լմբուն է. ՚ի դէպ է. լաւ է. խնամ է. կամ է.
հաճոյ է. հարկ է. ճար է. մարթ է. յայտ է. շատ է.
պատկան է. պատշաճ է. պարտ է. պիտոյ է. սուղր է.
վայել է. փոյթ է. օգուտ է. օրէն է. ևլն.
Յոգնակի. կամք են. կարծիք են. միտք են. պէտք
են. օրէնք են, ևլն.

465. Խոնարհմունք վայելչական դիմաղրկից ըստ
լծորդութեացն՝ ահա օրինակք

Ի՚ լծորդ.	Ա՚ լծորդ.	Ու՚ լծորդ.	Ի՚ լծորդ.
Ա՚ս՚. Նէր՚ս՚.	Անձրևէ.	Ա՚յգանայ.	Երևի.
Անի-որ.	անձրևէր.	այգանայր.	երևէր.
Կ՚որբեալ.	անձրևեաց.	այգացաւ.	երևեցաւ.

Ըգոաձի •	անձրևեսցի •	այգասցի •	երևեսցի •
Հբա՛ • Ըգոաձի •	անձրևեսցի՛, ցի՛ •	այգասցի՛ •	երևեսցի՛ •
Սբոր • Ըգոաձի •	անձրևիցի՛, ցի՛ •	այգանայցի՛ •	երևիցի՛ •

466 • Պ՝իմաղուրկը Ի՛ւ Լծորդութեան • Ի՛մպէ • արժէ • թխպէ • ծագէ • խոխոջէ • կայծակէ • կարկտէ • հասանէ • հեղեղատէ • ձիւնէ • ձառագայթէ • մրրկէ • յաճախէ • պատահէ • սխալէ • վայելէ • ցօղէ • փայլատակէ • ևն։ Ի՛ատաջէ • զննչէ • խանչէ • խրխնջէ • կաղկանձէ • հաչէ • մլաւէ • մնչէ • մռնչէ, ևն։

467 • Պ՝իմաղուրկը Ա՛ւ Լծորդութեան • Ի՛ւրա՛ քօթանայ • ատորքանայ • գիշերանայ • երեկոյանայ • լուսանայ • ձղփայ • մթնանայ • շաբաթնայ • որոտայ • ևն։ Ի՛ազայ • գրգայ • զննչայ • ձառուղայ • ոռնայ • տզայ • ևն։ Ո՛մանց կատարեալն լինի՝ որոտաց, բազաց, ևն։ և ապառնին՝ գրգասցէ, ևն։

468 • Պ՝իմաղուրկը կրաւորակերպք Ի՛ւ Լծորդութեան • Ի՛սի • Թուի • լսի • կարծի • համարի • հանդիպի • պիտի • ցաւի, ևն։ Յոգնականք սոցին կէրպս ասորին ըստ Լծորդութեցն։

ՊԻՐԻՊՈՒՄՆ,

Շ՛ուրջ զպարբերութիւն բայից։

469 • Ո՛ք մատենագրաց պէս պէս եղանակաւ կարգելն զպարագայս բայից՝ զսեռս, զորակութիւնս և զայլս ծանուցանել աստէն պարապիմք։ Ի՛ւ նախ զսեռսիցն։ Ի՛ներգործական բայք՝ ուրեք զչէզոքականի ունին զնշանակութիւն, և չէզոքականք զներգործական։

* Ո՛ագէ՛ զողորմութիւն քո • ‖ ասղ • լէ • 11 • ՚ի՛ երեւեա՛ր • ներգործական։

* Ո՛ագեսցէ՛ աստղն յայրօթայ • ‖ Ընտ • իէ՛ • 17 • ՚ի՛ յո՛լէ՛, էլլէ՛ • չէզոքական։

* Ո՛ք յաճախէ զփառս • ‖ Նաբէկ • ժէ՛ • 1 • ՚ի՛ դասցէ՛ • ներգործական։

* Ո՛չ՝ յաճախէ ինձ երկիւղ • ‖ Նաբէկ • լէ՛ • 3 • այսինքն շատնայ • չէզոք։

* Որ հարցայ զանուն ՚ի՝ նա կեցցէ. ‖ Նաբէկ. ԺԲ. 1. ՚ի խոտովանի. Ներգործական.
* Արդարին առ ՚ի՝ և նա լսէր ՚ինձ. ‖ ասղ. ՂԶ. 7. ՚ի Հանդիպին. Չեզոք.
* Համբարձէ՛ք զձեռս ձեր ՚ի սրբութի՛ւն. ‖ ասղ. ՃԶ. 2 ՚ի վեր վերցուցէ. Ներգործական.
* Համբարձաւ Ի՛ՆՁ օրհնութի՛ւն. ‖ ասղ. խՂ. 5. ՚ի վեր եւս. Չեզոք.
* Ո՛ստեւցաս միշտ հոգացեալ դիտաւորս. ‖ Նաբէկ. խՂ. 2. ՚ի պէս ըրէ. Ներգործական.
* Ո՛ք զեզ իսկ առեալ հոգացեալ վե՛ր իմ. ‖ Նաբէկ. Ե. 2. ՚ի պըրծած, լուացած. Չեզոք.
* Պաղատիմ մօրդ ՀՂՔ՛. ‖ Նաբէկ. խՂ. 2. ՚ի եւլվա ըսըշ՛. կրաւորակերպ Չեզոք.
* Պաղատիմ մարդասիրութի՛ն. ‖ Նաբէկ. ԺԲ. 1. ՚ի խնդրէ՛ւ ընթրաւորո՛ւ. Ի՛ՆՁ ասա՛ եթէ անորոշ. ղի ուՆի զնշանակութի՛ն Ներգործական.

470. Ներգործականք էական քայլու կերպաւորք եալք եթէ կրաւորական՝ ուրեք պահէն զներգործական նշանակուին. որ ՀԱՀրկեալ լինէր, պահեալ լինէին, խոտովան լինէր, ևն. ՚ի Հրկանէր, պահէին, խոստովանիլ.

471. Ուր յայտնի ՚ի կրելութի՛ն յայլմէ, ներգործականն դնի ՚ի տեղի կրաւորականի. որ * Ոչ՝ այն երկիւղ ես, որ ոչ Նահապ. ‖ ՚ի ոչ թացեալ լինէ նախ. Եղէկ. ԺԲ. 24.
* Ո՛չ հարդ ոչ ՚ի՛ՆՁ. ‖ ՚ի ոչ կիզեալ լինիմ, կամ կիզանիմ. Նաբէկ. ՂԶ. 2.
* Ի՛ՆՁնար է... մուանգամ (մկրտուի՛ւ) Նոր ոգիլ. ԷԲ. Ը. 6.

Յայտ և Ներգործականք լծորդութեանցս այ, ասի, ՚ի սահմանականի Ներկայն՝ յանկատարն և ՚ի կատարեալն Հանարին անորոշ, միով ձայնիւ յայտնելով զներգործական և զկրաւորական նշանակութիւնս.

472 ։ Կրաւորականք ուրեք իբրև անորոշ՝ յայտնեն վնեբգործական նշանակութիւն ։ որգոն , Ադտա , լուա , ցոյց , հաւաքիւ , ևլ ։ իբր ասել՝ Ադ , լուացից , համարեր ։ Յայսիսկ ե կատարեալ և ապառնին երկատեսակ ներգործականաց (417 ։ 423) ։

Կրաւորականք՝ ուր ոչ նշանակեն զկրեսլութիւն իմն յայլմէ՝ համարին չեզոք ։ որգոն , Հաւ , Խոտ , Կոծ , հաւաքի , ևլ (468) ։

473 ։ Չեզոքականք կական բայիւ ձևացեալք՝ ունին ուրեք զգեցուն կրաւորականի ։ այսինքն յայլմէ կրեալ նշանակեն ։ որգոն , Հաղնեայ լինի , ըմպեալ լինէր , ըղձացեալ եղև , խոպոտեալ էղէց , ևլ ։ այսինքն Նեայիմ յայլմէ , զգայի , ևլ ։ Նա ուրեք ինան չեզոք ։ որգոն , Հաղնեալ լինի , խոպոտեալ լինէր , ինայեալ եղև , ևլ ։ յր Նկանիմ , թագաւորիլ , ինայ ։

474 ։ Կրաւորակերպ չեզոքականք (429)՝ զնծորդումին վախեալ՝ Նմ , վարին իբր ներգործական , կամ անցողական ։ որգոն , Հաղթեմ , բնակէ , դադարէր , իրաչէքեայ , հնազանդէր , պաղատեցայ , ևլ ։ ահա օրինակ ։

* Ալ՝ լռեր և մի՝ դադարէր , և մի՝ տար դադար ականքումբ յարատևութեան ։ || յր մի՝ դադարեցուցանէր զանձն քո ։ ղէ ։ 18 ։
* Ոչ՝ ամ գազանս և զանասունս և զթռչունս ածեալ առաջի մարդոյն հնազանդէր ։ || յր հնազանդեցուցանէր ։ ածախ ։ 91 , 92 ։

Նա է զի անորոշ սեռի յարմարին կրաւորակերպքն , որպէս պաղատին՝ ի (468) ։ Ոչ այսպիսիս անիրապետս յայտնեն խնդրատուքիւնքն ։

475 ։ Նական բայք՝ ուր ուրեք վնեբգործականի յայտնեն զնշանակութիւն ։ Ար * Նա վիճն էր ինքն տէր ։ || յր նշանակէր զտէր ։ ա ։ Կորնթ ։ Ի ։ 4 ։
* Նաթեն երիվարքն գետեզիկք՝ եւթեն ամ էն ։ || յր նշանակեն ։ ծննդ ։ խա ։ 26 ։

476 ։ Պրակութիւնք բայից իբր ազգակիցք՝ տեսանին յաւէտ վարեալ փոփոխակի ։ և այս է հատարակ սովորութիւն նախնեաց՝ զչրամասականն կոչդել իբր

սահմանական, զսահմանականն իբր հրամայական և սորագասական, ևն. ուստի և ժամանակս նոցին՝ նոյն յանգիւ յարգէին փոխան իրերաց. ահա յայտ նուիրեալքն կարգաւ։

477. Ո՞ հրամայական ներկայն՝ որ ներգործական յանգի էր, և կրաւորականն ի բոյ, զոր վերէին նախնիք իբրև կատարելոց երկրորդ դէմ. զոր ցուցաք միայն յօրինակս գրեանն (378. 383), այսպէս. Վերէիր, արէիր, լուայիր, էիր. գրէցարուք, լուայբուք, լուարուք, յարէրուք, ևն. փոխանակ ասելոյ՝ Վերեցիք, արկիք, լուացիք, եւիք կամ եւայք. գրեցայք, լուացայք, լուայք, յարեայք։

478. Ո՞ սահմանական ներկայն և վկատարեալն զոր նէին իբր հրամայական, ըստ այսմ. Լաւ՞, բարւոք նայ, լե՛, կալայ, նուաճայ, ևն. փոխան դնելոյ՝ Լա՞ցէ՛ք, բարկացէ՛ք, լուարո՛ւք, կալարո՛ւք, նուաճարո՛ւք։ Այս փոխադրութիւք՝ յաւէտ տեսեալ լինին ի յոգնականս։

479. Ո՞նիկատարն՝ անցելոյն յարաբերութիւք (355) համարի իբր ներկայ և կատարեալ. ՚ր * Ոնչն իսկ (ոչ՝) գէութէր զնոչ ՚ի մարդն. || ՚ր գիտէ զինչ կրեալ լինի. յովհ. ը. 25։

* Խորհէր ՚ի պատուիրանս քո զոր սիրեցի. || ՚ր խորհեցայ. սաղ. ՃԺ. 47։

480. Ո՞ սահմանական ներկայ և վկատարեալն՝ իբրև սպառնի սորագասականի կամ սահմանականի, և սպառնին իբրու ներկայ. ՚ր * Վասն զորութեց թագաւորն ՚ի նորոգել զարարածս. || ՚ր գայցէ. ղուկ. 7։55

* Ահագաւոր փառաց Աստուծոյ՝ որ ժամանեալ գայ ՚ի յերկինից. || ՚ր գայցես. ղուկ. 7։9։

* Ոնդ ամ աշխարհ ամէն (աւետարանն) և պատգամեսցի զաւետարանս զայս ամէն ի համայն տիեզերս քարոզել։ || ՚ր հաւատիկ էնն տէր բիւրուվք սրբուվք հրեշտակօք. || ՚ր եկեսցէ. յուդայ. ա. 4։

* Այլ զորս արդարացոյցն, զնոսին և ֆառաոնէ աչքար։ || հռով։ ը։ 30։ || Ուր վասն անվրէպ սատուգութե՝ կատարեալ ժամանակին դնի փոխանն ապառնւոյ։ իբր ասել՝ ֆառաոնէ պատոյէ։ զի առ Այ իբր արարեալ է՝ զոր ինչ միանգամ՝ ի յաւիտենից կարգեաց։ ընդ * Ուր արար զայնս՝ որ յապային գալոց են։ || Եսայ։ խե ։։ * Ուր ընդ ծով և ընդ ցամաք գնասցէն։ || ծառ։ գէդ։ * Ուր ապառնի բայս գնասցէն՝ եդեալ է միանգամայն և ի տեղի ներկայի՝ գնան։

481։ Հրամայականն՝ նոյն ձայնիւ համանգամայն յապառնի զներկայ և զապառնի, որ ըստ իմաստիցն զա նազանին (361)։ վայ նոյն կերպիւ կրկնեալ տեսանի յերկոսին ժամանակս (379) ևբ։ օրինակ իմն * Ընդ աջմէ քումմէ հայ՝ ընդ իմմստուն սբ կուսանս։ || յիւ կացուսցես։ ղաբաէ։ 379։

482։ Պատրաստականն՝ անխափր կարգի իբր հրամայական։ որ * Ո՝ ի՛ լինիցին քեզ աստուածք օտարք... ի՛ առնիցես դու քեզ դրօշեալ։ || օրէնս։ ե ։ 7։ Պատրաստականքս լինիցին, առնիցես՝ դնի բուն հրամայական, ի՛ եղիցին, ի՛ արասցես։ պէ՝ էլ։ ի։ 3։ 4։ * վրկանս ընդ անձին։ ։ ։ ի՛ առնուցուս։ || այսինքն ի՛ առջևք։ ըխ։ ։ ևե։ 31։ * Ո՝ ի՛ խոտորիցէ՛ ի՞ ոտնէ ։ ։ ։ և ի՛ երթայցէ՛ զհետ ոչնչից։ || յի ի՛ խոտորիք ի՛ երթայք։ ե։ ըափ։ ժբ։ 20։ 21։ Լսակ հրամայականաց՝ շեշտ և արգելական մակբայն է յայտարար։

483։ Լծող զհրամայական ներկայի զխոտորումն յաչխարհաբառն՝ յոր յաճախէ լամբրօնացին գներ գործականս՝ Խոտոռեցէ՛, խօսէ՛, ի՛ երագես, ի՛ հաւատս, ևբ։ իբր ասել՝ խոտոռեցեա, խօսեաց, ի՛ երագէր, ի՛ հաւատար։ Իսկ զներաւորականսն՝ Հալածէցէ՛, սրբէցէ՛, ուրէցէ՛, ևբ։ փոխանակ՝ հալածեաց, սրբեաց, մկրտեաց։ այլ ի սակաւս տեսանին այսպիսիք, և զգուշալիք միշտ։ Ա։ յարան յաւաջացեալ առ վարժուի բայից՝ համառօտեացուք և զընդունելոյն, որոց ընտանեցար ի խոնարհումն։

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

ՕՐԻՆԵՔ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԻՆ.

484. Ընդունելուին է բառ ծագեալ ի բայէ՝ նշանակիչ ներգործութեան ընդ ժամանակ կատարման դիմի. Կոչէ ընդունելոյ, զի հարցական եալ նշանակութեան բայի և ածական անուան՝ յերկոցունց ևս ընդունի զյատկութիւնս. բայց ոչ ձևանայ իբր բազադատական (58).

485. Ընդունելութիւն կերպասարկեալ յանգի յայ, հինգ մանկունս, ոչ, կամ օղ, էղ, եալ, ի՛լոյ. որգոն, Վարողն, քարողիչ, քարոզեալ, քարոզելի, քարոզելոյ. բայց ձևացեալք յերկու յանգս եալ, լոյ, միշտ նշանակին ներգործուի ընդ ժամանակաւ՝ առանց դիմի և խնամարհմանի, որ է իսկութի ընդունելուէ. իսկ յանգեալք ի օղ, էղ, լի, են բայածական, և կարգին յածանցս անուան (140. 142. 146) ևն. որոց մանկիկք են համազօր այոյ եղերից, և յայտնեն զորպիսութի յարմար ներգործուէ իրիք. բայց աստանօր հատարա կացն հետևեալ կարգի յայտնեմք զկարեւորսն.

486. Լսեմք ծագեալ ի բոյե. այս է՝ ի սահմանս կանի ներկայէ և ի կատարելոյ. Ի սահմանականի ներկայէ կերպասարեալք են, Կրող, գրիչ, գրեալ. լուանալի, լուանալոյ, ևն. յորս երևի էնն յատկութի բայից՝ որ խնամարհին ընդ առաջնոյ օրինակաւ Լսի ընդրդուէ. Ի կատարելոյ են, Լուարձող, կամեցող, գրեցեալ, լուացեալ, զգեցեալ, ևն. Որոց կատարեալ ժամանակն ունի զմանիկս էն՝ այնորիկ լինին էցող, էցեալ (405), և ոչ բնաւ արէնեալ, խոզեցեալ, ևն. Թէև գտանին ոմանք՝ ադուցեալ, վարկուցեալ ևն (424. 431).

487. Ենանօթ ու, ի է յանգիւ բառ՝ է զի ընդունելուէ գտանի, և է զի անուն բարդ և ածանցեալ. որոյ զանազանութի և յատկութի այս է. Ընդունելուին՝ բաստորոգեալ ի բայէ և ի նոյն վերածի, որպէս ի (436). Իսկ և ածանցեալ լինի յանուանէ

այսպէս ։ Խարել, ծաղկալ, շնորհալ, զգուշալ, զուարճալ, հրաշալ, եւն ։ այսոքիկ են իսկ անուն, եւ ոչ ընդունելոյ, զի ոչ վերածին՝ի բայ։ եւ չէ մարթ ասել՝ Խաբէ, ծաղկի ։ զուարճաւ, հրաշաւ, եւն ։

Յօդուած ՃԸ ։

Որանի՛ են՝ պահանջ ընդունելոյ ։

488 ։ Ընդունելոյին ըստ բնութ (484) ընդունի զբայն եւ զանուանն զհետեւումունս զեւթնեքինս ։ Սէր՝ ժամանակ ըստ բայի, թիւ՝ հոլով եւ հոլովմն ըստ անուան ։ իսկ ձեւ եւ տեսակ իբրեւ պարագայ ասի (34) ։

489 ։ Սէրք ընդունելոյ են չորք ։ Ներգործական ։ Ի՛րող, ծնօղ, գրէչ, քարոզէչ, կռչեցեալ, լուացեալ, ասելոց, եւն ։

Հրաւորական ։ Ի՛րեցեալ, լուանալի, ասելոց, եւն ։

Նպատակ ։ Իսորհեալ, խօսեցեալ, ծնանելի, սկսանելոց, եւն ։

Հեղք ։ Ի՛մաչող, չէաւ, չեցեալ, բնակիչ՝ կելի, կելոց, եւն ։ Հնոյս տեսանի, զի ներգործականք ոչ յանգին՝ի լի ։ կրաւորական եւ անորոշն՝ ող, էչ ոչ լինին ։ չեզրական էչ՝ յոյժ հաղիւ գտանի ։ իսկ եալ՝ լոց, չորեցուն սեռից եւս յարմարին ։

490 ։ Ժամանակն ե երիք ։ Ներկայ՝ գրող գրէչ, եւն ։ Ընդեալ՝ գրեալ, գրեցեալ, եւն ։ Ապառնի՝ գրելի, գրելոց, եւն ։ Յիրապէս ընդունելոյ յանգեալն՝ի եալ՝ յայսանէ զանցեալ ժամանակ, եւ վերջացեալն՝ի լոց՝ ապառնի ։ իսկ բայածականք ող, էչ, ի եզերեալք՝ վկայմարթուի՝ ինն ունին առ ամ ժամանակս ։

491 ։ Ձևն ե երիեակ ։ Պարզ՝ ազդող, անըմբռնելի, մահացուցիչ եւն ։ Խարդ՝ աշխատասիրողբազ հիւսիչ, ջրջափայլեալ, բազմագիթելի, բարեխօսելոց, եւն ։ Երկնաբարդ՝ ընդդիմամարտող, եւն ։

492 ։ Տեսակն ևս երիք ։ Ախտական՝ գրիչ, արկեալ, Թողլոց, եւն ։ Ձանցեալ՝ անգրելի, բարգեալը

լուսաւորիչ, մուրթացուցեալ, ևբ, փաղաւեալ՝ անմատչելի, հացուցեալ, ևբ. յորս տեսանի՝ անուսան և բայլի մասն ընկամքեք ածանցեալ ։

493 · Անուն է երկու · Նշանակի՝ պատուէրն, սիրէն, ևբ ։ Յոդնակի՝ պատուիրաք, մեծարեալք, ևբ ։

494 · Հոլովի է տասն՝ ո-ըշխան, ո-ոխան, ևբ ։ Հոլովումն ևս ըստ անուանց այսպէս ։

Միրոյ, ղէ, ղա- · սիրողք, ղոց, ղա-ս, ևբ ։

Անարգմանիչ, մանչէ, չա- · նիչք, չաց, չա-ս · ևբ ըստ երկրորդ հոլովման (196) ։

Նշալ, ելոյ՝ ելոյէ, ելովէ, եալք, ելոց, ելովս ։ Գնովեալ վերոյ, լով, լոյ, լովս ։ Միրեցեալ, ցելոյ, լով, սիրեցեալ, ցելոց, լովս, ևբ ըստ հինգ · (217) ։ Ալաղէտ, լոյ, լեա- · լեք, լեաց, լեա-ս, ևբ ըստ երրորդին · (202) ։ Այս վերջացեալք՝ նախադրեա հոլովին այսպէս, Նշանէ ոյ, էնէ ոյ, էդէ ոյն, էնէ ոյ, էնէ ոյ, էդէ ոյս, ևբ։ Նոյնպէս զմիոյ միոյ եղերաց զկարևորսն պարզեսցուք ՚ի համառօտութիւն ։ Աստուածեան գլխաւոր մասունք հոլովականք, մնացեալ անհոլով իբրև պարագայ յածին զարգաց · յորս յայնոցիկ յառաջնոյս հնուրհդն Ա.Յ ։

ԳՈՂՈՎԱԿ ԱՌԴ ։

Ո՞Ր Է ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՆ, Ա ՀԱՆԻՉՆ ։

495 · Նախադրութիւն է բառ կամ մանրիկ, որ հոլովելի մասանց յառաջ եդեալ՝ յայլ մարէ զնա ՚ի հոլովս ինչ, կամ իբրև պարագայ յայլ նէ դյարմարուի իրաց առ միմեանս ։ Հոլովելիք են անուն, դերանուն, անեբևոյթ բայ և ընդունելութիւն, զորօք յածի և նախադրութիւնն, ոչ փորձի ՚ի հետևեալսդ ։

496 · Նախադրութիւն բաժանի յերկուս՝ ՚ի հոլովս կերս և ՚ի հոլովառս ։

497 · Հոլովակերան որ մասնաւորաբար ասի Նախդիր, էն առաջ ինչ՝ կամ վանկ, որ հոլովելեաց յառաջագ եդեալ՝ կերպաւորէ զհոլովսն · որ էն սորա, ՚ի, ՚յ, ՚էյ, ա-, ա-՚ի, ՚յ, ընդ · ն, ընն, նէդ, ապ ։

Հետին չորքն խափանեալ են այժմ, իսկ առաջինք ի գործ ածին այսպէս։

498. Հոլովակերտս ը, կերպաւորէ զպատրառական՝ զՀայցական և զպատճառական հոլովն. որգոն, պատուհաս, պիս, պծնողէ, ևն։ Ի բառս որոց սկզբնատառ է բա պաձայն, զորուքէ ունի զտառն ը, որ ի հարկաւորութե և ի գրադարձս դնի ներգործութե։ Արեք յարեալ իբր առ սեռականքս պահի, պտան, պգեանի, պքարի, ևն. համարի որպէս ի, կաղմեալ տրական կամ ներգոյական են, և նշանակէ ի վերայ։ Հետանի և ուրեք փոխանակի ի, ց. ար * յուղարկէ զճանապարհայն. պմեր կողմն գալ. հարցանել զհարս. մինչև պմերն Թոր գոմ. ‖ այ ի ճանապարհ, ի մեր կողմն, ցհարս, մինչև պմերն (332). զոր յերկրորդ հատորն յաճախեմք ի հայցական խնդիրս քննութե։

499. Հոլովակերտքս ի, ց, ա, ընդ, ի, ց, ա՝ի, կաղմեն զսկզբնական՝ զտրական և զներգոյական. որգոն, ի տառէ, ա՝ի հօրէ, յերևելեաց, յաղգս, ա քեզ, ընդ աչմէ, ընդ նա, յաւուր, ի յառնուլն, ևն։

500. Հոլովակերտս ց՝ ձևացուցանէ միայն զտրական հոլով. որգոն, յաշակերտս, ցոտէր, ցնա, ևն. այս նախդիր՝ մինչ յորի առ բաղաձայնս՝ զորուքէ հնչէ զտառն ը. ար, ցընա ցբառ. ևն, իսկ տրականքս՝ ցոչխ, ցանգ՝ցանկ, ցերէկ, ուրեք իբր ուղղական նորոգ հոլովին այսպէս. ցայգ և ղ ցերէկ. ցերէկ ի, ի ցերէկ, ցանկի՝ ցան գոց, ևն. (283). Ի. յս ց նախդիր՝ ուրեք գուշակէ զնա խադրութե ‖ Ինձ. ար * Ասացի ցայդ վայր եկեսցես. ‖ այ մինչև ցայդ վայր. յովհ. ը. ii. (177. 336). Ցառաքելոցն զնարդ և որոյ յարին, յայսանեմք ի ծանօթութե։

501. Ծանօթ. ա, Հոլովակերտքս ը, ց, ց կցեալ միանան ընդ բառին. իսկ ա, ի, ընդ՝ դնին փոքր ի բառատ։ Ցաս ը, ա, ց, ընդ՝ անխոհեմ յարին առաջի հոլովելոյս, որոյ սկզբնատառ՝ եթէ բաղաձայն լիցի, և եթէ ձայնաւոր. և ի, ա՝ի՝ պատշաճին բառի՝ որ սկզբնատառ լինի բաղաձայն (187). իսկ ց, ի, յարմարին՝ որոյ ձայնաւոր է սկզբնատառն, կամ

զօրութիւն ունի զձայնաւորս ը. որ չշեմարանէ, ի չշեմարանց, չաբանչելիս. զորս հնչելմբ չշեմարանէ, ի չշեմարանց, չաբանչելիս. Եւ նախդիրքս առ ընդ՝ լինին և հոլովառու, որ տեսցի ի յաշխրդ յօդուածս։

502. Անօթ. բ. Ալաբաստեայ հոլովակերան՝ ուր բեք զօրութիւն կրկնի առ յետադայ բառն. որդան, * Անար ի չայրին, ընծայեցար բեզդ ձեմ. || որ ի բեզդ ձեմ. ղարաչ. ե. 36։

* Ալ. յսօր զմովսէս և զՀեղիսա ածեալ ի մեռելոց և կենդանեաց. || որ և ի կենդանեաց. ղարաչ. ձ. 523։

Ա սա այսմեն, ա՛ ի չաւէ, երանէ ի երուան, ձենաց ի ձեանս, չաչեաց աչեա, ևն. իբր ասել՝ չամ չամէ, ի դրանէ ի դուռն, ի կենաց ի կեանս։

503. Գ. Տառքս չհ, բառի իմիք սկզբնատառ գտեալ՝ երբեմն ընուն զտեղի հոլովակերաի. որ, չաճախ, չաճախ, չաւէ, չաւխեան. հանդիպեա, հարա, հզէ, ևն. համարին եգեալ ի չաճախ, ի չատակ, ի չարգ, ի հանգիստ, ի հարաւ, ի չոգիս. ահա օրինակք. * Որ չաճախն ընձեռեալ բազմութեան փառաւորիս, և ի չատն մատուցանել նովին չափ սիրիս. || նաբէկ. ժգ. 3։

Ա. հա ասա չաճախն համարի եգեալ ի չաճախն, ուզ դնի և յետադաս ի չատն։

* Հայր չաճախս զժոխոց. || որ ի չատակս առաք. ժգ. 15։

* Հանգէ զնա չաբեայ իւրոց. || որ ի չարկաց առք. ծա. 7

* Ո՞ինչպէս չաբին լուսոյ ածեր. || որ ի չարկն նաբ. ժգ. 3։

* Կայ հաբասց կողմանէ. || որ ի հարաւ չ. խոբ. ա. 9։

* Ի սա ազգաց հզէս նբ փոփոխի. || որ ի չոգիս նբս. ի՞ասք. ե. 27։

* Ի չային հոգին ցորբան հզէս մեր բնակէ. || որ ի չոգիս (162)։ Կայց զգուշալի՛ են այսոքիկ։

504. Հոլովառու նախադրութիք են բառ, որ ըստ ինքեան ոչ կատարեն զիմաստ ինչ. այլ զհոլովելիսն առեալ խնդիր՝ իբրև պարագայ նոցուն չարմարին զանազան նշանակութիք. այս է՝ չայտնելով զվայրն՝ զկարդ՝ զժամանակ, ևն. ըստ որոյ որոշին չերբեմն առ ակատոր են, Տեղական, դասական, ժամանակական,

պատճառական, նմանական, ներկական • զատական • կզորդական • փոխարինական • ծածկական • գերադրական, բազդատական, միջնորդական • որոց զնոսին և զինդրատուն աւանդեմք յորոշ յօդուածս։

Յօդուած իե։

505 • Անաչուն խոկուն նշանակութեն սոցին՝ շարադրուն ասց զնոյնքան յաջողակուն։ Ո՞ր են պեսոյ Ա, ախաթրսե, և աշխ ընդ նոյն։

ապա զարզաբանեացուք տեսակ առ տեսակ։ Ցեղական կոչին նախադրութիքք՝ որ զայր խնդրոյն նշանակեն • և են սոքին • Ա վերայ, ի վերոյ • ներսոյ, ի ներսոյ • արտաս, արտասոյ • ի ներ, ի ներէն, ի ներսոյ • շուրջ, ի շուրջ, շուրջանակի • ընդ, ի ընդ, ի ընդոյ • ընդ ընդոյ, ընդ ընդոյն • ընդ ընդոյ, ընդ ընդոյն • ընդ ընդոյ, ընդ ընդոյն

աշխա՛ս, պաշճառա՛ս, ի պէտս. ի հանար, առ. ընդ. ընդ, լծ. ար * Ա՛ան բազմանալոյ անօրինութեան՝ ցամաքեսցի սէր բազմաց. || Առակ. իե. 12.

509. Ա՛նանականք են, զի զնանուն և զայրամարտութիւն ի նմին ի խնդիրն նշանակեն. որ են սոքին. Ո՛ՂՆԷՆ. Նման. էէէ. էէէ՛. էէէս. արպէս. գոռանալ. հանգոյն. ասէ. ման, ընդ, լծ. ար * Ա՛մենայն ոսկի (առաջի իմում) էէէ՛ սակաւ մի առաջ, և արդէս կաս համանեսցի արձաթ || Էնոս. է. 9.

510. Ա՛ԷՐՀԱԿԱՆՔ են, որ զընդդիմութիւն զհակառակուն առ խնդիրն ծանուցանեն, որ են. Ա՛ԷՐՀԱՅ, հայոցա՛յ, էէ՛, ընդ էէ՛, առ, լծ. ար * Ա՛արիւն ցանկայ հայոցա՛յ հոգւոյ, և հոգի հայոցա՛յ մարմնոյ. || գաղատ. է. 17.

511. Ո՛ՅԱԿԱՆՔ են, որ զխնդիրն զատեալ՝ որոշակի առաջի առնեն, և այսոքիկ՝ Ո՛Ր, որ, հե՛տ, հետ, հոսա՛. առանց. բայ. բայց. բացա՛ս. որէ՛, որո՛ւ. ման. լծ. ար * Հաւատաք առանց գործոց դատարկ են. || յակ. բ. 20.

512. Ա՛ՑՈՐԴԱԿԱՆՔ են, զի ցուցանեն զմիութի՛ կցորդութիւն ընդ խնդրոյն. և են. Ա՛ԽՅ, ջհե՛ս, հանդերձ, ընդ, լծ. ար * Խնդրեա՛ զխաղաղութի՛, և ե՛րթ զհետ նորա. || ապաշ. Ջգ. 15.

513. Փ՛ոխարինականք են, որ փոխարինութիւ՛ն իմն յառաջ բերեն զխնդիրն, և են. Փ՛ոխան, փոխանակ, փոխարէն, ի տեղի, ընդ. լծ. ար * Ա՛ի չար փոխանակ չարի հատուցանել, կամ բամբասանս ընդ բամբասանս նաց. || ա. պետ. ե. 9.

514. Չ՛ԱՓԱԿԱՆՔ են, զի նշանակեն ծաւ՛ռկ գաղա՛ զխնդրոյն. որ են. Չ՛ԱՓ՛ՈՒ, գաղա՛, գաղանի, չանիս՛ուլ, խափան, լծ. ար * Վա՛ղ՝ զի մօրէն երթայր յեկեղեցին. || Հարանց վեր. իզ. 9.

515. Վ՛ԵՐԱԳԱԿԱՆՔ են, որ զխնդրոյնն գերազանց իմն նշանակեն. և են. Վ՛ԵՐ, էե՛ր, ի վե՛րոյ, ի վե՛ր ման, գե՛ր ման, աւելի՛ ման, յաւէ՛ս ման, առաւե՛լ ման, անդր ման. լծ. ար * Ա՛րիւն հոգւոյն ա՛յ բաշխեալ մատուցանի՝ յաւէ՛ս ման զՀաբե՛լին || Նոսէ. հէ. 6.

ԺԷ

Ի՛Ջ, ընդ Ի՛Ջ, ի Ի՛Ջէ, ի Ի՛Ջոյ. ընդ Ի՛Ջս. ընդ Ի՛Ջս. ի Ի՛Ջսն. ընդ Ի՛Ջսն. ի Ի՛Ջսէ. ընդ Ի՛Ջսէ. ի Ի՛Ջսոյ. ընդ Ի՛Ջսոյ. ի Ի՛Ջսս. ընդ Ի՛Ջսս. ի Ի՛Ջսսն. ընդ Ի՛Ջսսն. ի Ի՛Ջսսէ. ընդ Ի՛Ջսսէ. ի Ի՛Ջսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսոյ. ի Ի՛Ջսսս. ընդ Ի՛Ջսսս. ի Ի՛Ջսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսն. ի Ի՛Ջսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսէ. ի Ի՛Ջսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսս. ի Ի՛Ջսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսն. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսէ. ի Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսոյ. ի Ի՛Ջսս. ընդ Ի՛Ջսս. ի Ի՛Ջսսն. ընդ Ի՛Ջսսն. ի Ի՛Ջսսէ. ընդ Ի՛Ջսսէ. ի Ի՛Ջսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսոյ. ի Ի՛Ջսսս. ընդ Ի՛Ջսսս. ի Ի՛Ջսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսն. ի Ի՛Ջսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսէ. ի Ի՛Ջսսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսսոյ. ի Ի՛Ջսս. ընդ Ի՛Ջսս. ի Ի՛Ջսսն. ընդ Ի՛Ջսսն. ի Ի՛Ջսսէ. ընդ Ի՛Ջսսէ. ի Ի՛Ջսսոյ. ընդ Ի՛Ջսսոյ. ի Ի՛Ջսսս. ընդ Ի՛Ջսսս. ի Ի՛Ջսսսն. ընդ Ի՛Ջսսսն. ի Ի՛Ջսսսէ. ընդ Ի՛Ջսսսէ. ի Ի՛Ջս

ցեղս · ցերդ · ասա երդ · ասա ընկերք · հանդերձ · յանդիման ցեղս յանդիման, ցեղասպա, ի կոյս · յոյս յոյս · յոյզ յոյս · յոյն յոյս · ցեղս յոյս · ի վեր յոյս · ի վայր յոյս · յոյնէ, յոյնէից ի յոյնէ : Ո՞չ ինձ · յասաջոյ · ցեղոյ · ի յոյժ · Ո՞վ ասա · ասիա · յաղագս · աղագաս · պատճառս · ի պատճառս · ի պէտս · ի հասոյ : Ո՞չ ցրկեն · ասիք · գոռանալ · Լուր ընդ դէմ · հակառակ · ներհակ : Հաճանչ : Ո՞չ հէք : փոխան · փոխանակ · փոխարէն , ի աչս · ի ցեռն · ասա · ասա · ի · ընդ , ևս , ևր * Ի վերայ սրդուց իմասանոյ ուրախ լինիմ (Հայր) · || առաջ · իդ · 24 :

* Յերեմիաձառ իցես լսոյնուհետեւս առ ի ներքոյ երկնից · || յովէ · ՀԸ · 18 :

* Կայծակազդուհիս առնիցեն արեւոյ վարդապետութեն · || հոռ · ԺՂ · 17 :

* Ո՞վքեր ձեր որոշեն ի միջ ձեր՝ և ի միջ Ա.Յ · || եսայ · ծ · ԼԲ · 2 :

* Որ առաջի մարդկան բարձր է , պիղծ է առաջի Ա.Յ · || ղուկ · ԺԶ · 15 :

* Կատակ ցեղս մանկու հաստատուն է · || երէմ · ԼԲ · 17 :

* Չարաճեսցի հանդերձ աթոռոյ քոյ · || նաւակ · ՀԸ · 2 :

* Յուցմունք (զսէր) յանդիման առ Հիմնադիրեացս · || Ը · հռոմեր · ՀԸ · 24 :

* Կնոցա ցՅ- յոյնկոյս ծուխն · || յովէ · Ղ · 1 :

* Ո՞ւճ ասացաւ Հայր , յաղագս պատճառին է մեճ՝ և ոչ վասն քնութեն · || ընդ հան · 116 :

* Ձգաւորին ձեր ոչ լինիցի ի պատճառս մարմնոյ · || գաղատ · Ե · 13 :

* Որոց ասիլ են հիմնոտա՝ և աղեբսանդրոս · || ա · պետրոս · ա · 20 :

* Կայր ցՅ- ընդդէմ գանձանակին · || նաղլ · ԺՀ · 41 :

* Որ ոչ ընդ իս է՝ հակառակ իմ է · || նոտր · ԺԲ · 30 :

* Հաճանչ իմ ծիլինչ կարէք առնել · || յովէ · ԺԵ · 5 :

* Ո՞վ թէ փոխանակ ձկանն՝ օձ տայցէ · || ղուկ · ԺԱ · 11 :

* Ո՞վ փոխարէն բամբասանացն բամբասել · || Գնդ · Ի · 2 :

* Ընդհարձն և ձգմարտուհին ի ցեռն ցՅ- Ա.Յ էղեն · || յովէ · ա · 17 :

* Լաչ առնեմ ձերոյ ասելն. || ա. Կորնթ. ՟ը. 5։
* Արկին դառաստանս տալոց են . . . առաջինն՝ ընդ մեղանացն . . . երկրորդ և մեծ՝ ընդ գայթակղուելն սիրելոյն պատճառ. || յհ վ մեղացն ընդդէմ. 17։
* Վրէժն պատուիրանն Ա.յ . . . ա՜ի զմեզ կիցուցանելոյ. || Եբ. Կաթ. 595։
* Ի՜նդ անմահին՝ ի ձանապարհ մի երթար. || Գէր. իբ. 14։
521. Վարժիկական առնուն նախադրութիւնք. Հանդէպ. Դէմ. Յետ. Յետոյ. Յետոյ. Յաւել. Հետ. Ընդ. ա. ընդ, ևս. ՟ը * Հիշատակ արդարոյն հանդէպ գովեսցէ. || ա. Կորնթ. Ժ. 7։
* Ա՜րմնով յետոյ եմ, սակայն հոգւով յետ եմ. || ա. Կորնթ. Է. 3։
* Ո՜ր ուռնէր՝ արկ, գոյիւ չափ զկեանս իւր. || Առակ. ԺԲ. 44։
* Ո՜ր հարդ եմուտ ի տունն Ա.յ ա. ար իմիթարսաւ. || Առակ. ԸԲ. 26։
* Ձէհք ընդ օրինօք՝ այլ ընդ շնորհօք. || հռ. Ը. 14։
522. Պարտականն խնդրող նախադրութիւնքն են. Ընդ. Ընդ ինչ. Գէթ. ևս. ՟ը * Ընդ զնուաճ փայտատակեաց լայս յերկինից. || Գէտ. Ի. 3։
* Ձարձակեցաւ . . . ընդ ինչ զանմնօք նը. || ա. Կորնթ. Է. 24։
523. Հայցական առաղք սորա են. Ասպէս. Էբէ. Էբէ. Էբէ. Էբէ. Գէթ. Ցան. Ցան. Ի վէրջոյ Ցան. Առաւել Ցան. Գէթ Ցան. Ի վէրջ Ցան. Անդր Եա, ևս. ՟ը * Ա՜րդ արքն պղծէս զարմանէնիս ծաղկեացին. || Ասղ. ղ. 12։
* Լռեն էբէ զփայտ չորացեալ. || Ոգբ. Ի. 8։
* Ի՜րերն զընկերն էբէ զանձն, առաւել Ցան զոգ Ջակէոս և զզոհս. || Առակ. ԺԲ. 33։
* Ո՜ր ասց պատասխանի Ցան զնել ինչ անզգամ մուխ է. || Առակ. ԺԲ. 13։
* Ի՜նկալարուք . . . զգիտուն՝ առաւել Ցան զոսկի ընտիր։ Ա՜ւել է իմաստուն Ցան զհարիւր պատուական. || Առակ. Ը. 10. 11։
* Ա՜նդէս զպայմանն՝ ընդդէմ հարց իւրոց. || Յով. ՟ը։

524 · Ակզբնական պահանջողք սոքին են ։ Լուայ ։ Բայ · ասա · Բացատ · ի Բայէայ · սէրէ · հետ · Ներսես · գալ · Գագանի · ընկեր · Բանասէր Խոսրով · Ծածկել · հետ · ըստ · առ · ևն ։

* Ի Վէր Ի Բայ Յ Ի Յ մերմէ · ։ առ · ժէ · 32 ։
* Ի Ի · ի Բայէայ առնիր յինէն · ։ առ · լիս · 11 ։
* Ի Չ Թէ այլ ներգործուի երբ Ի Ծ ուէն · սէրէ յ ի մասն նոյնև այլ մասինցն · սէրէ յ Ի Ծ ուէն · ։ ընդ հան · 116 ։
* Վ ործք ամբարշտից · հետ էն · ի գ լուսէ · ։ առ · ժէ · 19 ։
* Ամրաք լուսեց հեռացէ Ներսես է յինէն · ։ ասա · ժէ · 2 ։
* Ի Չ է ընկեր · ի լսողաց բանիս · ։ Ներսես · 793 ։
* Ի · ի Թէ Լուծ ասա ինչ հոգ յաբրահամէ ծառայէ իմմէ · ։ ծնն դ · ժբ · 17 ։

525 · Ալախտբիւ տրական ախտրժողք սոքա են ։ Ա · Ինչ · Ինչև · հոգ · Ներէց · ասա · դէպ · Ներսես · Բայ · ըստ · առ · ընդ · ևն · պր * Պաղամէոս տիրեաց · · · Ինչ Ի քաղաքն սեւեակիացւոց · ։ ա · Ներսես · ժա · 8 ։
* Ի Հան ընկն Ինչև ի բեթանիա · ։ ղուկ · լէ · 50 ։
* Ո ամանս հոգ յարմատան հատանէն · ։ ընդ հան · 108 ։
* Ի ներան յանդուգն · Ներէց է ի բեթսուն · ։ առ · ժ · 14 ։
* Ա ա Ը ի քաղաք անդր տեղին · ։ յովհ · ժ 20 ։
* Ո արձաւ ի Թիւնուն Բոյս · ։ յովհ · ի · 14 ։
* Պատրաստ էմք Ի մեռանել · քան անցանել ըստ օրէնս Հայրենի · ։ ե · Ներսես · է · 2 ։
* Ի Ղ ընդ տկարան Ներքև զտկար · ։ ա · Կորնթ · ժ · 22 ։

526 · Ի Երկայնոլով տրական առողք այսոքիկ են ։ Ա օտ · Ներէց · հոգ · ասա ընկեր · դէպ · հանդէպ · յանդ էնան · դէմ յանդ էնան · ըստ Ի ըս · յայտ յանդ էնան · ընդ դէմ · նեղ հայհոյ · հայհոյան · գէր · գէր Ի վերոյ · ըստ · առ · ընդ · պր * Ա օտ է քեզ · յորժ տկայիս կարող լինել · ։ Ներսես · ժբ · 18 ։
* Ի · ժ մ Ներէց է մեզ փրկուի · ։ հոմ · ժ · 11 ։
* Ի · յոց չհնձեմ ասքեր այլ դէպ ձեզ եմ · ։ ա · Կորնթ · ի · 2 ։
* Ի յասէին հանդէպ գերեզմանին · ։ ղուկ · լէ · 61 ։
* Ո ողովեցան · · · դէմ յանդ էնան եղէմ · ։ ա · Կոչ · ժ · 46 ։
* Հրեշտակն ասէ · · · ըս Ի ըս բանասիրութիւն · ։ Դան · ի · 816 ։
* Ի բաց մերժել · · · որ պինտորին ընդ դէմ ոգւոց · ։ ա · պետ · ը · 11 ։

* Այր կամ հակառակ չարին. || առակ. ե. 39.
* Պարծանք (ոտնբամբին) գնէ ի վերոյ անօրինաց. || առակ. ժե. 11.
* Որդի մարդոյ ըստ սահմանելոյն երթայ. || ղուկ. իբ. 22.
* Որ ամէնառատաձեռն էր աչօք . . . ընդ նմա և հաց ոչ ուտէին. || ոսղ. ձ. 6.

Յօդուած Ը.

Տէրն՝ այլեայլ յարմարութիւն ընդ խնդրոյն՝ և խոհուն.

527. Նախադրութիւնք զդասակարգութիւն, զայլևայլ յարմարութիւն առ խնդիրս, և զիմաստիսն կազմուած բովանդակեալք ի յերեքին ծանօթութիւնս։ ա. Նախադրութիւնն ոչ և անաւելն յայտանէ՝ նախադասեալ իւրում խնդրոյ. քայց բազմիցս կարգի հետէ կամ զինչ խնդրոյն. որ * Ընդ ահաւասիկ մեծ ամպաշտութիւն է՝ բաւականութիւն հանդերձ. || յա Հանդերձ բաւականութիւն է. ա. թիմոթ. զ. 6.
* Որ ժողովէ զգանձս ստուբ լերդի՝ զհեռ երթայ անոքեաց. || յա զհետ անուսեաց. առակ. իա. 6.
* Եչ վասն զշնունս և զգայլս և զօձս և զդորտունս սա փրկէ աստուած. || յա ոչ վասն ընդհան. 248.
* Նայց ամէնշտացն մինչև իսպառ եհաս ի վերոյ անողորմ սրամաւթիւն. || յա ի վերոյ ամէնշտացն. իսաղ. ժե. 11.
* Այսպիսիս պարտ է կարգել այնպէս, զի նախադրութիւն մի՝ վրիպեցի ի խնդրոյն, և անյարիր տարանջատութիւն խրթնասցի բանն. ուստի ոչ ներբեալ լինի համեմատ՝ անխորհրդեաց մխիթ. ի սղոյս։

528. բ. Տեսանի ուրեք՝ միով նախադրութեամբ սխորժել զերկուս խնդիրս. Նոյն նախադրութիւնքս յաւելուն, առաւելուն, գերծան, ի վերծան, ևս առնուն զգործիական և զկացական. որ * Յա վեց աւուրբք յաւելուն զգաստիկն՝ եկն ի բեթանիա. || յովհ. ժբ. 1.

529. Նախադրութիւնքս հոգոյ, ուերչ, ևս առեալ են զգործիական և զտրական. որ * Նոյնը խոհուբ հոգ

յամենեսեան ։ Խերանովս ՝ երէց առ ստացողն ։ Նապէհ ։ ին ։ 1 ։ Իր ։ 2 ։

530 ։ Ցախադրութիւնք հետ, ընդ, ի բացից, ևս առնուն զնկղընական և զդործիական ։ որ * Հետ երբ յետ ևս հարիւր և վեթասուն ասպարիսաւ ։ ըս ։ իջ ։ 13 ։

531 ։ Ցախադրութիւնք ինչ, ինչև , որպէս , երբոր՝ ախորժեն զնկղընական և զտրական , կամ զայսրատ կան և զտրական , կամ զհոյզական և զնկղընական կամ զնեղդոյական ։ որ * Մինչ յաղագաւորեաց մահ յաղագ մայ ինչև ի մովսես ։ հռով ։ ե ։ 14 ։

* Պատրաստեցէք զանձինս ձեր Յ՝ որպէս ի մեռ լոց ի կենդանիս ։ հռով ։ իշ ։ 13 ։

* Յ՝ձեցուցանէր (սմբատ արքայ) զշահիլ տէրութիւն իւրոց ։ ։ ։ զնուր գետով ինչև ի քաղաքն տփխիս ։ յովհ ։ էսե ։

* Ա՝ստուածն ոչ պատասխանէ ի հերովդէ՝ որպէս զաբել ի կայենէ ։ ըղբակ ։ 606 ։

* Ի միջոցիս դնեմ զնա՝ երբոր զսիրտ ի մարմնի ։ ՝ներ ։ էսե ։ 157 ։

532 ։ Ե՝ետանի և ուրբաթ՝ արտաքոյ հետասարակ սահմանէ ուսանել զինդիր յայլ և յայլ հողվս ։ որ * Յ՝ետ նորա ըստ մի պահ և ըստ երկուս ։ գործ ։ իշ ։ 10 ։

* Այց ըստ ես և ես ըստ քեզ ։ յոբ ։ լշ ։ 6 ։

* Ի ստ բերել բրողին ։ ար ըստ բերելոյ ։ ափսե ։ 282 ։

* Ո՞ւր ոչ նեղեսցէ զդա մինչև բանիւ միով ։ ար մինչ չէ ցեան մի ։ ա ։ մակաբ ։ ճ ։ 63 ։

* Համբերելով վասն զմեզ կեցուցանել ։ ար վասն կեցուցանելոյ ։ ղուկ ։ 295 ։

* Ուան ասի յաղագս անասնական գոլով ծննդեան ։ ար յաղագս ։ ։ ։ գոլոյ ընդ հան ։ 9 ։ յեսուսէրէ ։

* Ցայնմ գիրք՝ մինչև զմեզն թորգոմ մեզ բացատուել զպատմուճան ։ ար մինչև զմեզն թորգոմ յովհ ։ ին ։

* Ո՞ւր էր խաղաղութիւն՝ յամ կողմանց շրջանակէ ։ ե ։ ևսե ։ 24 ։

* Ո՞րթիդեն շրջ ի շէնսան ։ նաում ։ իշ ։ 15 ։

* Ա՝ահման՝ որ ընդ գոլուբ անուան և բամբասանօք

արկանէ զմարդ, այսչափ է. || ընդհան. 28։ ||Եւ նա-
խադրութիւնս ընդ՝ ունի զկրկին խնդիրս զսեռական
և գործիական. այս է՝ անսուան և բաւթեաւնօք։
* Կայր անդէն ՚Ի՛ջ առ գերեզմանատեղն. || ՚Ի՛ն. ղս. 195։
Հ՚Ոբինակաւ տեսանի՝ ուղղական և գործիական ա-
նելեալսին եղեալ փոխանն սեռականի։
533 · ՚Ա,ախադրութիւնս ՚Է՛ր, ՚Է՛ր, ՚Է՛ր, որպէս՝ ան-
ախորժեն առնուլ զայն Հոլովս, և այս յաւելու մեր-
ձակայ բառին զօրութիւն · ահա օրինակք։ ||Ուղղա-
կան · ՚Ո՛ր * ||Ո՛ի եղէց անպատուղ · · ՚Է՛ր ապիկար սեր-
մանող · || Նաբէկ · ՚Ը՛ · 1։
||Եռակ · ՚Ո՛ր * Հ՚Այ էր ամաց ՚Է՛ր Երեսնից՝ սկսեալ ·
|| ղս · Ը · 23։
Գործի · ՚Ո՛ր * ||Ո՛ր ՚ի շրթանց բղխէ զնմաստուն, ՚Է՛ր
գաւազանաւ Հարկանէ զայր անմիտ · || առակ · Ժ · 13։
Պարառ · ՚Ո՛ր * Խուժադուժ ևս էր առելեամբ՝ ոմն
զմօգն Թանձրութ՚Ը՛ · || ՚Ը՛ · Նախաբ · Ը · 40։ (523)
Պատմա · ՚Ո՛ր * ՚Լուռն Հարեալ ոմն զնմոյ գործոց՝
զքոյդ շնորհաց · || Նաբէկ · ՚Ի՛ · 2։
Սկզբ · ՚Ո՛ր * փակիր ՚ի մէջայ՝ պպեղ Հերեսաց օձի ·
|| սէրաք · ՚Ի՛ · 1։
՚Ա,ախադրիւ տրակ · ՚Ո՛ր * ՚Ընդին ընդ ծոլիս կարմիր՝
էէրէ ընդ ցամաք · || ՚Է՛ր · Ժ՚Ի՛ · 29։
Ո՚Երջահոլով տրակ · ՚Ո՛ր * Հ՚Նարաւնդել պարտ է ՚Ա՚Յ
առաւել՝ ոմն մարդկան · || գործ · Ը · 29։
* ՚Ա՚յն ունիմք միաւանգամ ծննդեան յարուցեն մե-
ռելոց՝ ոմն քեզ ՚ի հենդանիս · || ՚Ը՛ · Նախաբ · Ը · 14։
՚Ա,երդական · ՚Ո՛ր * ||Ո՛ի խոստացուցանէք զսիրտս
ձեր՝ էէրէ ՚ի դառնուէն · || ՚Է՛ր · Ը՛ · 8։
534 · ՚Ա,ախադրութ՚Ը՛ ևս Համարի ուրեք · ՚Ո՛ր * ՚Ա՚յ-
պէս է ուրախութ՚Ի՛ երկինս վասն մեկ մեղաւորի՝
որ ապաշխարիցէ, ոմն վ՚Ը՛ հինսուսն և հինն արդարոց ·
|| ղս · Ժ՚Ը՛ · 7։
||Եւ վասն հինսունն և հինն արդարոցն երևի խնդիր
ոմն նախադրութ՚Ի՛, զայդ զգուշալի է նախադրութ՚Ի՛
զնախադրութ՚Ի՛ յարմարել խնդիր · ուստի լաւ ևս է

ղեղչմամբ լռելեայն գուշակել զսորուն խնդիր, իբր ասել * Ի՞ան ղ-ըսխոսին վը՞ն իննսուն և ինն արդա րոց · || Ի՞ սկսեալ ե իմանալ զսորուն նմանիս՝ ոզք են և սոքին · * Ի՞նձ ցաւագինք վասն այլ մեղաց ոչ ևս շարժին ի մէջ եկեղեցւոյ ։ (պանծան) յա ղագս գողուե · || ընդ դէն · 27 ։

* Կապեալ են ամ ուրեք ազգ մեր յաղքատութե՝ պղէս (հպէսը) ընդ երկաթոյ ի նեղքոյ լծոյ ծա ռայութե · || ընդ դէն ·

* Ը նչեսցէ օդ քոյ քաղցրութե՝ էբէ (ընէբը) առ նոյիւն · || նաբէկ · ժե · 3 ։

535 · ը · ։ Ա՛խոհգրութիքս ի վէրայ, ի ներքէ, ջինէ · ջէհա, ի յեհան, ևը՝ ղեւբեանց նախդիր իբր հոլովե լերա՝ յաւելուն և՛ի վերայ խնդրոյն · և այս երբակի · Ա՛ւաջնին յաճախեալ կրկնի և առ երկոսին · ը՞ր * Ա՝ի ղիոյ վնիկ կդեալը || յ՞ր մի ղնիկ միոյ · յոբ · խա · 7 ։ * Օ՞ ղ՞ր ջհեա երթիցես · || իբր ասել՝ ո՞ր ջհեա · յովբ · իզ · 4 ։ * Օ՞ օտարի ջհեա ոչ երթիցեն · || այս է՝ ջհեա օտա րի · յովբ · ժ · 5 ։ * Վա՞ վասն ձեր մեռաւ · · · ղի ջհեա երթայցեք ջհեաոց նորա · || փոխանակ՝ ղի երթայցեք ջհեա հեաոց նորա · ա · պէտր · բ · 21 ։

536 · Ա՛րկղորդ՝ զարտաւղութ դնի միայն ի խըն դիրն · * Ա յր հասեալ իցեն ի ձմեռարտաւեն վերայ · || յր ի վերայ ձմեռարտաւեն · ա · պիսիղ, ը · 3 ։ * Ա՛ւ է նախանձաւոր լինել ի բարիս յամ ժամ, և ոչ միայն յորժամ ի ձերում իմիջ իցեմ · || յր ի միջի ձերում · գաղտ · ը · 18 ։ * Ա՛յ մարդոյն այնմիկ՝ նայր ցեա որդի մարդոյ մատնեսցի · || յր ի ձեռն որոյ · նաղ · իզ · 24 ։

537 · Ա՛րղորդ՝ ի խնդիրն միայն զեղչեալ՝ մտօք ի մտցեալ լինի հոլովառուն · ը՞ր * Ա՛յ ի վայի վերայ եղիցի և գոյժ ի գուժի · || յր ի վա՛ր գուժի եղիցի · ը · 16 ։ * Օ՞ ի ցայնժամ չև ևս էր (հոգի) · || մինչև ցայն ժամ · գործ · ը · 16 ։ * Ա՛յս ցարդ ևս պատմեցից զար դարուն քո · || յր մինչև ցարդ ևս · ատ՛ · ՀՀ · 17 ։

* Աղաչեմ զքեզ, Տէր, ողորմեա՛ ինձ եւ լուր աղաչանաց իմոց. || Ո՛չ ի վերայ արդարութեանց մերոց յուսամք մեք, այլ ի վերայ բազում ողորմութեանց քոց. || Ո՛չ ի վերայ մերոյ սրտի, այլ ի վերայ ողորմութեանց քոց. || Ո՛չ ի վերայ մերոյ աղաչանաց, այլ ի վերայ ողորմութեանց քոց. || Ո՛չ ի վերայ մերոյ ուղղութեան

մանք ի դէրանուանէ և յանուանէ, որ են ցայս կոյս
ցայլ կոյս · ընդ դէմ · որպէս, ևս զորս ի վերոյ տեսեր։

541 · Յայսիկս համարել մարթի ի և զհոլովեալ գոյա
կանքս · ար * Երացաւ սիւն ամպոյն յերեսաց նոցա, և
եկաց ի ներկայ նոցա · ար * Յարաւոյտ նոցա, և եկաց յետոյ
նոցա · եր · ժբ · 19 * Լուծիք եզանց (երին) ի լուծից նոցա
նահանջ աթոռոյն · ար յետ կոյս աթոռոյն · փ · ի · ֆ · 12։
* Պահանջէ քահանայն ի դէմս ակրաելոցն՝ զաւա
նութիւն · ար փոխան ակրաելոցն · ընդ հան · 55։

542 · Ը · Յախադրութիւն՝ ըստ ծագառորութ ունի ձև
և տեսակ, ի սա ձևոյն պարզ · ար հաւանոց, պղպեղ,
բաց · ցիր · ջրիկն · երբ · մինչ · նմա · շարք · վա · ի գիշեր · ևս ·
Յարդ՝ ար հալոցաք, ելիսաբէ, պղպեղ, յաղագաք նոցա, ևս ·
Յարդեալն ըստ նախադրութեանն՝ զոտան ը զեղ
չեալ, հնչեմք նեղդրծ-ութեամբ · ար առհաւ, ապէրա,
ապէրդ · ապէրդ, ապաշտեի, ևս ·

543 · Ի սա տեսակին Յախատիպ են սոքին · Կէ, էէր,
չափ, շարք, վան, ևս · Յանցեալ · ար ասաց, ասաք,
քնեցեր, մեհրաբ · իբրու · շուքանայի, ուրբաթ, փոխան,
փոխանակ, ևս · Վաղագաւեալ · ար, տաքէ, ասացայ, ևս ·

544 · Յոր և նախադրութիւնք ինչ, ՚ էա՝ զէդէ կամ
զէրի · էնի · ընդեր · ինձ · ինդ, ինդէ · հէտ, նմ, նա · յէ ·
նէդ, պարբէդ, ևս · որ ի սակաւ ուրեք գտանին, կամ
յոյժ սակաւ առ միայն ·

545 · Է · Յախադրութիւնք յանուանէ ձևացեալք՝ են
որ զինդիրսն ունին իւրեանց յատկացուցիչ · և են՝
որ նշանակուածն զօրութիւն սեփհականեալ · և նորօք
հանդերձ յարմարեալ առ նեղդրծ-ութիւն իմն՝ բացակա
տուրեն զնմանատ և զայլատանձնս, որ է յատկութիւն նա
խադրութ · սմին իրի յետ և յառաջ գասին անխտիր ·
Ունն նախադրութիւնք՝ իբրև գոյական անուն վարին
յօդիւ և թուով · այսոցիկ ամենեն զնախադրութիւն յերկ
րորդ հատորն հանդերձեալ եմք ասել վարդապետեալ
յիւրեանց սահմանի ·

Գ. ՈՒՂՂԱԽՕՍ ԺԱՄ.

Ա. ՔԱՆԻՆԷ ԱՌԱՋԻՆ.

546. Ա ակբայն է բառ, որ յայտ առնէ զհանդամանս նեղգործուն. զի դնի նաև բային՝ ըստ ի վերոյ նեղգործութեան նշանակ բառի, որ է բայ ընդունելոյն՝ բայ անուն, և զնոցունն յայտնէ զժամանակ՝ զտեղի՝ զքանակ եւ՝ որ ևիցէ, ի վեր, այլ և՝ ի ներ զնշանակուն՝ զյօդաւորուն և զայլ կարևորս ծանուացուքս հետևեալս.

Յօդուած ա.

Ա. ՔԱՆԻՆԷՆ ՏԵՍԱԿ ՆԱԿԲԱՅԻ.

547. Ա ակբայն ըստ նշանակութեանց բաժանի ի քսանևեւթ տեսակս. ա. ժամանակական. տեղական. քանակական. հարցական. դասական. հանրական. զատական. նմանական. նեղչական. առաւելական. նուազական. երազական. յաճախական. սուրբասական. երկբայական. բացասական. արգելական. ցուցական. յայտնական. ծածկական. նախդրական. ընտրական. կրկնական. վերադրնական. ազգական. անձնական. դերբդմնական.

548. Ա. ժամանակական մակբայք են, որ զնեղգործուածն յայտնէն զժամանակ՝ որոշակի կամ անորոշ. և են սորա. ևս յաւէտ. այժմ. այժմէն. յորժամ. յայնժամ. յաւարժամ. ինչպ. հանապազ. յար. ցանփ. յաւէտ. յաւէս. յաւէսեան. ինչ այս՝ ինչ այն. դէս. դէսեան. ինչդէս. չէ. չէս. ինչպէս. պահսին. աւուրժամ. այգեան. այգեայն. այգն ինչ. արդ. արդէն. ապրդէս. ի սբդէնէան. էրէն. չէրէն. ընդ էրէն. փէշէրէ. էսանդ. չէսանդէն. վաղ իսկ. վաղիս. վաղս էս. վաղ սրէն. ի վաղն ջուց. կանխաւ. յառաջագոյն. պատրաստ. ինչն. ինչ. չոյն. չոյ. հետ. չհետ. հատ չհատ. ի հէրսն հէտ. չայսհէտ. չորն հէտ. այսհետ. այնհետ. ինչհետ. ինչ. ինչն. էրբ. ինչ չայժ. էրբ. էրբէն. ուրբ.

և այլ բազումք · ՈՐ * Հաւատաւ լցան գիրքս այս յա-
կանջս ձեր · || ըմ·ի·21 ։

* Հաւատ որդիք Իսրայէլ եմք · · · յորժամ նա յայտնեսցի ·
նմանն նմա լինելոց եմք · || ա·յովհ·ի·2 ։

* Հայեցեալ արդարքն ծագեսցին իբրև զարեգակն ·
|| նախ·ժի·43 ։ || * Ընդէ՞ս զլացան · · · ունիք՝
հաւատացէք · || յովհ·ժ·36 * Ոչ՞ կատարած ։

* Ոչ՞ ևս ընկալան զաւետիսն · || նախ·իէ·6 · էբէ·ժա 39

* Ո՞վ հաներ յինեն զչնորհս՝ ինդնէ մեռեալ իցեմ։
|| ասաւ·ղ·7 ։ * Կարձցին փաթածիւ անձինք անօ-
րինացն · || ասաւ·ժա·30 ։ * Հաւրդ էակ ոչ կարեք ·
քանզի դէս մարմնաւոր էք · || ա·կորնթ·ի·2 ։

* Որ ոչ հաւատայ՝ ի նա՝ արդէն էակ դատապարտեալ է

* Այլ զարդէս ասեմ ձեզ · || յովհ·ի·18 ։ գործ·է·38 ։

* Հաւնոս հեթա ոչ են երկուս այլ մարմին մի· || մար·ժ 8։

* Որ ինձ լսումն հեթանոսաց մտցէ, և ապա ամ լինել
նեցից · || հռովմ·ժա·26 ։

* Հայր իմ մինչև յայժմ գործէ · || յովհ·ե·17 ։

549· Տեղականք են, որ զվայրն ներգործութեամ կամ
զպատահարսն տեղւոյ՝ զհեռաւորութի և զմերձաւորութի
նշանակեն· և են սոքին· Հաւոտ, ասաւանդ· անդ, անդէն,
անդանդ, այդ, անդէ, այդէ, այդէն, ասոտոտ· անդի·
այդի· անդ ասէին· յայս կոյս· յէս կոյս· յէս կոսկ· արտաս·
ի դոսա· հետ· ի հետոտոտ· ի քաց· ի քացեայ· ի քա-
յոտոտ· ի օտ· ի ներքս· հոպ· տա· ընդ ներքս· վայր ի վայր·
ի վեր· ի վեր· ի վերոտոտ· այլոտոտ· ի ներքոյ· ի ներքս· հան
դէպ· դէմ ընդ դէմ· ասաւելի· յաւելոյ· ընդ ընդանդի·
յետոյ· յետոտոտ· ի ընդմէնջ· ասր· ասրանդ· ասր ասրէ·
այլոտոտ· ասոտոտ· ասոտ· աւ ասոտոտ· ի յիշէ· ի յիշէն·
ինդնէ ցվեր· ՈՐ * Ամէն որ ասիցէ· · · տոտ է Աստուած
համանդ, մի՛ հաւատայցէք · || նախ·իէ·23 ։
|| * Ըստինքն եմք բանիւք թղթոցդ· ի հեռոտոտ, նոյն-
պիսիք և ի նոսոյ արդեամբք · || ը·կորնթ·ժ·11 ։

* Ո՞ւր՝ արտաքս երևիք մարդկան արդարքն, և ի ներքս
լի էք կեղծաւորութե· || նախ·իէ·28 * Ոչին որ ի՛ երե-

վաղը ի վաղը · || օրէն·իշ· 43 : * Արեգ յօժարութեան առա-
ջի կայ , լուսո գոյին ընդ-առնելն է · || է · կոչն·իշ· 12 :
* Ետասնիցեկը ըստ պատեալ զօրօք զևէմ· || ըշ·կոչ·իա· 20
* Ալ-ը է խոնարհութեանդ և խնամատարի· || առաջ·ժա· 2
550 · Վկանակականք՝ որ զգալի կամ զիմաց նեղգոր
ծուէ ցուցանեն · և են այսոքիկ · Ահ յոչեփ · այէչափ ·
այնչափ · այտեան · այնչան · նոյնչան · որչան · որչափ ·
նոյնչափ · հանդերձ անփոյ · իսանփոյ · առ անփոյ ի · առ ի
նոտաթ · էրէիցս · էրէցս · է-ըն անփոյ · յոլովանփոյ · և այլ
այսպիսիք · բէ-ըէցս · ևն : ՊՐ * Ահ յոչեփ · · · ունելիք
զբազմութիւն վիայից · || էբէ·ժ·ը· 1 : * Ալ ելիցէ՛ ի մեծ-ութ
հասանիցես՝ ի խոնարհութէ՛ կալ զանձն քո· || առաջ·ժ·ը· 3
* Ո՞ հարթ այնչափ հեռացելոց ՚ի մէնջ աւերեաւ և
սիրով հնար է լինել դէտ · || ընդհան · 4 :
* Ալ ոչ այնչափ ինձն , այլև պարծիմք ևս ՚ի նեղութիւնս
մեր · || հռոմ·ե· 3 :
551 · Հարցականք են որ զպարագայս ներգործուէն
հարցանեն՝ ևս որ են · Ո՞ր · ընդէ՞ր · վո՞ւ · էի՞ · էի՞ · ասէս ·
զի՞ · առ · ուի՞ · հէ՞ · զի՞ · զինչ · զիա՞րդ · էր · որո՞ · առ · էիմ ·
է՞բէ · ոբէպէս · այնչ ասէս · ապա՞էն · արդեօ՞ · ինքնի՞ · ո՞չ · ո՞չ
ապա՞էն · հանի՞ · հանիցն · հանի՞ առաւել · որչան · որչափ ·
որչափ ևս առաւել · էբէ · ինչիւ չէբէ · որբ·որ·առաւել ·
է՞ · է՞ · էս · էբ · ևս : ՊՐ * Ի՞նդէ՞ գասանին առացուածք՝
անմոռ· || առաջ·ժ·ը· 16 : * Ընդ՞ ոչ գոյ շնորհ առաջի
քո · || էսթ· · ժ·ա· 11 : * Ո՞ ինչ ունիս , զոր ոչ իցէ
առեալ · և եթէ առեր , զի՞ պարծիս իբրև զչառեալ ·
|| ա · կոչն·իշ· 7 : * Արեգ ոչս ընկերին պահեացես ,
զինքն ՚ի նոյն խնդրեացես թողուի · || օբէս· իբ· 3 :
* Ալ ոչ գիտէք , զի անիրաւք զարքայութիւն Ա՛Ր ոչ ժա-
ռանգեն · || ա · կոչն·իշ· 9 : * Ո՞ կայ իմ և զոր-
ոք ոչ ինչ գիտեմ , զի անիրաւ զարքայութիւն Ա՛Ր ոչ ժա-
ռանգեն · || ա · կոչն·իշ· 9 : * Ո՞ կայ իմ և զոր-
ոք ոչ ինչ գիտեմ , զի անիրաւ զարքայութիւն Ա՛Ր ոչ ժա-
ռանգեն · || ա · կոչն·իշ· 9 : * Ո՞ կայ իմ և զոր-
ոք ոչ ինչ գիտեմ , զի անիրաւ զարքայութիւն Ա՛Ր ոչ ժա-

552. Ասոնք են, որ զկարգ ներգործուհին ցուցանեն. և են սորին. Հաստոլքին. ղինի. նախ. երկրորդ. պատ. յետոյ. յառաջ. պառաջինին. ի վերջն. ի վերջոյ. վերջին. ի վերջոյ. փակ. ինչ. ի ետն ինչ. ի ետն գնէ. ետնագնէտ. ՚ի ՚ի * Որ կամիցի ի ձէնդ առաջին լինել՝ եղիցի ձեր ծառայ. || Նահ. ի. 27։

* Ոչխարք փախնուսք. . . ղինի ընթանաս. || Նահ. ծ. 12։

* Ոչ՝ որպէս նախ հաշտեաց ընդ եղբօր քումմ, և ապա եկեալ մատուսցիր զպատարագն քո. || Նահ. է. 24։

* Ո՞ որս եդն Աստ յերկեղեցւոյ այս են. նախ զառաքեալսն էրկրորդ զմարգարէսն երրորդ զվարդապետս, ապա զօրութիւն. || ա. Կորնթ. ժբ. 28։ * Ո՞ որ արար զայն զոր եթէ գրեալ էր ի ըստ ինքն. . . և ոչ ետ բառնական էր տանել. || Յովհ. իա. 25։

* Ո՞րպէսզի և մարգարէքն ինձնէ ցկովհաննէս. յայնմհետէ աւետարանի. || Ղուկ. ժզ. 16։

553. Հանրականք են, որ զներգործուհին ընդհանրապէս կամ ժողովակի միանգամայն լինել նշանակէն. և այսոքիկ են. Ի նդհանուր. բոլորովին. բովանդակ. բնաւհամակ. համայն. համայն. դանդաճայն. համօրէն. ամենայն. ողջոյն. ընդ ամէն. ըստ ամէն. ամենևին. առ հասարակ. ելմտովին. ետպատ. ապատ. ապատ։ Ալանդ գանդ. դատարտ. երբէք երբէմն. ամէն առ ամէն. ետհոյլ. ետհամառատ. միածորով. յաղթահան. ետհան. ՚ի ետնին. համագանդ. երբեմնավին. ուղղահատ. դատանութիւն. || Ղեւտ. ի. 18։ * Ի նդհանուր բարեզեցին հաղբայ. ինքեան. || Ա. Պետ. դ. 8։

* Ոսկինն բոլորովին եղև արիւն. || Յայտ. ը. 12։

* Ինդամի առնել հայծքին կարօղ է. || Եբր. է. 25։

* Ի նդանի այն շարժեցից զամ աղգս. || Անգէ. բ. 8։

* Ասդրնեցին ապատ ապատ զվնժ արեան. || ա. Նահ. ի. 42

* Իւրաքանչիւր ապարանիցն դատաստ մնանէ ին. || Ե. Նահ. է. 18։ * Ո՞ ին հանապազորդեալ ինքեան յաղօթս. || Գործ. ա. 14։

554. Աստիականք են, որ զներգործուհին զատաբար միայնակ լինել ցուցանեն. և են սորա. Ի նչ-սոր. սրիշ-ոբոյն. ինչոն. ոբոյն. ոբոյն. ին ին. տատանչինն. ՚ի բայ. լուծ-

ասոյ. և էլ. ինչ ինչ իմաստ. յօշ յօշ անդամ անդամ. է ալեյն. ևս ։
պր * վարիսեցին կայր մէնաւոր. || ղուկ. ժը. 11 ։
* Ա աշխատանն . . . աւրօրն ծագեալ . || յովհ. է. 7 ։
* Հաւատաք՝ եթէ գործս ոչ ունիցին, մեռեալ են ա-
ռանչինն. || յակոբ. բ. 17։ * Ի քէզ արասցուք . . . ըզ
գործն խաւարի. || հռոմ. ժգ. 12 ։
* Ա՛ի որ զանձին և էլ ինդրեսցէ . || ա. յովհ. ը. 24։
* Օ խոյն յօշեսցես անդամ անդամ . || ելս. իզ. 17 ։
555 · Ա,մանականք են, որ զնմանսուն իմն յայտնեն՝ի
ներգործուած. և են սորքին. Հաւ յապէս. այդպէս. այնպէս.
ասպէս. այնպէս. դոյնպէս. նոյնպէս. նմանապէս. այնպիսի.
նայապէս. որպէս. ըստ որում. որպէսզի. զոր օրինակի. ի օրինակի.
հաւանաբար. գոպէս. որպեսանի. որպէս և էիցէ և. եւ. պր
* Հաւ յապէս ընդ ամ եկեղեցիս սրատուէր տամ. || ա.
կորնթ. է. 17 ։ * Որպէս կամիք թէ արասցեն մեզ
մարդիկ, այնպէս արասջիք և դուք նոյ. || ղուկ. զ. 31 ։
* Օ արմանամ՝ զի այդպէս վաղվաղակի փոփոխիք .
|| գալատ. ա. 6 ։ * Որպէս ոչ են նման երեսք երեսաց,
նայնպէս և ոչ սիրտք . . . սրտից . || առակ. իէ. 19 ։
556 · Ա,երհամանք են, որ զնեղգործուն ընդդէմ
այլազգ իմն լինել նշանակեն. և են այսոքիկ. Ա,երհամ.
ընդդէմ. հակառակ. այլապէս. այլ ընդ այլոյ. այլփոխանակ.
այլաբանաբար. պր * Ի նդրէին հրովտին. || նաա. ժգ. 24
* Հաւ յապէտ թուէր առաջին նոյ. || յով. ժէ. 15 ։ * Հակա
առ կայ ըն հակառակորդս նոյ. || ը. կոլ. է. 26 ։ * Որ
այլապէս ևս ինչ իցէն, Թաք չէլ ոչ կարեն. || ա. թիմ. է. 25 ։
557 · Ա,ռաքելականք են, որ զնեղգործուն առաքել
համ առաքիկ լինել ցուցանեն. և սորա են. Հաւառել ը
առաքելոս. ևս զան զնա. յառաջ. ապ. յառաջ. յառաջ.
յոգնալ. յալով. հարատև մի. զանդպարիկ. բաշխապարիկ.
չերչար. ապէպ. անդուլ. անընդհատ. խոպան. առատիկ. ուժգին.
գին. խոտ. յարէ յարէ ընն. յարէ յոյժ. յարէվեր. պր
* Ա՛ի ձարտարներ առաքել. || ծղկ. վ. 17 ։
* Պաշտօնեայք Ա,ի՛ հրեն . . . առաքել ևս էս . || ա.
յովհ. ժ. 23 ։ * Ա՛երն ձեր՝ ևս զան զնա առաքել
լեցի՛ ի գիտուէ և յամ իմաստուէ . || գնչ. ա. 9 ։

* Ո՛վ արտաւէտց առ քեզ հոգի իմ, *անէպատիկ եւս ես մեր-
մանին իմ. || աղէ · կէ · 2 · * Ո՛վ ըր խնամատուն՝ յոյժ
համբերէ · || առաւ · ժէ · 17 · * Եղոյս քաղցր՝ յա-
ճախ առնու գովութի · || սէրտ · զէ · 5 · * Որ համբե-
րեսցէ մինչեւ ցվախճան, նա կեցցէ || մատթ · ժ · 22 ·

558 · Ո՛ւազտականք են, որ զնեռգործուին նուազ կամ փոքր լինել յայտնեն եւ սրբին են · Ո՛ասէ տէրն ինչ · ասէ ինչ · խոսն ի · առաս · առաստիկ իւս եւ ես · փոյթ ինչ · փոյթ ի ես · փոյթ ի շատ վայրկի ի · ևս · * Ո՛ասէ արարեր զաւուրս · || աղէ · ձէ · 46 · * Ասաստիկ հես եւ տեսանիցէք զնս · || յովհ · ժզ · 19 · * Ո՛ւս ես փոյթ ի ինչ պարծեցայց · || ՟ի Խորնի · ժա · 16 · * Փոյթ ի շատ գիտեմ · || ա · Խորնի · ժզ · 9 ·

559 · Ո՛րագականք են, որ զնեռգործուին շատ արագ լինել նշանակեն · եւ այսպիսի են · Ո՛րագ · արագ · շատ · արագ · շուտ · շուտ · վազ վազ · վազ վազ · հնոտ · հնոտ · հնոտ շուտ հնոտ · վերջ շուտ վերջ · արշաւանք · հրահանգ · ՟Հանկարծ · յանկարծանք · յանկարծապա · յաղագկարծ · յեղ ձայն · յոյ եւ յոյ · յայնոյն · առ ժամայն · նոյն հետայն · հետ շուտ հետ · անդէն · անդէն առանձին · ծայրագոյն · յանապատ · ասէ · ես · * Ո՛րագ են ոտք նց հեղուլ զարիւն · || հռովմ · զ · 15 · * Ո՛ղնեցի ամ մարդ արագ առ՚ի լսել · || յակոբ · ա · 19 · * աղվաղագնի եղ արիւն և ջուր · || յովհ · ժզ · 34 · * ՟Հանկարծագնի · · · փայլատակեաց լայս · || գործ · զ · 3 · * ՟Հորժամ տեսանիցէք ամպ ծագեալ յարեւմտից, իսկոյն ասէք՝ զի անձրեւ գայ, և լինի այնպէս · || ղուկ · ժբ · 54 ·

560 · ՟Համրականքն՝ զնեռգործուին ցուցանեն ծանր յերկար լինել · և են սրբա · ՟Հանր · հաղիւ · ծանր · անագան · հաղիւ լինն · հաղիւ հաղ · սր սրբինն · պաշաս · յուշիկ · ներլնով · հանդարտ · լուռ · հեռի · առ առաս առաս · հետ շհետ · խոզալուկ · բռանց · ասէ · ես · * Մինչ յոյր համարիւն · || ՟ի պետր · զ · 9 · * Ո՛ղնեցի ամ մարդ · · · ծանր առ խօսել՝ և ծանր առ՚ի բարկանալ · յակոբ · ա · 19 ·

մեղաւորն ոչ՝ զ գանձիցի · ‖ ա · պէտ · ը · 18 ։
* Ալի՛ փախա՛ փախա՛ աղտեացես · ‖ Նաբէ՛ · ՃԸ · 3 ։
* Լանք իմաստնոյն ՚ի ղովիւ լսին · ‖ ՃՈՂՎ · ԺԸ 17 ։

561 · Աստրասականք են , որ զնեբգործուն իրաւ
Ճշմարիտ լինել հաստատեն. և են այսոքիկ՝ Իրա՛ · յնէրա՛
ե՛ · այո՛ · ոհո՛ · անշո՛ · շա՛ · արդարե՛ · ապա՛ · էրա՛ · այո՛ · ոհո՛ ·
գէ՛ · հա՛ · ապէ՛ · ձշմարիտ՛ · հա՛ · ապո՛ · արդե՛ · էոյ՝ · Ես չէ՛ր
ա՛ · Ա՛ · ես չէրա՛ · դէրէկէ՛ · գո՛ · գոդչէ՛ · նա՛ · ևս՝ ար
* Իրա՛ էոյ թուի ինձ խորհել զայս · ‖ ԹԷՒԼԷՓ · ա 7 ։
* Ոչ մեք՝ չէրա՛ · · · առնուսք գհատուցումն · ‖ ՂՈ՛ · ԻԹ 41 ։
* Ահ յա՛ աեր · · · դու ես Ո՛՚ն որդի Ո՛՚Յ · ‖ ՅՈՎՀ · ԺԱ 17 ։
* Ահ դեն ասեն ասեմ ձեզ · զի որ հաւատայ՝ ընդ ունի
զկեանսն յաւիտենականս · ‖ ՅՈՎՀ · Զ 47 ։ * Ահ դարձեա
՚ի նմա՛ կատարեալ սէրն Ո՛՚Յ · ‖ ա · ՅՈՎՀ · Բ 5 ։
* Ահպա՛ռն գուբ տանջար Ո՛՚Յ կենդանւոյ էք · ‖ Բ ·
ՅՈՒՆԷ · Զ 16 ։ * Ո՛՚ր իբրև ստգեալ իմն էր · ‖ գաղատ · Բ 11 ։

562 · Երկբայականքն՝ զկասկած իմն զնեբգործուն
գուշակեն · որ նշանակութ աստրասական են , և սա
անհաստատուն են՝ երկբայական և սոքին են՝ Ո՛՚ · այո՛ ·
արդեօ՛ · Ըէրէա՛ · դ՝ գո՛ · գո՛ · էրէկ՛ · գո՛ · գո՛ արդեօ՛ ·
գո՛ · Ըէկ՛ · Ըէրէա՛ արդեօ՛ · դ՝ արդեօ՛ · էյէ՛ Ըէկ՛ · դ՝ Ըէկ՛ · ևս՝
ես * Ո՛՚ · գոյ՛ · լոյսդ՝ որ ՚ի քեզ է , խաւար իցէ · ‖ ՂՈՒ ·
ԺԱ 35 ։ * Իբրև Թէ մեք տկարացաք արդեօ՛ · ‖ Բ ·
ՅՈՒՆԷ · ԺԱ 21 ։ * Ասրասել · · · Ըէրէա՛ տացէ նց Ո՛՚Յ
ապաշխարուել · ‖ Բ · ՊԵՏՐ · Բ 25 ։ * Ո՛՚ · ոյ Ըէ ՚ի զուր
ինչ վաստակեցի ՚ի ձեզ · ‖ գաղաա · Դ 11 ։ * Ո՛՚ · ոյ Ըէ ես
իցեմ աեր · ‖ ՅՈՒԱՒ · ԻՌ 22 ։

563 · Ատացասականք են , որ զնեբգործութիւնն
բացասեն՝ չլինել Յայտնեն . և են սոքին · Չ · ոչ ·
ոչ ես · չե՛ · ոչ բնա՛ · ոչ էրբէ՛ · ոհնէ՛ · ոչ ոչ ինչ · այլ
ոչ ես · բնա՛ · ոչ · դ՝ էրբէ՛ · դ՝ լէյէ · ոյ՛ · ոյ՛ լէյէ ·
չն անդր · ևս՝ * Ո՛՚ · ք ՚ի մոռ՝ չդնել գայթակղութի ·
‖ հաւՎ · ԺԲ 13 ։ * Ատրկութ մարդոյ զարդ արուի Ո՛՚Յ
ոչ գործէ · ‖ ՅՈՒՆ · ա 20 ։ * Ոչ ինչ են պիտոյ ըս իշխ
ողջոց · ‖ ղու՛ · Ը 31 ։ * Ատանիցիք զնմանատուի , և ի՛

ախալիցիկը։ Իսաստ. ղ. 10։ * Ա՛ի՛ էրէէ՛ ննջեցից ի՛ մահ։ ||
առաջ. ժբ. 4։ * Ա՛ի՛ թէ անհաւատուի (Հեթանոսաց)՝ ||
զ՚Ա՛. Հաւատան խաւխանել՝ ր՛ւ՛ե՛ լեալ։ Հռովմ. ը. 3։
* Ա՛ր արդեօք եղ զանձն (Ա՛ր.) ... ըս սիրելեաց,
օն անդր. այլ ըս աւելեաց և թշնամեաց։ Ա. 705։
564. Ա՛րգելականք են, որ առ հրամայական բայս
յարեալ՝ արգելու զներգործուին. և ասեա են. Ա՛՛՛
ե՛ արէօ՛. ե՛ բնաւ. ե՛ էրէէ՛. ե՛ ևս. ո՛չ. ե՛ և ե՛. ե՛ է՛ւ՛ւ՛.
ե՛ և ե՛ է՛ւ՛. ա՛ն՛ն՛ն

* Պ՝արդ լեցի լեզու ծանրախօսաց ։ || եսայ ։ կը ։ 6 ։
* Ո՞ չ՝ուրախ հատուսցե՛ք բեզ իբրև զարծաթի ։ || յոբ ։ իբ ։ 25
* Պ՝ատրաստեր ի վերայ օրինացն ։ ։ ։ հոմոլչ՝ի մե՛ռանել ։ || ը ։ մոլաք ։ ը ։ 21 ։

568 ։ Ո՝ածկականք են, որ զնեբգործուն ծածուկ լինել նշանակեն և են սորբին ։ Ո՝ածուկ։ գաղտ։ գաղտնի։ գողանալ գաղտագողի ։ գաղտանոց ։ գերեզման ։ զանխտրել ։ զանխտրեալ ։ խափան ։ խոչընդոտ ։ անյայտ ։ լռիկ ինն ։ լռելեայն ։ ևայ ։ ար * Ա՝ծուդուտս ։ ։ ։ ծածանակ վատեր ։ || ե ։ մոլաք ։ ա ։ 2 ։ * Հերմոզէս գաղտ կոչեաց զմոգան ։ || մատ ։ ը ։ 7 ։ * Լյորիոր գնասցես, գաղտագողի երանելոյն || եղեկ ։ ժ ։ 9 ։ * Ա՝ուրխուտան շրջեացին ։ || առակ ։ ծ ։ 9 ։ * Լոչեաց զմարիամ գաբդար իւր լռելեայն ։ || յովհ ։ ժ ։ 28 ։

569 ։ Ա՝նարատականք են, որ զնեբգործուն ընդունայն գոլ յայտնեն և են այսոքիկ ։ Ա՝նանդ։ ը։ գ։ փառապարտ։ փառապարհոյ։ փառապարծոց։ հաքնանդի ։ անօրէնութիւն։ ընդունայն։ ընդ վայր։ վայրապար։ վայրի պարծանի ։ ևայ ։ ար * Ա՝նանդ վատաբիկն շինողք նը ։ || առակ ։ ի ։ 1 ։ * Ա՝ողովուրդս այս ։ ։ զնա պաշտեն զնս ։ || մատ ։ ժ ։ 6 * Ո՝չ բահեա վարել՝ փառապարտ հպարտացել ։ || ղուկ ։ իբ ։ 18 * Ալ բարկանայ եղբօր իւրում՝ փառապարտ ։ պարտաւոր լեցի ։ || մատ ։ ե ։ 22 ։ * Ա՝լ՝ի հպարտանդ զբանն վարկանիլ ։ || ղեկ ։ ա ։ 608 ։ * Ալ ընդունայն ինչ գրեցի ։ || նաբէկ ։ ը ։ 4 ։

570 ։ Ա՝նարատականք են, որ զնեբգործուն իմն նշան նահեն առաւել ընտրելի և զնախադրեալ քան ունին զօրութիւ կամ նեբգործութիւ և սորա են ։ Ա՝նառանդ։ առաւել ։ յառէպ ։ նա։ առաւելեալ։ առելի ևս։ այն չէ։ փ՝ա։ փ՝նա։ արչան։ արչափ։ արչան ըէ։ չան արչափ։ արչափ։ ևայ ։ ար * Լ՝րանելի ի նաճառանդ տալ՝ քան առնուլ։ գոր ։ ի ։ 35 * (Ա՝րիւնն Ջ՝ի) ։ հ՝ավաստել խօսի քան զհաւատելին ։ || եբր ։ ժ ։ 24 ։ * Ալ այնքան մեղաւ, արչան զղջացաւ ։ || նաբէկ ։ ե ։ 5 ։ * Ալ այնքան վհատուհն գոյժ առգնատպ, արչափ փրկուեղ քաղաքերեալ ձեռն կալ կատե ։ || նաբէկ ։ կե ։ 3 ։ * Ալ այնքան յուսոյն հանգուցեալ, արչան սիրոյն կապանօք բեբելիմ ։ || նաբէկ ։ ժ ։ 1 ։

* Հարստանաս մեծապէս ընդ տալն , փոն երէի ընդ առնուլն ։ || Նաբէ ։ լԸ 1 ։ * || Հայնքան չար է ախտս նալն , զոր պէտ զբժշկուէն ոչ ընդունելն ։ || Վէ ։ Հաւոյ ։ 1 ։

571 · Կրկնականք են , որ ցուցանեն զկրկնումն ներ գործուէ · և սոքին են · Կրկին · կրկնակի · վերադեր · տարեալ · դառնալ · մօտենալ · այգերն · այգերն · անդրէն · ևս ։ ար * Կրկին հաւ խօսեցաւ ։ || Ղուկ · ԺԷ 7։ * Հրեթէ որ ոչ ծնցի վերըստին , ոչ կարէ տեսանել զարքայուէ ։ || Յով · Գ 3 ։ * Դարձեալ գամ և առնում զձեզ ։ || Յով · ԺԷ 3 ։ * Հաւտրէն ի բեզ խորտակեսցին ալիք քո ։ || Յոե · ԿԸ 11 ։ * Յարձցին մեզաւորք անդրէն ի դժոխս ։ || Ասղ Ճ 17 ։

572 · Փոխարինականքն՝ զնեգործուէն փոխարինա քար (խարշըլըխ) լինել յայսմանէ և այսոքիկ են · Փոխան · փոխանակ · փոխարէն · փոխանակա · փոխարարար · փոխոխ · փոխոխակի · ևԸ ։ ար * Կացցեմ փոխանակա զկրե սիմսքոս ։ || Ը · Մակաբ · Գ 29 ։ * || Ի կոչեր զբարեկամն քո · · · և մի՛ զմեծամեծս · զի մի՛ և նոքա փոխարէն կո չեսցեն զքեզ · || Ղու · ժ 12 ։ * Փոխոխ մարտիցեն ընդ նմա ։ || Եսայ · Լ 32 ։

573 · Զգայականք են , որ առ ազգ իմն պատշաճեն զնեգործուէն · և են սոքա · Հայէրէն · յոնաբէն · լսել նէրէն · լինայոնաբէն · երբայեցերէն · հերբայեցի · հելլենա ցի · հելլենասաբար · հրեաբէն · ևԸ ։ ար * Որ ի հայէրէն արեգ · || Եսթեր · ժ 2 ։ * Յոնաբէն գիտեն · || Գործ · իե 37 ։ * Որ երբ գրեալ երբայեցերէն՝ դագնաբէրէն և յոնաբէն · || Յով · ԺԹ 20 ։ * Որս որ հրեայդ ես , հելլենասաբար և ոչ հրեաբար կեաս · զիարդ ասիպես հե Թանոսաց լինել հրեաբէն · || Գալաս · Բ 14 ։

574 · Յանձնականք են որ զնեգործուէն՝ անձին ուրուք յատկացուցանեն · և են սոքին · Ինձին · ինձէն · ինձէն · ձեզնէն · ես · ըովէ · ղես · ըովէն · ևԸ ։ ար * Յա ինձնէն մնաք խմելք ծ ղեմ օրինացն Յ · || Հաւվէ · Է 25 ։ * Զանցիր որ զանձն իմ ես ինձէն երևեցուցանես ։ || Գալաս · Բ 18 ։ * Եղէն խակ լուսաք · || Ղու · իԸ 71 ։ * Ընդրեցէք ձեզնէն՝ զոր ասեմս · || Ա · Էդրաս · Գ 15 ։ * Զոր ի ըովէն պատկեր գործեաց՝ անկեալ առաջի այնմ երկիր պագանէ · || Եսայ · խԸ 15 ։

575։ Վերբերդմնական կամ խուներդմնականն՝ վերբ գործուին իբր երդմամբ առարասէ, և յանձն առնու։ այս է օն և ան։ ար * Օն և ան արասցէ ինձ աէր՝ և ան և ան յաւելցէ։ ‖ հռ։ ա 17։

Հօդուած բ։

Ո՞յիշէր է Ձև՝ Տեառ, և այլ յօդաւորու՞։

576։ Մակբայից ևս երբեակ է Ձևն։ Պարզ։ ար Ձև յօդ։ ասա։ ինչ։ ինչ։ չե։ այո։ ոչ։ հոյակ։ յանուիէն։ յանկարծ։ ինչէն։ ևս։ Կարդ յանուանէ, ի դերանուանէ, ևս։ ար Ձև յօդ։ չե։ անդն։ յարդ յօդէն։ խոհեմապէս։ որպէս։ ինանգամ։ յորժամ։ անընդհատ։ ինչչէ։ ինէ, ևս։ Կրկնաբարդ՝ ար Ձև չշափեաբար, յայնըմ ոչըն։ ի ըսա ինօչէ, ևս։

577։ Տեսակն ևս երեք։ Ալախտիպ։ ար, Ձև յօդ, այսօր։ անդ։ ինչչէ։ այո։ ոչ, ևս։ Ընդանգեալ։ ար Ձև յայսա, չև, այժմյն, ևս։ Փաղաւորեալ։ ար Ձհնորհա էի, աա ժամայն, յանկարծակի, ևս։

578։ Ընդանցիկ մանրիկք (129։132) հասարակօրէն պատշաճին։ բայց մակբայի յատուկ են մանրիկքս։ Ձև յն։ ըէն։ էն։ ին։ է։ էի։ յէ։ էիբ։ էյս։ էէ։ էէ։ այն։ նոր։ որ ած անցեալ ուղղական կամ հոլովեալ անուան և դերանուան, առնեն և զնոսին մակբայ այսպէս։ Ա՝ խանգամայն։ վաղորդայն։ լուսեղեայն։ Լաւմնաւորեալն։ հայերէն։ յունարէն։ Ա՝ յժմէն։ անդրէն։ մեզէն։ Լաղորովին, ինքնին։ Ա՝ սահ։ անտի։ իրաւի։ իւրովի։ ուսաի։ Լողմնական։ ուժգնական։ ուղղակի։ Հայացի։ ձեռամբացի։ սքացի։ նշանացի։ Ա՝ զգովիբ։ ամենևին։ բոլորովին։ Լրկիցս։ երիցս։ Լաստէ։ ուրէ։ երբէ։ Լակոյն։ կենդանացն։ Ա՝ յդանօր։ անտանօր։ ևս։

579։ Հօդաւորութեի դրից՝ տեղի մակբայի՝ ըստ որում Ա՝ ասի բայնախադասիլ Համարի։ բայց զարտաւղիբ լինի կարգի հետի՝ ի բայէն՝ յառաջ և յետ այ, և այս՝ ըստ ախորժակի և վայելչութեի բանին։

զոր առեալք ի նախագրեալսն, և ևս օրինակք * Հր ոչ մեռանել ևս էրէն · || յր ոչ կարէն մեռանել զսուի 36 · * Ա՝ի զոր կամիցիքն՝ զայն առնիցէ · || յր ի՛ առնիցեն · գ ազատ · ե 17 · * Ար գործեցէք ոչ և կերպիցէ ի՛ · || ընդհան 33 · * Հր ի՛ ամբարիցեք կերկրի, և ցասաւոյ յետ մահու այլոց ձեռամբ զձերն առ Ա՝ վասն ձեր · || ընդհան 22 · || Ուր արդեւլականս ի՛ աչխարկէ և առ յաղորդն, յր ի՛ յուսացք ·

580 · Հաղիցս ևս յառնախեալ կրկնի մակբայն իբր զարդ-կամ սաստկուի իմն տալ բանիւն· ար * Ա՝ի խաբեիք, ոչ պռոնիկք, ոչ կռապարիշտք · · · ոչ յափշտակօղք զարքայութիւն Ա՝ ոչ ժառանգեն · || ա · կորն · ղ 9 · 10 || Ուր տասնիցս կրկնեալ բացասականն ոչ եղծանի, այլ յաւէտ սաստկուի իմն ընծայէ՝ իբր ասել · || ամենևին ոչ ժառանգեն · * Ցուսալ վերոյին անդրէն ի՛ եռանգ նախապարգևիցն փառալարդութեանց դաչնեալ հաստանել · || նաբէղ · ժա · 1 · || Ուր չորիցս եգեալ են կրկնականք · Հ՝ատ այսմ ևն՝ էրատէրատ, գ գ · ի՛ւրէ յոյժ, էրատէ էրատէ, այո՛ այո՛, գոյէ արդեօք, ևն ·

581 · Հ՝ ուրեք ևս ամփոփեալ լռելեայն գուշակի մակբայն կամ բայն · ար * || Ըշափ ի՛ մեծուն հաստատնիցես, (այնչափ) ի խոնարհութենէ կալ զանձն քո · || առաք · ժ 3 · * Հարիւ է · · · անկանել ի՛ ձեռս ան, և ի՛՛ (անկանել) ի ձեռս մարդկան · զի ոչ մեծութենէ նր, (նայնպէս) և ողորմելի նորին · || նաբէղ · ե · 3 · * Հր թէ այսպէս և եթէ այն՝ ի փառս Ա՝ կատարեացի · || յր և եթէ այնպէս · ընդհան 89 · * Ի նդ ոչ բաց նոցին լծակցեալ՝ քանզի ընդ բերկրութեան նոցա սիրէ · * || նաբէղ · լի · 2 · || Ուր զօրութիւք իմացեալ լինի ընտրական մակբայս առաւել, իբր ասել՝ Հ՝ առաւել ընդ ոգւոց նոցին լծակցեալ, ևն · * Հարի արա բարեացուզի փոխարէն լեցի քեզ և թէ ի նմանէ ոչ (էիցէ), սակայն ի բարձրելոյն · || սիրա · ժբ · 2 ·

582 · Հ՝ օդաւորուի կամ կապմուին զանազանի ևս, զի ոմանք են իսկապէս բուն մակբայք՝ ոչ յայլ մասունց յարմարեալ որպիսի են, հաւ ·

յերկն. ինձ. վաղ. ուրխ. ոտ. այս. ին. ակ, ևնե։ Այս ամենք
պիտակաբար յայտնց մասանց յարմարեալ, իբր զի ա-
նուն՝ դերանուն և նախադրութիւն վարին մակբայ
օրէն. որոց յայտնութե յաւելումբ զծանօթութիւս։

583 · Ոչ ծանօթ ։ Ի նուաստ ածականք և գոյականք՝
զներգործութիւն իմիք յայտ արարեալ զհանգամանս,
վարին մակբայօրէն զանազան կերպիւ. այս է՝ պարզ
բառք, ածանցեալ, յօդիւ ո, հոլովեալ, կրկնութիւք.
ահա միայ միայ օրինակք։

584 · Պարզ · ար * Յանին եւթնեքորդի (հաւասա-
ցեալ ծառայն) գնասցէ ալա՛ յէր՛ · Եւ · իա ։ 2 ։
* Այդ արդար ասացեր ։ յովհ · ի 18 ։ * Ի բուռ ի-
նձ՝ զայդ արդար ասացեր ։ յովհ · ի 18 ։ * Ի նոքին կայք · · · դա-
նիանէ · ղև · ժբ 48 ։ * Ի մէնայն գործոց քարուքե պա-
տուի · նաւ · ի 9 ։ * Ի մէնայն գործս քարուքե պա-
տուի · նաւ · ի 9 ։ * Ի մէնայն գործոց

* Համարեցան թէ առ այծ ինչ լինիցի || Յոբ։ ՟ի։ 49։
* Ոչ աւելնայինք՝ նեբոզ պարտ ի լինել || Ընդհան։ 41։
* Մանկք յանդիման ընկալան զհրեշտակս || Եբր։ ԺԳ։ 2։
588 · Կրկնութիւն ՟ր * Հաւէ այն զնոյն պատարագս մատուցանեն։ || Եբր։ Ժ։ 1։ * Հաղնցամբ անչին գնա՛ տո՛ր ինձ ի ներքինս։ || Եսայ։ իա՛։ 6։ * Հաւէտ յաւէտ պատմեցից զչնորհս տուիս քո։ || ասղ։ ՟ճը։ 1։ * Հաւր ըստ առնէ՛ մոլորեցան։ || Եսայ։ խե՛։ 15։ * Ի՛ն ուսեալ։ ։ ։ բերան ի բերան խոսեալ։ || ՟ք։ յովհ։ 12։ * Ի՛ր ի մարդինս մահկանացուս՝ ՟ձոխէրպ օրինակ բարձրանալ։ || ՟ք։ յակոբ։ ՟ի։ 12։
* Տացես քաղցելոց զհաց քո՝ որպէս սպասս։ || Եսայ։ ՟ճը։ 10։
* Ի՛ խօսել իմում՝ առաւել ապ ի բերան լինիցին։ || Եսայ։ ը։ 12։ * Ձոյլ չէիչ լեռով պատիցես։ || Եղէկ։ Ժ՟ք։ 9։
* Հոգի՛ ելոյս լինիցին։ || ա։ յակոբ։ ե։ 39։ Յաւրաքանչիւր յայսցանէ՝ ըստ նշանակուեցն պատշաճին առ տեսակ ինն (547)։ ՟Ա։ յայսիսիք էին և նախադրեալք՝ Պարչ։ ծածուկ։ սիոհոյլ։ սյլսպէ։ ելայէ։ անդօլ էրէյս։ բօանյ։ ՟ճ՟ալաթս։ ։ ի վաղնջուց։ էրաւ էրաւ։ ի՛ի ։ է՟ էւէ։ էուր ի շաւէ։ ՟ձ։
589 · Ի՛ախադրութ՟ք և անուանք վարին մակբայօրէն։ ՟ր։ հաւ այծ։ առ ծաւ ի՛ր։ ընդ ի՛ջ։ ըստ կապէ։ ՟ձ։
590 · Ի՛երանութ՟ք հոլովեալ և ածանցեալ ձևաւ նման մակբայ։ ՟ր || Յովհաննէս։ բովէ, ինչէն, (578։ 574) ՟ձ։
591 · Ի՛անօթ։ ։ Ի՛նչ անուանք նշանակեալք ի՛ (583)՝ ոչ ամ ուրեք ձևանան մակբայ։ այլ՝ ուր նշանակեն զորպիսութի՛ երեթէ կամ զգայուն իմն, անդ են իսկապէս անուն՝ և ոչ մակբայ։ ՟ր * Ուր (առ ՟Ա՟։)՝ ոչ է հրեայ և ոչ։ ։ ։ ծառայ՝ աղատ։ || Կողոս։ ՟ի։ 11։
* Ո՛ր միայնոյ են ձիերք յերէ։ || Նաբէկ։ Ժ՟ք։ 1։
* Յօրինակ արդար դատաստանին Ի՛։ յ՟։ ՟ք։ ԲԵ՟աղ։ ՟ա 5։
* Ուր դարձուցանէ զակն իւր (յաղքատաց)՝ ի բաղուկս կարօտութ՟ք եղիցի։ || առակ։ իը՟։ 27։ * Ի՛նդ ամ դաժարն բանի։ ։ ։ տացեն հանդեր։ || Յոբ։ Ժ՟ք։ 36։
* Ի՛ պարտուց բնակուէ իւրմէ հայեցաւ։ || առ՟ղ։ 14։
* Ի՛ւրն զքաղաքս բարչ՟քութ՟ն։ || եղէ։ ՟ք։ 25։
* Յիմաստութ՟ւն իմն հանարէք (զպահս) ընդհանուր

կրօնիւք ։ || Նոցա ։ ՟ք ։ 23 ։ * Ա՝առուսցեն զպատա-
րագն ։ ։ ։ յաղագս ախտիցեցն ։ || Ընդ-ի ։ ժե ։ 25 ։
* Ա՟րեամբն ի՟ն (վիրկեցայք) իբրև անբիծ և անա-
րատ գառինն ։ || ։ պետր ։ ա 19 ։ * Պիղծ և առաջի
նոն՝ խորհուրդ անիրատ ։ || առաւ ։ ժե ։ 26 ։
* Ա՟ստուածել Ա՟յ կենդանւոյ և ճշմարտի ։ || ։ ընթ ։ ա 9
* Ա՟յս ա՟ր երևեցի առ ա՟ջս ։ || ա՟մոս ։ ՟ք ։ 19 ։
* Ա՟յոմ մոմ ցաւոք՝ ի վե՟ հարեալ ։ || ՟ք ։ նաւ ։ ՟ք 11 ։
* Ա՟ծ ածեր ոդորմած՝ ինձ օր պարծանի ի համառօտս
էրթէ ։ || նաբէ ։ ձ՟ք ։ 6 ։ * վախաբէ հոգին ։ ։ ։ տալ
զառաւել շնորհան ։ || յովել ։ ՟ք ։ 5 ։ * Ե՟զու՝ փո՟ւ
ինչ անդամ է, և մեծամեծս բարբառի ։ || յովել ։ ՟ք 5
* Ի՟րաւք երիվարօք մերովք վախիցուք ։ || ես՟ղ ։ 16 ։
* Ի՟նմուռ՟ գործեցի զիւ հաճոյսն քո ։ || նաբէ ։ ՟ճ 3 ։
* Հ՟ՀԱ բառդ ։ ։ ։ մանացայց առնելոյ (է) ։ || ՟ինն ։ ես՟ղ
* Ո՟ևսին քեզ տեսիլս զի՟ւ պարապարտուց ։ || ղբ ։ ՟ք 14 ։
* Պիղծ է առաջի ո՟ն՝ չափ ի՟նչն ։ || առաւ ։ ի ։ 23 ։
* Կ՟րեալ յոհաննէն՝ և դալիաթէէն՝ և էբիսէեցէէն
գրով ։ || ղ՟ւ ։ ի՟ր ։ 38 ։ * Ի՟ւրովք կամաւ՝ խոյս ի՟
չարէն առեալ ։ || յովհ ։ կ ։
593 · Ա՟ակբայքս Հ՟Հոպ, այծի՟ անախ, ասպ, անդ, անա,
էբբեանն դնին փոխանակ դերանուան ցուցականի և
դիմորոշի ։ ՟ր * Կ՟ուք յ՟ՀՀ՟ ասպ էք ։ || ՟ր յայսմ ՟Հէ-
յովհ ։ ՟ը ։ 23 ։ * Ի՟ պղտոյ անախ ծառն Ճանաչի ։ || ՟ր ի՟
պղտոյն ։ նաթ ։ ժ՟ք 33 ։ * Ի՟ր մովսէս ի լերինն անդ ։
|| ՟ր յայնմիկ ։ էչ ։ իե ։ 18 ։ * Ի՟ ժամանակի՟ ասա յայս-
միկ ։ ՟ր ի՟ ժամանակիս յայսմիկ, գ՟ծ ։ ։ ։ 9 ։
* Ի՟արբ առեղծաւ ՟ն ի բարբարէ անախ ։ || ՟ր ի՟
բարբարէն ։ ափաթ ։ 85 ։
594 · Ա՟ակբայն նշանակութ՟ն նմանի նախադրու-
ընդ խնդրոյն ։ և տարբերի այսու ։ նախադրութ՟ն

խնդրով Տանդերձ առ Նեբգործուէ իմն բացակատարէ զնմանսն. իսկ մնացեալն առանց խնդրոյ յայտնէ զՏան գամանս Նեբգործուէ. կամ մեկին ասել՝ նախադրուէ և խնդրոյն Համառօտուէթի է մնացեալն։ Այս մնացեալից ոմանք ձևացեալ յօդիւ և թուով վարին գոյ կանօրէն (545)։

ԳԼՈՒԽ Ժ.Օ.

Ո՞Յ ՆԱԽՆԻ Է ՀԱՂԻՍՊՆ, և ԻՆՉՈ՞Ւ ԱԷԱՍՏ։

595· Հաղիսպն է բառ, որ կապէ և միաւորէ առ միմեանս զբանս և զնման մնասունս բանի. այս է՝ զնուն ընդ անուան և դերբանուան, զբայ ընդ բայի, ևն, որոց ըստ նշանակուէ և ըստ յօդառորուէ յայտ առնեմք զկարևորսն։

596· Հաղիսպն ըստ նշանակուէն բաժանի յերիք տասան տեսակս. Խաղհիւսական. տրոհական. այլականն. անկատարական. պատճառական. մակաբերական. միևնական. սկզբնաւորական. Համեմատական. յարտցուցական. վարանական. թէական. թերմատար. որոց զօրուէ և շաղկապք շարադասեալ տեսանին։

597· Խաղհիւսական շաղկապք են, որ զնշանակուէ իմն չյաւէլեալ՝ սոսկ կապեն և հիւսեն զբառ ընդ բառի, կամ զբան ընդ բանի. և են սոքա. Այ-եա՛ւ-այ՛. Հա՛-ա՛. Հա՛-հա՛. Հա՛-հա՛. Ըհ՛-ե՛ւ. Ըհ՛-այ՛. Նա՛-նա՛. Նա՛-հա՛. Հա՛ Ըհ՛. և Հա՛ Ըհ՛ պէ՛. Թաբէ՛ւ. Նա Հա՛. և այո, ևն։ ‖ Յեսին և առեղին՝ Ի զիս և զՀայր իմ։ ‖ յովհ. ժ. 24։ * Ընդէ՞ր ոչ զբանն ունիցի ինքեան զօրուէ. . . Հա՛ բանն՝ եթէ ոչ անուամբ Հօրն ծանիցի, որբ ոմն. ‖ Նաբէ. լէ. 7։ * Որ ուսիցէ զՀացս, Հա՛ ընկիցէ զբաժակս ՚ին աՆարժանուէբ պարտական եղիցի. ‖ ա. Կորնթ. ժա 27։ (յովհ. ՚ղ. 55) * Ընդէ՞ր ես, և երէկ Նոքա՝ այսպէս քրտոզեցաք. ‖ ա. Կորնթ. ժէ. 11։ * Ոչ է ծառ բարի՝ որ առնէ պտուղ չար. և ոչ դարչէալ ծառ չար՝ որ առնէ պտուղ բարի. ‖ Ղու. ՚ղ. 43։

598 · Խաղհիւսականս Ե, ՈՒ, յօդէ զբարդութեի եւ զածանցիչ մնակունս (182) ։ ‖ Ո, կամ Ը, վերին ուրբեք իբր Ե. ՎՐ * Ինքր քանքարոյ խնդիր, Ը ես չուշնիմ կշռու մի ունկի. ‖ ՅՐ և ես Նաբէլ։ իշ. 2 ։ * ‖ այն Ճանապարհէն հետևելոտանի՝ ի գուբ՝ կորչին ՈՒ անել ‖ ՅՐ և անել։ յոդէ ։ Ա. յապիսիք՝ ի չափաւորբանս ։

599 · Տրոհականք են, որ զբառս և զբանս զատելով շաղկապեն ընդ միմեանս, որ են, կամ, և կամ, կամ իբր. կէ. էրէ ։ ՎՐ * Ոճառնուի եղեալ ընդ քաղցու, կամ առատակ ընդ ողորկուէ. . . կամ հող ընդ յատակուէ ոսկւոյ, և կամ քարինս անարգս ընդ պայծառուէ արձաթոյ. ‖ նաբէլ. ձբ ։ * Ա կրտուին յովհաննու կերկ նից էր, ըէ՝ ի մարդկանէ. ևբ. ‖ նաբէլ. ժա ։ 30 ։

600 · Ա. յլականք են, որ զհեաւորդ բանն՝ ընդդիմակ լինն ցուցեալ առաջնոյ բանին, կամ իբր ուղղութի նորին յարեն ընդ միմեանս. և են այսոքիկ. Հայր. բայց. իսկ. ասկայն. նկայն. այլ ասկայն. բայց էրէ. բայց նկայն. բայց ասկայն. նկայն ըէ. էրէ ոչ. հան ըէ, ևբ. ՎՐ * Ոհատուածք հայարատացուցանէ, այլ սէր շինէ. ‖ ա. նորին. բ ։ * Ա. ըղարատացուցանէք զանձինս առաջի մարդկանն, ասկայն Ա. ձ գիտէ զսիրտս ձեր. ‖ ղս. ժբ. 15 ։ * Ա արմնոյ կրթուի առ սակաւ ինչ օգտակար է, քան ձեռնպահուի առ ամ ինչ օգտակար է. ‖ ա պետ. դ 8 ։ * Ա պահս առանայ՝ որ տայ զկաշառ. բայց ասկայն զդիս առողջացն սպանանէ. ‖ առակ. իբ. 9 ։ * Ա չ զայն որ գիտէ, էրէ ոչ՝ հոգին Ա. Յ. ‖ նորին. բ 11 ։ * Ա չինչ կայ հոգ Ա. Յ, հան ըէ նկայն զմարդկան ուղղութի և փրկուի. ‖ յովհ. կ ։

601 · Ա. նկատարականք են, որ զբանն անկատար ցուցեալ՝ խնդրեն այլական շաղկապաւ միաւորիլ ընդ այլում իբրև ընդ կատարողն. և են սորին. կամ էպէ. էպէ. ըէ. ըէ ոչ. ոչ էրէ. էրէ ոչ էրէ. ոչ նկայն. ևբ ՎՐ * կամ էպէ. մարգարէութի ոչ է՝ ի ժամանակիս, այլ իմաստութին Ա. Յ տայ Ճանաչել։ ընդհան. 109 ։ * կամ էպէ. հնարել զհասանիցէ ընդ քեզ, (ասկայն) ըզքեզ ոչ ուրացայց. ‖ նորն. իղ. 35 ։

* Ա՛չ էիւթ դուք ընտրեցէք զիս , այլ ես ընտրեցի զձեզ · ։ յովհ · ժե · 16 ։ * Ա էիհայն հոգւացար , այլ և խնդրեցեր , և ոչ գաբեր ինձն՝ հրաշագործ , այլ՝ ։ ի կենարարդ քո յուս բարձեր · ։ նաբէ · ժե 21 ։ Ընտրակիր ապացուցանեն , թէ երկաբանչիւր շաղկապք՝ անկատարական և այլականն կախումն ունին ի միմեանց · որ ի նոյն բանի ի միասին գտանին եթէ ներգործութիւն եթէ զօրութիւն ։

602 · Պատճառականք են , որ զպատճառ բանին ցուցեալ՝ շաղկապեն զնդ միմեանս · և սորա են · Ո՛չ · չանպէ · վասն զի · փոխանակ զի · որպէս զի · երբեմն զի · նա զի · այնու զի · ինչ · որովհետեա · որ · որ , ։ ։ * Ա՛րդեաք հնազանդ լերուք ծնողաց ձերոց յայնի , զի այն է հաճոյ ՏԵՐՈՋ առաջի նոցա · ։ կողոս · գ · 20 ։ * Ա՛րդ բարի՛ ի բարի գանձուց սրտի իւրոյ բղխէ զբարի , և մարդ չար՝ ի չարէն բղխէ չար · չանպէ ի յաւելուածոյ սըբ աին խօսի բերան նը՛ · ։ ղուկ · է · 45 ։ * Խնդրեա՛ք՝ և ոչ առնուք · վասն զի չարաչար խնդրէք · ։ յակոբ · դ 3 ։ * Ո՛չհար (զԵրուսաղէս) հրեշտակ ոն · փոխանակ զի ոչ եա վառա Ա՛Տ · ։ գործ · ժե · 23 ։ * Ա՛պականեն զԼրեսս իւրեանց , որպէս զի երկեսցին մարդ կանեթէ պահիցեն · ։ նաթ · է 16 ։ * Ա՛րվհետեա՛ ի սակաւուդ հաւատարիմ եա , ի վե՛ր բաշխեց կացուցից զքեզ · ։ նաթ · իե · 23 ։ * Ո՛վ սիրելիս մեծարու համարիմք քան զպատուիրանն Ա՛Տ · և զինչ ասեմք զսիրելիս · ա՛ր զսրթ այգուց և զպարտէզ · · · և զանօթս չնչինս՝ յարդոյ և պատուական համարիմք քան զսէրն Ա՛Տ · ։ ։ ։

Ա՛յլ է էբ՝սրբէն աբրահամու զաւակ է էր։ || գալա։ ՚ղ 29
* Ա՛յնէ զբանն իմ պահեցին, ապա և զձէրն պահե-
ցեն։ || յովհ։ ժ՚ե 20։ * Ա՛յնէ զմարդկան ինչ վնասուի
ունիցիմ՝ապաւէն Ա՛յ վնասուին մեծ իցէ։ || յովհ։ ե՚ 2
* Ա՛տասի ասէ։ որ՝ ո՚հաւատաց լոյս մերում՝ ապա սո
րբէին՝ հաւատք՚ի լսելոյ են, և լոյս՚ի բանէն Ա՛ր։
|| հռոմ։ ՚ի 16։ * Ա՛կամայիցն բռնադատութեամբ՝ ոչ կ
կատարեալ սէր, սոսկ և ոչ բովանդակապէս փրկ
կութի։ || նաբէկ։ իե՚ 2։ * Ա՛նաղի (խմաստութին)
ձառանչ է Ա՛յ զօրութէն։ ։ ։ վասն այնորիկ և ոչ
մի ինչ պղծեալ խառնի՚ի նա։ || իսաա։ ե՚ 25։
* Ա՛նանն մտալին եղև վասն պատ ։ ։ ։ խոստովանիմք Ա՛յ
և մարդ զԱ՛ն։ || ընդհան։ 241։ * Ա՛նաղի աճող
թագաւորութէ մերոյ ։ ։ բարձեալ է այժմ։ ։ նորին
աղաչս և հայրապետութէս հաստատ եղէ։ || ընդհան 139
Ա՛հա այս հետեւեալ բանիցս պատճառ են նախադաս
բանք ։ յորս սեռական պատճառական շաղկապ ներբ
գործութէ՚ն, կամ զօրութէ՚ն։ իբր ասել՝ || հանդի Ա՛ն է
սրէ աբրահամու ։ հանդի բանն մարիին եղև, ևն։
604 ։ Ա՛ն՝ եհկնականք են, որ զյետագայ բառն կամ
զբանն ցուցեալ իբր յայտնութի նախընթացին՝ միա
ւորեն ընդ իրեարս։ և սորին են ։ Ա՛հ յոհնէս։ այս ինդ է։
այս է ։ այն էոյ է ։ նա է ։ որպէս ։ իբր ։ որպէս ըե ։ իբր ու։
իբր այն ըե ։ քան որսի ։ զոր օրինակ ։ օրինակ էին, ևն։
Ա՛ր * Ա՛յլ, ելից, լսեա սաբաքթանի ։ այսինդ է՝ Ա՛յ
իմ՝ Ա՛յ իմ, ընդէր թողեր զիս ։ || մաթէ։ իե՚ 46։
* Ա՛նաբէլ թաղեցաւ՚ի Ջանապարհին եփրաթայ ։ այն
էոյ է՝ բեթղահէմ։ || ծննդ ։ լե՚ 19։ * Ա՛նանել զտա
պանակ ուխտին ոն՚ի քաղաքէն դաւթի, նա՛ է՝
սիոնի ։ || ե ։ մնաց։ ե՚ 2։ * Ա՛ն՚ի առնել (ողորմութի) ա
ռաջի մարդկան, որպէս ըե՚ի ցոյց ինչ նոցա։ || մատ։ վ՚ 1
605 ։ Ա՛կղեսեւորականք են, որ եգեալ՚ի սկիզբն նոր
բանի՝ շաղկապեն ընդ անցեալսն։ և են սորին ։ Ա՛հդ։ ե
արդ ։ այլ արդ ։ բայց արդ ։ էոյ արդ ։ ապաչէն։ նա ասանէ, ևն։
Ա՛ր * Ա՛հդ՝ արթնացն կացեք, զի ոչ գիտէք երբ տէր
տանն գայցէ ։ || մարկ ։ ժ՚ե ։ 35։ * Ա՛ր արդ՝ զի՞նչ էցէ ։

որով պակաս գոյացք քան զայլ եկեղեցիս. || Ը. Յովնէ. ժբ. 13: * Ոչ է որ արդարասցուցանէ. եւ այլ՝ ոչ է որ դատապարտ առնիցէ. || Հռով. ը. 34: * Ոչ ստուէր ոչ է ի ձմարտուէ անտի: Եւ ո՞րպէս սուտ, եթէ ոչ՝ որ ուրանայ եթէ չիք Աստուած. || ա. Յովհ. բ. 21, 22: * Հաւատէն ասացեալ, եթէ որ արձակիցէ զկինն. || Մատ. ե 31

606. Համեմատականք՝ համազօր ընտրական մակբայի զբան ընդ բանի համեմատեալ՝ զառաւելութիւն ինն տան միոյն քան մեւսոյն, և այնպէս յօդէն ընդ իրեարս. և են սորա՝ Քան. չան ՝ի՝ առաւել. նահատակ. յաւէտ. ինչ. ինչն. ինչ չէ. որպէս չէ. անփոյթ. ինչն. . . անփոյթ. չէ. չէ և. լաւ է. նման, ևս. պէս * Այլ և մարդոյ խոնարհութիւն ծառայել անձին, չան անձին շնաք եղեալ՝ և հայց մուրանալոյն. || առաւ. ժբ. 9: * Այլ և մեռանել՝ի սրբութիւն մերում, չան ի ձգ իցեմք զձեռս մեր առ ամս օտարս. || փաղ. 67: * Այսուհ, զի ամենքեան դուք՝ի լեզուս խօսիցիք, առաւել չէ մարգարէանայցէք. || ա. Կորնթ. ժդ. 5: * Եթէ ոք իւրոց՝ և նահատակ և ընտանեացն խնամ ոչ տանիցի, ՝ի հաւատոյն ուրացեալ է. || ա. Տիմոթ. է. 8: * Ոչ համ թշնամանս յառաքեալսն, ինչ իւրեցեր և մեզ ասել անառնուն. || փաղ. 21: * Մինչև ցուցիք ամենեցուն զձեզ ճշմարտախօս լինել, ինչ չէ լոկ բանիւ ձերոյ՝ այլ երդման հաւատացեալն. || Ընդհան. 69: * Մինչև լուսաւորեսցէ լոյս ձեր առաջի մարդկան, որպէս չէ տեսցեն զգործս ձեր բարիս, և փառաւորեսցեն զՀայր ձեր. || Մատթէ. է. 16: * Այլ՝ի որ ՝ի բամբասանս յօժարիցէ՝ թէ և ուղիղ իցէ, խնդչ ինչ զարհեաս վարեալ. || Ընդհան. * Բանիւք որովայնին՝ որ կրեաց զքեզ. . . նա՝ երանի այնոցիկ և, որ լսեն զբանն Աստուծոյ՝ և առնեն. || Ղուկ. ժա. 27:

607. Հարացուցականք են, որ զբառն կամ զբան ցուցանեն այլ օրինակ և հաստատուն նախընթացին, և այնպէս յօդէն ընդ միմեանս. և այսոքիկ են՝ Այսպէս, ըստ օրինակ. հիբար. հիբան. հիշան. հիչէն. հիպոչ. հիպէս. որբար. որբան. որշան. որչէն. որպոչ. որպէս.

ար * Ամբ մեռցուցանեն՝ անխտրաբար դնեն . . . զնճ-
այինսն՝ մարդկայնոյն , և զմարդկայինսն՝ ճճայնոյն ,
ըստ սրտի և ինքն աչերն ուսուցանէ . || ընդհան . 27 .
* Ո՛վ մեծամեծան հնազանդէ մեզ , զոր օրինակ զխիղ-
ճուլս , զառիւծս , ևայլ . || Է՛նոյ . լէ . * Ո՛վ անհաւատութ
կորուստ . . . սպիտակ սոդոմ և գոմոր . || յոբ . ա . 7 .
Ա՛յսոքիկ յառնեն ի գիտուէ գկնի , ոչ և ասա ի
սկիզբն օրինակաց . Այն որ ընդ նմանական մանկտայս
գասեն զայսոսիկ զի զնորայն ունին զնձայն և զգօրուն .
608 . || Պարանոկանք են , որ սկսեալ հաւատալ
զնուազ բարին՝ տարակուսանօք շաղկապեն ընդ ըն-
տիր բանի , որում անձեռնհաս է . և սոքա են .
Կոնէ . գոնէայ . գէթ . գթրնաբ . ՚ի * Հաւատացէք
ինձ , եթէ ես ի հայրն՝ և հայրն յիս . սակս թէ ոչ՝
գոնէ վասն գործոցն հաւատացէք ինձ . || յովհ . ժէ . 11 .
* Յանկարծակի սեւանեալ գոնէայ ընդ աղօտ՝ հրեշ-
տակք . || ա . պետ . ա . 12 .
609 . Մահականք են , որ զբան իմն յօդեն ընդ այ-
լում իբրև թէ ուղիղ՝ յոյ պայման և դաշն նորին . և են
սոքա . Մահ . էրէ . ալ էրէ . ապա էրէ . ապ էրէ . էայ էրէ .
ապա րէ . ապա րէ սչ . այլ րէ . և էրէ . ևայլ . ՚ի * Ջար-
ձակեցից զքեզ , րէ ոչ օրհնեսցես զիս . || ծնդ . լէ . 26 .
* Ոչ րէ մեղեցէ եղբայր քո , սաստեա նմա . և էրէ
ապաշխարիցէ , թող նմա . || ղու . ժէ . 3 .
* Ամէն րէ ոչ ապաշխարիցէ , ամենևբեան նոյնպէս
կորնչիցիք . || ղու . ժէ . 5 . * Ո՛վ էրէ թողուցուք
մարդկան զյանցանս նոցա , թողցէ և ձեզ հայրն ձեր
երկնաւոր , ևայլ . || մատթ . զ 14 . * Տես . . . ի վ՚ր քո
քաղցրուէ Ո՛յ , եթէ կայցես ի նմին քաղցրուէ .
ապա րէ սչ՝ և դու կոծնպեսցիս . || հռոմ . ժ 22 .
610 . Համամատաւ՝ աւելորդ անպէտ կապակցութիւն
սոյն շաղկապք , որ առանց հարկի դնին ի զարդ . և
են սոքայն . Մահ . էրէ . և . և րէ . չէ . բաւ . բաւ . բայ . որ . ևայլ .
՚ի * Ոչ ինչ ի ծածուկ , որ րէ ոչ յայտնեսցի .
|| մատթ . զ 22 (մատթ . ժ 26) * Ոչ՝ ինչուէ աղօթեմն՝ և
վրիպիմ ի յանթանալս իմոյ՝ և կասիմ յարդ արանալս

իմ՝ և մեղանչեմ։ || Նաբէ.հ·ա 21 * Ալ ժառանգեացեն զերկիրս և Ա.Յ. || ընդհան · 25 * Ալ էրէք ի փշոց քաղեն թուզ · || ղ·կ·ը·44 * Այսմիկ, զի գիտիցէք դուք, էրէք առն որոյ գլուխ վիշտ է · || ա·կորնթ·ժ·ա 3 * Պատմեցին և ասեն · բայ հուր ինչ մեզ անդ ոչ գը տաք · || ը · նախ · ա 20 * Ոչ · · · ասացեր, բայ յորում աւուր կարգատցես առ իս, մի՛ երկիցես · || ղբ · ը · 57 * Ալ ի ծագել անսառուեր նշուլից ողորմուէ քո փառաց՝ հալին մեզք · || Նաբէ.խա·1 611 · Ա ստ յօդաւորութեն՝ ոմանք են բուն շաղ կապք, որ ոչ են այլ մնան բանի.պր Ա.ա.ա.ե.էրէք. ևմ, ևք։ Այն և բաղկացեալք յանուանէ, ի դերանուա նէ, ի բայէ, ի նախադրութե.պր ևՀ յԱ ա·ա·ե·նա· դաբձեալ · ե·ղ·էե · վասն որոյ · ևան · ևք ։

612 · Զև և տեսակ ևս տեսանի · բաս ձևոյն՝ Պարզ են շաղկապքս · Ա.ա · ղէ · էե · ևմ, ևք ։ Ի.արդ՝ ևՀ յո ենդն · էբէե · էե · ևմ, ևք ։

613 · Ի սա տեսակին Ա.ախառնիպ են շաղկապքս · ևՀ յԱ · ե · էե · ևմ, ևք ։ Ա.ծանցեալք՝ Ա.ա.ե.ա · ուա մէ, սակայն, ևք ։

614 · Ա ուրեք զօրութե գուշակի շաղկապն, ոչ՝ ի (601 · 603) · դիցուք ասա և զմանաս · պր * Ա.ե.ե.ա և մեռանիմք, (ասէին) կենդանի եմք · || ա·կո · 18 * Ա.հա դու բարկացար, (ասեն ցէն) և մեք մեղաք · || Եսայ·կէ 5 * Ո՞վ դու զգիտուն մերժեցեր, (ասէ Ա.Ի.) մերժեցից և ես զքեզ (ասէ Ա.Ի.) · || ովսէ · ը · 6 · Ասէ տեղի շաղկապից բաւական յայտնին ի մեկնուածն տեսակաց և յօրինակն ։

Կ Ո Ղ Մ Ո Ւ Ա Ծ Ո Ւ Մ Ն ։

Ո՛Ր Ի՛ՆԷ Ա Ի Ե Ա Ի Ո Ւ Ն Ի Ն , Ե Ս Կ Ա Ն Կ Ա Ռ Ե Ա ։

615 · Ա Ի Ա Ի Ա Ի

ահ։ ով։ վահ։ վայ։ վաղ։ օն։ օղ։ ևն։ ¶ ՚Ա։ յատրիկ վուիսոս նշա
նակութ՚ վարեալ ըստ կրից հոգւոյն՝ զանազանին և
անուանին ՚ի յինն ազգս ։ ¶ ՚Հաղտական ։ երանական
կամ ըղձական ։ զարմացական ։ զարհուրական ։ կոչա
կան ։ յորդորական ։ խնդրական ։ հեգնական ։ երդիծա
կան ։ որոց նշանակուն և իսկութ՚ են այսոքիկ ։

616 ։ ¶ ՚Հաղտական կամ եղկական միջարկութ՚ են , որ
ախտասալով զցաւ և զկսկիծ նշանակեն ։ և են սոքա ։
ՀԱՒ։ աղէ՛ ։ ափսո։ էզմո։ ՀՀ ։ ըՀ ։ ո՛։ ո՛։ ահ։ ահ ըՒէ ։
ահ ահ ։ ավ։ վայ ։ բաբէ , ևն։ ¶ ՊՐ * ՀԱՒ։ ։ ։ թշուա
ռացելոյս եղկելի անձինս ։ ¶ նաբ ։ ՇԸ 3։ * ՚Ա՝ըՀ՛։ դու
նիւնուէ՛ ։ ։ ։ ուսաՒ խնդրեսցուք քեզ միխիթարուէ։
¶ նաեսու։ ՊՐ 7։ * ¶ ՚Ա՝ոյ անձին իմոյ՝ զի կորեաւ եր
կիւղած յերկրէ , և ոչ դոյ ուղիղ ։ ¶ ՚Իոէ ։ Ը 2։ ¶ ՚Ա՝ոյ
վայ վայ՝ որ զննակեալ են յերկրի ։ ¶ յայտ ։ ՇԸ ։ 13։
¶ ՚Ա՝ հովիւք իւ՚լի՝ միխիթ հովիւք զանձինս արած՚են։
¶ ԷղԷ ։ ԼՐ 2։ * ¶ ՚Ա՝վ անձն իմ եղկելի՛ ։ ։ ։ իբր ոչ
զնոյն կրեսցես պատիժ ։ ¶ նաՒէ ։ Թ ։ 2։

617 ։ ՚Ա՝րանականք կամ ըղձականք են , որ բարեաց լցելոյ
երանի տան, և զնդաս ցուցանեն ։ և են սոքա ։ ՚Ա՝րանի՛
էրանի՛ ըՒէ ։ ՚ա՛վ ։ էկի՛ ըՒէ ։ էկի՛։ ։ յանկարծ ։ օՀ ։ օՀ ըՒէ ։ փոՀՀ
ծաքսան, ևն։ ՊՐ * ՚Ա՝րանի՛Ե քեզ երկիր՝ որոյ Թագաւոր
քո որդի ազատի իցէ ։ ¶ ՅՈՒՀ ։ Ժ ։ 17։ * ՚Ա՝րանի՛ ըՒէ
կարելի զանձն իմ վարժել ։ ¶ յոբ ։ Շ ։ 24։ ¶ ՚Վ՝ որքան
բարի և համեղ է՝ որ հոգի քո յիմանեան ։ ¶ ԻՈԱՈՒ ։ Ժ ։ 1
* ՚Ա՝յի՛ ըՒէ յաւելից հայել՚ի տառաջ՝ նոր քո։ ¶ յոհ ։ Շ ։ 5։
* ՚Ա՝յանի՛ՀՀ՝ երթայր առջի իմ առաջի մարգարէին
՚Ա՝յ ։ ¶ ՊՐ ։ ԽԱ ։ Է ։ 3։

618 ։ ՚Ո՝ արմացականք կամ ըստ հին քերակ ։ հրաշա
կանք են , որ զնոր իմն անդր քան զմիտս առեալ՝ զար
մացուցանեն յայտ առնեն իբր գովեստ նմին։ և սոքա են։
¶ ՚Ո՝ի՛ՀՀ ըՒէ ։ ՔՒՔէ ։ վՀՀ ըՔ՚։ ևն։ ՊՐ * ¶ ՚Ա՛ԹուԷ զբազ
մուի առաջագ , և զայնեան զնո՛ յանուանէ կոչէ ։
¶ ասղ։ ՀՀՀ։ 4։ * ¶ ՚Վ՝ խորք մեծուէ և խմասաուէ և
գիտուէ ՚Ա՝յ ։ ¶ հոսե ։ ԺՇ ։ 33։

619 · Օ արհուրականք են, որ սարսափիմամբ զահ և զերկիւղ նշանակէն. և սրբին են. Հա՛, ա. ահ. ահ. ահ ահ, ևս. ար * Հա՛, ա. ահ՛ ար. զի տեսի զՏիրեշատին ձեռն դեմ յանդիման. || գաս. ղ. 22 : * Վ սքանչելի և սեր սիլ ահաւոր. զարարիչն երկնի և երկրի այսօր տեսաք ի խաչին. || ղաւ. 295 : * Վ, Հայր յերկինք և ասց դո՛ ղալ սա. || աաղ. ձգ. 32 : Վ. Ո՛ յեմ երթեալ երթիցէ. || ե. մալաք. գ. 37 :

620 · Կոչականք են, որ բացագանչութեամբ ինն զսաստ՝ զբարկութիւն, կամ սոսկ հռչումն իրին ցուցանեն. և այսոքիկ են. Վ. ա՛. ա՛ղ. ե՛ղ. օ՛ղ, ևս. ար * Վ՛ ար՝ ես ծա ռայ քո եմ: || աաղ. ձժ. 16 : * Պատմեցաւ քեզ ո՛վ մարդ՝ զինչ է բարի, կամ զինչ խնդրէ ի քէն ար. || Ին. է. 8 : * Հա՛ սէգ հպարտ և անբարեաւանդ ու զմեզ յայտ կենաց ձեռս կարձել համարիս. || ե. մալաք. գ. 9 :

621 · Հորդորականք են մի՛ յարկու՛թիւք, որ համոզմանօք արտասփոփեալ՝ յայտնեն զյորդոր և զքաջալերու՛թիւն. և վարին ընդ հրամայական բայիւ կամ ընդ կոչական անուան. և են սոքա. Հաղե. հաղո. ն. բէր. բէ. հա՛. ևս. ար * Հաղե զարժանն իսկ. տուք ողորմու՛թիւն, և ահա՝ ամ ար ե ձեր. || ղուկ. ժա. 41 : * Հապա, ժիլը լերու՛թ, պինա կացէք. գործ՝ այսր ե մարտնչել ձեզ ի վերայ եղբարց. || ա. մալաք. ե. 32 : * Հաղե՛ն եկայք և մեք՝ զի ընդ նմա մեռցուք. || յովհ. ժա. 16 : * Հապա՛ քարշեցէ՛ք. հա՛ քարշեցէ՛ք. || հայթայ վարդ. գ. ժա :

622 · Խնդականք՝ ըստ հին քերականի. հեշտական են, որ զհեշտու՛թիւն և զուրախու՛թիւն հրատարակեն. և են սոքա. Ո՛ այ վա՛ղ վա՛ղ. ո՛վ ո՛վ ևս. ար * Ո՛ այ թշնամին ի վե՛ր ձեր՝ վա՛ղ վա՛ղ. || եղէկ. լե. 2 : * Զաղաւեցին ի վերայ արդարոյն սաբեալ. ո՛վ ո՛վ արդարն մեռաւ. || ՍԱ. ի. 111 :

623 · Հեգնականք են, որ անհաւանու՛թիւք յայտնեն զծաղրուածո՛ւն և այսոքիկ. || Ա՛հ. վա՛ղ վա՛ղ. հապա՝ երկ. հրկ, ևս. ար * || Ա՛հ. որ քակեիր զտաճարն և զերիս աւուրս շինեիր. || նաա. իե. 40 : * Հապա, նախ զայդ արբ.

624 · Հրդեհ՝ականք կամ արհամարհականք են, որ
Յանդ նախատուսոք արհամարհեալ՝ սրտակիզ առնել
ցուցանեն և սոքա են։ ‖ ՚ա՛ղ՝ վա՛յ՝ ա՛ղ՝ աղ՝ ո՛ւ՝ հ, ևն։
ՈՐ * Կարձկին առ ժամայն ամաչեցեալք, որը ասէին
ինձ՝ վա՛յ՝ վա՛յ՝ ասղ։ կիծ։ 4։ * Հրդեհ հնացեալ՝ աւուրբք
չարութեան։ ‖ դանի։ ժ։ ֆ։ 52։

625 · Ի սա յօդաւորութեան՝ ամանք են բուն միջար-
կութիւք։ Հա՛, ա։ աղե։ այ։ բաբե։ եհ՛։ էհ՛։ ըհ՛։ իհ՛։ հա։ ոհ՛։
վահ՛։ վա՛յ։ օղ՝, ևն։ ‖ ամանք պիտակաբար՝ յայլ մասանց
որ են։ Հաղե։ ասաղ։ եղու՛։ էրանի՛։ յանկարծ։ ո՛։ ով։
ով իւ՛։ վայ։ ախ։ է։ իհ՛ իւ՛։ իպե՛ իւ՛։ իպե՛ իւ՛։ ա՛ծ։
իւ՛ր։ ի՛։ ի՛ւ՝ ո՛ւ՝ օն, ևն։

626 · Ա՝ԼՔարկուելք՝ Հա՛ հա՛։ այ։ ախ։ բէ՛։ գայլ
դէն։ դ՛ձլէ։ դրասա։ ըհ՛ը։ իշ՛։ իլա։ հայ իւ՛։ հէ՛։ հը՛ հը՛։
հայ հայ։ հաղա։ հօհ՛։ նախ՛ը։ ոգրասան։ յայ՛։ յէ՛։ յէ՛հ՛։ ո՛ւ՛հ՛։
ասա՛հ՛։ ո՛ւ՛հ՛։ ՂՔ՛։ վա՛հ։ վայ վաղայ։ ախ։ ֆէ՛հ՛։ ֆէ՛ը։ օղ իւ՛։, ևն
սակաւ ուրեք տեսանին։

627 · Ա՝ԼՔարկուելք ախորժին զինդիր տրական,
ուրեք զպարտականն, կամ դնին ընդ ուղղականի։
ևն։ * Ա՝ԼՔ գործոյն և ազբո՛ւն գործելեացն։ ‖ ՚ի՛։
ֆանիպոլէ։ 135։ * Հրանի՛ մարդոյ՝ զոր խրատեաս գու-
տեր։ ‖ ՚ա՛ երանելէ մարդն։ ասղ՛։ ղէգ։ 10։ * Հրանի՛
մեռելոցն՝ որ ՚ի՛ւր ննջեցին։ ‖ ՚ա՛ երանելի են մեռ-
եալքն։ յայտ։ ժ՛ը։ 13։ * Հրանի՛ այնոցիկ՝ որ աջ են
արարք, զի նոքա զ՚ՔՁ տեսցեն։ ‖ յոան։ ե։ 8։ * ՚ա՛յ
ձեզ՝ յորժամ բարի ասիցեն զձէնջ։ ‖ ղու՛։ ՚ղ։ 26։
* ՚ա՛յ արհամարհողաց՝ որ արհամարհեն։ ‖ եսա՛։ ի՛ը։ 16
* Հա՛ա՛ղ՚ի վը՛ր չարչարեալոցդ և հնձելոցդ՝ առ հասա-
րակ հարցդ և եղբարց։ ‖ յովհ՛ Ա՛։ ‖ ՚ա՛ զինև։ (619) ևն։
Ուկ մինչ գասանի ընդ հայցականի, գուշակի անդ
ներգործական քան իմն։

628 · Հրբեմն զօրութ՛ ունին զինդիրս՝ ՈՐ * Հրանի՛
որ կերիցէ ՀԱՀ յարբայսուե՛ Ա՛Յ՝։ ‖ ՚ա՛ երանի՛ մարդոյ
ղու՛։ ժ՛ը։ 15։ * Ա՝ՔՁ՝ որ ասէ ցհայր իւր, Թէ ընդէ՞ր
ծնար։ ‖ ՚ա՛ վա՛յ որդւոյ։ եսա՛։ խե՛ 10։ Ա՝յս խնդիրք
համարեալ լինին և վասն քանին, զոր ունի միջար-

կուլծին զօրուլթէ կամ ներգործուլթէ, ոչ ցուցանէն օրինակքն ի վերոյ։

629. Ոչ անօթ. է, Ա՝ինչարկուլծին ի բանի զորոշ տեղն ոչ ունի. զի բանն անկատար միջարկուլթէ՝ կատարեալ ունի զնմանատն. և բատ անուանն արկանի ի մէջ բանի անկախ յիմաստիցն, որոշակի յայտնէ զնիւթս հոգւոյն, Հաստ արտասանուած և կրից հոգւոյ է ընտրուլծին. միայն զգուշալի է՝ չարկանել ի մէջ ածականի և գոյականի, բայի և տեառն, ևն։

630. Ք։ Կոչականք՝ բացարձակապէս զմիջարկուած յայտնեն զզօրուլն. Ը։ * Նրկիր Ա՛Տ ո՛ղբեաւ ի՛ և ի թագաւորէ. ‖ տաւ. իգ. 21։ * Ա՛Հ դու ոդբեաւ ի՛ զօրացիր շնորհօքն որ ի Քրս Յս. ‖ Ք. տիմ. Ք. 1. * Ա՛հա գո՜ղ քեզ անառնիան անուն. ‖ նաբէկ. շգ. 12.

ՊԱՐԱՊՈՒՄՆ

Օ՝ չորեքտ անհոլով նաւամբ։

631. Որբերին անհոլովքն՝ նախադրուլթէ, մակբայ, շաղկապ և միջարկուլթէ են միմեանց ազգակից և պաշտօնակից. զի են անհոլով, չածխին զհոլովելուած. և բատ զանազան նշանակուլթեանց ոչ միայն չորեսին մասունս բանի կարգի նոյն ձայն, այլև ի նմին մասին չորեքտասան տեսակ. որոց ի նախադրեալն չորեքտասանի է փորձն, տատեն և չամխեմք։

632. Ալ, նոյն բառ ի նմին մասին այլ և այլ նշանակուլթէ դասի չորեքտասան տեսակ։ Ալ, նախադրուլթիւ Ա՝օ, ներչ, ինչ, տեղւոյ և ժամանակ։ Օ՝ չորեք, չորեսի, դասակ, ժամանակ, Հաղորդեան, ի վերչեան, տեղւոյ. գերադրեալ, Հաւ, ընդ, հոլովակերպ և հոլովառուն (497. 518), ևն։

Ա՝ակբայս Օ՝ չորեք, ժամանակ. դասակ։ Չորեսի, ժամանակ. տեղւոյ, Հաղորդեան, հարցական. առարկայ. երկբայ։ Ալ՝ հարցական. բացասական. արգելական. Չորեք, ժամանակ. բացասական. ևն։ Շաղկապք Ա՝ռ, բաղձալուսա, թարմատ. Հաչ, բաղձալուսա. ապշակ։ Այլ, չայ, ինչ, բաղձալուսա. տրոհական. Ինչ, ինչ, բաղձալուսա. տրոհական. անկատար. թերակ. թարմատ, ևն։

Աստուածութիւն Հոգի , յորդորա · հեգնա · Աղ , ա
ռաջ · զարհուրա , ևն ։

633 · Երկրորդ՝ նոյն ձայն զանազան նշանակութիւն
յարմարեալ դասի յայլ եւ յայլ մասունս բանի · ահա
լ՝ախադրութիւն եւ մակբայ որպէս ասացաք՝ հանդիպ
են նշանակութիւն · զի զնեղդրծուհի յայտ առնեն զպա
րագայս , եւ զատանին այսու · զի նոյն բառ՝ երբէք
խնդրով յարի առ բայ՝ նախադրութիւն է , և անխնդիր՝
մակբայ (504 · 594) · ար ի վերայ , ի ինչէ , ընդ
(505 , 522 · 594) · Օ՛ղի , չէ այլ (506 · 552) · Իբրև , (509 · 548) ևն ։
Արդ նախադրութիւն բազդատ · շաղկապ համեմատա ։

634 · Մակբայ և Շաղկապ

Հիմա . . . ժամանակ · դասակ · մակաբերա ։
Այո . . . տեղական · պատճառա ։
Օ՛չ . . . հարցակ · պատճառ · համեմա · թարմատ ։
Հապա՞ն · հարցակ · սկզբնաւոր · մակաբերա ։
Յանկարծ , Մակբայ երագա · Անկարկուտ ըղձակ ։

635 · Նախադրութիւն , Մակբայ , Շաղկապ

Մինչ . . } . . . . . պատճառ ·
Մինչև . . } . . . . . տեղակ · ժամանակ · ժամանակ
Այլ · (132) · Այնուհետև հարցա · Գերբան · յարաբեր ·
Շաղկապ պատճա · թարմատ · Հիւթ , Այնուհետև գոյակ ։
Մակբայ ժամանակ ; Շաղկապ սկզբնաւոր · Այո ,
Գերբան · ցուցա · Մակբայ առաւելա · առորակա ։
Շաղկապ համեմա · Այո , Այական գերբան , և բայ ։
Այ , (84) , անուն , բայ , միջարկ · ևն ։

Ծերամբ առաջնոյ՝ հատորի վը ճար ,
յաւելցին ի քեզ՝ շնորհ և հան ճար ·
որով դիւրեսցին՝ յերկրորդ հատո րի ,
կազմութիւն բանի՝ պաշտամունք բա ռի ։

ԿՆՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ։

Հատոր երկրորդ

Պատմութիւն Աստուածաշունչ գրոց։

Հանդերձեալ է՝ եւ մասանց բանիւ վարժելոյն՝ եւ առ կամմուրջ բանիւ յառաջանալ աստէն՝ ի հրահանգ, ըստ հարազատութեանն լեզուիս ծաղկայօրէն յերեւուլ եւ հիւսել զբառս պէս պէս պաշտամամբ։ յորս մտադիւր մշակեալ՝ յիմաստից գրոց ընծայի մը տուց լուսաւորուին, եւ ըստ առողջանուն արտասանեալ՝ նախանձելի հանդիսանայ հայացի քերթուին՝ կանոնաւոր կապակցութեի նոցին, այն է համաձայնութիւն։ առայս՝ ոչ կարգ է քերականական՝ զգուշաւոր խնամոք մատչիլք աւասիկ՝ ի փորձ եւ՝ ի ցոյց կենդանի ձայնիւ քաջ մատենագրաց։

ԳԼՈՒԽ Ա.

Օ՛ էնչ է հանգիսն է Հանդիսանութիւն, եւ Պաշտամունք նոտոց բանի։

637. Համաձայնութի մասանց բանի՝ է կապակցութեի նոցին ընդ միմեանս ըստ կանոնի քերականութեն, առ ի յօրինել զբան յայտնող խորհրդոյ մտաց։

638. Ա՛ստուածք բանի բաժանին՝ ի հոլովելի եւ յանհոլով։ Անհոլովք են նախադրութեի՝ մակբայ՝ շաղկապ՝ միջարկութեի, որոց չհամաձայնութի ընդ հոլովելոցդ հատուցեալ յառաջինն հատորի։

639 · Հոլովելիք (495) ևս հաւանին յերկուս · մի՝ նշանակիչ էուէ , որ են անուն՝ դերանուն՝ դերբայ և ընդունելուին վարեալ իբր անուն · երկրորդ՝ նշա նակիչ նեղգործութէ , որ են բայ՝ ընդունելուի և բայանուն · Ամբ միանգամայն համաձայնութէբ կա պակցեալ ընդ միմեանս՝ ըստ քերականական կարգի կատարեն ի բանի զվեց զոյգ պաշտամունս · ՚ի Տէր Բայէ,Բայ·Խնդէր,Խնդրաուս·Հայոյնէչ,Հայոյնեալ·Հայո ՚նայս-ցէչ, յոգեայցեալ· Հաճական, գոյական·Հայրբէբա ՚նան , յայրբէբեալ· Ամբա կոչին և զուգորդք , զի ըստ նշանակութէն ունին զբաղադանութի՝ զկախուած ի միմեանց ։

640 · Կապակցուի սոցին նկատեալ լինի ըստ երիցս, այս է՝ ըստ մտաց , ըստ հեռևմանց , և ըստ շարամանուաբ · յորոց սաուգի ուղիղ կազմուի բանի ։

641 · Ա՚ռաջին՝ ըստ մտաց կապակցուի է , մինչ նշա նակուի բառին կարգեալ յարմարի առ այլ բառ · ՚ի տէր բային առ բայ,խնդիրն առ խնդրառուս, յայտ նիչն առ յայտնեալ , ևն · այս է բանին իսկութի՝ որ մտաբ ըմբռնի , յիւրաքանչիւր պաշտամանն բառից բացայայտեալ ։

642 · Երկրորդ՝ ըստ հեռևմանց կապակցուի է , որ զգայութէբ ըմբռնի · ՚ի տէր բային Թուով և դիմաւ համաձայնեալ հաւատոյ ընդ բային , ածականն Թուով և հոլովով յարմարի ընդ գոյականին , ևն · ո բով անցինիւր պաշտամունք բառից՝ իբր իւրով յատ կութէբ սահմանեալ կանոնաւորին ։

643 · Երրորդ՝ ըստ շարամանուաբ կապակցուի է , մինչ բառք ըստ իւրեանց պաշտամանն ունին ՚ի բանի զդասաւորութի՝ զանազան կարգաւ վայելչացեալք · զորմէ ՚ի վեր համաձայնուաբ ։ Ա՚յս առ յայտնուի այսր ասի յարդարեալ զդիւրին ճանապարհ՝ նախա կարգեմք զհամաձայնութիւն բայի ընդ նշանակիչս էութեան ։

ԿԱՆՈՆ ԾԸ.

ՎԱՆԻՑՆ Է ՀԱՒԱՏԱՑՈՒԱԾՆ ԼԱՅԻ ԸՆԴ ՆԱՀԱՏԱԿԻՆ ԵՒ ԼԵՌ.

644. Ձ՝ամանակիւք ներգործուածք բայ և ընդունելու բայացեալն՝ համաձայնութիւք կապակցեալ ընդ նշանակիչս էութեան (639)՝ առնուն զնոյն ըստ երկու պաշտաման. մի՝ որպէս տէր բայի, և ժեւա՝ իբր խնդիր բայի. զառաջինն ասա յայտնաբար նեմք, և զերկրորդն ի յայլորդ գլուխս։

ՅՕԴՈՒԱԾ ԱՒ։

ՕՂՆԵԼ ՏԷՐ ԲԱՅԻ, ԵՒ ԼԱՆԱՆ՝ ՆՈՔԻՆ.

645. Տէր բային ըստ մտացն կապակցի ընդ բայինդ ի նշանակէ զտէր գործոյն. այս է՝ զգործողկամ զկրողն. կամ է ենթակայ՝ իւր գոյութիւն կամ անձն, զորմէ առորոգի ինչ, որ է բայն առորոգելի։ Ասաի ներգործականի տէր բային է ներգործող՝ արարողն ի վերայ այլոց. իսկ կրաւորականին՝ կրողն յայլմէ, կամ առարկայ ներգործութեանն. չէզոր բայի տէր է միանգամայն գործող և կրողն. և էականին՝ լինող ենթակայն, իւր էութիւն կամ գոյութիւն՝ որ լինի կամ է։ Օ այսոսիկ առ յայտնի ճանաչել իւրովք պատգայիւք իբր յատկութիւք՝ կարգի և համաձայնութեան ըստ հեւումանց, իմն ըստ հոլովոյ, ըստ թուոյ և ըստ դիմաց, զոր բացորոշութիւք ի հինգ կանոնս։

ԿԱՆՈՆ Ա։

646. Ա՝ ենայն դիմաւոր բայ՝ առնու զտէրն յուղղական հոլով՝ համաձայն թուով և դիմաւ. յայլ լեզուս բնաւորեալ է այս կանոն. ՈՐ * Հաւատամ ա՝ նաթգա՝ ընդ պատուականին. ‖ նաբէկ. լա։ Ա՝ հա դիմաւոր բայս հաւատամ՝ առեալ է տէր բայի զուղղական անունդ անաբգա. և ոչ հաւատամ բայն է եզակի՝ առաջին դէմ, նոյն և անունդ անաբգա է եզակի. և ա

յօդիւ որոշեալ յառաջին դէմն Ի՝ յապէս համաձայն են և՝ նեղբեայ օրինակք : * Ի՝ու հաւատաս , զի ա՛ի ե Ի՝ Ք · · · և գՀ՝ հաւատան · Յովհ · Ը 19 : Ա՛ր դեր անունս գոս դնի առ բայիդ հաւատաս , ևս : * Ի՝ահու պատճառ բնութ՝ա՝ արիւթեան եղև · Ընդհան · 250 : * Ի՝եռեալքս · · · կենդանացաք · Ղբաւ · 154 : Ի՝հա ընդունելութիդ Հեռացնս ածական վարեալ՝ դնի առ կենդանացաք բայիդ համաձայն թուով և դիմաց : * Ի՝բաց կացէք յինէն ամ՝ դ՝ա՝ անիրաւուն · Ղաւ · Ժ 27 : * Հրով յայտնելոց ե գոսոսորն · Ընդհ 212 : * Հ՝ոյն անսկիզբն՝ ասէ զի Ի՝ · · · Ի՝ենն բնաւ ի՝ն՝ ասէ անձամ · Յոբդէ :

647 · Ո՝ դիմորոշ յօդն՝ բազմից զօրութիբ ունի առ բայիդ , մանաւանդ յերրորդ դէմն և՝ի յոգնական · ար * Ի՝մաստուն առն՝ լուսաւոր առնէ զերեսս իւր · Ծաղկ · ը : Ի՝հա գոյականաս ի՝ոսոսորի՝ զդիմ ըոշն ունի զօրութիբ · իբրու ասէ՝ Ի՝մաստուին՝ Ի՝յ՝ պէս իմանալի և օրինակք : * Հ՝ղոսոսորի՝ զայր խոնարհեցուցանէ , չէոս ժ ըոց մեծացուցանէն · ասաղ · Ժ 40 : * Ա՝ահ ոչ էր , մինչ ի՝ղ ոչ էին · Յոճաե · 57 : * Հ՝իմնադ ասե՝ի՝ծով գնան և ծովոչ լնու · Ծաղ · ա՛ղ 7 : * Ո՝ վառեալ հոգ՝ Քոբ շնջուցանէ , և զմեզս բա զում քաւէն պղբիւրէ · · աբած · ը 33 : * Հ՝իմնադ խոբաթէս գործ իմաստութիբ · * Ո՝ իմաստուի՝ և զերասս՝ ա՛ֆբէլս անգոսնէն · · ասաղ · Ժը 16 · ա 7 :

648 · Ի՝ացք ածականք՝ յաւէս նեղգործութիբ ունին զդիմորոշն · որով որոշին առ նշանակութի՝ գոյականի իրիք · ար * Ա՝սկի եղէալս անպիտանացայ · · · իմաստուն յիմարեցայ : * Ի՝ հրեշտակաց զօրանալիս զօրացուցիչ երկնաւորաց և երկրաւորաց · Ղբաւ · 779 · 291 : * Ի՝նզգամն անգոսնէ զիսրատ հօր · · ասաղ · Ժ · 5 : * Ի՝ատոց ե վրկիչն Քոս · · * Ի՝ոյզ ցնծալք երկրաւորաց ընդ գալստեան երկնայնոյն · Ղբաւ · 755 · 450 : * Ա՝սարուբ լսել նեղեալդբ · Եսայ · իը · 19 : * Ի՝արձրագոյնքն և ածայինքն · · · մարմնոյն ասին՝ի գիր՝ հասագոյակցին մերոյ · Ցի բարձրագոյն և

ՅԱԾԱՅԻՆ ՆԵՐԴՈՐԾՈՒԼՔՆ • ԸՆԴՀԱՆ • 96 •

649 • Ի՛ՆԵՐԱՑԵՔՆ՝ ասանց յօդի դնի տէր էական կամ անդէմ բայի • սակայն զոր յօդ եւ ունիցի, միշտ է յերրորդ դէմն, զոր յայտ տանէ եւ դիմաւորն • ՈՐ * Ի՛ՅՕՒԱՆ ասէ չարչարանս եւմայ՝ ամբարշտանալ է • || ընդհան • 239 • * ՕՉ ալր աղքատ եւ խնամառուն անարժէք չէ պարտ • || ախրտ • Ժ 26 • * Ի՛ՆՆԻԵ ՅԵՂՆԷԼ վարդս պատին • • • եւ զայլ բանից յանցաւորութիւն գուշակէ • || ՅԵՂՆ • Ա • 139 • * Ի՛ՆՈՂ խոտհանեաց զխարդաւանս նուէին • || յով • Ա • * Ա՛ՄԱՆԴ է անտրաժելի • || նաբ • ՀՂ 3 • * Ա՛ՆԱՁԱՆԷԼ իսկ զքեզ՝ բովանդակ արդարութի է • || ԲՈԱՍ • Ժ 3 • ՅԱՐԱՔԵՐԱԿԱՆՆ ԱՐ՝ ԱՆՐՆԴՈՒՆԱԿ ՅՕՂՆ, ՅԱՐՄԱՐԻ Եւ ԵՐԻՑ ԴԻՄԱՑ • (299)

ԿԱՆՈՆ ԶՐ։

650 • Ա՛ՀԴ ԲԱՅԻՆ ՄԻՆՉ ԼԻՆԻԼ ԲԱԶՈՒՄ ԵԱԿԻՆ Ի՛ ՆՄԻՆ ԴԷՄՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԱՅՆԱՊԷՍ, ՈՐ ՄԻՕՐԻՆԱԿ ՉՆԱՅՆ ՆԵՐԴՈՐԾԵՆ ԲԱՅՆ ՆՈՑԻՆ ՍՈՎՈՐԱԲԱՐ ԴՆԻ ՅՈՁՆԱԿԻՆ • ՈՐ * Ո՛Ր ԳԻՆԻՆ ԵՒ ԿԻՆ ՈՉ ԽՈՍԵՆՆՁՆԱ ԵՒ ԴԺՈՒԱՔ ՈՉ ՍԱՊԱԿԱՆԵՆ • || ՅԷՂ • Ա • 569 • Ա՛ՀԱ ՏԷՐ ԲԱՅԻ՝ ԵԱԿԻՆ ԱՆՈՒԱՆԱՑՆ ԳԻՆԻ ԵՒ ԿԻՆ Ի՛ ՆՄԻՆ ԳՈՐԾ ՄԻԱՔԱՆԻՆ, ՎԱՅ ՅՈՁՆԱԿԱՆ Է ԵԱԼ ՆՈՑԻՆ ԲԱՅՆ ԽՈՓԷՆ • Ի՛ ՍՈՒ ԱՅՍՄ Եւ ՀԵՒԵՒԱԼՔՍ • * ՈՒՐՒ և ցուլ և ոչխար Ի՛ ՄԻՍԻՆ ՀԱՐԱԿԵՑԻՆ • || ԵՍԱՅ • Ժ 6 • * ԿԵՍՈՒ և ՍԱՀ, ԲԱՐԲ և ՀՈՐ, ՅԵՆՈՒՔ և ԱՂՅՈՒՍԱՔ ՍՈՒՔ ՍՈՒՏՈՂԻ Ի՛ՅՐ ՀԱՒԱՏԱՐ ԵՆ • || ախրտ • Ժ 14 • * ՀԱՐՑԱՆԷԻՆ ՅՆԱՑ ՍՈՒՏԱՆՁԻՆՆ՝ ՈՂԵՈՐՈՑ և ՅԱԽՐՈՑ և ՅՈՎՀԱՆՆԷՑ և ԱՆԴՐԷՈՑ • || ՅԱՐՔ • Ժ 3 •

651 • Ի՛ՐԴ ԹԷ ԲԱԶՈՒՄ ԵԱԿԻՆ ՏԷՐ ԲԱՅԻ ԻՑԵՆ ԱՐՕՀ ԵԱԼ ԱՅՆԱՊԷՍ, ՄԻՆՉ ՄԻՅ ՄԻՅ ՊԱՏՇԱԽԻ ՆԵՐԴՈՐԾՈՒԻՆ, ԲԱՅՆ ԴՆԻ ԵԱԿԻՆ • ՈՐ * Ի՛ՄԻՆՈՅՆ ՅԱՆՑԱՒՈՐՈՒԼ և ԱՆՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻ ԸՆԿԱԼԱԻ ՊԱՏԱՒԻԺ ՊԱՏԱՒՀԱՍ • || ԵՓԷ • Ը 1 • Ի՛ՀԱ ԵՐԿՈՒ ԵԱԿԻՆ ԱՆՈՒՆՆ՝ ՅԱՆՑԱՒՈՐՈՒԻ և ԱՆՀՆԱԶԱՆԴՈՒԻ ԵԴԵԱԼ ԵՆ ՏԷՐ ԵԱԿԻՆ ԲԱՅԻՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒ, որ լինի և յօդնակին ընկալուն • Ի՛ ՅԱՊԷՍ ԵՆ ԻՄ ՆԱԼ և օրինակքս • * ԼՒՒԵՆՈՅՆ պառնիկ կամ՝ պիղծ կամ ապիկ • • • ոչ ունի ժառանգութի յարքայութեն Ի՛ՆՒ և

Ա՛յ. ‖ Եփես. Ե 5։ * Հանդերձ մարդոյ՝ և ծաղք երբ-
ասց՝ և տալ ուրց պատմէ զնմանէ. ‖ սիրաւ. Ժ Թ. 27։
* Հաղնիցանաւք ՚ի վէր խաչին՝ և պատիլն և դնելն ՚ի գե-
րեզմանի՝ զմահ ձշմարտէ. ‖ ընդ. 239։ * Կործել
զարդարուեաւ՝ և խօսել զձշմարտութիւն՝ հաձոյ է առաջի
նոն քան զարիւն զոհից. ‖ առակ. ի՝ա։ 3։

652 · Հայսպիսիս եթէ նախատասի եզակի բայն,
զօրուբ կրկնեալ համարի. ՚ր * Խոտվեցաւ ՚ի սրտմո-
ւտէ ակն իմ, անձն իմ, և փոր իմ. ‖ սաղ. Շ 10։ Ա՛յ-
տեր բայն են երեք անուանս՝ ակն, անձն և փոր, որոց
բայն խոտվեցաւ եզակի նախատասն յատնարի առան-
ձին միոյ միոյ ոնն, և մնոք կրկնի այսպէս. * Խոտվե-
ցաւ ակն իմ, խոտվեցաւ անձն իմ, խոտվեցաւ փոր իմ։
Ա՛սա այսպէս. * Ա՛ղաջնորդ լինի կարօտութե՛ հա-
ռնոյն և խոր. ‖ առակ. ԺԹ 14։ * Ա՛սէ ցնա եղիայի
և աովնոյա և յովա. ‖ եսայ. լԶ. 11։

653 · Արեք երկու եզակի տէր բայի արոհականաւ
զատանի այնպէս, զի յերկուց միոյն ձշմարտի գործն.
բայ նոցուն միշտ եզակի պատշաձի. ՚ր * Լ՚ն կամ եղիս
անկանիցի ՚ի ջրհոր. ‖ ղուկ. Ժ՚Գ. 5։ Արք բանս՝ իշխն
և եղիս ՚ի միասին անկանիլ ոչ ակնարկէ։

Կանոն ՚ը։

654 · Տէր բային եթէ իցէ բազում ՚ի զանազան
դէմս, բայն դնի յաւելակարգ դէմն. ՚ր * Կերցուք
և ա՛ի՛ մեռցուք և մեք և դուք և առացուածք մեր.
‖ ծննդ. խ՚Ը 8։ Ա՛յս առ երեք տէր բայի են յերիս
դէմս, ըր ՚ի՛ և դուք և առացուածք, առոյին բայն ՚ի ցոյց
ա՛ի՛ ՚ի՛ և դուք՝ եդեալ են յաւելին դէմ, քան զոր չէրք
նախնագոյն. Ա՛յսպէս և ՚ի՛ ներքոյ. * Ոչ և դուք առ
ցուք զարձաթ. ‖ ՚ի՛. եզր. Ե 10։ * Տուք այր ա՛ի, և ե՛
և նա ա՛նուանարեացուք. ‖ ա՛. Խագ. Ժ՚Ե 10։ * Գնաք և
ա՛ապան առնիցէք նը զՀանդէս. ‖ Ի՛ես. ա՛. 3։ Ա՛յս
տէր բայիք են յերկրորդ և յերրորդ դէմն, իսկ
բայն ՚ի յերկրորդ դէմն, որ յաւելակարգ ՚ի քան
զերրորդն։

655 • Լսակ եթէ յառաջակարգ դիմի չնոցէ եղեալ բայն, զօրուբք է խմնալն • ար * կշտամբեսցէ զքէզ քո բերան՝ և ոչ ես • || յոբ • ԺԵ • 6 ։ Լ՚ձա տէր բայիւք բերան և ես , և բայն նշտաբերսցէ չէ յառաջակարգ դեմ, այլ յերրորդն համձայն անուանս բերան• իսկ դերանուանս ես ամփոփեալ է բայն • ուստի զբայն բայ՝ ըստ իւրում պարագային և տեառնն յարմարեալ կրկնելի է , * և ոչ ես նշտաբերեցէ • Լ՚յակես և սոքին• * ՚ո՞վ ինչ դու խմնայցես , և ոչ ՚ես • || խմնայցեմք • յովբ • ԺԵ • 9 • * Լ՚ի սեղանն մի՛ մերձեսցին , զի մի՛ մեռա նիցին և նոքա և դուք • || յո՛ մի մեռանիցիք • ԲԸ • • ԺԵ ։

Կանոն ՃԸ ։

656 • Տէր բային մինչ լցէ ըստ ձայնին եզակի , և ըստ նշանակուած բազմաւորակի , որպիսի են ընդար ձակ Թուական , հանրական , հաւաքական և կրկնակ անուանք , պահանջեն զբայ յոգնակի • ար * Լ՚ԹԷ եր կու՝ ՚ի ՀԷՆՑ միաբանիցեն յերկրի • • • զինչ և խնդրեսցեն՝ եղեցի • || նաև • ԺԸ • 19 ։ Լ՚ձա տէր բայի եզակի Թուականս էդ • • , վա՛յ յոգնակի է բայն ՝ Թաբանիցեն • Լ՚սա այսմ և զկնի կարգեալքս • * Լ՚երէքեր՝ այր մնա ցին • || ա • Լ՚ԹԳ • Ը • 10 ։ * Հաշար այն յայսմ ՚ՏԻ՝ խբրև զմի օր ոչ են յ՚ՏՆ արդարոց • || սէրտ • ԺԸ 8 ։ * Լ՚ՀՐԷՇՏԱՑ բաշխեալ Ժողովրդեանն կային յաղօթս • || զաւ • ա • 10 ։ * Հձա Լ՚Ի • • • զօրացան • || յովհ • կ ։ * Տանէին զ զ ՚ի նոցանէ մասս երկուս • || յովհ • Ը 6 ։ * Լ՚ԻՐԱՆԷՔ՝ չար ընկերի իւրում մի՛ խորհիք • || զաւտ • Ը • 17 ։

657 • Լ՚զակի և տեառնի բայն • ար * ՚ՀՈՐՄԷ ելաք Նէին հազարք՝ մնացեք հարիւր • || ա՛ռվա • Է 3 ։ Լ՚ւր նը շանակուած բազմաւորակի Թուականն հպէրէ եղեալ է տէր եզակի բայիս ՚նոյնէ ։ Լ՚յակես ։ * ՀՀՐԷՇՏԱՑՆ՝ որ առեալ զերդ բայր իւրում արդ ասպան է • || ա • յովհ • Ը 15 ։ * ՚Ո՞վ ինչ երևեսցի • • • ՚նոյն՛ մեղանաց ամ՛ոխերգեցաք • || ՚նպէէ • ՀԸ 3 ։ * Լ՚յս ասէ ոչ իւիք ելանէ , եթէ ոչ՝ աղօթիւք և պահովք • || նա • ԺԷ 20 ։ * Լ՚ՈՒՆԱԿ ՀՐ ՐԷշտակաց ՚ՏՆ՝ շուրջ է զերկիւղածովք իւրովք , և

պահէ զնո ։ || առձ · լիբ 7 ։ * Խրատանէիւ ոչ զնւր քեռն բառնալոց է ։ || վեպապ · ին · 5 ։

658 · Ի՛նեզականք ևս լինին սէր յոգնական բայից՝ որ * ևՀ զբէն հաւատով՝ փրկեացեն զաշխատեալն · || յոխոր · է · 15 ։ * Հաւատով ձեր՝ ով՛ իցեն խնամատարք մարդկան · || ե · խոհ · ի 5 ։ * Ի՛նչ զբանս քննեն, և չէին զկերակուրս ձաշակեն · || յոբ · ժի · 11 ։

659 · Ի՛րբեմն և եզականի · որ * Իրքուն ձեռաց է տիրապէս՝ ողորմելին և աղօթք · || Ածկ · կ · 170 ։ Ի՛ւր աղբիւրին և անեզականս աղբիւր՛ի միասին դնին տէր եզական բայիդ է ։ Ի՛յսպէս են ։ * կատն Ի՛յ · · · եթէ զկամն մարդոյն հաղորդ իւր ոչ ունիցի, ոչ ինչ կարէ ներգործել յարժանաւորացն · || Ածկ · կ · 406 ։ * Ի՛րբոչ զափսիանս ձեռացուցանէ, և արտասուչն զդառնուէ սրտին ձշմարտէ · || Նաբէկ · ձ 2 ։ * Ի՛ր ջնջեացին շնորհացդ աւետիս · || յոբ աւետիք · Նաբէկ · ՀԸ 2 ։ * Ի՛յսպիսի ինդ վայելէ Ի՛ր աշակերտին · · · այսպիսի ինդ միտք, կամք · Ածկ · կ · 725 · (160) ։

660 · Հաստատակ անուն ևս սեռական ըստ թուոյն ան համանձայն ընդ բային · այս է՝ սէրն յոգնակի, և բայն եզակի · որ * Ի՛ուղնաբեայ շնիք արեանն Ի՛ր ջրհեղեղ եղև առ յետուն մեզայ · || Ածկ · կ · 640 ։ Ի՛ւր յոգնականս չէնի դնի սէր եզակի բայիս՝ եղև · Ի՛յսպես և օրինակեա ։ * Ի՛ցայգ մեզ վերաչև և զայս ինչ · || յոբ ցուցին · ընդհ · 96 ։ * Խոտհարդ անօրէնութեանն Ի՛ր ծածկեալ էր առ երկրորդումն · || յոբ էին · ընդհ · 267 ։ * Ի՛ր ընթեր սրբին գայ արտարսրին և չղեռն · || խոհ * գան · Նաբէկ · ՀԸ · 3 ։

661 · Տէրն եզակի՝ և բայն յոգնակի · որ * Ո՛ր ինչ պիտոյ են քեզ զօրութեդ · · · ժամանակաց առաւելուսն · || Նաբէկ · ՀԳ 3 ։ * Ի՛նչ եզական աստուածութեանն որ և յոգնական բայիս՝ պիտոյ են ։ * Ի՛ սրտէ մաքրեցան որ զքէն կարծեալ ի՛նոքն · || ընդհ · 192 ։ * Պատուիրանս զանցոնին Ի՛ր նեղքս մարին · || Ածկ · կ · 210 ։ * Այսպիսի ոն Համանձայնութեի ըստ պատուոյ հեղինակին պահել արժան է, և յանդիպս վարել ոչ ։

կանոն Ը։

662 · Ի՛ նեբևայթն՝ եաւ ընդունելութի, կամ դրա-
դեմն՝ որ յարակատար և գերակատարն իբրև միագիմ՝
երկրորդ դիմաւն վարեալ յայտ դեմն ևի թիւս (360·
459)՝ սովորաբար առնուն զտէր բայի՝ ի սեռականն
հոլով՝ եզակի և յոգնակի, թէ և դիմաւոր բայ ևս
գայի մերձ կամ հեռի։ Ա՛ր զի կանոնս փակէ զերկիս
ազգս բայի, ըստ որոց կարգեմք և զօրինական։

663 · Ի՛ նեբևայթն · որ * Հանդիպիմք հաւատով զր
դարձնալ մարդոյ · ‖ հոռ։ դ · 28։ Ի՛ հայ սեռականաս
նպատոյ՝ ուր է անեբևութիւն պրեպանալ · որ մինչ լի-
նէր դիմաւոր , դնէր և տէր բային ուղղական այս-
պէս · * Հանդիպիմք թէ հաւատով պրեպանոյ նպատ։
Ի՛ յոգեպս և օրինակքս * Ո՛ւ դժուարաւ սասց ինճա
պանց յարքայսն երկնից մտանել · ‖ յն մեծ ատուածք
դժուար մտանեն · ընդհան · 65։ * Ա՛ պարսելով ինվինայէ՝
զօշափելը զևսոցուած տիգին և զբևեռացին · ‖ ղուք 340։
Ա՛ւր սեռականաս ինվինայէ՝ կից ունի զդիմաւորն զօշա
փելութեայց ըստ քերականական կանոնի տէր է դերբայիս
պարսելով · որ պարզն է ա՝ * Ա՛ինվինաս պարսելով զօշա-
փելը · * Ի՛ մտանել ոչխարն՝ հեղձաւ ձիմարտութիւն ·
Ի՛ մտանել հաշտասցն՝ երկին իրաւունքն · ‖ ձաս · 295 · 296։
* Վ՛ախճ և զանառակութին , Ի ատունգանելն յեր Ի
սէջ պատուիրանացն · ‖ հռնգէսս · ԼՀ · եւ ։

664 · Ի՛ նդունելութի անցեալ · որ * Ի՛ բարչուէն իս
կուեն · · · ընդ նիւթականս մարմնոյն վշտացեալ ·
‖ նաբէ · հե 7 · Ա՛ւր սեռականաս եկեսե տէր է ընդու-
նելուէն վշտացեալ · ըստ այսմ էն · * Ի՛ ոգոյնիշ փայլ
մամբ պեսոգան ընթացեալք Ի քաղաքն պատմէին ·
‖ ղուք · 557 · * Ի՛ սակ եպրէ և էրթայցն · · · ոչ կարացեալ
Ի վեր առնուլ · ‖ յովհ · Ա՛ · 40 · * Ո՛ր ոնոնց յանձն առ-
եալ՝ վերհպեցան · ‖ ա · պէնդ · իշ · 21 ։

665 · Վ՛ոդալ էմի · որ * Ի՛ րանեալ է առն , որ էգիտ
զիմաստուն է · ‖ սէրա · իե 12 · Ա՛ւր սեռականաս ասն է
տէր էրանեալէ բային , * Պատուէր առեալ էր քա-

Հանապազեմիցն և փարիսեցւոց ։ || յովհ ։ ժա 56 ։ || Ուր յոգնակի սեռականքս հոգնոյապէսիչն և գոբէսեցոցն են տէր եղական թուիս պատեալ ։ Յսպիս ։ Վէ հաշ ։ Երդոյ առ՝ի մէնջ առեալ մարմնոյն զճաշական փառսն ծածկեալ լինէր իբրև վարագուրաւ ։ || յիւ վէ ։ ։ ։ զճաշային փառսն ծածկէր ։ յովհ ։ կ ։ * Եթէ չէր եկեալ և խօսեցեալ ընդ նոսա, մեղ ինչ ոչ գոյր նոցա ։ || յովհ ։ ժե 22 ։ * Ճաշ ուրուք երբեք չէք տեսեալ ։ || ։ յովհ ։ դ 12 ։ * Հոգի ընթերցեալ ձեր՝ զոր արարն դուխթ ։ || ղուկ ։ զ 3 ։ * Որ զճաշակաւ տուն ։ ։ ։ յանձինս ընկալեալ իցեն ։ * Յանմահութիւն փոխեալ լինէր ոչ զմեզ ։ || ապաւ ։ 188 ։ 24 ։

666 ։ Նայեց սոքին՝ յաճախս ևս առնուն զտէր բայի յուղղական հոլովին՝ եզակի և յոգնակի ։ Նեբևայթ կամ դերբայն ։ ար * Նր ոչ միոյ անդամոյ թոյլ տալ ժուժկալուին ։ || ընդհան ։ 41 ։ Ուր ուղղականս ձուձ ձալ՝ին դնի տէր անեբևուԹիս՝ ըստ պաւղ ։ իբր ասել՝ * ոչ թոյլ տայ ։ * Կանայք հնազանդ լինել արանց իւրեանց ։ || ա ։ պետ ։ գ 1 ։ Նհա յոգնակի ուղղականս ձայո նայ եղեալ է տէր անեբևուԹիս՝ հնազանդ լինել, փոխանակ ասել՝ * Կանայք հնազանդ լինին ։ Նյսպէս ։ * Հաղագս անառաջս մնալոյ առ ձեզ չէ պատճառ բանիցն որ՝ի մէնջ ։ * Նի փոքր մի խմորն զամ՝ զանգուածն ապականիցէ՝ չորն չարեաց լինելով օրինակ ։ || իբր ասել՝ * մի՝ չարն լինի չարեաց օրինակ ։ ընդհան ։ 82 ։ 25 ։

667 ։ Նդեալ ընդունելուԹիւն ։ ար * ՀրդեհուԹիւն էն նուազեալ և խափան ունայնացեալ ։ Ձեզանէն յայտնեցեալ և յաւէտ առաւելեալ ։ || Նարեկ ։ գ 1 ։ Ուր ուղղականք եզակի և յոգնակի եղեալ են տէր ընդունելուԹեան՝ նոսափեալ, յայտնեցեալ, ևն ։ * Նյսօր զվէմն հաւատոց շարժեալ փորձողին խաբէուԹ նոքա || յր շարժեաց ։ * Հրեղինաց բազմուԹիւն յերկնից յեր կիր վայր իջեալ ։ Նյսօր ժողովեալ հաւատացեալսն նր ՆրրորդուԹեդ ։ || ղուկ ։ 292 ։ 35 ։ 63 ։ * Նդր ևս քան զայլ լցեալ եր բարի մրցանաց հանդէս (արքային Տիգրանայ) ։ || յովհ ։ կ ։

668 · Ի՛նչ երևոյթն մնանա՞նգ յուղղական և՛ի նախադրեալ հոլովս՝ ախորժ է ուրեք առնուլ տէր բայի ըղդերանուն վերջնահոլով տրական · զր * Ի՝նչ ետան ամ ոսկերք իմ՝ առ ազաղակել ինձ առ տէր · || ոաղ·լա 3։ Ա՛ր վերջնահոլով տրական դերանունս ինչ դնի տէր աներևութիս՝ առ ազաղակել։ Ի՛. յայսկս առեանի և յօրինակքս։ * Ի՝նարեաց զմեզ · · · լինել մեզ աքս· || էֆես·ա 4։ * Ի՝մկել չեզ զջուր գեհոնի· || էբէ·ք 18 * Ա՝ողովել չեզ՝ի միասին· || ա·կորն·է 4։ * Ա՛ն կամիմք թագաւորել դմա· || ղա·ձ·ժ·14։

669 · Հայսպիսիս յաձախ գոառանի և դիմաղրելոյ · զր * Պարտ է արդարոյն լինել մարդ ամեն · || էնոաթ· ժ·ք·19։ Ա՛ր աներևոյթս լինել դնի տէր դիմաղրելիս պարտ է, և վերջնահոլով տրականս արդարոյն՝ որ է տէր աներևութիս լինել, միանգամայն ինդիր է և դիմաղրելին (797) · Ի՝ սա այսմ և օրինակքս · * Ո՛չ է ծննդական և մնչկանացու բնութես փոխանակել զիմ՛ եանս · || ընդհ · 194։ * Պարտ և արծանէ ի՛. ահանայինս պղծել՝ ոչ ըստ ձևոյն, նոյնպէս և կարգաւորութեն յիմ՛ ժողովրդենէն · || ել·կ·479։ * Չ՝ետ հե-անդէ է զիւրն առողջութե դէղ՝ զոր մատուցանէ նմա ախտացեալ ոմն բժիշկ, ի՛ բաց ելցէ։ || ընդհ·14։ * Ա՛ղբատ հոլովութել զմտաւոր գաւթինան հրամայեցաւ · || հոգեւո·ընծ·291։ Ա՛ր աներևութի տէր վերջնահոլին լինի անուն կամ դերանուն յայտ է՝ի (458)։

670 · Ա՝նաօթ·ա։ Չ՝օրինակս հինգերորդ կանոնիս զերկու ինչ ունի նշմարել ուշիմ հետաղօտն։ Ա՛ի՝ զի ուղղական աներևոյթ կամ նախդրիւ հոլովեալն յաւէտ առնու տէր բայի՝ի սեռական, և ոչ յուղղականն · զի անշնորհ է ասել, պղտրոնալ ասէր, ածաքանչ ինանէ, կամ՝ի ինանէ ոգին՝ հաշտարն, և։ Ի՛. այլ գործիական աներևոյթն ազատաբար առնու զուղղական տէր, ըստ այնմ * չպէն չարեաց լինելով օրինակ, և։ Ա՛ւելս ևս՝ անուանն դիմորոշ յօդիւ, կամ դերանունն՝ ակնարկէն զքիւ և զդէմ յարեալ աներևութին և եալ ընդունելոյ , որ ըստ ինքեան

են անորոշ և անդէմ (364 · 459) ·

671 · Անդէմ բայս պէտ է առնուլ զէրը բայի ի վերջահոլով տրականն · ոչ * || զոց պէտք էին բժշկել կուրէն՝ բժշկէր · || ղ-ւկ · 11 · Կհա վերջահոլովին բծղնէ՞ Համարի տէր միաբնիս՝ պէտ է · ոչ թէ աչս էր , * || զոց պիտոյ էր բժշկուիլ՝ բժշկէր · Կայց յայսպիսիս մնալի է մնոք յարմարել զաներևոյթ իմն տէր դիմաղրկին՝ այսպէս · * || զոց պէտ էին ասել բբ ծղնէ՞՝ բծղնէր · Կյայտ և զկնի կարգեալքդ · * Կա զաբին չէին պէտ (ըստ ասացողիդ , կամ ասել զըստս) արեգական և լուսնի · || յայտն · իա 23 * Կազատ արձնուած և արտասուաց (ասել) պէտ էն՝ անարատ պահել զանձըն · || Եփ · կ · 89 · * || զոց բուսոց պիտոյանան ըստ ժամանակի (ասել) Հովուց և ջերմուած · || յաճախ · 73 · * || չինչ պիտոյան (ասել) զգեստուց ահարկուցդ · || յովհ · կ ·

672 · Կայս հինգ կանոնացս յայսմեալ որոշի՝ ոն բայի հատարակաբար լինել յերիս հոլովս · այս է || ազգական (646 · յ661 · 666) · Կեռական (662 · յ665) · || երջահոլով տրական (668 · 669) · յորս չորեքին հոլովականքն ոչ երբեք ·

673 · Կոչական հոլովն ևս ցուցաւ տէր Հրամայական բայի (646 · 648) , և այս ի Ճարտասանական ձևս՝ ի հան դիպակացին դէմն դարձուցեալ զբանն · ոչ * || ուր էրկին , և ունկնդիր էրկիր · || եսայ · ա 2 · * || Կլսէ՛ք երկինք՝ պահեա զանձանդն · || ա · պետ · ը 20 · * Կուր ցիս սրէեա՛ զսիրտ քո · * Կ՛ոլթ առ մերձինն ա՛վ վա · || առաք · իե · 26 · ը 6 · Կայսոսիկ զկոչականն իբր միջարկուածի (630) բացարձակ թողուլ մնոլթ է , և զերանունս դա կարգել տէր համաձայն բային ·

Կայցականն ևս ուրեք տեսանի իբր տէր բային , զոր՝ մէ խօսիմք ի հետեւեալսդ ·

ՊԱՐԱՊՈՒՆ

Ի վերայ Տէառն բայէ։

674 · Ա. բառըդ կանոնացս սակաւ ուրեք տեսանի ընդ պարտուէն ձևօք՝ սեռական հոլովոյ լինել տէր դիմաւոր բայի · Պ * Ա՛ի հասցէ տիեզերական մեծացուցիչ գիշերոյ կորստեան՝ ի վե՛ր լուսաւոր ճանապարհս մերոց · · · Լու՛ս ի՛ շարժեացէ ուխտացան ջուրցն բազմուե՛ք՝ մոլորահողմն խաբէուե՛ք, զրահեղէնն սատակուե՛ք զհիմննա եկեղեցւոյ քո · ‖ ապաւէն · 49 · 50 ։ Ա. հա՛ սեռականաբա՛ր գիշերոյ, բազմութե՛ք, երևին տէր դիմաւոր բայիցն իբր ասել՝ * ի՛ հասցէ տիեզերական մեծացուցիչ գիշեր · · · ի՛ շարժեսցէ ուղիսացան ջուրցն բազմութի՛ք՝ մոլորահողմն խաբէուե՛ք, ևս ։ Ոչ նաճախեսցուք եւս ։ * Իսկ նորա տեսիլ պատմեաց նմ։ ‖ յո՛ իսկ նա տեսիլ պատմեաց · ապաւէն · 270 ։ * Արդ՝ յն պօզոսի չորեքտասաներորդումք թղթովք պատմէ զնւր առաքելական կիւրա։ ‖ Ոչ երե՛ն ։ Ա՛ւր սեռականդ՝ ՚ՐՅՆ պօզոսի՝ համարի տէր դիմաւորիս՝ պատմէ · փոխանակ ասելոյ՝ * ԱՐՆ պօզոս · · · պատմէ ։ * Այրա հարուստ ինչ ամաց ի վե՛ր անցեալ ցոց կենաց՝ ծնանի որդի զամսիա · ‖ յովհ · Ա։ * Հաղիւ ծաբէանց կղերց եկեղեցւոյ տարապարտ հեղաւ · ‖ յովհ · Ա։ իբր ասել՝ * Այս ծնա՛ի որդի · · · անբիծ աբե՛ն · · · հեղաւ ։ * Յարձեալ ասէ՝ մարդոյ՝ եթէ ստուե՛ր ինչ խօսի, և եթէ այլ ինչ վատթար իրս գործէ, ոչ լինի այնքան յայտնի · ‖ յո՛ ռամիկ մարդ · ընդհան · 68 ։

675 · Ա. նժ խաբելի են օրինակքս, բայց արժան է ըստ նեբրին մտաց առ սովորականս վերածել կանոնս։ այս է՝ զայսպիսի սեռականս համարել իբր յատկացուցիչ գուշակ դօրուե՛ք յատկացելոյ, կամ տէր անել բևուե՛ի, կամ անցեալ ընդունելուե՛ք որ անդ, եթէ նեբգործուե՛ք եթէ զօրուե՛ք ։ Ա. հա՛ ի բանս ագաթ, սեռականն գիշերոյ՝ կարէ համարիլ յատկացուցիչ, և զօրուե՛ք յատկացեալն ժամանակ, զբանն կարգեալ այսպէս · * ի՛ հասցէ տիեզերական ժամանակ մեծացուցիչ

գիշերոյ, ևնչ. Ի բանս կորնչին՝ մնոք յաւելուլ զնո-
դունելուն ինն՝ այսպես. * Ի Բէն Պօղոսի չարեքաս-
սանեքրամբք թղթովք նախնադրեալ պատմէ. || ըստ
այսց է յարմարել և զայլս։ Ի պաքէն զնարդ և իցէ ոչ
ուրուք ներելոյ լինի՝ սեռական սէր դնել դխնամոյ
բայի՝ ընդդէմ բնական և ընդհանուր կանոնի (646),
676. Հայցական հոլովի՝ ընդդէմ է նշանակուհն
(165)՝ լինել սէր բայի, բայց ուրեք սեռանի իբր սէր
կրաւորականի՝ կամ էական բայի. Որ * Ո՞ երեք՝ որ կա-
գաւոր Թագաւորաց, Ի ծառայէ դատապարտեալ.
|| ղբակ. 282. || Ուր հայցականս զէնն համարի որ կրա-
ւորականիս՝ իբր դատապարտեցեալ. բայց մնրեմ է տալ
ներգործականի՝ որ ատ մնոք խնացեալ լինի՝ * ոեսա-
զերեզ դատապարտեալ. * Ո՞ր զծաղուն լուսոյ.
սեռանիւր բազմանէ ժողովոյն. || Ոյ ծագումն լուսոյ
երևիւր. * Ոչ եսիլ անձառելի խորհրդոյն՝ զոր յաւե-
ջագոյն ցուցաւ. || Ոյ որ. ղբակ. 559. 560. * Ոակ գնարէս
երիցանց և սարկաւագաց. անթիւք էին. || Ոյ կարգ.
ափսե. 316. * Ո՞ աւաջնին զարարոյնդն ինձ հիմն եղ-
եալ՝ զնգնա նարժարէ և զՊետրոս զբօնան առաքելոց.
|| իբր ասել՝ * աւաջնին տարտղոյգք՝ Ո՞ղնա և Պետրոս
ինձ հիմն եղեալ. յովհ. Ա. բայց կարծի ևս բնագիրն՝
եղեալ, և վրիպակ գրչին՝ եղեալ.

677. Ո՞ր այսպիսեաց դատումն խարանօք բերիլ
պարտ է. զի գանանի կրաւորականն իբր անարոյ, և
չեզոքականն իբր անցողական առեալ զնդիր սեռի
ի հոլովին հայցական, և կամ հայցականն խնդիր է հե-
ռակայ ներգործականի որ անդ (690. ց 692).

678. Հայցականն՝ որ ըստ մնացն երևի սէր ընդու-
նելոյ և անբերևոյթին, խնդիր է սեռի անդր ներ-
գործականի, որում խնդիր է և անբերևոյթն. և կամ
ընդունելոյթին համարի ածական հայցականին.
որ * Ոեսցեն զորդի մարդոյ ևկեալ՝ անկովք. || ղա-
ւիթ 27. Ո՞հա հայցականս զորդէ՝ ըստ մնացն երևի որ
ընդունելոյ ևս ևկեալ բայ սերտակս խնդիր է սեռի
ներգործնկնին ոեսցեն. Ո՞ սոյն է խնամանալ և յօրինակագ

* Ոչ ինչ կենդանացեալ զնչրէ՛ էբայ զնէ՛ էնէլն։ || շար 262
* Ո՛չ էդ ուսաք միանալ՛ի մէզ՛ի ձեռն աղօթից։ || ՅՈ
ուսաք զմիանալն քո։ նար։ լէ՛ 5։ * Ի՛ կրաուն էօծ
զնէ՛ լինել ասծս։ || ճառ։ 108։ Ի՛ւր հայցականդ զնէ՛ զ
ըստ մտացն երևի տէր անելուածիս՝ լինել, բայց ոչ
բապէս է ինդիր սեռի բային՝ էօծ։ * Հասանին արծ
րուն։ ։ ։ լուաւ զհշխանին (աշոտոյ) յոյնսիկ փորա
կի գոլ։ || յովհ։ կ։ Ի՛հա պատմականն զհլէսանէն՝ ըստ
մտացն երևի տէր անելուածիս գոլ, բայց ինդիր է
բային ըստ։

679։ Ո՛անօթ։ ս։ Ի՛թէ այսպէս այսահղոյլ իմն
(674.676) երևի տէր բայի, և ոչ՛ի սովորական կանոնս
վերածի, ստիպիմք ըստ յարգուէ հեղինակին հաստա
տել, թէ քաջ մատենագիրն յաւէտ ցուցեալ է զազա
տուի իւրոյն կամաց՝ քան քերականական կանոնաց։
որոց առ անպարտաւ ընթռնուին՝ զայսոսիկ ծանուցեալք
իբր օրինակ և այլ նմանեաց։ Ի՛ւր այսու ասիւ ոչ ներ
եալ լինի՝ ուր և իցէ զանցանել ըստ օրէնս լեզուի։ զն
ազատուի քաջ մատենագրեալ՝ օրէնս լինել ոչ ուրուն։

680։ Ի՛ վախճան այսր ասի՝ արժան է յուշի ունել
և զայս։ զի բազմից զեղջմամբ ամփոփի բային կամ՝ տէր
բային։ Ի՛սոյն զօրուէ գուշակի յառաջ կամ յետոյ
բառէ իմբէ։ և չէ օրէն գուշակել՛ի բանի իմիք զայն,
որ չիք անդ նշմար։ կամ ըստ մտացն յարմարեալ դնի
էական բայ իմն։ ՈՐ * Ո՛ ձնեալն՝ի ոգի կուսէն ըն
կալցուք՝ի սիրոտ մեր հաւատով, որպէս երբեմն՝ի
գիրկան (ընդալաւ) սիմէոն։ || ղուկ։ 52։ Ի՛հա ասա ընդ
ա՛ բային գուշակեալ լինի՝ի յառաջադիր նոյն բայէ։
Ի՛. յապէս և սոքին * Ի՛մենայն արարածք (ասէզծան)
վ՛ն մարդոյս, և մարդ (ասէզծաս) վ՛ն փառացն Ի՛յ։
|| մեկ։ կ։ 367։ * Ի՛ հանդերձից ելանէ ցեց, և՛ի կա
նանց (ձնանկն) չարիք։ || պրաս։ իբ։ 13։ * Ի՛ատմուէ՛ն
իմասանոց՝ փրկուէ (է) աշխարհաց։ || էնոպ։ զ՛ 26։
681։ Տէր բային գուշակի յիմասանից բանին, կամ
՛ի գիմաց բային։ ՈՐ * Ի՛ղ՛ի գերեզմանի, զոր (ինչն
Յովհէ՛ն) փորեալ էր՛ի վիմէ։ || նարէկ։ ժե։ 46։ Ի՛հա

ջօրութիւբ իմաստից բանին իմացեալ լինի տէր բայի՝ ինչն չիմանէ ։ Ի առ այսմ և յայլորդ օրինակք ։ *Ձև ևս էր արկեալ (Հերովդէս) զյովհաննէս ի բանտ ։ || յովհ · գ · 24 ։ * Ո՛չ հոլն ամաւցյց (բանն Հին) , և ընդ այնմ հօր նատցյց ։ || հեբ · ա · 142 ։ * Համալեալ էր (Հրէից) զպատշաճն պատարագաց ։ || Ե · Մակաբ · գ · 14 ։ * Ի ծածկին դաւանիմք (Հե՛) զՆոյնն Ի՛ մարմնացեալ լոյ ։ || ընդհ · 171 ։ Ի՛հա ի դիմաց բային եղև գուշակեալ տէր դերանունս՝ Հե՛ · տես և ի ներքոյ ։ * Հակի ոչ ունիս (դոս) ողորմել , սակայն ձեռք ունիս օգնել կարօտեալոյն ։ ։ Ի՛ րծաթ ոչ ունիս , այլ բան ունիս (դոս) զպատուհինգ ոյնն քան զՇամարծաթ ։ || հեբ · ա 294 ։

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ ։

Ո՛ Ինչէ Խնդրառուէն և խնդիր , և հանէ՞ բաչինեւ։

682 · Խնդրառուէն գիտուի ընդարձակէ զտեղեկուի լեզուի , վարժեալ յուղիղ հայկաբանութեի՝ առնէ յայտնակի քերթող. որում ուշի՝ ուշով խելամտուէ պէտք են ։ արդ՝

683 · Խնդրառուի է , որ բայ կամ բառ ինն պահանջէ զհոլովեալ ինչ բառ , առ ի տեսակաւորել զոգբք և կատարել զիւր նշանակուի ։ Խնդրառու են անունն՝ բայ՝ ընդունելութեի և նախադրուի ։ յորս բայն՝ աղբիւր է և արմատ խնդրառութեի , և մեւսք նորոյն շառաւեղ կամ պարագայ ։

684 · Խնդիր է բառ հոլովեալ յարմար նշանակութեի խնդրառուին , զորմէ ունի կախումն , և ընդհանուր կուին եղելոյ առ ինքն ամենեւին ։ Խնդիր լինին հոլովականք՝ անուն , դերանուն , դերբայ , ընդունելուի։ Ի՛ հա առ յայտնելի զոյացումն ծարաւեցոյ՝ բայիցն նախ ծանուացուք զխնդրառուի և զխնդիր , զանազանեալ ըստ սեռիցն ։

685 · Խնդիր բային նշանակէ զառարկայ՝ զեզը , կամ զգործի ներգործուէ . և բաժանի յերկուս՝ ի խնդիր սեռի և ի խնդիր բնուէ ։

686. Սեռի խնդիրն է, որ գիտանական նշանակուի բայի յայտ առնէ։ Նպատակի խնդիրն է, որ գործին ցուցանէ գիտնատուր ներգործուի՝ յոր բնաւորեալ բերի առանձինն յայտ և այլ հոլով։

687. Ներգործական և կրաւորականն առնուն զեր կատ ևս. զսեռի խնդիր՝ վասն հանրական նշանակութեան, և զընդունն՝ վասն մանաւանդ բնաւորուի։ Նորոշ ասի բայն արտաքոյ բանի, և ի շարադրուի գոյշ ներգործուին առ ներգործական կամ առ կրաւորական (336)։ զոր որոց առնու զկրկին խնդիր՝ սեռի և բնուի։ Ջեզբականք և եականք պահանջեն միայն զկնդիր բնուի. որոց զիսկուի յայտնեացուք և յատկուք համաձայնուի հետևմանց։ յայս գլուխ՝ զսեռի խնդիրս յորոշ յօդուածս ներգործականի և կրաւորականին, և զընդունի խնդիրսն հետևի լգլուխն։

Յօդուած ՃԻ։

Ո՞րչինչ է խնդիր սեռի ներգործականին։

688. Ներգործական բայի սեռի խնդիր է այն, որ ցուցանէ զառարկայ ներգործուիքն՝ զոյուի կամ զանձն կրող, յորոյ վերայ գործն կատարի։ և որոշել յատկանայ և համաձայնուք հետևմանց։

689. Ներգործական բայք առնուն զկնդիր սեռի ի հայցական հոլով. որ։ Խրատեա զորդի քո, և հանգուցէ զքեզ։ || առակ. իե 17։ Հայ ներգործականս խրատեա, առնի և ըստ սեռին խնդիր հայցականս՝ զորդի։ և անցողականին հանգուցէ՝ զհայցականս զքեզ։ ըստ այսմ են։

* Ներկուի ներսանակ և զիմաստուն։ || առակ. ժ 35։
* Ջեռք մեր ըզպատերն կենաց։ || ագար. ։ 12։
* Խոտեցարո՛ւ զձշմարուի իւրքէ՛ւր ըզնկերի իւրում ... և մի՛ փրկեցո՛ցանէ՛ զհոգին նոր։ || եզեկ. ի 25։30
* Կատարեցէ՛ք զկենդանին և զմեռեալս։ || ը. պետ. ի 1։
* Աղաչեցէ՛ք զտէրն զի ակնկալուի։ || նաե. ը. 3։
* Աղբիւրն զընկերն՝ արբէ՛ զի՛ՀՆ ե։ || ՅԵԿ. ։։ 185։
* Որ զհաւատացեալն ի՛քեզ պոհեաը || ՅՈ պահեցեր. ըղե 277

690 · Խնդիր սեռին՝ բազմիցս դնի հեռի՛ի բայէն· ՚ր * ՚օ Խօսեցաւ լեզուօք մի արգելուք · || ս· յոյն· ժէ· 39։ || Ուր հայցական պիտանի դնի նախադասեալը խնդրառու է յետադաս ներգործականաս՝ մի՛ արիէ- լոս։ ՚յ Յոպէս։ * ՚օ ՚որ իբրև եկն՝ հանին՛ի վերնա- սուն · || գործ · ՚ի 39։ * ՚օ ՚որ՝ իբրև լցաւ, հանեալ՛ի ցամաք · || նա · ժէ 48։ * ՚օ Էկէզեքէ էր՝ զոր շինեաց, եւ թն սեամբ քո հաստատեաց · || ղեբ · 437։

691 · Կրաւորականն երբեմն իբրև անորոշական՝ ներգործականն էական բայիւ կերպաւորեալ իբր կրաւորական (472 · 470)՝ ըստ ներգործական նշանակութեան կամին զխնդիր սեռի՛ի հայցական հոլով· ՚ր * ՚յոսու զկոնաարհուրեի վերապահեաւ · || ցր ուսանիմք · ՚ի ն· թագաւորէ · 40։ * ՚դեսս զԹագ զասիացւոցն · || ցր եզ· ս· նե· ժա 13։ * ՚յՅանին հեզս զնոյն շնորհ նշանաց եւ արուեստից՝ տալով՝ ի ձեռս իւրոց աշակերտաց · || ցր եհեղ · յովհ · կ · * ՚ս աստուած սրբութիւն զձեռս իմ· || ցր լուացից · ասղ· ին· 6։ * ՚օ ՚ձեռն՝ ի ցիսիսն արկեալ վնեէր ամիրապետն · || ցր արկաներ · յովհ · կ · * ՚պահեալ վնեէին պահս աւուրս վաթսուն· || ցր պահէին · ափ· 167 * ՚դրել ձայնիւ, և խոսովան լինել · · · վտեր ՚ձ · || ցր խոստովանիլ · ս · ինաց · ժշ· 4։ (697)

692 · Ունզբական բայք վարեալ իբր ներգործական, առնուն զկնդիր սեռի՛ի հոլով հայցական · ՚ր * ՚օ ապագայն ապա այցելուին ՚յ հոգւոցի · || յովհ · կ · * ՚ուր չեզբս հոգոյդ՝ իբր ներգործական ունի խնդիր սեռի հայցականդ՝ զպապեցան՝ ՚յ Յոպէս և օրինակ բս · * ՚արմին՝ որ յախտէ ինչ վտանգի, զնեասակարան բազձայ, և ոչ զօգտակարան · || ՚ն ն· ժաս 274։ * ՚ր անցանէ զյաժին՝ շուայտուն· || ՚ն ն· ղ· ին 34 * ՚ր՝ ի կեալ զկենդանիսն՝ եկն կենդանարարն · || ափ· ։ 170։ || Ուր չեզբսկանս տա՛ի չեն՝ անցս զական նշանակութիւն ունի խնդիր սեռի հայցականն զկենդանին· իբր ասել՝ * ՚ին կենդանարարն տա՛ի չեն ցուցանել զկենդ՛՛ · ՚յ Յոբ իկ բայք՝ մինչ վարին չեզբքական՝ զհայցականն յայլ հոլով փոխեն՛ի խնդիր

քնուշ· տես՝ ի չէզոքի խնդրա՛՛· ՝Լանղլ ներգործա
կանք՝ որոց ոչ պատշաճի հայցական խնդիր սեռի·
անդ չէզոք համարին · և փոխադարձաբար՝ չէզոքա՝
կանք՝ որ ունին զհայցական նշանակիչ առարկայի
ներգործուն՝ են ներգործական՝ (469 · 474)

693 · Խնդիր սեռի՝ բազմից դնի անորոշ հայցա՝
կան · ար * Ներքան անդադար՝ գործել խռովութիւն ·
‖ առաք · իւղ · 28 · Ո՞ր ներգործականս գոյ՝ ունի
խնդիր սեռի զանորոշ հայցականդ՝ խոսիլս · որ հո՝
լովակերան չ՝ իմացեալ լինի զբուն՝ իբր ասել՝ գոր
ծել զխոսիլս · Ո՞յ հայկս և հետեւեալդ · * Ո՞ղորմ
մած՝ ողբոյի գացէ · ‖ յր զղորմուի · ոէբա · ժ՝ղ · 15 ·
* Ո՞զաշեմ՝ նախ քան զամն՝ առնել աշխ՝ խնդրոածո՝
պաշտպանս՝ գոհանիս վս ամ՝մարդկան · ‖ յր զաղօթս
ղնդր՛՛՝ ևբ · ա՝ պի՝ բ · 1 · * Ոու դիտեաս՝ ընչ խորհին
նորա · ‖ յր զոր ինչ՝ ա՝ նայ՝ ղ՝ 52 · * Ո՞թէ ժանիւ խածօղ՛
ինձ ցուցանիցէ · ‖ յր զժանիս խածօղս · նաբ · կղ՝ · 4 ·
* Ո՞այն զուգակից սիրն ծանի՛ր · ‖ յն որդի · (166)

694 · Ո՞ն ներգործականք զխնդիր սեռին առեալ
Յայլ հոլովս · ար * Ո՞ղջի՛ց արդարոց լսէ · ‖ առաք ·
ժե 29 · Ո՞հա ներգործականս լսէ՝ ունի խնդիր սե՝
ռի զվերջնահոլովս՝ աղջկէդ փոխան՝ ասել՝ * զաղջկա՝
պես իմ՝ · * Լսօսեցայց , եթէ ոչ այսպանիցէք զբանէ՝
նովք · ‖ յր զբանս իմ՝ յոբ · իա 3 · * Ո՞յայտնի եղէ այնո
ցիկ՝ որ չինդին ոչ հարցանէին · ‖ յր զիս · հոռ՝ · ժ՝ · 20 ·
* Կերայք զ՝ հացէ էնէ · ‖ յր զհաց իմ՝ առաք՝ · իթ · 5 ·
* Շնաշակեց զ՝ նախանձ մուրնուիլ · ‖ յր զմահ՝ ընդ՝ 121
* Որ խոսասովանեացի չէս առաջի մարդկան , խոսասո՝
վանեցից և ես զնոսանէ · ‖ յր զիս , զնա · մաթ · ժ՝ · 32 ·
* Ո՞նձինք ձեր խոկացեալ չէդիէ՞ն · ‖ յր զերկիւղ՝
եսայ՝ լէ՝ 18 · * Ո՞ խաչին մաղթեցեր ՝ի ձեզ պղծութե՝
քո չարչարողացն · ‖ յր զմեզ ողորմի՝ նաբ՝ իա 3 ·
* Ո՞նդ սրսո՝ ես համբուրեցից · ‖ յր զոր ես · ղար · 293 ·
* Ո՞ՀԵռք մեր չօշափեցին ՝ի վէր բանին կենաց · ‖ յր զբանն
կենաց · (690) ա՝ յովհ՝ · ա · Ասոյին անասուժելոյ և հնա՝
ցական՝ աւելորդ է կրկնել զբերնական ·

695 · Լ՚այց ներգործականքս՝ երէկպէսէ, յաղէնէ պաշպանէ, ոտնանէ և ոտնձգանէ, սովորաբար առնուած զինդիր սեռին՝ ի վերջահոլով տրական · ահա օրի՚ նակք· * Ցերեւելի խաչս երկիրպագանելիք անեղեւո՚ թին Լ՚Յ· || ընդհ· 261 ։ Լ՚հա վերջահոլովս անէրնոյնին ԼՀՅ դնի զինդիր սեռի բայիս՝ երէկպէսէ ։ Լ՚սա ասյա՚և յաջորդքս ։ * ՈՐ Յ՚Յ ծնեալ է յաղէկ պա՚ տարհ· || ա· յովհ·ե 4 ։ * Պաշտպանեաց էէլ ծառայէ է-քսե՚ || ղուկ· ա 54 ։ * ՈՐ առուձգանէ պատուիրանաց ԼՀՅ, տարբերիր ելոյկ (ի դրախտէն) · || ընդհ· 256 ։ * Լ՚ առուձգանէլ թագաւորացն ածային ։· օրինաց՝ զոյատուհաս բարկութիւն մերոյ ։ · · յուցեր սքանչելիս՝ ԼԵրեսէմ· || ղուկ· 486 ։ * ՈՐ կարէին առնանէլ անձնէն (բխբարկանուս) · || յովհ· Ա ։

696 · Լ՚ներգործելի բայն և ընդունելուն ներգործականքն՝ ի գերբայական շարադրութեան զինդիր սեռի առնուն՝ ի սեռական հոլով փոխան հայցականի· որ * Լ՚ա ծանօթութ նոցա՝ ի բ֊ի կանել հայցին· || ղուկ· իե՚ 55 ։ ՈՐ դերբայդ՝ ի բ֊ի անէլ է՝ առէալ է սեռի խնդիր զսեռական՝ հայցին իբր հայցական, ղհայցն ։ Լ՚յայսէս է առանել և՚ի ներբայ ։ * ՁՆդէ ասն և ի բրաւո՚ն՝ ի միասին ունել՝ բազում ունելիք վկայու՚ || յր՝ ի միասին ունել ըստ պճնութեան և զնիքսո՚ն ։ * Ինձ ոչ փոքր է հինանալ վճռ՚ այսր ինդրոյս առնել ձեզ· || յր ունել ձեզ զնոյնս՝ զոր և ես ունիմ ձեզ· || յր՝ զոր ես ունիմ առ ձեզ՝ զնոյնս ունել ձեզ· || յր վն խնդրելոյ ըստ ինքեան յողջակէզ· ընդհ· 88 · 212 · 217 ։ * ՈՐ Լ՚ինչպ դաւթո՚ յանել է, ոչ էինայ էր երկիր ածանանէլ ։ նար· ի ։ * ՈՐ ուր կրաւորական ընդունելութիւք իբր ներգործականի՝ սեռի խնդիր առէալ են զսեռականս՝ իբր ասէ՝ * ոչ է ուսեր պինչպես դաւթոյանէլ, զէրեսս ածանանէլ· (ցշ) Լ՚յա ոչ խաղանօք վարելի, զի միտք բանին աքօղեացի մի՚։

697 · Համառօտ հասանել կանոնացս՝ զեկուցանել սր ժան է, զի ընդ ձեռօք ամիսփման պահի սովորաբար սեռի խնդիրն, կամ բայիս՝ խնդիր սեռի նախընթաց բային՝ առ խորշել, յանախորժ կրկնութիւն, զօրու֊

գուշակի և առ յաղորդ բանն. ՚ր * Ի ագաւոր արդար կանգնէ զաշխարհ, և այր անօրէն կործանէ. || առակ. ի՚ 4։ || Ուր հայցականն զաշխարհ խնդիր սեռի բանիս նանգնէ, մնօք կրկնի և առ յաղորդ ներգործականդ ներծանի. Ի սա այսմ և առնին. * Ի նկալեալ ջուց ընձեռէր՝ աշխատասիրեցայց ածել՚ի կատարումն. || Ներ. յոաաջ. * Գ. Թագեալ՚ի վեղ արարիչն բնութեա՝ ուղղեաց՚ի վեր հայել. || Ել. գ-ն. || Ուր նախդրիւ տրա կանդ՝ ի ել՚ խնդիր բնութ բանիս ելոյեալ, զորութ կրկնի առ յաղորդ ներգործականն՝ առղեաց՚իբր նո բուն և հայցական խնդիր սեռի. փոխանակ ասել՝

* ուղղեաց զնէզ.

698. Ի՚Եւս և՝ զի բանն ցուցանէ զառարկայ իմն զորութ ՚ր * Ի զորմանէ՚ի մնհուանէ փրկէ (ջնորէ). և նա ինքն սրբէ (ջսրբոյծն) յամ մեղաց. || առ. ժ՚ 9։ Ի՚Հա խնասա բանիս յայտ առնէ, թէ ներգործա կանքս ելոյ՚ պրէ՚ զորութ ունին զհայցականքս ջնորէ՝ ջսրբոյծն, զոր փակագծիս եդաք. Ի՚ յայտ խնա և՚ի հետևեալս. * Հայեցարուք՚ի թռչունս երկնից, զի ոչ վարեն (ջերկեր), և ոչ հնձեն (ջհասկս), և ոչ ժո ղովեն (ջսրեան)՚ի շտեմարանս. || նաա. ՚ի 26։ * Ի՚ ման կուտ ոչ հաւաքեցեր (ջքաբէս), զնաիրդ գառանիցես՚ի ծերուե քում. || ներա. ին. 5։ (697)

699. Ի՚ ուրեք և, բայն զնուր ներգործուին սեռ օրէն առարանե առ ամ առարկայս, և ոչ նշանակի խըն զերն. ՚ր * Ի՚Երան գոյ, և ոչ խօսին. աչք են, և ոչ տեսանեն. ականջք են, և ոչ լսեն. || առղ. ձի՚ 15։ 16։ Ուր բայքս խօսին. ոչ տեսանեն, լսեն, չունելով զինդիր՝ նշանակեն զամ առարկայս խօսիլ՝ տեսուն՝ լսելոյ։

700. Ի՚այն և՚ի բանս ինչ գտզեալ՝ խնասան տայ գուշակել, կամ նախնեցայն զորութ կրկնի առ յե տադաս խնդիրն. ՚ր * Ի՚յտպես ցոյց ինձ զայ քո, և որ խոնարհ են սրտիւք, (ցոյց) զնեսուտեան քո. || առղ. ձի՚ 11։ Ի՚Հա նախադաս բայն ցոյց՝ զորութ կ կրկնեալ առ վերջադաս խնդիրն. Ի սա այսմ և՚ի ներ քոյ. * Ի՚ա զարեգանն՚ի լոյս տունջեան հաստատուե։

և զլուսին և զաստեղս (Ե ա) ի լոյս գիշերոյ ‖ Երէ · լ ։ 35 * Ալ վոք (գոբծեաց) զանկրելիսն Հուդեն, և ոչ թախծեցաւ · ալ վոք (յելեաց) զվճռամիտսն, և ոչ մնաց ցաւ · ‖ Նար · խիթ ։ 2 ։ * Այնբ ընդ ամենս պահանջիմբ (տալ) զհամարն · ‖ Ես · կ · 695 ։ * Ոչ այս օրինակ պարսաւանաց՝ ծաղռ՝ յաւուրսն յաճախացոց բանից խը բատիմբ (Երբծէլ) · ‖ Ես · զխ · 116 ։

Յօդուածք Բ ։

Ո՞ինչէ խնդիր սեռի կրաւորականին ։

701 · Կրաւորական բայի սեռի խնդիրն յայտնէ զնեղոգործողն՝ արարողն, որ որոշեալ կանոն նաւորի և համաձայնուբ հետևմանց՝ այսպէս ։

702 · Կրաւորական բայն պահանջէ զնոյն իր սեռի ի հոլով սկզբնական · ոբ * Այնթէ դատիմբ, ի սեռանէ խրատիմբ · ‖ Ա · Կոբն · ժա 32 ։ * Այհա կրաւորականս խրա տէ՝ առեալ է խնդիր սեռի զսկզբնականդ՝ ի սեռանէ · որ է խրատողն ։ Այյայտէս և սորա ։ * Ալր սիրէն զնա, սիրեսցի ի հօրէ իւմէ · ‖ Յովհ · ժբ 21 ։ * Ալ ի յայնմիկ՝ ի չորէ · ‖ Հռով · ժբ 21 ։ * Կարարոզի ի ստանէլէսց՝ Այձմարմով վա իմ խաչեալ · * Ալր երկրպագի չէրնեռոցս և չէրնեռոց · ‖ Ղար · 308 · 444 ։ * Ի բերանոյ երկուց և յերից վկայից հաստատեսցի ամբան · ‖ Նաթ · ժբ 16 ։ * Կողեցին ամենեքեան ուսեալք չհՀ · ‖ Յովհ · չբ 45 ։

Սեռի խնդրոյ հակացոյց տբաչանական պատճառս ։

703 · Ալ արժեցաբ ասլ՝ զի ներգործական առնելոյն յարաբերի առ կրելոյն (335) ։ Այնթէ ներգործական բայի սեր է ներգործողն, և սեռի խնդիր՝ առարկայ՝ որ կրողն, իսկ կրաւորականի սեր է կրողն, և խնդիր սեռի՝ ներգործողն (645 · 688 · 701) ։ Այդա կրաւորականն ի ներգործականէ ձևանայ՝ զսեռի խնդիրն փոխեալ ի սեր բայի, և զսերն ի խնդիր սեռի · ահա օրինակ

Ալէրգործ * Հովհաննէս սկրաեաց զՀիսուս
Կրաւորա * Հիսուս սկրաեցաւ ի յովհաննէ · ‖ Նար · ա 69 ։

Ոչ երկաթանչիւր տողն նոյն է իմաստն, և զանազա-
նուի սեռից նկատի՝ ի փոխադրուիս՝ բայից սեռերն
ասեմ և խնդրոյն այսպէս։ Ո՞ր ներգործականի սեռի
խնդիր գոյականն՝ չի՞ փոխեալ յուղղականն, զնի
տէր կրաւորականիս՝ ՚ի՞ջոեցաւ։ և սեռն ՚ի՞ջոհանէս
շրջեալ՝ ի սկզբնական՝ եղև խնդիր սեռի նոյն կրաւո-
րականի։ ըստ այսմ իմն և զներգործականին փոխադ-
ձուի առ կրաւորական։ Ո՞ր այսպիսի փոխադրուիս
ընդունի միայն ներգործական և կրաւորական, ո՞ր
ոչ։ (743)

704. Կրաւորականն ուրեք զինդիր սեռի ախորժ ե
յայլ հոլովս՝ փոխան սկզբնականի. որ * ՚ի՞ն...վարեր
հոգւոյն յանապատ։ ‖ ղուկ. գ։ ։ Ո՞հա կրաւորականն
վարեր՝ առել է խնդիր սեռի ղգործականս՝ հոգւովն,
որ յարգի սկզբնական այսպէս. * Ո՞ր տրեցաւ ՚ի՞ն յա
նապատ ՚ի հոգւոյն։ ‖ յոան. գ։ ։ Ո՞ր ատ այսմ և տրին։
* Ձեռաւդն Թովմայի շօշափեցար վերկիր։ ‖ ՚ի՞ի ձե-
ռաց։ ղար. 397։ * Վ՚իրաւ...դատին (իմաստուն)
եկեղեցւոյ իւրոց։ ‖ ՚ի՞ի ինդրողաց։ իսուս. ։ ։

705. Ներգործականք ուրեք զնին իբր կրաւորա-
կան. ո՞ր * Ա՚ծագաւորն գլուխ է տգղին և կենդանու-
թի...ի բառնալ թագաւորին յազգէ՝ ընդ նմին բառ-
նայ և կենդանական զօրուն նոր։ ‖ ՚ի՞ի բարձեալ լինի
յազգէ։ Ել։ ։ ։ * Վ՚ինին հէրոս, և սիկքն կորնչին։
‖ ՚ի՞ի հեղանի։ յոան. ։ ։ Ա՚ռայ զգուշալի այսպիսիք։

Վ՚ԱՐԱՒՍ Վ՚Ս

Ո՞ՐԻՆԴ ԽՆԴԻՐ ԲՆՈՒԹԻՒՆ ԲԱՅԻ՝ ԵՒ ՀԱՆԿՑՆ։

706. Բնութիւն խնդիր բայի այն է, որ նշանակէ
զեզր ներգործուիս՝ յորմէ սկսանի, առ որ
բերի։ կամ իբր միջնորդ՝ գործի՝ սեռի՝ ժամանակի։

707. Ո՞ր բաժանի ՚ի չորս, բուն խնդիր, յարմարա-
կան խնդիր։ երկրորդին խնդիր պատահական խնդիր։

708. Բուն խնդիրն է, զոր բայն ըստ բուն նշանա-
կութեան իւրում պահանջեալ՝ եղերից և լցացուցանէ

ընդգործուին. ՚ր բայց Յա՛ ախորժէ զոմն՝ որում
ունի տալ. և զայն ցուցանէ վերջահոլով տրականաւ.
՚ր * Յ՚... տացէ ձեզ զհոդին իմաստուն. || Եփես. ա 17
||ւր վերջահոլովս ՅԷՂ՝ բուն խնդիր է բայիս՝ պացէ.

709. Յաորմարական խնդիր է, որ յարմարի հոլովոյ
բան խնդրոյն. կամ յայտ առնէ, թէ ըստ այլուս նշա
նակուէ է յարմարեալ բային. ՚ր * Տայր ցաշակերտսն՝
արկանել ժողովրդեանն. || ղ-ի. ե 16. * Տացես շուրջ
զնովաւ բանակ. || Եղէկ. ե 2. Յ՚հա նախդիրս տրա
կան ցաշակէրտն՝ յարմարական խնդիր է բային՝ Տայր.
զի յարմարեալ բուն խնդրոյ վերջահոլովին՝ ոչ ևս
կամի զայն ոչ զօրուքն՝ և ոչ ներգործուքն. զի զնորայն
նշանակուի է լրացուցեալ եզերեալ ընդգործուին.
իբր ասել՝ *տայր աշակէրտացն արկանել. Յո նախա
դրութիւք շուրջ զնովաւն է յարմարական խնդիր բային՝
Տացես. որ յայտ առնէ, թէ պացես բային է յարմար
եալ նշանակուէ բային՝ պատեացես. որպէս թէ ասել
*շուրջ պատեացես զնովաւ բանակ. ||

710. Յերկրորդականն է, որ զինի առաջնոյն պահան
ջէ. իբր զի բայս Յա՛՝ զինի բուն խնդրոյ կամի ցու
ցանել և զտեղի իմն, յորմէ տուեալ լինի իրն. զոր
յայտնէ սկզբնական հոլովին. ՚ր * Հայրն իմ տացէ
ձեզ զհացն յերկնից. || յովհ. զ 32. Յ՚հա սկզբնականս
յէրկնէ՝ երկրորդական խնդիր է բային՝ պացէ.

711. Պատահական խնդիր է, զոր ըստ ինքեան ոչ
պահանջէ բայն, այլ զինի բուն և երկրորդական
խնդրոյն՝ սա ևս զանազան վայելչութիւք պատահէ
գրեթէ ամ բայից՝ յայլ և այլ հոլովս, կամ նախա
դրութիւք. և այն՝ պէս պէս նշանակուիք. իբր զի

712. Կամ ըստ նշանակուէ տեղւոյ, և կոչի Տեղական
պատահական. ՚ր * Տուաւ ինձ ամ իշխանութի յերկինս և
յերկրի. || մատ. իը 18. ||ւր ներգոյականքս յէրկինս և յէրկ
րի՝ են տեղական պատահական խնդիր Տուաւ բային.

713. Կամ ըստ նշանակուէ ժամանակի, և ասի Ժամա
նակական պատահական. ՚ր * Տէր՝ յամ ժամ տուր մեզ
զհացն զայն. || յովհ. զ 34. ||ւր ներգոյականս յամ ժամ

ժամանակական պատահական խնդիր է՝ թէ բային։

714 • Իսկ ըստ նշանակուած պատճառի, բերելով զօրութեան պատճառական նախադրութեցն՝ վասն, առ։ եւ կոչի պատճառական պատահական։ ՀՐ * Իւրաքանչիւր ոմեք առեալ ի յայսմանէ հոգւոյն՝ առ իւրաքանչիւր օգուտ։ ‖ ա։ կորն։ ժԲ։ 7 ։ Այր արդարոյն առ իւրում գործոյ՝ պատճառական պատահական խնդիր է՝ պատասխանել բային։ իբր ասել՝ ‖ վասն օգտի իւրաքանչիւր անձին։

715 • Ի՞ատոյք չայլ այլ հոլովս։ զի հոլովոյ իմիք ոչ սեփհականէալ՝ գրեթէ չամ հոլովս սեռական պատահականն։ սհա ժամանակականն՝ ի սեռեան, զօրձեան, պարապեան, հայցական, ի սիչբնեան եւ ի ներգոյեան։ Պատճառականն՝ յոգզական, սեռեան, պարապեան, սիչբնեան եւ պրակեան, եւ։

716 • Իսկ նախադրութիւն, որ ամ բայի պատշաճի, եւ ըստ սեռակաց նախադրութեան կոչի՝ Տէղեան պատահեան, Վասնաձեան պատահական, Պարձառական, եւ։ ՀՐ * Տէր ինձ ասէ այսր՝ ի վերոյ սկսեալ ‖ սաղ։ ԺԲ։ 8։ * Տայ զնա նուէր առաքել ած՝ ինձնէ ցոյց մնհրան իւրոյ ‖ ա։ Թագ։ ա։ 11 ։ * Հայցն ... մարգին իմէ ‖ յովհ։ Ը։ 52 ։ զոր ես տայց վասն հիւծոց երէ ‖ յովհ։ Ը։ 52 ։ * Տացէ քեզ տէր ըստ սրտի ձոյ ‖ սաղ։ ԻԹ։ 5 ։ * Լուծարն ոզտիմի եւ տայ առանց խնայելոյ ‖ առակ։ ԻԱ։ 26 ։ * Տուաւ նմա բերան խօսել զանճամանս ‖ յայտ։ ժԲ։ 5 ։ Աւր աներեւոյթս խօսել, է պատճառական պատահական խնդիր բային՝ պատասխանելով զհոլովականսն առ։ փոխան ասել՝ * առ։ խօսել։

717 • Իսկ ըստ նշանակուած մնհրային • ՀՐ * Տային նմա առաք նկանակ մի հաց ‖ էրէ։ լԺ։ 20 ։ * Ոչ երթիք ձափով տայ Ի՞ք զհոգին ‖ յովհ։ Ը։ 34 ։ * Տաց քեզ Ի՞ք օրհնոյ։ ‖ սաղ։ ԽԵ։ 11 ։ * Ի՞ր անփոյթ առներ զհոգոյ հացդ ... որ տուաւ քեզ յարքեպուկ ի ձեռնադրութեէ երիցութեէ ‖ ա։ պետ։ Ը։ 14 ։

Ի՞նչ բայս պատ՝ ի նախակարգ օրինակս զբնութ խընդիրն ունի յուրեքնաւոյն եղանակս • մեւս բայից ես

հնար է այսպէս յորմարիլ. որոց ուղիղ որոշումն եթէ իսկ և իսկ դժուարացի նորավարժից՝ նեբեալ է զգ սեռին միայն զատանել զինդիր, և այլոցն հասարա կաբար ասել խնդիր բնուէ, մինչև ամենին քաջ տե ղեկացին ասվ։ Այսպէն՝ իւրաքանչիւր բայ թէ կինչ հոլով կամ զբուն բնութեն խնդիր՝ զյարմարական՝ զերկրորդական և զպատահինն ցուցցուք հետեւաբար, որոց նախագիտցյց կարգեմք զշորեսին ծանօթուձիս։

718·ա։ Ասյք ի միում բանի ոչ ախորժէն միշտ ի միասին առնուլ զինդիր սեռի, և զբնութեն համային. է՝ զի ունին զմինն միայն, է ուրեք զերկուս, կամ զեր բիս ևս։ Բուն և յարմարականն՝ սովորաբար ոչ դնին ի միասին, զի իւրաքանչիւրն լրումն տայ ներգործու թեն. նա բուն խնդիր է ոչ ասացաք՝ յոր բազմից սովորաբար ի նոյն հոլով եզերի ներգործուին. իսկ յարմարական՝ փոխանակ հոլովոյ բնոյն, կամ բային այլոց նշանակուեն յարմարուէն յայտարար. ուստի ի դնիլ միոյն՝ ոչ պահանջի միւսն, եթէ չեկեն գոր ծակից։ (808)

719·բ։ Բուն խնդրոյ և երկրորդականի՝ յոմանս բայս սեռանի յարաբերուի հոլովոյ. այս է՝ սկզբնա կանի առ սրականն, ուղղականի առ ներգոյականն, ևս փոխադարձաբար. իբր զի բայից՝ որոց բուն խնդիր է սկզբնականն, նոցին երկրորդական է սրականն. և որոց բուն է սրականն, նոցուն երկրորդական լինի սկզբնականն, ևս. յայս կշռի՝ ուշիմ մտաց և զայլս սրկանել մարթի է։

720·գ։ Ո՞ր ինչ խնդիր բնուէ պահանջէ նախա տիպ կամ պարզ բայն, զնոյն և նոցին ածանցեալ և բարդեալն, որոց նշանակուէն ըստ ամի չեկեն այլայլեալ։

721·դ։ Լուսական հոլովն ոչ երբեք լինի խնդիր։ Սեռական և հայցականն՝ բուն խնդիր ոչ լինին. իսկ մեւս հոլովք վարին յամ խնդրոյ։ Գործիականն՝ ներգոյականն և նախադրութիք պատշաճին ամ բայի։ Ո՞ր յայս ամ հանդերձեալ եմք տերամբ հանդիսացու ցանել, նախ զներգործական բայս հանդերձ կրաւո

բանանօք, ապա զչէզոքն՝ զէականն՝ զմիասդհմն և զանե
բևայնթս։ ըստ սեռի իւրեանց դասին և բայացեալ ընդու
նելովք յանգեալքն ի եաւ, ըստ որոց մնասդիւք
բերեալ՝ զօրասցես ի վե հյե խնաստուն շնորհօք։

հօդուածք ա։

Ո՞ր են խնդիր բնութ նեզբսրծականաց։

722. Նեզբսրծական բայք կինչ հոլով առնուն զինդիր բնութն, ի նոյն հոլով և նոցին կրաւորականք. ահա ըստ իւրաքանչիւր հոլովի՝ զոր ախորժեն շարադասեմք։

Ո ՒԴՂԱԿԱՆ

723. Բայք՝ ընութանեմն յորջորջեմնաւնեմնձեռ
նադրեմնդաւանիմն համարիմնվարկնիմնև այլ սակաւք.
որ ցուցանեն զգործ անուանելոյ կամ առնելոյ զոր
ինն այս ինչ, զբնութն խնդիր բնութ ախորժեն ի հո
լովին ուղղական. որ * ընաւ հյե, որ անուանեցաւ
վե || նաս. ա. 16։ * Ո՞ ինեաց մեզսեռս սեղան ոն, և
անուանեաց զանուն նր՝ Տէր ապաւէն իւր։ || եզե. ժէ 15։
* Ո՞ ղեաւն (ամասիա) յիւր անուն նախ յորջոր
ջէ. || յովհ. կ։ * Զոր խնաստուն է բանիւք՝ զանձն
սիրելի առնէ. || սէր. ի 13։ * Ի՞ նպէհամ Ո՞յ և մարթե
քեա յարդարէ. || ենաս. է 27։ * Զ երաձայնէր պէ
ս ած գաստանէլով դյարուցեալդ. || ղար. յ 40։ * Հ՞ ամն
րիմ զանձն իմ հոգ և նախէր. || յոբ. խբ. 6։

724. Յարմարական խնդիր. որ * կոչեաց զանուն նր
հյե. || նաս. ա 25։ Զոր ուղղականս հյե՝ յարմարական
խնդիր է բայիս նշէաց, որ ըստ բուն նշանակութեն
կամէր զնախդրիւ արական, ասա յարմարեալ է նշա
նակութ բայիս՝ Հ՞ աստուածեաց հյե։ || Ի՞ աստ այամ իմն
և զհետեւեալդ։ * Ի՞ արդաց (Ի՞ բրահամ) անդ զա
նուն ոն՝ ած յաստէնական։ || յր յորջորջեաց. ծնն. իա 35
* Ո՞ հրաշալի անուանդ քո մարգարէն վերագոչեաց
հոգի երեսաց վերց պէ որ վե հյե։ || յր անուանեց. ղար 422

* Լմնաստուին · · · զլեզուս տղայոց եղ պաբպախօս ·
|| յր արար · իմաս · ժ · 21 ։ * Լրթէ Լիճածնին իսկ
պատիւէր (զեկեղեցի) որ գրեսպէ , ոչ անօրինի· || յր համա
բերացէ·նաբ·Հէ 14։ * Կամ· ·Հատուցանել էբպատանէբ
ըստ գործս իւրեանց· || յր իւրապաքանչիւրոց·յայտ·իբ 12։
725 · Լրկրորդական կամ պատահական խնդիր ·
ող * Հորովայնի մօր նկարեցայ մնրմին· || իսա · Է 1 ։
Լհա ուղղականդ ասէին՝ է երկրորդական խնդիր
բայիս՝նկաբէցայ·որպ բուն է նեբգոյականն՝յորվայնի·
Լյապէս և սորա ։ * Օ յայս ձեզ սիրելիբ՝ երէքբէ
ընաշի գրեմ· || բ · պէտ·ի 1 ։ * ()ծի զքեզ ընտրեալ
ի վէր իհղի · || է · ընտ · ի 3 ։ * Լրս վէսյ զՀծ կոչեմ·
|| է · խրնի · ա 23 ։ * Լրս զանձն էրէսնս ընդ ամենուն՝
վէսյաբ ժամանակաց իւրոց· || ա·սէ·բ 6։ * Հաճեցար
ի հողեղինաց յայտնել ընտրեան Լծուխեդ քո՝ զմիշտ
կոյս մարիամ· || * Ի փրկուխի հասարակաց տուեալ
նշան՝ բնութ աղգի մարդկան · || յր տուաւ նշան ·
ղբ · 17 · 27 ։ (714)

ՍԵՌԱԿԱՆ

726 · Լեռականն սեռանի ուրեք իբր խնդիր պա
տահական , և երկրորդական · վր * Լաղբս ժամանա
կաց արդելեալ պաշարեալ էին ։ || ա · նաէ · իշ · 49 · Լուր
սեռական բաղաւ ժամանակացն՝ է ժամանակական պա
տահական խնդիր բայիցս՝ արգելեալ պաշարեալ էին ։
* Չուք զնա նման կնոջ ։ || ծնն · լբ · 8 ։ Լուր սեռա
կանս կնոջէն է պատճառական պատահական խըն
դիր բայիս՝ ասէ· կամ զորս բ նշանակեալ զնախադր
բուխս՝ վասն կնոջէ ։ * Լտացաւ աբբրահամ (զայրն) գբ
նոց այծաքաղ յորդւոցն եմմերայ՝ ի սիբքեմ· || գծն·
է · 16 ։ Լուր սեռականս գնոց այծաքաղ՝ է երկրորդա
կան խնդիր բայիս՝ ասացաւ ։ Լի ստ այսմ։ * Լի վաճա
ռեացես զնա այծաքաղ · || օբէնդ · իա 14 ։ Վնեցեբ զՀՀ
ձ արեամբդ քով յայտ աղգաց · || յոպ · է · 9 ։

ԳՈՐԾԱԿԱՆ

727 · Այսքան Վարձեմ դարմանեմ, խնամեմ, կեր-
բակերեմ, ըմբռչխնեմ, կուժեմ, հնձեմ, կշռեմ, չափեմ,
շօշափեմ, տեսանեմ, խնամամ։ Ուսանամ, մկրտեմ,
ուռգեմ, նեբկեմ, վարակեմ, վաւեմ, արծարծեմ,
այրեմ, կիզուեմ խորովեմ փորձեմ օծանեմ։ Հագեց-
կեմ, խռովեմ, կոծեմ, գանեմ, հարկանեմ, ձաղկեմ,
նեղեմ, պատժեմ, պղտորեմ, աղաւաղեմ, ապականեմ,
թուղնաւորեմ, համեմեմ, յաղեմ, ջարդեմ, քանդեմ,
բեկեմ, կոտորեմ, վանգեմ, վաւճարեմ, վարանեմ,
խեթկեմ, խոցեմ, վիրաւորեմ, սատակեմ, սպանանեմ,
գրթցեմ։ Ուսաւորեմ, զարդարեմ, պատռեմ,
պատրուակեմ, ծեփեմ, խնուամ, ընուամ, հանուամ։
Ասարեմ, բամբասեմ, դատիմ, դաւաճանեմ, անգոս-
նեմ, անարգեմ, նախատեմ, ստգտանեմ, գովեմ, մե-
ծարեմ, պաշտեմ, պատուեմ, ողջունեմ, սիրեմ, վա-
ռաւորեմ, քաջալերեմ, մխիթարեմ, սփոփեմ, ողբեմ,
թախանձեմ, յայտնեմ, յայտնհայտեմ, պարտեմ, ծան
րաբեռնեմ, խրատեմ, կատակեմ, ընդերանամ, պատ-
րեմ, խաբեմ, և այլ բազումք, որ զնեբգործուին նը
շանակեն լինել իւիք գործեօք կամ միջնորդաւ, ատ-
նուն ղբուն բնուռ խնդիր ի հոլով գործականն ·
ՈՐ * Խորհրդով էրծեմ զայմ · ‖ ատտ · լայ · 3 ։
* Ա՛ա միբեայդ զձեզ հոգւով պավ և հրով ‖ ղտ · ՈՐ 16
* Ո ծանեին իւրով ղբաղում հիւանդս · ‖ մբկ · Ղ 13 ։
* Ի թեմ հարկանեա (զաղայ) գառ ազանաւոյ մեռանի ·
‖ ատտ · իր 13 ։ * Կանայք ի զարդ խոնարհութեն՝
ակնածութբ և զգաստութբ զարդարել զանձինս · ‖ ա ·
փիլ · բ 9 ։ * Հանդերձ դու զորդի՝ զպատիս նր քեզ
դնելով ի գառել ընդ ազգն · ‖ ծէն · կ · 180 ։ * Ի՝ երկ-
բեա ամերկացնմանեալբ և վարդապետեալբ · ‖ ե · փիլ · Ղ 3 ։
* Ի՝ արդմանէն և կարաւելով խոբեցաս (հերոդես) ·
‖ ծէն · ղս · 215 ։

728 · Ձ Հարմարական խնդիր · ՈՐ * Ի՝ րատատաւոքն ըս-
կատ բնանալ զտաս նր · ‖ ղս · Ղ 38 ։ Ի՝ հա բայս բնանալ

առեալ է յարմարական խնդիր զգործիականդ՝ արտա-
ուօն, ըստ կրկնակի առումն է. մի՝ նշանակէ զյարմար-
եալ նշանակուն բայիս՝ լուանալ, իբր ասել՝ *արտա-
ուօքն լուանալ. մեւս ևս՝ գործիականն յարմարեալ
ներգոյականի՝ փոխանակ ասելոյ՝ *յաջակոսան սկսաւ
թանալ (750) * Լթէ զանձն դիւրուն տացես, և
ձեռն ի քեզեան կռուսով չգիտես, անարգեսցիս. || յի
կռիւ. առակ. Շ32. * Նետեցի զբանակս ձեր հրով
բարկուն իմոյ. || յի այրեցի. առակ. է. 10. * Ալր. . .
առիւնէ շրթամբք իւրովք զնմ չարիս, այնպիսին ե
հնոց չարեաց. || յի արձարձէ. առակ. ժէ. 30.
* Հարէսցէ զնս գառնուբ. || յի լցոյց. սղ. է. 25.
729. Երկրորդական կամ պատահական խնդիր.
որ * Զորմուբ և հաւատով սրբին մեղք. || առակ.
ժե 27. * Ուր գործիականքս՝ պղծուբ և հաւատով են
երկրորդական խնդիր բայիդ՝ սրբին. Յայնս և առքա
* Հաստատուն միայն՝ առանց գործոց ոչ ոք կարէ զան
ձըն իւր ընծել տաճար Յ. || ընդհ 12. * Ոչ այսոր մեր
Ր՝ որ զօրուբ ճանչէ, և ոչ տեսլեամբ պտիւ.
|| ընդհ. 240. * Ուղղեմ ամբք գիտիցեն զնմանատուբ.
|| յոբ. լբ 7 (713). * Ա՛ւաբ շնորհօք հաստատել զսիրտս,
և ոչ կերակրովք. || Եբր. ժգ 9. * Ո՛չ տէր գրելոցն
իմանատուբ. . . Ա՛ մի՛ զուղիղ գրելոյն խիտիր յիմա-
րուբ. || ընդհ. 240. * Ո՛վ. . . (որ) արհամարհանօք
արհամարհիցէն զօրինս. || Եսայ. իգ. 16. * Յ՝ օրհ-
նելով օհնիցիմ զքեզ, և բազմացուցանելով բազմացու-
ցից. || Եբր. զ. 14.
730. Նանօթ. ա. Ի մէնայն գործ կատարի իւրք
գործեօք, վայ և աւ բայք ախորժիեն զգործիականն
իբր խնդիր պատահական կամ երկրորդական.

ՊԱՐԱԿԱՆ

731. Նայբ՝ պատուհանապարապատեմ, շրջապատեմ,
շուրջ փակեմ, գոլորեմ, յածեմ, փարեմ, զանցուցա-
նեմ, և այլք որ ցուցանեն զներգործուբ շուրջ զի-
րեք, պահանջէն զբուն խնդիր ի հոլով պատուհական.

զՔ * Ովսաննա զնովաւ զամ մարտիկս • || յԵսա • Ղ։ 15։
Ը * Ընդ ֆուլէ գալէս զնովաւ (զնմանատուէ՛ , և քարձրա-
ցուսցէ զքեզ • || ասաւ • Ի։ 8։ * Ո՛ՇԱՅԻՆ զգերեզման
նաւն Բալտէաւ դասք հրեշտակաց • || շր • 388։
* Որ դաբէնայ զաարսափելի զայարանոցաւ • || շր • 116։
732 • Ո՛Չխարմարական խնդիր • ՈՐ * Ո՛ԼԵզուս իւր-
եանց ածէին զերկրաւ • || ասղ • ՀԲ • 9։ Ուր պարառա-
կան զէրէյեան՝ է յարմարական խնդիր բայիդ՝ ածէին,
որ յարմարեալ է նշանակութե բայիս՝ յածէին • քանզի
ածէին զբուն խնդիր իւր պահանջէ ՚ի նախդրիս տր
րակին։ * ԼՀ էյէն զնոքօք ձորձա • || յր պատեցին • ասա • իսայ
* Հանդերձս իւրեանց փոքածանէին զՀանդերձս • || Հաւն • յր ՚ի վէր ձանապարհին • ղուկ • ԺԹ 36 (ասղ • ԺԱ 8)
* ԼՀա (զմահիճն) զերթա • || յր յինքն • ղուկ • է • 25։
* Ո՛ՀԱՆԵՑՈ մեխիր զգլխով իւրով • || յր ՚ի վէր գլխոյ
իւրոյ • եսթէր • Է • 1։
733 • Ոամանաւակական պատուհասական • ՈՐ * Ո՛ԱՅսոս
քանանացա մեծ հայրապետն Ոսկիփառս զվկայարան սրբց
հռիփսիմեանցն • • • պայծառ շինուածով յարդարէր
|| յովհ • Ոկ • 12։ * Ո՛ԼՈՒՄԸ քննեցից զՀայր իմ՝ զբերէ• ծառն • ||
ղուկ • ՚ի • 12։ * Ո՛ՄԻՋԱՒՐԵՑՆ • • • առաւ • || գործ • իզ։ 13։

ՀԱՅՑԱԿԱՆ

734 • Հայցականն ոչ լինի բուն խնդիր , այլ ինչ
ինչ ներգործականաք առնուն զայն իբր յարմարական.
ՈՐ * Ո՛ՀԵռագործս նախնեաց՝ ղածս յորմորեցին •
|| յր ածս յորմորեցին • ինաա • Ժէ։ 10։ * Ո՛ՈՐ ՚ի քաղց
իմ և՛ ի ծարաւս կերակրեցին զնս • || յր որով • ընդհ • 216։
* Ո՛ՀՐԱՏԱՒ Հանեալ (զնոր Ոսրիգոր) յոսկիապատ
կառս՝ մեծաւ շքեղութե յուզարկէ զձանապարհ։ || յր ՚ի ձանապարհն • յովհ • Ոյ • * Ո՛ԼԹԷ ուսանել ինչ
կամիցին (կանայք) , ՚ի տան պատ իւրեանց Հարցանիցեն • || յր ցարս իւրեանց • ա • կորն • Ժէ։ 35։ * Ո՛ԱԳաւուրն
Ոագիկ • • • ամբաստացեալ զնոր զծործորս լերանցն կո-
գումի • || յր ՚ի ծործորս • յովհ • Ոյ • * Ո՛ՈՒ զո՞ առներ
զքեզ • || յր ո՞ առնես • յովհ • Ը 53։ * Ո՛ՀՈՒՈՂՆ օրի-

նաց հնազոյն ծնունս մարմնով՝ զպարէհէն նորոյս կտակի. || յր պարգևիչ ընդ ս ի Ալ իւրաքանչ մեզ հեռացելոցս եղելոյն հարցանել զմարդն. || յր ցհարս ցուկ ի Ասացզգուշալի այս ոճ:

735 Պատահական խնդիր ՈՐ ոք պարտ էր նախ զբարեաց հակառակ զբոյն՝ որ ի վարս մեր եւի բարս, ի բաց հանել ի մէնջ || ընդ ի20 Աւր հայցա կանս զոր՝ դնի պատահական խնդիրբ բայիս հանել, նա մազօր գործիականի, իբր ասել՝ Արդ պարտ էր (167) * Լթէ չեն ասուրբ կենաց քոց ոգի մի միայն ապրեցո ցանէիր ի մահուանէ, չէիք որ երանելի էր քան զքեզ. || ունի ի 367 (713) * ՈՅ ան ազնուի ժողո վել յեկեղեցին եւ ուսուցանել. || գործ ժա 26: * Պաշտեն զնա զոխ և ղիեղէր ի տէրի նր. || յայտ ի 15 * ՈՅ չասասան և ղէց ոմ շինեցաւ սաձարս. || յովք 20 * Ի՛ր փրկելոց ե ղերկոե յաւիտենից. || յր յաւիտ նաման փրկութ. || եսայ խե 17 * Կոծեցան զնա ամ իե ղկոծ ծծ. || յր կոծով մեծաս. ս. ի՛ոչ 70: * Ասէր յաւիտենական սիրեցի զքեզ. || յր յաւիտենա կան սիրով երե ի լե. (ա 3): (774)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

736 Նայքա՝ Պատմեմ, վիպեմ, խօսիմ, ճառեմ, ասղեմ, զեկուցանեմ, գուշակեմ, աւետագրեմ, մատենագրեմ, տեղեկասանեմ, բազդեմ, մրմնջեմ, համբաւեմ, հռչակեմ, վկայեմ, առասպելեմ, բազդատեմ, շաղփաղփեմ: Պ՛խռեմ, զմռաւ ածեմ, խոկամ, խորհիմ, խորհրդածեմ, խնամատարիմ, կարծեմ, և այլք որ նշանակին խօսիլ զոմանքն՝ կամ խորհիլ՝ ի վէր իրի խիք, պահանջին զբուն քննել խնդիրբ ի հոլովին պատմական. ՈՐ * Պատճառ ունել զՀայատեղնական կենացն: || ա ցովք ա 1 * Այ որ ե՝ ի մարդկանէ՝ որ փոքր գիտութ մտաց խոսի զայ և զպատգամաց նր, և ոչ սխալէ. || գի պ 137 * Իրանի ազգասանէն զքէն: || ասղ ժե 4 * Այ ՛Հայեցա՛ զայ, թէ յարոյց զՔ ա. || ա ՛կորն ժե 15: * Խոստէցարո՛ զառաւտնէ բարութ. || էնա ա 1:

* Կարծեն զմեզ, եթէ ըստ մարմնոյ գնայցեմք • || ՟Բ • Կոր • ե • ։

737 • Յարմարական խնդիր • Ո՞ * Ո՞նիցես նշանակ զարդ կարմիր, և կապեացես ղարտաւուհանէդ • || ՟Յ՚ի պատուհանդ • յես • ՟Բ 18 ։ * Ձորէդ զբեզն հուր • || ՟Յ՚ի քեզ • եղէն • ի 47 ։ * Կուզե որդիքն իմ ի միտս իւրեանց ելանդ յեացան չարուն զոյդ • || ՟Յ խորհեցան • յոբ • ա 5 • * Ձարակ հրոյ բանս բամբասանացդ զոր՟յ կաթուղիկոսն • յովհ • Ա՞ * Հրեշտակաց խոստրնագոյնս || բաղբաղէին առ կաթուղիկոսն • յովհ • Ա՞ * Հրեշտակաց խոստրնագոյնս || ՟Յ գիտաց • յոբ • ը 18 ։

738 • Ներկրորդական, կամ պատահական • Ո՞ * Կոտայ զքեզն, թէ հոգի ոք ոչ ի՛ քեզ • || դանի • ե • 14 • * Ուրանի՛ կ ձեզ՝ յորժամ • • • ասիցեն զամ բան չար զձենջ սուտ՝ վասն իմ • || Նաա • ե • 11 ։ * Համգիրս գրեալ զնմանէ • || զու • իդ • 27 ։

Ս Կ Զ Բ Ն Ա Կ Ա Ն

739 • Կայք՝ Կանիմ, բղխեմ, ծնանիմ, ստեղծանեմ, արարչագործեմ, շինեմ, տաչեմ, ձուլեմ, կերպաւորեմ, կեցուցանեմ, բժշկեմ, նորոգեմ, սրբեմ, մաքրեմ, պարզեմ, քաւեմ, ուսեմ։ Կընուշ, բառնամ, խլեմ, կորզեմ, կողոպտեմ, յափշտակեմ, ստահամ, որսամ, գողանամ, քաղեմ, քանդեմ, քեցեմ, կեղևեմ, մրթեմ, քերծուտ, խառեմ, կթեմ, գնեմ, տուժեմ, հանեմ, լուծանեմ, արձակեմ, ազատեմ, փրկեմ, մերկեմ։ Կնչատեմ, բաժանեմ, ընտրեմ, որոշեմ, անջրպետեմ, մերժեմ, շորթեմ, հատանեմ, հալածեմ, փարատեմ, արգելում, նահանջեմ, ընկրկեմ, խափանեմ, արտաքսեմ, տարագրեմ, վատրեմ, վարատեմ, վրդովեմ, սպառեմ, ջնջեմ, քակեմ, զրկեմ, զսպեմ, ուշնայնացուցանեմ, դատարկեմ։ Ասա նեմ, հայցեմ, խնդրեմ, պահանջեմ, շահիմ, լսեմ, տուգեմ, թարգմանեմ, օրինակեմ, մուրանամ, զլանամ, և այլ բազումք, որ զներգործունն ցուցանեն ակսեալ կամ առեալ յայլմէ, առնուն զբուն խնդիր

ի հոլով սկզբնական · ար * Ոկան յարանց ծեռոց · || Եղէկ · թ 6 · * Հոգին ոչ է՝ որ ծնանի զմեզ ի գերեզ մանաց ծնունդ նորոգ և աքսնչելի · || Ղեւ · կ · 326 · * Աթեղ տէր Լ՚ֆ զմարդն հող յերկրէ · || ծնն · ք 7 · * Լ՚րիւնն յի···արբէսցէ զմեզ յամէ մեղաց · || ա·յովհ ա * Ոչ՚ որ սիրեն զԼ՚ֆ, չնորհս ինչ առնիցեն նմա · · · ոյլ զի ինքեանք չնորհս առնուցուն՝ ինամանէ · || Դէւ · կ 783 * Լ՚ այս գրքիցս չէրեսայ նոյ՝ ի նսեմանէ կայանին · || յովհ · կ · * Ո՚ր ինչ եհաբէիցէ՝ ի հօրէ քմէ կա նուսն իմ, տացէ ձեզ · || յովհ · ժէ · 16 ·

740 · Հարմարական խնդիր · ար * Ասացցէ քահանայն զմասն իւր չարէնէ զուսարակին · || ՚ի յարեան · ղեռ · ք 17 * Ներակրեաց զնա՝ ի պարտատէ ձորենոյ · || ՚ի պարար առաք · ասղ · Ճ 17 · * Լ՚ քոյ հաւատոց ըստացեալ զսիրտս ի երջնէ չարեաց · || ՚ի սրբեալ · էբէ · ժ 22 · * Ի՚ քամէասանաց ենոյէցի՛ զլեզու · || ՚ի զապեցէ՛ք· էյա · ա 11 · * Ո՚հ բասցէս սեղան չանգուած փայտից · || ՚ի շինեացես · էլ · իէ · 1 · * Պահեաց (զնոյ) ի ջըր հեղեղ · || ՚ի փրկեաց · ք · գէ · ք · 5 ·

741 · Ա՚րկրորդական կամ պատահական · ար * Լ՚ծէն զ՚ի՝ ի վնասն կայիափայ յապարանս դատաւորին · || յովհ · ժ ք 28 · * Հ՚ետ՚նեց յերկիր կորճանեցաւ (սանչ) · || Ղեւ · կ · 167 · * Ո՚ողովեսցէ զընտրեալս իւր ի չորից հողմոց · || Ղաբ · ժ ք 27 · * Ի՚ սկզբանէ արար Լ՚ֆ զերկինս և զերկիր · || ծնն · ա 1 · (713) * Ոչ՚ ղաբէր (տեսանել) ի բազմուէ · || ըստ · ժ ք 3 · (714 · 171)

742 · Ընդհանրական · ք · Ոկզբնական խնդիրն բնութի՛ նոյն մնոք յարի՛ ի նեղագործականն և՛ ի կրաւորա կանն · ուստի և՛ փոխադրիլ սեռիցն՝ անփոփոխ մնայ բնութ խնդիրն, և այսու զատանի՛ ի սեռ խնդրոյ · ահա օրինակ · * յայն գրքիցս չէրեսայ նորա՛ ի նսեմանէ կայանին · Ղսեմանէ կայանին գրքիցս զայս չէրեսայ նորա · (703)

ՆԱԽՊԻՒ ՏՐԱԿԱՆ

743 · Ասացք՝ Լ՚ուսաբեմ յղեմ, յուղարկեմ, վարեմ մղեմմոծանեմ, ածեմ, բերեմտանիմձգեմձդռեմ

արկանեմ, ընկենում, հեղում, զեղում, հոսեմ, թա֊
փեմ, թօթափեմ, ամամ, սրսկեմ, ցօղեմ, ծագեմ, ծա
ւալեմ, Հարկեմ, տախտեմ, տագնապեմ, նուաճեմ,
բռնադատեմ, պարտաւորեմ, դրդեմ, գրգռեմ, յոր
դորեմ, համոզեմ, հրաւիրեմ, հրապուրեմ, մորմոքեմ,
կրթեմ, ուղղեմ, կարկատեմ, համեմատեմ, համառօ֊
տեմ, կատարեմ, սահմանեմ, վերագրեմ, ամրքեմ,
նպատեմ, կարգեմ, պնդեմ, յարեմ, յերիւրեմ, վար֊
սեմ, միսեմ, ագուցանեմ, ներգործեմ, յանկուցանեմ,
ընդունիմ, գրաւեմ, վիճակեմ, շրջեմ, շարժեմ, թե֊
քեմ, կործանեմ։ լուչեմ, հնչեմ, փչեմ, բռւրեմ, հար
ցանեմ, բարբառիմ, թքանեմ, ծախեմ, ցրուեմ, վատ֊
նեմ, հերձուամ, պատառեմ, յորդեմ, յամառեմ, յա֊
ւելում, կրկնեմ, երկրորդեմ, փոխեմ, փոփոխեմ, փո֊
խարկեմ, փոխակերպեմ, և այլ բազումք որ լսատ նշա֊
նակուէ սոցին ցուցանեն զներգործուի առ այլ ուղ
ղել, կամ ազդել զնմին, պահանջելն զբռւն խնդիր ի
նախդրիւ արականին ։ ՚ր * Հաւատեաց ՚ի զհոգի
որդւոյն իւրոյ ՚ի սիրտս մեր ։ || գաղ · ՚ր · 6 ։ * ՚Ո՛մ
արարած ածցէ ՚ի դատաստան ։ || ծաղ · ժբ · 14 ։
* Յանկուէ իմնատուէ պանի յարբայուէ։ || ես ա ո · ՚ր 21
* ՚Ի նէ՛ ՚ի տէր զհոգս քո ։ || ասղ · ծ · ՚ր 23 ։ * ՚Ո՛ ցօղն
հայրաբուղս անչրէնէցէ ՚ի բանկան երկիր։ || ՚ղ ։ 13
* ՚Ո՛ՀԷզ ՚ի խաւարէն կոչեաց լիւր սքանչելի լոյս ։
|| ա · պէտ · ՚բ · 9 ։
744 · Յարնարական խնդիր · ՚ր * Համարեցան աբրա
համու հաւատքն յարդարուէ։ || յր արդարուէ։ հռով։ ՚դ 9
* ՚Լա ՚ի՛րեսոյ զՀԷզ ՚ի հոգին աբ և՛ ՚ի հուր· || յր հոգ
ւով աբվ և հրով։ (727 նաե · ՚ր 11 ։ * ՚Ի հուր փորձէ
ոսկի, իսկ մարդ փորձէ ՚ի բովս խոնարհուէ։ || յր հրով
բովիւք սեր։ ՚բ 3 ։ * Լ ուա զմեզս քո ՚ի կարէտ զանուն
նէր ։ || յր կարդալով։ փորձ · իբ։ 19 ։ * Ի՛ալեաց ՚ի ձեզ
զհոգին նախ չալեզաց ՚ի ձեզ զզօրուէս ։ || յր ձեզ փազ ՚ր
5 ։ * Ա՛ ՚ի ըստ աչս փախ։ · || յր աչառանաբ · յովվ · է · 24 ։
* Հաւանեցաւ զսիրտ քո ՚ի հանձար · || յր կրթեցաւս։
առակ · ՚բ · 2 ։ * Հո֊լեցէն զաուրս իւրեանց ՚ի

խոսիս • || ՅՐ փոխարինեցին • Եսայ • ԽԵ • 4 •

745 • Ա՛ր ըստ կրօնական կամ պատահական խնդիր • ՊՐ * || Ը վիճակամ ՝ի դրեցայ ՝ի Վ՚Ա ՀՅ՚Ա, ՝ի մահ անդր նորա ՝ի դրեցայ • || հռով • ՁՅ 3 • * Հալածիցէք ՝ի քաղաքէ ՝ի քաղաք • || Ես • ԻԲ • 34 • * Յափշտակեցաւ (Պօղոս) ՝ի դրախտն • || Ք • Կորն • ԺՔ 3 • * Ո՛ծին (զաղջմոն) ՝ի թագաւոր • || Ե • Ծափ • ՃԱ 45 • * Ինձ պէտքէ զքէզ ՝ի ծառայուն • || Եսայ • ԽԻ 21 • * Պատուր Հովիւս բազումս ՝ի գայթակղուն քեզ • || Երե • Ե • 3 • (177)

ՎԵՐԱՀԱՍՈՒՑԱՆ

746 • Բայք՝ Հ նորհեմ, պարգեւեմ, ընծայեմ, նը՝ ւիրեմ, պատարագեմ, զոհեմ, մատակարարեմ, մատու՝ ուակեմ, սեղանաւորեմ, արբուցանեմ, ջամբեմ, բաշ՝ խեմ, բրդեմ, առատաձեռնեմ, մանաւորեմ, հատու՝ ցանեմ, անտեսեմ, աւանդեմ, թեւադրեմ, օրինադրեմ, յանձնեմ, վաճառեմ, պարտիմ, մատնեմ, մատուցանեմ, Ի՛ւսեմ, պատասխանեմ, երգեմ, նուագեմ, խոստովա՛՝ նիմ, պայմանեմ, ուխտեմ, խոստանամ, պատուիրեմ, հրամայեմ, ուսուցանեմ, վարդապետեմ, քարոզեմ, ծանուցանեմ, յուշ առնեմ, աւետեմ, Լանամ, լսե՛՝ նեմ, հորդեմ, հանդերձեմ, յարդարեմ, պատրաստեմ, անօրինեմ, սատարեմ, Ի՛շակերտեմ, ցուցանեմ, յայտ՝ նեմ, նօթձեմ, դիւրեմ, հաւասարեմ, յայնոլեմ, կա՛՝ միմ, յարմարեմ, սեփականեմ, նշաւակեմ, և այլ բա՛՝ զումք, որ ըստ նշանակուածն սոցին ցուցանեն զնոսա՝ գործուած առ ա՛՝ և առ իմն, եթէ զի ունին զհայեցուածն առ այլ, ախորժիւն զբուն խնդիր ՝ի վերջաւորդ տրա՛՝ կան • ՊՐ * Ի՛ՅՀ Վ՚Ա ընդհեաց ձեզ • || Ղուկ • Ե • 13 • * Ա՛րթ ջուրեղեայ զամ ինչս իմ ազքատաց • • • և սէր ոչ ունիցիմ, ոչ ինչ օգտիմ • || ա • Կորնթ • ԺԵ • 3 • * Հաստատեսցէ իւրաքանչիւր ումեք ըստ գործոց իւ՛՝ րոց • || ասաւ • ԻԲ 12 • * Այս ոսխեր ձեզ, որպէս և հայր իմ ոսխեաց ինձ զարքայուն • || զուկ • ԻԲ • 29 • * Պատրաստեցի՛ զանձինս ձեր՝ Ի՛Յ • || հռով • ՁՅ • 13 • * Ա՛րթ ի զմայրն այ՝ այ նմանեցուսանել • || Նաւ • ՀՅ 1 •

747. Յարմարական խնդիր. Ար * Կապուիծ բարձ-
րելոյն զուխս քո։ || Յր Հատ. ասղ. խթ 14։ * || Արդա
պետ՝ մովսէս երեայ մեզ։ || Յր պատուիրեաց զանի 28։
* || Յայէ՛ անձամբ անձին՝ յոյժ պատասխան գոլ
սոցա։ || Յր զանձնէ նար. ժթ. 2։ * Ընծայեցեն, զբ
խոչհէն ինձ չար։ || Յր վինէն. ասղ. կթ. 3։ * Կանձէ
ուղղոց զվերկուխ. || Յր յուզիցս. առաւ. բ. 7։
* Կերպարանիս բոլոր էութիւն... Պատուոյ ինքեան
անշուշտ խառնուբ. || Յր ընդ ինքեան. նար. կե 1։
Յա տրականք նշանակիչ գոլով առ նոյն խնդրա-
ռու յարին փոփոխակի (175. 176)։

748. Ներկրորդական կամ պատահական խնդիր.
Ար * Կանձէ՛ձեզ գանձս յերկինս. || Ասա. ղ. 20։
* Զդիտես, զինչ վաղիւն ծնանիցի քեզ. առաւ. ը 28։
* Ընարեա անձին քում՝ զի նոցանէ. || ա. Նշաց. իա 10։
* Կարծէ Ընձ՝ զի քարանցս յայսցանէ յարոյանել
որդիս աբրահամու. || Ասա. ը. 9։

Ներգոցական

749. Նայբ՝ գնեմ, վաճառեմ, թաղեմ, գաղեմ, ծածկեմ, ամփոփեմ, պահեմ, պարսբեմ, պարսնաւկեմ, բռնանդակեմ, հաստատեմ, հիմնեմ, կանգնեմ, կառուցանեմ, կացուցանեմ, բնակեցուցանեմ, նստուցանեմ, անկեմ, սերմանեմ, բևեռեմ, յեռուսմ, ընդլուզանեմ, կրեմ, ուռնիմ, ասպնջականեմ, գանձեմ, ժողովեմ, հաւաքեմ, ամբարեմ, շտեմարանեմ, ծրարեմ, յղանամ, տարրեմ, համանկեմ, թանամ, տոգորեմ, թաթաւեմ, շաղախեմ, թաւալեմ, հոլովեմ, ընկղմեմ, սուզեմ։ Ընծեմ, մնակաղեմ, գամանեմ, յուզեմ, էփեմ, աղամ, լեսուր, կասուր, թոզում-ինքեան, դրոշմեմ, տպաւորեմ, քանդակեմ, գրեմ, նկարեմ, և այլ բազումք ըստ սոցին նշանակութ, որ յայտնեն զնեը գործուի՝ ի տեղւոջ կիմիք, ի մէջ կամ ի ներքս ուրուք, պահանջեն զբուն խնդիր ի հոլովն ներգոյական. Ար * Կէր զնս իբրև զինիք ի պոտ տուր. և իբրև զնամանի յաղոյ չեռնէն քում. || Երէ. ը. 6։

* Ի՛ր ընակիչս ասանէ զմարդոսն ի տան • ‖ առաջ. կէ. 7։
* Որ զհնարատուէն խօսի, զի՛ր ի լեզուի իւրում՝ նէ։ նէ։ կ։ 108։ * Ընտրելոցն հոգի ի գոգ, և զհան դերձան ոչ այրիցէ։ ‖ առաք. ը. 17։ * Ամպոցն քահանայն զնաման իւր յարեանն • ‖ ղեւս. ը. 6։ * Ծրինակ մնաց հուն՝ ՚ի՛. յիւրն նուագերէ միտուին աւազանին • երիցս ընկղմէն ՚ի ջուրն՝ զերեքօրեայ թաղումն Քրիստոսի նշանակէ • ‖ նէ։ կ։ 246։

750 • Հայրապետական խնդիր • ար * Առ ընկալաւ զնա ՚ի պատերազմի • ‖ ար ոչ կանգնեցեր • առաջ. ձը. 44։ * Առեալ ՚ի քեզ զմեզն՝ զոր լուար (զերգ օրհ) • ‖ ար Թաղեա • նէ։ կ։ 178։ * Ապան զթշնամւոյն յանձին իւրում • ‖ ար անձամբ իւրով • էփես. բ. 16։ * Կապեալ էին յաղքատուէ ոմն յերկաթս • ‖ ար յաղքատուէն • առաջ. ձզ. 10։ * Երկու ոչ եթէ նորոգ ինչ արեալ է ՚ի դառնուէ • ‖ ար ՚ի դառնուէ • յովհ. կ։

751 • Ի սկզբնադրական կամ պատահիկն • ար * Ի գլուխ... անուանել նախ յանախոյք զաշակերտան՝ ՚ի բաց անելոյս • գործ • ժա 26։ * Առ հաստատել մեռանիլ ընդ ՚ի՛ր քան առ ծանանակ ի վայելել ՚ի մեղս • ‖ յովհ. կ։ * Կատարեաց ՚ի՛ր յաւուրն վերջնորդի զգործս իւր • ‖ ծնն • ը 2։ * Ոչ նանրէ զսուտ խոց մատանցս՝ է ընշափէն զբանդ կենաց • ‖ նար • է • 2։ (721)

ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

752 • Կայք՝ ՚ի՛ղեմ, բարդեմ, կուտեմ, ցանեմ, սրսիեմ, տարածանեմ, յորոյսեմ, տախտապարեմ, խարխեմ, կրճատեմ, սրեմ, քարուքեմ, հովանաւորեմ, միրացուցանեմ, ՚ի՛ատեմ, կցեմ, կցորդեմ, զուգեմ, ծեծեմ, միաւորեմ, միաբանեմ, խառնեմ, խառնակեմ, խառնախառնեմ, կարեմ, շաբեմ, զանգեմ, հիւսեմ, պատուաստեմ, շղթայեմ, գրաւականեմ, շփոթեմ, փոխանակեմ, փոխարինեմ, թուեմ, հաշուեմ, հեգեմ, շաղկապեմ, բաբախեմ, և այլ հոլովք ըստ նշանակուեն սոցին ցուցանեն զնեբգործուն շուրջ զնիւթաւորուն զբուն խնդիրն նախադրութիւքն՝ ՚ի վր, ընդ • ար * Ընդ

առն լեզուանալ մի՝ կոյր է, զի ի վե՛ր հրոյ փայտ է՝ զէս· ‖ ակր· ը 4 ։ * Խրթև առնեա (Հշնամանդ զբարիս)։ կայծակունս հրոյ նոցա ի վե՛ր գլխոյ նր· ‖ ասաք· իե 22 * ՚Ո՞վ հանդերձս իւրեանց տարածանէին ի վերայ ձա՛՚

նապարհին· ‖ մարկ· ժա 8 ։ * Հովանացոյց զամպս ի վերայ անբաւ մարդկան· ‖ * ‖ ՚Ը՚ղ՚ գեղջ ընդ նմա ոսկի և ապակի· ‖ յոբ· իգ· 28 ։ իը· 17 ։ * Հե՚ռաւ՚ միացո՛ զմեղուցելոցս դառն հեծուն՝ ընդ քումմէ երջանիկ և խնկաւորեալ հայցուածոց· ‖ նար· ձ 1 ։ * Փոխանա՚

ւէրեին զձչմարտութիւն աց՝ ընդ սուտ· ‖ հռով· ա 25 ։

753· Հարմարական խնդիր· զր * Հանդերձեան ինձ՝ ոչ տիւք· ‖ ասղ· ժզ· 11 ։ * Այրհեցան ի վերայ սրբոց քոց· ‖ ա՛ զսրբոց քոց· ասղ· ձբ 4 ։ * Հորմէ ազգե վա՛ քահանայից մովսես ինչ ոչ ձառեաց· ‖ ա՛ զքահանայից· եբր· է 14 ։ * ՚Ո՞ արեգակն իւր ծագէ՛ ի վերայ չարաց և բարեաց, և անձրև՛ ի վերայ արդարոց և մեղաւորաց· ‖ ա՛ ի՛ չարս և ի բարիս, յարդարս, ևն· մած· է 45 ։ * Այսուհանգ լչեալ քացախով ընդ լեզուս, ղո՚ղ էդեալ զնոցիկաւ զոսպայի՛ մնասուցին ի բերան նր·

‖ ա՛ ի՛ մշակի զսպայի· յովհ· ժ իե· 29 ։

754· Հարկորդական կամ պատահական խնդիր· զր * Կոպրէլոյ են սոքա առաջի մեր իբրև զաւաջինն· ‖ գաս· ի 32 ։ * Վա՛ւ ասէ խոնարհին իբրու զմարդ վա՛ մեղաց քոց և անկարգուե՛, և նա բաչքացո՛ցանէ զքեզ ոչ զի՛՚ ձ՛ զսրբմունե իւրոց և մերձաւորաե՛· ‖ ՚ն՚ն· կ· 173 * ՚Ը՚ ինեցեր զեղեցի՛՚ վե՛ մի՛ ի վե՛ վեմին բանի· ‖ շար· 670 * Ո՚չ՚ երկնի զդ աւանուն պետրոսի էր ոչ զվե՛՚ ‖ ընդհ· 11 * ՚Ո՞վ հոգին Ա՚ի ասէ՚ ոչ ի նմանէ ասէ իբր ի պատ՚

ձառէ· ‖ ՚ն՚ն· կ· 257 ։ * Ա՚ աձառեացի ըստ գնոց իւրոց· ‖ ձ՚ա՚ իե 27 ։ * ՚Ո՞ արիւն նոյ հեղչե առ սեղա նո՛ն· ‖ ըհ՚ն՚ ժը 17 ։ Ա՚ ձնոյն բայ պատշաճի նա՚ խադրութ՚ խնդիր ոչ գործական և նեղդ յականն՝ իբր երկրորդական կամ պատահական, որոց տեսուչ չա՛ս լեզին օրինակս ։

755· Անաօթ· է ։ Ա՚նուանք ինչ՝ այլասդոլ ինձ երևին խնդիր բայի· այս է՝ նախդիրս ոչ՝ յարեալ առ

սեռականն , համարի ՚ի , ՚ի վերայ , ոչ սրտական կամ
ներգոյական · ՚ր * ‖ չ տայր սկան հատանել զհաս ի-
բոյ · ‖ ՚ր ՚ի տան իւրում՝ (ոչ զսէ · ժէ 39) · Նահ · իէ 43
* ‖ Հեծաս կ՚ետս չորքան՝ և զարկան զէհեսի · ՚ր ՚ի գէ-
սին , կամ ՚ի վերայ գետնոյ · յովհ · ժէ 6 · * Հմուտ
ղէկավար մեռ ՚ի նաւահանգիստն հասեալ՝ առաւել
իւն զգուշանայ նաւին , զի մի՛ զաւրէ հարկանիցէ ·
‖ ՚ր ՚ի քարն · ՚ի · ա · 766 · * Ամէն զոր գոցէ չկարէ նա-
նապարհ · · · կապեալս ածցէ կ՚ելմ · ‖ ՚ր կայսմ ճա-
նապարհի · գործ · թ 2 · * Կ՚ուզեմ նք լինել ճանապար
հայն · ‖ ՚ր ՚ի ճանապարհին · նա · ժէ · 32 · Կ՚յորքիկ
ըստ ինքեան ոչ են հոլովք · զի զայս օրինակ սեռականի
և յաւելացուցիչ սեռականն (853) · իսկ ղաւիթ , ըմէն՝
միշտ են յատկապէս ձևացեալ հոլովք ·

756 · Կ՚ի վերջոյ յիշելոյ անկ է երբեմն առանց խնդր-
ոյ սեռականին բայք · ՚ր * ‖ Կ՚ի դատիք՝ և ոչ դատիցիք ·
մի՛ պատժ էք , և ոչ պատժ իցիք · արձակիցի՛ք , և արձա
կեցիք · ‖ ղս · ՚ի · 37 · * Կ՚երկն սպանանէ , այլ հոգին
կեցուցանէ · ‖ ՚ք · նոմ · ՚ի · 6 ·

Գլուխ ՚ք ·

Ո՞րպէս է խնդրատուի չէզոքականաց ·

757 · Ունդր բայք ոչ պահանջեն զսեռ ի խնդիր ·
զի ներգործութիւն անհոսեալ մնայ ՚ի տէր
բային , և չանցանէ յայլ առարկայ (337 · 645) ապա
չէզոքականք առնուն միայն զընդհանէ խնդիրս ըստ
ներգործականացն չորեքին՝ գոյն , յարմարական ,
երկրորդական , պատահական ·

758 · Կ՚ոյն խնդիր (708) · ՚ր բայս ելանէ՝ ըստ խոհուե
ներգործուե իւրում նախ պահանջէ զակիզբն իմն ,
յորմէ ելանէն սկսանի · զոր յայտ առնէ սկզբնական
հոլովն · ՚ր * Կ՚ազատեցից ձեզ · · · զհոգին ձշմարտուե ,
որ ՚ի հօրէ ելանէ · ‖ յովհ · ժէ 26 · Կ՚հա բայս ելանէ՝
առեալ է գոյն խնդիր բնուե ակզբնականդ ՚ի հօրէ ·

որով յայտնի, թէ հայրը է սկիզբն՝ որ աղբիւր եւ
մեռ հոգւոյն սրբ։

759 • (հարմարականն (709) • ար * (հոր թէ յենուցու
որ, խորտակի՝ եւ ընդ ձեռս ելանէ • || էոայ • լզ 6 * ||ր
ինչ ելանէ ընդ շրթունս իմ, առաջի երեսաց քոց է •
|| էբէ։ ժէ 16 • |՝հա բայս ելանէ՝ առեալ է յարմա
րական խնդիր զարականդ՝ ընդ յէոս • զի այս խնդիր
ցուցանէ, թէ ելանէ բայն՝ ասա յարմարի նշանակուե
բայիս՝ ինէ • իբրու ասէ՝ * |ր ցուպն երգնեայ յոր
թէ յենուցու որ խորտակի՝ և՝ ի յէոս ինէ • || |՝ւ մեռս
ելանէ բայն ունի յարմարական խնդիր զնախդրիս
տրականս՝ ընդ ղբնոնս • քանզի յարմարի նշանակուե
բուն խնդրոյ սկզբնականին • ոչ թէ ասել՝ * ||ր ինչ
ելանէ՝ ի ղբնոնց ինոց, ևն։

760 • |՝րկրորդական խնդիր (710) • ար բայս ելանէ՝
զակիղբն ելման յայտնելոյն յէոյ, երկրորդ աւար ա
խորժ ցուցանել և զայն՝ առ որ դիմէ ելումն • և զայս
կամի նախդրիս տրականաս նշանակել, կամ՝ այլ հո
լովիս • ար * վէստոս • • • եւ յեղէմ՝ ի կէսարէայ •
|| գործ • իե • ւ • |՝հա բայդ եւ՝ ունի երկրորդական
խնդիր զնախդրիս տրականս յէղէմ • զի յայտնեցաս,
թէ * վէստոս՝ ի կէսարիոյ եւ յեղէմ։

761 • պատահական խնդիր (711) • ար * |՝լէաւ առ
նաթէա առ մուրթբէ յապրարոնս քաղաքին • || էսբէր
ջ 6 (712) • * պէտրոս և յովհաննէս էլանէին՝ ի տա
ճարն՝ յիննեերորդ ժամու աղօթիցն • || գործ • ջ 1 • (713)
* |՝լէր՝ ի փրկուբ ժողովրդեանդ • || ա՛բա • ջ 13 • (714)
* |՝ղօթք քո և ողորմութիք քո ելին յիշատակաւ առա
ջի այ • || գործ • ժ 4 • * |՝յդ ազգ ոչ իւիք ելանէ,
եթէ ոչ՝ պահովք և աղօթիւք • || յոբ։ • թ 28 •
* (հաւուր շաբաթու ելա՛ արտաքոյ քաղաքին՝ առ գե
տափնն • || գործ • ժ 13 • (716) * |՝լանէր • • • բոցն
՝ի վերոյ քան զինոցն • || դանի • ջ 47 • * |՝րեքն երինջք
ելանէին ոկնի նոցա՝ ի գետոյ անտի • || ծնն • խա • 19 •
* |՝լանէին՝ մերկք միմեանց դէմ ընդ դէմ || ասովս • ջ 5
* ||՝նացորդք ժողովրդեանն ելին զհետ սաւուղայ •

|| ա·Խոփ·ժԲ 15։ * Լ՚ելեալ էին յեգիպտոսէ՝ ի ձեռն մովսիսի· || էջ·Բ 16։ * Լ՚ըր երկու էլին՝ ի տաճարն կալ յաղօթս· || ղա·ի·ժԲ 10։ * Լ՚ևանէր այրն աւուրց յաւուրս՝ ի քաղաքէ իւրմէ· || ա·Խոփ·ա·3· (717)։ * Լ՚ի (այն)՝ ի նմին ժամու· || գոյծ·ժԲ 18։ * Լ՚հա և քայս ելանէ՝ զինդիր քննէ հաւ յոթևտան կերայ· սպնակս մարթ է և այլոց ունել· առ որս ար՚ ժան է և զնախագրեալ ծանօթութիւն (718·ց721) առ աէն որձալ։ Իսկ չէզրականք՝ որոց ներգործականի նշանակուէ մերձաւոր լեզին, ի նորայն հոլով ախոր ժէն զբնուէ խնդիր· որպէս տեսանին շարադաս՚ եալ ընդ իւրաքանչիւր հոլովիւ։

ՈՒԴԱԿԱՆ

762· Չէզրականք ոչ պահանջէն զբուն խնդիր ուղղական, այլ յոյժ սակաւք առնուն իբր յարմարական· զի * Լ՚ով որ գտաւ ինքեան վնասակար, և ոչ սագտաւ· || Նաբ·ի·ժԲ 2։ * Լ՚հա քայս գոա՝ առեալ է յարմարական խնդիր զուղղականդ վնասակար· որով յայտ լինի, թէ սատէն իբր չէզրք վարեալ՝ յարմարեալ է նշանակուէն էականին էջն· իբր ասել՝ * Լ՚ով որ էջն ինքեան վնասակար· Չ՚ես և զսահին * Լ՚ով որ էջն ինքեան վնասակար· * Լ՚մանեալ որդւոյն այ՝ կայ նոայ քահանայ մշանջենաւոր· || յբ՝ ի մշանջենաւոր քահանայուէ· էջ·է 3։ * Լ՚նդրէն հաւսաոթեայի մարմինն՝ ողջ· || յբ յաւուղջուէ· Լ՚նդրէն հաւսաոթեայի մարմինն՝ ողջ· || յբ յաւուղջուէ· * Լ՚ր կանգնէլոյն է իշխան տէրն ջուէ· զնաւ·ժԲ 16։ * Ալր կանգնէլոյն է իշխան տէրն Թանասաց· || յբ լինելոց է· եսայ·ժա 10։

763· Լ՚րկրորդական կամ պատահական խնդիր· * Լ՚մենայն այր երևի անձին իւրում՝ արդար· || աաւ·իա 2։ Ալր ուղղականս ասէ՝ է երկրորդական խնդիր քայիդ՝ էլէ·որոց քուն խնդիր է վերջա հոլոմն՝ անձին է·բուէ։ * Լ՚մենեքեան՝ որք ելանիցեն ի նոցանէ, անկցին գէշ· || էջէ։ է 9։ * Լ՚հա Թագաւոր քո գայ քեզ հեզ· || նաա·իա 5։

Ա Ե Ռ Ա Կ Ա Ն

764 · Ա Ե ռ ա կ ա ն Հոլովին է ուրեք խնդիր յարմարա-
կան, կամ պատահական · ՚ր * Հոդ-ին Հօր՝ նորա ինչ-
ինչ ։ || ՚Յ ՚ի նմա։ Է։ Եսայ· ժ՚ա ։ (709) * Հովիտ··
վախճանեցաւ ամաց Հարիւր և երեսնից · || Բ ։ Նոյ ·
իդ · ։ ։ (713) ։ * Ա Ե ռ ա ւ (տուքեան) անայ Հրէից ·
Հռանէ-ի-ին · || պովք · ժ՚ · ։ ։

Գ Ո Ր Ծ Ի Ա Կ Ա Ն

765 · Հ Ո գ ո ր ք բայք՝ Լ ի ն ո ւ ա ն ա մ, գ ե ղ ե ց կ ա ն ա մ,
զ ո ւ ա ր թ ն ա մ, պ այծ ո ւ ա ն ա մ, փ այլ ի մ, պ ե ր ճ ա ն ա մ,
ա ձ ն ի մ, Ճ ո խ ա ն ա մ, փ ա ր թ ա մ ա ն ա մ, պ ա ր ա ր ա ա ն ա մ,
ա ռ ո ւ ա ր ա ն ա մ, ա ն ա ն ի մ, կ է ն դ ա ն ա ն ա մ, ս ր տ ա ա ղ դ ի մ,
շ ա ա ն ա մ, բ ա ւ ա կ ա ն ա ն ա մ, Ծ ո վ ա ն ա մ, լ ի ա ն ա մ, ա ր բ ե-
ն ա մ, ա ր ի ա ն ա մ, զ օ ր ա ն ա մ, ե ր ա ն ա ն ա մ, զ մ այ լ ի մ, յ ա-
գ ի մ, պ ա կ ի մ, Ծ ա գ ի ի մ, Հ ո տ ա ւ ո ր ի մ։ Լ շ ի ա ա ի մ, Ձ ր դ-
ն ի մ, տ ա Ժ ա ն ի մ, ա ղ Ճ ա տ ի մ, ա ղ ա ե ղ ա ն ա մ, ա խ ա տ ա ն ա մ
վ ա տ թ ա ր ա ն ա մ, վ ա ր ա կ ի մ, վ շ ա տ ա ն ա մ, ջ ե ռ ն ո ւ մ, շ ր ա-
ն ա մ, տ ո ւ ա յ ա ի մ, շ ո ւ ա յ ա ի մ, պ ա պ ա ն ձ ի մ, զ գ ա Ճ ի մ,
մ ա ա զ ի մ, ց ն ո ր ի մ, ք ա ա մ ն ի մ, ա ն օ ա ր ի մ, կ ա կ ո ւ ի մ, շ ա ա ա-
գ ո ւ ն ի մ, Թ մ ր ի մ, Թ ա ր շ ա մ ի մ, Ն ի Հ ա ր ա ն ա մ, Հ ի ւ ա ն դ ա
ն ա մ, մ ե ռ ա ն ի մ, ա ն գ ո ր ր ա ն ա մ։ Կ ա զ ա մ, կ ա յ Թ ե մ, կ ա ք ա
ե ե մ, կ ո ն ե ե մ, ք ա յ Թ ե մ, և ա յ լ ք՝ ո ր ը ն ն շ ա ն ա կ ո ւ ե ս ո ց ի ն
ց ո ւ ց ա ն է ն զ գ ո ր Ծ ն լ ե ն ե լ ի ւ ի ք գ ո ր Ծ ե ո ք , ա խ ո ր Ժ է ն
զ ք ո ւ ն խ ն դ ի ր ՚ի Հ ո լ ո վ գ ո ր Ծ ի ա կ ա ն · ՚ր * Լ ր կ ա ր ո ւ մ ք
(աշք) պ այծ ո ւ ա ն ա ն ա յ ե ։ · || ընդ ։ ։ ։ * Ա ն ա ն է գ ի ս բ ա ն ի ւ ք
Հ ա ւ ա տ ո ց և ք ա ր ե ւ ո ք վ ա ր դ ա պ ե տ ո ւ ե ն · || ա · պ ի · դ 6 ։
* Լ ւ ո ր ա գ է տ ք զ ջ ր ա ն ա ն ի մ ա ն ո ւ ե ն · || ա ա ա ւ ։ ժ ՚ · 18 ։
* Ա ի ր ս ի ր է զ ա ր Ծ ա թ ի ո ջ չ ա փ է ա գ ի ա ր Ծ ա թ ո վ ։ || Ծ ո ղ ։ է 9
* Լ ր ի ց ո ւ ն ք կ ր կ ի ն պ ա տ ո ւ ա գ ա ր Ժ ա ն ի ի է ղ ի ց ի ն , մ ա ն ա
ա ա ն ի ո ր զ ա ի ա ա ի ե ն գ ա ն ի ե ւ վ ա ր դ ա պ ե տ ո ւ ե ն ·
|| ա · պ ի · է 17 ։ * Ա ի գ ի ա գ ա մ ա ն ն ա ա ի ն ք ե ն ի ե ա ն ի ն ,
ն ց ն ա կ ա ս և ՚ի Լ ի ւ ե ա ա ի ն ք ե ն ի է ն դ ա ն ա ա ց ի ն · || ա · է ո ր ն ·
ժ է · 22 ։ * Լ ա յ ր է ց է ր դ ո ւ ձ է ո ւ ա մ ք ո վ , և ա փ է ց է ր
ո ա ա մ ք ո վ · || է ղ է է · է է · 9 ։

766 · Յարմարական խնդիր · ՈՐ * Ո՛Ր կերպարանիւ կերպարանօք Տէս այսօրիկ · || այր ի կերպարանս · * Պատ ծնիւ յոտսով վառացն այդ · || այր ի յոյս · հաւ · ԺԸ 1, է 1 * Լուծիչք իմ ինև երդնուին · || այր յիս · ասէ · ՃՁ · 8 * Խաչայղեա դու նովաս խբրև ընդ հաւտս · || այր ընդ նմա · յոբ · ԼԱ · 24 ։

767 · Երկրորդական կամ պատահական · ՈՐ * Որով դէղնէիք ոք , նորովքեք և պանդխէ · || էնս · ԺՁ · 17 ։ * Երկիւղիս ոն էսէղն ամ որ ի չարե · || ասաւ · ԺԸ 27։ * Որսամոչ հասէր մատղ քննուքե , հասցէս վաղվաղա կի հաւատոցդ քաջուքե · || ընդհ 240։ * Պատնալով դաչեցէր անդրկէն ի նզոյն · || երէ · է · 1 ։ (730)

Գ Ա Ր Ա Ւ Ա Կ Ա Ն

768 · Հզդրակականքն՝ պարեմ, պատիմ, պատատիմ, վարիմ , շրջապարիմ , շրջապատիմ , յառ-ի՛մ, պարագայիմ , պարապատիմ , պարաբերիմ, գերազանցեմ, զանցանեմ , և այլք՝ որ յայտնեն զգործ իմն շուրջ գնելիք , կամին զբուն խնդիր ի պարագայական հոլով · ՈՐ * Պատէ (արեգակին) գիւռսխիւ · || ծող · ՃՁ · 9 ։ * Ո՛վ միմեանց պարանոցօք անկեալք գոչեալ պոռալ հաճբուրեին · || է · նախ · է 27 ։ * Ո՛նգանէք զանգանէք զամենեքումբք (Ո՛.շտ) · || յովհ · Կ ։

769 · Յարմարական խնդիր · ՈՐ * Վառքն այդ զքեզ գայթացին · || այր պատեացին · էսայ · ծը · 8 ։ * Հոգւոյն զքեզ հովանացեալ միայն սրբուհի · || այր ի վը·քո·ղաբ 810 * Ո՛ր արդարն · · · վիրկեաց չէքանէլ հրոյն գինգ քաղաքացն · || այր ի վը հինգ քաղաքին · էսաս · ք · 9 ։ * Ո՛վ անոյգ ինչ · · · զքեզ ի մեզայ խմոց · || այր ի քեզ յոբ · ԺՁ 16 ։ * Լսանէցան զնուաւ ժողովուրդք քա զաւմբ · || այր ի նա · նաբ · Ը 1 ։ * Հանդաւ արևն զգլխոյին յաւանաւոյ · || այր ի գլուխն · յան · Ը 8 ։ * Հանդին արդէն զնամանապարհաւն · || այր զանոյին · օրէնք · ԼՁ · 12 ։

770 · Երկրորդական կամ պատահական · ՈՐ * Որ շուրջ զատանեքումբք աշխէնանօք · || էսայ · ՂԸ · 8 ։ * Ո՛ր պահու գիշերոյն գայ առնսաս · || նաբ · Ը 48 ։ * Յարեաւ (սամիսան) զմեջ գիշերաւն · || դատ · ԺՁ 3 ։

ՀԱՑՑԱԿԱՆ

771 • Ձեզրը բայ ևս ոչ պահանջէն զբուն խնդիր ի հայցական , այլ են ամենք առեալ իբր յարմարա- կան • ար * Առեան զհատարակաց մնչն • ար հատա- րակաց մնհուամբ • յոճախ • 159 : * Ոչ ձգնարիմ իմաս առնին ինաստասոյս՝ ի կեանս մեր • || ար ձգնարիմ իմաս առնք • դէ • Ա • 341 : * Կնայր զձանապարհ իր • || ար ի ճանապարհ իր • գործ • ը 39 : * Այս երթայ զձանա պարհ ամ երկրի • || ար ի ճանապարհ • է • Եսթ • ը • 2 : * Ձգնէ զիր կողմն դալ • || ար ի կողմն մեր • գործ • ժը 17 * Կալ ահիւ և դողութ զատան կենցաղս • || ար յայսմ կենցաղի • դէ • Ա • 605 : * Ի տատամ ճանապարհին՝ ընդ գնայդէք • || ար յոր գնայդէք • երէս • ա • 30 :

772 • Ի երկրորդական կամ պատահական խնդիր • ար * Ելէիցս՝ զնեզրաւ , ուստի հանգիստն բղխէ • || դ • Ա • 840 : * Առաջ ժողովուրդն այն՝ դպր անհնա- բինս • || ելբ • լբ 31 : * Ոչ որքան պաբէպալին միայն զմեզ պաբէպալին • • • անհնար է ձգտակել ընդ յերկնաւոր բարեացն • || դէ • Ա • 502 : * Ինքեանն զոնառն իւրեանց , և ոչ ինչ գտին • || ասղ • ին 5 : * Ի խաւարեալք որ գիտուք ընթեացին զմեզացն ճառն • || դէ • ըա • 191 :

* Ոչ՝ և ղէելէբ յանգուանդս տատապեցայ • || ը • ղոբն • ժա 25 : * Ոչ հաղօթս եկաց (եղիա) , և ոչ պեղեաց յերկիր ջրիս ամս և ղէեց ամիս • || յակոբ • ե • 17 : * Ի և ս ձեզ զնոյն օրինակ գնալ • || եփես • գ • 17 :

773 • Ծանօթ • ա : Ձեռանի յօրինակաց , զի ի հայ ցական հոլով և՛ի գործականն՝ յարմարական և երկրորդ ական խնդիր լինին արմատք բայից կամ մեբձաւորք նշանակուեցին , և յարաբերականն • տես ի նեբգործա կանս և՛ի ձեզրս • (729 • 734 • 766 • 814) :

ՊԱՏՃԱՌԱԿԱՆ

774 • Ձեզրականքս՝ Ի ղեբատաբանեմ, գոհանամ, հոգամ, գանկատեմ, դատապարտեմ, տրանջեմ, բրթմընջեմ, և այլք որ ը նշանակուեն սոցին, պահպանժ են զբուն

խնդիր՝ի հոլովն պատմական։ Ար * ՚Ո՚ք ընաւ ից ազբ բաբա
նէ։ զմեռելոցն։ ‖ Նար·ձԶ։ 2։ * Վ·ոհանաւ ՚զ՚Ա՚յ խմբ յ՚ամ
ժամ վասն ձեր ՚ի վր՚ն շնորհացն այ։ * ՚Լ՚յ՚նք զմիմ
եանց հոգ՚այեն անդ·ամքն։ ‖ ա·ՀՈՒն·ա·4։ ժբ·15։
* ՚Ո՚ք խոցոտացն զինաւորուածց դ·ասախոսէ՚ն՚յ՚ն։ ‖ Նար·իԶ։
* ՚Ո՚ք դնէն զնմանէ հրեայքն։ ‖ յովՀ·ՀԶ·41։
* ՚Ո՚ք ընկն ղՀնէին ամ թշնամիք իմ։ ‖ սաղ·ճս·8։
* ՚Ո՚րք ընդ՚ունէին զձեզնՀ՚՝ յամօթ լեցին։ ‖ ա·պետ·գ 16
* ՚Ո՚րք ընդ՚ունէին զՀնՀ՚՝ յամօթ լեցին։ ‖ ա·պետ·գ 16
775 · Հայրմարական խնդիր · Ար * ՚Ա՚յ՚ց քեզ՝ և
զեռ·ասցէ զքեն · ‖ յր ՚ի քեն · սէրա·ժ թ·9։
* ՚Ա՚յ՚ր այլ ինն աղաչէին զնմանէ յամբ·ոխին։ ‖ յր
գ·ատախազէին · գործ · իա · 34։
Հրկրորդական կամ պատահական խնդիր · Ար * Ո՚ղո
քեացէ զքեն առ ա՚ք · ‖ օրէնս· ժե·9։ * Ո՚՚՚

ցուցանեն զգործն ծագեալ յայլմէ, պահանջելն ըզ
բուն խնդիր ՚ի հոլովն սկզբնական · ՈՐ * Ո պատճ
արդարուհ բառանի ծառ կենաց · || ՃԱԿ · ԺՈ · 30 ։
* Հայզգե յուդայ ծագեաց առը մեր · || ԵՓՐ · Հ · 14 ։
* Ոչ հոգին իմաստուհ փախիցէ ՚ի նենգաւոհ, և հե-
ռասցէ ՚ի խորհրդոց անմտաց · || ԻՒԱ · ԻԸ 5, * Փախեաւ
յաղբամուհն հրաձգութեան ՚ի քէն ազգումծն · || ՂԻ · Կ 110
* Ո՞ւ ջերմուհեայ յայնցանէ, որ սպանանեն զմար-
մին · || ՂԱ · ԺՇ · 4 · * Ո գեղացոյց յանօրէնուհ
իմմէ · || ՈԱՂ · ԺՀ 25 · * Ոչ ինքնահաճուհ բաժանե
ցին մեր յայլոց ազգաց · || ՂԵՒ · 129 ։

777 · Հարմարական խնդիր · ՈՐ * Ո Եւան (առ Հա
ցիւք) ՚ի քարանց կուրկուին · || ՅՐ քարամբք · ՅԵՈՒ · Ժ 11 ։
* Կաշտան ՚ի շաւղաց իւրեանց · || ՅՐ շաւղաւք ·
ՈԱՂ · ԺՀ · 46 · * Հիւրոց Ճանապարհաց յաՓեւոյ
խաւսաւիրան · || ՅՐ Ճանապարհօք · ՈԱՒ · ԺԲ · 14 ։
* Ի լացան ՚ի բարկուհէ աչք իմ · || ՅՐ բարկուհէ ·
յոբ · ԺՀ · 7 · * Ի ՈԱՒ ՚ի բարկուհէ, և Հանդիր ՚ի
սրտմտուհէ · || ՅՐ դադարեա · ՈԱՂ · ԼՂ · 7 ։

778 · Ներկայորդական կամ պատասխական · ՈՐ * Ո, ղբօք
ինչ ափսհեցի՞ ՚ի ձէնջ · || Ը · ՀՈՒՆ · ԺԲ · 17 ։
* Ո՛վ ելեալ ելեւմտին ՚ի գահէ անտի՛ ՚ի ծովակին · || ՂԱ · Ը 35
* Ո՛չ չերկնէք նայեցաւ յետ որդի իմոյդ ին · || ՈԱՂ · ԾԲ 5
* Ո՛կեսցեն յարևելից և յարևմտից · || ՂԱ · ԺԲ · 29 ։
(712) · * Հանգեաւ յաւուրն եւթներորդի՝ յամ
գործոց իւրոց · || ԾՆՆ · Ը 2 · (713) · * Վախեաւ մովսէս
՚ի բանիցս յայսցանէ · || ԳՈՐԾ · Է · 27 · (714) ։

ՆԱԽԴՐԻՒ ՏՐԱԿԱՆ

779 · Էզոքականքս՝ Վաամ, եկաւորիմ, գնամ,
երթամ, ընթանամ, դիմեմ, յարձակիմ, հասանեմ,
առաւօտեմ, կանխեմ, զարգանամ, դառնամ, ձիտիմ
անցանեմ, նաւեմ, սլանամ, թռչիմ, մտաչիմ, խոյա-
նամ, վերանամ, մերձենամ, յարիմ, կենդանանամ, սուրամ
մոռանամ, միտեմ, խոնարհիմ, ինձանեմ, անկանիմ, կա-
թիմ, առեալ, Ո՛զոքականքս՝ ընթանալ, ընթանամ, գնալ,

պաղատիմ, միջնորդեմ, խրախուսեմ, ապաւինիմ, հաւատամ, յուսամ, համարձակիմ, յանդգնիմ, երդնում, հայիմ, նայիմ, նկատեմ։ Աղօթիմ, պարապիմ, պատրաստիմ, հեղգամ, անկարանամ, զօրեմ, նահատակիմ, հանդիսանամ, հեծանեմ, աշտանակեմ, ջանամ, փութամ, ձեռնհաս եմ, ժամանեմ, խանդիմ, յաւելում, յոյժ եմ, եկեղեցանամ, որոտամ, ցոլանամ, հոտոտիմ, վճարիմ, խնայեմ, անխնայեմ։ Աղքատիմ, զրկանամ, պակսիմ, հաձիմ, յօժարիմ, բերկրիմ, ուրախանամ, ցնծամ, հրճուիմ, գթամ, պարծիմ։ Հպարտանամ, բարկանամ, դժուարիմ, խժդժիմ, տրտմիմ, թաղձիմ, փղձկիմ, նախանձիմ, զկծիմ, ապահեմ։ անիրաւիմ, ատահակիմ, զառածանիմ, երկբայիմ, տարակուսիմ, միամտիմ, կեղծաւորիմ, կերպարանիմ, ձևանամ, և այլ ոչ սակաւք՝ որ ըստ նշանակուածոյն ոգւոյն յայտնեն զդիմացն և զհայեցուածն առ այլ առնուն զբնութիւն։ Բուն խնդիրն ի նախադրութիւս տրական հոլովին։ որ * Ի է Թողից զձեզ որբս։ գալ առ ձեզ։ || Յովհ. ժդ. 18 * Աւետեցի հողն յերկիր՝ ոչ և երն։ և հոգին զաւետեցի առ Աբէլ՝ որ էր գնա։ || Թագ. ժբ. 7 * Հաղար մեր ընդ հուր և ընդ ջուր։ || առ. կէ 12 * Ոչխանձու բանասարկուին եւոտ մահ յաշխարհ։ || Եւս. բ 24 * Որ կամակորիւ յուսմանէ, անկեալ ի չարիս։ || առաւ. ժէ 16 * Ոչ ի տուրան հայէ Աբէլ, այլ ի պծաբուեր կամացն։ || Գէն. Ա. 295 * Որ սիրէ զկեանս՝ խնայեսցէ ի բերան իւր։ || առաւ. ժշ. 17 * Ոչ։ || Ինքն սակն կերպարանի ի հրեշտակ լուսոյ։ || Ես. ժա. 14։

780 Հայմարական խնդիր։ որ * Փոխուէ անձն իմ առ քեզ Աբէլ * Յր քեզ. առ. խա. 1։ * Աթէ մարդ մարդոյ մեղանչէ, ղԱստուծն վե՞ր նր։ իսկ եթէ Աստուծ մեղանչէ, ո՞ր ապաչէն։ || Յր այ. Գէն. Ա. 574. (175)։ * Ապրեսցեայս ի սրամտութեն բարկութե իւրոյ։ || Յր սրամտութ. բ. Նահ. բ. 38 * Ասեան (խոզք) ի Ջուրան։ || Յր Ջուրբք. Եսա. ը. 32։

781 Հրկրորդական կամ պատահական։ որ * Ընդ գահն Ծագեաց յերկիր։ || Ծնն. ժբ. 23։ * Ի յաջ

խաւարիցիս՝ և մի՛ յահեակ • || առաւ • ը 27 • * Վախեան
նոքա՝ ի լերինս հայոց • || պոբ • ա 24 • * Ալ կամեցայ գը
նալ՝ ի գայթակղուլն մտաց տկարաց • || յովհ • կ • (714) •
* Ա՛ա եկն (յՅ) ի վկայուլն • || յովհ • ա 7 • * Ահ զգաշէ
ջէ՛ առ Ա՛ՅՀ՝ ի չայն ցնծուլե • || ասղ • խզ • 1 •

ՎԵՐ ՋԱՀՈՒՄՎ ՏՐԱԿԱՆ

782 • Ողղք բայքս՝ Ա՛շակերտիմ, արբանեկեմ, ծառայեմ, սպասաւորեմ, հետեւիմ, հաւանիմ, անսամ, հնազանդիմ, հպատակիմ, սպասեմ, ակն ունիմ, աշխատեմ, ընկերանամ, բարեկամնամ, ընտեղանամ, ծանօթանամ, որդիանամ, հարազատանամ, փեսայանամ, տաճարանամ, քահանայանամ՝ Ա՛ժանանամ, պիտոյանամ, հաճոյանամ, հաւատարիմ, պատշաճիմ, նմանիմ, դիպիմ, պատահիմ, յաջողիմ, վճռակիմ, հաղորդիմ, բաւեմ, օգտեմ, օգնեմ՝ օժանդակեմ, երաշխաւորիմ, խնամակալեմ, նեբեմ, ողորմիմ՝ Ա՛ղեամ, ցանկամ, կարօտիմ, փափաքեմ, ծարաւիմ, քաղցնեմ, համբերեմ, հանդուրժեմ, երկայնամտեմ, աղերսեմ, խնայեմ, հնձանամ տեղեկանամ, տգիտանամ՝ Ա՛ւաջնորդեմ, նախագահեմ, երևիմ, վկնաւորիմ, զօրապետեմ, յաջորդեմ, իշխեմ, տիրեմ, երեկոյեմ, յայգորեմ՝ Ա՛իմանդ արձիմ, ընդդիմանամ, հակառակիմ, ընկճիմ, մեղանչեմ, հետեւիմ, առաւեմ, սպառնամ, խրոխտամ, դժրեմ, ժխտեմ, սաեմ, թշնամանամ, երախտեմ, հատուցանամ, քաղցրանամ. և այլ բազումք՝ որ ըստ նշանակուե սոցին ցուցանեն զնեռևուե կամ զնմանուե իրի իմիք, պահանջեն զընուե բուն խնդիր՝ ի վերջս տալով տրական՝ որ • Ահ չաւէրեցաս իսկ ՀՅՒ՝ • || Ալ զբ կարե երկուց տերանց ծառայել՝ • || նաա • իե • 57 • ը 24 • * Կատարումն ամ առաքինուեց՝ նմանիլն Ա՛ՅՀ • || գե • կ • 194 • * Յերբե հաղբբեալ վ՛ի չարչարա նացն՝ ուրախ լինիջիք • || ա • պե • ը 13 • * Ա՛ղթե ցանհայս աշխուց և գաւազանաց իշխանուե • • • պատուե ցեր զնմասուն՝ • || իսա • ը 22 • * Ո՛ստրուե պատե անկարօտ Ա՛ՅՀ՝ իսա՛ դէյուլե • || նաղ • լը • 9 •

* Այ՛ Երեսուն մարդկան իբրև զայսօր։ || Համ·Ղ 18։
* Վաշտրաս առն՝ հաց ատեր։ || առակ·ԻԶ·17։ (173)։

783·Յարմարական· ՈՐ * Որ չէ՞ աղանաց ձանապարհ հայ ոչն, պահէ զանձն իւր։ || ՅՐ հպատակի·առակ·ԺՂ 17
* Որք ինչ· ինչպն, զհարդ տակաւին ի նովին կեցցեն։ || ՅՐ հրաժարեցաք ի մեզացն· հռով·Ղ· 2։
* Ոչ ոք ածէին ծերոյն· || ՅՐ ի ծերոյն· բաղտ·Ք 16։
* Ո՛զոխք··էն ինչ հոգի խնատուէ· || ՅՐ առխ· եւտա·Է 7։ * Հատոտոյ աբրամ ԱՀՅ· || ՅՐ ՀՅՉ (ոպ է ի հռով·Ք 3) ծնն·ԺԷ 6։ * Ո՛ըբերատս Թագաւորեաց հրէաստանի· || ՅՐ ի վեր հրէաստանի· նաղ·Ը·22։

784·Ի՛րկրորդական կամ պատուհական·ՈՐ * Ի՛նաղ մացի զգօրս քո՝ և ել ինէ։ || ԴԱՍ·ԼԹ 29։ * Ո՛ այս ոմ արարեր, և ես լռեցէ ինէ։ || ՍԱՂ·ԽԹ 21։ * Կայ և մնայ ինձ՝ արդարուէ պահն։ || Ը·ԱԻ·Ք 8։ * Որ մեռանի՝ ունէ՛ զիս ունառ միանգամ։ || հռով·Ղ·10։ (714)

ՆԵՐԳՈՑԱԿԱՆ

785·Ա՛զգերականք՝ Ինանկէմ, բանակիմ, բազմիմ, նստիմ, ադանիմ, իջևանիմ, հանգչիմ, Թագչիմ, կամ ՄՆամ, տևեմ, յաւելում, Հանապազորդեմ, մշտնջենաժ ամ, արմատանամ, տարբանամ, արձանանամ, ամրանամ, յորջանամ, հաստատիմ, հանդարտիմ, ննջեմ, ապահովիմ, Ո՛ւեգերիմ, շրջիմ, զգնամ, ձարակիմ, խարխափեմ, զբօսանում, տատանիմ, Համակիմ, Թաւալիմ, պտուտակիմ, խլրտիմ, զեռամ, սողում, լուղիմ, ծփիմ, Ո՛ բազիմ, զեղխիմ, հեղձնում, խղձեմ, Թըշուառանամ, յիմարիմ, յամառիմ, կամակորիմ, խստանամ, Թանձրանամ, նուաստանամ, կնճռիմ, և այլ շատ· որ զգործն յիրի խիք լինել նշանակեն զբնութ բուն խնդիր առնուն ի նէրգոյական հոլով·ՈՐ * Ի՛ՅՀ սէր է· և որ նայ ի սէրն՝ բնաւէնալէ յԱՀՅ, և Ի՛ՅՀ ի նմա բնակէ· || ա·յովհ·Ք 16։ * Ի՛նտուն շրջի անբասիան դակեցինեմէք ոչ ի սմին տան պաղատագործ։ || նաք·ՀԷ 13։ * Ի՛թէ նաստայ ի խաւարի, սէր է իմ լոյս· || գաղ·Ե·8։ * Ո՛ւանձ ցնկլի հանգէցէ ի սիրտ իմմատնոց· || առաք իմ 20։

* Ընչաւ չաւէն ի մարմնի աստ, օտարանամք ի տէ
|| է ։ խոն ։ է ։ 6 ։ * Ա՛խք մարդոյ հաւասարեալ են ի
խնամն չարի ի մանկունէ իւրմէ || ծնն ։ ը ։ 21 ։

786 ։ Յարմարական ։ ՈՐ * Որ հերքանէ զփայտ ,
վշտացեր ի նոսին ։ || նոքօք ։ ծաղվ ։ ժ 9 ։ * Ա՛վանիտաք
և հեղգասիրտք է հաւատալ յայմ ։ || յր ասէ ։ ը-ն ։ իը 25
* Որ փնան յանօրէնուէ իւրեանց ։ || յր յանօրէ-
նութէ ։ ասղ ։ կէ ։ 22 ։

787 ։ Ի՛ր կրօրդական կամ պատահական խնդիր ։
ՈՐ * Ի՛ր է խոստովանեացես բերանով քով ՈՐ զՅն ,
և հաւատացես ի սրտի քում ։ ։ կեցցես ։ հռո ։ ժ 6 ։
* Յաղեցայ ինձ ի ձանապարհէ աստ ձշմարտութէ ։
ծնն ։ իէ ։ 48 ։ * Ա՛ղեաց անանկին չարչարանքն ։
|| ասղ ։ ձղ 40 ։ * Հ՛ևնան ի ձանաչին յոյնին յհրիւեմ՝
քառասուն և երկու հաղարք ։ || դաս ։ ժը ։ 6 ։ (713)
* Ի՛ յելս արևուն հարուստ էիւէ , և ընդ էելն ու-
նայն դեգերիմ ։ || նաք ։ հա ։ 2 ։

Ն Ա Խ Ա Դ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Մ Բ

788 ։ Ղեզար բայբ՝ Ա՛պրաւեմ , ապրշխարեմ ,
զղջամ , ողբամ , կոծիմ , մորմոքիմ , հեծեծեմ , աղէկ
ղնիմ , խանգաղատիմ ։ Ո՛րգամ , գրոհեմ , յոխորտամ ,
գոռոզանամ , բռնանամ , թագաւորեմ , իշխանանամ ,
միապետեմ , հովանանամ , հսկեմ , շնեմ , շողամ , ծա
ծանիմ ։ Ա՛րանչիմ , գօսհմարտիմ , մրցիմ , պատե-
լազմիմ , կագիմ , կռուիմ , ոգորիմ , մնքատիմ , վի-
ձիմ գժտիմ հակառակեմ , ընդ հարկանիմ ։ Ա՛խամ ,
ոխամ , խաղամ , թարթափիմ , հծծեմ , հաշտիմ հա-
մաձայնիմ , միաբանիմ , միաւորիմ , յօդիմ , շարակար-
գիմ , ոգեխառնիմ , նպաստամ , ամուսնանամ , դաշնա
ւորիմ , մանանգիմ , անդրադարձիմ , և այլ բազումք՝
որ ըստ նշանակուէ սոցին ցուցանեն զգործ շուրջ
վիրաք ինչ , պահանջէն զբուն խնդիր նախադրուէքս՝
է վէրայ , ընդ ՈՐ * Հ՛ավաշեաւ ՈՐ ի վէ այդորիկ ։
|| ոնվա ։ է ։ 9 ։ * Ա՛ձատուանք՝ լացէք աղէկ ի վէ
Թշուառուէցն ։ յակոբ ։ ե ։ 1 ։ * Ա՛ղաչակ քաջ ։ Խոէ-

աւրէ ՚ի վե՛ր պարսից և մարաց և բաբելացւոց· || յովհ· ։
* Ա՛ստուած ըն այնոսիկ՝ որ խոստացան ընդ իս· || առաքէ· ։
* Ի՛նդ անձին յօժարասիրտ կամօք ածէիւ· || Դաւ·ԹԼ· ։
* Յարեան ոմանք··· վիճել ընդ ստեփաննոսի· || գործ·ՀԹ
* Ա՛ման Ա՛ի հալածեցաւ՝ ընդ Ա՛յ· || Ե·էսթ·Ե ։
* Ո՛ստեր յամպոյն վկայեալ էական բանիւք ածէիւ
ընդ կուսածին մարմնոյդ· || շար· ։

789 · Յարմարական խնդիր·ՈՐ * Ա՛ստեղագէաքն···
պատմեցան քեզ, զի՛նչ գործ ե՛ ՚ի վերայ քո· || ՅՈ առ
քեզ· եսայ· խԵ· ։ * ՚ի վերայ ջրաւորդ՝ զօրաւոր
քննութիւն հասանէ· || ՅՈ առ զօրաւորս· էնոս· Հ· ։
* Ա՛յսքանեաւք հնարաւորութիւ՝ ընդ երկո՛ն էնոսի հո՛
գայր· || ՅՈ զիւրմէ՛ն իմիք· Դաւ· ՀԸ· ։ * Ա՛յլ զաք
սիրե Ա՛ՀՔ, քայց զայն՝ որ ընդ էնոսո՛ն բնակիցէ· || ՅՈ
յիմաստուե· էնոս· է ։ 18 * Ա՛նտէր է առաքինութիւն,
և ըն հարկաւ ուրուք ոչ ծանէ· || ՅՈ ՚ի հարկի·Դէ·Ա· ։405
* Ա՛նցեալ է ըստ քանակու՛ն, և վերհպեալ ըստ քա՛ժ ըշ
կու՛ն· || ՅՈ զանցեալ զքանակու՛ն, և վերհպեալ ՚ի
քա՛ժ շկու՛թէ· Դաւ· է ։ 4 ·

790 · Ա՛րկարդական հմ՛պատասխանին·ՈՐ * Ա՛ստղ
լեզուանաց մի՛ յոլովեցոյց ՚ի վերայ երկրի· || առ·ՀԹ ։ 11
* Ա՛յլակերպեցաւ առաջի նո՛ց, և լուսաւորեցան ե՛
րեսք նորա իբրև զարեգակն· || Ծա· Ժ·Է· ։ ։
* Իբրև ամբ երեսուն և հինգ ՚ի վերայ ՃՀմարիտ հա
ւատոցն անցանէին, և զկնի անաստուածս յուս
տիանոս անօրէն թագաւորեր· || յովհ· Կ ։
* Լ՛ինէաք ՚ի ձեռս չարաց վ՛ը բաբելացիքն գո· || առաք·ՀԸ ։ 3
* Ո՛չ խարդ մեռանիցի իմ՛ստուն՝ ընդ անմտին·
|| ՅՈ ծող· Բ· ։ 16 * Խնդալ ընդ խնդացօղս, լալ ընդ
լացօղս· || հաւ· Ժ·Բ· ։ 15 · (754)

791 · Ա՛ղանց խնդրոյ տեսանին ուրեք չէզրաբանիք
ևս (756)·ՈՐ * Ա՛յգ երթայ՝ և ազգ գայ, և երկիր յա
ւիտեան կայ· || ծող· ՈՒ· ։ 4 * Ո՛վ անօրինելոցն է՝ ա
նօրինեսցի, և որ արդարանալոցն է՝ արդարասցի·
|| ընդհան· ։ 14 ·

Յօդուած Ը.

Ո՞րքան է խնդրատուէն [illegible] եւ Դիմաշուխէ բաժէն.

792. [illegible] ական գայք՝ սիրապէս պահանջէն զբնուէ բուն խնդիր յուղղական հոլով։ ՈՐ * [illegible] տուէ աշխարհին՝ յիսարուի եւ առաջի այ։ || Կոչն։ Ը 19։ Ա՛հա ուղղական չիւրօրին եղև բուն խնդիր հակառնիս՝ է։ Ա՛յսպէս և օրինակքս։ * Որ վախկանայ ի մանկուէ, ծառայ լեայ։ || առակ։ իմ 21։ * Ոչ եթա գաստեանն Ա՛ի՝ մանն էառն եղեն։ || Ներն։ էսայ։ իզ 19։ * Ա՛ղէ ինքն մարդ, և զորդիս մարդկան արար ածս։ || Ճառ։ 196։ * Ա՛նեան աւետարանն՝ ի՛ասն է։ || այ կեանք է նաբ։ լզ 2։ * Ա՛նմիւք բազում են խոնարհ։ || Ներ։ Ա։ 384։ * Ա՛ւհնեալ են շնորհքն և կոչումն այ։ || հաս։ ժա 29։ * Ա՛ւհնած առուէրի են կեանք մեր։ || Ինաս։ Ը։ 5։ * Ոչ եթէ ոսկեթաց՝ սիրտ հոգած։ || առակ։ ժզ։ 30։

793. Ո՞յարմարական խնդիր բազմիցս առնու՝ ինանիս դրիւ արական։ ՈՐ * Ա՛ղէցին երկոքեան՝ ի մարմին մի։ || այ մարմին մի։ նաբ։ ժԲ 5։ * Ա՛ղէքն՝ ինձ՝ ի նաբաստ։ || բուէ և՝ ի հանդաստ և յաղէ ՈՐ։ || Ելն։ ժԲ 6։ որ յուղղականն դնի (ա։ պէտ։ Ը 9)։ * Ա՛արծիք և թուիք՝ ի նմա հաւ և առուէրս են մնասի արտաքոյ Ճմարտուէն։ || այ նմանուէ։ յովհ։ Ա (809) * Ո՞չ հարիւր ամենիւք ուրեմն էր (աբրահամ՝)։ || այ հարիւր ամեայ ինն էր։ հաս։ Ը 19։

794. Ա՛րկրորդական և պատահական անորժէ առնուլ յիմ հոլովս։ ՈՐ * Ա՛յարան էր հարեւ և հան և էրէց ասաց, յորժամ մեռաւ ի հոլը ներինն։ || Ներ։ լԸ 39։ * Ա՛նձոյ։ եղեցի վրկուէն մեր։ || Եսայ։ լԸ։ 9։ * Ա՛ղեցիք անդ ասօ։ բազնօ։ || Բարս։ Ը։ 2։ (715)։ * Ա՛նձամակ լինելով զբազմածանակէց առուբէ։ || շար 90։ * Ո՞աւնան կէրէքս աշխատ եղեաք։ || շար։ Ը։ 5։ * Ա՛ղև անդ առուբս երկուս։ || յովհ։ Ը։ 40։ * Ո՞չնչէն էին խորհուրդք նց՝ ի չարուէն։ || ապ։ ճԸ 5։ * Հաւէղ գառաց Ա՛ծրոյ՝ խաւար էղև ընդ ամէն զերս։ || շար։ 797։ * Որ անձին չար է՝ ապրեց քարի

ոչ լինի. || մէր. ժէ. 5։ * ||ր ինչ չերկիննա է՝ ոչ բընա-
նեաց. || Ելից. լԹ. 16։ * ||ի վատք մարդոյ (էն) էբէլ-
գծագիչ խոտոյ. || ե. պէտ. ե 24։ * Վասըր է ամ չարուն՝
ա՛ չարա՛ չկնայ. || մէր. իե. 27. յէ՛ա՛պէրէ։

795. ||խմազուրկ բայն առնաւ զինդիր բնաւէ՛ի վերջահոլով տարան. ՀՀ * Հոգի է ||՛չ, և երկրպագուացն նը՛ հոգւով և ճշմարտութ՛ պարտ է երկիր պաղանել. || յովէ. ե 24։ * ||՛չա՛ վիազէմն պէրա՛ է առեալ է խնդիր բնաւթ՛է զվերջահոլովն՝ էրէպէտ՝ որ միանգամայն համարի և ասէր անեբաւթ՛ին՝ էրէնէ պա-
գանել (669)։ * ||՛յակէս են։ * Հարկ է գալ գայթակղութ՛ն. || ներ. ժէ. 7։ * ||տաւոյ տեառն ոչ է պարտ
նաւել. || ընդ. 231։ * ||՛չ վայելէ անզգամի փափկութ՛-
||՛նկրատից պատահէ մահ։ || Ամատուն ընթ անձին իւրում՝ այր մեծատուն. || առա. ժէ. 10. իե. 9. իը 11։ * ||՛ւանց հաւատոց անհնար է հաճոյ լինել։ Էբէ. ժ 6։ * ||՛ւթէ՛ է առնել զողորմութ՛ն՝ քան դնել զդանձս ոսկ
ւոյ. || ներ. ժէ 8։ * Ոտակ վայելչական անդէնի՛ յայր և այլ հոլով առնուն զինդիր ըստ նշանակութ՛ն, տե՛ս ի՛ նախադրեալս։

796. ||՛ւական բայն ընդ անեբաւթ՛ի վարեալ՝ բերէ զզօրութ՛ դիմազուրկ բայի. ՀՀ ||՛յակէս է ենթադ, այսքան է գէթ՛ զինչ ինչ ասնել էր, նը՛ թէ ասել՝ այսպէս պարշ՛է իմանալ, այսքան ոչ՛ն է գի՛ տել, զինչ ինչ պարտ էր առնել։

ՅՕդուած է։

ԱՀՆԷԼՈՅՆ զոր պաշտօնեան ՀՈՈՒԼԷ։

797. ||՛նեբայ՛ն վարի իբրև անուն և իբրև բայ, և զնոցայն կատարէ զպաշտամունս։ ||՛բրև գոյական անուն վարի և դիմորոշ յօդիւ, բերէ զզօրութ՛ բայանուանցս՝ ԱՀՆԷՈՒՆ, ԲԷԼՈՒՆ, ԴԱԼՈՒՆ, ԱՀՆԷՈՒՆ։ Հոլովէ՛ն կոչի Ա՛ԷՐԲԱՅ (148։364)։ * ||՛ստ որոյ եղև տէր բայի յատկական հոլովն (649։651), խնդիր նա-
խադրութ՛ն, բայի (508։532։717)։ լինի և խնդիր ան-
ուան, և յայտնիչ՝ յայտնեալ, յատկացուցիչ,

առնու զաճ-ական ղդեղանուն, վարի և յարաբերեալը
զորս գոցես ըստ կարգի ։

798 ։ Եթրև քայ վարի, և ընդ դեղանուան և քայի՝
ըս մտացն յարմնրեալ նոցուն պարագային։ ՚ր * Խրատ
պ)ողոս՝ զղէնն լուսոյ զէնուել ։ || յր-ալի զդեցցին։ ընդ 61
* Ի լսել խնամ՝ անասացեն ինձ ։ || էնաս ։ ըս 12 ։ || ուր
անեղեալթս ՚ի լսել՝ մտօք համառձայն իմն համարի
դեղանուանս էնաւ, իբր եղակի՝ առաջնին դէմ՝ և ա-
պառնի ։ որ թէ նեղգործուք լիներ դիմաւոր, պատ-
շաճ էր դնիլ այսպէս՝ * յորժամ լսեցէք ։ տես և՚ի հե-
տեւեալսդ։ || Որպ վասն առնու զմակբայ՝ զտէր քայի և
զզանազան խնդիրս (560 ։ 662 ։ 689 ։ 696 ։ 723 ։ ևն) ։ Ասկ
յատկապէս կատարէ և զերիս պաշտամունս ։ այս է՝
լինի մանաւանդ խնդիրս արդելիչ խնդրոյ, և իբր անց
եալ ընդունելոյ ։ Ալախ՝

799 ։ Ի ներևալթն սովորաբար յարի առ դիմաւոր
քայ իբր խնդիր՝ յաւէտ պատահական, Իսկ այս՝ կամ
ըստ նշանակուէ պատճառի՝ յորդորական և՚ի նախադրիս
որական հոլովս, յորս զորուքէ կամ նեղգործուքէ ուս
նի զհոլովակերպս ՚ի տառ, տաւ՚ի, զոր նշանակեցաք (716) ։
յամախսցուքէ ևս ։ ՚ր * Ի՚ջ հարցն մերոց յաւելա-
դ)ն ընտրեաց զքեզ ճանաչել զկամն նր։ || գործ։ իբր 14
Ի՚չ անեղեալթս ճանաչել՝ դնի պատճառական պատա
հական խնդիր քայիդ ընդրեաց, իբր որական։ զոր հոլո
վակերան տա՚ի գուշակեալ լինի զորուքէ ։ փոխանակ
ասել՝ * Ի՚չ ։ ։ ։ ընտրեաց զքեզ տա՚ի ճանաչել, կամ
վան ճանաչելոյ զկամն նր ։ || Ի՚ստ այսմ իմն և՚ի ներ-
քոյդ ։ * Ո ուրջ եկի ես և սիրտ իմ՝ ճանաչել, նաև
խորհել և խնդրել զնմանատուի և զհանճար ։ || յր, տա՚ի
ճանաչել, ՚ի խորհել, ՚ի խնդրել ։ երե ։ ա ։ 10 ։ * Ի՚չ
կացուցի զքեզ այսօր ՚ի վր ազգաց և թագաւորուեց՝
խլել և բրել, խորտանել և յոպոպել, շինել և անել ։ || յր,
՚ի խլել, ՚ի բրել (28 երե ։ ա ։ 10 ։ 812 երե ։ լա 28) ։ * Ի՚չ
թէ խոստովան լինիցիմք զմեզս մեր, հաւատա-
րիմ է նա և արդար՝ առ՚ի թողուլ մեզ զմեղս մեր, և
սրբել զմեզ յամենայն ։ || ա ։ յովհ ։ ա 9 ։ ուր գիր-

լավևերթաս առ ի՝ ներգործուբ ունի ընդունելն, իսկ յե
առադաս արբելն՝ զորութ այս է՝ առ ի արբելն

800 Ա Եւս ևս՝ ըստ նշանակութ ժամանակի՝ ի մը
բական և՝ ի ներգոյական հոլովին՝ զորութ ակն արկեալ
մակբայից՝ ինչ, յոյժ, երբ, ևթ, և յայսպիսիս՝ զի
մորշ յօդ բազմից առնուս անեբևայնն, կամ մերձա
կայ անուանն. որ * Ոչ զևս ինձ ի ծառնալն յերեմ, և կալ
յաղօթս ի տաճարին, լինել ի զարմացմանն. ‖ գործ. իբ 17
Ա որ պարզև այսպես, Ա ինչ ծրէայ ես յերեմ, և յոյ
ժ՝ կայե յաղօթս ի տաճարին, եղե ի զարմացման,
կամ յափշտակեցայ ի զարմացումն. * Ա բարեպաշտ
ենոմ գայթակղիմ. ‖ յն, մինչդեռ բարեպաշտ երևիմ.
նար. հա 2 * Ա ծառնալն արդարոյն յարդարուե իւր
մե, և առնել անիրաւութիս, նորիմբք մեռցի. ‖ էզէկ.
ժգ 18 . իբրու ասել, * Ա ինչ ծրէայե արդարն . . . և
յոյժ առնի անիրաւութիս, ևթ. յորս տեսանի, զի անե
բևայնքս ի ծառնալն և անուանդ արբաբոյն՝ ունին զի
մորշ. իսկ կալ, առնել ի նոյն միտս առանց յօդի.

801 Փոխադրութբ հոլովոյ լինի խնդիր . իբր զի
ուղղական անեբևայնն վարի փոխան գործիականի՝
սկզբնականի . որ * Իբրև զգառինս խայտացին՝ օրհ
նել զքեզ տեր. ‖ յն, օրհնելով. ենոս . ժիե 9 * Պաշտ
պանեաց իւրև ծառայի իւրում՝ յելել զողորմութիս .
‖ յն, յիշելով. զուկ . ա 54 * Ա ըստ համ մեզաց ձերոց՝ զոր
մեզայք առնել զչար առաջի նոն . ‖ յն, առնելով զչա
րութիւն . օրէնս . իե 18 * Ա դադարեին առեփաքանել և
առաքանել զի՞ն Ա. ‖ յն, յաւետառանելոյ և յու
սացանելոյ . գործ . ե . 42 .

Երկրորդ՝

802 Ա ըգելիչ խնդրոյ է բառ, որ ըստ առաջ ելեալ
խնդրառութի ուրուք արգելու զինդիրս համայն,
կամ զոմանս . Ա ըգել խնդրոյ շաղկապքս՝ ևէ, չի,
խնդիր ոչ լինին՝ և ոչ առնուն, և զինի պահանջին
զայլ բայ խնդրառու . Իսկ

803 Ա ըգելիչ խնդրոյ սիրապէս անեբևայնն, որ
զինի կամ յառաջոյ դիմառոր բայի կարգեալ իբր
խնդիր, զնորայն նհանջէ՝ և յինքն կորզէ զսեռի խըն

գիրն կամ զընուաճն • յայսպիսիս ուրեք նշմարի պատ
ճառական շաղկապ իմն զօրութ , կամ՝ ներգործութ •
ՈՐ * Պատուիրեաց , մի՛ ուժեք տալ զայն • || ըստ • թ • 21 •
Ա՛հա անեղեալքն տան՝ եղև արգելիչ խնդրոյ • զի
խնդիր եղեալ դիմաւոր բային՝ պատասխէտաց , արգել
զտորայն , և ինքն առ զկրկին խնդիրս • սեռի՝ հայցա
կանս գայն , և բնուաճ՝ զվերջաւորսն ասէ • ուր գու
շակի զօրութ և պատճառական շաղկապն զի • զոր պա
հանջէր ներգործութ , եթէ և անեղեալքն իցէր դի
մաւոր , յաւէտ յապառնի ժամանակի • որպէս տեսա
նէ յայսմ • * Պատուիրեաց նոցա , զի մի՛ ուժեք տալցեն •
|| Ղուկ • է • 36 • Ա՛ստ այսմ և՛ի հետեւեալ օրինակս •
* Ամէն տուք մանկտւոյդ գալ առ իս • || յո • զի եկեսցէ •
Ղուկ • ժ 14 • * Ա՛ղաչեմ , թեառնէլ զերեսս ձեր , և հաս
պասել զպակասուն հաւատոցն ձերոց • || յո • զի տեսից ,
հաստատեցից • ա • Թես • ե 10 • * Խաղաղութի՛ն՝ զոր ես
Ա՛ն աշակերտացն և նորօք մեզ , փութայ հանել ի՛
ձէնջ խռովարարն • || յո • զի հանցէ ի՛ ձէնջ զխաղաղ
զուարճն • ընդ • 52 •
Ա՛ղաւիւոց ևս ոչ պահհնջի շաղկապ • ՈՐ * Ա՛ղօթս
արարէք , զի արժանի լինիջիք չէրծանել յայնմ ամե
նայն || յո • զի չէրծանէցէ • ղուկ • իա 36 • * Ա՛խտ հաւիրէրէ ցա
ւոց • || յո • զի համբերելոյ • եսայ • ծ • 3 • * Ա՛ղ բժշկել փու
թայ զնոցուածսն • || յո • ոչ փութայ՝ բժշկել ընդ 40 •
* Ա՛ՀՆ ունիմ զդէրէլ քո բանիդ՝ առ իմ բժշկութ • || յո •
զօրեցոյ նաբ • ժ 2 • * Խոստանայ առնել զդիտուն Ա՛յ •
|| յո • թէ ունի • եփես • բ 13 • Ա՛ՐՐՈՐԴ՝
805 • Ա՛նեղեալքն դնի փոխանակ եալ ընդունե
լութ • ՈՐ * Խոտորեցաք անցանել զօրինաւք քովք • || յո •
անցեալ • որպէս է՛ի (բ • էզր • թ • 14) • ա • էզր • բ • 88 •
* Ա՛յաւէր յաստրես • • • գոչէրէլ զգլուխ ի՛ կէնդրեայ •
|| յո • փոքրեալ գործ • ժ 18 • * Ամենից ողորմեաջիք
երկիւղիս գոտեր • || յո • գատեալ յոգ • ա 13 • * Ոչ ողորմեցի
շրջեալ զվերին կողմանքըն՝ և էլանէլ յեփեսոս , և
գոնել զամենս աշակերտս • || յո • ինքեալ , գտեալ գործ •

806·Ոչանօթ·ա· Լ՝ներևոյթն՝ ոչ և անուն՝ն յայտ առնէ, ունի զնշանակուի անօրոշ (364)· իսկ առ պար զուի օրինակաց՝ ի վերոյ եղաւ ըստ ներքին զօրուէ մտացն՝ սլլով որակուբ վերածեալ՝ ի ժամանակս, ի դէմն և՝ ի թիւս (663·799·յ 803)· բայց այսու ոչ ներ եալ լինի ընդ ներևոյթն՝ ընդ դէմ իւրոյն սահմանի ա սելդիմաորութեաւորութեան· ահա և անուանքս՝ խնդիր, ծնունդ, պրպտ, խառն, ի՝ ի խնդրատուէ լս մտացն բա ցատրեմք՝ խնդրելծնանելպրպտելխառնել (860)· բայց զբայականսն ոչ կոչեմք անեղևոյթ զի ընդունելոյն է Լայա այսպիսի մեկնուի բերի ոչ ասացուբ՝ առ յայտ նութի զօրուէ նեղքին մտացն, իսկ քերականական յորջորջումն և ընտրուի մասանց բանի լինի՝ ըստ կեր պաւորուէ բառի՝ ի շարադրուէ·

ՊՐ.ԲՐ.ՊՈՒ՝Ո՝Ն

Ե՝ ՞ՈՐՔ ՀՄԱՈՒՀՅՈՒՐՔ ԲԱՅՔ·

807·(՝) կարևոր հմտութիւս առ համաձայնութի բայի հատորակաբար նկատել՝ աստանօր դասեմք՝ ի հինգ ծանօթուիս·

ա· Լայք երբեմն՝ ի միում բանի զհոլովելիս ունին ըստ նոյն պաշտաման յայլևայլ հոլով· որ և կոչին Հանապազեան կամ գործակից· այս է՝ ըստ հոլովոյն են նանապան, իսկ ըստ պաշտաման գործակից են և նոյն եղեր նշանակ՝ անայլայլակ մնօք կապակցեալ, և այս առնան՝ ի տէր բային, ի խնդիրս, ևն·

808·Տէր բայի· ՚ր * Լ՝յսօր ժողովեալ՝ եբգն՝ ի միասին՝ երանելի առաքեալքն և աբ կուանքն·‖ շգ· 531: Լ՝ուր սեռականս՝ եբգ, և ուղղականդ առաքեալն և՝ աբ կոանան՝ են համապաշտօն կամ գործակից· զի միանգամայն են տէր ընդունելութեաս՝ ծագվելոյ· որ ախորժէ առնուլ զտէր բայի յերկաքանչիւր հոլովիս (664·667)· Լ՝ստ այսմ * Լ՝յս երկոցս բարեաւաճ ընդ հայ· · · առ միմեանս եկեալ՝ յարէն ընդ յաւէն·

‖ նար·ՀՂ·յ· (341)

809 · խնդիր բնութ · ար * այ խօսեցաւ առ Հարս մեր՝ (յր) աբրահամու և զաւակի նորա · || ղ-կ · ա ։ ։ Ար կրկին արարանք՝ նախ դրեալ առ հոգս ունէր, և վեր ջահոլովքդ աբրահամու և զաւակի նր, անապատական մը տօք բնութ խնդիր են բայիս՝ խօսեցաւ * կարծիք և թուիք՝ ի նմանուի և ստուերք են · || յովհ · կ · ։ Ար ուղղական ասացեր՝ և նախ դրեալ տրականս ի նմանութ՝ դնին բնութ խնդիր էականիս՝ են · որ յերկաքանչիւր հոլովին ախորժէր անապատական մտօք (792 · 793) · * Հայեաց ի վր աբրահամեան զաւակիս · · · յորդիս յակոբայ · || է · նակ · իշ · 2 ։ Ասա ևս բայդ հայեաց՝ ըստ նոյն պատճառանն առ զկրկին խնդիր բնութ, ի՝ նախադրեալ ի վերայ աբրահամեան զաւակիս, և մեւսն ի նախադրեալ տրականդ՝ յորէ՞ս յակոբայ · Ասացեալք ըստ նոյն պատճառն, այս է՝ համապատշաճ՝ գործակից · զի են յայտնիչ և յայտնեալ (842) · Ո՞ այս օրինակ ունին և այլ խնդրառութք՝ զնախադրեալ իմն և զանուն, ևն · 810 · Բ · Ասաք՝ յորէ՞ս ես այլոց մ՝ բառի վարին իբրև մի բառ, և առնուն զխնդիր հաղորդական · այ այնպիսի՝ զոր զատաբար ոչ պահանջէին, բայց զորս ես կցորդեալ նոյն առնուն հաղորդաբար · ար * Յանձն առեալ զբեզ Ասէ՞ և բանի շնորհայ նր · || գործ · ի · 32 ։ Ասա ա նուսս յանձն և բայս առնէ, միաւորեալ վարին իբրև մի բայդ՝ յանձնէ · վայ վերջաւորվքս՝ ևս ի բանէ շնոր հայն են սոյնի խնդիր հաղորդական · այ ոչ անուանս միայն, կամ՝ բայիս առանձին, այլ միանգամայն երկուց՝ յանձն առնէ · * Ասէ՞ շնորհէն՝ որ յամէն հնարս հարկանէ զմեզ ի Քն Յս · || այ հնչակ · ե · կրն · ե 14 Ար բայս հաշակ հարկանէ՝ առեալ ե հաղորդական խընդիրս՝ բունն զնէնջ, երկրորդական ի Քն Յս, և ապա տահական՝ յամէ, ևն · Յայտ են և օրինակքս · * Հաղորդութիւն արասցէ աշակերտան վարդապետին յամէ բարութիս · || այ հաղորդեացի · գազ · իշ · 9 ։ այ օտարացան · ազ · ծ · 4 · * Ո՞ր ան զրար և սուտ՝ հեռուն ար յի նէն · || այ հեռացո · ասաւ · Ի 8 ։ Յայտ միաւորութ

անուանք՝ անսրոշ Հայցական կամ ուղղական խնդիր
են զուգադիր բային։

811·Ը։ Այ՝ինչ քաղցմ՝բայք կարգին՝ի միասին,
զխնդիրն առնու սովորաբար մերձաւորն, և երբեմն
հեռաւորն· ար * ուրծաւ, լքաւ, արտաքցաւ, աղա
չեաց զերբայեցիս· ‖ Բ·նակ·Ժ·23։ Այ՝հա աղաչեաց
բայն միայն ունի խնդիր սեռի հայցականս՝ զերբայեցիս·
իսկ մերձաւք՝ լուծաւ, լուա, արտաքցաւն ոչ ունին խնդիր·
Այսա այսմ և սոքին։ * Այ՝ի···աղքատացայց և գողացայց
և երդուաւայ յանուն Այ՝ի խոյ·‖ առաք·Ը·9 * Այ՝ր ամբան
անհասուկ անձառ զօրաւոր, բաւել՝ վերկել՝ կենա-
գործել՝ լուսաւորել՝ վերստին հաստատել, ի ծանեաց
էրչայ գաղտնացս, և նոյ յաւուանց վիշապայ՝ի չէանս նոր-
զէր ‖ նոր·ձԲ 7։ * Այ՝ունու ելանէ զլուսն նը՝ի հանդեր
ձէն· ‖ նար·Թ 16։ Այ՝ր հոլովականդ ղէրա՝ի խնդիր է
սեռի հեռաւոր բային՝ առնու·

812·Ը։ Այ՝նախդրիւ հոլովս բաղադրեալ խնդիրք յար
եալ առ մի բայ, հոլովակերան դնի՝ի վը՝ ամի, կամ
միջն· ար * Այ՝ի Թողեալ զիմաստուն՝ և վարան՝ և զհան
ձար· ‖ առաք·իԲ·23։ * Այ՝ու եղեցի զոր օրինակ զար-
Թուցեալ էի՝ի վը՝ նը՝ ի խալել և՝ի կործանել՝ ի բա-
կել և՝ի կորուսանել՝ և՝ի չարչարել՝ ընդ նոսա զարԹեալ
՝ի վը՝ նը՝ ի շինել և՝ի անկել՝ ասէ տէր· ‖ երէ·լԸ 28։
* Հա Թաւեալս տեսարանաց, և առ կոյսս խառնիմա
զանձ բազմաէց, և կամ առ կաթաւս կայԹից···
ոչ էս մոռացեալ· ‖ նար·լԸ 2։ * Հ՝ան և ցիր սփռեալ
ընդ գլուխս կոհակացն՝ և ընդ հովիտս՝ և ընդ խորա-
ձորս՝ և ընդ անտառախիտ մայրիս· ‖ յովէ·Կ·Ա։ Այ՝հ
յայսոսիկ յօրինակս՝ նախդիրն կրկնեալ է առ իւ-
րաքանչիւր խնդիր։ * Այ՝ի դադարիր բարեխօսել առ
հայր և որդի և սրբ հոգի· ‖ ղուբ·718։ Այ՝ր հոլով-
կերաս առ՝ եդեալ է միայն՝ի վը՝ առաջին խնդրոյն։
Այ՝սպես· * Այ՝ի և նոյն է հոգին սբ և կենդանի, և
յամ ժամանակի՝ առ հօր և որդւոյ բնակեալ· ‖ յովչ·325
* Այ՝այ ամի կեանս՝ և շունչ, և զամ ինչ· ‖ գործ·ժԶ 25։
Այ՝ր հոլովակերան եդեալ է միայն առ յետադաս

խնդիրն · * Վանդի խնդիր է հերովդէս կորուսա-
նել զմանուկդ · || նա· ը 13 · Այր հոլովական՝ ի կրը
ձատեալ՝ զորութ է իմանալ * ի խնդիր է · և այս՝ վե-
ճանդի շաղկապին յանգելոյ է · Ա. յայտնս · * Ա՛ատա-
լեցոյց վէմ մի դուռն գերեզմանին · || յո ի դուռն ·
մրկ · ժե · 46 ·

813 · Ասկ թէ խնդիրն ևս ունի զյատուկ խնդիր ·
կամ զայլ բառ · նախդիրն առ նոսա ևս կրկնի ·
զր * Ո՛ վիտուս զառ ի միջին Ա. Յ՝ ոչ խնդրէք · || յովհ·
է · 44 · Ա. Յհա նախդիրս ի սեփհական հայցականին
զգեաս, կրկնեալ է և առ նորին խնդիր սկզբնականիդ՝
առ ի ինոյն · Տես և զօրինակդ · * Ա՛ստուգեալ զառ
առիելի զպատարագն զառ ի Վա՛ · || յովհ·կ · * Ո՛ զրհ-
նեալ զր շրթանցդ՝ զաշխարհատեղծ բերանդդ՝
զձածելին անձրևացդ վկեցուցանողդ կաթուած մա-
տի լսելեացս դրանց բացատրան · || նաե·լէ 3 · * Ա՛ղբեօր
քաւեացին յառ Ա՛Ջ մեղանացն · || յո ի մեղացն որ առ
Ա՛Ջ·ընդհ 54 · * Ո՛նցի որդի զընդ մեզ յայտնէլն Ա՛Ջ·
|| յո զ Ա՛Ջ յայտնեալն ընդ մեզ · ղբ · 27 · (929·ց 935)

814 · է · Կրկնուի կամ յաճախումն բառի՝ զատատ
կութիւ և զհատատուն իմն ընծայէ բանիին · և այս՝
զանազան կերպիւ ·

Կրկնի դիմաւորբացն նոյն թուով և դիմաւ · զր * Ա՛յհ
գէէ՛ , գէէ՛ , և ոչ անխափեմ · || յո յիերաւի գրեմ ·
* Ա՛ելայ տէր՝ ելայ , և անօրէնութեց իմոց ես ինձէն
վկայեմ · || յո իսկապէս մեղայ · նաե · հա 2 · խե 2 ·
* Ո՛տրիէր ղտրիէր եհմ · || Եռայ · ծա· 9 ·
* Ա՛՛, է՛ և ես մարդ մահկանացու · || Ինա · է · 1 ·
* Ա՛՛, է՛ առաջնորդ մեղաց բանսարկուն · || Հայ· 20 ·
* Ա՛՛ն , էն արդարև առանդք այրեաց և որբոց ·
|| է · նա· գ · 10 ·

815 · Ա՛նցեալ ընդունելոյն՝ կամ անելոյնն ի
գործ իսկան և յուղղական հոլով կրկնի ընդ իւր դի-
մաւորի այսպա · * Ի՛ևեմ էրթեալ էրթեայ · || է· նա· գ 37
* Ո՛՛ Վա՛ բարերար Ա՛Ջ՝ օրհնեալ օրհնեալ, և դար-
ձեալ օրհնեալ · || յո արդարև մեշտ օրհնեալ նոյ· կհ ·

* Ամէնեքեան և բոլոր անոնք որ մասն ունին հոգւոյն (նբգ) պատրաստել պատրաստել իրենք ։ || Յի արդարև բառնանին , յիրաւի պատահմունք · ափսոս · 40 · 304 ։
* Անոնք անոնք և առաջինն՝ իրաւունս պահպանման յոյնաժամ զաշխարհական սրբութեն ։ || Յի արդարև ունենք իրաւունս և առաջին ուխտն · Եբր · Թ · 1 ։
* Չեն լսել չեն ունենալ զնա · · · ընդհակառակն նմա · || Եբր · ի 20 * Կատարվելէն և ցնծասցեն · առ · Ամբ 6 816 · Զոմանսիրաք յանձնախառնք ի նոյն բանի՝ ի տո՛ ցուն համարի են · որ * Եղայ քեզ , անօրինեցայ՝ անէ՛ բաւեցայ , վայ եղծայ՝ ղեղծայ , չանգեցայ՝ ամբարշտեցայ · || Նար · Ճ 4 · * Ի փալ ծանանել՝ հանդիպել հասանել դա՛ րան երկրորդի՝ հեղեղել ողղեալ՝ նեբուսղեսար ընկնել ասր , ի բաց սպառ սպառ մնաք բեզի զերեսս երկրի ի՛ մոլեցան՝ և չամբարշտեցան՝ և չանօրինեցան , և ի վայրագ զամբեցաւ շաղշաղեբաց և ի հասնել ամբոց չբարեհնէց · || Յովհ · Կ · Ա · Յայսմ իմն երևի և կրկնութն անուանց, մնկբայից · (94 · 580)

817 · Կոչական Հոլովն ևս կրկնեալ տեսանի ըստ պայման · * Հաճ՛ Հաճ՛ իմ ես առ քեզ առաւօտ առնեմ՝ || առ · կբ · 1 · * Տէր տէ՛ր գթութեց , և Հաճ՛ ողորմութեց · || Նար · զա · * Ադրիէր , էրիէր , էրիէր , լուր զպատգամն տեսան · || Եբր · իբ · 29 · * Ատրնա մարթնա , դու հո՛ գաս · || զա · Շ · 41 ։

818 · Ար այս վերջացին և սոքին * Աբեռ՛ աբեռ՛ էն ծն է · || Եր · Շ · 11 · Ադրէ էրէոյ · օրհնութ՛ օրհնութ՛ էց · համ աբեռ՛ էն՝ այ ամենանք (59) · Ուանգին աբեռ՛ ին նշանակէ ընտիր մարդ քան զհասարակ տեղի · էրէ՝ օրհնութ՛ի՝ առաւել քան զպարզ բանս · իսկ աբեռ՛ի աբեռ՛էն՝ առաւել քան զպարզ սրբութի · ամենանք՝ սրբիչ սրբոց · Ադրէ էրէոյ՝ օրհնութ՛ի օրհնութ՛էն գե՛ րազանց քան զհասարակ երգս և զօրհնութիս ։

Ար յաքանեօք առաջն բառականացեալ՝ յառաջացուք ամ՛ և առ հոմանձայնութ՛ն նշանակիչս էութ ։

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը Դ

Հանդիսականների նշանակիչ էությեան, և նախ՝ Հաղորդական անուան։

819. Զհանակիչ էութեան տիրապետ Աստուածն է, իսկ մեր երեքեան (639)՝ փոխանակ անուան կամ իբր անուն. ուստի զանազանել ձառել նախ անկ է, զոր պաշտամունք և կանոնք յարաբերեալ պատշաճին և մեր ասի։

820. Աստուածն կատարեալ ընդ անուան կատարեալ գործոց պաշտամունս. այս է՝ ՛Ի յայտնել և յայտնեալ, ՛Ի յաճախացուցիչ և յաճախացեալ, Լուծիչ և խնդրատու, Հաճոյական և գոյական։ Այ՝ ինչպէս յայտնեալ մեր զատ յուն զնարդն՝ կարևոր է կանխագուշակ ճանաչելութիւնք զատ ից ցուցանել ՛Ի բանի գործի նշանակութեան։

821. Ճանաչ. ա։ Աստատ բանին՝ ոչ զի կշռակիր ուղիղ դատաստանի, և անսգիտաց յարմարութիւն կալմտացի, զանազանելն է ՛Ի հաստատակ անուանս նշանակուն՝ և չափ նշանակութեանն։ Նշանակութիւն՝ էութիւն իրին է յայտարար, զոր յայտ առնէ սահմանն անուան. և միշտ է հաստատուն, եթէ ուրեք նմանութիւն իւիք ոչ փոխեսցի առանձին բառին. որ կենդանին նշանակէ զգայուն կեցող՝ զգայուն շարժուն. բայց Աստուածն զգայուն և գերագոյն Այ՝ երբեմն դիմանութիւն իմն ձեացուցանէ իբրև կենդանի անձնաւոր՝ խնացող՝ կամեցող՝ ներգործող ամի. ըստ * կենդանի է բանն Այ՝ և ազդօղ և հատուա քան զամ սուր երկսայրի. ‖ Եբր. դ. 12։ զորմէ քերականին ոչ է գնուն։

822. Չափ նշանակութիւն անուանց՝ ՛Ի բանս առեալ լինի երբակի, ընդհանրապէս ըստ սեռին, մասնաւորաբար ըստ տեսակին, յատկապէս ըստ անհատին։

823. ՛Ի ընդհանրապէս ըստ սեռին նշանակ հաստատակ անուանն. որ կենդանին յայտնէ զբանականս՝ զգ հրեշտակս և զմարդիկ, զանբանս՝ զերկոտանին թռչունս, զչորքոտանիս, զսողքոտանիս,

զՀովայինս՝ զՀկուն և զայլս։ յայս միտ գրէ և յոր ։
* Այ Թէ ոչ Ի ձեռին նը իցէ շունչ ու կենդանեաց ։
յոբ · ժԲ 10 ։ * Ըստ կրկնի ծուռն երկրպագուէ
ու եղէզն՝ երկնաւորաց և երկրաւորաց և սանդա-
րամետականաց ։ Նար · ՀՂ · 1 ։

824 · Ա՝ամենաւորաբար ըստ տեսակին ։ ոչ նը գիրն
զեւայէ ։ * Ա՝ա է մայր ու կենդանեաց ։ յն միոյ տեսա
կի կենդանեաց՝ մարդկան · ծննդ · Բ 20 ։ * Ա՝երձ Ի
հեծուէ հոսեցն եղէզն ։ Նար · խԲ 1 ։ Ա՝ւր հոսեցն եղէ
զունն՝ որ ըստ ինքեան իմացեալ լինի ու պարագծոց, ասա
մանաւորապէս ասի ըստ միոյ տեսակի՝ ամ մարդկան։
Ի ատեայ * Ի՝արտզեցէք զաւետարանն ու պրոպա-
ծոց ։ յն ամ մարդկան · Նարէ · ԺՀ · 15 ։ * Հղկեցան ազ
խարչ գայլին յեգիպտոս գնել (զկերակուր) Ի յով
սեփայ ։ յն ամ մարդիկ Ներին եգիպտոսի · ծննդ · խա 57։
* Ի՝նդհր ապրեցուցէք զու ու էդ · ։ յն զամ դուստր ·
ընտ · լԸ · 15 ։ * Ա՝ետցէ ու Նարկին զերկուսի Ա՝յ ·
յն ամ արդարք · զու · Ը · 6 ։

825 · Յատկապէս ըստ անհատին · որ * Ի՝րդուաւ՝ Ի կեն
դանին յաւիտենից · յոյս · Ժ 6։ Ա՝հա աստ կենդանին՝
յատկապէս ասի զա՝յ · * Ո՝ր խնդրէք զկենդանին
(Յն)՝ ըստ մեռեալս ։ զու · ԻԸ 5 ։ * Յաշխարհ (Ի հրէ
աստանի) էր, և աշխարհ (արարածք) նոսա եղև, և
աշխարհ (մարդս) զնա ոչ ծանեաւ · ։ յովհ · ա 10 ։ Ա՝հա
անուանս աշխարհ աստէն առեալ լինի նախ՝ ըստ մա
սին աշխարհիս, երկրորդ՝ սեռօրէն վասն ամ եղե
ղոց, երրորդ՝ ըստ միոյ տեսակի ։

826 · Ա՝յս զանազանութիւք բառի նկատին և Ի չորե
սին պաշտամունս անուան · իբր զի յայտնիչն մաս
նաւորէ զընդհանուր նշանակութիւնն յայտնելոյն ·
յատկացուցիչն՝ զյատկացելոյն, խնդիրն՝ զկընդ
բառութիւն, ածականն՝ զդոյականին, թուղ զչարաբե
բականի և զդիմորոշին յիւրաքանչ առենի տեսցուք
զընտրուելս ։

827 · Ո՝անօթ · Ը · Ի՝ազիւսական շաղկապին չասն
տեղի չորեքին պաշտամունքս · զի ըստ նշանակուեն

ունին զնեքրին կապակցուլի՝ անկարօտ արտաքուստ
բաղձուելոյ։

828. Նմանօրէ. ը. Ի սա էուենն՝ յայտնեալն նախ է
քան զյայտնիչն, յատկացեալն քան զյատկացուցիչ,
խնդրուածն քան զնախդիր գոյականն քան զածական։
Բայց ի շարադրութենէ ոչ կարէ՛ զատել կապին յորոշ ինչ
տեղի. զի այսոքիկ անուանք են պաշտամանն, և ոչ
կարգի և դասաւորութեան։ Այլ՝ պատ ախորժակի և արտա-
սանութենէ և ընտրութեան դրից սոցին ըստ հայկաբանութե,
որ յատուկ է ամէն և հեշտ արտասանուլի՝ և մնացն
յարմարութենէ առ զուգորդս (641)։

829. Այդ՝ յայս չորս պաշտամունս կարգին չորք
հոլովականք. ասասանօր ընդ անուանն դասելոյ զանե-
ըևոյթն և զընդունելուլին, իսկ զդերանունն յիւ-
րում կարգի մնանաւորապէս. յատուկացուք այլ
առ իւրաքանչիւր իսկութիւն։

Հոդուած Ա.

Ո՞վ ինչ է Հայտնիչ և յայտնեալն։

830. Հայտնիչ է անուն ինն կամ քանի որ զայլ անուն
կամ զասացուած ինչ յայտնէ լինի ոմն է,
կամ ինչ է. ուր յայտնեալն նշանակէ հասարակա-
բար, իսկ յայտնիչն մերինեալ մնանաւորի զնշանակուելի
յայտնելոյն։ Ուստի մերինիչ՝ յայտ արարողն կոչի
Հայտնիչ, և մերինեալ յայտ արարեալն՝ Հայտնեալ,
որ որոշեալ տեսանին և յատկութիւ պարագայիւ՝ հա-
մաձայնութիւ հետևմանց արդ՝

831. Հայտնիչ և յայտնեալն սովորաբար դնին հա-
մաձայն ըստ թուոյ և ըստ հոլովոյն. և երկոքին ի միա
սին են գործակից, այլ զմի և զնոյն պաշտօն ունին ի
բանի. և միանգամայն լինին իբր մի տեր բանի, մի
խնդիր, ւգ. ըր * Ուսաքեցեր զերիվարս քո՝ որ զմար
գարէին. || ղար. 812։ Ահա յայտ բանիւ զնթափաբեան
է յայտնիչ, և զերիվարն՝ յայտնեալ. բանիզ յայտ ա-
բար թէ անուանդ զերիվարս՝ առաւէն նշանակէ զնթափո

բէան · և երկոքին համաձայն՝ յոգնակի հայցական
խնդիր սեռի բայիս՝ առաւէյէր՝ Յ. յակէս է խնայել
և՛ հետևեալ յօրինակս ։ * Ար Ծուխ խնկոց՝ աղբե-
սրեցան · · · առաջի Յ. Յ · ‖ յայտ · ը 4 ։ * Ցեսին թշնա
մին խափանի՝ նահ · ‖ ա · յոբն · ժե 26 ։ * Ջայլոք և այլ
մի՛ լեցի · զի մի են խառնելոցին՝ Յ. մարգանալուին և
մարդոյն Յ. ճանալուին · ‖ ընդհ · 141 ։ Ուր յայտնիչ են
անեղևայնքս՝ ՀՀՅ մարդանալովն և մարդոյն ՀՀ անա-
լովն, և յայտնեալ անեղևայնի՝ խառնելովն, և երկոքին
դոյն իսկան ։ * Օ ինչ է ասել և զմօրէն այսոցիկ չար
եաց՝ չայոյանապէս հակառակեցան ճշմարտութե · ‖ ընդհ · 44 ։

832 · Հինգ ինչ է նկատել զարգաց ։ Առաջին՝ յայտ
նիչն ըստ որում մեկնուածի յայտնելոյն՝ պահանջէր լինել
վերջադաս · զի ոչ ասացաք՝ի (828)՝ ըստ բնութե նախ է
մեկնելի յայտնելն, որում պիտոյացայն մեկնուածի՝ յայտ
նել, բայց կարգի և նախադաս · ուր ‖ Հաստմանալ էր
՝ի մավախս՝ յառնէն Յ. ‖ Ե · Նոյ · իդ 6 ։ Յհա նա
խադաս յառուկս՝ի Նավախս՝ դնի յայտնիչ վերջադաս
անուանն՝ յառնէն ՀՀ · զի ո՞ է այլ ՀՀ միայնակ ոչ
յայտնի · նա՝ ոչ ‖ Ովսէս և ԵԹ, այլև շատք կոչին ·
այս է՝ Ամուել, Աղեա, Աղեսէ, Յովսա, Ամեա,
և այ և հրեշտակին Յ, ԼՁ (ա, Բաք · թ 10 ։ ե · Բաք · ը 9 ։
ե · 16 ։ ա · Բաք · ժե · 1 ։ ե · Բաք · ժ Ձ 22 ։ գ Թագ · ժ Ձ (6) ։
Յակ աստ Նովսէան զայս հասարակաց կոչումն՝ այլ ՀՀ
զատուցեալ յայլոց՝ անկատար ուրուք պատշաճէ, և իբր
մնանականիչ ցուցանէ զմիոք՝ի բազմաց, ասէ ‖ Ովսէան
և այլ Յ, Օ այսն և տեսանել և յայտ · * Ի սա հրա
մանի · · · Յի՝ Վ՚ի յուսոյն մերոյ · ‖ ա · պի · ա 1 ։
Ուր նախադաս Յի՝ Վ՚ինն՝ յայտնիչ է յետադաս յա՛
սոյն Գէոց · քանզի յայտն ըստ ինքեան նշանակէ ընդհան
րապէս, և՛ի նոր գիրս այլև այլ բանիւ յայտնարարեալ
ընծայի բազմաց · այս է՝ միոյն Յ, յուսացեալ երա
նուէ, եկեղեցւոյն մակեդոնիոյ, (առաջ · կէ · 6 · պէտ ·
ը · 13 ։ ա, Թեսաղ · ը · 19) ։ Ի այց աստանօր յայտ՝ ամե
նայնիսկ զի ոք ցուցանէ, իբրև թէ Յի՝ Վ՚ինն է յայտ
նիչ՝ յակէս որոշեալ և զայլս · * Վ՚ի՝ յայտնեացն՝ կեանքն

ձար · || ղողա · ը 4 : * Ա՛ղդ եղև յովնաթանա և ընտանի եղբարց նր · || ա · մակ · ի 37 : * Ո՛վ-ի-ւրդն վնաց՝ զար-դարուեն քարոզ պահեաց ի ջրհեղեղէ · || ը · պետ · ի 5 : * Ի հէրմնէ ի լեռնէ փոքուէ · || սաղ · խա · 7 :

833 · Ա՛րկղրդ՝ յայտնիչն մեհնուէ է յայտնելոյն, ուսաի և՛ ի մէջն նոցին զօրուը լսնացեալ լինին մեհնա կան բառքս՝ այսինուն է, այսինուն, այս է, որ է, սաեւ, ինա, յայա է, որոց յաղբրդ յայտնիչն, որ և բազմիցս դնին նէրգործուը այսպս * Ա՛որոգեաց մէզ Ճանապարհ··· ի ձեռն վարագուրին, այսինքն է՝ մարմնոյ իւրոյ · || էբր · ժ 20 : Ա՛հա անուանդ նորինոյ էրայ՝ մեհնական շաղկապաւս այսինուն է, եդեալ է յայտնիչ անուանս՝ վերագրելոն · և երկրին՝ եղակի սեռական խնդիր են նախադրուես՝ ի ձեռն : Ա՛յսպէս և սրբս · * Ա՛երեսն նր անուանեալ, այսինքն՝ մեհուցիչ բոլոր ախոյէ · || գէ · կ · 108 : Ա՛ւր ընդունելոյս գերագոյնէ մեհնական շաղկապաւդ այսինուն՝ յայտնիչ է նախադաս անուանն՝ գերան նր · * Ա՛երակրիչ անապական և ճշմարիտ հոգիուն՝ զգալեաւն և իմանալեաւն, այսինքն՝ մարմնոյն Ա՛յ և բանիւն, որ ելանէ ի բերանոյ նր · || ընդգ · 124 : Ա՛ւր մեհնականդ այսինուն, և գործիականքս նորինոյն ԼՀՀ և բանին՝ յայտնիչ են նախադաս ածականացն՝ զիտ-ղեաւն և իմանալեաւն · * Ա՛նշփոթ մնացին բնութիքն՝ այն-ինուն գոյացուիքն · || պար · 34 : * Ի՛ երկուցն զնս ի բաց տարեալ ի ոչնոյ սաեմ նահապետացդ և՛ ի մեռոյ · || յովհ · ի * Ա՛հեալ Ա՛յ հանդերձ առեղելոյն՝ մի յերկուց ընդ-մանկացց, յայտ է լեր՝ Ա՛յ-ուէ և՛ի մարմնոյ · || ընդգ · 165 :

834 · Ա՛րրորդ՝ երբեմն յայտնիչն լինի բազում, և յայտնեալն՝ մի բառ · որ * Ա՛ւրտե ելանեն խորհուրդք՝ չարք՝ սպանուիք, շնուիք, պոռնկուիք, գողուիք, սուտ վկայուիք, հայհոյուիք · || նար · ժե 19 : Ա՛հա յայտնիչ են վեցերիցն բառքդ՝ սպանուի, շնուի, ևն · իսկ յայտ նեալն է միակ անուանս՝ խորհուրդ · չարք : Ի սա այսմ · * Հաւատոյ վնասուն վառեցարուք, այսինքն՝ Ա՛յ-պաշ տուք՝ և արդ արուք՝ և սրբեցուք, պահօք և աղո-թիւք և ողորմուիք · || ընդգ · 72 : * Ա՛րիս խորհուրդս

սուկալիս՝ ի քեզ տեսանի՝ Յ. Ճաճին. (յր) յղուի անձ
ուք՝ նայեան, ծնուեալք անպտուղ, նոսրանի կեա ծննդեան
մնալով անապտղեան. || ըստ 81։ * Որպ ցոյգք խոտուեն՝ ի
քորեք լերինն նշանակեցաւ յերիս օրինակս. (այս է՝)
՝ի ըղձուն ծածկ, ՝ի հովն ուծացեին, և՝ի հոսն ի՛ջանուղեան.
|| նար. լե՛։ * Յօր գաւիթն օրինակին՝ ՝ի հովն
ի՛ւ և ՛ի հովն. || ըստ. 9։

835. Երբեմն յայտնեալն բազում, և յայտնիչն
միակ. ար * Ոչ քազցրաճաշակ ցանկալի զուարթ
նոցն, նիւթեղէնն սրտիկք, գեղ մարգարտափայլ, հինն
եկեղեցւոյ, մնքուր աղաւնի, առնդ հովանաւոր, աբ
հցայ Ա՝արիամ. || ըստ. 767։ Յ. Հա յայտնեալ էն այլ
բանական անուանքս՝ ցոչ հոգեշաճաճաւոր ցանկալի ևն,
մինչև ցյայտնիչն՝ որ է միակ անուանս՝ ևբ ևոյս ասելիս։
* Յ. Հնարհակիր բանին բանկաց եղեալ հիմունք սրբ
բոյն սիոնի՝ լերինք անշարժք՝ հովիտք ծաղկա
ճինք՝ հարազատք վէմք հաստատ՝ (յր) Պետրոս և
Հ՝Հնդրեաս. || ըստ 122. տես ի բոլոր կանոնս։ * Յ. Նօթին
ընտրուեաւ՝ և խորհրդածուն խորոյն Յ՝. և առաքեա
կան առանդ իմն քարող՝ դիմն վէրնադիս. || յովհ. ԺԱ։

836. Երբեմն կատարեալ բանն ամբողջ՝ իբր անուն
մի լինի յայտնիչ միոյ անուան. ար * Ինչեցէք զմար
գարէականն՝...զոչ որ է արդարն և ոչ մի։ || նաե. ՀԸ։
Ա՝ւր ամբողջ բանս՝ զոչ ոչ է արդարն և ոչ ինն՝ ոչ մի բան
Հայցական՝ եղեալ է յայտնիչ միոյ անուան՝ զնոքա
բնեանն. Յ. Յայտս և սոքին. * Փրկուածն մեր աղօ
թեն (Հրեշտակք)՝ զայս բան ասելով, (յր) զգործս
ձեռաց քոց մի՛ անտես առներ. || նաե. ՃՁ։ * Երկուս
ինչս խնդրեմ ՝ի քէն... (յր) զբան զուր և սուտ՝
հեռի արա յինէն, զմեծութի և զաղքատութի մի՛ տար
ինձ. || առակ. Լ. 7. 8։

837. Երեսուրեք երկու կատարեալ բան լերինն միմ
եանց յայտնիչ և յայտնեալ. ար * Որ զմի յայտնի բաց
ունիցին և միասին կափուցեալ իցէ այսինքն՝ որ կամ
գիտէ առանց գործոյ առաքինուե՝ և կամ առաքի
նուե առանց գիտելոյ ունիցի, Թերի է ՝ի բարեաց։

‖ ընդհ. 31։ ❊ Ա՛հա ամբողջ բանս՝ որ ես գիտեմ ձեզ, եղել է յայտնիչ նախախորհրդ բանին՝ որ ինչ ցանչայն, ասէ։ Ա՛յսպէս ❊ Ա՝եծի դատապարտութիւն արժանաւորը յայնմիկ եմք, զի մերովք չարեօք զայլս դատապարտեմք։ ըր զի մեք զնմանն մեղուցեալ՝ չգրեմք ինչ, և զայլս նովին մեղաւք սոգատանեմք։ ‖ ❊ Ա՛յլ դու տես զանմտութի մարդկան։ (այս է՝) խրատանչիւր որ սակս ախտին խրտչի՝ գլուխ ելանելոյ՝ ազատէ զՀՃ։ ‖ Հիւ. ի։ 180։184։ ❊ Ա՛յս են յաւիտենական կեանք։ (ըր) զի ծանիցեն զքեզ ճշմարիտ ՀՃ, և զոր առաքեցեր՝ զՅՀ։ ‖ յովհ. ժէ. 3։

838։ Ձորրորդ՝ տեսանի ուրեք յայտնիչ և յայտնեալն զարտաւոտութ՝ անհամաձայն ըստ թուոյ և ըստ հոլովոյ։ Ա՛ստ թուոյն՝ յաւէտ անեզականք, անյոգնականք և հանրականք, զորս տեսեր՝ ի վերոյ, ղննի տեսցես և հետեւաբար։ Իսկ ըստ հոլովոյ գտանի պէս պէս տարաձայնութի՝ ի յաւուկ և ի հասարակ անուանս։

839։ Յաւուկք ուրեք լինին յայտնիչ յուղղական հոլով իբր ածական։ ըր ❊ Ա՛նակնեցւոյ եսաւ՝ ի լերինն սէիր։ ‖ ծնդ. լզ. 8։ Ա՛հա ուղղական յաւուկ սէիր՝ ածականապէս յայտնիչ է ներգոյականիս՝ ի լերինն։ Ա՛ստ այսմ՝ ❊ Ա՛նակնեցւոյ զօրօքն իւրովք յայնկոյս յորդանան գետոյ։ ‖ ա։ մակ. ի. 34։ ❊ Ա՛յլ հրամանն յաւետ գոսպոս կայսերէ։ ‖ ղուկ. բ. 1։ ❊ Ա՛յսպէս այր մի՝ ։ ։ ։ Ա՝ոաքե՛ոս անուն։ ‖ նոռ. ի. 9։ Ա՛յս՝ ըստ պարզ շաղադրեալ, իսկ ըստ շքեղ ոճոյ՝ սովորաբար համարձանչելի որպէս ի (832)։

840։ Ա՛յլ ուրեք ի սեռական հոլով իբր յատկացուցիչ՝ յաւուկ և հասարակ անուանք։ ըր ❊ Ա՛նակեալ հին զգեստին եփրատայ։ ‖ յոռէմ. ա։ 6։ Ա՛ւր սեռական յաւուկս էգրպտոյ՝ իբր յատկացուցիչ եղեալ է յայնմիկ պարսաւականին՝ զՀՃ։ Ա՛յսպա և սոքին։ ❊ Ա՛յնքան Ա՝ովսէս ի լեռնէն սինայ։ ‖ Ելք. լը. 29։ ❊ Ա՝ինչև ցլեառնն սեհովնի։ ‖ օրէնք. գ. 48։ ❊ Ա՝նընդատատ յանխափ դատաւորէ՝ խղճի մտաց որ ամս։ ‖ ընդհ 226։ Ա՛ւր հասարակ անուն սկզբնա-

կանգ յանխոնջ դիտութեամբ՝ համարի յայտնեալ, և յայտնիչ սեռականաս՝ խոշիչ ասաց։

841 · Ցեսանի և ուրեք ընդ պարտուն ձևօք առ ընձայնուն՝ յայտնի և յայտնելոյ՝ ի թիւս ի հոլովին։ ՚Ա * Յս երկուց բարգաւաճ շնորհաց նորոգչաց առ միմեանս եկեալ՝ կարելն ընդ կամելն, բարձեալ եղիցի և յուսահատութեն վհատութեի ազգաց մեզ ասորոց։ || նար · ձղ · 3։ ՚Ա հա ուղղական անեղականութեամբ՝ նոքեն ընդ հաճելն՝ յայտնիչք են յբնական սեռակատնացդ՝ երկուց · · · ընդհոյ · և այս առացեալ, ընդ պարտսուխն չէ առ · զի չունի համաձայնուն ըստ կանոնի յայտնի և յայտնելոյ (832)՝ քանզ համաձայն է ըստ տեառն քանի, զի երկաքանչիւրն առ են ընդունելու՝ եւ՝ եկեալ· որ ախորժ է ունել յերկաքանչիւր հոլովս (664 · 667)։ ՚Ո սայն է իմանալ և՛ի սոսին · * ՚Ա եղոսափրացն անձինք՝ ոչ՝ ի պատուականն և՛ի հասատատուն նիւթոցս յայտնի ասե չինեն զնին ուածս իւրեանց՝ ի վե հաւատոյն հիման, այլ յանաւ գաց և՛ի դիւրաւանելոյ · այսինքն՝ փայտ, խոտ, եղէգն · || ընդհ · 11։ ՚Ա ւր յայտնեալքն են յբնական սկզբնական, և յայտնիչք՝ եղակի ուղղին։ * ՚Ա րթաթի սիրուին · · · ամուաք · · · ինասակար է · (յր)՝ առ թագաւորս և դատաւորս, և առ իշխանս և գործակալս, և առ ամ՝ որ՝ որ չեն է · || ընդհ 41։ ՚Ա ւր յայտնիչք յբնական նախդրիւ տրականք, և յայտնեալ է եղակի միայն վերջաւորիս՝ ոյ ։ (175)

842 · Նանօթ · ա։ Յայտնիչ և յայտնեալ այսպէս տարաձայն պատահէ քանի կամ քան՝ որոց սովոր են ըստ նոյն պաշտաման առնուլ զայլ և այլ հոլովս իբր գործակից, յոր կրկնին և օրինակքս (808)։

843 · Հինգերորդ՝ ըստ քառակի ընկերութեն անուանց (118)՝ լինի և յայտնիչ և յայտնեալն գոյական գոյականի · ՚Ա * ՚Ա հաւասիկ Վ՚ն՝ գառն ՚Ա յ · || յովհ · ք · 36։ ՚Ա հա գոյականս Վ՚ն՝ յայտնիչ է գոյականին՝ գառն Հ՚յ։ Գոյականն յայտնիչ ածականի · ՚Ա * ՚Ա լբք կամիցին ուղղակի մեհնել զգիս · · · երկուցս այսոցիկ

կարի պէտք են՝ մաքրութիւն սրտի, և անախտութիւն հոգւոյ։ ՚ՌԻ։ Ա։ 136։ ՚Ա՚ր գոյականքս՝ նոքրսե սրտի ևն, յայտնիչ են ածականացս՝ էրկնայս այսոցիկ։

844. Ա՚ծական ածականի. ՚ար * ՚ի փորձոյ անտի յայտնի է առաջնոյն՝ խնամանոց և ազխատաց։ ՚ընդ 565։ Ա՚հա ածականքս՝ խնամանոց և ազխատաց յայտնիչ են առ ածականիդ՝ առնելոցն։ Ա՚ծականին յայտնիչ գոյակա՚նի. ՚ար * ՚ո՚ Երիս առաքս առաւաց անձն իմ։ ։ ։ զաղքատս հպարտս զմեծատուն ստոյգ, և զծեր պոռնիկ։ ՚սէր։ իե ։ ձեռա։ ՚Ա՚ր ածականիք՝ զաղքատ հպարտ, զծեր՝ ևն յայտնիչք իսկ յայտնեալ է գոյնիս՝ զբիս առաքս՝ զծեր պոռնիկ։

845. Ն՚անօթ. ՚ը։ Հոլովեցուս նախ իրն սովորա՚ար յարի առ յայտնիչ և առ յայտնեալն, մանաւանդ եթէ զայլ ըստ ուղիղին միջանկեալ, և եր՚բեմն ի վերայ միոյն, առն ըստ կարդի ։

846. Ի վախճան այսր ՚ամի զայս ևս Ա՚նաչել ար՚ժան է. զի համաձայն անուանքն թէ և գոյականք առանց շաղկապի, առ ՚ամ բանս ոչ լինին յայտնիչ և յայտնեալ. ՚ար * Ի՚նչեր ի հնոցն ի բաբելոն։ ՚շար 156։ Ա՚հա համամձայն գոյականքս ի հնոցն ի բաբելոն՝ ոչ ունին զրան յայտնչի, զի պանապան տեղւոյ՝ այլ և այլ ի՚նդրոյ են յայտարար, նա՝ ի հնոցն է բուն խնդիր, ի բաբելոնն տեղական պատահական։ Ի՚ստ այսմ կրշռեա և գնմանս. * Ա՚յդու Վ՚րիգորիոս ի քէրդի՝ ի քանաւ՝ ի խորվերապին։ ։ ։

Ա.Հա սեռականաս էնաոռոնէ՝ յատկացուցիչ է հայցա-
կանիդ՝ զոյց. որոյ առ ինքն քարշէ զնշանակութիւն, և
ցուցանէ թէ այս լոյս՝ ոչ է ծրագիր, աշաց հրոյ, կամ
ոչ է լոյս աստեղաց՝ արեւու՝ լուսնոյ, կամ գոհար ա-
կանց, այլ յատկացոյց թէ էնաոռոնէ լոյս է։ Ա.Յսպէս
ընտրեա և գնանաս։ * Ա.ուրան զձայն գինաղոյ տուն Ա.Յ
՚ի դրախտի. ‖ ծննդ. գ. 8։ ‖Ա.ր սեռական դերբայդ
գինաղոյ՝ յատկացուցիչ է հայցականիս՝ գձայն։ * Ա.Յաս-
կանջ մեռելոց խօսիմք։ ‖ Դէն. կ. 772։ ‖Ա.ր սեռական
ընդունելոյն դեռ ըստն, յատկացուցիչ է անուանն՝
յականջս։ * Ա.րաւարեցայ թիակաւք ՚ի մանկի ՚ի ծոռեո-
‖ յովհ. կ։ * Ա.՚ի ՚ի վերին երեսս՝ բարեխօսի բանս ա-
ռաջի դնել. . . տալա գործ գինաղոյ գործել. ‖ յր
զգործ Թշնամւոյ. Դէն. կ. 108։ * Ա.Հայ յաչաց էլինն.
‖ յր յաչաց Ա.յ. ա. Ռեռ. բ 15։ * Ա.անիկեաս զբանէդն՝
որոց աշակերտեցար՝ զշնորհաւորելն։ ‖ յր ծանիկեաս զնոյն
մարտաւիր բանիդն, որոց աշակերտեցար։ ‖ ըռ. ա. 4։
848 • Ա.սորբք գվկայս նկատելի են չորք։ Ա.ուաջին՝
միոյ անուան լինի բազում յատկացուցիչ։ Ա.նիծեալ՝
որ խոտորիցէ զնորաւունս եկին և որբոյ և այրւոյ.
‖ օրէնս. իմ. 17։ Ա.Հա յատկացուցիչ են երեք ածա-
կանքս՝ էլին և որբոյ և այրոյ, և յատկացեալ է միակ՝
զերաոռնոս. Ա.յսպէս են։ * Ա.ր մեր կիւր մտրմինն
ընդունի զհոգին զէնաոռոնէ, զհանճարոյ, զգերաոռնէ,
զածաղաոռնէ։ ‖ Ուէ. էսայ. ժա. 2։ * Ա.կեսցես և անց-
ցես ՚ի գլխոյ հաւատոց՝ ՚ի կատարէ ասնիցայ և հեր-
նոնէ. ‖ Երփ. գ. 8։
849 • Ա.ուրեք յատկացուցիչ միակ՝ և յատկացեալն
բազում։ պր * Ա.Հաս խնամտուիք և հանճար և ածաղաշ
տուիք ոնն. ‖ էսայ. լգ. 6։ Ա.Հա յատկացուցիչ միակ՝
գեաոռն, և յատկացեալք՝ էնաոռոնէ, հանճար, ածաղաշ
տուիք։ Ա.ստ այսմ * Ա.իմն և արմատ ոմն բարեբերձուեցի՝
խոնարհութեան է. ‖ Ուէ. կ. 383 * Ա.ր հաստարակ զքաղաքս
և զգեղս և զաւանս և զագարակս՝ այլ և զտունս
երբեմն քանզէնին. ‖ յովհ. կ։ Ա.ուր յատկացուցիչ
միայն՝ երբեմն, և յատկացեալ հայցականք հինգ։

850 · Իսկ երբեմն բազում անուանք՝ իրեարց յատ-
կացուցչաց և յատկացեալք · որ * ||ջ դադարեն մա-
ծանել զխոստովանի յառագաստ խաղաղութեան երկնաւոր
հարանարանի փեսայացեալ բանին · || ընդ ս. 45 · Ո՛հ
խաղաղութեն է յատկացուցիչ յաւետարանին. և երկնաւոր
հարանարանին՝ յատկացուցիչ խաղաղութեան. և փեսայացեալ
բանինն՝ յատկացուցիչ երկնաւոր հարանարանին : ||ասել
խաղաղութեն և երկնաւոր հարանարանին են յատկացուցիչ
և յատկացեալ · Ոմանք ասին * Զայն հաւաչանաց հե-
ծութեան սրտի՝ ողջոց ապաշխարից՝ քեզ վերընծայեմ: ||նոր · ա
* Ո՛ դատաւորիք երկանց անիծից նախանձորն ելոյծ ·
|| ղբ · ե · 43 · * Ո՛ կենցաղիս ծովու մեղանացո
ալեաց ընկղմողայ · || նոր · լե · 3 · * Ո՛ իշտ փրփրեն
զէ-էանդ զանչանդ զամօթ · || յոե · 13 ·

851 · Ո՛անօթ · ա · Հոգւավաճառ նախադիր յատկա-
ցելոյն՝ սովորաբար յարի առ նախադասն , եթէ յատ-
կացեալ իցէ , և եթէ յատկացուցիչն՝ բազմիցս կրկնի
առ երկաբանչիւրն , մանաւանդ թէ զբառ իմն միջանի
կեալ ունիցին · և Ո՛ի սակաւս Ո՛ի վէր յեռադասին · զորս
կշռակի փորձ առ յօրինական :

852 · Ք · Յատկացուցիչն նախադաս՝ զարտուղութեամբ
գայլ բառ ունելով ընդ միջ յատկացելոյն , վեմ
կալվէ զմ՛ ասացուածոյն · բայց գործ՝ յայնմի յար-
մարել է զնշանակութենն :

853 · Ա՛րկրորդ՝ յատկացուցիչն դնի ներգործութեամբ ,
և յատկացեալն ամիփոփի զօրութեամբ գուշակելի · որ * Ո՛նձ
պարտ է գործել · · · մինչ առուր կայ · || յովհ · ի · 4 ·
Ո՛հ յատկացուցիչս առաքն՝ լուսեւոյն ունի զնւր
յատկացեալ՝ լոյս · իբր ասել , * մինչ լոյս առուր կայ ,
Ո՛յսպէս գուշակելի և առքին · * Ո՛ւսաւանին որդին
Ո՛ի յամրորդւոյն հայցեր մաքրիլ յորդանանու · || ար ջրով
յորդանանու · ղբ 467 · * Ո՛ահոյ քառասնորդացն ա-
ւուրքն՝ ոչով և պաճուճեալ է · || ար աւուրքն սգոյ և տրտո-
մութեան : * Ո՛ւղ բառնելին է այդ սխալ , և ոչ Ո՛ի չէմարիտ
լուսոյն հոգւոյ · || ար հոգւոյ արուսեակին · ընդհ 59 · 188
* Ո՛ւյր յամպոյն զքո զորդին՝ էր դաւանեաց · || ար

որդի իւր · աբ · 516 ։

854 · Ա. յապիսեաց յառաւել ևս յայտնուի՝ յաւակա
ցելոյն հոլովակերպ յարի առ յաւակացուցիչն՝ յաւել
մամբ և դիմորոշ յօդիւմանանիշ իմն ցուցանել ըզ
ըզրուէբ յաւակացեալն · որ * ի ընդ երկոտասան սակա
ւի վկայորացն · ‖ յովհ · ի · 13 ։ Ա. հա նախդիրս ը, և
դիմորոշդ՝ ն՝ յարեալ առ յաւակացուցիչն հոգւոյ, ցու
ցանէ զլսելեացն յաւակացեալզ ընդհոգւոյ · փոխանակ
ասել * ընդհոգւոյ հոգւոյն · ոմ դնի (ի հոգ · ժէ · 20) ։
Ո. սոյն է տեսանել և յօրինակս · * Տուք զհոգւոյն՝
կայսեր, և զվէշն՝ Ա. յ · ‖ որ զպատկերն կայսեր, և
զպատկերն Ա. յ · ըմ · ի · 25 ։ * Խոտեաց զնաբլեացին,
և գովեաց զնաբլեանն · ‖ որ զպատասխորուին մարթայի,
և զլսողուին մարիամու · հէ · ըմ · 191 ։ * Ա. ինն ածէս
ցուք · · · ի Ա. ի պատուիրանէն, որ ի բերանս նոցա
խօսէր · զի եթէ ի Պօղոսին խօսէրատպա և ի Պետրոսին,
և յայլոց առաքելոց · ‖ որ ի բերանն Պօղոսի, ի բերանն
Պետրոսի, ի բերանս այլոց Ա. ռաբելոց · հէ · ա · 584 ։
* Ա. յապիսի էին ոգիք նոցին · քան յանձանց բարիս՝
յընկերացն առաւել իմն գոհանային · ‖ որ ի բարիսն
ընկերացն · հէ · եաց · իե · 1 ։ * Խազուամբ ի վարդապե
տաց · · · մեհենեցին զջուրն ի մկրտութէ խորհուրդ,
և զարիւնն ի ճաշկինն · ‖ որ ի խորհուրդ ճաշակման
այն է՝ Հաղորդութէ · ընդհ · 127 ։ Ա. յս ոճ է վեմ
շարամանութէ ։

855 · Երրորդ՝ յաւակացուցիչն պարառութէ իմն հա
մաձայնի յաւակացելոյն ի գործիական և սկզբնական
հոլովս յաձախակի, և ուրեք յուղղականն · որ * Ա՝ ին
նորդաւ սիրով ի մեզ բնակէ (Ա. յ) · հէ · ա · 721 ։
Ա՝ ուր յաւակացուցիչդ սիրով և յաւակացեալն ինքնորդա
էն համաձայն գործիական · իբր ասէ՝ միջնորդաւ
սիրոյ ։ Ի սա այսմ և սոր ին · * Ո. ճնեաւն յամենայնք
յորովայնէ յանարատ ի հոգւոյն օրհնեցէք · ‖ որ յորո
վայնէ կուսին · շար · 87 ։ * Ա. յս զձայն իբր ի կարկուտ
և ի կայծակունս հաւ · ‖ որ հրոյ·ասղ ժէ · 15 ։ * Խնդրեն
առ ի նմանէ ձեռնարկ հաւատոյ նմանելի · ‖ որ հաւատոյ·

* Ի նդ հրեշտական դասակցելով պարս · || ՚ի ՚ը հրեշտա
կացն պարս · յովհ · ա · * Արձն ի հայ բարբառ՝ կորուստ ·
՚ի ՚ի բարբառ հայոց · յայտ · թ · 11 · * Ի րդարև ՚ա՛ՀՃ
որդի էս · || ՚ի ՚ա՛յ որդիս եղիցէ՝ ձեզ հայդարձ · * Ի ուել երբ
նիկանովրայ՝ զբանդն տալաբ · || ՚ի զքաջուն արանցն ·
է · նախ · ժ · 18 · || Ուր յատկացուցիչն պահէր զնախադիրն զ
856 · Ի րբեմն փոխադրուի · այս է՝ յատկացուցիչն
՚ի հոլով յատկացեալոյ, և յատկացեալն ՚ի հոլով յատ
կացուցչին · ար * Ի վհմամբ ծերպի զերծել · || ՚ի ծեր
պիս վհի · յովհ · ա · * Ի ՚ի ինչ մահացեալ հոգիս նոյ
նալ մեղաց · || ՚ի մեղաց մարմնոյս · նար · չէ · 3 · * Ի սա
խնաւանց սիրոյն իւրոյ՝ զնեղուի հանդիսիցն անցաւոր
արար · || ՚ի վանդիս նեղուցեն · յաշաղ · 175 · * Ի սեղ
ծանել զմարդն հող յերկրէ · || ՚ի ՚ի հողջ երկրի ·
ափալ · 115 · * Ո՞ նորայն՝ իւրովքն տուժեաց կրից
տաժանմամբ · || նար · ժ · 1 · Ուր էրովէ ածականն
յատկացուցչիս էրէց՝ եդեալ է գործականն ըստ յատկա
ցեալոյն պաճանումբ, իբր ասել՝ պաճանումբ էրէց էրոյ ·
Ա՛յս փոխադրուիք՝ են ոմ՛ որ թերին շարադրուե քաղա
վարժից համարձակելի ·
857 · Ո րորոյդ ըստ քառակի զուգադրուե անուանց
լինի յատկացուցիչ և յատկացեալն Ա՛յականն·
ար * Ա՛կիզքն էնասոսե երկիւղ՝ն · || առաւ · ա · 7 ·
* Ա՛յականն յատկացուցիչ ածականի · ար * Ո՞ չիմարս
ալեւոյին ընտրեաց Ա՛Ջ · || ա · կոր · ա · 27 ·
858 · Ա՛ծականն ածականի · ար * Ի արեկամք ծածա
ռոնց բազուսիք · || առաւ · ժ · 20 · * Ա՛ծականն յատկա
ցուցիչ գոյականի · ար * Ի նոսոնոյ աչք ՚ի գլխոյ իւրում·
ժողբ · 14 · || Ա՛յ զգուշալի՝ յատկացուցիչ ասել զվերջա
լոմս * Ո՞ նորհեաց զմարմինն՝ յովսեփայ · նար · ժ · 45 ·

Գ՚ԼՈՒԽ Ի՛.

859 · Ա՛նդրադարձ անուանց լինի ըստ եղանակի
նշանակութեցն ներգործուե և էուե ·
Ա՛նուանք նշանակիչք էուե կամ որպիսուե՝ զանազան

եղանակաւ առնուն զինդիր յայլ եւ յայլ հոլովս, զոր աւանդելուննիմբ ՚ի Հօդուածս ·

860 · Ի նուանքն՝ որ ունին զյատմնորսի ներգոր՝ ծուխն՝ գոյականք եւ ածականք վաստնին յերկու · Ա՚ի՝ արմատք բայից (327), ոյ՝ Ի՚ծիշ, գիր, գոբծա որ, ծոպվ, խոան, խնդիր, հեղի, ևն · Ա՚եան՝ բայա ծանցեալք · ոյ՝ Ի՚ղխուն, երկրպագու, ղորհուրդ, ընկերացող, խնամալի, ծնունդ, ճաշակող, յորսի, ևն (148) · Այնք ամենեքին ակնարկեն առ սեռս բայից՝ ըստ որս ունին զյատմնորսի, ըստ որոց յորջորջին՝ Ի՚ղնուածիչ, Ներգործական, կամ Ի՚ստանաւոր էրսոբեան, չէզոք, և ախորժեն զոգուն խնդիրս · Ի՚ստի զինդրատուէ բայից հատարակաբար նախատեկրյց բանք և ծանօ թութիւնք՝ վերածելի են և առ այսոսիկ ·

861 · Ա՚նանօթ · ա՚ Ի՚նչնակիչք Ներգործուէ գոյա կանք՝ ՚ի հոլովիլն ունին զջորսի դերբայի (797) · իսկ ուղղականք և ածականք հանգետ են յանգելոց ՚ի ՚ա, է, է ա, ի · ապա և յայսոսիկ եղերեալ բայածա կանք (485)՝ կորգին աստանօր ըստ սեռիցն յօդ ուած առ յօդուածս ·

Յօդուած ա ·

Ո՞ է ինդիր սեռ ՚ի Ներգործական բայանոանց ·

862 · Ի՚նուննն իրրև Ներգործական նշանակող՝ առնու զինդիր սեռի ՚ի հոլոիլ սեռական (696) · ար * Ի՚ատարեցուցանէր զարտասուս քերցն՝ յարուբ եղբօրն · ‖ ընդ · 121 · Ի՚նա գոյական՝ բայ անունս չորս՝ իրր Ներգործական դերբայ առեալ է խնդիր սեռի զսեռականդ՝ եղբօրն · փոխանակ առելոյ՝ չորս-ցանելով զերկիցն · Ի՚սկեալ են և օ րինակքս · * Ի՚ՏԼ իւղ օծեսցէ երախայիցն ՚ի օրհնուեր քահանայից, և այլ հիւանդաց, և այլ վախճանելոցն · ‖ ՚ի օծելոյ զերախայսն՝ զհիւանդսն և զվախճանեալսն · Դ · Կ 108 · * Հարկաւոր պիտոյիցն կարօտ են ՚ի մարմնոյ

Թող թէ պայծառութեանէ եկեղեցւոյ ի խնդիր • || յր ի խնդրել զպայծառութենէ եկեղեցւոյ • ընդ 49 • * Ի ծիլն ախտացելոյս • • • պղտորելի մեղաւք գրաւելոյս • || յր քաշկող, ապատիչ • նար • իմ 1 • * Զանն անեղական ջէնէն էից գոյացուեց՝ անձառաբար ծնար • || յր զէ գոյացուչին գոյուեց էից • շար • 154 • * Տալ գործաւորաց գործոյն • || ր • խոտ • ժէ 15 • Այր ածականն գործոյ՝ առեալ՝ ունի սեռի խնդիր զսեռականս՝ գործոյն, իբր ասել՝ * գործոյդ չէ գործն • Ի յայտ էն • * Անչնաջոփ առնէ հօրն հաւասարութէ • || յր ի սկզբանէ ժառանգող զհաւասարութէն հօրն • նար • լէ 5 • * Չհամարտուէն սէրոջդ արժան է՝ ոչ սովորութէ ծառայել ոչ տգէտ • || ընդ • 123 • Ի չհայ բայածականդ սէրոջդ՝ առ խընդիր սեռի զսեռականս՝ ճշմարտութէն, իբր ասել՝ * սիրողդ զճշմարտութէն • Ի սա այսմ և հետևեալքդ • * Ի ոչ ոչ ոչ

865 · Խոկ սեռականն՝ որում չյարմարի ներգործուիլ ինչ, և ցուցանէ զսեփհականուի իրի իմիք ևս որպ ևս, այն է պարզ յատկացուցիչ · որ կոչեսն Ի. Յ · յայզի է նանաւսէի · որդի գաւթի · զ Ըշխ յովհաննու · շնորհաւք Քրիստոսէի · հոդ լերին · չուր ծովու · տերև ձէթոյ , ևն ·

866 · Ի. յս սեռական խնդիր ուրեք դնի ՚ի հոլովին հայցական՝ որ զնշանակուին ունի, ոչ ցուցաք ՚ի (862) մէնուին օրինիցն · յառաքեացուք և ՚ի գլոց · որ * ( ) րէ նակ անօրինակ ծննդեանն որդւոյ՝ ոչ այլ ինչ է, բայց որ ՚ի մէզ մնացա ծնունդ զբան · || ընդ · 9 · Ի. հա՛ ներ գործական անունդ ծնոնդ՝ առեալ է խնդիր իր սեռի հայցականա՝ զբան · իբր առել՝ * մնաց մերոց ծնանիլ զբան · || Ի. յայեա է տեսանել և՚ի նեբլոյ օրինակս · || * շտանայիս սակս սաստիկ սրոյն Կոպրեան զբան · || ՚ի կոտորելոյ զբան · յովհ · Ա · * Ի. ընդ ամենայն ծին · · · հոդւաբարձացն սասՋարբ՚ն՝ զ ՚ի յոյզս յուսոյն՝ գթացեալ ողորմեցար · ՚ի տէզի արիւնելով զ ՚ի յոյզս յուսոյն նոր · լեր · * Ձ՚ուղեցան մնախանք ՚ի վէր սրբոյն՝ Կոպանոյ զնոսա · || ՚ի կապելով զնա · յովհ · Ա · * Տացուք սիրաբար սէրպղէտ զնմասուն է · || ընդ · 82 · * Հօրդ եմնանուէլի՝ զբեզ սաւէլ · || նոր · լէ · 4 · * Ի. մբարիշտք · · · զնոր մեր Ձ՚ն Վ՚ս սրպտելէ · · || ՚ի ուրացողք · յովհ · Բ · 4 · * Ո՚ր չէ ճաՋեւէլ կամ գէրէվ · || նոր · խե · 2 · * Ի. տուն զարձաթն · · · ՚ի ձեռս գործէլեաց զգործս կահու տանն ասն · || ՚ի գործոզաց · Բ · նախ · ժբ · 11 ·

867 · Ա՚ւրեք անորժեն յայլ եայլ հոլովս (694·695) · Ո՚ր * Հոգւոյն հայհոյուի մի՛ խոզի · || նախ · ժբ · 31 · Ա՚ւր ներգործական գոյականդ հայհոյուե՝ իբր ինքն դիր սեռի ունի զպատմականս՝ զհոգւոյն · ոչ դնի , * Ա՚ր չՀոգեէն ՚ի հայհոյեցէ , մի՛ թողցի · || ընդ · ժբ · 10 · Ի. յայեա և սորին · * Վ՚րէ ասպա թուղթ (առ ՚ն՚ն Ա՚ասւոց) նախ ներբողէն զնմանէ · || ՚ի ներբողեալ զնա · յովհ · Ա · * Հայցեմք ՚ի ծաղկազարդ յայսմ սեզա նոյ · || ՚ի զայս սեզան · նոր · չէլոտ · * Ա՚ատուցուք պատարագ օրհնուե · · · զպտուղ շրթանց խոստովանելոց անուն նր · || ՚ի խոստովանողաց զանուն նր · էբ · ժբ · 15 ·

* Ոչ թէ ոչ · · · առնէ զինքն սնոյին պաշտօնեայ և երկրպա-
գու · ոչ յաղթողին կախարդ ոչ ինքն · || ՅՀ երկրպա-
գող · ընդդ · 76 · * Որ եկիր ի դէմ առ մարդ կան · || ՅՀ ի փրկել զաղգս մարդ կան · ընդդ · 343 · * Նշան
յաղթութեան ընդդ դէմ անեւոյթի Հշնամւոյն · || ՅՀ յաղթե
ցայ զանեւոյթի Հշնամին · ընդդ · 572 ·

Յօդուած Բ ·

Ո՞ր Հարց Խնդիր սեռի Հրաւորական նշանակչաց ·

868 · Հրաւորականի նշանակ անուանք՝ ըստ բայիցն առնուն խնդիր սեռի ի հոլով սկզբնական· զի * Ո՞վ Հոգւոյ բղխումն և ելումն և արտաքս առա-
քումն ի Հօրէ անձառաբար · || ընդդ · 114 · Նոյնպէս Հրաւորական գոյականս առաւելուն՝ ունին խնդիր սեռի զսկզբնականդ՝ ի հոլէ · իբր ասել՝ * առաւելն ի Հօրէ ·
Ո՞ այն է սեռանալ և ի սոսին · * Ուրաքանչիւր գե-
ղոց եղեցիկ ՅՈՅ · || ՅՀ գովիլ · ա · Հոգն · ի · 5 · * Նման
ինձին առ ի մարդկանէ գաւառն · · · Հակառակ են փառացն ՅՈՅ · || ՅՀ անձին փառաւորիլն ի մարդ-
կանէ · ընդդ · 44 · * Ո՞ Հոգւոյն յանձն առեր ի զինա-
ւորին · || ՅՀ զհոգին · շար · 370 · * Ո՞ առողջ զմիայնակ
ծնողդ յանկնկնին ծոցոյն · || ՅՀ ծնեալդ · նաբ · Հոդ · 2 ·
* Փրփուր անուանէ զառ ի չարեացն գործս · || ՅՀ ըզ
գործեցեալս · Ռէ · 810 · * Ո՞ատուիք եղեցին վէրա-
սուէ ի ձեռն · || ՅՀ վիրաւորեալք · Եսայ · կղ · 16 ·
* Ո՞րոշեաւն ի միոյ քահանայէ՝ և առ քահանայա-
կիցք · · · ի բաց որոշեցեն · || ընդդ · 6 · Ոչ Հա բայ
ածական ընդունելովն ըզորոշեաւն՝ առ խնդիր սեռի զսկզբնականդ՝ ի միոյ Հահանայէ · իբր ասել՝ * զմարդ-
որոշեցեալ ի միոյ քահանայէ · * Ո՞ր···եր գրիչ յաղթ
ղակ օրինացն մովսէսի պատուոյ ՅՈՅ իելն · ա · Ելք · ը ·
* Որ խոստացար լինիլ ընդ մեզ մինչ ի կատարած՝
անանձնապէտդ ի քէն վարձողդ · շար · 690 · Որ
վարձողդն՝ որպէս կրաւորական վարձեցելոյ՝ ունի
խնդիր սեռի զսկզբնականդ ի Հէն ·

869 · Արբեցին վայելուչ ևս՝ի սեռական հոլով՝ ուր քեք և՝ի գործիական փոխան սկզբնականի· ար * Ուղիս ՚ըն օր՝ անքննաբար, առող յորդաց անձամաբար· || այ բղխեալ՝ի հօրէ · ղար · 436 · * Արբ քեղ միայնոյ պատճառիդ, և միոյդ՝ի միոյ պատճառէ, և ունողիդ ղպատճառ միոյ · || ղպատճառիլ՝ ծագիլ՝ սկզբնաւորիլ՝ի միոյ · նար · լբ · 4 · * Արղև նա նախաս դրացեաց իւրոց · || այ նախատեալ՝ի դրացեաց · ասղ · ձբ · 42 · * Հա վէրս՝ սրոյ · || այ վիրաւորեալք՝ի սրոյ · երէ · ժբ · 18 · * Ուղեցեալ պաշտպանողիդ, և *ուեցեալ հնարաւորիդ · || այ՝ի պաշտպանողէդ, ՚ի հնարաւորէդ · * Հուրբ ՚ի ՚ըլեալն՝ և զհողմով հոսեալն՝ և զժանեօք գազանաց ծախեալն · · · անպակաս յարուցանես · || այ զնիւթեալն՝ի հրոյ, զհոսեալն՝ի հողմոյ · նար · ՟ծ · 3 · ղ · 2 · (704)

870 · Նանօթ · Առքս ըստ խնդիր յարմարին յատկացուցչի · զի կրաւորականի սեռի խնդիրն ցուցանէ զներգործողն, և բայանուանց յատկացուցիչն՝ զսեր գործոյն (701 · 703 · 864) · ասյս զայսպիսի սեռական նաց ասել և յատկացուցիչ՝ իշխեն նորաւարժք· բայց ՚ի սեռականէ՝ որ ներգործականի նշանակիչացն են սեռի խնդիր ·

Յօդուած ՁԲ ·

Ո՞րքան է խնդիր բնութ Բայականաց ·

871 · Մի նուանք՝ որ ներգործականի և կրաւորականի են նշանակիչք, ՚ի գերադրական շարադրութ առնուն և զխնդիր բնութ ըստ բայիցն (707 · 722) · ահա ՚ի ներքնաշարդ ըստ իւրաքանչիւր հոլովոյ ·

872 · Ուղղական · ար * Խնկիս · · · յերանաւորն դառանութ պետրոսի՝ օծեալ միայն որդի Ա՚Ա · || նար · ղՁ · 13 · Այս ներգործական գոյականս ՚ի ասանոնէ՝ առ բուն խնդիր բնութ զուղղականդ՝ ուրէ · իբր ասել՝ · յերանաւոր դասանէցն պետրոսի՝ ուրէ Ա՚Ա · * Ոգիք · · · անուանեցեալքն շահ շահ · յովհ · ա ·

Աւր կրաւորական բայանուանն անուանեցաւնն՝ ունի բուն խնդիր զուղականդ՝ ըհն ըհ։ փոխանակ ասելոյ՝ * Ողաթ այնմ՝ որ անուաներ ըհն ըհ։ Կամ այսմ տեսանել և՛ի հետեւեալսդ։ * Օ՜ո։ ։ ։ արձակեցից ձեզ զբեսա բարեբաս՝ եթէ զի՞նչ զանուանեն ասելոյ՝ զի՞նչ։ ։ Ասի։ 17։ Կամ կրաւորական ընդունելոյն զանուանելն՝ առ բուն խնդիր զուղականդ՝ զի՞նչ։ * Կամ հայեցական տոհմին շաւաւիղք տեսանողք անուանակոչեսցէ։ ։ Այ տեսանող անուանեալք։ Նար։ լէ։ 4 * Կամ տիրապես Ձ՛ի խոտովնազգացս զնա՝ ոչ է ասելն՝ ի։ ։ ։ կերակուրն և յըմպելիսն ծախումն ասելականաւ։ ։ Այ Ձ՛ի դաւանողացս։ ընդհ։ 265։ 873։ Վարձիական։ պր * Կարկեացք զբերանս այնոցիկ, որք տեսուն բնուեցին հոգւոյ աչօք՝ և անձնաւորութեամբ յատկութի՛ն ներքս ածեն։ ։ ընդհ։ 163։ Աւր աշխոյն է գործիական բուն խնդիր տեսո՛ւիքըդ ասել՝ * Աւր հոգւոյ աչօք տեսանելոյ բնուեցին՝ ի մէջ բերն և զյատկութի՛ն անձնաւորութե՛ն։ Պարծաս որդւոյ հայրութի՛ք, այլ ոչ նախադրութի՛ք ։ Այ պատճառող հայրութի՛ք, այս է՝ ծնողութի՛ք։ Նար։ իը։ 5։ * Վնասումն ի հօրէ անձամբ ծննդեամբ։ ։ շար։ 449։ Աւր գործիականդ ծննդեամբ՝ երկրորդական խնդիր է կրաւորական անուանն՝ ծագումն, այ ծագելոյ * Ընդունելութի՛ք ջերմութի՛ք ջեռուցանող։ ։ Նար։ ձա։ 3։ * Օ՜ վեղօք դատապարտել անձն իմ ի՛մահ՝ նորագեա։ ։ * Չանելով զբնութի՛ք անպանելին։ ։ շար։ 45։ 81։ 874։ Պարտականն։ պր * Աւրոյ զգեստն է լոյս փառաց, իբրև զօթոց զինքեամբ արկած։ ։ շար։ 306։ Աւր աբլուծն ունի յարմարական խնդիր զպարտականս՝ զինեալ։ Ա՛յսպէս * Այհար զերդումն չպարտեսցի վերադրել զիշխան կառացն։ ։ ։ Բոփ։ ը։ 21։ 875։ Պատմական։ պր * Ա՛ն ամ՝ ոչ ինչ ոսկւոյ զինէն։ ։ ։ Համարիմ զանձն երանելի։ գործ։ իզ։ 2։ * Պատահեցի նովին աւր ձեռօք զձեռնագրելոյն զինէն ։ ։ ։ յովհ։ ա։ Աւր կրկին պատմականքս զինէն՝ բուն խնդիր են բայանուանցն՝ ոչ ինչ ոսկւոյ

ԿԱՐԾԵՑՈՒԱԾՔ • ՅՈՐ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԼԷՆ ԿԱՐԾԵԼՈՎ • ԱՅԼԱՆԱՑՆ ԻՐԱՂԱԲԵՐԻՑ ԿԵՆԱՑ ՀԱՐՈՒԱ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՒԱՑՆ • || ՅՈՐ ՔԱՐՈԶԻՉՔ՝ ՎՐԱ ԿԵՆԴԱՆՈՒԱՑՆ • ՇԴ • 614 • ✻ ԱՀՈՒ ԲԱՂՄԱՊԱՏՈՒԱ ՈՉ ԳՏԱՆԷՔԻՆ ՀՆԱՐԱՆՔ • || ՅՈՐ ԲԱՂԲԱՂԵԼ ԻՆՉ • ՅՈՎՀ • Ա • 876 • ԱՀԿԱԼԱԿԱՆ • ՈՐ ✻ ԱԱ ԵՑ ՀԱՐԻՒԲ ԱՄԱՒԱԼԻՆ ԵՂԵԼՈՑ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑ ԲԱԺԱՆՆՈՒՆ Ի ՄԻՄԵԱՆՑ ԱՆԴԱՄՈՑՆ ՎՀԻ • || ԸՆԴՀ • 107 • ԱՈՒՐ ԳՈՑԱԿԱՆԱ ԲԱԺԱՆՈՒՆՆ՝ ՈՒՆԻ ԲՈՒՆ ԽՆԴԻՐ ՀԱԿԱԶՆԱԿԱՆԴ Ի ԻՒՐՄԱՆՑ • ✻ ԱՈԾՈՒՆ ԻՆՁ Ի ԿԱՊԱՐԱՆԱՀՆ ԼԻՆԻՑԻ • || ՅՈՐ ԼՈՒԾԱՆԻԼ • ՅՈՎՀ • Ա • ✻ ՀՈՒՑԱԱ ՄԵՂ • • ԲՐՈՒՈՒ Ի ՄՂՐՈՒԱՆ ԷՒՆԱՆ Ի ՄԵՌԵԼՈՑ • || ՅՈՐ ՓՐԿԻՉ ԿԵՑՈՒՑԻՉ • ԸՆԴՀ • 162 • ✻ ՀՆԱՊԱԿԱՆԱ ԲԱՐ ՀՈՂԻՄ ԶՀՕՐԵՔՕՐԵԱՅՆ Ի ԹԱՂՄԱՆԵ • || ՅՈՐ ԿՈՉԵԼՈՎ • (710) • ✻ ԱՈՐ ՅԱՆԵԻՑ ԱՏԵՂԾՈՂ ԳՅԻՑ • ՇԴ • 259 • 785 • ԱՈՐ ՍԿԶԲՆԱԿԱՆԱՍ ՅԱՆԵԷՑ ԲՆՈՒԵ ԽՆԴԻՐ Ե ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ԲԱՅԱԾԱԿԱՆԻՆԴ • ԱՏԵՂԾՈՂ • ՀՀ ՆՈՐՀԵԱ ԼԻՆԵՐ ԲՂԱՅԱ Ի ՔԵՆ՝ ԶԱՒԱՆԱՅԱՂԹ ԶՕՐՈՒԵ ՅԵ ԼՍԱՀՆ ՔՈ • ՇԴ • 192 • ✻ ՀԴԱԱ Ի ՇԻՐՄԻ ԱՆՈՒՂԼԻԼ ՅԱՀՅՈՒԵՆ • || ՆԱՐ • ԼԲ • 5 • 877 • ԱԽԱԴՐԻԱ ԱՐԱԿԱՆ • ՈՐ ✻ ՕՀԵՒԱ • • • ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆՔ ՅԱՂՕԹԱ՝ ՍՐԲԵՑԱՒՔ • || ՎԿ • 199 • ԱՈՐ ՄԸ ԲԱԿԱՆԴ ՅՈՂՆԱ՝ ԲՈՒՆ ԽՆԴԻՐ Ե ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆԴ՝ ՀԱՒԵՔՑԻՄԻՔ • || ՅՈՐ ՀԱՄԲԱՌՆԱԼՈՎ ՅԱՂՕԹԱ • ՕՍՈՆ Ե ՏԵՍԱՆԵԼ և ՅՕՐԻՆԱԿԱԴ • ✻ ԱՒ ՆԵՐՔՈ ԵՒՈՒԱ ԹՇՆԱՄՈՒԻՆ ՍՆՈՏԻԱԲԱՐՈՒԲ ԱՊԱՏԱՒԱՆՕՔ՝ ԸՍՏ ԱՆՈՐ և ԶԱՌ Ի ՎԱՅՐ ՀՈՂՎԱՆԻ ԿԱՄԱՑ ՄԱՐԴԿԱՆ Ի ՅԱՐՈՒԻՆ • || ՅՈՐ ԸՍՏ ՀՈՂՎԵԼՈՑ Ի ՅԱՐՈՒԹԻՆ • ✻ ԱՀ ՎՐ Ի ԲԱԺԱԿԻՆ ԱՐԿԱՆԵԼՈՑ՝ ԵՒ ՋՈՐՆ ՎԱՏԻՆ ԸՆԴ ԱՐԵԱՆՆ, ԱՅԼ ՎՐ Ի ՄԱՀՆ ՎՀԻ ՆԻՐՈՒԵ ԽՈՐՀՈՒԴՈՑ • || ՅՈՐ ՄԿՐՏԵԼՈՑ Ի ՄԱՀՆ ՎՀԻ • ԸՆԴՀ • 168 • 126 • ✻ ՅՅԵԼՈՒ ՄԵՂԱՒՈՐԱՑ ՈՐԱՍ ՑԵԼՈՑ Ի ԲԱՆԱՍԱՐԻՈՒԷՆ Ի ԽԱՒԱՐԱՅԻՆ ՆՐ ԿԱՄՆ • || ՇԴ • 660 • ✻ ՀԱ ԿՐԱՒՈՐԱԿԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԻ ՈՐԱՑՑԵԼՈՑՆ՝ ՈՒՆԻ ԽՆԴԻՐ ՍԵՒԻ ՀԱԿԱԶՆԱԿԱՆԱՆ Ի ԲԱՆԱՍՐԿՈՒԷՆ, և ԲՈՒՆ՝ Ի ԽԱՒԱՐԱՅԻՆ ԿԱՄՆ • ✻ ԱԻՈՂԻՆ ՀԱՆՁՆ ԻՄ Ի ԿՈ ԲՈՒԱՆ • || ՅՈՐ ՈՐԱՑՈՂԻՆ • ✻ ՂՈՐԾԻ • • • ՀՈԳՒՈՑՆ ՀՀ ԱԱ ՄԵՂ • || ՆԱՐ • Ի • 1 • ՂԼ • 8 •

878 • Ա Երջահոլով տրական • ՈՐ * Պատարագ Յ՝ հոգի խոնարհ • ասղ • Ճ • 19 • Ա՝ւր վերջահոլովի ՀՀ՝ բուն խնդիր է պատարագ • Յ՝ զպատ ուէր երկոտասանից աշակերտացն իւրոց • Յ՝ զպատուիրելն • նոտ • ժա • 1 • * Վնասն ածատուր բարեաց մեզ պահմանո՛ • աղօթքն են • Յ՝ պատճառողք մեզ զնծատուր բարիս • ռէ • Ա • 833 • * Պարզերե՛ս կացնիք առաջի աւանդողին մեզ զտաղանդ պատուիրանին • ‖ ընդհ • 46 • Ա՝ւր ներգործական բայանուանդ ասան դողին՝ ունի բուն խնդիր զվերջահոլովս՝ Յ՝ եղ • • 9 • * Յ՝մենից էպղխէ զհօրն պարգեւս • ‖ նոտ • ըՃ • 9 • * Ո՝ՀԷք չաստանդէաւն մեզ Ի՝ նըչ Ա՝ըիդորէ՝ անփութո խելն պահեցաք • ‖ ընդհ • 128 •

879 • Ա՝երդոյական • ՈՐ * Հիացեալ պետուէց երկնից՝ ընդ թաղումն ոն Ի՝ նոր գերեզմանի • ‖ ղաւ • 297 • Յ՝հա ներգոյականդ Ի՝ նոր գերեզմանի՝ բուն խնդիր է կրաւորական անուանս՝ Բաղաւն • Յ՝ թաղեալ լինիլ • * Ո՝չարան պատժեալ՝ գործակիցք՝ Ջրովք ասպնջիք յանդունդս • ‖ Յ՝ սուզելով • ղաւ • 277 • * Տացե նոյ դրոշմ յայու ձեռին • ‖ Յ՝ դրոշմեսցէ • յայտ • ժԲ • 16 • * Ա՝ննդեաւիք ոչ կուսին յայրն ըեթղեհէմ • ‖ Յ՝ ծնա նելով • ղաւ • 237 • (712) * Հինչ վերջացաւ լինել ձեռնեերէց դասողսդն զքեզ Ի՝ խաչին • ‖ * Ի՝հաւորն առեհի յօդանիչ իրաւամբք զմնատակարարուէին՝ որ առ մեզ • ‖ նոտ • ծՃ • 1 • ձե 2 • * Ա՝յմեն ես աղբիւրե երկնից գանձի ծածկելոյ յագաւարակի • ‖ նոտ • ժԲ • 44 • Ա՝ւր կրաւորականս ծածկելոյ՝ ունի բուն խնդիր զներգոյա կանդ՝ յափաչուէ • Յ՝ յայտնեալն էր • * Կոտսովան լեր • • • զանգրելոց ղիւտուց՝ իբր ընկալելոյ տէսողին Ի՝ յար ձան մանգնեստիս վնմի • ‖ նոտ • խԲ • 1 • * Ո՝անիմանալին Ի՝ յէուԼԲ • ‖ ղաւ • 143 •

880 • Ա՝խագրուԼ • ՈՐ * Խնդրեցեր զԲողուի Ի՝ մէր քո քարաձիգ ժողովոյն • ‖ ղաւ • 103 • Ա՝ւր բայածա կանդ հապաչէփ՝ ներգործական նշանակուԼ առ յար մարական խնդիր՝ Ի՝ վերայ ո՛ • իբր ասէ՝ Խնդրե ցեր զԲողուի ժողովոյն՝ որ չէաբէնա յԷկէն ա՛ էզ։

Ի սա այսմ ետն։ * Ի բեր զմուռս խառն ընդ հոլուհա. || յի խառնեալ·յովհ·ժի·39։ * Լոյն և միածին, զի ոչ այլ ոք յառաջ քան զնա՝ կամ յետ նորա ծնանէր հօր։ || յի ծնեալ՝ի հօրէ·ընդ·114։ * Կղեմէս·ի վերոյ մեծաց՝ խրատեցեր զմարդ։ || յի կշտամբելով·ասէր 12 * Նմուռաց չէ նմանի առաջի Աստ՝ի օգնական լեր ոտն զոցս։ || յի յիշելով·ղր·90։ * Խրատ առանց չար դիմանուշ՝ մոլար է։ || յի խրատել·առակ·ժ·17։ * Հմայիրս ըստ Ա.Յ խոնարհ՝ այն է, որ ոչ՝ի նախանձ սիրեն տրամի և զայրանայ, և ոչ՝ի գովելոյն ուրախանայ և փուռորի։ || յի ըստ Ա.Յ խոնարհ·գէ·կ·168 * Իբր պէտք վերնում վճակին՝ առանց յետնոցն մը տաժանէ։ || նար·ձբ·4։ * Ա.ղօթքն (է)···զՅ ընդ մարդկան հաշտեցուցիչ։ || գէ·կ·188։

188·Հայանութիւնք՝ ի վեմ շարագրութիւն զայլ և այլ խնդիրս ախորժեն։ ՚ա * Իբր զձկնով պահանջումն առաքեն սակի՝ ի բերանոյ կիսին։ || նար·խե 1։ Ա.Հայ պահանջումն՝ ներգործական նշանակութիւն ունի զպէս պէս խնդիրս·սեռի՝ զսեռականս առնէ·բուն՝ զսկզբնա կանդ՝ի բերանոյ կիսին։ պատասխանի՝ զգործ իսկանն ճշդով·ոչ թէ ասել՝ * իբր ձկնէդ պահանջէն զառ առ՝ պէրին, ևն։ * Լուծարան բարւոք հաւաքման փոյթ ընկ ծայիւք՝ի յարկին օրհնուէ։ || նար·ղբ 3։ Ա.Որ բազա նուն նուչաբանն՝ունի բուն խնդիր զգործականս՝ի յոյնն՝ պատասխանի՝ զգործ իսկանդ ընկեցիս·։ փոխան ա սելոյ՝ * փոյթ ընծայիւք նուչ·։ ։ ։ ՝ի յոյնն, ևն։ * փոյթ ընծայիւք նուչ·։ ։ ։ ՝ի յոյնն, ևն։ * Որ հնկերին զձագուն լուսոյ մեծին՝ի հօրէ մեզ՝ի փրկուիլ։ || ղբ·41։ Ա.Հա կրաւորական բազա նուն՝ն զձագունն՝ առ խնդիր սեռի՝ ի հօրէ, երկ րորդական՝ ինչ, և պատճառական պատասխանի՝ ի ինչ։ ։ ։ Նախակարգ բանս յաշխարհիկ, տեսս և՝ի յայլոյդ խնդրատուիչս։

882 • Հ եղբայր նշանակիչ անուանք գոյականք և բայածականք՝ ըստ բայիցն կամին միայն զբնութե խնդիրս • որոց ցոյցք ըստ հոլովոցն կարդին աւասիկ • ‖ Ուղղականն՝ ի յոյժ սակաւս , և յաւէտ եւ ամենայն բայից ածանցք • որ * Ա՛ղաչանօք առաքելոցն՝ փոխ յարութե մեռելոց եղելոց • ‖ ըստ • 789 • Ա՛հա բայածական եղելոցն՝ առ բուն խնդիր զուղղականդ՝ փոխ։

883 • Կործիական • որ * Ա՛ւր համարեալ զմահ քրիստոսի՛ զքեզ՝ քան զկեանս խղճիւ • ‖ յովհ • կ • ‖ Ա՛ւր չեղբայր նշանակ գոյականք՝ զիմոն ունի բուն խնդիր զգործիականս՝ ձկնաբե , և զկեանս՝ առ երկրորդական զգործիականն՝ խոշոր • իբր ասել՝ * Ա՛ւր համարէին զնե՛ռանէն քաջութե՛ քան զկեանն խղճիւ • Ո՞յն է առ սանել և՛ի յայտնութ • * ‖ Եգեւեանն սրտմտեցեալ • • • եղև առանոյղ հոգւով կենդանին։ ‖ յր կենդանացեալն ըստ • 237 • * Հպատակեսցե՛ հեծութե և արտասուաւք՝ զի՛ ի մարդիկ խոնարհեցո՛ ցանե • ‖ յր սպասխարելն • ես • կ • 530 • Արդարե՛ աջակցեցար հոգւով ‖ յր աղքատացեալդ • ըստ • ղ • 20 • * Հանդերձեալն և անմահ սեպհականութեան • ‖ յր անկորնչելի , և անթառամ գեղի • նար • լէ • 5 • * Ցայտատեղոյն յորովայնի հոգւով՝ ի ծննդեանն Քրի՛ (ոսկերով զհիւանդ) գովեցեալ զաբեր • ‖ ըստ • 337 • Ա՛հա չեղբայր բայածական խոյակեղեցւոյն՝ առ զերիս խնդիրս • յր զգործիականս հոգւով՝ բուն՝ ներգոյական յորովայնին՝ երկրորդական • և՛ի ծննդեանն՝ ժամանակական պատահական • * Ա՛ռաւ • • • վն կենդանացուցանելոյ զնեռեալ մեղօք բնութիս • ‖ ընդ • 10 • * Չհանգիլ սերովբէից անմարմնական վարուք • ‖ ըստ • 234 •

884 • Հայցականն և սա ուրեք • որ * Կարծիք յոմանց գնոյն՝ յորմարական խնդիր է բայածականիս՝ ‖ Ուր Հայցականն՝ յոմանց գնոյն • ընդ • 114 • ‖ ախոյեանք , յր նովիմբ ախոյեանք։

885 · Պատմական · ՈՐ * Ո՞վ երկուսեակ չարախօսուէ մի՛ ընդունիցիս · ‖ ա · պէտ · ե · 19 · Եւ որ չէրկուսն՝ բուն խնդիրն է բառին՝ չարախօս · ՅՐ չարախօսել զերկուսեակ · * Ո՞վ նորհել իրեւաց, եթէ ուրուք զուժ մեզ պատճառէ ինչ իցէ · ‖ ՅՐ արտնջել · Խղդա · ը · 13 ·

886 · Ակդճնական · ՈՐ * Ոմանապէս ի տեսանց և ճանապարհէ՝ վարժանաց և ազգատոհմ սկիզբն գալոյ ցՆ, և կատարած էլեցին յաշխարհէ · ‖ ընդ · 65 · Ոչ՝ հայ բայանուանդ էլեցի՝ բուն խնդիրն հառ զսկզբնականս՝ յաշխարհէ · իբր ասել՝ * ‖ կատարած է՝ նէ ըստ յաշխարհէ · Ոչ ասի այսմ · * Կարծիս ինն էրէ՛ն յարքայէ՛ ի մահ եդեալ · ‖ ՅՐ կարծիս երկիւղէլոյ յարքայէ · յոփ · Ա · * Հանգերձեալ ի հօրէ և յորդւոյ՝ իշխանակից նմա Հոգին · ‖ ՅՐ անբաժանելին · * Որ նուէ ի բառ ձուկնս էլցին ի հօրէ հոգւոյն սբ · ‖ ընդ · 436 · 431 ·

* Ո՞վ պատիժ դատաստանին գոլ կրկէ զԱրէ-բէլցին ձերով պատճառաւ յուղիղ ճանապարհէ՝ ածային օրինացն · * Ի նկալցուք եղբարս ջոպարոյնալար յեղբայրութէ · ‖ * Ոչ ժամ էր՝ ոչ ատ հոգիսն որ ի դժոխս, և էր անէնէնէլի ի մեռեալ մարմնոյն · ‖ ընդ · 54 · 112 · 122 · Եւ որ անէնէնէլի՝ զսկզբնականն · ՈՐ Հաստողին վախչող · ՅՐ ի հաստողէն · նար · Ը · 1 ·

887 · Ալախդրիւ տրական · ՈՐ * Ոչ ամօթ լինի՝ որք բամբասանն զձեր բարւոք գնացս ի Ա՛ · ‖ ա · պէտ · ը · 16 Եւ որ նախդրիւ տրականն ի Ա՛ · բուն խնդիր է չէզոք անուանս՝ զգնացս · ՅՐ զընթացս՝ ընթանալն զհետ Ա՛ · ի · * Ուանայ զոտս աշակերտացն , ևս զնախահօրն ո՞ւ մէնն՝ որ ի ծառն գիտուէ ընկոյզէ մաք բերացէ ըզ յանցանս · ‖ ՅՐ ընթանալոյ ի ծառն գիտուէ · ընդ · 86 ·

* Ոչ ինչ և չինչ ինչ այլ մեծագոյն ուրախուէ պատճառք · · · քան զյաւետ ջոպարոյնէ՛ն աշակերտացն յածային · ‖ ՅՐ քան զաշակերտաց յաւետ ջոպարոյնն յածային ·

* Պարտ է լինել և աշակերտն Ա՛ · · · հեղ առ յարուցն և դէմ-յարձակեալ առ բարուցեան · ‖ Ուէ · ա · 781 · 156 ·

* Ո՞վ նինի մնհուան ողջոյն ի քեզ · ‖ շար · 803 · դնեա՛ փրկիչդ Ա՛ · պարծելոյս ի խաչ քո՝ յո՛

դշնորհս Հոգւոյն քաշխեն (աբք)՝ հաւաստով ի նոսա
Յերչեչելոյն · ‖ Եկ · կ · 219 · * ‖ Հաւ երեսս բանիւք
Խոչելէր · ‖ Նար · ը · 1 · * ‖ Երկնեալք զկնի ի փըր-
կութէն աշխարհի · ‖ շար · 280 ·

Երջանկալով տրական · ՚ր * ՚Ի խաւացաւ (մարդ
կայինս բնութ) նախ զամբարտաւանութէն · · · զդանդո-
ձած անալոյն և վհերկրայն բենդանո · ‖ Եկ · կ · 847 ·
՚Հա չէզոք բայանաւանքս՝ զդանդո, զբենդանո, աւ ին
բուն բնութ խնդիր զվերջահոլովքս՝ ձածանալոյն, էբ
բակերն · իբր ասել՝ զդանդալն ձածանալոյ, և զբենդանի
կերակրոյ · ՚ր * Ոյն է դաւթել և՚ի ներքոյ · ‖ Երկնա-
բանութ ընդ հօր և որդւոյ և զանբաժանելի բղխու-
մըն՝ նոցին փառաւիղ Հոգւոյն տէրուն · ‖ Յր և զանբա-
ժանելի բղխումն Հոգւոյն տէրուն, որ է փառաւորեալ
նոցին՝ հօր և որդւոյ · նար · հէ 8 · * ‖ Ոյն և այլ ևս յոլո
վագոյն պատճառք · · · հաւաչոյն առաջնոյ Հարցն աւան
դից · ‖ Յր համաձայնեալ · ՚ր * Ըստ ումն տեսանելի ·
անհնազանդս աւագագունից · ‖ Յր ոչ հնազանդողս ·
ընդ · 129 · 26 · * ‖ ՚Իսկն դու անուան առուէ խաւա
րի · ‖ Յր անհաղորդ խաւարի, այս է՝ առուէ · նար · հէ ·
* Կամաւոր աղքատն որ յաղագս ՚Ի՚ն՝ նմանօրէ ՚Ի՚ն
է · · · իսկ աղբիւրածն աղքատին՝ բարեկամ ՚Ի՚ն կո-
չի, այլ ոչ նոյն ինքն ՚Ի՚ն · ‖ Յր ապաւայելուն վա ՚Ի՚յ,
աղբիւրն աղքատին · ընդ · 23 · * Հոդիւդ էք հարկա-
ւորութէն՝ պատասխանել տուան · ‖ շար · 221 · * Ձի՞
ինչ՝ որ այնպէս հեշտալի է ՚Ի՚յ, ոչ զիտոս առնուլն
ի միջոց · ‖ Եկ · կ · 115 ·

Երգոյական · ՚ր * Ժողովուրդն բարձրա
ցոյց ի պանդխտուէ յերկիրին եգիպատացւոց · ‖ փոթ ·
Ժ՚ր · 17 · ‖ Ար ներգոյականդ չէրկին՝ բուն խնդիր է
բայանութեան՝ ի պանդխտութ · այս է՝ ի պանդխտանալն
չէ էպատ · ՚Ի՚յսպէս լմա և զներքոյդ · * Ցաց մեղ
հանգիստ ՚Ձ՚ի ի լերինս յայսմիկ · ‖ Յր հանգչել · եսայ ·
իե · 10 · * ՀՀ ջաղանն ի հրահանգս կրթուէ վարժ ից
մարսի՝ ՚Հոտ · ‖ Յր աջողեալն · յովհ · կ · * ‖ Ր անհիշելն
յհուէ երկիր Յ՚Ե · ‖ շար · 784 · * ‖ Սրգուէ անուսոյ ·

՚ի կուսաւէ անմոռաւ ։ || ևն · նաւ · իկ · 2 ։ * ՚Ա.ռագաստ անճառելոյ բնակողին ՚ի քեզ ։ || շար 53 ։ ՚Ա.Հա չէզոք քայ ածականս բնաւորին՝ առեալ է զուն խնդիր բնութ զնէրգոյականդ՝ ՚ի էէզ ։ ՚Ա.յսպէս և սոքին ։ * ՚Ի նմին (վերնատան) բնաւոյն տուաւ լուսանորոգ բարեփա ռուի ։ || նար · հե · 9 ։ * ՚Ա.յսօր վհմանալի լուսոյն ծա գողն՝ ՚ի խաւարի նոթելոյս ։ ։ ։ վերապատուհասցուք ։ || շար · 240 ։ * ՚Ա՚ի խորս երկրի ընկէղ ։ || նար · է · 1 ։ 890 · ՚Ա.ախադրութ · ին * Ա.ծագաւոր մեծ ՚ի վերայ ամ երկրի՝ ՚Ա.Հ է · || ասղ · խղ · 8 ։ ՚Ա.Հա ընտրեալն չէզոքական նշանակութեբ ունի զուն խնդիր բնութ նախադրութբս՝ ՚ի վէրայ ամ երկրէ · փոխան ասելոյ՝ ՚Ա.Հ է մեծ ընտրեալ ՚ի վերայ ամ երկրի ։ ՚Ա.սա այսմ և սոքին ։ * Ա.չ է մեզ պատերազմ ընդ մարմնոյ և ընդ արեան , այլ ընդ իշխանութիս և ընդ պետութիս և ընդ աշխարհակալս խաւարիս այսորիկ, և ընդ այս չարու ար ՚ի նեբերոյ երկնից ։ || Եփես · է · 12 ։ Ար չէզոքի նշա նակիչ պատերազմէ՝ առեալ է զվէց զուն խնդիր բբ ՚ Նութ նախադրութբս՝ ընդ · իբր ասել՝ ոչ է մեզ պատե բազմել ընդ մարմնոյ և ընդ արեան , ևն ։ ՚Ա.յսպէս և նեբերոյդ ։ * Ա.անապարհ ընդ քեզ էէզ՝ հանգուցելոյս լեր ուղեկից ։ || Ար լեր ուղեկից հանգուցելոյս ելանէլոյ՝ գալոյ առ էէզ ։ * ՚Ի նկալեալ ընդ հօր՝ զքո վէր իմ պատ ասնո ։ || Ար ընդ ՚Ա.Յ հօր ՚Ա.Ծուբդ ընկալար զքո վէր իմ ղպատապէէ մարդկութբ · շար · 788 · 291 ։ * Ո՞վ ինչ պատ նաւոր ես քեզ՝ բանբասանս շարագրեցիր ։ || Ար քեզ ար ժանի նաւ · թ ։ 1 ։ * Լսաանէալն ընդ ջուր՝ ոչ երև ոչ ևս ասի անապական · || ընդ · 125 ։ * Ա.չ բերանով ընդ հող հպատէլ · || նար · է · 1 ։ * ՚Ի երկրի տագնապ հեթա նոսաց՝ ՚ի յահէէ բարբառոյ իբրև ծովու և խռովուե ։ ։ ։ ՚ի կարծեաց էէլոյ ՚ի վէր տիեզերաց · || շուխ · իա · 26 ։ * ՚Ա.ստչէաւ վասն վէրին ասեցաք , ահասոյ վասն ահէղ առնին · || շար · 158 ։

Յօդուած Ե.

Օ՛նչէդ է Խնդրատուի նշանակեալ Տուրքեան, և Արձակեան անոնց.

891. Նուանք նշանակիչ է տուէ իրիք կամ որպէս սուքէ՝ սեփհականեն զինդ իրս զանազան եղանակաւ. իբր զի բազումք յածականաց՝ պահանջեն ի հայեցուածոյն առ այլ, կի բազդատուէ ընդ իրիք. այլք ախորժեն ընդհանրութէ կամ մասնաւորութէ սակս, այսպիսի են միջական անուանք. ոմանք՝ լուսեայն պարունակեալ զրայ իմն, կամ են նշանակիչ ազգի՝ հայրենեաց՝ դէնի. կէսք՝ ըստ եղանակի ուղղելոյ զդէպսկանս. և այլն՝

892. Ծականք՝ որ ունին զհայեցուածն առ այլ, կա խուսին յիւրեքաց, կամ զբաղդատուի ընդ իրիք, նշանակեն զառաջնում՝ յետնում, զընտրուի՝ յոռում, զառաւելում և զնուազում, այսոքիկ են. ՚Ի՛ռաջին, նախ, վերջին, յետին, ընդրատ, ոտծէզ, պէտ, պղպղոն. գերագոյն, ընդ, տէզ, պատուական, ընտիր, անպէտ. քաղաւ, յոլով, յոգնակի, ասկա. ՚Ռծ, գոյ, կրասէր. ծանր, ԼԻՐԻՒ. յայր, էրտ. Լռանչ, նուրբ. խոր, էրեչ. էրկար. յարգ, հասատօտ. այլ, զանազան, և այլ շատք պահանջեն զինդիր ի պէս պէս հոլով. որոց յոգուանք՝ զբազդատականի և զգերբազդատականի բերեն զզօրութէի (56), առնուն զինդիրս ի հոլովս սեռական, գործիականի, սկզբնական, ներգոյական և նախադրութ.

893. Սեռական. ՚Ր * ՚Երջին է չորուէ և առաջին կոտպաշտուէ՝ (ուրացուէն). * յովիւ ՚Հայ սեռականքդ չարուէ և հոպպալաուէն՝ խնդիր են ածական նաց՝ վերջին, առաջին. ՚Յայեց և առջին. * ՚Ոչ ինձ դուանոց զայ. * նար. զգ. ։ ժա. ։ * Պարտիզպան մարգարէից. * ՚Ի նախնի վերից մուտացայ. * ՚Ես յետինս դուանոց զայ. * նար. զգ. ։ ժա. ։ * Պարտիզպան մարգարէից. * ՚Ոչ ինձ արքայից օրհնեաց. * ՚Ի՛նչ որ կամիցի արանց արեաց. * նար. զգ. ։ ժբ. ։ * ՚Ի՛նչ որ կամիցի առաջին լինել, եղիցի ամենեցուն ԻՐԱՒԷ. * յարդ. ՚Ի՛ն ։ ՚Ի՛նչ

Այթէ ամենեցուն տալ օրէնն է, քանմի՛ևս բարձրագո-
նին ասի։ || ընդդ 113։ * Ա՛ա եղև գլուխ առաքելոց աբգ.
|| շար. 99։ * Ա՛ւր բայածականս առաւելոյ՝ խնդիր է
գոյականիդ գլուխ, իբր ածական՝ գլխաւոր, առաջին։
894 • Վարդ-իական • ՚ի՛ր * Պանդխտեցաւ անդ սա-
կաւ ինչ թուով։ || օրէնս. իմ. 5։ * Ա՛ւր գործականդ
բառովն՝ խնդիր է ածականիս՝ առաջ ինչ։ Այսպէս
են։ * Հաղնաբերին էր խորհրդ. || ածկ. 42։
* Այդ որդւոցն իմ ևս ունիմ զօրութիւն։ || էջ. ա. 9։
* Այդպէս յօրթ տակաւ գործ ածութիւն։ || էղէկ. ժէ. 6։
* Վանայք պատառանս քաղաքաւ և ազգաւ։ || շար. 494
* Վաճառել բարի էր տեսլեամբ և գեղեցիկ երեսօք։
|| ծնդդ. իմ. 17։ * Պարտիմք մատակարարել գործոց
նոց գիտութիւն, և...ըզքաւորսդ առաքինութիւն։ || ընդդ 16։
* Վճռողնդն և ՚ի բռաբերդապետէդն ժամանակաւ և ուս-
մամբ՝ ՚ի մեծագոյնսն յանդգնիլ ընդ օրինիսի բիւ-
բասաւիկ դատապարտութիւն ոչ իցէ։ || գէղ. կ. 620։
895 • Ակղբնական ախորժէն՝ ևս և ածանցեալք
մանկամբքն՝ ան, ա՛ր * Ո՛ աստ ինան յեկեղեցոյն՝
և զառաքինութիւն զարդարեալսն՝ պատուոյ արժանիս
վարկանիլ։ || գէղ. կ. 337։ Ո՛հ սկզբնականդ չէ՛ կեղե-
ցոյն՝ խնդիր է բառիս, զառաքինան։ Ո՛ սոյն է նկա-
տել և՛ի սոսին։ * Ո՛ հարդ բաղուխ ՚ի թագաւորաց և
յիշխանաց՝ գովելիք եղեն Ո՛յ և մարդկան։ || ընդդ
67 * Ո՛ էծն ՚ի ձէնջ՝ եղեցի ձեր սպասաւոր։ || նաա. իմ.
12։ * Այթէ համարձակեսցի ոք զօրել խօսել զառաքա
բազմոյն։ || նար. լէ. 1։ * Ո՛ւմ կրաւէրն ՚ի նոցանէ-
|| շար. ժէ. 12։ * Ո՛ւմ ընդ ևս կերկրային ցանկութեց-
|| շար. 12։ * Ո՛ ինչ բան...յաղագս սմբաւոյ բազբա
տունդ և՛ի բոլորից արևելեայցս գլխաւորէր։ || յովհ. կ։
* Ո՛վ շարէ ՚ի բարեաց...ով նոաղապետդ ՚ի վերհից։
|| նար. լէ. 2։ * Հաղնէն ՚ի ձէնջ՝ նախ նա ընկերացէ
քար։ || յովհ. լէ 7։ * Պարտիմք մատակարարել՝...աշխատոց
՚ի գիտութէ...և ախորապետնէդն յառաքինութէ։ || ընդդ
16։ * Ո՛ երգոցական • ՚ի՛ր Ո՛ւժանի եղեր զմարտիրս
սահանն առնուլ պատկ նախդ ՚ի վկայս • || շար. 103։

Աւր ներդեալ ի վէմեան՝ խնդիր է ածականիս՝ նախէ։ Ա. յսպէս և սաքին ։ * Չորուն գելեսուրէն (անուն երը) ոսկի ։ յովհ ։ կ ։ * Ա երծն ի ձգնաւորս (Ա՝տրեմ) քոյր արքային Ամեսատ ։ յովհ ։ կ ։ * Ո՞մանինս կերակրել զաղքատաց՝ քուռ հանարկէին ի բարիս ։ ընդ ։ 43 ։ * Տէր Ա՝ծ ամի՝ զօրաւոր յաղթ ։ նաւ ։ իէ ։ 1 ։ * Տէր սրար զքեզ ։ ։ ։ գելեցեալ ի կանայս ։ էզէ ։ Ը ։ 14 ։ * Ա քողևաս վիսան իրասերգոյն յորդիս նորա ։ Ը ։ ինայ ։ իա ։ 17 ։

897 ։ Ա՝ախադրութիւ ։ ևր ։ * Պարտ է կանխել նախ քան զարեգակն ի գովուի (Ա՝յ) ։ ։ իսուա ։ ժ ։ 28 ։ Ա՝հա բառդ նախ՝ ունի խնդիր նախադրութիւն՝ ևան զարեգակն ։ Այնպէս են ։ * Ո՞ր օրը պատրաստես ։ ։ քան զառեղ քան զառարաի Ըանէր և արաք՝ վերստաս ի վայր թօթափելին ։ Ը ։ իայ ։ Ժ ։ 36 ։ * Ա՝հ նդր թողէք զվէրէ քան զձեզ ։ յովհ ։ կ ։ * Ա՝չ է աշակերտ ևա քան վարդապետ իւր ։ ղու ։ ձ 40 ։ * Այսչն փայլի յարևելից եւ էնպատիկ պայծառ քան զարեգակն ։ ղա ։ 778 ։ * Ա՝յելեցից ի կեանս՝ ձոխ և փառաւոր ի մէջ մարդկան ։ Ղէյ ։ կ ։ 33 ։ * Ո՞ւան զամ ինչ զօրաւոր է ածպաշտուն ։ * Ո՞ ինչ իցէ ևեծագոյն քան զնմանաստուն ։ իսուա ։ Ժ ։ 12 ։ 5 ։ Ա՝մենեցուն քան զնա նախագոնէն վէհագոյն Ճանաչիւր (Ա՝ղոտ արքայ) ։ յովհ ։ կ ։ * Ա՝ եզուս իմ որպէս գրիչ արագագիր գպրի՝ գելեցեալ տեսանելով քան զամ որդ իս մարդկան ։ սաղ ։ խե ։ 3 ։ Աւր գելեցեալ ունի զկրկին խնդիր ։ մի՝ զգործիա՝ կանս պեսանելով ։ միւս՝ ըստ բաղդատականն զօրութիւն նախադրութեդ՝ ևան զամ սրդէս մարդկան ։ Ի սա այսմ։ Ա՝րոշեցան առ դաւիթ ։ ։ ։ (արք) Խելևացեալ ասիւք իբրև զայծեամունս ։ ։ ։

899 · Ալ Ի ջակոնք՝ Թուական, մանանական, Հանրա-
կան, և Հարցական անուանք առնուն զինդիրս ըստ
վերոյ գրելոցն · Ալեուական առնու Թուական և մա-
նանական · ՚ար * Ալ Ի ումն եպիսկոպոսացն ՚ի վայր ՚ի
բաթերանէ բերին իջեալ, լուիկ իմն ծածկեցաւ յամ-
բոխին · ՚ովհ · Ա · Ալ ուր սեռականաս եպիսկոպոսաց՝ խըն-
դիր է ակնջականացդ՝ ՚ի ումն · Ա ՚յսպէս են · * Ալ ՚ո ըն
Թերցցի զայս աղերս ձայնի . . . ծերց և տղայի, կուսի
և երիտասարդի · ՚նա · ՚ը · 5 · * Ա ղվե ՚ի հասանէլն նը-
՚ի ՚ի բաղաքացն · ՚ղա · Է · 12 · * Ա ղբև զ ՚ինոյ աշխարհա
կանաց · ՚ընդհ · 19 · * Ո Թագաւորն եգեբացաց
(զկոստանդին) ածեն առաջի (ամբաստայ) իբրև զու-
՚ի այծեաց · ՚ովհ · Ա · * Ա ղվեաբ անդրանիկ (յես-
սեայ), և երիցդրէ նորա ամինադաբ, և երիցդրէ նորա
սամմա · ՚ա · Ռադ · ԺԷ · 13 ·

900 · Կործիական առնու Թուականն · ՚ար * Ննիւ
Թական շնորհաւն ՚ի են հաւատացեալք ՚ի ՚Ի ·
ընդհ · 111 · Ա ՚ասիկ Թուականս ՚ի՝ ունի խնդիր զոր
ծիականդ՝ աննիւԹական շնորհաւն · Ա ՚ստ այսմ են ·
* Ա ՚շխճանաս էրիցդրէ էք եպիսկոպոսաց · ընդհ · 46 ·
* Հարցեն · (զամբարիշան) · · · Թուղ ՚ռռասոն ·
օրէնդ · լիճ · 3 · * Ա ՚րկուք հազարօք կանգնօք լայ-
նուԹ՚ · ՚նա · Հե · 12 ·

901 · Ակղբնական և ներդեայական ախորժէն Թուա
կան, մանանական, բացառական հանրական և հարցա-
կանն · ՚ար * Ա ՚յր ՚ի ՚ի հազարաց գոմ · ՚ղա · Է · 29 ·
Ա ՚հա Թուական ՚ինս՝ խնդիր ունի զակղբնականդ՝ ՚ի
հաղարաց · Ա ՚յսպէս է տեսանել · * Հորոց ունիմք և
ոչ ՚ի · ՚ընդհ · 6 · * Հորից կենդանեացն էին ՚ինոյ ՚ինոյ
՚ի նոցանէ վեց Թևք · ՚ովհ · Է · 8 · * Հինգերդրէ յաբ-
բահամէ (էր յոբ) · ՚ովհ · խբ · 17 · * Ա ԹԷ որ կամիցի ՚ի
ՀԷնդ իմաստուն լինել յՀինս յայսմիկ, յիմար լինցի ·
՚ա · Կոր · Է · 18 · Ալ ուր սկղբնականդ ՚ի ՀԷնդ՝ խնդիր է
մանանական՝ ՚ո · * Ո ՚ոհան սատակել ՚ի յիմոց նեղեցաւ ·
՚նա · Հ · 12 · * Հաճ էնէ ՚ի քէն էիր ՚ի սուցանէ՝ չաս-
նուամ յանձն · ՚ղա · Ե · 26 · * Հաշ էնէ ՚ի բազմա-

պատիկ առաքինութեան ոչ յիշեն երբեք ի դատաստան
նին ։ Գէն ։ ի ։ 112 ։ * Խոչանդիմբուս ի մէնջ ընդ ան-
ձին համարս տացէ Ա՛յ ։ Ցհան ։ ժ ։ 12 ։ * Ոտս դժր ըս-
ղանէ նման էդիսոանդիմբուսի ի նոցանէ լինելոյն ։ յովհ ։ ի ։
էջ ։ Ի ։ 5 ։ * Ա՛հա քաջասական հանրականաս
ոչ՝ առ խնդիր զկղզնականն՝ ի Խափաոքոյ ։
Ա՛շխարհիս խաղաղութենն՝ ոչ ինչ է զուգահաւասար
յերկնս քաջութեց ։ ընդ ։ ի ։ 50 ։ * Ի՞ ի ձէնջ առ հո-
գալ իւրում՝ յաւելուլ կարիցէ ի հասակ իւր կան-
գունմի ։ Ցով ։ ը ։ 27 ։ Ուր սկզբնականդ՝ ի ձէնջ՝ դնի
խնդիր հարցականիս ։ * Ի՞նչ յերկրածնոց ասաի կան
խեացէ ժառանգել զքեզ ։ * Ո՞ր ի վերայ գրե-
լոցդ մասանց ։ ։ ։ քեզ ընծայեցից ։ Նաե ։ լը ։ 3 ։ ծ ։ 3 ։
* Ի՝ ի գազանաց չարաց (ոչ) ընդ այն անցանիցէ ։
Եսայ ։ լը ։ 9 ։ Ա՛սա սկզբնականն ի գալանաց՝ ասա
գուշակել ժամանակաս՝ ոչ ։

902 ։ Ա՛երգոյական ։ ար * Ասցէ ոք կատարեալ յորդիս
մարդկան, և առ՝ ի քէն իմաստուիդ հեռւ է ի նմանէ,
յոչ ինչ համարեացի ։ Ենաո ։ Ք ։ 6 ։ Ա՛հա ներգոյական
յորէնն՝ ինդիր է մնականիս՝ ոչ ։ * Ի ինչ է բարի
ի նոսա (յարարածս) , բայց ։ ։ ։ առնել զբարիս ։
Ծաղ ։ ը ։ 11 ։ Ուր քաջասական հանրականն ոչ ինչ՝
առ ներգոյականդ՝ ի նոսա ։ * Ընդ է յաղթի քումն ։ ։
անուն յովհաննէս ։ ղու ։ ք ։ 61 ։ Ներգոյ՝

903 ։ Ա՛նուանք նշանակիչք իսկաւէ և էութ՝ ցի գոյա
կանք և ածականք, որ ներգործութիւք իրիք չունին
գնդմար, ակտրժէն զինդիր ի պէս պէս հոլով։ Ուր
ծիականն և սկզբնական։ ար * Ի՝ ի ընդ հարկանիր խոս
տուք ։ ։ ։ ընծուք բարիդ՝ ընդ ի քնէ չարիս ։ Նաե ։ ժ ։ 1 ։
Ա՛հա ածականն բարիդ՝ ուշի խնդիր զգործ իսկանս՝
քնաբ, և չարիսն՝ զսկզբնականս ի քնէ ։ * Ա՛զգ ազգս
նիս միշտ յիմարուք ։ Նաե ։ ք ։ 1 ։ Ուր ածականն ազգ՝
առ խնդիր զգործ իսկանս՝ չիմաբուք ։ * Ընդ՝ն բարքաոց
յանապատ՝ զբեզ անուանեաց եսայիաս ։ ղու ։ 62 ։
* Ո՞ինչ ողորմելի քան զաշխէ յառնէ՝ մնացեալ

* Վոխարէն արիտաւր դաւանուէն պէտրոսի զորդի՝ ի քնութէ հօր՝ ընդ Հ մտաւն անուէն կապէցաւ (երանուէն) · ‖ ՚ի·ա·ի·88 · ‖ ՚ւր գոյականն ՚ղէէ՝ խնդիր առ զակզբնականս՝ է ինչ · իբր ասել՝ դաւանե ւոյ զորդի՝ ոչ է ի քնութէ հօր ։

904 · Տրական նախդրիւ և վերջնհոդուած՝ ՚ր * ՚ղա քէտոյն բանք · · · առաջնորդ՝ առ ՚ի՞ ձանապարհին · ‖ ՚ի·ա·ի·793 · ‖ ՚ւր նախդրիւ տրականն առ ՚ւ՞ի՝ ի ընդ դիր է ձանապարհին * ՚ի՞ոմհան փակակալ աբբայ գրիգորի · · · ձէ՛այնի գրոց գիտուքէն բանիբանն ձանաչիւր · ‖ յ·վ՛·ի · ՚ղա վերջնհոդուած գիտուքէ՝ է խնդիր բանիբոնին * Հանապաստ՝ (դղ) հօր և որդւոյ քարոզչին (զոր հոդին) · ‖ շղ · 438 ։

905 · ՚ի՛ախադրուքէ · ար * ՚ի՛ոյնոյ քէզ՝ ի կանայս՝ ՚ի՞այս յետ ծննդեան երգեմք զօրհնուի · ‖ շղ · 842 ։ ՚ւր նախադրուքէն յետ ծննդեան՝ դնի խնդիր բա՛ ոիդ՝ ՚ի՞այս ։ ՚ի՞այտս և՛ի նեղբոյք * ՚ի՞այնն ՚ի՞այ բանին՝ ի վեր քան զընուէիս · ‖ շղ · 161 * ՚ի՞արմին իւր անուանեալ բաշխեաց՝ ըն հաւատոց որդւոյն աբրահա մոս · ‖ ընդ · 123 * ՚ի՞ւանց նենգաւէ բարէ · ‖ նաւ · ձէ · 1 * ՚ի՞այսոյ էր ամ ալգաց պահպանական պարէտով տէ՛ ռուէ երկիրղն ձերոյ ընդդէմ թշնամեաց · ‖ յ·վ՛·ի

906 · ՚ի՞անօթ · ք · ։ Պ՛իտակաբար ասի այս խնդրա ռուէ՛ զի չէք դատումն ինչ առանց քայի՛ զորով յա ծին ամ խնդիր · ապա և՛ սոսին մտածի էական քայ ինչ՝ զոր յոմանս եդաք ի վերոյ՝ և յարաբերական որ այսպէս · ՚ի՞ղու աղաւնի է՝ յիմարուք · ՚ի՞մոյն ՚ի՞այ · · · ոչ է՛ ի վեր է քան զընուիս ։ ձէ · ՚ի՞ա այսց իմացեալ լինին և սոքին · ՚ի՞ձ ՚ի՞այ · լցս՝ ի լուսոյ · ձէ՝ այ ՚ի՞ձ՝ ոչ է ՚ի՞այ՝ լցս՝ ոչ է ի լուսոյ՝ ՚ի՞ւ կամ արմատ քայի խնդրառուն պատշաճի անբևուքէի · ար * Ա՛նապատ՝ ոչ ՚ի՞ձ · ‖ ձէ · Հորդոր՝ ՚ի՞նուանք ազգի՝ հայբենեաց՝ դէնի՝ ձէ կամին զխնդիր ի սկզբնական և՛ ի գործականն · ար * ՚ի՞աւկանն յաւսուի · · · առաքէ (առ ամբատ արքայ) զմի ի պատուականաց իւրոց անան ի՛ քարտու

զարաց՝ յաստրի ազգ և դէնիւ բրիսաոնեայ · || յովհ · կ · Ա-
ւր բաւան ասէր՝ ուշի խնդիր զակզբնականս՝ յաշէր-
և չբնաոնէայն՝ զգործ իսկանս դէնէ · Ա · յապէս և
տեսանել · * Յովսէփ որ կոչեցաւն բառնաբաս · · ·
ջ ասէ յաղգէ՝ կիպրացի · || գործ · ե · 36 · * Ա, սհա-
պէտ նման կացուցեալ զնկել ոմն՝ յաղգէն գնոանէ ·
Հինգերորդ՝ || յովհ · կ · ·

908 · Ա ծականիք ինչ՝ իբր խնդիր ուշին զիւրեանց գոյականս · որ * Ա · զմ արմատք են ի բերկրիւզորս հմուտք ի բժշկաց՝ կենաց առնեն զնոսա դեղս մարդկան · և զնոյն արմատս՝ գարձեալ ախտացը ի մարդկանէ՝ ախտից և մեռուլուէ առանան պատճառս · || ընդհ · 231 ·
Ա հա ածականքդ հնոտ և ախտաբ՝ խնդիր առեալ էն զիւրեանց գոյականս՝ ի բժշկից, ի հարդէնէ · ոչ լծ-
առել՝ * Հնոտ բժիշկ, ախտաբ հարդէն · Ա սա այամ և
առբին · * Ա ուաւել սիրէ Ա ձ զարդարանիա կենան
(շինականաց) · քան զպատասուոր և զխաբեբայս ի մարդ-
կանէ · || յր քան զորատասուոր և զխաբեբայ հարդէն քա-
զաքականս · * Ա թշնամին Աշմարտուէ · · · ըմբերա
նել ածայնն գիտուքեն · զի մի՝ զպարզամիտս ի ժողո-
վրդոյն՝ պատիր բանիւքն ձգեսցեն ի կորատեան իւր-
եանց խորհուրդս · || յր զպարզամիտ ծոզվ-ըդոն · ընդհ ·
73 · 43 · * Ա երեսս սորա պատրեսցեն ինձ աւելց ի ժո-
ղովրդոյն · || յր մեծ առ մեծ ծոզվ-ըդ · առ · խոհ · 14 ·
* Հ հնոեան յեսուէ հայր · || յր անտես էոխն · ղար · 518 ·
Ա սա այամ մարթի ե համարել և զնշանակեալսն ի
վերոյ (892 · 894) ·
909 · Այսպէս և մանաւանդ զիւրեանց գոյականս ուշին իբր խնդիր · ոյ ի (899) , ևս յաւելցուք և սս ·
Ա մանք ի ձերոց Հարտարաց ասացին · || յր ոմանք
ճարտար յէր · գործ · ժէ · 18 · * Ա թէ յաղախնաց ոք պաղատեսցի · || յր ազախին որ · նար · ղ · 5 · * Ա ամաուոր
ինչ ի զօրուէ հոգւոյն փչեալ ի նոսա · || յր զմանաս
ուր զբուխին ինչ · ել · զաւ · 414 ·

910 · Փոխադարձ վերնոյն՝ ուրեք ածական համարին և խնդիրն գոյականաց · որ * Ա ջմին և զբնութիւն

որդի հաւատարեալք չնորհաւք որդւոց Յ. Յ. ընդհ. 115. Ա-
ւր գոյականս որդի՝ առեալ է խնդիր զգործ իականք-
բնութիւք, որ հաւանութեալ լինի նմին ածական, իբր ա-
սել՝ * զլինի և զբոնն որդին Յ. յայտնի և յաղորդա-
բար * Յարութիք ձեզ քաւական առանց հնանալոյ ։ ՚ի անհնա-
նալն ։ անճախելի ։ զոյ ։ ժ. 33 ։ * Հաստատեալ խոստո-
վանագայթ ։ ՚ի անխաւարելի ։ Հբ. ի. 1 ։

911 ։ Այս այսր ասի պատշաճ է ճանաչել, զի ըստ քաւեսակ ընկերութեան անուանց (857) լինի և խըն-
դիրն գոյական գոյականի ։ որ * Յնարդեցան առաջ-
նորդիք հօտի ոմն ։ յովհ. կ ։ Յհա գոյականն հետ՝ ե
խնդիր սեռի գոյականիս՝ հովիտ ։ ՚ի հովուողք զհօտ ոմն։
Ա-ոյականն խնդիր ածականի ։ որ * Յսեմք զԱ-ն Յ-ն
և մարդ, ըստ մարդկութեն համագոյակից մեզ, և ըստ
Յ-ութեն՝ հօր և հոգւոյն ։ ընդհ. 96 ։ Ա-ր գոյա-
կանդ ըստ նորդիսութեն՝ խնդիր է ընութ ածականիս՝
հաւատոյակից, և։

912 ։ Յ-ական ածականի ։ որ * Ա-րդեակ՝ քաղուածք
եղիցին քարեկամիք քո, քայց ՚ի հաղարաց եղիցի քեզ
յէ խորհրդակից ։ ՚ի ոբ. ։ ։ 9 ։ Յսա ևս թուական
ածականն՝ ՚ի հաղարաց խնդիր է թուական ածակա-
նիս՝ յէ ։ Յ-ականն խնդիր գոյականի ։ որ * Պատուէ
՚ի միոջէ արժանաւորին պատուոյ յերկինաւորաց և յերկ
րաւորաց՝ մայրն Յ. Ա արիամ ։ ընդհ. 90 ։ Ա-ր ա-
ծականքս չերկինաւորաց և չերկրաւորացն խնդիր են կրա-
ւորական անուանս՝ պատուոյ ։

Գ-Լ Ա-Ա Ր.

Ո՞րքան է Հայոց լեզուին Հնչական ընդ գոյականի։

913 ։ Ա ծականն ցուցանէ զորպիսութի գոյակա-
նին, ընդ որս իբրև ի քառ զի ինչ ա-
ռաջի առնէն, միոյն զգայուն իրին, և միւսն զորպի-
սութին, և ունին զբազմազանութի ընդ իրեարս ։ զի ան-
հնար է ածականի լինել առանց գոյականի (47։48)։

աստի և զմի պաշտօն վարեն ՚ի քանի , ըստ ՚ի միասին լինին տեր քայի , խնդիր , ևն ։

914 ։ Ա՚ծականք քառանդակին ՚ի չորս աղգս։ Ա՚նուա նականք՝ որ զբնական զորպիսուէն իրաց նշանակեն ։ Ա՚իմականք՝ որ յայտ առնեն զմիտս , զկարդ , զնմանա ւորութի և զընդհանրութի , կամ զանորոշ նմանութի և զորքանութի ցուցանեն՝ կամ հարցանեն։ Ա՚ստիճականք կամ ընդունելութիք (861) , որ յառաջ քերեն զպատա հական որպիսութի կամ զվիճակ յարմար ներգործուե իրիս ։ Վերանունականք , որ զյարաբերութի դիմաց կամ զատուիչն իմիք յայտնեն (290 • 291) ։ Ա՚յսորիկ համարն հետևեալ հպատակին ընդհանուր կանոնաց անուան • բայց զերանունականս ամբողջ յորոշակի գլուխս ցուցանեմք իւրեանց առանձինս ։ Ասի զստի ճականս զընդունելութիս , և՚ի միջականաց զիմաս կանս՝ զհանրականս և զվերաբերականս՝ որ են միշտ ա ճականք , ստանիւր շարադասեմք ըստ պատշաճելոցն հասարակաբար • են և առանձին օրինք կամ խոստո մունք իւրաքանչիւրոցն • զորս ոչ դանդաղիմք ՚ի վեր ջոյ ճանուցանել ։

915 ։ Ա՚ծականք բազմից ներգործութ ունին զիւր էանց գոյականս յետադաս կամ նախադաս , և մերթ զօրութ • իբր զի որպիսութին ոչ միշտ յայտնի առնիթեր ունի զիւր գոյութին՝ մանաւանդ քանաւորաց պատշա ճեալն • ահա առաջի կայ մեզ առանդել զվեց կանոնս ճականաց՝ որ ներգործութիք յարին առ գոյականս պէս պէս դասաւորութ • յաւելեալ և զերթնեորդ կանոն՝ որոց զօրութ ակնարկեն առ գոյականս • յա ռաջասցուք ասել առ իւրաքանչիւրան ։

Կանոն ա ։

916 ։ Ա՚ծական յետադասն ՚ի կամ քաղում՝ հասա րակաբար համաձայնի գոյականին և ըստ հետևմանց • այս է՝ ՚ի թիւ և՚ի հոլովն նմանութ՝ մասնանիշ իմն ցուցցէ զիւր գոյականն ։ ՚ի՚ * Ա՚րդարութի արանց ուղղաց փրկէ զնոսա • ‖ առաջ • ժա 6 ։ Ա՚յս ճականս

ա՜ղջիկ` յետադաս է իւրում գոյականի՝ պատճառ, ուստի երկաքանչիւրն՝ յոգնակի սեռական։ Յապէս սեաս նին և հետեւեալքդ։ * Կարուք և երկիւղիլ և գոհ ղուք բազում եղէ առ ձեզ։ ‖ ՃՀ։ Յոհ։ Ի 3։ * Ի սա ի ցեղ քանակել յանապատին, քան ընդ կնոջ անպէտի՝ ընդ ոսկ՝ և բարձացղէ։ ‖ ՃՁ։ Ի 19։ * Երկու ձ՝ նձղուկք գանկի ինչ վաճառին։ ‖ ՃՁ։ Ի 29։ * Ոչ յամենայնն վեպ առնէ բարեբարեաց։ ‖ ՃՂ։ Ի 5։ * Երեւեցան գլուխք լերանց ‖ ՃՂ։ Ի 8։ * Ի սկսանիցս լսումէ ականջիս՝ անպակասելի։ ‖ ՃՂ։ Ի 9։ * Ի հնձին ինդէլով յարեաւ, և դրօքն փակէլով է՜ մուտ առ աշակերտսն։ ‖ ՃՂ։ Ի 25։ * Վտանկան վշտալից տանջանաց՝ արանց սրբոց և աղաչաց ի վէր հաստատեր։ ‖ ՃՂ։ Ի 1։ * Ողարակք էրկոտանւոց, խոյք էրկոտանւոք։ ‖ ՃՂ։ Ի 87։ * Կատ՜ի՝ Էր պոռիկ։ ‖ ՃՂ։ Ի 18։ * Օրոնէք պատկեր՝ նիցին։ ‖ ՃՂ։ Ի 2։ * Ձ՝ աբաժացաւ ի կատարումն ամացն Եղեռնացեալ։ ‖ ՃՂ։ Ի 21։ * Յահագին ալեացս փրփրեցեալ՝ և դիպչեալ և գոհ ացս ի վէր ասքանաչեանս գրոհի՝ սարսափեալ զոհա ցեալ դողացաւ սիրտ իմ։ * Ոտոլվէ (աբեր ‖ Եսրովէ) մանկունս խոհեմութիւն՝ պրամախոհ՝ հաջողէլ՝ փափ՜ վանիս։ ‖ ՃՂ։ Ի 11։ * Ձգեր զգործին ի ցաւսդ՝ լի մեծա մեծ ձկամբք հարեր չիս։ Ի 11։ * Ձ՝ ուրեք յետադաս աճականն դնի տարա ձայն, այ սոսկ ուղղական՝ եզակի. այս մանաւանդ յանգեալք ի ո՜ն, ե՜ա, ե՜ան, կամ ընդունելոյն անցեալ։ ‖ ՃՂ։ Ի 179։ * Ոչ համագոյ ես խորհրդոցդ հայրենի։ ‖ ՃՂ։ Ի 917։ Ձ՝ ա՜ծականս հայրենի՝ չէ նմանեալ հետեւմանց իւ րում գոյականի՝ խորհրդոց. բայց վ՜ մասք կապակ ցուէն՝ զօրութ իմանալի համաձայն այսպէս՝ խորհրդ դոյդ հայրենեաց։ Ձ՝ այն է սեռանել և յօրինակս։ * Ի ղեցի։ ‖ ՃՂ։ Ի 13։ * Ի ծերուկ պարար յաւիտենականի։ Ի 1։ * Ի ծերուկ պարար տուեալ հովեաւ՝ խաղաղացուցեալ էր զասքանաչեանն ադմ։ ‖ ՃՂ։ Ի պարարտուէ հոգեւորի։ * Ձ՝ իմանալով և հարկաց արտաքին հպատակ կալ։ ‖ ՃՂ։ Ի արքունեաց։ Յովհ։ Ի

* Ա՚ստեր շեշ իւղոյ նարդեան՝ աղնուի մեծագնոյ ։ || յր նարդոսի ։ նաչ ։ ժէ ։ 3 ։ * Ա՚ր ըստ պահոց տա՚ ասանօրեայ փրկողին պահելով ։ || յր ըստ քառասնօրեայ պահոց ։ շաբ ։ 139 ։ * Ա՚րեգակունք էջին՝ ի լերկուց ծայրից ։ || նաբ ։ շ ։ 12 ։ * Ա՚րդ՚ք տարեւորք անարատաք վերոսան ։ || ընթ ։ է ։ 38 ։ * Արփւոյն գլխոյն ձորձալ պաբեցեալ ։ || յր պատեցելոյ ։ * Ա՚ր՚ք իսկ բժշկուի ։ ։ ։ վերացս անողջանալէ ։ || յր անողջանալեաց ։ նաբ ։ կէ ։ 4 ։ 1 ։ Ա՚յսպիսի անհամաձայնութի տեսանի յաձախ ի չափս ուր բանս՝ յոտանաւորս և ի շարականս (923) ։ բայց խարանօք վարել պարտ է ։

Կանոն բ ։

918 ։ Ա՚խտագոյս ածականն սովորաբար ոչ համարձակի գոյականին, այլ դնի սոսկ եզակի ուղղական ։ քանզի անվիջոց մակադրել գոյականին յայտնէ զորոշիչն, ոչ ևս պէտք են պարագայի նմանութիւն նշանակել զայն ։ Ա՚ր * Ա՚ւ է պատուհաս մի հեշտութիւն և խաղաղութիւն՝ քան զառնս լի բազում բարեօք հանդերձ թշնամութիւն ։ || առաք ։ ժէ ։ 1 ։ Ա՚յս ածականս բազո՛ւ՝ չէ համաձայն գոյականին՝ բերէ ։ Ա՚յս ա՚ զատուի հայկաբառութիւն է սեփհական և ախորժ ։ ոչ է տեսանել և՚ի հետեւեալ յօրինակս ։ * Ա՚տեղծանէ (աբեն Ա՚եսրովբ) նշանագիրս ըստ կերտուածոյ և խեցբէնով լերդուի (աղուանից) ։ || յովհ ։ կ ։ * Ա՚մանչէ և ես՝ զեն և հաղչէ և անուշ քնով ի ծոցուի նոն կապեր զթագաւորն ։ || է ։ նաչ ։ ե 6 ։ * Ա՚մանք առաքէ ձեռաք և ա՚՚ բեծ սրտիւք՝ բազում գանից և գեւարանաց և կապանաց և խոշտանգանաց և բանդից ։ ։ ։ զիտրձ առին ։ || յովհ ։ կ ։ * Ա՚ոաջանահոգ՝ ախտաւոր՝ նուաստաբոյս՝ խառնախտե՛ նահաբեր երկամեաք վանեալ ։ || նաբ ։ ծէ ։ 3 ։ * Ա՚ալուսան (նեւրին) ըս ազդեցուէ սպղոյն ի՝ ա՚ՂնայնՂ զօրութ և նշանաւոր և արուեստիւք ստով՚ք ։ || է ։ ընթ ։ ը 9 * Ա՚ՂեաՂ ։ ։ ։ երկոտասան աւուրըն լրման ։ ։ ։ ասեմք զՂողութի երկնաբերին ։ || ընդհ ։ 128 ։ * Ա՚ր-ննեայ զաւակաք բարեգաւաճեցոյց ։ || նաբ ։ լը ։ 1 ։

* Հրեշտակն ինչ այսպիսի պարծանք չտրուեցաւ եւ
|| յովսէ. ը. 16 * Հրեշտ գնաց զգեստն վառեաց-
ցեր || գործ. է. 8 * Հոգւոյն աւետարեր եղեւ Տա-
ւիթ || Դեւ. կ. 662 * Յաւիտեան զքեզ տեսանել || յովհ. կ.
Հաճեսցի յայսպիսիս յարդին ածականք ընթերցուածոյ
եւ ըստ հոլովոյ գոյականացն՝ որում մակադրին։
919. Ոչ այլ բազմիցս եւս համառօտիլն միանգամ եւ
երկիցանգ ածականս, ուրեք եւս բազմանգիս. որ
|| ընդունելոյս հաւատոյ՝ սրբովք մնաք || ա. պետ. ա. 19
Նահատակս ածականս սրբովքն՝ համառօտին է իւրաքան-
չիւրոցն՝ ինչ ասացաւ։ Ոչ զքեզ ոք զերծանել
վի՛ իբրեւ ընդոյ մարդոյ համարիք պատուական || Դեւ. կ. 230
Ոչ զայրշ լինիցիս չարենացեալ բանէ չարէ || օրէնս. իզ. 9
Ոչ ինչ պիտոյ է ինձ աշխարհաւս աւուր պահք || Եսայ.
ծը. 4 * Ոչ սիրէ է ինձ պնդասանց և զանիծեալ ծաղ
բանացոյ ոմանց գոյացեալ ի կիր արկանել || Նար. կիզ
Ո՜ուաւայ... զերբահասին Ի՛ն ածանովքն արուես-
տիւք || Նար. կ. 4 * Ընդդէմ հարիւրոց զենարաց
պարտուց շնորհաբաշխութի՛ || Նար. իէ. 3
Ոչխրիւք հաշարթօք արամբք || ա. նահ. է. 40 * Ոչափ
նոցն է աւելնեցեալն վերկնից || Ոգնակես արաս-
ցես վէրսդ նոցն առեղծացն || Եր. լզ. 9. իե. 35
Ոչնեա՜ւ երկայնմտութիւնք համբերեսցես այսոցիկ
պարտուց || Ո՜վ հնամեա՜ւ չափով... լուսաւո-
րեսցին || Ո՜յ ինձ առ ձայնին ահաւորութե-
դաշտացոյցդ և ապրափէլէացն բանից || Նար. ծզ. 3.
իթ. 3. է. 3. (947)
920. Ձեսանի և ուրեք բազում նախադաս ածակա
նաց մինն միայն համառօտին. որ || Ելով խաւարային
շրթանէ ամենեքեան կապեցան || Եսա. ժէ. 17 || Ուր
երկու ածականաց մինն՝ յոյժ ինքն դնի համառօտի՛ հո-
լով գոյականիդ զդնեայն, իսկ խաւարայինն տարածին։
Ո՜յսկես է կշռել և՛ ի նեբբնաշարդ * Ո՜րժանի՛ ի
քէն գտայ այսպիսոյ իւն ծանր աղեսի || յովհ. կ.
Ո՜ղջունեայիս ամենասպատրաստ այնպուրեք... միշտ

արձանացայց • ։ * Պօռ նոյն տէր զգաստացուցիչ
նախնի չարախօսիդ կանանց մեղաւորաց • || Նար • զէ • 14։
լէ • ։ * Հետեւելով իմ ընդ համառօտ հաւատաւոր՝
առաջնոյն գրագիծ մատենից ձեռագրոց • || յովհ • Վ։
921 • Յանուէր • ։ Այս նախադաս ածականի հա-
մաձայնութեան անդէպ է ի նախադրեալ հոլովս յոքնակա-
նին • զի անախորժ է ասել, զօրքըն ինոյ • զբազում հա-
մարչաւորքն, չծածկեցին արեւուտս, ի վշտանաւորս զջրս,
քան զայսպիսիս ևս համաձայնել մեզի է, յորս գոյականի
մի զանկեալ այլ բառ, ոչ տեսանի ի յայլորդ կանոնդ։

Կանոն Ը։

922 • Ոչ վեր՝ ի մէջ ածականի և գոյականի մի-
տանէ այլ բառ, վայելչապէս համաձայնի ի թիւ և ի
հոլով • զր * Նշանաւոցն էզև ժառանգորդ բարեաց •
|| շար • 655։ Այս ածական անճառելոյն՝ թուով և հոլո-
վով համաձայն է գոյականիս՝ բարեաց, զի ի մէջ եր-
կուցն անկեալ են բառքս՝ էզև ժառանգորդ • Օ սոյն
է տեսանել և ի հետեւեալսդ • * Սատակաւք վորը ինչ
վ՚ն առաջնորդացն ի մէնջ անուանեալ պահոց • || * Ի տա
լուծանն՝ առաւել ևծաւելծս և վայելուչս տեսանելոյ
շինեալ ի նոցանէ էէ զէդիս • || ընդ • 98 • 49 • * Ար դու՝
պնդեալոյ անյաղթիր ջառուկ մնահու ծնգաբեկեալ չարաչ
շուք սան ողորմեցար • || (910) • * Ի բաղձալ անբանեւ-
գազանաց գառնոյ և սակաւ մարդկամբ (ըստ նոյեան
առակին) , այլ ընդ երկրայնոցս և զվերինսն յինքն
հաւաքէ (որ եհեղեցի) • || Նար • ծը • 1 • հե • 12 •
* ՀՀհնոյն աչքառ ի զոհ ողջակիզին երկոտասան •
|| Ելթ • է • 88 • * Ի բերև արանց՝ աւելի քան զջրոս
հաղարաց՝ առաքեալքդ՝ վշտանաւորաց՝ նիզակաւորաց՝
վշտաչաւորաց • || յովհ • Ա։ * ՀՀնոցա ըստ յորդոյ ծանաւա
և անպանելիս՝ ինձէն ինձ առակացուցի • || Նար • ի • 1 •
923 • Ար երբեմն ոչ համաձայնի • զր * Ուսաշաւիղ
յերկինս ելին • || ըր լուսաշաւիղ ճանապարհին յեր-
կինս • * Ոյանիւ մատեանք աղօթականն • • • յորժամ
փառաք գան հայրենին • || ըր աղօթականն ձայնիւ՝ հայրենի

փառաց ։ * Ո՛ մարմնի վարս առացեալ անհաղնաց մարմ՝ նաւորաց ։ || Յո՛ անհամեմատ վարս ։ շար ։ 667 ։ 302 ։ 625 ։

* Ո՛չ խմովս հինչ անոփոփոխապես փառաւորիս երգով՝

|| Նար ։ Ը ։ 1 ։ * Օ՛ օր՛ վահան ի՛ ձեռին էքիսոսան

քեւոր ։ || Է ։ Հայ ։ Ժէ ։ 20 ։ * Ո՛վ Հեղինան Թողի որդւոց մարդ

կան ունէր և հայհոյութիւն ։ || Նար ։ Ը ։ 28 ։ * Ո՛ընդ ար՝

դեօք անուսոյ համացոյ չքնութիւն եասյի ։ || Նար ։ Ծ ։ 1 ։

Կանոն Գ ։

* Ո՛ Ծականն յարեալ անեզականի դասականի՝ հո՝

լովով միայն և համաձայն, և Թուով տարաձայն՝ եղակի՝

ա՛ր * Ո՛ տուօղն օրինաց հնոյն Ծնաւ մարմնով ։ շար ։ 8 ։

Ո՛հա եզակի ածականս հնոյն՝ յարեալ առ անեզականդ

օրինաց՝ ըստ հոլովից են համաձայն սեռականն, իսկ ըստ

Թուոյն տարաձայն ։ Ո՛ ..յսպէս են ։ * Հաստատելոյն

տօնել զվիշտասակ (տէրն Սարգսի) յաւուր շաբաթ՝

Թուն, որ յետ պահոց առաջնոյն ։ || Ընդ ։ 100 ։

* Ո՛ եղբն ի՛ նեղբս մտեալ առանձին կամք եղեն

մարդոյն արտաքոյ կամացն բարոյ ։ || Դէ ։ Ո ։ 406 ։

* Ո՛ւիք խայր ի՛ գլուխս քո՝ զվիրաց յաւիտենից անին ։

|| Բարոյ ։ Ե ։ 2 ։ * Օ՛ կամն ոչ այլ և այլ առեմք, այլ

Թէ ձեռային կամքն հակառակ լինել՝ մարդկայնոյն կա՝

մաց ։ || Ընդ ։ 119 ։ * Ո՛ եր ամենագուն՝ բարոյ երեսաք

զվիրաւն ոն իբրև ը Հայելի տեսեալ ։ || Է ։ Խոհ ։ Ը ։ 1191 ։

* Ո՛ չեռ այսպիսոյ գեղեցկայարմար կարգաց յօրինուած

Ծոյ ։ ։ ։ մեանի ի՛ ծբքին (վաղարշակ արքայ)՝ Թա

գաւորեալ ամն քսան երկու ։ || յովհ ։ Ա ։ * Օ՛ քահա՝

նայապետն Ճշմարիտ ։ ։ ։ ի՛ յիշատակի քահանայապե՝

տացս ածեալնոյ ։ ։ ։ օրհնեցէք ։ || Ղար ։ 481 ։ * Ո՛ր այսոհե՝

էս պիտոյիւք կարգաց ։ || յովհ ։ Ա ։

925 ։ Համաձայն սեռականի և ուրեք ։ Ո՛ * Ո՛յրեաք

պարտ և անպատեհէին ։ կրօնք բարձոնի և անխոնար՝

հելիս ։ || * Ո՛ յատկեալ քեւ Ա՛ն՝ ի պատուղ կենաց ան՝

հոհանոյ ։ || Նար ։ Հա ։ 1 ։ ղբ ։ 9 ։ * Ո՛նացին մեռանել ի՛

վր կարգացն նախնեաց և Հայրենի օրինացն ։ || ։ Ա ։ յով ։

ա ։ 12 ։ * Ո՛ ըստ բարեպատեհ վաստաց անհատից ։ Նար ։ ա՛ա ։

* Լուսն մարդասէրս ունիմք. || Ը • Ժէ • 9 • * Պահքն
ընդդէմ է, և պահքն հինդէմ է • • • եղկոյին տանդ
յուդայ՝ ի ինդուն. || պտառ • Ը 19 • || Ուր դատականքս՝
ընդդէմ է, հինդէմ յոգնականապէս յարեալ են
յանեզականս պահոց.

926 • Հաւատականն անուն և հանրականն՝ որ բազմի ու-
նին զնշանակուն, եղակի ձայնիւ ընտանենան յոգնա
կի գոյականին, հոլովիւ բազմիցս համաձայն • ՈՐ * Ի ղեն
անենայն աւուրք Ի դատայ՝ զորս եկեաց՝ ամք ինն հար-
իւր և երեսուն. || Ծննդ • Ե 5 • Ի Հայ հանրայինն անենայն,
և Թուականն ինն հարիւր և երեսուն՝ եղակի ձայնիւ
յարեալ են ընդ յոգնակի գոյականս՝ աւուրք, այր •
ոչ սպան է աւետանել և ի սուին • * Ի ընանաանել էր
ինքն լեզուաց • • • Համահաւատիչք • || * Ի դէմ վէս աե
նայիր պարտական չարեաց • || նար • ՃԸ • Ե 1 • * Ի խո-
րութիւն սկզբնափորուածոյն մինչև ի մեծ քաւուին՝
կանգունք երեսուն. || Ելեկ • խԵ 14 • * Ի մաց տանն Իսոյ էր
սեղեկիաս ի Թագաւորելն • || Ը • Նոց • ԼԸ • 11 • * Ի ոու-
սկիզբն և պատճառ բարեաց առնոյնի • || նար • ձԸ • 5 •
* Իրը փորձուեց անենայն արամեցուցիչ են և դատ-
նացուցիչ • || Դեկ • Ա • 250 • * Ո Ո՞ր ալարժ ողով լիներ
մակաբեա • • • արամբք երիս վէց հազարաս • || Ը • Նոց • ԼԸ • 16 •
Ի՞ր յոգնակի ածականն մերձի առ հատաբական •
ՈՐ * Ի մնայն ժողովրդեանն ելելոց յեգիպտոսէ •
|| յեսու • Ե 5 • Ի Հայ բայածանէն ելելոյն յոգնակի՝ յար-
եալ է առ եզակի հատաբինն՝ ծոլվրդեանն • * Ո տացաք
քեզ ժողովուրդ սեփհականս և ընտրեալս • || ղար • 479 •
927 • Փոխադարձ վերնոց տեառնին • Հաւատական,
հանրական, վերբերականն կամ ազդ ածականք յոգնա
կի ձայնիւ յարեալ առ եզակի գոյականս • ՈՐ * Ի նկալ
լաւ ի քեն երիւք հարցմամբ սիրոյն զերից ուրացուեցն
գրաժշուԹի • || ղար • 292 • Ի Հայ Թուականն յոգնակի
երեք, և գոյականն եզակի՝ հարցմամբ • Ի յսպէս են •
* Ի ո՞ր շնորհ նորոգ փրկուԹիս՝ բաղձ• գոհաբանուԹ
հետևեալ • || նար • ծԸ • 2 • Ուր հանրական յոգնակի՝
բաղձ•, գոյական եզակի՝ գոհաբանուԹ • * Հ՞ յոպէս•

և ևս բայնօ՛ անզուգական հրաշակերտութիւն։ || Նար. խղ. 3. Այս ևս՝ վերբերական և հանրականն յոգնակի՝ այ՛ պիտօ՛, բայնօ՛, և գոյականն եզակի՝ հրաշակերտո՛ւ֊թիւն. այլ ևս ածական սոցին եզակի՝ անզո՛ւգական։ * Ար. ընդ առաջ նոյ. . . չորիւք հազարօք հեծելազօր գնդաւ. || Ը՛նկ. ժէ 33։ || Ա՛ւր եզակի հասարական գնդա՛ն՝ առ գոյնակի թուականս՝ չորե՛ւ հազա՛րօ՛, զմիւս ևս ա֊ծական եզակի՝ հեծելազօր։ * Ա՛ՀԻենոփ՛ն. բառս֊թիւ մեծացեալ։ || Պատ. 44։ * Ա՛ղեքսվճն. . . հետամուտ լինել Ասկայ . . . արամբ նրօ՛վ֊նօ՛ յաղեղն և ի սուսեր և՛ի տեգ նիզակաց. || յովհ. իյ. (896)։ * Ալ՛ի լրումն անճառելոյն ի քէն յայտնեալ ծածկեալ խորհրդոյ. * Ա՛ՀՆճառելոյն ապագային պատմողս արարեր անօ֊ թեհնութե. || շար. 11. 588։ Հայոցպիսի ոճ՝ քաջամարտ ժից միայն է ազատութի։

Լանուն Է.

Ա՛ծականն յորժամ հասարակաբար պատշաճի բառիւք յատուկ անուանց, ըստ Թուղն դնի յոր նակի, և ըստ հոլովի համաձայն։ Ար * Ա՛րկոբուվքը ընտրելովք՝ առաքելոն Յակոբա և մարգարէին Յովթիւ հաստատեաց զհիմունս նը եկեղեցւոյ. || շար. 102։ Ա՛հա ածականքդ երկուսի֊ն ընտրեցվե՛ն՝ յոգնակի Թուով հասարակաբար պատշաճեալ են երկու յատուկ անուանցս՝ Յակոբա, Յովթի֊։ Ա՛ստ ցայր հասարակաբար. զի առանձին միոյ միոյ ածականք՝ առաւելան և նուազեցին, են եզակի. իսկ ըստ հոլովի միանգամայն համաձայն գործին են։ Ա՛ստ այսմ և օրինակաբս։ * Հաձոյ Թուեցաւ առ քեզըդն և երիցանցն և ամենեկեղեցւոյն. . . առաքել յանտիոք ընդ պաւղոսի և ընդ բառնաբայ, զՅուդա զկոչեցեալն բարսաբա՝ և զՊիղա, արս գլխաւորս։ || գործ. ժէ 22։ Ա՛ւր առ գլխաւորս՝ հասարակաբար ասին Յոդաս և Պիղաս (832)։ * Ա՛ռաբեխօսութե Պետրոսի և Պօղոսի քո նը առաւելոյն. . . առնուազս ողորմեա։ || * Ա՛ռաբեհոգ աղգի մարդկան՝ ՅԻնորդ։ մնհու և յաւուրե Ա՛ղքայել

և վաթրիել և ՅԵՃԻ • || ՂԳ • 110•614 • * Ասուղ և ՀՅՈՒ
նաթան սիրելիք և գեղեցիկք և վայելուչք • || ԲՆԱԳ •
ՇՈ•23 • * Ի՝ամն Ի՝Յ • • • երևեցաւ • • • և ու՝ս արբաբոյն
ասուլնոց՝ Ի՝ոյսի և Ի՝բրահամու, և Իսահակայ և ՀՅԱ-
կոբայ և ՀՅոբայ՝ Ի՝ովսէի և Ի՝հարոնի և ՀՅեսուայ •
|| ԸՆԴ • 9 • * || ՂԶՅն ասց ձեզ • • • զուակիոս և յասոնն
և սոսիպատրոս ազգականս իւ • || ՀՈՒ • ԺՇ • 21 •

929 • Իակ ուրեք եղանիկ և ա՝ս եդեալ իցեն , զօրուբ
յոգնակի համարին • ՈՐ * Ի՝ստու (ՈՐ | ուսաւորիչն)
յաթիոս աբէ ասուրէլցին Ի՝արդուղիմէոսի և Ի՝ակադէոսի •
|| ՅՈ ՈՐՁ ասւաբելցին • ՅՎՀ • Ա • * Ա՝ուրէթ Ի՝արթիս և
Ա՝արտիրոս Ի՝Ծ պահապաւորք • || * Ի՝ահակայ և ՀՅովսե
փայ ասուրէ հայրապետացն • || ՅՈ սրբոց • ՂԳ • 134 • 655 •
ա՝ստղօք հանդերձ առ ուչինչ համարեն • ԱՓՈ • 53 •
• ա՝յս ոմ խոսանօք վարել պատշաճ է • Ո՝
ՀՈՒԹԻՒՆ ՀԱ •

930 • Ա՝ծական և գոյականն եթէ իցեն ի նախադրեա
հոլովս՝ հոլովակերտ նախդիրն սովորաբար դնի ի վե
նախադասին , եթէ ածական իցէ նախադասան եթէ
գոյական՝ եթէ ով՝ և եթէ բազում՝ ԵՐ ( ) րիևք քննեն
նմա ծառայելին ոչ արարչէ , քան որում՝ ի կուսական
ծննդենէն և յայլոց գերադունից պահանջելացն է ի-
մանալ • || ընդ • 97 • Ա՝յս է նախդիր սկզբնականիդ
ծննդենէն , եդեալ է միայն ի վե նախադաս ածակա-
նիս՝ յոսուէանն և սկզբնական առանձնելացն ունի նախա
դաս զածականաբս՝ յայլոց գերադոնէց • որոց հոլովա-
կերան յատեսանի միայն ի վե նախադասին՝ Ա՝յսպէս •
* Կորուսանել ի սրտէ ընդունայն և պայիրատ և
ղնոտի խորհուրդան • || ՅՎՀ • Ա • * Ա՝ԼԼ է միմոր
և յանխրատ խնդրոց հրաժարեալ • || Բ • ՊՒ • Բ • 23 •
* Ասղ ղի յերկուց և յերիս կրկնաբանութեց հաստատեա-
ցի բանին ձշմարտասի • || ընդ • 114 • * Ի՝ամենայն ձա
նապարհաց չարաց արգելի զոտս իմ: || ասղ • ՀԺ • 101 •
* Ո՝ՀԵ բայեցիան յայնպիսի գործոց ամենեքին ի բաց

մերժէին. ‖ Ե. Նա. ժԵ. 40. * Այն կապելոյ է, յորքան
ժամանակս կենդանի է այր նորա. ‖ ա. Կոր. է. 39.
* Կանացնորդէր բազմանա զօրացն ընդ լեռնակողմն՝
անկղդի՝ ապառաժ՝ մացառուտ՝ քարաժայռ՝ անապա-
ղատայ ափափայ. ‖ յովշ. Ա. 1. Հայր առ նախադաս աշ
ծականս յարեալ էին հոլովակերտք, և յետադաս գոյա
կանք կան մեկին. Ասկ ի յաջորդս առեանի նախդիրն
առ նախադաս գոյականս, և վերջադաս ածականք՝
մեկին, որ * Լեր ղՀ ինա զերեզմանս բազմոտանին...ցա-
մաքեցուցանեմ. ‖ Նար. է. 1. * Երկրակ քաջ... Թագա-
ւորեցուցանեմ Հայաստանեայցս զվաղարշակ եղբայր
իւր՝ զայր բարեխորհուրդ և խոհեմ և քաջ. ‖ յովշ. Ա.
1. Հազդ այնպիսւոյ ոչ խնդրէ վրէժ. ‖ Եբէ. է. 9.
* Ի լինաւեաց Աբրահամ զհասակ... յաւուր
ուրբերորդի. ‖ * Ասաղեցին (ղյակոբ) յայրին կըրկ
նուամ. ‖ Ծննդ. իա. 4. Ճ. 13.

931 Հաշխասկի ևս կրկնի նախդիրն առ երկա-
քանչիւրն՝ առ ածական ասեմ և առ գոյականն. որ * Այր
զողջոյն զօրն՝ Թողուեր ցուցեր փրկարան. ‖ Նար. իԹ.
1. * Ելօղն ի հօրէ վեհակից որդւոյ որ զհոգին օրհ-
նեցեր. ‖ Ղար. 433. * Ա՛ր լինանիկ արքայն Հոռոմոց
Ենոն... զլուսասփիւռ՝ պայծառատատարած՝ Ճա-
ռագայթաւէտ զհաւատս առաքելական ծաղկեցու-
ցաներ. ‖ յովշ. Կ. * Հարդ առնիցեմ զքանդ զայդ
զչար և զվեճ. ‖ Ծննդ. լԹ. 9. * Աստուդ չայր չայր...
գրեցաւ. ‖ * Ա՛չ անխայեցեր չորդիդ ի համնապատիւդ
և ի սիրելիդ. ‖ Նար. պէ. 6. խԲ. 2.

932 Ա՛ւ ուր չետադասն ինչ բազումս վայելուչ ևս
դնի ի նախադասի և չետադասից վերայ. որ * Աստին
եւԹն երինջքն... զեԹն երինջնն զառաջինս զգե-
ղեցիկս և զընտիրս. ‖ Ծննդ. խԲ. 20. * Ճ՛ասիրաց իմոց
առաջնորդ չարդարուԹեան ամ՝ ի լուսն և չա-
ռաւելն. ‖ յաճախ. 2, 8. * Ա՛ր ընդեցաք ընդ ամենայն ա-
նապատան ընդ մեծ և ընդ ահագին. ‖ օրէնս. ա. 19.

933 Ասր ուրեք առ չետադասն միայն առեանի.
որ * Ահագաւոր գոմն ասեն զի ն՝ ‖ ՚ն զԹագաւոր ոմն.

գործ · ԺԷ · 7 ։ * Լսեա մարմին հոգի և միտք և ջամ՝ || որ ինչ է ի մարդ · || ՅԻ զմարմին զհոգի և զմիտս և զա- || մենայն՝ որ ինչ է ի մարդ · հանգոյնպէս ։ * Խնդրեացեա յապարանս յուդայ՝ սաւղոս անուն ցաւարտնացի · || ՅԻ զսաւղոս անուն ԼԲ · գործ · ԺԳ · 11 ։ * Հանապակ գու || նակ պաղոյն յամենայնի · || ՅԻ յԱմպաղոյ · ափԼ · 44 ։ * Լամ՝ այլ ինչ ի սրբուհին մերձենալ · || ՅԻ յայլ ինչ սրբուհա · ընդ · 49 ։ * Լազմապատիկ պատուով · · · յուդայիկ (ամիրապետն || մաղ զնմաստասէր Հայրա- պետն (իւրական յաշխարհն · || ՅԻ յիւրային Տէն · յովՀ · Ա · 934 · Լակ Թէ ի մէջ ածականէ և գոյականի անկցի այլ բառ , հոլովակերպ նախադիրն վարի ըստ նախագրե- լոցն · այս է՝ առնելոցաբար յերկուցն վերայ , կամ ի նախադասին , սակաւ ուրեք և յետադասին վերայ դնի · ՏՐ * Լա զնախասահմանեալ զՀայրն աշխարհի զմիայն հաստատեալ պահեաց · || Լինաս · ԺԻ ։ * Լսեմացեալ դասք եբրայեցւոցն՝ զիմանալի լոյսդ ի գիշերին ջահիւք և սուսերօք եկեալ ըմբռնել զանըմբռնելին · || ՂԻ · 292 ։ * Վանզի ի բազումս և ի զանազանս բաժանին ան- ուանս և տիրապէս գործ տեսչութիւն ոգւոց · || ընդ · 3 ։ * Ամբ զաթոռն ունկնին զառաքելական , պարտին և զգործս առանալ զառաքելոցն · || ընդ · 43 ։ * Լայց ղէզուս մարդկին ոչ ոք կարէ հնազանդել ղէջսն և զանկարգ և զլի Թունօք մահաբերին · || յակոբ · Ը 8 * Ալ խիթարեցան ի բանից անտի յուդայ ի զօրել և ի գեղեցիկ · || Ը · նախ · ԺԸ · 17 ։ * (Ախաղեցին զաբ- րահամ և զառաւս կինն) յայրին որ յանդի անդ է ի կըրկ նում · || ծննդ · խԹ · 29 ։ * Հօրինակաւ ցաստ ցուցաւ յերկուցն վերայ՝ յածականի իմն և ի գոյականին · իակ ի յաջորդս տեսանի եղեալ ի նախադասն միայն ։ * Լայս և առաչին զառաքելականն առ ձեզ բարբա- ռիմք բան · || * Ալուր մեր վարժարանք է Թագաւո- րական պատրաստեալ հրամանացն · || * Ի հալածա- նացս ծնեալ ժամանակի՝ ընդ խրթնատեսակ նայե- ցան տգեղութի · || ընդ · 71 · 105 · 49 ։ * Լղձալն էր · · · ոչ ի ծնունդ յառաջագիտել · · · քան ընդ այսպիսեաց

սատակագուշնից և սարսափելեաց ըմբռնիլ պարտուց || նար. ը, 2։ * Արենարարդ յայտնեցեր այսօր զխոր- հուրդ. || ը զԱրենարար խորհուրդ. շար. 287։ Հանել՛ի ծուղէ ՅԵՒ՝ ցամաք յախտից չերկիրն արդա- րոց. || ը՛ի ցամաք յերկիրն. ընդհ. 230։

935. Նահաւոթ. բ։ Ա՛ւ ասյս ոճ գերապանծ՝ զածա- կան և զգոյական միջանկելովք տրոհել՝ մեծի զգօ- նութէ պէ՛տք էն. ոչ զի ածականի նշանակութիւն ի գոյա կանէ վերիվերացի մի՛, և հոմանի աքօղեսցէ զլսմասան։

936. Նահաւոթ. է։ Հոլովակերտնախդրից զպէս պես դրութիւս մեբէնցի առ ՅՈՒ՝ պաշտամունս հոլովելեաց. որ միոյ կարգին ՛ի նախդրիս հոլով՝ սովորաբար տե- սանի նախդիրն ՛ի վե՛ր նախադասին, բազմիցս կրկնի առ խոբաքանչիւրան, մանաւանդ թէ ունիցին զմիջան- կեալ ինչ բառս, կամ բազումք իցեն առանց շաղկա- պի. և՛ի սակաւս առ վերջադասն միայն։ Հասի կըր- կին աչօք նկատեալ յիւրաքանչիւր օրինակս՝ խոր- հըրդով կարգաւորուելք ՛ի լայս ելանէն։

Կանոն Է։

937. Ածականն միոյ ամփոփեալ ունի զիւր գոյա- կանն (913. 915), զՅՈՒ պաշտամունս կատարել միանակ փոխանակաբար ՛ի նոյն թիւս և հոլով՝ յոր ունէր կէր պաւորիլ գոյականին՝ ՛ի դնիլ ներգործուբ։ Հասի և լինի տէր բազի՝ խնդիր ՅԵՒ, զոր ՛ի նախագրեալս բազմիցս ցուցաք, բայց յառաւելն հաստատուԹի և ևս պարզեացուք։

938. Տէր բազի. ար * Ամաստունք ոչ խոտորին յօ- րինաց ՅՈՒՆ. || ա՛ռակ. իբ. 8։ Ա՛հա տէր բազի ածականն էնապանդ՝ տայ գուշակել զամփոփեալ գոյականս՝ ար- իբր ասել՝ էնապանդ ար։ Ի սա այսմ և՛ի հետևեալսդ։ * Ա՛էծն մարգարէից (մովսէս)՝ քարամբք բանիցկոշկոձէ. աբէն բաբէտա (փենեհէս)՝ աշտէին նո- զաւա ՛ի մահ սատակէ. . . Ուրգաբէածէն պեսանոզն (սամուէլ)՝ ընդ ամպղձկացուցոյն առաջի ՅՈՒՆ սպասա- նէ. Նախանհայտարն Ա՛Յ (եղիա)՝ երկնատեղւոց բոցոյնք

վանեի ։ ։ ։ պէտն առաքելոցն (Պետրոս)՝ ընդ սա-
վիրայի ի կենաց զրաւէ ։ || նար ։ հա ։ 3 ։ * Լ՚ալ անաւոր
նոյն մարմանալ և բանին Թանձրանալ՝ յայտագս անքակ
միաւորութեն ։ || յր անմարմին անձնաւորութեն ։ ընդ ։ 84 ։
* Լ՚ալքն եղեն ականջք ։ || յր ամ արարածք ։ նար ։ 5 ։
939 ։ Խնդիր բայի ։ ար * Խաւնեալ միացեալ ։ ։ ։
զախտաւորս ըստ անախտականին, զապականացուս ընդ
անապականին, և զմահկանացուս ընդ անմահին ։ և
եղև նովաւ մի և անբաժանելի ։ ։ ։ ոչ յաղթելով հզո-
րագոյնն ի տկարագունեն ։ || ընդ ։ 236 ։ Ուր խնդիր
սեռի և բնութե ածականաբս՝ ախտաւորս ընդ անախտա-
նին ևն. լուծելեացն գուշակեն զգայականդ՝ բնութի. փո-
խանակ ասելոյ ։ * Խաւնեալ միացեալ պախտաւոր բնութ
մարդոյս ընդ անախտ բնութեն Լ՚Ս, և եղև նովաւ մի
և անբաժանելի բնութի՝ յր զգայացուի կամ անձնաւո-
րուի ։ ոչ յաղթելով հզօրագոյն բնութ Լ՚Ձուեն ի տկա-
րագոյն բնութ մարդկութեան Լ՚յայտնէ են ։ * ԼՀա հնովն
օրինակք բազումք են, եկեսցուք առ նորս և ճշմարիտս ։
|| յր առ հին օրինաւքն, առ նոր և ճշմարիտ օրէնս ։
ընդ ։ 124 ։ * Ո՞ւր ամ սեղանս՝ ուր պատարագի մեղաս-
քաւիչ մարմին և արիւն Ս՚Ն, Հոգին է որ կատարէ,
և զվայելն ի հոգեաւոր դարձուցանէ ։ || յր զգալի հայն
ի հոգեւոր հաց ։ Դէ ։ Ա ։ 739 ։ * Լ՚ետարանեաց խաղաղ-
ղութ ձեզ հեթանոսաց, և խաղաղութ ներչաւոթց ։ || յր
հեռաւոր հեթանոսաց, և մերձաւոր հրէից ։ Եփես ։ 2 17
* Ա՚ՀԸ մեր ։ ։ ։ վ՚ն միշ ոչխարին մեռաւ, և մեք անփոյթ
առնեմք պատճառն ։ || յր զգաղում ոչխարաբն ։ Դէ ։ Ա 365
* Պարկեշտ անդամոցն ։ ա ։ կոր ։ ժբ ։ 24 ։
940 ։ Հայտնիչ և յայտնեալ ։ ար * Ա՚ռաւրեալն ի
մի բնութի կրեր զնաբանչիւրն, յորժամ կամեր,
զմարդկայինն իբրև զմարդ, զի մարդ եր ։ և զՀ՚Ս-
այինն իբրև զՀ՚Ս, քանզի Լ՚Ս եր ։ ընդ ։ 237 ։ Լ՚Ս-
ածականդ պիտանչիւրն ի յայտնեալ ընդգծոյնն
և պճոյնն՝ են յայտնիչք ։ որ զորութե ունին զգա-
կան՝ ինչ ։ յր * Կրեր զնաբանչիւր կիրսն, ևն ։

Ո՛չ սպան ի խմանալ և յօրինակսդ որ զինի. * Արիւնաւոխք (նեղգործուքք) կալմի անքինուին. (յր) Ի՛Յ տալոլին, և մեր չանալոլին. || Ես. ծաւա. 278. * Ձրամայեցյ մեզ... զձմ ինչ զմեր վա (հաւատոց) փոխանակել զբաւոխին և զնեղխին (գոյուհայոյս ե՛) զհոգի և զմարմին. || Ես. Ա 800

941. Ցատկացուցիչ և յատկացեալ. ՈՐ * Ո՛ արդ երիտասարդաց՝ իմաստուն... զամբար ամբարշտաց՝ մեղք. || առակ. ի. 29. իա. 4 || Որ յատկացուցիչ ա՛ ծականքս՝ երէիսաարդաց, ամբարչտին՝ ամիտուի ունին զգոյականս այսպէս. * Ո՛ արդ երէիսաարդ անձանց ի իմաստութէն. զամբար ամբարչտ մարդկան են մեղք. Ի՛ յատկեա և սոքին. * Ձարան շլացուքք... առ դուրս արդարոյն (ղովմայ). || Ենոսա. ժէթ. 16. * Ցանուն Ցի Ի՛ն ամ ծունը կրկնեացի, երկնաւորաց և երկրաւորաց և սանդարամէտականաց. || Ցր երկնաւոր հրեշտակաց, երկրաւոր մարդկան, և սանդարամետական դիւաց. Փիլիպ. քէ. 10. * Ա՛ողկը ջծանը ծանը (պատուխրանս) օրինացն. || Նոփ. իքէ. 23.

942. Խնդրատու և խնդիր անուան. ՈՐ * Ի՛նչնաքինք առ՛ի մարդկանէ՝ հնարաւորք են յի՛Յ. || ղուխ. ժքէ. 27. Ի՛նչ առ՛ի մարդկանէն՝ խնդիր և ածականիս՝ անչնաքինք, այր գոյական իմացեալ լինի էր, իբր ասել՝ առ՛ի մարդկանէ անչնաքին էր. * Ի՛ սա այսմ. * Խոստովանիմք յերկուց բնուքեց մի լեալ, և՛ի միաւորուքեն ոչ կորուսեալ զմի որ չերկոցունցն (բնուքեց). || ընդհ. 119. * Որ զբարիս առնէ. . . Ի՛Յ գործակից (անձն ես) ի՛ բարիս. || Ես. ա. 787. * Յժմ օգնական ես Ի՛Ն ղղջացեալոցն ի չարեաց. || Ես. ա. 200. Որ չեզբք բայածական ղղջացեալոցն՝ խնդիր և օգնականին, և խնդրատու ածականիս՝ ի չարեաց, որոց զօրուքք իմացեալ լինին գոյականք այսոքիկ (). գնական ես Ի՛Ն մարդկան ղղջացելոյ ի չար գործոց.

943. Խնդիր նախադրուքք՝ միջարկուքք. ՈՐ * ան Ցն հոգևորացն ելբաքք՝ ոչ կամիմ եթէ ագեռք իցեք. || Ցր վա հոգևոր շնորհացն. ա. Կորն. ժքէ. 1. * Ցրանէ խաղաղարար անձանց * Ցր խաղաղարար անձանց. || Ցր վա

Ա՛իլհան անուանեալ ։ Եւ զիա՞րդ էն Ա՛իլհան անուանեալ , և զիա՞րդ
Հովհաչեանուրիւն նոցին ։

944 · Ա՛իլհան ասին անուանեալ ինչ (60)՝ վա՛ ելլ
կուգա · մի՝ զի զորոշեալ էուն ինչ ոչ յայտ
նելով վարին իբր գոյական և ածական · իբր զի Թուա
կանք՝ հանրականք և վերբեբականք միշտ են ած՝
կան · իսկ մասնականք և հարցականք՝ ուր գոյական
և՝ ուր ածական ։ Ա՛իւս ևս , զի որպէս դերանուն
ընծային անձանց և կենսաւորաց , բայց առանց յայտ
նուե դիմի · ։ ուստի կարգեալ ընդ միջ անուան և
դերանուան՝ կոչին Ա՛իլհան անուն , զոր յա՛մ պաշ՝
տամունս հոլովելեաց հասարակաբար տեսաք միևնոյն
ցաստ , տեսցի և հետևապէս · իսկ զմասնաւոր օրինս
և զնոտորմունս աւասիկ աւանդեմք ըստ տեսակացն ։

Ա՛նդարձակք յեզական հոլովս համաձայնին
ընդ գոյականի , և՛ նախադրեա հոլովս առ յոքնական
անուանս յարին եզակի · ա՛ր * ՚ի՛ետ վե՛ց աւուր ։ ծառ·
ժէ · ։ * Ա՛րևն առն ։ պոէ · է · 9 · * Ա՛րևն հինգով ·
յայտ · է · ։ * Ա՛րևանց աւուրց ։ էսէ՛ղ · խե · 25 ·
* Ա՛ւուրցն էրևանց · էսայ · լ · 26 · * Ա՛ղտիդեոս մի՛ ի
յէրկիսատասնից ընտրելոց · յովհ · ա · Ա՛րս * Ա՛նա
հինգ · ։ ա · Կոքս · ժէ · 19 · * Ա՛րս էրևն · դպծ · ա՛ · 3 ։
* Ա՛րս էրևանասուն · դաս · ի՛ · 5 ։ * Ա՛ղանս պատ ·
է · Ննայ · է՛ · 8 · * ՚Ի՛ետևն հրեշտակս · յայտ · ժ՛ · ։ ։
Ա՛ւկ Թուականքս՝ երկու , երեք , չորս , ՚ի յոքնակին ար՝
վորապէս համաձայնին յա՛մ հոլովս ։

946 · Ի՝ասականք՝ որ յայտնեն զկարգ Թուեալ իւրն՝ զքանորդ լինելն, և միշտ են միաւոր (63·64) · ուստի քննաւորապէս ախորժեն յարիլ եղակնի · բայց ընդ անեզականս դնին և յոքնակի, կամ իբր ածիփեալ զգոյականն՝ փոխանակաբար վարի և այլ ինն Համառաձայնութիւն · ՈՐ * Պահչն է-ԲՆԵԼՈՒԹ և պահչն փոանԵՈՒԹ (925) ։ || * Յո եղևցին է-ՒՆ է-ԲՆԵԼՈՒԹՆ առաց՝ քառասուն և ինն ամ ։ || ՅՈ ԵՒ-ԹՆԻցս ԵՒ-ԹՆ առ · չ-ՈՒԹ 8 ։ * Յո առն է-ԲՆԵԼՈՒԹՅ արասցես ինձ ։ || ԵՂԵ · ԼԻ 22 ։ || Ուր դասականս է-ԲՆԵԼՈՒԹՅՆ՝ դնի յոգնակի սեռական փոխան զօրուԹ իմացեալ գոյականին՝ ասայ, Իբր ասել՝ * Յ՝ԱՐասցես ինձ առն է-ԲՆԵԼՈՒԹ ասայ ԹՈ-ղուԹե ։ * Յ՝ՉԻ ինքն (գԵԴԵՈՆ) · · · ի մասն ինչ ՅԵՒՆԵԼՈՒԹՅ բանակին · || ՅՈ ի մասն ինչ յիսնեւորդա-կան զօրաց բանակին · դաՊ · է · 11 ։

947 · Ի՝նդ կանոնօք ածականաց կարգեալ ցուցաւ և դասականն, բայց ի նախադասին վայելուչ ևս համաձայնի հոլովոյ գոյականին · ՈՐ * Յ՝ԱՒակ է-ԲԱՆԱՒԱՆԵԼՈՒԹԵՒ ԵՒՒԼՈՒԹԵՒ սաղմոսին ազգէ · || ՆԱՐ · Ա · 1 ։ * Ճ՝ՇՈՒՐՋ ՀԵՒՒԼՈՒԹԵՒ- խոյակաւն · || ԼԱՓ · Է · 20 ։ * Ի՝ԱՆգիլ յԱ-ԲՆԵԼՈՒԹԵՒ անահ գրոյ · · · փոխաբեր-ԵԱԼ · || ՆԱՐ · ղԷ · 22 ։ * Յ՝ԱՍԱԱ ասպանն յԵ-ԲՆԵԼՈՒԹԵՒ ԴԱՒԹ ամենեանն · || ՃՆՆԴ · ՀԸ · 4 ։ * Յ՝Ի հարէ-ԲՈՒԹԵՒ յԵՒՆԵ-ԼՈՒԹԵՒ յԱՒԱՔՆԱՒ ամի · || Է · ՆԱՀ · ԺԷ · 4 ։

948 · Ի՝ասական և բացարձակին ուրեք կարգին փո-խանակ միմեանց · ՈՐ * Յ՝ԱՐ իբրև վեցԵՐՈՐԴ ԺԱՄ՝ և խաւար եղև Ի վՐ ԱՄԵՐկրի մինչև չԵՒՆԵԼՈՐԴ ԺԱՄՆ · || ՂՈՒ · ԻԷ · 44 ։ * Յ՝ԱՐ չԵՒՆԵԼՈՐԴ ԺԱՄուն աղաղակեաց ՅՅՈ · || ՆԱՐՉ · ԺԷ · 34 ։ * Յ՝ԱՐԻ վեց ԺԱՄՔ աւուրն՝ խա-ւար եղև Ի վՐ ԱՄԵՐկրի՝ մինչև չԵՒՆ ԺԱՄ՝ Յ՝ԱՐ չԵՒՆ ԺԱՄուն գոչեաց ՅՅՈ · || ՆԱՒ · ԻԷ · 45·46 ։ Տեսանի յՈ-ՐԻՆակագ՝ զի Ի ՂՈՒ՝ և Ի ՆԱՐՉ եդեալ է դասական, նոյնն Ի ՆԱՒԻԼ դնի բացարձակ · փոփոխակի դնին այսպէս՝ մինչ նշանակին ԺԱՄՔ աւուր՝ ամիսք՝ տարի՝ կամ՝ ուր Թուեալ լինի ածադասուր՝ Յ՝ԱՀանապետ Յ՝ՀԱՆան՝ ևն ։

949 · Ա՝ակըռաշխ Թուականք (261)՝ ըստ որում անելագ
կանք, փչող յարին առ յոքնակի գոյականս համաձայն
և՛ ի հոլովն · (919 · 328) : Ասկ զատականք տեսանին
ուրեք վարեալ իբր ընդարձակ · որ հնգեակ առնք, որ
հինգ առնք, տես և զայլս ի կանոնս ածականաց ·

Ա՝առնական Հ՝Հնոսանք ·

950 · Ա՝ատնականք կոչին, զի նշանակեն զմանաւ
ուր իմն, կամ զանկատ, կամ անորոշաբար մանաւա
րեն զբնդհանրուն անուան իրիք · յորոց Ա՝ին, ոչ, ոչ
րապէս ասին զանձանց, կամ զկենդանեաց, և՛ ի սա
կաւս անանձն իրաց : Ա՝ին, ինչ, յաւէտ պատշաճին
անանձն և անկենդան իրաց, սակաւ ուրեք և կենդան
ուրաց, և են անյոգնակի (263) զորոց

951 · Ա՝ախ՝ իբր գոյական նշանակիչ անհատի կամ
մանաւանդ իրի իմիք, միայնակ վարին առ ամ պաշտա
մունս · որ * Ա՝ին պահէ օր ըստ օրէ, և ոմն պահէ զօր
հանապազ · Հոռ · ժ · ե · Ա՝ՀՀ մանականս ոմն իբր
գոյական՝ և առ բազմիցս պահէ · Ի սա այսմ: * Ա՝ի ոչ
յալիս մօրուացն փառս որսացէք · ՚ լամբ · ութ · պատ ·
* Ղ՝ինչ ինչ՝ի տան աստուծոյ մեծ է քան զիս · ՚ Ցննդ · լթ ·
* Ա՝ը է ասէ հանգիստ գտանել (Յեսիս) ՚ ութ · կ · 839
(693) : * Ա՝ր զոմանս ապրեցուցանիցէք յահիւղ
տակեալ՝ի հրոյ, և ոմանց ողորմեացէք ՚ յուդա · 23 ·
Ա՝ր հայցականդ զոմանս՝ խնդիր է սեռի բազմաց՝ ապրէ
ցուցանիցէ՛, և ոմանցն՝ վերջաւորիլ բառն խնդիր բազմաց՝
ապրեսցէք՛ : * Ա՝ածակել՝ի քէն էիւ՝ի սուցանէ՝ չառ
նուս յանձն · ՚ գործ · իսկ · 26 · (696 · 909) : * Հոգևորսն
քննէ զամն, և ինքն չունէ ոչ քննի · ՚ ա · կորն · գ · 15 ·
Ա՝իթ պահպանակն վաստակուէ զանձն ուրուք լքցէ,
ընկալցի ձեռն քո զնա · ՚ Նար · գ · 3 : Ա՝ր սեռականս
ուրուն՝ յատակացուցիչ է անուանն՝ պանչն ·

952 · Ի սա գոյականաց առնուն իբր ածական զմեծ
մանականս՝ Ա՝ե՛ւ՛ե՛ւ՛ա՛յ, է՛ր՛ա՛նչէ՛ր (69), և զՀան
րականս և զվերբերականս, ևս և զածականն անուանն՝
յե՛ծ, բազո՛ւ, ա՛յլ՝ ե՛ւ ոմն ի զինուորացն

ասիգաւ խոցեաց · || յովհ · ժթ · 34 : * Այլ ոչ առնու զյաղթութիւն · || ա · կոր · թ · 24 : * Ոչ այլ ոչ առա-
ւել քան զՀրեշտակսդ · || ը · նահ · ժա · 24 : * Ոչ այլ ուխէ
մի՛ երկնչիր · || ասաք · հ · 1 : * Իւրաքանչիւր ոչ զևւր բա-
ռանցն հոգայ · || մատ · կ · 746 : * Այլ դպիրք ոչ երբեմն
էին · || ղկ որպիսիք ոմանք · գաղ · ը · 6 : * Այլ թէ դու
մեծ ինչ ոչ իցես · || յովհ · ը · 53 : * Ոչ այս ոչ ը իրեարս
շփոթեաց · || ղկ զշատ ոք · ը · նահ · ժը · 30 : * Ոչ բաշուս
էրէն զբաղեալ ես · || ղուկ · ժ · 41 :

953 · Հրկիզող՝ լինելն ածական մանաւանդ որիշ նշանա
կութեամբ անուան գոյականի և ածականի , յաձախակի
համաձայնեալ թուով և հոլովով՝ երթ՛ կատադաս ,
երթ՛ նախադաս · ևր * Կանայք ոմանք՝ ի մէնջ զարմա
ցուցին զմեզ · || ղուկ · իը · 22 : * Այր մանկանացս ոմանք
եղեալ ե ածական՝ թուով և հոլովով համաձայն գոյա
կանիդ՝ էանայք , որոց և զնշանակութիւնն զատուցեալ ՝ի
հասարակացն՝ մանաւանդ ասպէս յայտ առնէ զնոսա
էանայս : Ոչ սոյն ե տեսանել և ՝ի յաջորդ օրինակս :
* Այսու ՀՀի տրտմեն մեռելոց · || գործ · իե · 18 :
* Ի լերուացդ ոմանց ձագեցայ · · · մտայր առ ձայնի ·
* Այսպէս ոչ պատասխանէք · || նաե · ղիե · 19 : հիե · 1 :
* Այնհետև ոչ ոք համարձակեցաւ · || ղուկ · ի · 8 · (909) : * Կատանել զոմանս աշակերտաս
ի խոտորումն երէց եղելոց || ղուկ · իզ · 19
* Ոչ ոք անուն · · · զերկրէ իմէ նեղգործեցելոց առնել
յայտնութի · || պատգ · 19 : * Այլ եթէ այլ ինչ վարդա
պետութիւք են Ոչ ի , և այլ ինչ Հոգեւոյն սրբոյ || յովհ · ընծ ·
306 : Այր այլն ածական ինչ ինն, և ՝ի միասին այլ ինչն՝
մակադրեալ անուանն՝ վարդապետութի : * Իւրաքանչիւր թէ
անձին զօրութիւք ինչ · · · արարեալ իցէ · || գործ · ը · 12 :
Այր ինչն յետադասի գոյականիս՝ զօրութիւ , և անհամա
ձայն Այսպէս և՝ի սոսին · * Զան ինչ մեծ հասու
ցանէին առ մովսէս · || ելք · ժը · 26 : * Ոչանք ինչ ոչ գոյ
նոյ ընդ սասրիս · || գաղ · ժը · 9 : * Այլ երբեմն յիշեն զարբօ
մուխ և զախտս ինչ · || ա · եզր · ը · 20 : Զորս տեսանի՝ ինչ, ինչ
յաձախ յետադաս և անյոդնակի, տեսցի և՝ի հետեւելոդ

954 · Աստուած մանուկանաք · Աստ՝ վասն ոչ՝ ի թուելոյ
ի մանուածոցել զբաւ ինչ · Աստ՝ ա՛ն անցնել · ա՛ն
ա՛նել (265) և համայնք են ածական·
ա՛ր · * Ի՛ւրին իցէ երկնից և երկրի անցանել, քան
յօրինացն ինոյ նշանաւեցի անկանել · ղու՛ · ժ՚ · 17 ·
* Ո՛ղն ինոք էին երկու որդիք · ՚ննա · իւա · 28 ·
* Ա՛ի ուստր նեղել զնա ինով է՛ · օրինակաւ · ՚ է ·
նա՛ · ժա՚ · 31 · * Ա՛ւ իցէ զբեզ ինով ակամբ մանուել
յաղբայրե՛ն Ա՚յ · ՚ նոյ՛ · ի՛ · 46 · * Ի՛ գալ ամին ի՛ն՚
աց · ՚ ա՛ · նա՛ · ի՛ · 28 · * Ա՛ն՛ասով ձեռամբեն տայր · · ·
զնիձն · ՚ է՛ · էզր · ի՛ · 17 · * Ա՚զաչեին ի ի՛ն՚ասո՛ շաբա
թու խօսել · ՚ գ՛որ՚ · ժ՚ · 42 · * Ի՛ւմբեն մարդ՝ ի գո՛ղէ
կողմանէ արմատեն՛ւցն և գ՛ումբ առեւ՚ծու՝ ի ի՛ն՚ոյէ
կողմանէ · ՚ եղէ՛ · խա՛ · 19 · * Ի՛ւագաւորու՛ն նը ազգի
այլո՛ւ ոչ ձնասցե՛ · ՚ գանի՛ · ը՛ · 44 · * Ա՚ւ այլո՛վ՝ բանի՛ւք
բազմօք վկայու՛ն գնէր · ՚ գ՛որ՚ · ը՛ · 40 · * Ա՚ղնի՛ն՚ը այր
զի՛ւրոյ ամ՚ուն՚ցն գաշն · · · պահե՛ցէ՛ · ՚ պ՛ո՛ո՛ւէ՛ ·
* Ա՚ուեղ՚անէ՝ անօթս առ ի՛ն՚ա՛ն՚ի՛ւր ո՛ւ՚ո՛ւ սպասու
մերոյ · ՚ ա՛ր վասն ա՛մ՝ սպասու · ի՛ա՛ · ժ՚ · 7 ·
* Ա՚պիսկոպոսո՛ւն՚ս տպա ըստ որոշեալ վճ՚ակացն ի՛ն՚ա
ն՚ա՛ն՚ի՛ւրոյն հաստատուի՛ն · ՚ յո՛վհ՚ · կ՚ · * Ա՛ի երկն՚
ն՚ա՛ն՚ի՛ւրոյ գոյու՛թ՚ե՛ց մերոյ իրաւամբ կշռամբե՛ւ՚ի՛ ·
՚ նա՛ · հ՚ · 9 · Ա՚. յսոր՚իկ և՛ ի միայնակ վարկն՝ զո՛ ·
րու՛թ՚ե՛ ու՛նի՛ն զգոյականս · ի՛ (957) ·
955 · Ա՛ւեսանի՛ն և ու՛րե՛ք անհամ՚ձայն ի թիւ և ի
հոլով՝ մանաւանդ անյոքնականքս՝ ի՛ւն՝ ի՛նչ՝ ի՛ւս՝ ա՛ւ
միաւո՛ր և առ բազմաւո՛ր գոյականս միշտ եզաբար ա՚
սի՛ն · ա՛ր * Ի՚ւոլասու՛ս ա՛ւն մի՛ղ՚ւ՚ե՛ւ · ՚ յ՛ր ու՚րու՛ն՚նոյ՚ · ՚ 2 ·
* Ա՚թէ իցէն ո՛ւ ալը անօրի՛ն՚ք · ՚ յ՛ր ո՛ւմանք ալը · ա՛ ·
նա՛ · ժ՚ · 21 · * Ա՚թէ չո՛ւ գոցէ զայնր ձ՚անապարհ՚
հաւ ալս կամ՚ կանայս · ՚ յ՛ր զո՛ւմանս ալս · գ՛որ՚ · ի՛ · 2 ·
* Ա՚րևի և կղզ՚ոպանց ա՛ռի՛ն · ՚ յ՛ր ո՛ւմանց · ա՛ւ՚ե՛ւ · 174 ·
* Ա՛ւայ՚թմամբ էին ձ՚ա՛ւ՚ն՚ով հնչեցեալ աւե՛ւտարանք ·
՚ նա՛ · ղը՚ · 7 · * Ա՚ղբ միանգամ՚ · · · մ՚ւրտե՛ւին, ա՚
ո՛ւանց էրէ՛ւ հնո՛ւհաց ոչ ե՛լան՚ե՛ւին · ՚ դէ՛ · կ՚ · 134 ·
* Ա՛ի ոք զձեզ խաբե՛ւացէ, և մի՛ է՛ւ՚է՛ իրօք · ՚ ը՛ւ՚ե՛ւ · ը՛ 3

* Ի-բրաքանչիւրոք ոմն և ընկալաւ շնորհս ինչ, ՚ի մի-
մեանս զնոյն մատակարարել. || ա. պետ. դ. 10.
* Օ որ ինչ միանգամ արդիւնք գործոցն ազազակէն
զբաբեաց ինչ էր։ . . . անդ. Ձարտարուի բանից ոչ է
պիտոյ. || մեկ. կ. 240. * Ի-բաւականէր միմեանց անդամք
եմք. || յն իբրաքաչիւրքս. հաւտ. ժբ. 5. * Ի նկատման
գործեաց զմուտս անդրէն իբրաքանչիւր ոգւոցն՝ չանց
նի-ր մարմինս. || մեկ. ծ. 3. * Ի ղանց ակնառուածն
գատի ըստ ի-բաւանչէր-ր գործոց. || ա. պետ. ա. 17.
956. Կրկնակ մանանականքս՝ ինն իննն, ինչ ինչ, ևբ (69),
միասնակ են գոյական, և յարեալ յանուանս՝ ածա-
կան. իսկ միևնոյն, էրէպայ, միշտ գոյական. առ սոսա
վերածին և կրկնակ անուանքս՝ այր այր, ընկէր ընկէր,
ևբ. զր * Օ որս մեր ազգի իցեն գայթակղուած պատ-
ճառք ի-ւէ-ի-ւէ-՚ի ձերդ կողմանէ բառնալ. || ընդհ. 148
* Չորս գաման ինչ ինչ դժուարիմաց. || բ. պետ. դ. 16.
Ո-ւր կրկնակդ ինչ ինչ՝ իբր գոյական ունի զածականն՝
դժուարիմաց. * Օ միևնոյն բեռն բարձէք. || գալ. զ. 2.
* Ի պատիւ զիեմաբ-ւ ելանել. . . զնոյն միևնոյն խոր
հիջնէք. || հաւտ. ժբ. 11. 16. * Ո՝խրիմարեցէք զի-
միեանս, և շինեցէք զիրեարս. || ա. թեսաղ. ե. 11.
* Ի՝բարիչն ոչ գարշի (զարարածոց) անուանս զնո-
քեամբ առնուլ վա՛ երէ՛ երէ՛ տեսչուեց. || եղնաչ. 82.
Ո-ւր երէ՛ երէ՛ն՝ և ածական գոյականիս՝ պեսպե-ւեցս
կոչեցեալ առ ինքն ի ըստ միոջէ՛ ի պարտապանաց ան-
իւրոց. || յն զի մի, կամ զնւ-բաքանչիւր պարտա-
պանս. զսղ. ժզ. 5. * Ի՝ձայինն մռմռէս՝ զնւ-բոցս ստահ
գինոյ միոյ ոչ վերագրէ զժամանակս. || յն զնւ-բաքանչիւ-
րոց. յովհ. կ. 4. Ո՝երէ՛ միով ցաւոք ի վէ՛ հարեալ. || բ.
մակ. իգ. 12. * Ի՝ձ եզ զանդամն չի՛ի ի-բաւանչէր-՚ի ինչ
ցանէն՚ի մարմին. || ա. կորն. ժբ. 18. * Ի՝բ ին ինն ի դա-
հեկան. || ատ. ի. 9. * Ի՝սեն այր ցինէր՝ զինչ է այդ.
|| յն իբրաքանչիւր ընկեր. էփ. ժզ. 15. Ի՝ր զի մաս-
նականք զգոյականս իւրեանց առնուն ինքեանց խըն
դիր՝ տեսեր ատա և՚ի (909).

957 · Ի ազգիցս եւս ամենեւին գոյականք սոցին (937)՝ Ձանաչէին ՚ի զօրուէ բանին · ՚ր * Ի ոչ կարէ երկուց տերանց ծառայել, կամ ընդին ատիցէ, եւ ընդ-ան սիրիցէ · || ՚ր զմի տէրն, ՚ռ · Ղուկ · ՚ը · 24 · * Ի Տէս (պատուիրան) եւս պահպան է քեզ · || ՚ղ · Ժ · 22 · * Ի ոչ սիրասէր ինչ սոսկ զօրուէն ունի ընդ-ան · || ՚ր զմիւս անձնէ · * Ի ծուլ է-է+ (բանիւ) Ձմնորտեմ · || Նար · ԻԸ · 6 · է 1 · * Ի ո՞ ինչ ինչ (իրաց) · · · տուեալ էր · || ՚է · Նախ · ՚ը · 13 · * Ի-բարեպաշտ-էութ պատիւն եւ պատուհասն առ հանդերձ ձեալ օրն պահի · || ՚ր իւրաքանչիւրք մարդկին · ՅովՀ · Ի * Ի,րկաւանդ է-էրն ՚ի սահմանսի են ուղղափառութեն · || ՚ր երկաքանչիւր խոստովանութիւք · ընդ · 91 ·

958 · Ի ելելոյդ եւս դնի ուրեք՝ առ ՚ի զարդ · ՚ր * Ի որ · · · միով իւիք ինչ գթիցէ, եղիւ ամ օրինացն պարտապան · || Յակոբ · ՚ը · 10 · Ի ուր ինչն՝ իբր զարդ իմն է յարեալ առ մանականն՝ գով է-է+ · որ զօրուէ ունի զգոյականն Դաղտ · իբր ասել՝ * միով իւիք մեղաք · Ի առ այսմ են · Ի ժողովել պօղոսի խուխ ինչ բազում · || գործ · ԻՀ · 5 · * Ի ձաւէ էին յարմիրաւոր և հանգունատիպ · || Նար · ՚ղՀ · 5 ·

959 · Վոխադրութեի հոլովոյ և թուոյ ուրեք ունին մանականքս · իբր զի ուղղականն դնի վոխան սեռական՝ գործականի՝ և տրականի · սեռականն՝ վոխանակ սկզբնականի և տրականի · տրականն՝ իբր սեռական՝ գործական՝ և սկզբնական · եղանկին եւս վարի իբր յոգնակի · ՚ր * Իւրաքանչիւրք գործն յայտնելոց է · || ՚ր իւրաքանչիւրոց · ՚ռ · Նախ · ՚ը · 13 · * Ի ասպարէզ վար սից · · · պատկառ էին պատուհասել · || ՚ր իւիք · Նար · ԻԸ · 2 · * Ի աշխէին էութ-անչիւրք · || ՚ր իւրաքանչիւրոց · գործ · ՚ը · 35 · * Ի ՚ի մէնջ կոչեցեալք կամ յոյսով ՚ի մարդկանէ · || ՚ր յոյժ երբ · * Ի վնաս վոխանն ոչ ծառայ սպասու, այլ վոխառուին տայ վոխառուն · || ՚ր ուժք · ընդ · 186 · 22 · * Ի Վանայ սուրբն քառասնիմնակի · || ՚ր ուրուան · Նար · ՃՀ · 4 · * Ի ՚ր Ծովեզերքը ՚ի ծով · || ՚ր միով · ապաւ · 157 · * Ի ոչ ՚ի ինոյ կողմանէ · || ՚ր ՚ի միոջէ · ՅԷ · Ա · * Ի ձեռն դայեկաց սրբոյն · || ՚ր ամանց · ապաւ · 11 · * Ի ընդ օրինակաց էրէ ոչ համա-

մասին · · · չէրէի նէ՛ւէ ամենևևին ոչ կարօտանաս · ‖ ՅՐ ումանց · իբր իմիք · նաբ · զիր · 11 ։

960 · Ա,ղյնանիշ վարին և առքին՝ ԼՀՀՀ, ՀԼ·, ՀԼ·, ՀԼ· ՀՐ * Ա մանք · · · ասէին , սա է Ձնշարիտ մարգարէն ։ Ա. Ա՛ւքն ասէին , սա է Ա՛ւետն ։ Լսակ կէսքն ասէին , մի՛ թէ ի գալիլէ՞ գալոց իցէ Ա՛ւետն · ‖ յովհ · Է · 40 · 41 ։ Ա ւր բառքս՝ այլ , ՀԼ·ն, իբր նոյնանիշ դնին փոխան մասնականիս՝ ունի · · * Ա՛ւետն ի հոգւոյն տուեալ է բան իմաստուէ , այլ՝ ու բան գիտուէ ըս նմին հոգւոյ, ՀԼ·ուն հաւատաք ևն ։ ‖ ա · Ղորն · Ժ · 8 · 9 * ՕՀ ունա յա՛ մ՛ թէն դատապարտուէն · ՀԼ·ոյ՝ դէմ լցեալս ծաղուս ցու ցանէն · · · ունց պատկս լուսապայծայծս մատուցանէն · ևս այլոյ՝ կորուստ մահու բաղդէն · ‖ նաբ · ՀԹ · 3 ։

961 · Ա՛ր բառքս՝ ոչ , ՛ոչ , ՛չ ոչ , էն ոչ , դնին փո խան մասնականաց · ՀՐ * Ա՛ւետնէ՛մ մարդ իկ գոլով՝ ոչ ըստ խորհրդոց , ոչ ըս բանից , ոչ ըս գործոց · ‖ ՅՐ ինչ ինչ ըս խորհրդոց , ինչ ինչ ըս բանից , ևն · ՒԷ · Ա · 136 ։ Ա՛ղ զաբրև ՛ի վե՛ր վարսաւոր ծառոց , ՛ոչ թօթափի՛ * Ա՛ղ զաբրև ՛ի վե՛ր վարսաւոր ծառոց , ՛ոչ թօթափի՛ , և ՛ոչ բուսանի , նոյնպէս և մարդ իկ՝ ՛ոչ ծնանի , և ՛ոչ մեռանի · ‖ ՅՐ ինչ ինչ թօթափի , ինչ ինչ բուսանի , ումն ծնանի , ևն · ԱԲԳ · Ժ · 19 * Տ՛սր զայրուղ · էր՝ ոչ հարիւրաւոր , և էր՝ ոչ վաթսնաւոր , և էր՝ ոչ երեսնաւոր · ‖ ՅՐ ումն հարիւրաւոր , ումն վաթսնաւոր , ևն · Ղոբ · Ժ · 8 ։ * Ա՛յն՝ ոչ զիւրեանցն սերմանեն , և բազմապատիկ առնեն · և էն՝ ոչ յանիրաւուէ ժողովեն՝ և կարօտանան · ‖ ՅՐ ումանք սերմանեն · ումանք ժողովեն · ՊՂՒ · Ժ · 24 ։

Ա՛նբաւեան ՀԼ՛նոյանի ։

962 · Ա՛ստուածականքս՝ ՀԼ՛ն, ուԼենայն, ածականք էն նոյնանիշ ընդ բառիցս՝ բովանդակ , հաւօքէն , և ուրեք նշանակեն իւրաքանչիւրաքար · յորոց ոմն միայնակ տեսանի ուրեք յայտ Հոլով և՛ի թիւս , Լսակ ընդ գոյա կանի համաձայնի՛ ի յոքնակի սեռականն՝ ի սկզբնականն , և՛ի վերջահոլով տրականն · ՀՐ * ՀԼ՛ենէն կուսից խակու Հի · · · Ա՛ուենէ ըղձից զատուցեալ · ‖ Ա՛նուցեալ

լինիս աւետիք Հաստուածոց · ‖ Նար · հե · 3 · ղթ · կգ · 2 ·

Նոյնակ յայլ Հոլովս՝ եզակի ·

963 · Հաւէնացին պահէ զկանոնս աճականի՝ կարգել ընդ գոյականս, և կամ միայնակ· յատուկ է սմա եզակի ձայնիւս յարել առ յոգնակի անուանս՝ հոլովով միայն համաձայն · ՈՐ * Որովք գոյացան եղեալքս աւէնացին · ‖ Նար · Ա · (924) · և ուր ուրեք տեսանի յոյնակի՝ առ որս կայ միջանկեալ այլ բառ · ՈՐ * Հաւէնացին դադարել չարեաց · ‖ պէտէդ ·

964 · Արեալ առ մնանականս՝ ոչ , ինչ , (270) իբր առ գոյականս, զնոսին և առնէ հանրային · ՈՐ * Հաւէնացին ոչ՝ ի մարդկանէ՝ · · · որքան ինչ միանգամ ջանան և հնարին յար ինչ և նման ասել (զ՚Ա) ցուցա ասէն · ‖ Ոէ · Լ · 137 · * Ոչ աւէնացին ինչ հնազանդ արար ի նեղքդ ոսից նորա , և եդ զնա գլուխ ի վր աւէնացին էրէ՛ եկեղեցւոյ · ‖ Է բէս · ա · 22 · * Հաւէնացինէն իւէ՛ն՝ մի ինչ և միան է · ‖ Ե զնակ · 256 · * Աւէնացին ինչ չարիսդ խորամանկեցեր · ‖ Ե · նակ · Է · 31 · ‖ Ուր զաւէնացին ինչն՝ աճականն է բառիս՝ չարիսդ ·

965 · Առորասականքս՝ որ ոչ, որ ինչ, ինչ որ, յարեալ՛ի բառս ինանգամ , ձևանան իբր մի հանրական , և միայնակ համարին գոյական , և ընդ անուանն՝ աճական · Նորոշ հայցական վարեալ սովորաբար՝ առնու զնախադիր նախադասան կամ վերջադասն , կամ երկոքին և այ , զոր ոչ , որ ինչ , ինչ որ , զոր ինչ · Նոյնակ յայլ նախադրեալ հոլովս՝ ի նախադասին վերայ դնի հոլովակերպն · ՈՐ * Որ ոչ կամիցի սիրել զաշխարհ , թշնամի առնէ զանձն իւր · Ա՚Ա · յով · Ե · 4 · * Ոչ ի որ ուսիցէ ոչ՝ ի սմանէ՝ մի՛ մեռանիցի · ‖ յովհ · Ի · 50 · * Ա՚ր ինչ որ իցէ՝ ի վերայ երկրի , սատակեսցի · ‖ Ծննդ · Ի · 17 · * Ա՚ր որ ինչ դանդաղ՝ ի կիրս մեր կերպանան · ‖ Նար · լա · 2 · * Ա՚ր ընդունի՝ զոչ ոչ ես առաքեցից , զնա ընդունի · ‖ յովհ · ժ · 20 · * Ա՚մենեքեան՝ որ ինչ առ ուսիք կայր , բերեալ էր , տուժ էին նոցա · ‖ Ա · նակ · Է · 15 · * Ինչ զոր ոչ յաւիրշ տակաւին էր , տուժ էին նոցա · ‖ Ծննդ · լա · 15 · * Ամ զոր ինչ ասիցէ քեզ առաւ՝ լուր · ‖ Ծննդ · լա · 15 · * Ամ զոր ինչ ասիցէ քեզ առաւ՝ լուր · ‖ Ծննդ · լա · 15 · * Ամ զոր ինչ ասիցէ քեզ առաւ՝ լուր ·

* Յ.յլն ամենայն՝ որքան ինչ միանգամ մեղք են . . . մեղաւոր միայն առնեն զմարդն , իսկ ամբարտաւանութիւն . . . սպոյն առնէ . ‖ Վեհ · Կ · 481 ։ ‖ Աւր բառքս պրտան ինչ գանգիտ՝ ած ական են բառիս՝ գէղ ։ Յ.ստայամ · * Յ.ր որ ինչ առ մեզ բերին առ Ի քէն հասմնենք քաղցրութ · ‖ ՅՈ որ ինչ հասմնենք · նոր · գ · 1 ։ Յ. ուրեք իբր հարցական և վերբերին վարին և սոքին։ 966 · Աստրասական հանրականքս՝ ՀՀենեէեան , բոլը բէեէան՝ չին , ըստ որում անեզականք յարեալ ը յոգնական գոյականս նախադաս կամ վերջադաս՝ համաձայնին ի հոլովի (919 · 981 · ևը) ։ Իսկ զաստրասականացս՝ բնաս , բովանդակ ևը (71) բառականասցին ցուցեալք ի կանոնս համաձայնութե ած ականաց ։

967 · Ատացասական հանրականք կերպասարին՝ յարեալ ի մանրականս զբացասականս ոչ՝ այսպէս , ոչ ոչ , ոչ ինչ · ոչ էնն , ոչ ե ոչ , ոչ ե ինչ , ոչ ե էնն · չէ ոչ · որք միայնակ վարին իբր գոյական , և ի նախդրիւ հոլովս՝ մանրինին կամ բացասինին յարի նախդիրն · ար * Յ.ոանց (խաղաղութե) ոչ ոչ տեսանիցէ զաեր · ‖ Երէ · ժը · 14 ։ * Ոչ ոչ լուցեալ ձրագ · ‖ ղու · ժա · 33 · (664) ։ * Ոչ ոչ իբր ասել՝ * Ոչ զբ լուցանէ զձրագ · ‖ ղու · ը · 16 ։ * Իբրև ոչ ինչ ունիցիմք , և զամ ինչ ունիմք · ‖ Ք · Կորն · ը · 10 ։ * Ոչ ոչ բարի , բայց մի Յ.Ք · ‖ ՅՈ ոչ զբ ե բարի · Մրկ · ժ · 18 ։ * Ոչ ոչ ունէ մեղաբ ոչ զոչ եղծաբ , և ոչ զոչ զրկեցաբ · ‖ Ք · Կորն · է · 6 ։ * Ոչ այլ ինչ համձոյ ե Յ.Ք , բայց ուղղափառ հաւատքն , և մաքուր վարքն · * Կ.Թուին Յ.Ք առ քրիստոնեայս . . . ոչ այլ է-է լինի , բայց միաւորութէն դարձեալ ամ եկեղեցի Յ.Ի · ‖ ընդհ · 125 · 109 · * Ոչ ինչ է-է նուաղեալք · ‖ յովբ · ա · 4 ։ * Ոչ զոչ ինչ ի խոնարհ արարեալ էր իմ զիշխանաին նորա · ‖ յովհ · Կ ։ * Ո՞վ մեհեանն յոչ ինչ համարեալ · ‖ գործ · ժը · 27 ։

968 · Յ.ականօրէն յարին և առ գոյականս , և ի նախդրիւ հոլովս ըստ վերնոյն տեսանի նախդիրն · ար * Ոչ ինչ ինձս եղև նման · ‖ գործ · իը · 9 * Ոչ ինչ է-է տեսութէ ի գործ ընտրութէ քեզ պիտանացու · ‖ նոր · իբ · 3

* Ա ու և այ ի ինչ այնուհետև խիղճ մնաց ունելոյ · Ա
Եբէ՝ Ժ · 2 : * Ա կասկածելին և այ ի գործ ինչ եր-
կիւղած · || ա · պէտ · ը · 9 : * Ա խաչն եղելոյն տարապար-
տուց , յայ ինչ ինաստս ի վր առնն արդարոյ · || բ · Յովհ ·
Ժ · 28 : * Ա ը · · · խօսեցաւ ինչ վ ը զ չարուն · || ցի ոչ ինչ
չարուն · գործ · եր · 21 : * Ա էք ոչ Թուղթս ինչ վ ը զ
ընկալաք ի Տրեից , և ոչ եկէ ո՛ յեղբարց · || գործ · իը 21 :
* Ա ի բանակիս լինել չայ ինչ պէտս · || բ · Թես · բ · 14 :

Ա Երբէրական Հայոստան ·

Ա 969 · Երբէրականք ոչ ասացաք միշտ են ածա-
կան՝ ձեւացեալք ի ցուցական դերանունանց բարդուբ
ընդ բառիցս՝ պէս , ման , չափ (73) · Յանգեալք ի պէս՝
դնին նախադաս և վերջադաս գոյականին՝ համաձայն
ի Թիւս և ի Հոլով · որ * Ա ինպիսւոյ աւուր · զօրուիք
այսպիսի · և աս յոգնակի գոյականս յարին եղականաց
պէս · Հ՛այոպէոտ հրաշակերտուբ (919 · 916 · 927) ·
Ա Երջացեալք ի ման , նախադասի գոյականին վայե-
լուչ և համաձայնուբ · որ Հ՛այոստեաց պատուոյ ·
ոբ՛ոանէոտ երկայնմտուբք (936 · 918 · ԼԶ) · բայց ինախդրու-
Հոլովս յոգնականին դնի տարածայն · զի խորթ է ասել՝
պայծառնա պարգեւս · յայծառնա աւուրս , ԼԶ · Իսկ բար-
դեալք ի չափէն , միշտ նախադասի գոյականին՝ նախ-
դրեւ միայն Հոլովեալ · այնչափ գնոց (273 · 918) ·

Հարցական Հայոստան ·

970 · Հարցականքս՝ ո՞վ , ո՞ , գոյական են նշանա-
կիչք անձին , և յատաբերականի ունին զօրուիդուն
ուրեք ասին և իրաց · յարեալ ընդ ո՛ մանականի՝
ո՞վ , ո՞ո՛ ի միասին Հոլովեալ վարին (275) · և ի
նախդրեւ Հոլովս՝ յայմհասկի դնի նախդիրն ի վերայ
նախադասին · որ * Ա ո՞վ ելոյծ ի լեառն ձեռ · || ասաղ իւ 3 :
* Ա խաչին զո՞ բեւեռեցին · · · և Թովմաս կեա յարուցեն
զո՞վ չօշափեաց · || ընդ հ · 97 * Ա ո՞ւ նման է արքայու-
Ա՛յ · || զո · ժ · 18 : * Ա իսկ ծանեաց զես · · · Թէ
ո՞վ և ո՞յր պատկեր , և վասն ո՞յր գոյացայ · || նաւ · խը · 1 :

* Ալ Հաց պարծեսցի սիրտ որ ունել ։ առակ · է · 9 ։
* Ալ Յիշ սրբոյ գտաւ քար պատուական , ետուն ի շտե
մարանս տանն ՚ն ։ ա · Նշոյ · խթ · 8 ։ * Օ՚ն այլ շտ
առաւել քան զհրեշտակդ ։ ը · Ման · ժա 24 ։ (է ի 952)
* Ալ Յիշ ի նոցանէ ոմանք նախասկիզբն գտան Թագա
ւորելոյ ի վերայ մեր ։ յովհ · ա · Կ զակի ձայնիւ
վարին յարքնակի · ար * Ալ Հեն իմ եղբարք ։ ՚ն ոյք
են · նա · ժը · 48 ։ * Կամ ո՞ այնոքիկ իցեն ։ ՚ն ոյք
են այնոքիկ · ա · եզր · ը · 4 ։

971 · Հարեալ առ գոյականս Համարին ածական ·
ար * Ալ Հովիւ կայցէ հակառակ ։ ՚ն որ հովիւ ·
եբէ · ծ · 44 ։ * Ու յոյժ ձորձոց վր սրսկեսցի ի նմանէ
արիւն՝ լուասցի ի նը տեղւոջ · ։ զխ · ը · 27 ։
* Յո՞ ի Հենջ Հայր · ։ ՚ն ցո՞ղ Հայր · զտ · ժա · 11 ։
* Օ՚ն ի մարգարէից ոչ Հալածեցին · ։ զոր մար
գաբ · գ · ծ · է · 52 (908)

972 · Հարցականաբ՝ ո՞վ , ո՞ , միայնակ գոյական
վարին , իսկ յանուանս յարեալ՝ լինին ածական ։
* Օ՚ն ո՞վ վարի ուղղական և հայցական · (276) ար
* Օ՚ն ո՞ւմ օգոմայեցւոց զհրկիզուին պատրաստեաց ,
եթէ ոչ արքեցուին և շուայտուին · ։ Դէ · Կ · 791 ։
* Օ՚ն ո՞ գործեցից , զի զկեանն յաւիտենական
ժառանգեցից · ։ զտ · ժը · 18 ։ * Օ՚ն ո՞ւն առնել
էր այգւոյ իմոյ , և ես ոչ արարի · ։ Եսա · է · 4 ։
* Տէրն մեր · · · բամբասեալ՝ և ոչ փոխարէն բամ
բասէր մեր ։ ։ Յէ · Կ · 354 ։
* Ո՞թէ սիրէք զսիրելիս ձեր , ո՞ւն հնարհ է
ձեր · զի և մեղաւորք սիրեն · ։ զտ · ը · 32 ։ Ո՞հա
Հարցականս՝ ո՞ւն , ածականապէս յարեալ է առ գոյա
կանն՝ հնարհ · փոխանակ ասել՝ * Ալ Ի հնարհ է ձեր ·
այսպէս կրկնի ի 33 , 34 տունն · տես ի (973) ։
* Օ՚ն ո՞ւն պատճառաւ · · · անոր թուին (մնատաղք) ·
։ ընդհ · 246 ։ * Ո՞սասցեն , ո՞ւն գոյն յիս անիրա
ւութի · ։ ՚ն զո՞ւն անիրաւութի ։ * Իսկ ո՞ւն (մկըր
տութի) մկրտեցարուք · ։ գործ · իզ · 20 · ժը · 3 ։

973 · Ասկ մեռա հարցականք՝ ո՞ր, ո՞ր կողմէ, ո՞ր կողմէ, ո՞ր կողմէ

ՊԱՐԱՊՈՒՆՔ

Ա. Հանդերձանքը ածականի և գոյականի.

976. Ածականն և գոյականն ընդ միմեանս ունին ուրեք և զհամաձայնութի ընդ պարառութե ձևոք, այս է՝ փոխադրութք պաշտաման և հոլովից. Այսինքն՝ Ածականն համարի ուրեք իբրև գոյական վերացեալ. այս է միայնակ եդեալ առանց գոյականի՝ զոր պիտուի ինչ նշանակիչ սեռոցն՝ բազում ենթակայից պատշաճեալ. որ, բարի, ճշմարիտ, հասարակաբար պատշաճի բազմից, և չէ որոշեալ առ գոյական իմն, ուստի այսպիսիք իրաւամբք համարին իբրև անուն վերացեալ՝ բարութ, ճշմարտութ. ահա օրինակ. * Այրն բարի է և ուղղութ առաջի Տեառն Յ. այր բարութ. Ինոց. ժ. 2 * Արդէն արարեալ առեալ ձեր ոգ. || այր բարութ. Ռոմ. Դ. 44 * Յամեր գիտել զճշմարտին. || այր զճշմարտութին. գործ. Ի. 30. * Որոց չբարիս գործեալ իցէ, ի յարութի կենաց. և որոց չկամ արարեալ իցէ, ի յարութի դատաստանաց. || այր զբարութի և զչարութի. յովհ. Ե. 29. Այ երթացէն ևս երբեմն իբր թանձրացեալ. որ * Այ զդառնութիւդ ի քաղցրութիւ. || այր դառնդ. ոգ դնին և ընթերակայք. Նար. Ը. 2. (147). Երկրորդ՝

977. Ածականն յուղական հոլով յարեալ առ գոյականն՝ որք ունի զգօրութի յատկացուցչի. որ * Չքաւ ամբարտաւանք խոնարհեսցին. Եսայ. Ե. 15. Չհա ամբարտաւանն՝ որ է ածական գոյականիս առ, ունի և զնշանակութի յատկացուցչի, իբր ասել՝ * աչք ամբարտաւանից. ոգ դնի (ի սոգ. ժ. 28). Այսպէս այսմ են և օրինակքս. * Ածկեն զերծանումն շրթունք արդ. Ի. || այր արդարոց. առակ. Ժ. 18. * Ցայր պատասխանի վէմ խավխեան մարմնոյն. || այր վէմ մարմնոյն մովսէս. յոզ. 9. * Այ յաւելնէզին խմաստութք. . . շրջեցաք յՅեի. || այր խմաստութք մարմնոյ. Է. Կորն. իե. 12. * Այ Թէ առ փոքրիկութի նորդեկին մնաց հայցեմ Ներութի. || այր մնաց մարդոյ. Նար. Ժ. 1.

* Ի՞նօրինել ոք յաճախելն օրհնանն՝ դիւրին մի՛ համա-
րեսցի։ || յր յօրհնան Ի՞յ։ է։ նէ։ ղ։ 17։ (161)։

978 • Ի՞ճականն փոխադարձ վերնոյն՝ ի սեռականն
հոլով իբր յատկացուցիչ յարի առ իւր գոյականն։
պր * Հոտ անուշից բուրեցայք ի վ՚ի՞ւ։ || շտ։ 491։
Ա՞ւր ածականաս անուշիչ՝ իբր յատկացուցիչ մնալի իւ-
րում գոյականի՝ հոտ։ ըստ այսմ։ * Հոտ անոյշ եմք
վ՚ի՞ւ առ Ի՞ն։ || է։ խրն։ բ։ 15։ Ի՞յ յապես են։ * ( ) ժան-
դակ լեր։ ։ ։ ձեռամբդ նորոգողի, մատամբդ ձենաս-
ցելոյ, փառաւորդ նշոտացելի։ || յր նորոգիչ ձեռամբդ,
կենսաբաշխ մատամբդ, ևն։ նաե։ ղա։ 3։ * Ա՞լր զօրու-
ձածայնոյն զպատուական լծին եղկացուցիք։ || յր ածայնով։
շտ։ 207։ * Ո՞համ գործս բարեաց անպիտանք։ || յր բա-
րիս։ պխ։ ա։ 16։ * Ա՞ւրդիքն ապերախտեցան հասանելին։
|| յր սուրբ Հեղ։ գ։ 3։ * Փրկեա զմեզ ի հրոյն
յաւիտենից։ || յր ի յաւիտենական հրոյն։ շտ։ 130։
* Ո՞րոյն հասեցելոյ յածային կողէն՝ լուաց զմեզ։
|| յր հասեցելով։ հեղ։ կ։ 180։ * Ի՞ծաշունչ պատգա-
մաբն ի սմա էդէլոցս։ || յր եդելովքս։ Ի՞, էդէց հայր-ուց
և փասանց վէրէց յօդիւք շաղկապեցար։ || յր երիք հար-
իւր վեթսասն յօդիւք նաբ։ բ։ 2։ խղ։ 2։

979 • Վ՚այականն ևս հանդիպ վերնոյն՝ ի սեռականն
հոլով իբր յատկացուցիչ մ՚ըմի առ իւր ածական։
պր * Ի՞ղձակեաւ մարմնոյդ առելոյ ի մէնջ։ || նաե։ ղէ։ 1։
Ա՞ւր գոյականաս նաբ՚նոյդ՝ ի սեռականն հոլով ոչ յատ-
կացուցիչ է իւրոյ ածականին՝ ազգակցաս փոխան ա-
սելոյ՝ ազգակից մարմնոյդ։ ։ ։ ասյն է սեռանալ և
ի՞ն ներքոյ։ * Ի՞ջակողմն ընէին բեկաւ ։ || յր աջակողմ
թևն։ ա։ նէ։ ի՞։ 16։ * Ի՞րգելականք էոտանաց ։ ։ ։ ի՞
դրունս և ի պարիսպս ընթանային։ || յր արգելական
կուսանք։ է։ նէ։ ը։ 19։ * Ի՞տ ասացն զհանգիստան
գիշերայնոյն։ || յր գիշերային քնով։ ՌԷ։ ժ։ 9։
ՅԷ։ * Ի՞ս դանիէլ էի ի սուգ՝ երից եւթնեւրորդա-
ապրոց։ || յր աւուրս։ դան։ Ժ։ 2։ * Ա՞ստուածաց։ ։ ։ աւելն
քան զերկուս բեւրս նաբ՚ղեան։ || յր մարդիկ։ է։ նէ։ ժ։ 26
* Ի՞տ առնեցին զօրն զայն ի տօնս պասէնաց։ || յր տա-

բեկանս ։ ֆ ։ նկ ։ է ։ 13 ։ ¦ Յուցաք ի՝ (908) զգոյական-
նին լինել խնդիր խրատ ած-ականի ։
980 ։ Յանօթ ։ ա ։ Գոյականն առանց ած-ականի
կամ յատկացուցչի նշանակէ բացարձակ սեռօրէն ։
իսկ ած-ական և յատկացուցիչն զգոյականին մանա-
ւորեն զնշանակուելն (826) ։ ըստ որոյ իբր գործակից
ոճիւք վարին փոխանակէ, բայց ի՝ սեփհական իսկուէ
ունին զայլ և այլ նշանակուելս ։ զի ած-ականն գոյակնին
յայտնէ զորպիսութիւն ։ ՚ւր փառաւոր սիմոն ։ Յոհան-
գլուխ ։ հաւնոտ որդի ։ Կարէր շրթունք ։ պարզ ջուր ։
դալար տերև, ևն ։ Իսկ յատկացուցիչն զյատկացեալն
ցուցանէ թէ որոյ է ։ ՚ւր ։ ՚Լիտոս Յովնէ՛է, գլուխ յով-
հաննու ։ ևն (865) ։ որ իրօք զանազանին յիրերաց ։
981 ։ ՚Լ տատ բառեակ ընկերութեամբ անուանց՝ և ած-
կանն մակադրի ած-ականի ։ ՚ւր * Կամաւոր աղքատն՝
որ յաղագս ՚Լ՚Ս, նմանօղ ՚Լ՚Ի է ։ ‖ ընդ ։ 23 ։ ՚Լ՚հա՛
ած-ական աղջոն՝ իբր գոյական ունի ինքեան զած-
կանդ կանուղ ։ ՚Լ ։ յայտ և՛ի ներքոյ օրինակք ։ * Հա-
ատատրէ՝ բարեկամի չիք գինք ։ ։ ։ որ երկնչի՛ ի աեառնէ,
բարեկամ բարի ալողի նմա ։ ‖ սեր ։ ի՛ ։ 15 ։ * Կամաւ ինչ
անիրաւն՝ զբազում իրաւամբք ատացեալսն նմանն հրոյ
կիզէ և ապականէ ։ ‖ ընդ ։ 67 ։ * Կ ապականացս ալը-
ծամեզինօք և ոսկեզինօքն փրկեցարուք ։ ‖ ա՛պ ։ ա 18
* Կ գուշնաբեայ պահիւ ցուցանէ գլխաւորսդ ա-
ռաքելոցն ։ ‖ սեր ։ Կ ։ 543 ։ * Կ,ախատեղծին այցող
փրկիչ ։ ‖ * Կոստացար Հաւատացելոց ննջեցելոց յա-
նուն բո՛ զկենան ։ ‖ ղար ։ 699 ։ 747 ։ Կ՚ւր բայած ականք՝
այցող, հաւատացելոցն մակադրին բայած կանացդ՝
երկիր, ննջեցելոց, իբր առ գոյականս ։ * Կ,րից տա-
սանց և ութեի միոյ ամօք ախտացեալ ։ ‖ նար ։ խղ ։ 1 ։
Կ՚ստ Թուականս երկոց՝ իբր ած-ական է՛ի վե՛ր ած-կա-
նիդ՝ պատանդ, և գոյն՝ ի՛ վե՛ր ու՛բի ։ այսպէս համարիս և
սուրբն ։ վե՛ց հարիւր պատ հազար, ևն ։ * Կ՚յս եղև պատ
Ճառ կորստեան ամենայն հերձուածողացն ։ ‖ ընդ ։ 2356
* Կ յորդոր աշխատեաց վաստակ ուրացն լինել ։ ‖ էր ։ ժ 35
Իսկ ած-ականն՝ի վե՛ր գոյականի յայտ է ըստ խնդուենն։

982 · Վ·ոյականն զանազանութ իւիք այլում գոյա-
կանի մակադրի իբր ածական · և այս՝ ըստ երից ·
Ա՛յսինքն՝ յոլղոլական հոլով · որ * Ա՛յս սեղանն աբբահա-
մու · · · բաղարջ հացիւ կերակրեցաւ Ա՛յ || ընդհ· 123 ·
Ա՛յդ գոյականս բաղարջն՝ իբր ածական յատկանալ է սա
գոյականին հացիւ· Ա՛յս այսմ հնէն · * Ա՛ւրեալս լերս սափոր
սուխ երկնային հացին · || այր ոսկեղէն սափոր · ղար · 25 ·
* Վ՛ասք անուն՝ ոչ սոսկ մարդկունէն է, և ոչ յատուկ
Ա՛յնոցունէն, այլ միաւորութենէն · * Հաւ բարձած բնութիւնն
յատարիչ բնութիւն հատանիլ ոչ կարեն · ՅԷ · Վ· 240 ·
262 · (839) · * Ա՛մատն պետրոս · || Բ· պէտ· ա· * Ա՛ւր
պետրոսի իբր ածական մակադրի Ա՛ հատանին, որպէս
մեկնէ և Ա՛ նորհալին Յարգիս · * Ա՛լսականգե
(գլուխն) ի գլուխ գրոցս, և այլա զմակադրական
(պետրոս) անունն ի նմին յատեալ · ՅԷ · Վ· 511 ·
* Օ՛րհնիսի անդամանդ սիրտ չբեկանէ այս ձայնս
աշարհու · || այր անդամանդեայ սիրտ · ՅԷ · Վ· 112 ·
* Վ՛ովեցար ովհաննայ երգով · || Կենդանի ոսկեքար
սուրբ՝ հիւանդաց բժիշկ · * || Ա՛հուամբ քո
կենդանի · · · նորոգեցեր զնա · || ղար· 266· 722· 391 ·
* Ա՛ւրեալ պատիւ մի՛ դնէք բառին ծառային · || այր բառ-
տեայ · ընդհ· 199 · * Ա՛յդն շինէ ի լրբեանն փայտէ
և ի զմուռս փայտէ · || այր ի լրբեանոս փայտէ, կամ լրբ-
բեանոյ, և ի զմուռսեայ զմուռսոյ· նկ· ընծ· 354 · * Վ՛ուք
զոլ որ ասէք զինէն · || այր զորպիսի որ· ղար· 20· (970)
983 · Լ՛ուրկրոզ՝ համառձակութիւ · որ * Ձայնիւ ցոյն
ծութիւ մեծացուցանեմք · || ղար · 37 · Ա՛յդ գոյականն
ցնծութիւնն համառձակ գոյականիս ձայնիւ՝ համարի իբր
նորոգն ածական, իբրու ասել՝ * ցնծացող ձայնիւ ·
Ա՛յսպէս է տեսանել և ի հետևեալսդ · * ( ) ուհնեցէք
ձայնիւ արբասացութիւ · || այր սրբասաց ձայնիւ · ղար· 706 ·
(ոգի դնի անդ ի 725) · * Ա՛ր ակն արիւկ ակամբ նենգութիւ ·
ժողովէ սրտից զորամութիւ · || այր նենգաւոր ակամբ ·
առակ· Ժ· 10· * Պատիւերի սակաւ ոչ մատուցին խոսնակս·
|| այր ոսկեայ պատիւերի · դար· 161 · * Վ՛ի մէր ամ ծառոց
ձոլնեաց բառանութ · || այր կաղնի ծառոց · եռաց · Բ· 13 ·

* Ճոտի ընչեաւ ի ծառայ անոի հացեայ. || այ ի հացի
ծառայ յովհ. ա. || Եւր համաձայն գոյակինքս՝ ընծաւ-
խաղեաց, հայոյող, համարին և իբր յատկացուցիչ (980).
այսպէս և յաջորդքս. * Ոսկիանկար գաւազանն՝
որ ի փայտից պղնձոյէց, ի ձեռն առեալ. . . առ ամ-
բարձան մնանէր. || այ յոսկեհագի փայտից յովհ. ա.
* Ի՞նչ ի յոնոյ կանանց զգաստից և յարանց ոչ սա-
կաւ (հաւատացին). || այ ի հելլենացւոց կանանց.
(ոչ դնի ի ձեռագիրս). գործ. ժէ. 12. Այնպէս և
համաձայն յատկացուցչէ * ի կայծակուն հոգ. ընդ-
հրէշտական պարս. ի հայ բարբառ (855)՝ այ ի հրեղէն
կայծակունս, ընդ հրեշտակային պարս, ի հայկական
բարբառ.

984. Ի՞րրորդ՝ ի սեռական հոլով իբր յատկացու-
ցիչ, և այս վայելուչ ևս՝ վերացական մանկամբ ա-
ծանցեալն. այ * Ի՞ բարեկ ձեզ բարեկամս ի մամո-
նայէ անիրաւուածէ. || ղս. ժղ. 9. Եւր գոյական անէ-
ից՝ որ յատկացուցիչ է գոյականիս ի նանայէ,
ըստ մեծաց համարի և նմին ածական, իբր ասել՝ յա-
նիրաւ մամոնայէ. Ո՞ սոյն է խմանալ և՝ ի հեռևեալս.
* Պիտոյ են մեզ այսուհետև շնորհք ձեռնուէ, միտք
պէտս, աչք հայեցողք. || այ շնորհք ձեռային, միտք
զգաստ. ղս. ը. 57. * Ի՞ երիսարտէ ձայն. ոտոփանաց
լուր. . . փառք ահաւորաց, անուն անհասուած. || այ միխիթա
բական ձայն, սփոփական լուր. ահաւոր փառք, անհաս
անուն. նաբ. գ. 1. իէ. 1. * Ի՞ան փաղդ և միխիթարուէ՝
ոչ փոքր ինչ յողորմածուէ համարի է. || իէ. կ. 116.
Եւր սեռական գերնաբարէն՝ ածական է բառիս՝ բան.
զի իբր գործակից շաղկապեալ է ընդ ածականին՝ փաղդ,
(817) փոխան ասելոյ՝ * քաղցր և միխիթարական բան.
* Ընտեալք վերստին՝ ոչ յապաքանեալք սերմանէն,
այլ յանապականացուէն. || այ ոչ յապականա-
ցու սերմանէն, ոպ է և յետադաս. ա. պետ. ա. 23.
* Ի՞տես սողոմոն զպատանեական, եթէ այր գործոյ է.
|| այ գործօնեայ այր է. գ. խագ. ժա. 28. (162).
* Ընդ Ի՞ բրգորիոս սիւնն լուսոյ հայաստանեայց ընդ

եկեղեցւոյ. || ՅՐ լուսեղէն սիւն. շար.236։ * Ը Նորհօրն
Հ՚Ը շրջեցաւք Յ՚Ծի. || ՅՐ ածային շնորհօք, ոչ և նա՚
խագաան՝ ծուլնեղէն. (977) Է.Կոչն.ա.12։ * Ղ շմարտե
ցաւ առ այրս մահու. || ՅՐ մահացաւս. Նար.Ծ.Է.1։
* Ռրով զգեցաւ որդին գՀաւած, Ի վէց դարուն զմար
մին Գլեայ. || ՅՐ զմեղանչական մարմին. շար.671. (980)

985. Վոյականն Ի յոյժ սակաւս էբէր ածական մա՚
կադրի ածականի. ՈՐ * Ա՚արիւնաթբ բդեչին աղնձեաց
և շամշագրամ Նահապետ ապահուներաց. . . տեսեալ
զբանչելի բժշկուին ՎՐՒ Ա՚Յ մերոյ, եկեալ պատմե
ցին Ա՚բգարու (արքային մերոյ). || Յովհ.Ա. Ա՚Հա գոյա
կ՚նդր Ծրիխաբ և շանշափբան՝ ածականապա յարբ՚ատ
ածՀնադ բդեչէ և նահապետ՝ են յայտնիչ բնոցին
(839). Ա՚ր դի ուսումնական գրեանց Ի մեկնական բանս տե՚
սանիս, որ իբրև անուն ածական կամ գոյական վարին
գիմաւոր բային, նախադրութին, մակբայ, շաղկապ և
առաք անգամ, ոչ և Ի բովանդակ յայս գործ փորձիս
առաւգին դիմորոշ յօդիս նշանակեալք.

Յաւելուած.

Ի վերայ Խարդուխեան.

986. Խարդուխի բառից յօդաւորեալ ձևանայ
պէս պէս պաշտամունք. Է որ Ի բարդուխ
առաջին բառն իբր յատկացուցիչ կցեալ լինի վերջ՚
նոյն, Է որ իբր խնդիր, իբր ածական, ևայլ. ահա՚
յայտնութիւնք միոյ միոյ.

987. Յատկացուցիչ. ՈՐ * Կրաւական կենաց մարդ
կան՝ Ա՚արիամ Ա՚Ջանայր. || շար.19։ Ա՚Հա ՀՀՋուրն
բարդեալ Է յերկու բառիցս՝ ՀՀՋ, ուշչ. որոց նախա
դասն ՀՀՋ՝ յատկացուցիչ Է բառիս՝ ուշչ. իբր ա՚
սել՝ մայր Ա՚Յ. Ի յամ նման և տոքին. * Պատուէր
տուիք և քաղաքացոց՝ որ Ի վճռատափոզսո նահիք
. || ՅՐ Ի փողոցս վաճառի. ընդ.հ.73։ * Ա՚Ը Հոգին զքեզ
յայտնեաց ապաննչէրս երևելիսդ. || ՅՐ Ի կերպ ա՚
ղաւնւոյ. շար.99. * Ա՚Ծնանայն Վ՚ՆադաւանՀայոսեբ

ժողովրդականացած. || յր սեռի՝ ազգի հայոց. ընդհ. 193.
988. Խնդիր սեռի. տր * Պարգեւատուն բարեաց
Ա՛Ի. || ընդհ. 47. Ա՛.հա ածականս պարզեսապահն՝ ի
բարդութեն ունի զնւր սեռի խնդիր զրառա՝ պարզե-
ցոյց յատկացուցիչ է բարեացն, ոչ թէ ասէր՝ * Տուողն
զպարգեւս բարեաց (978). Ա՛. յատկս իմն և զնեղբայդ.
* Հասցց և զթափառուէի սրսի՝ ոչ ջրէնոյ թէմա-
տուէնն. || յր ոչ դնող զօրէնս թափառուէ. ընդհ 120.
* Ա՛նման է առն պանապետան. || յր տան տիրոջ, կամ
զգերդաստան զտացուածս ունօղ առն. նաւ. ծ-ք 52.
* Հրաշալիք սերովբէից. || յր զհնուր ցայտիչդ սա-
սերովբէս. շար. 456. * Ա՛. սպիտական պարսպաթափ
լեզուացն հրապուրեալ. || յր զպարտիս և զտիս թա-
փող. * Ա՛.իմեցին ի՛ջատացո՛ք առ ոտս Հայրապետին.
|| յր զմեղայն ասելով. յովհ. Ա՛. * Պարտէզ փակեալ ե՛ծա-
պանդ եդեմ. || յր յ՛.յ անկեալ. շար. 245. * Ա՛.պստակ
քեզ ի քոյոց հայրենասիրաց աւանդից՝ յաւելլ
քեզ ուղղափառուէ. || յր ի հարցդ տուեալ աւան-
դուեց. ընդհ. 183. * Ա՛. քեզ լցեալ ամենայն բար-
բառ. || յր յաւիտեան ծնեալոյն. շար. 27.
989. Խնդիր բնութ. տր * Ինչն մեռեալ և ինչն
կենդանի՝ և կենդանւոյ մեռելոց. || ընդհ. 121.
Ա՛ր կենդանաբարն բարդեալ է յերկու բառից՝ կեն-
դանի, արաբ. յորս կենդանին է ուղղական բառն խնդիր
արարին. փոխանակ ասել՝ կենդանի արարօղ զմեռեալս.
Հանգոյն սմին և սոքին. * (Ա՛.ի ընդաջմէ Հօր
Ա՛.ստեղոյն ակնառեալ եղև նախավկայն ստեփաննոս.
|| յր ակամբ տեսող. ընդհ. 163. * Ա՛.ստուածեան աւե-
տարանչին. || յր խօսող զնոյ. * Պաշտօնեայս պերպերաց.
|| յր դժրոյզ տեառն. նար. զք. 11. * Ա՛. 2. ոյս ծագե-
ցաւ պատերազմացս. || յր նստողացս ի ստուերի. շար.
389. * Ա՛իրական ճաշակաւն մարմնոյն. || յր ը՛.յ խաո-
նեալ.նար. ծ-ք 4. * Ա՛ստապետն երկնից զօրացն երևեալ.
|| յր պետն դասուց զօրացն երկնից. շար. 459. * Ա՛.ուօր
եմ էս հօր իմոյ. || յր որդի միակ մօր (899). տբ. ղ. 17.

Ի Խարբերդ պաշտօնէից։

999. Ձ Երանութիւնք կապակցեալ ընդ դերանունաց, և ընդ այլ մասունս բանի համաձայնին ոչ ինչ օրպէս անուն. զի ինքնին ոչ նշանակեն զորոշեալ ինչ։ այլ յայտնութիւն դիմաց դնին փոխանակ անուան յաւել ծանուցելոյ, և ըստ իւրեանց ազգի զանազանին ի գոյական և յածական։ զորոց

998. Ոմանք։ ա։ Յ ածական դերանունք և յարաբերականն են գոյական։ Յուցականք՝ Ա՛ս, դա, նա։ գոյական վերին միայնակ, իսկ ընդ միւս ցուցակա- նաց յարեալ յանուանս՝ ածական։ Հմ՝ այդ, այն, Ասոյն, դոյն, նոյն, հասարակաբար ածական, ուի յոյժ սակաւս իբր գոյական (1007)։ Իսկ համայն ունականք նախատիպք և ածանցք են անդուստ ածական, որ կոչին Դերանունական Հնչմանէ։ (914)։

997. Ոմանք։ բ։ Յ ածականք առաջին և երկրորդ դիմի՝ տիրապէս զանձանց միայն ասին, իսկ զերաց այսպէս հրամանագ, յայտնեացուք և զդերանունն, որ ի ծանուցելոցս չունի աւելի զպաշտամունս ինչ։

ԳԼՈՒԽ ԼԶ։

Ո՞րքան հանդիպանի Դերանունն ընդ ինդեան, և ընդ ՀԱՅՆ ասացեալ բանի։

996. Ոմանք։ ա։ Ինդեան և Հայն ասելոց նմանեալ առնեն զդերանունսն այսպէս՝ Հատ՝ համաձայնութեան անուան ասէ յայտնել զնախկին ծանօթանալոյ մերովս կերպիւ։ նա։ զէ։ 7։ Ա՛ղեքն գալարեին լսել։։։ զվաշտապետ բարեկամացն։ ։։։ գնացող։ յովկ։ կ։ ։ Ի նախածանօթ վերադիպոյն։։։ օծեալն կոչմանէ ի հրեշտակացդ։։։ ծանուցար։ ։։ ի նախկին ծանօթանալոյ մերովս կերպիւ։ նա։ զէ։ 7։ ։ Ա՛ղեքն գալարեին լսել։։։ զվաշտապետ բարեկամացն։ Էզեկ։ 123։ Այր այլոց նմանեալ առնեն զդերանունսն այսպէս՝ Հատ՝ համաձայնութեան անուան ասէ յայտնել զնախկին ծանօթանալոյ մերովս կերպիւ։ նա։ զէ։ 7։

դիմառնաբար ։ Աերանուանք երրորդ դիմի (299)՝ ասին զանձանց և զերայս ։ Օ այսր ամենայնի ըստ զա՛ նազան պաշտաման ձեռամբ այնուհետև ընդ ինքեան և ընդ այլ մասունս բանի՝ հանդերձեալ եմք ընդ հետ

Յի աւանդել յորոշ յօդուածս ։

Յօդուածն ։

Օ խոյր հաւաչայնի Աերանուանն ընդ ինքեան ։

996 · Աերանուանք կապակցեալ ընդ դերանուան Թուով և հոլովիւ համաձայն՝ զպզդուսի լինն տան նշանակուած ։ և իբր մի դերանուն եղեալ միա՛ նան նոյն անձին և իրի, վարին ի նոյն պաշտօն ։

995 · Անականք՝ և ցուցականքս՝ Ա, դա, նա, սոյն, դոյն, նոյն, լծորդեալ ընդ դերանուանս ինդն իբր ընդ ածականի (289), գոյականասպէս կարգին առ բայի, խնդիր, ևն ։ Ամեր բայի · ար * Ի բարձրագոյն իմաստիցն վայր ինձեալ՝ ես ինքն գտանիմ ։ || նաթ · չե · 2 ։ Ա՛հա դերանուանքս՝ ես ինդն համաձայն իբր գոյական են առ գոհանի բայիս ։ Ա՛յսպէս և սոքին ։ * Ասա ինդն ես թագաւոր իմ և Ա՛ՀՀ իմ՝ || * Ա ինդն է առ քո · || սաղ · խե 7 · խե · 12 ։ * Ինչեանդ սուտ ստացեն ։ || փոխ · իե · 20 ։ * Ասոյն ինդն և երկինն՝ յերկրի · · · հաւակի · || նար · ՀԷ · 13 ։ * Ա՛յնպէս խոստանան գիտել զիմաստս գրոց, ոչ և ոչ նոցին ինդեանդ գիտեն, այլ գրեցին զգիրսն · || Դէ · Ա · 137 ։ Ա՛ր այս աչխարհէն և շաղ՝ կապքս՝ այս ինդն, այս ինդն է, ևն ։

996 · Ինդիր բայի · ար * Ո՞ՀՀ Ա՛ՀՀ յայս իմ · · · զնա ինքն քեզ փոխանակ նոխազին մատուցանեմ ։ || յովհ · Ա · Ասր զայգ դերանուանքս չես ինդն՝ են ինդիր սեռի բայիդ՝ ասացեալ ։ Ա՛սա այսմ են ։ * Ի Դէզ ինդեանս հայեսցի՛ր ։ || Դէ · Ա · 240 ։ * Օ՛նա ինդն յերկիր հող՝ եալ՝ շալակաւ շրջեցուցանէին ։ || Ը · նէ · Թ · 8 ։ * Ի նոյն ինդն ի նա հաւատացաք · || Դէ · Ա · 754 ։ * Ա՛յրեարիւր չարչարելեաւն, զի իւր ինքեան չար՝ չարիւր մատնին · || ընդհ · 87 ։ Ա՛սա դերանուանքս

Թէ ինչեան՝ յատկացուցիչ են անուանդ՝ նոքին ։
997 ։ Այս ինչն՝ ցուցականաւ յարեալ յանուանս՝
յաձախ տարաձայն, համարին ածականի, մի յայտնեալ։
ՀՐ * Այսոյն ինչն փորձուիքն եղեն պատճառք ։ Դէդ ։ Ա 458
* Հարկանիլ նոյն ինչն հօտասպեան։ || ՅՈ Նմին ինքեան։
նոր ։ խե ։ 2 ։ * Այս չնոյն ինչն զի՝ չ՝ չհարե որ գի՞
տե՞ մի պաշտե՞ ոմի պարան է, աւետից գոյց գիտուե ։
* Այս այս ուսոյ՞ յայտ իցէ ասեն, ի նմին ինչն ի Վարդ՞
բոսկ և՛ի յուդայէ ։ Դէդ ։ Ա ։ 614 ։ 407 ։ Նոյն
ինչն զանձանգելոյն զաձարակապուտ՝ զգանձի տամբեն
արկանէին ։ ԵՒ ։ նոյ ։ Ը ։ 42 ։ * Հօտ Վ՛ի ։ ։ ։ զօրացան
ի նոյն ինչն ի հանդիսացդիրն Վ՛ա։ || յովհ ։ Ա ։ * Հաւա՞
տոց պէտք են առ՛ի քաժշկուե՞ կամ նորին ինքեան հի՞
ւանդին, և կամ որք աղաչեն վա՞ նը ։ Դէդ ։ Ա ։ 209 ։
Պետրանուանքս նոքին ինչեան՝ են համաձայն հիւանդին։
998 ։ Այրկորդ՝ ցուցականք ևս զուգեալ համաձայն
ընտրուեալ և հոլովով, միայնակ համարին գոյական, և
յանուան վ՞ր ածական սաստկացուցիչ նշանակուե ։
ՀՐ * Այդն սա՝ պատուելի աւանդ ։ || նոր ։ խե ։ 2 ։ Այր
Այդն սա՝ համաձայն ի միասին դնին տէր զօրութ՞
քայիդ՝ է ։ * Այդն սոյա ։ ։ ։ զանօրէն լեզուս իւրեանց
ածեալ էին զերկրաս ։ || յովհ ։ Ա ։ * Այնին ոչանիլ զամ
փոյթ ի մէջ առեալ ։ ԵՒ ։ պե ։ ա ։ 5 ։ Լաշ յս այդն մնարիամ
էր ։ || յովհ ։ ժա ։ 2 ։ * Լաշ յս այդն ժամանակ է Տէս ա՞
րարչուե ։ || Հոբ ։ ընծ ։ 278 ։ Իբր ասէ՝ Այդն ոչս մն՞
րիամ՝ Այդն ոչս ժամանակ ։ զայսոսիկ մնարիմ է դասել
և այսպէս ։ * Լաշ յս նարիամ էր ոչն չէին ։ զի ուրեք որոշի
և ըստ այսմ՝ ։ ՀՐ * Այդ՝ ոչն օր է ։ || ղԼ ։ Ը ։ 16 ։
Ի սա ոչն ոչս սակի ։ || յովհ ։ Ա ։ Յորում ածակա՞
նապէս յարեալ էն առ գոյականս՝ ոչ ։ Յայդ
ի՞ն նեքոյդ՝ ։ * || Յաղագս ոչն և ոչս իբրն ։ || Յովհաննէս՝
որ զայդն զոչս գրեցի գիրս ։ ։ ։ ածայ յանձու սրբուե՞
|| յովհ ։ Ա ։ * Այդ չոչս տառապեալս ։ ։ ։ զնոսա մնարհա՞
պարտս արարին ։ ԵՒ ։ նոյ ։ Ը ։ 47 ։ * Այդն ոչս միտս
և պօղոս սպառնայ ։ Դէդ ։ Ա ։ 108 ։

999 · Արդարև՝ յարաբերականն յարի ընդ հականս և ընդ ցուցականս. որ * որ ինչն է սկիզբն · || նար · հե · 7 · * որոյ ձեռք է՞ր լի էր արեամբ · || յովհ · ա · * որոյ ուսեալք է՞ք եանց ոչ նորատուն[ք] · || ասղ · ձխե · 12 ·

1000 · Ուստի միւս հականքն ևս ցուցականի՝ կամ ցուցականք ընդունականի ոչ միաւորին · և թէ ուրեք գոցին մերթաւոր, զանազանին նշանակութ[ի]ւն և պաշտամունք · որ * Ոչին որդիդ քո ոչդ · || ղուկ · ժե · 30 · Ոչ սա առ քառն արդէ յարեալ են երկու դերանունքն, այս է՝ հական սեռականս և՝ յատկացուցիչ վոխանակ հօր · իսկ ցուցականդ ոչդ՝ ածական որդւոյ զանազանին ինչ յայլմէ · Ոչդիս ընտրեալն են · * Որդիս վերայն՝ խեռ է · || օրէնս · իե · 20 · * Ոչին էի հաւատացեր երբորդուն · || նար · հե · * Ոչ ասէ՝ իւր ոճ եղելն իմաստուն գործ է · || գծ · ղա · 205 · * Որու այն ոչ ես, որ վիճարաւն ընկղմեցեր · || է · նա · ին · 3 · Ոչատ գոն՝ է տէր բայիդ ես, և այնն՝ ածական անուանս ունի · * Որոյ, նոցա բանասարկեալ սայլի վարդապետութ[ի]ւն · || յովհ · ա · Ուր ցուցականքս՝ որոյ, նոցա դնին փոխան այլ և այլ անձին · Ոչատ՝ * Ոչոյ և չեր տէր գոյ լերկինս · || եփես · ին · 9 ·

Յօդուած իբ ։

Ո՞րքան հարցական ընդ հականն քանի։

1001 · Վերանունքն կապակցեալ են այլ մասունս բանի՝ համաձայնին որպէս անուն գոյական և ածական · ասա ծանուցուք զգոյականացն և զածականացն ի յաջորդ յօդուած ։

1002 · Վոյական դերանունք սիրապէս են հականք՝ ցուցականք (902) և յարաբերականն Որ միայնակ վարեալ, կամ յծորդեալ ընդ այլով լինին յոյժ ոճեալ՝ յոյժ ոճիչ, յատկացուցիչ, ևն · ըստ իւրաքանչիւր պայմանի պահեն զնուագն պաշտամանց, և զհամաձայնութ[ի]ւն հետևմանց ։

1003 · ՅԱյսմենեալ·որ * Այս լուսոյն զոտս ձեր՝ տէրս և վարդապետս · ‖ յովհ · ժ֊ը · 14 ։ Ա՛հա ես կանչս եմ՝ յայսմենեալ, որում հանձայն յայսմիկ՝ տէրս և վար֊ դապետս ։ Ա՛սա այսմ։ * Ո՛չ իմոյդ չենչն ընկալ խընդ֊ րես՝ ի կնոջէ սամարացւոյ ։ ‖ * ՅՈրժամ եկեսցէ նա՝ (յր) հոգին ճշմարտութե՛ն, առաջնորդեսցէ ձեզ ։ ‖ յովհ· ժ֊ը · 13 ։ * Ա՛յնմ հաւատասցեն, այսինքն է՝ ի Յն Վ՛ս։ ‖ գործ · ժ֊թ · 4 ։ * Ո՛նոյն կոչեսցեն ասէ՝ (յր) զնմանատուն բժ֊իշկն · ‖ դէ֊ն · 208 ։ * Ա՛յոմս են՝ որ վիճակին ընդ փարատանին · · · այս է՝ մովսէս և ահարոն· ‖ էչ֊ը · 27։ * Ո՛չ գոյն իսկ և աղօթս առնելիք՝ (յր) զձեր հաստատուելդ · ‖ ե · կոր֊ ժ֊ը · 9 ։ * Ա՛ստղնայն բանք մարգարէիցն · · · և իմաստք առաքելոցն՝ զոյն պաշտ մեղ ուսուցանեն՝ (յր) օրհնել զԱ՛ստ։ ‖ * Ա՛ստուծ՝ յայսմի են նման · · · (յր) գործ բան և մնածուն։ ‖ դէ֊ն֊ 243 · 198 * Ո՛ստոյ ես զգլուխն հատի՝ (յր) զյովհաննու · ‖ մարկ · ը · 16 · * Ո՛ր Ա՛ստ խնդրէ՝ զայն ոչ ունիմք, այսինքն զսէր և զհոնարհուն · ‖ եշնակ · 274 ։ * Յուդէ զարհուրելագողային · · · (յր) ի յայհէ թա֊ գուհւոյն · ‖ ղաբ · 584 ։ * Ո՛չ ոք մատուցեալ էք (յր) ի վէմն կենդանի · ‖ ա · պետ · բ֊ · 4 ։

1004 · ՅԱյսմիկ ի սակաւս · որ * ՅՆոճամբ և մեք՝ ծառք անտառի · ‖ ղաբ · 243 ։ Ա՛ւր դէն՝ յայսմիկ է անուանն՝ Ո՛ստ։ Ա՛յսպէս՝ * Ա՛ղբին Ա՛յ · · · ի ձեզ դառ քարոզեցաւ, (յր) ինձ, և սիղտանոսիս, և տիմոթէոս · ‖ ե · կոր · ա֊ · 19 · * Ա՛ետաք երկոքին երագ ի միում գիշերի՝ (յր) Էս և նա · ‖ ծնն · խա֊ · 11 * Պարտ էր · · · գտանել զհորուսեալ ոչխարս՝ (յր) զնէ֊ · ‖ դէ֊ ղա֊ · 229 ։ * ՅԱնձանոյ խոնարհոյ ընկալ զբանասէր պատարագս՝ (յր) ի գինէ · ‖ ղաբ · 197 ։

1005 · ՅԱտկացուցիչ · որ * Ա՛յս տէր Ա՛յ՝ այս է ա֊ նուն իմ· զվաւս իմ այլում ոչ տաց · ‖ եսայ · խբ֊ · 8 · Ա՛ւր երկու էն հականք՝ յատկացուցիչ են բառից՝ անուն, պիտոս ։ Ո՛յնպէս և յաջորդքս ։ ի գէ զէ֊ս ‖ դէ֊ն · 200 ։ և տեսանէին զԱ՛յ , և ոչ տեսանել · ‖ ա֊ յո֊ · ժ֊ * Ա՛յր ձեր և ամ իսկ հեր գևսոյ Թուեալ է֊ · ‖

* Ի՛ւրաքանչիւր որ զի՛ւր շնորհս ունի Յ՛Ի՛ · ‖ ա · Կորն. է · 7 ։ * Ո՛րպս ոգին կախեալ կայ զէորս ոգւոյդ · ‖ Ծնն · խէ · 30 ։ * ‖ Ըստ լի են բերանք նոցա ծաղու , և շրթունք էրէանց ցնծուի · ‖ Նաե · գ · 2 ։

1006 · Ո՛ ածականս ընդունին յատկացեալ էականք , ուրեք և ցուցականքս՝ Ա՛ , դա , նա · գր * Ցաճախեսջիր ձեր իւրաքանչիւր ձեր ամենեցուն առ միմեանս · ‖ Է · Թեսաղ · ա · 3 ։ ‖ Ուր էրպատանէրն և ամենեցունն մեկադրին էական դերանուանս՝ ձէր ։ Ո՛ սոյն է տեսանել և յայսոսիկ · * Նո մեղաւոր և կրկին պատժաւորս · ‖ * Ի՛ւիր կեցուցանել չէս զնորսեսելոս · ‖ * Պատուզ ընձեռեալ ինչ մեղուցելոյս՝ ախտացեալոյս և մահացեալոյս · ‖ Նաե · ժ · 3 · Լէ · 3 · Ժ · 2 ։ * Ի՛նչ մեղ շրջէցար Ի՛ ընդ մեղաւորացս · ‖ Ղար · 348 ։ * Ո՛ատգեսցի՛ ձէղ երկիւղած ծաց անուան իմոյ՝ արեգակն արդարութե · ‖ Մաղա՛ · ը · 2 ։ * Ո՛ւոյս լեռինքդ ու ժամ գործեցին · ‖ Նաե · ի · 12 ։ * Ո՛ւոյա ոչնինչ օգնեաց լուր բանին՝ չանդէլոցն ի հր նազանդուի հաւատոցն · ‖ Էբր · ը · 2 ։

1007 · Ո՛ւցականքս՝ Ո՛վ , ոյդ , ոյն , ոսկ , դոյն , նոյն , ուրեք միայնակ վարին գոյական վոխան ազգակից դ՝ Ա՛ , դա , նա · ը՛ր * Իսկ ոյս ոչ է · ‖ Յ՛ ոչ է սա · Եսայ · կէ · 1 ։ * Ո՛ՀՅ է եղբայրն ձեր · ‖ Յ՛ դա է · Ծնն · խէ · 29 ։ * Ո՛ր իրորդք խնձոյից ոչէն՝ հայրապետացն գումարք · ‖ Յ՛ սորա · Նաե · Կէ · 12 ։ * Ո՛ր Յ՛ երշաւիր որդի նորոն · ‖ Թագաւորեալ · ‖ Յ՛ նորա · յովհ · Ա ։ * Հաւատասցի՛ք յոյն՝ զոր առաքեացն նա · ‖ Յ՛ ի՛ նա · յովհ · Է · 29 ։ * Ո՛ՀՅ են Թագաւորք · ‖ Յ՛ սոքա են · Ծնն · լէ · 31 ։ * Ո՛ր իսկը Ո՛Յ ի՛ սկզբանէ , ոի՛լ են աչնոսիկ , որ ոչն հաւատան , և ոի՛լ է ոյն՝ որ մատնելոցն է · ‖ Յ՛ նոքա , նա · յովհ · Է · 65 ։ * Ո՛ր ոսցայցս՝ ախորժելի կարծեմ պատմի՛լ · ‖ Յ՛ ոսցա · յովհ · Ա ։

1008 · Ո՛ր զի դերանուանք գրաւեն զպէս պէս պաշտաման , լինին ուեր և խնդիր բայի՝ անուան , խնդիր միջարկուե՝ նախադրուե · կարգեցան իբր մակբայ և շաղկապ միայնակ կամ ընդ այլում բառի , յայտ է յիւրաքանչիւրսն ։ Այլ ոչ գտան յատկացեալ ոչ

խնդրատու. միայն ցուցականս այնէ՝ զնոր գոյականն
ունի ուրեք իբր խնդիր ըստ մանականաց (909)։
ՀՐ * Ասացուածք են այնէ ի մարդկանէ, որք իբրև զնաւ
գազան ինչ շանց օրինակ կեանս կեալ։ ՅՐ այնպիսի
մարդիկ. հոլ. ընծ. 78։

Ձ։

Օ՞ երբեմն է Հանիշայնոսի ածական Վերջանալոյ։

1009. Վերջանալական ածականք՝ ցուցականք և
ունականք պահանջեն զանունս գոյա-
կանս կամ զածականս, է զի զորուբք, և է զի ներգոր-
ծուբք. և հասարակաբար հպատակին կանոնաց ածա-
կան անունց. բայց որ ներգործուբք յարին ի գոյա-
կանս, սեփհական իմն համաձայնութիւբ վայելչանան
ըստ արդ՝ ըստ ազգի։

1010. Ցուցականքս՝ Ահա այդ, այն կարգեալ յա-
ռաջ կամ զինի գոյականին, գանձին համաձայն ըստ
Թուոյ և ըստ հոլովման. ՀՐ * Ահա մեվսէս. || գործ. է. 37։
* Ի մեծ ազդմանէ այդ աղաղակի։ || * Ցուրբեսցի
վա իմ այսոս մատենիւս պղտատանաք նոցին. || նաե.
ՀՐ. ։. ՟. ։ * Որդին Ա՟Ր չգնէ ունելով Թագաւո-
րուն՝ Ա՟Ր է. || ՅՐ զայն Թագաւորուն. Ղէ. ծամ. 67։
* Ահա յայնմ աւուր՝ զնս ինչ ոչ հարցանիցէք. || յովհ.
ԺՀ. 23։ * Ո՟վ այդ ընտրեալ ընտրուն՝ և երանելին
Պօղոս նշանակէ. || Ղէ. Ա. 233։ * Ամրով ընդունէ-
լուին՝ յոյսդանէ յամենեցունց ազատէ. || ընդ. 39։
* Ահա համբաւս այս ընդ ամ երկիրին ել գնաց. || նաե. ԹԸ 16
* Ահանիւս այսոս հեծուիք նոցին ընդ իմ խնկեսցին.
|| նաե. ։ ՟. ։ Ո՟ր զրկ գտեղեաւն զայնոսիկ. || գործ. ԻԸ 7
* Ո՟վ ինչ չարախօսուն մատուցանիք զառնին գայնա-
նէ. || յովհ. ԺԸ. 29։ * Ա՟յդպէս ցուցցես յայգէ յայ-
նանէ. || ասղ ԺԸ 8։ * Ա՟յ՝ որ ընդ հարցի ընդ վէմն ընդ
այս՝ խորտակեսցի. || զաւ. ի. 18։ * Ահա արթից...
մինչև ցօրն գայն. || նաե. իԸ. 29։ * Պաշտեսցէն զնս ի
տեղւոջս գայնմիկ. || գործ. է. 7։ * Խնդրեսցես...զՀ

Ճնացեալսցա այսոցիկ։ || Եսայ. լէ. 4 * Վ. Բեա՛ց զակատ գամանդ զայրոցիկ։ || Եզէ. լէ. 27 * Ի մէնջ անկանեաց զարան զայնս։ || Յայ. զ. 22 * Ոչ ելերկոցունց յայսոցանէ ելերկասիրուեց վերջացեալ։ Դեւ. Ա. 9 * Ո՛չ ինչ գործեցաւ ի նմա յաւուրսս յայսոցիկ։ || Ղեւ. իէ. 18 * 1011 * Ի նմայ ի վանէմ շարագրուիս տեսանին տարաձայն ի հոլովս և ի թիւս. և այս յամախ նախադասեալ, մինչ ի միջի ունին և զայլ բառս։ Ար * Հաւ յս մեծագունի բարւոյ լինել պատճառս։ || Յն այսր. ընդ հ. 109 * Պարծանք սրբոցն կաթուղիկէ եկեղեցւոյ՝ այս են ամ գործք Ա՛ն։ || Յն այսոքիկ գործք * Հրեշտակք այս փոքրկանցս՝ յամ ժամ տեսանեն զերեսս հօր իմոյ։ || Յն այսց փոքրկանցս։ Ոչ. ընծ. 231. 104 * Հաւ յաս պար գևօք ամենայնօք՝ ամաչեսցէ սատն։ || Նաբ. ղէ. 2 * Որոց աչս ընդ միմեանս երդմունս արարեալ էր * Ի զայսոսիկ երդմունս գործ. իէ. 13 * Ի հայս երկուս պատուիրանս՝ ամ օրէնք և մարգարէք կախեալ կան։ || Յն յայսոսիկ։ Նաա. իէ. 40 * Ի դան դաշինքս այս։ || Յն այսոքիկ. է. Ոչ. ժա. 38 * Ալ Հարսանեացն այն հայցեցէք։ || Յն այնց. ղա. 670 * Ա՛ի ճնացէ ոգի իմ ի մարդկանդ յայդ։ || Յն յայդոսիկ. ծնն. ղ. 3 (1021)

1012 * Ալ ուրեք ցուցականն տարակաց լիւր գոյականի՝ հոլովի նորուն համաձայնութիւն ակնարկեալ վերահայցէ զայն. որով մեծաշուք և ազդու հանդիսանայ բանն։ Ար * Կացոյց նոցա գլուխ և առաջնորդ և հիմն հաւատոյ զերջանիկն Պետրոս։ ։ ։ Ո՛յն՝ որ քարձրագունի յայսմանէն հօր արժանաւոր գտաւ։ || Յն զայն Պետրոս։ * Ի. Ա՛ի առցուք երթ ոմ մարդ եօք հանդերձեալ եմք տալ զհաշիւն. ոչ մարդոյ ուրուք. այլ նո՛ւն որ ոչ երբեմն կայի, այլ ի սիրտս ։ ։ ։ այնո՛ր որ ոչ երբեք վկայից կարօտանայ ի դատելն։ || Յն այնմ մարդոյ կամ դատաւորի. Դեւ. Ա. 227. 198 * Ի հպարտուի ամբարտաւանութե յեցեալ, այն՝ որ ի հնոց ժամանակաց հետե ունէին։ || Յն յայն հպարտութիւն. է. Նաւ. ղ. 11 * (1021)

1013 · Նանօթ · ա ։ Արբեք ինչ են նկատելիք յայսոսիկ։ Ալ, ախ՝ զհոլովակերան սովորաբար ընդունի նախադաս ցուցականն. որ ի յետադասին՝ յարի նախադիրն և առ նախադաս գոյականն, և ուրեք ոչ կրկնի առ յետին ցուցականն ։

1014 · Արկղորդ՝ զդիմորդ յօդ ոչ ախորժեն ցուցականքս · բայց պահանջէ նախադաս գոյականն առ յարմարութի յետադաս ցուցականին, թէ և ուրեք տեսանի առանց յօդի՝ մանաւանդ ի նախդրիս հոլով յոգնականին · զի անշնորհ է ասել՝ զբանս զայս, ի գործս յայդս, ի նշանս յայնս · և ոչ բնաւ՝ զայս բանս, յայդս գործս, յայնս նշանս, այլ դնին եզակի, կամ միւս յոգնականք · զբանս զայս՝ կամ՝ զայսոսիկ, զայդոսիկ, զայնոսիկ նշանս, ևլ ։ Վասն կանն յետադաս՝ անկարօտ է յօդի՝ զի նախադաս ցուցականաւ իբրև յօդիս որոշեալ տեսանի ։ Արբորդ՝ նախադաս ցուցականք յաճախեն յայսոսիկ հոլովս ։ Հայոց, այդ, այնց, ևլ · իսկ յետադասք՝ Հայոցդէ, այդոցդէ, այնոցդէ, այսցանէ, ևլ ։ (313) Արմակբայքս՝ Հասեալ, այդ, ևլ (393), վարին իբր և ցուցականքս ։

1015 · Ցուցականքս՝ Այն, դոյն, նոյն, սովորաբար նախադասին գոյականաց համաձայն յաճախ ըստ հոլովց, և ուրեք ըստ թուոյն. որ * Ի ջուց էս ասվին սգալ առ որդի իմ՝ ի գերեզմանն) · ‖ ծնն · լէ · 35 ։ * Որ զերեսայն անարգէ, զի՞ անարգէ՝ ըստ նոյն բան ասն ձայնին · ‖ ել · ւ · 483 ։ * Ի յերեմ բան գիտուէ ըստ նմին հոգւոյ, միւսումն հաւատաք՝ նովին հոգւով · ‖ ա · կոր · ժբ · 8 ։ * Որ զնոյն ժառանգեն թագաւորութի՝ ասն · ‖ յբ զնոյն թագաւորութի · ել · ւ · 67 ։ * Համառեալք ի նոյն բերին հանապազ ի լցն և ի մեղկ կեանս · ‖ ընդ · 25 ։ * Ոչ հեթանոսաց ի նոցանց առասպելաց անտի կարցեն · ‖ ել · ը · 25 ։ * Ոչ ման դոյն իրաց դատել · ‖ գրբ · իե · 9 ։ * Ոչ հեթանոսաց ի նոցանց առասպելաց անտի կարցեն · ‖ ել · ը · 25 ։ * Ոչ ման դոյն իրաց դատել · ‖ գրբ · իե · 9 ։ * Ոչ [illegible] · ‖ յովհ · ե · 36 ։ * Ոչ [illegible] · ‖ [illegible] ։

1016 · Տարաձայն ևս գտանին ի հոլովս և ի թիւս. ՈՐ * Զայնակից առն ուղղափառութեանս և որ եկեղեցիս · || ՈՐ սորին · ընդ · 159 · * Այն ձարպով լուսոյ ... ողջացուցանիցէ · || ՈՐ սովին · * Որ ի այն իրէ տիրապարգեւ ամէնարին երևելիք մերժին · || նաւ·զէ· 12·14· * Ի նմին բերանոյ ելանեն անէծք · || յովհ· է· 10· * Զհոյլ լինել վա՛ն նոքին մեզայ · || ՈՐ նոցին · է · հաւ· ժբ · 42 · * Ըղբարեացուցանէ ... և զանթլփատուրին նովին հաւատովք · || ՈՐ նովիմբք · հռո· է 30· * Նայն նիւթեցեն չարիս · || նաւ· ե · * Ուրնոյն յազգաց ժողովելոք · || ՈՐ ի նոյն յազգաց · եղէ· ՀԸ· 8 ·

1017 · Նշանաւոր · ը · Պատմական և սիրելական սոցին պատասխ յեզակին, որոց փոխան դնի սեռականն՝ վերջահոլով տրականն՝ կամ ուղղականն, ոչ ի վերոյ՝ ի այն իրէ, ի նմին բերանոյ, ևն · Իսկ յոդնակի ուղղական և նախադրիւ հոլովք վարին առանց գոյականի (1018) · ուստի և եզակի ձայնիւ յարին յոդնակի անուանց, նոյն նաբէին՝ զնոյն էպէս, ևն · և ոչ քնաւ՝ նոյնք մարմինք, զնոյնս չարիս, ևն ·

1018 · Անհնական գերանուանք՝ որ ըստ անուանն զուշնող կամ զստացիչն իրիք նշանակէն, իսկութբ են ածական, և նոցին կանոնաց հնազանդ · ուստի սովորաբար թուով և հոլովիւ համաձայն յարին յանուանս գոյականս՝ յածականս՝ և յաներևոյթս · Այսպիսիք ունհնականք (317 · 318) կարգին անխտիր յառաջ կամ զկնի՝ որոց մակադրին են · Ինձանցեալքն (320 , 324) յառաջն նախադաս, և յանգեալք ի ոչին՝ ազատ են ի համաձայնութբ (319) · Այլ մինչ առանձին վարին ամիմոխեալ զգոյականս՝ ըստ նոցին ձևանան և հնհնական · որ մի առ մի ստուգին յաջորդաբար·

ՈՐ * Կնձ են անհամար էնոյս անձին բիւրք · || Այն գիր՝ էնովք ձայնիւ իբրև զնս ընդ իմ աղաղակեսցէ · || Այսցի զպատուհան լսելեացս էնոյ · || ՈՐ դիմաց էոյ զառաջնոյ · · · օծմամբ իւղոյ էոյ՝ սփռուխ ·

նաւ·հՀ·յ·ձբ·յ·ե·յ·

* Լսակ Գերոյն Հայկայ ուժեղակաբար ընդ վզեալ • || յովհ•կ• * Ա՝Երուվ բնութեամբ մեռանիլ • || շար • 308 •

* Յորժամ պէրն զամենայն Հանիցէ • || * Օ՝ որ ինչ խնդրիցէք ի հօրէ իմէ յանուն իմ, տացէ ձեզ • || յովհ•ժ•4•ժղ•23 • * Լռեալ չիմէ առաքչէն զգի՜ տութիւն • || ափսե • 158 • * Օ՝ վերս ունայնութիւն լցայց ի լրութիւն չէրթի • ըստ այսմ օրինակի և դուք • • • կարօտիք Գերոնս Հաղորդիլ աղքատութեան • || ընդհ•138 • * Օ՝ էրոյ գալոյն Հաւատարմութիւն ցուցանել • || ափսե • 9 •

* Պարտ էր վէրկիւղ և զարհուրանք չէրոնն կրել տնօ՜ րէնութեան • || շար • 303 • * Հանդէս չէրոյ Հաւատոյն առաւել քան զոսկի • || ա•պետ•ա•7 • * Ը՝ ուրջ գշաւ՜ զօք էնուէ եդին ինձ գայթագղութիւն • || առաջ•ձ•թ•6 •

* Ա՝ի սատակեսցես զնոսա խածանողսն • || * Լ՝ուանց (Հաւատոյ) և ոչ առնն փառաց՝ զէրոսն առ մեզ Հրաշագործեաց զօրութիւն • || յո զնւրբ զօրութեան • նար • ձե • 2 • ժ • 2 • * Ա՝ն դանդաղեցոյց ի խորհուրդ առ՜ նուլ չէ գերոյս վանգաւոր կրէից • || յովհ•կ• * Պակա՜ սեսցին փոյով Հրամանաւս • || նար•ղբ•6 * Ի՜նէր ապա՜ առուր՝ առ ի կամս փոյոյն կարօտելոց • || էնու•ժ•ղ•25 •

* Վ՝ոչովէտ վաստակօք պճնեցայց • || նար • կե • 2 •

* Հանդերձեր զինքն (Լ՝ուսս էրոյովէն վառեալով • || * Ա՝ Երոյինս բնութեանս կրնութ խաբեացն զմեզ (ասէց) • || յովհ•կ• * Ամանեայ•••փոյին Հրամանաւդ • || նար•ձե • 1 •

1019 • Ստուածային ըստ Թուոց տեսանին ուրեք • երբ զի ունականք եզակի ձայնիւս նախադասին յոքնակի անուանց • նա ի յետադասին յուղղական և ի նախա՜ դերին Հոլովս յոքնականին՝ միշտ կարգին եզակի • ձր * Ի՝ նկղմեալ է փոյ գթածութեց • || յո ի քոյդ•նար•իժ 3 * Չունէք ինչ պէտս կարեաց Գերոյ դուք ինաբեայ բա՜ նէց • || յո մերոց • ընդհ • 16 • * Ի՜ուրովն կամեք մա՜ քուր նուիրեալ • || յո իւրովք • նար • իբ • 3 •

* Ցուցիչն ամի Թափեցաւ չէրոյն փառաց • || յո յիւրոց • ընդհ•138 • * Ի՜անք էն մի՛ անցցեն • || և ոչ՝ իմ • նար • իբ • 35 • * Ա՝ի վաստակէ ի՛ ի տունս պլոց մանուիցեն • || և մի՝ քոյք • առաջ • ե • 10 •

* Ալաւ ինձ առնել զկամն տո. || և ոչ՝ քոյո. ասէ՝ ձեր 9
* Ի՞նդ հարան չէք յաւուրսն հաձեցաւ ներ. || և ա՝ ձեր. օրէնս. Ժ. 15 * Խրատաքնչիւր ոք ի մեզ է՝ քոյ մեռցի. || ա՝ յիւրս. Բ. խոփ. ժԳ. 6.
1020. Յանօթ. ՃՂ. Ո այսպիսիս մարթի է համարել և յատկացուցիչ սեռական (1005), զի յիականին սեռականն ծագին ունականիք. նա՝ առացական ածանցելոց ուղղականն և նախատիպ գոյականաց սեռականն իբր համազօր վարին ուրեք փոխուկակի (191. 1024).
1021. Փոխադրութի հոլովց յայմ առ հասարակ սեռանի ի սոսին. այս է՝ Սեռականն դնէ փոխան գործիականի, սկզբնականի, տրականի. Տրականն ի տեղի սեռականի, գործիականի, սկզբնականի. Ներգոյականն փոխան սկզբնականի. ար * Կենցաղս կանաչ այդ յաւիտենից՝ զհանդերձելոցն ինձ կեր պարանեն. || փոխան դնելոյ՝ * այսու յաւիտենից * Նոցա ձեռօք կոչեցի կորուստ. || յր ձեռօք իմովք. նա. ա 2. է 3 * Նկնկի մի ի քաղաքացն այնոցիկ. || իբր՝ յայնցանէ. օրէնս. ԺԱ. 5 * Ձիք տ իր անհնաւորական. || իբր ասել՝ * չիք քեզ. նա. Ծգ. 1
* Ներկրորդ ինչ կրէնջիր. || յր իմ. ափս. 9 (899).
* Ո՞ինչ անուն է տէր. || յր քո. (նաե. է. 9) ղս. Ե. 30
* Ո՞ղթիւ նոա զանձն իւր յանձն արարեալ. || յր նր. յովհ. Ա. 1 * Ո՞ր վերջին այսւ կենցաղի. || յր այսր. նա. ղգ. 4 * Որպէսիքն երկեն պատճառք (յակոբ. գերագունին այնիկ տեսուէ. || յր այնր. Դդ. Ա. 458
* Հաւ չոյ փրկանաւք հաստատելի երկեցուցանէր. || իբր՝ այսորիւք * Ընձառ էն համեղուիք տուէ անուշ. || յր քոյդ. * Մինչ քանզի չայսւ կանոնիկ ուխտի վերիպեցաք. || յր յայսմանէ. նա. Ծգ. 3. ղգ. 11. Ձգ. 1
* Ո՞ տուէ խնամոց խուն մի խիթացեալ. || յր ի քոյց
* Ո՞ տուէ ինքնագործ հակամիտուէց. || յր ի քոյց
նա. Ե. 2. խգ. 2 * Յարմեհէն չայնիկ՝ զաշխարհն անուանեաց. || յր յայնմանէ. յովհ. Ա.
Որդին իւր. . . առաքեաց չէ՞ որ ծոցոյն. || յր յիւրոյն ծոցոյ, կամ՝ ի ծոցոյ իւրմէ. Դդ. Ա. 311

Յորինակագ ոչ շատացաք սակաւուս՝ առ գիտուելիք նմանեաց, և մի յայսմիսիկ առ ազատուելի համբակաց։

1022 · Նանօթ · ը · Վ · Իմիրոշ յօգն սովորաբար յարի առ նախադաս ունական դերանունն, յարի և առ հասարակ անուն՝ ուր և իցէ · իակ յետադաս ունական կանին կամ յառուկ անուան՝ ոչ երբեք · զի անդէպ է ասել՝ * Ընձին իւոյս լսելեացս իւոյս · զկամս իւոյս, զաշաղօք իւովս · Վերոյ հայկայն, ևն։

1023 · Ե, Հոլովակերտնախդիրն հասարակօրէն դնի ի նախադասին վերայ, և մերթ ի վէր երկոցունց, մինչ մերթ գոցին դերանունն և անունն · (936) ։

1024 · Վերանուանք ունականք և էականք՝ ուրեք իբրև նշանակիչ փոփոխակի յարմարին դերբայի և անուան · իբր զի երկոցուն ըստ մտացն նոյն է զօրուն և նշանակուելի, բայց ըստ քերականական պայմանիս այլ և այլ պաշտօն և տեսակ։

1025 · Ը դերբայս յարի ունականն համաձայնուելով ընդ ածականս կամ էականի սեռականն իբր տեր բայիս * ի յընթանալս իմոյ՝ և կասիմ, յարդարանալս իմ՝ և մեղանչեմ։ || Նար · Հաւ · 2 · || Ուր ունականս իւոյ՝ իբր ածական համաձայն է դերբայիս՝ չընթանալս · և սեռականդ էր՝ դնի իբր տեր անեղեւութիւն՝ չարչարս նալս · որոց մերթ է կարգիլ փոփոխակի, ահա օրինակ։

* Իհէցեք զոր ինչ արար տէր · · · ի ձանապարհի ելս նելոյն ձերոյ յերգիսաղեմ · || օրէնս · իէ · 9 ։

* Յամնքեցոյց տէր զձուկն · · · յելանելն ձեր յերգիսաղեմ || օրէնս · իէ · 10 · Սեռական յօրինակադ, զի առ դերբայս ելանելոյն՝ յարեալ է ստացականն յէրոյ՝ համաձայն ածական · և էականի սեռականն յէր՝ տեր դերբայիս յելանելն · յերկայնչիւրան նոյն է նշանակուելի, բայց զանազան են տեսակ և պաշտօն դերանուանցդ։

* Ի գալս իւոյ առ քեզ՝ ընկրկեացի հուրն · || որ կարէ դնիլ՝ * ի գալս իմ · հանգիստ ևՀաբեա ։

* Որոյ գալուստն՝ զերթալոյն իւոյ առ հայր վկայէ · || յր զերթալոյն իմ · ագաբ · 161 · * Ցիեա իւոյ մեհնեւ յոյ գայցեն գալք · || յր ի մեհնելս իմ · գոչ · ի · 28 ։

* Հիւր լեցի քեզ, զոր արարն քեզ ամպրեկ ի ձա-
նապարհի եւանելոյն ·ոյ յեգիպտոսէ · || ցր եւանե-
լոյն քո · օրինե· ·ե · 17 ·

1026 · Որ անուանս եւս մերձի ունականն հանա-
ձայնութ իբր ածական, կամ էականն իբր յատկա-
ցուցիչ սեռական · ար * Երբեքօրեայ թաղամբ քով
դատապարտեցեր զդատաստանող վիշապն · || * Երբեք-
օրեայ թաղամբ քո՝ մեռուցեր զնա՞ · || շար· 405·344 ·
Հայ առ երկու գոյականն խոշոմբ՝ յարեալ են կրկին
դերանունքն այս ի ունականս ·ով՝ առաջնոյն ածո՞ն
համաձայնութ, և էականն ·ո՝ միւսոյն յատկացուցիչ
սեռական · * Ձէր առաւելութիդ՝ ի նոցա պակասուին·
զի և նոցա առաւելութին եղիցի՝ ի ձերոյ պակասեդ· ||
ղուկ · ը· 14 · * Ո՞ի ձգաիր՝ եթէ անանկ իցես, ընդ
մեծաւսն, այլ քո խնամատուիդ մերժեա՝ ի նմանէ · ||
առաւ · իւ· 4 · Ուր փոխան էականիս ·ո՝ դնի և ու-
նական՝ այսպէս· * խնամատուիդ ·ով · * Ուր այդ՝ կինէն
կողմանէ դաւ է · || ե · Ծագ· ի· 40 · Ուր էականս չինէն
իբրև ունական համաձայնեալ՝ ածական և գոյակա-
նիդ՝ կողմանէ · իբր ասել՝ * չինոյո կողմանէ, կամ ի՞նէ ·
1027 · Անօթ · ին · Երբակականաւ պատճառ եւս
պատցոյ սոցին՝ այս է · Ունական դերանունն ըստ որում
ածական (913 · 1018)՝ համաձայնութ յատկաւ յար-
մարի բառին որում մակադրի · Յատկան դերանունն՝
որ միշտ գոյական, միայնակ կատարէ զնոցուն պաշտա
մունս, և՛ի սեռականին վարի տէր (864) բայի, և խնդիր
բայի՝ անուան, նախադրութ, և յատկացուցիչ · Ոչ
փոխոխակի վարին, զի ուրեք յատկացուցչի զգօրուի
ունի ածականն, և յատկացուցիչն զածականի՝ և ըզդ
սեռառն բայի · (977 · 978 · 864 · 980)

1028 · Դերանունական ածականք (992)՝ մինչ մի
փոփոխականին զիւրեանց գոյականս, նոցին ըստ նոցին
ձևանան յամ պաշտամունս ըստ եբէնեղորդ կանոնի
ածականացն (937) · ար * Հայացանէ և՛ի առնպիւռայն
արգելուն զմեզ ածայրն պատուիրանքն · || ցր յայոց
զինուորութենէ և՛ի սոյնպիսի գործոց · ընդ· 61 ·

Հաւատացէք, եթէ կարող եմ առնել ձեզ ըստ
(բժշկիւթ) ։ նաթ. լժ։ 28։ || Ամենատեսին աչքն իսկ
ըստ (բարեգործուն) կամի ։ Գէն. ի։ 147։ (998)
|| Ես ոչ կարդ ըս ըստնէ, որ
տիսն ։ Էզէկ. ի։ 12։ * Ո՞ւր ոչ կարդ ըս ըստնէ, որ
հղօրքն են ։ 91։ Ըմ. Յայտնութիւն առս ։ ցո։էզէ։ Ըմ
։ Ա Դ ըստնա իսկ կուէցիրուք։ || ըս ի դշին վիշտս ։ պէտ։ ի։
։ Ի նդ նոյնա շաղէլք։ || ըս ի նոյն մոլորուխս։ պէտ։ ի։
։ Ա զ զնս վատաւորեսցէ, զն չիմէ անտի առնու-
ցու։ || ըս ի հօրէ իմմէ։ յովհ։ ժ։ 14։ * Հաւատարեցաք
զէդ (ընտիր) է-ըստնան (ընտէ) ։ Գէն։ ի։ 515։
։ Ա զն տէր է, որ շնորհէալ ազդ զէ-ըն (շնորհ)
ըստ-ըսն (սիրելիս) ։ Գէն։ ժ։ 163։ || Ա զ զէթէ զեղցես
զ ի ։ Յով։ Գ։ 12։ || Նաւ։ հզ։ 1։ * Վ ա յ ո ւ դ (բարեաց) ի մէզ հարուստ էս։ Ա
ստնու։ ցու։ ։ Գէն։ ժ։ 70։ * Պակասեալն զ իսուդ
զ դ ա ռ ո ց (բանից) ունիք համառել կատարելապէս ի
հարցն առաջնոց։ || Ի ւրաքանչիւրոյն ըստ ։ Ա ռ ա ն
դ ո ւ (փութայ արդարանալ || ընտ։ 63։ 123։ * Ն ո ր հ
էն առ նորայն (խմաստութիւք) ։ Գէն։ ի։ 610։ (326)
։ Ա ա ն օ թ։ Ե։ ։ Ի։ 1029։ Ի ւերանուէնական ածինք զօրու-
ունելով զ ոչինս կատարեն զամ պաշտամունս անուան,
ոյ ասացաք (1008) ։ Ըստ Յայտնիչ յատկացեալ՝ կամ
խնդրատու ոչ գտանին, և ոչ ընդունին զածականս։

ՅՕդուած Դ։

Ա ւետարանչական ածինքն զօրութեամբ ունելով զ ոչինս կատարեն զամ պաշտամունս անուան, ոյ ասացաք (1008) ։ Ըստ Յայտնիչ յատկացեալ՝ կամ խնդրատու ոչ գտանին, և ոչ ընդունին զածականս։

պրոյ հեծանոցն, այլ որդի, պրոյ ընդ հարսն, ևն. և ոչ քնաւ ասի՝ գայ պր, նման ինչ, տեսեալ պրոյ, ևն. Լսակ առ նախադրութիւն անխտիր յառաջ և յետոյ, որ Պրոյ սակի, յոյր ձեռս, վասն պրոյ, ըստ պրոյ, ևն. Հայտ է ևս, որ ոչ առնուս զինդիրսն ոչ զածականն, ևն (1008). Լ՚ոպա աստանօր խելամուտ առնել ունիմք ասել զսեփհական պաշտօն, զերանակ նշանակուցն, և զհամաձայնութիւն ընդ յարաբերեալսդն։

1031. Սեփհական վերկու պաշտօնս կատարէ Հայոց էբէականն։ Լ՚առ՝ ըստ անուանն յառաջ բերէ զբառ իմն (192), էմ զանուն ինչ յարակից բառիւք՝ որպիսի են յատկացուցիչ, ածական, ևն. այ զկատարեալ բանն իբրև մի բառ, որ կոչի Հայոբէբէս կամ Հայոբէբէլէ, և՚ի նմին բանի խառնել կապէ. Լ՚ակդ՝ մերկնեալ որոշէ զյարաբերեալն, կամ ամփոփեալ զնշանակուցին մասնաւորէ։ Լ՚ոբանս բազմիցս ներգործութիւն տեսանի յարաբերեալն՝ ըստ բնական կարգի նախադասս, զի յառաջ բերիլ կանխաս ծանուցեալն է կրկնութիւն. է զի և՚ի վեմ շարադրութիւն զարտուղութիւն յետադասի. այր * Լ՚որ ծառ՝ որ ոչ առնէ պտուղ բարի, հատանի և՚ի հուր արկանի. ‖ Ճոբ. է. 19։ Լ՚ոյն յարաբերական պէս՝ յառաջ եբեր զնախադաս անուանդ՝ ծառ, և ապա ուրեմն կապեաց զերկու բանս։ Լ՚երկրորդ պաշտօնն ևս այս է, որ ոչ ասէ բանդ ընդ հանրապէս ամ՝ ծառդ հատանիլ ևն, այլ մերկնութեամբ որոշէ, և ամփոփեալ զընդհանուր առումն ծառդն մասնաւորէ առ այն՝ որ ոչ առնէ պտուղ բարի։ Լ՚ոյպէս է ձանաչել և՚ի յաջորդ օրինակս։ * Լ՚ոչ ծանեաք զնա արժանապէս, յորմէ զբարին կթեցաք. ‖ յովհ. ա. Լ՚ուր յարաբերականն յորմէ՝ նախադաս ունի զյարաբերեալ դերանունս՝ զնա։ * Լ՚ոյպէս հաւանիմ զտանջելն Լ՚ի ասեն գիրքդ, որով խրատէ զբարացեալ անզգամութիւնս մեր. ‖ յովհ. ա. Լ՚ուր պրովն՝ յարաբերեալ զերբայս՝ զպանջելն. իբր ասել՝ * Տանջելով խրատէ։ Լ՚ի այլոց ոմանց ընդ ձեռամբ անկցի՝ որ ինքնակալութիւն է պատուեալ՝ Պատրիարգուն (հայոց). ‖ յովհ. ա. Լ՚ուր յարաբերեալ

յետադաս՝ պապրիարքո՛ն։ * Ինքնաշարժ ախոհիք և
բռնակալից Ձեր հրամանօք՝ զանձինս իւրեանց կայս
աստիճան հոգևոր բարձրուե՛ ձգեն... որով բիւր նե-
խուե՛ և ապականուե՛ անդամոց Ս. Ի լինին պատճառ։
‖ ընդ. 45։ ‖ Ուր յարաբերական պրովն՝ յառաջ բերէ
զնախընթաց ածողջ բանս։ * Ինքնաշարժ ախոհ, ևն։
1032 · Հաճախակի ևս ամիսփափաք Ի բանս յարա-
բերեալն՝ գուշակի զօրուե՛ Ձ։ * ‖ պատուե՛ վհայր՝
քաւե՛ զմեզս, և անձին իւրում գանձե՛ գանձս։ ‖ ածք.
Ձ. 4։ Ի՛ հա լռելեացն խնացեալ լինի յարաբերեալն՝
‖ բէ՛ս յաստ։ * ‖ Ը վհատանն անարգե՛, ոչ զմարդ
անարգե՛, այլ Ի՛ Ձ։ ‖ ընդ. 74։ Ձ Ի՛ ոք՝ որ վհատանն
անարգե՛, ևն։ * ‖ Ըստ ոչ գոյ առաջնորդուի, թօթափին
իւրեա զտերև։ ‖ առակ. ժա. 14 · Ձ * Վոդղվուրդ՝ որոց
ոչ գոյ (1039) ևն։ ‖ Ուրեք և յարաբերիչն զօրուե՛ (906)։
1033 · Եղանակի նշանակուե՛ յարաբերականն ըստ
ինքեան և անորոշ ձայն՝ անդէմ և անթիւ, զյարա-
բերելոյն յօժարեալ ընդունի զդէմն և զթիւս։ Իբր
զի նոյն կերպիւ կարգի յերիս դէմս, եզակի ձայնիւ
նշանակէ բազմաւորակի։ ոյ և Ի՛ լինէն առ բայի՝ Ը
դիմի և թուոյ յարաբերելոյն պահանջէ զբայ։ Նա և
ուղղակինն զօրէ Ի տեղի այլ և այլ հոլովոյ (1045)։ ուստի
1034 · Համաձայնուին նկատեալ լինի ըստ թուոյ և
ըստ հոլովոյ։ Ի՛ ստ թուոյն յարաբերականին քննա-
բաբար համաձայնիլ պարտ է ընդ յարաբերելոյն։ զի
որով հետև դնի Ի տեղի նորին, հարկ է այնքան նշա-
նակել, որքան և յարաբերեալն։ Ձ * Ի՛ ադաւոր՝ որ
ունկնդիր է բանից անխրատ՝ և, ամենևքեան՝ որք
ընդ նովաւ են, անօրէնք են։ ‖ առակ. իե. 12։ ‖ Ուր
յարաբերեալ բազաւորն է եզակի, և նորին յարա-
բերական պրն՝ եզակի։ և ոչ յարաբերեալ ամենեքեան՝
յորնակի, նոյն և յարաբերիչն յոդնակի պէ։ Ի՛ սոյն
և սոքին։ * Ի՛ Հոգի՝ որ Ի՛ ն. ոչ մեղանչէ։ ‖ Գէ. ի 612
* ‖ այ աղոցիկ՝ պէ յառնեն ընդ առաւօտս, և զհետ
լինին գգուշն։ ‖ Եսայ. ե 11։ * Ի՛ նքեք աչաց թեպետ
և արագին լինի զայլս տեսանելով, բայց զինքն՝ և պէ

շուրջ զինքեանմէ են դիրք մարմնոյն, անկարանալ նը
կատել։ ‖ * Ո՞ւմանոնք աքս անուանեաց, ըստ և ուսել
հրամայեաց։ ‖ * Լանք ածախոյց գրոց՝ ոսկրուտ և
անուսուելիք և դժուար խմանալիք · յորոց հրաժարե-
ցուցանէ Կիւրիղոս ածաբան զագէտս և զխմարս,
‖ * Ի ձև խաչի բազում կերպարանք են · · · արոց ոչ
առաք հրաման երկիրպագանել։ ընդհ 112·245·235·260
* Զիք կամին մեծանալ, անկանին ի փորձութիւն և
յորոգայթ և ի բազում ցանկութիւս անմիտս և վնա-
սակարս · որ ընկղմեն զմարդիկ ի սատակումն և ի կո-
րուստ · ‖ ա · պէ · ձ · 9 · * Զչ եդիր ապաշխարութի վե-
րադարձոյն՝ աբրահամու , սահակայ և յակոբայ , որ
ոչ մեղան քեզ · ‖ աղբէ· խանաւէ · Զիւր յարաբերեալք
են երեք հասարակ անուանքս՝ ի փոյշո-ն-ի, յորփայն,
և՝ի յանիո-ն, և երեք յատուկք , ուստի և նոցին յա-
րաբերիչք՝ յոգնակի որ ·

1035 · Զնուանք ըստ ձայնին եզակի՝ և ըստ նշանա-
կուած բազմաւորակի , որպիսի են հաւաքական՝ ձուա
կան՝և հանրական,պահանջին զյարաբերիչ յոգնակի·
ՎՐ * Լ..յամ ժողովուրդ Լ..յ·ողք չողովրդական,յամ
ողովրդի գտէք · ‖ ա·պէ·ձ 10 · Լհայ յարաբերեալն
է հաւաքականս՝ ժողովուրդ · և յարաբերիչն յոգնա-
կիս՝ որ · Լյակես · * Ո՞ւմ ժողովուրդ բազում՝ որոց ոչ
գոյր թիւ · ‖ յոյո · է · 9 · * Լաա են երկու քան զմի ,
որոց գոն վարձք բարի · ‖ ժողվ · ի · 9 · * Լին աւելի
քան զբառասուն , որոց · · · երդմունս արարեալ էին·‖
գ·բ·ծ · իէ · 13 · * Լմենայնի՝ որոց ոչ իցեն թիւք և
թեմ · · · սիրէ իցէ ձեզ այն · ‖ գ·ա · ժա · 12 ·

1036 · Լզակի ևս առանի յայսպիսիս · և այս զի
յարաբերականն զյարաբերելոյն ընդունի զթիւս
(1033) · ուստի և յարաբերեալն ըստ նշանակութեանց
բազմաւորակի՝ կամ անեզականք և յոգնականք զյա-
րաբերիչն եզակի ձայնիւ յարգեն յոգնակի · և դնին
առ բայի և՛ եզականի և՛ յոգնականի · ՎՐ * Ո՞չաղէ՞
որ ոչ է աբ···փրկեա զնս· ասալ·խբ 11 * Լ·ողովուրդ՝
որ ճանաչէ զՔ իւր , զօրասցին · ‖ գ·ան · ժա · յ·ե ·

* Ոչ ունիմ գինի՝ եւ ծշնամիդ արբեցուի, և ամ՝ ոչ հաղորդի նոցա՝ չէ իմաստուն ։ || ասաղ ։ ի ։ 1 ։

* Երբեմն գիտացին զշնորհսն՝ որ առեալ էին ինձ, Հակոբեան և Լեւիայ և Յովհաննէս, որ կարծեալ սիւնքն էին, ձեռն ետուն հաւանութեամբ ինձ և բարնաբայ ։ || գաղատ ։ բ ։ 9 ։ Ահա անեղական աղաչիսն՝ և երեք յոտուկք՝ են յարաբերեալք, որոց յարաբերիչն ոչ, եղակի ձայնիւ համարի յոգնակի՝ ոչ։ վի են առ յոքնակի բայիցս՝ առաքէին, էին ։ Ասա այսմ և յաջորդս ։ * Ոզոթքն են՝ որ բարձրացուցանեն զմարդիկ առ Ա՛ծ, և խոնարհեցուցանեն զԱ՛ծ առ մարդիկ։ || * Ո՛վ մեղսն՝ ըզ կրէր ի հոգին, եթող նմա Ա՛ծ ։ ընդհ ։ 196 ։ 218 ։ * Ո՛ օրացն՝ որ վերբեաւն էին, ետ պարգեւս ։ || ափաթ ։ 7 ։ * Ի վե՛ր ամ առաքինուեցի՝ ըզ Ա՛ծ ի նեբքս բերեմք, անպիտանս զմեզ համարեալ || գէո ։ ղա ։ 295 ։ * Կանանց շուք դնել գլխոյն վե՛ր հրեշտակաց, որ են առաջինքն յեկեղեցի ։ || գէո ։ կ ։ 61 ։

* Ա՛ եր՝ որ բնութե՛ որդիք եմք ազամայ, ծնանելով ի կոյս աւազանէն՝ լինիմք շնորհօք որդիք Ա՛ծ ։ || * Այս վնասս՝ որ ի վիշտս ինչ՝ որ վե՛ Ա՛ծ ե՝ կայցեն, ոչ աւելի գովեմ քան վնասս ։ որ վե՛ այլոց մեղաց սուգ առնուցուն ։ || գէո ։ կ ։ 59 ։ 839 ։ Հայոց են յարաբերեալ յոքնակի դերանունքս՝ գէո ։ ընդհ ։ որոց յարաբերիչք եզակի՝ ոչ ։ * Մինեակ ինն՝ որ կամիցին ձեռնպաշտութե՛ կեալ ի վե՛ Հա՝ ի հալածանս կացցեն։ || ե ։ պետ ։ բ ։ 12 ։ Ասա յարաբերեալ յոքնակի հանրապետին ունի զյարաբերիչ եզակի՝ ոչ, զորում յոգնակի։ * Անգիտացեալ ազիտաբար զաս ի յաւայն՝ որ գալոցն էր՝ ձաղանս և ձաղկանս ։ || յովէ ։ ի ։ 1 ։ Ասա ևս եզակի յարաբերականին ունի կետադաս զյարաբերեալ յոքնականքս՝ ձաղանս, ձաղկանս ։ Ըստ այսպիսի սխս խարանօք բերիլ արժան է ։ 1037 ։ Ասա հոլովին հանձնաձայնութիւն ի, զի հասարակ բանին, յոր դնելի էր յարաբերեալն ի հոլով պահանջեալ կաբար կարգի յարաբերականն ի հոլով պահանջեալ դէմ՝ յատկացուցիչ ։ զորս տեսեր յառաջ, յաւելեա-

ՀՐ * կայսն ՈՒ՝արիամ՝ յորմէ մարմին առ Վ՚Ս, ի մ՚
զանչականին ադամայ բնուԷն էր· || ընդ Հ·48· Ա՚հա՛ի
սկզբնական հոլով Է եդեալ յարաբերականս՝ յորմէ·
քանզի զյարաբերեալն ՀոյԱն Թարէամ՝ ի սկզբնական
հոլով պահանջէր բանն· փոխանակ ասել՝ * Ի հ՚ս՚ն
Թարէամայ մարմին առ Վ՚Ս· Ա՚յսպէս և սոքին· * ՈՒ՝ի
և նոյն է պատարագն՝ ըղ Վ՚Ս մատոյց, և ըղ քահա
նայքն մատուցանեն· || ընդՀ·252· * Վիշեաց յառա՚
քեալսն և ասաց, առՔ՚ զՀ՚ոդին ՍՔ՚ ըղ յանցաւո՚
րուԷն կորուսիք· || * Վոխանակ միոյ իւղոյն՝ ըղ ըստ
օրինացն կազմէին, որով օծանէին զքահանայս՝ զԹա
գաւորս և զմարգարէս, բազում իւղս ի ձեռս առա՚
քելոցն շնորհեցաւ եկեղեցւոյ· || Դէ·Ա·462·203·
* Ձհամենայն իրս՝ ըղ տեսանեն աչՔ (շունՔ և
խոզՔ) , յարձակին բերանով· || Ա՚յս սարգիս՝
որոյ տօնս է , իչխան էր բարեպաշտօն ի կապա՚
դովկիա· || ընդՀ·250·99·
1038· Ա՚ապ ի վեմ շարադրուիս՝ այլապէս համա՚
ձայնուԷն փոխոխուԷ հոլովոյ· և այս՝ երբեմն՝ Ա՚նս՝
ընդ հոլովոյ յարաբերելոյն համաձայնի յարաբերա՚
կանն· ՍՔ՚ կարգի յայն հոլով՝ յոր արդէն եդեալ կայ
յարաբերեալն· ՀՐ * Ո՚՝հաւասան զայն՝ զոր յօրինացն
Է՚ի մարգարէիցն և յաւետարանացն քարոզել ի տիեզե
րական եկեղեցւոջ՝ ի դերեա հանել Ջանան· || Դէ·Ա·
808 ՈՒր Հ պցական յարաբերիչս ըղ՝ համաձայն է յարա՚
բերելոյն՝ շՔ՚ասան·քապ բանն զյարաբերականն պա՚
հանջէր ուղղական՝ առ * ասոդէ բայնի·իբր ասել՝
ՈՒ * ասոդէ՝ Ա՚սա այսմ Է ընտրելի և օրինակաւո՚
ցանէին պատարագս· · · * ի վերայ սեղանոյ ողջակէ
զացն՝ որոյ նոր արարին· || ՍՔ՚ զոր · ա·նա՚ն՚ Ք·55·
Ա՚նենեցուն՝ որոյ էք ի հոգւոմ· · · ընտրեալ ընդ ձեզ· ||
ՍՔ՚ որք էք հաւա՚ա·7· * Ո՚՝ինչ հրամայեցաւ առնել
յայնցանէ՝ յորոյ հաստատեցին զա՚ա· || ՍՔ՚ որք·ընդՀ·35·
ՍՔ՚ զորս· || * Ջ գարշիս յուժեքն , յորոյ արարեր
խնա՚ժՔ՚·25· * Վարձուորից զքեզ ընդ նոյն ՃԱ՚
նապարհ, ընդ որ եկիր· || ՍՔ՚ յորմէ·էառ՚լՔ՚·29·

* Տուք այնոցիկ՝ որոց ակն ոչ ունիցիք առնուլ. || յիւ յոհ. ընդ. 77. * Պատմեաց մովսէս ահարոնի զիմ պատգամսն, զոր առաքեաց ինձ տէր. || յիւ առ որ. ել. ը. 28. * Ո՞վ ինձ ջնջեաւ ի գպրութենէն, յորմէ գրեցեր. || յիւ յոհ. մեծ. ը. 154 յեհ. * Ինակեա դուռ բերկիրդ, յորում ասացիք զ || յիւ զոր ասացի. ծննդ. իզ. 1039. Հայապիսիս է զի զօրութիւք յարաբերեալ լինի դերանունն ինչ, և այն վայելուչ կա. || ուր * Որում խնդրէ ի քէն՝ տուր. || նոտ. ը. 42. Զոր զօրութիւք է յարաբերեալ դերանունն՝ այնի, որում յարաբերական է համաձայն. բայց խնամսա բանին կամի ուղղական՝ տէր խնդրէ բայիս. իբր ասել՝ Զինմ, որ խնդրէ ի քէն՝ տուր. Զ. յսպէս և առաքին. * Զան որ սաղմոսիք և օրհնութիւք կատարեն զամ ժամանակս կենաց իւրեանց. || յիւ վե այնոցիկ՝ որք սաղմոսիք, ևս տաղ ասել. * Զոր անի ըստ որոյ ճշմարն՝ անց ընդ քեզ. || յիւ արժանի ըստ այնց գործոց՝ որովք մեղայն. յոբ. ժա. 6. * Զոր ընկեաս վկայ նոր առ ամ մարդիկ՝ որոց տեսեր և լուար. || յիւ վկայ այն իրացն, զորս տեսեր և ես. գործ. իբ. 15. * Ո՞ր ըստ պատկերի Զ. յ եղէն, կանոնաւ խարէ. || յիւ զայնոսիկ՝ որք ըստ պատկերի Զ. յ եղէն. նաւ. հե. 11. * Զաւազնին կարգ եկեղեցւոյ... յորոյ կցորդ են կարգի մերոյ և ձեւոյ. || յիւ յայնցանէ՝ որք կցորդ են, ևս. * Զոր պատուէր՝ որ հրամանաւն ուսեալ բարի երթաւանց հրամանին չարի եղև պատճառ՝ որոյ կերան. || յիւ այնոցիկ որք կերան. ընդ հ 227. 184. * Զկամիմ եթէ ոք կորիցէ, յորոյ ես աւետարանաւն ծնայ. || յիւ յայնցանէ, զորս ես ևս. ղէ. և. 6, 54. * Զարդապետէր նոցա՝ յորոյ աշակերտեալն էր՝ ըստ ձշմարտութեան. || յիւ յայնցանէ՝ որոց աշակերտեալ էր. յովհ. և. * Զ. ու դու հաստատուն կաց՝ յոր ուսար. || յիւ յայնմիկ՝ զոր ուսար. բ. տի. ը. 14.

1040. Իրկորդ՝ ընդ յարաբերականին համաձայնի յարաբերեալն. ևր * Ո՞ր քանն՝ զոր ես խօսեցայ ընդ ձեզ, հոգի է. || յովհ. ի. 6. * Զ. հա՛ի հայցական հոլով ընդ յարաբերականին զոր՝ համաձայն է յարաբերեալ

զբանն, որ ըստ կանոնի պաշտամանն (646) դնելի էր ուղղական այսպէս * Ա՛ման՝ զոր խօսեցայ, հոգի է։ Ա՛. յապէս է տեսանել և յօրինակսդ։ * Ո՛. ամենայն՝ ըղձ տայ ինձ հայր, առ իս եկեսցէ։ || Ա՛մենայն՝ զոր տայ ինձ ինձ, յովհ. ը. 37։ * Ո՛. ամենայն ազգս՝ ըղձ արարեր, եկեսցեն և երկիրպագցեն։ || Ա՛մենայն ազգք՝ զոր արարեր, եկեսցեն ինձ. սաղ. ՃԺ. 9։ * Ձեռք՝ ոչ զերկինս արարին, տարածեցեր ի խաչին։ || Ո՛. ձեռս որ զերկինս արարին, տարածեցեր։ * Երկրպագեմք ոչ ի կուսէդ մարմնացուածդ։ || Երկրպագեմք Ա՛. ՏՐ, որ ի կուսէդ ինձ։ * Ցբուի կենդանասատեղծ եալք յանեղէն հաստեցան ամ եղականքս, անսերմնապէս տղայացաւ։ || Ա՛նեղէն՝ յորմէ հաստեցան, ինձ։ * Ցբուի սարսեալ դողային փայլակնացայտ ի լուսոյդ, ի դիւրկս քո ընտ ընկալար։ || Ո՛ ընկալար զփայլակնացայտ լոյն, յորմէ սարսեալ, ինձ. ղԱՐ. 413. 30. 46. 61։

1041։ Ա՛. յապիսեաց ի յայտնութէ յաւետեալ լինի և դերանունն ինչ յայն հոլով, յոր պարզապէս է խնդալ զյարաբերեալն։ ՆՐ * Ո՛. ամ՝ զոր ինչ խնդրեցին աչք իմոյ զնկեցայ ի նոցանէ։ || Ծ. ՈՂՈՎԼՔ. 10։ || Ա՛ր սկզբնա կան դերանունս ի նոցանէ՝ յայտ առնէ, թէ և զյարտ բերեալն ունենայն իմն սկզբնական այսպէս * || Ա՛ր զնկեցայ յամենայնէ, զոր խնդրեցին աչք իմ։ Ի սատայան են։ * Ո՛. ամենայն՝ զոր արար Ա՛ՏՐ, այն կայ յաւիտեան։ || Ա՛մենայն։ ԾՈՂՎ. Ը. 14։ * Ա՛մենայն ուռ՝ որ չիս է և ոչ բերէ պտուղ, կտրէ զնա։ || Ո՛. ամենայն ուռ. յովհ. ԺԵ. 2։ * Ջահանայն՝ որ բաւիցէ նովաւ, նա լեսցի։ || Ո՛. քահանային. ղեւտ. է 7։ * Ա՛մենայն՝ որոմ շատ տուաւ, շատ խնդրեսցի ի նմանէ։ || Ո՛. յամենայնէ. ղուկ. ԺԲ։

1042։ Երրորդ՝ հոկատակ վերնոց տեսանի փոխանակութեան հոլովոյ։ այս է՝ յարաբերականն ի հոլով յարաբերելոյն, և սա ի յարաբերականին։ ՆՐ * Ղայնէսկ ոչ դադարել յաղօթելոյ՝ առ որ զկամս երկիւղածացն առնէ Ա՛Ծ։ || ընդհ. 186։ || Ուր զյարաբերելոյ սա ոչն՝

իմն ուղղական, և զյարաբերեալն՝ արական այսպէս։ * || Ը գադարել յաղթելոյ առ Ի՛ն, որ ըզկամն երկիւղածաց առնէ։ Ի՛ստ այսմ փոխոխակի է իմանալ և յօրինակսդ։ * Ի՛նկալաք զոչ ի բեն գիր սիրոյ։ || ՚Ր զոգիր սիրոյ որ ի բէն։ * Ո՛ արդարեալ նախ՝ զոչ յինքն պատկեր ՚Ձ՚ային։ || ՚Ր զՁ՚ային պատկեր, որ յինքն։ ընդհ. 186. 195։ * Ի՛պատամբեաւն ուսուցանեա՛ ի մովսիսէ, որոյ ի հեթանոսս ՚Ամ հրեայք են։ || ՚Ր ուսուցանեա հրեից՝ որք ի հեթանոսս։ գործ. իե՛ 21 * || ան որոյ ի ձեզ լինելոց էին շնորհքն՝ մարգարէականին։ || ՚Ր վն շնորհացն որք ի ձեզ։ ա. պետ. ա՛ 10

Յայսիսեաց ազատուի քաջ լեզուագիտաց է։

1043. Հանօթ. ա՛։ Յարաբերականն միշ նախադասի բառի իրիք նախդրիւ Տոլովէլոյ, Տոլովակերան սովորաբար յարի յառաջակարգ յարաբերականին, կամ առ յեսի բառն, կամ առ երկոսին և կրկնի, մանաւանդ միշ գոցի այլ բառ ի միջի։ ՚Ր * ոյոր ձեռս, որոց ի խոռվէին։ ըզոց ոգովեսան։ զորոյ չեմ բաւական բառնալ զկօշկիս։ || ղ՚ե։ է՛։ 16։ (1003)

1044. Հանօթ. բ՛։ Փոփոխուիք յարաբերականին Տոլովոյ ի վերագրեալն էն։ || Եռականն կարգեալ իբր ուղղական։ գործիական։ Հայցական։ և վերջնահոլով արական, ՚Ր * || ոյ (՚Ր որում) յայսմանէ էր խոսք խորհրդոց նոցա։ || ղե՛։ ղ՚ե։ 216։

Հայցականն իբր ուղղական։ գործիական, ըստ այնմ՝ * Ո՛ մկրտուին՝ զոչ ես մկրտեցոյց եմ մկրտել։ || ՚Ր որովհետէ՛։ բ՛։ 39։ սկզբնական բի՛։ * Հանեաք զարարիչն մեր, զոչ ի վանիցուն հետէ մոլորեցան հարքն մեր։ || ՚Ր յորմէ մոլորեցան։ գրէիր աւելորդապէս։ և արական։ || Սկզբնականն իբր ուղղական։ Հայցական։ վերջնահոլով արական, ՚Ր * || երաւ ի պողոսէ, չորեք անկարօտ էր։ || ՚Ր որում։ լամբ։ դ՛ն։ ասղ։ 106։ և Ներգոյական։ Ներականն իբր ուղղական։ սեռական՝ ՚Ր * || ոյ սակի։ || ՚Ր որոյ սակի։ և Հայցական։ սկզբնական։ || Ներգոյականն իբր Հայցական, զորս տե՛ս ի (1042. 1039. 1038)։

1045։ Յոկ որ նշանակելին է ևս, ուղղական յարա-
բերականն սեռական վարեալ փոխան այլ հոլովոց. յորս
բազմիցս գտանի յաւելեալ դերանուն իմն գուշակ
պահանջեալ հոլովոյ (1041)։ Կամ յարաբերեալն կայ յայն
հոլով, ոյ դնելի էր յարաբերականն. ահա օրինակք.
Ուղղականն իբր սեռական. Որ * Կոթացաւ ի նոսա
այն, որ ոչ երբեք պակասի գումի նորա։ Ածխ. ըստ։ 139։
Ուր սեռական դերանունս նորա՝ յայտ առնէ թէ
ուղղական յարաբերականն ոյ՝ ըստ դերանուան դնելի
էր սեռական այսպէս * Ոյոյ գումին։

Վարդիական. Որ * Ի՞նու, որ պակաս գտար, եղեր
ամ օրինացն պարտական։ Ածխ. ա։ 107։ Ի՞նչ որպէս
յարաբերեալն է գործիականաւ՝ այնու, նոյն և յարա-
բերականն՝ * Ոյով պակաս գտար։

Ի՞նորոշ հայցին. Որ * Ի՞ցնուն զհատուցումն... որ մարմ
նոյն և հոգեւոյն ընդունին։ Այ զոր ընդունին. Յածախ. 229։

Ո՞յն ինչ՝ որ ընդունի ի մեզ ոչ եղ, զնորին և զկա
տարումն ոչ խնդրէ ի մենջ։ Այ զոր. Ածխ. ա։ 264։

Կզբնական. Որ * Ի՞պատմեալք ի բանէն՝ որ աշա
կերտեցաք զՔրիստոսէն։ Այ յորմէ. Յածախ. 229։

Ախդրիս տրական. Որ * Ի՞մոյ լինիր յուդայի մատնչի
որ չէաւ պատուհասին սպառ եմուտ ի նա սատանայ։ Այ յոր.
ընդ. 53։ Ի երջահոլով տրական. Որ * Ով ամ առա
քինութեանց զանձն օրինակ եցոյց, նոյնպէս և յաղո
թեսն, որ անկարօտն էր։ Այ որում. Ածխ. ըստ։ 166։

Երգոյական. Որ * Հաւատամ թէ յօրն՝ որ ետուր
ի նմանէ հատուցումն առեր։ Այ յորում ետուր.
ըստ։ պա։

1046։ Յարաբերականն ըստ սեփհական պաշտամանն
ի մէջ բերեալ զյարաբերեալն շաղկապէ ընդ իւրոյն
բանի (1031)։ ուսոի սորայս գործիական կամ ուղղա
կանն ուրեք բերեն զզօրութի պատճառական և մակա
բերական շաղկապացս, որովհետև, քանզի, վասն
որոյ, ևն։ Որ * Ի՞ւ հաւատարիմ ծառայ և հեղ։ով
ի սակաւուդ հաւատարիմ ես, ի վերայ բազմաց կա
ցուցից զքեզ։ Այ որով հետև. Յածախ. 132։

* Ո՞վ ինչ հատուսցուք փոխարէն այս մեծի յաղթութեանս, որ ոչ ոք կարաց ելանել ընդդէմ մեր պատերազմ։ || ՟ր փոխանակ զի։ եղէղէ։ 18։

* Տկար (եմք) երկոքումեքք՝ երևելեաւս և անեղեւս Թիւ։ որով հայցեմ՝ ի ձէնջ աղօթել։ || ՟ր վասն որոյ հայցեմ։ ընդ հ։ 181։

1047։ Նահապետ։ ՟ե։ Յարաբերականն ըստ որում գոյական՝ որոշի՝ ի հարցականէ և՝ ի վերբերականէ, որք են ածականք (973։974)։ Իսկ վարիլն իբրև մնացական յայտ է՝ ի (961)։

1048։ Այ՝ ածական և ուրեք զտարաբերականի ունին զգործուն։ ՟ա * Ո՞ւմ մարդ՝ ի հողագործէն, ասասէ և ստեղծաւ։ || ՟ր յորմէ։ յոբ։ լէ։ 5։ * Ասասէ մնացականդ գարշելին օրհնեն։ || ՟ր յորոց։ ե։ նահ։ ժբ։ 40։ * Ո՛ր՝ ի բեթափրայ եղև յայնկոյս յորդանանու, ուր էրն յովհաննէս, և մկրտէր։ || ՟ր յորում էրն։ յովհ։ ա։ 28։

Յօդուած Է։

Ո՞ երթէդ է զբա՞ն և գործածո՞ւն Վերնորոշէ։

1049։ Վերնորոշ յօդք ա, ե, ն, միայնակ անկանան տառք՝ սկզբունք դէրանուանց (293), կցեալ՝ ի վերջս բառից ըստ յատկութեանց լեզուիս յայտնեն զգանազան զբաւթիս։ զորմէ կրնթացս գործոյս ըստ վայելչութեան ծանուցցուք ինչ ինչ, ասասէ տեսանել զսոցին զբաւթիւն և զգործածութիւնն հրահանգ։ Այս, յարեալ յանուանս ցուցանէ զդէմս անձին, այն՝ զառարկին դէմն, ե՝ զերկրորդ, և՝ զերրորդ դէմն։ (297։646։) կամ զկարգս իրաց զմերձաւոր և զհեռաւորն։ Վասնորոշել և զբառս ինչ զծածկեալս՝ ի բանի՝ զանուն կամ զդէրանուն։

1050։ Երկրորդ, յօդեալ հասարակ անուանց՝ յայտ առնէ զորոշումն առ մնացեալսն և յանհատական միտս (822)։ ՟ր * Ո՛վ սկզբանէ էր բանն։ || յովհ։ ա։ Ո՛հա հասարակ անունն բան՝ ն յօդիւ յատկացեալ ասի (825)։

միայնակ զբանէն Յ.Յ։ Ո՛վ անուն ինչ բացարձակ առանց յօդի՝ առանց յարակցի խիք, ածինի ասեմ և յատկացուցչի ունի զնշանակուի ընդ հանուր (980)։ Ո՛ սոյն զայս յայտ առնէ և գէորգ վարդապետ ի մեկնութեան * | ուարմբ ինձ ... հեռացեալքդ ասէ յաշտարաքն։ || Յօդ ևն ասելով՝ թէ յարդարուէն, ի վերայ միայնոյ արդարոյն Քի հաստատ զբանն։ || Եսայ·խղ·12։ Նայ յօդիս նշանակեալն՝ յանհաստ կան միտս զորոշեալն ցուցանէ։

1051·Նացաք, անառն ինչ առանց յօդի ունի զնշանակ ևութիւն ընդ հանուր·որ * Նթէ ոչ առաւելուցու արդարուի ձեր առաւել քան զդպրոցն և զփարիսեցւոց, ոչ մտանիցէք յարքայուն երկինից։ || Նաւ·Ե·20։ Որ անունս արդարութիւն բացարձակ անյօդ՝ նշանակէ զարբութիւն հանրական պարունակիչ ամենայն առաքինութիւն։ Նայսպէս ամ ուրեք բնարութիւն ձանաչել արժան է։ (816)

1052·Յօդին և ընդ դիմաւորս՝ ընդ դերանուան, ընդ բայի, և և ընդ մակբայի, ոչ առ յայտնութիւն դիմաց, այլ յակնարկել առ բառ իմն՝ զոր պահանջէ բանն զորութիւն, կամ անդէն ունի ներգործուիւն, որ րեք և իբր զարդ, կամ վոխադրաբար։ Նասիկ հանդերձեալ եմք ասվ զայսր ամի զհաստարակաբար առաքութիւնս լուսաբանել՝ի հնգետսին կանոնս, ապա և զմանաւոր գործածութիւնս։

Կանոն Ա։

1053·Նխմորոշականք նշանակին զզորութիւն երկու դերանուան ինչ՝ բաց՝ի յարաբերականէ, զոր բանն պահանջէ ըստ ամենայն պաշտամանն։ այս է՝ իբր առ բայի, իբր խնդիր, յայտնեալ, իբր ածական, յատկացուցիչ։ Ո՛ * Ո՛ր ունիմքս յանեղևայթ ոգւով, զնոյն խոսիմք և երևելիս գրով։ || ընդ։114։ Ուր յօդս ո կցեալ ընդ բայս անկին, ակնարկէ զզորութիւն իմանալի առ բայի նորին զդերանուանն՝ ինչ։ յօդեալ և չընդունելովն էր՝ ցուցանէ զզորութիւն զածա-

կան դերանունն՝ այսու , իբր ասել՝ ‖ Է+ զոր ու-
նիմք . . . զնոյն խօսիմք և այսու երևելի գրով-
ցոյն է իմանալ և՛ն նեբբոյ * Օ՞ առայս քո պահէ-
ցի զայս . ‖ Նար . Ի . 3 : ‖ Ուր ո՝ նշանակէ զհէր բայի
դերանունս՝ էս , իբր յայտնեալ * Այս ծառայ քո :
* Այս զոր ասէս (յն ասէ սա) , այս է . ‖ Ածկ . Ա . 83 :
* Վարձուացէ զմնըրեալսս ի գիտուն ճշմարտութե-
ան . ‖ Ղեր . 159 : ‖ Ուր սէն յայտ առնէ զդ-
րանունս զհէր իբր ինդ իր՝ փոխանակ ասելոյ՝ * Ո՞վ
լսրեալս զմեզ : * Ինակ նոր ադամէ՝ ի վեց դարուն՝ այց
արարեր կորուսեալին . ‖ յն դու նոր ադամ (1003) :
Ղեր . 242 : * Ո՞յլ էացեն զմարդասիրելդ ևս . ‖ յն
քո (662) . Նար . Ճ 3 : * Ո՞ խարդ լսեքդ . . . զոր կարծէն
թէ ունիցի , բարձցի՝ ի նմանէ . ‖ յն լսեք դուք , կար
ծէ նա . ՇԽ . Շ . 18 : * Ի՞նչ հնամին նախատեաց զհէրդ .
‖ յն զքեզ (1003 . ասղ . Հճ . 18 : * Որ խօսիր ընդ
քեզ՝ նա է . ‖ յն այդ որ խօսի . յովհ . Ի . 37 : * Ո՞րի
ի վերայ վնիրիս . ‖ յն այդ վնիրի . Է ասղ . Շ Ը . 21 :
* Ո՞խակք զնոյ արարիր ձեզ . ‖ յն զայդ . յովհ . Ժ Գ . 12 :
* Ո՞ որ պահան է ի գրոյս , ուսնիցի ուսանել ի Ա՞ա-
հանայից և յեփսացւ . ‖ ընդ . 76 : ‖ Ուր յոդբս՝
ն , ա , տ , գուշակեն զածական դերանունքս՝ զայն , այս ,
ինքնս . պարզապէս ասել՝ * Ո՞ այն՝ որ պահաս է ի
յայս գրոյս՝ ուսանիլ ի Ա՞ահանայից և յեփսաց
ձերոց : * Ա՞կայք ի Տարսանխս . ‖ ասա . իբ . 4 : ‖ Ուր
յօդս ա՝ ցուցանէ զգօրութիւն յատկացուցիչն է՝ իբր
ասել՝ * Ի Տարսանխս իմ . ‖ * Ի՞նդ հաւատոցդ ճշմար
տութե . . . յարմարեցէք և զգործս . ‖ յն ընդ հաւատոց
ձեր . ընդ . 12 : Ո՞ օրինակաւ յօդն ա յատելեալ ի յոգ-
նակի նախդրիս հոլովս՝ զմնըրեալս , ի Տարսանխս՝
զի մի՛ եղակի համարեսցի , թէ և ծանրաձայն . ուստի
առ ախորժ արտասանել՝ ուրէք պահի ի յոքնականին ,
ինչ * զբիծս , ի նուիրեալս , ևս . փոխանակ՝ զբիծս ,
ի նուիրեալս :

Կանոն Բ.

1054. Ա. Խնդրոյ շարականք գուշակեն զզօրութիւն խնամելի անուն ինչ, յաւետ ն, և այս երկուքի. Ա. յախ, յարեալ յաճախանս նշանակէ զզօրութիւն գոյականն. Ար * Աչ՛ի մին միայն դադարիմք, այլև զերկուցն յատկութիւն ցուցանեմք. || ընդ. 90. Այր ոչ՛ի մի բնութիւն միայն դադարիմք, այլև զերկու բնութեց յատկութիւնս ցուցանեմք: * Ա. Մեծն փոխ Ա. Յ և ածականքն՝ յաղագս սիրելոյ է զվիմեանս մարդկան. || Այր ածկին առանց. ընդ. 58: * Ա. Ջ իսկ . . . վկայաբերն խնդրե. || Այր վկայաբեր ծառայութիւն. Ռէ. Ա. 477:

* Ա. Ալք զայսն կամին. || Այր զայս մեղրուխս. Բ. պէտ. Ճ. 5: (737. 1028.)

1055. Ա. Երկրորդ, կցեալ՛ի յատկացուցիչն՝ ցուցանէ զչատկացեալն զօրութիւն. Ար * Ա՝երս առ Ձչնարտաւնին է, և նոցայն ոչ նոյնպիսի. || Այր մեր երդումն և նոցա այլազգացն երդումն. ընդ. 70. (854): * Ո. ուխտս մեր ընկալ ոչ զաբելին՝ զնոյին՝ և զաբրահամեան. || Այր ոչ զուխտն աբելի, զուխտն նոյի, ևայլ. ղար. 758:

* Ա՝ըր երջանիկն աբրայիլ՝ ղհարցն. || Այր զմեզ հարցն. նար. Ճ. 1: * Ա՝աղաչէ երբ հացն՝ զոր եփեաց սառայ, յայտ է՝ի զովասյն. || Այր՛ի հացէն զովասյ. ընդ. 123:

1056. Ա. Երրորդ, յօդեալ՛ի խնդիրն հոլովակերտիւ նշանակէ զնդրառուն. Ար * Ա. րատցէ Ա՛ահանայն զվան մեղացն. || ղար. Ժ. 19: Ա. Հա՛ն յօդեալ՛ի սեռականս դեղաց՝ որ է խնդիր նախադրուեն վանն, յոր յաւելեալ և զհոլովակերտս ը, նշանակեն զսոցունց զօրութիւն խնդրառուս՝ զբառս ասոցեալ. իբր ասել՝ Ա. րատցէ քահանայն զմատուցեալսն վան մեղաց: * Ո. սցն է սեռանել և յօրինակքս: * Ա՛ետ տալիք զվան մեղացն, անձինք ձեր սեացեն զչաւակ երկայնակեաց. || Այր եթէ տալիք զպատարագն վան մեղաց. եսայ. Ծ. 10: * Ա. ՛ի սքան գրիգորէ օրինադրեալն՝ մի թէ փոքր ինչ արդեօք ելեր քան զա՛ի սքց առաքելոցն. || Այր քան զօրինադրեալն առ՛ի սքց. ընդ. 245:

* Ընդ ոչխարին։ || յր բարձ ի վերայ ուսոյդ։ ղբ։ 310։

Կանոն ՃԸ։

1057. Ձ՝Ի մորուշականք՝ միևչ ներգործութիւն ունին զյօդելի բառն, վայելուչ ևս յօդին ընդ այլոց բառից նախադասելոյ, և ուրեք յետադասին, այս է ածական նին, յատկացուցչին. խնդրոյն, մակբային, ևն. առ սիկ ըստ կարգի։ Ձ՝Ածականին յօդեալ։ որ * Ձերուն կանն հրամանն յորդորէ զմարդիկ քննել զգիրս։ || յր աւետարանական հրամանն։ * Ձ՝անդեաւն եկեղեցւոյ պատուիրան՝ զվերինն քարոզէ միշտ հայցել Ա՛յ տալ զհաղաղութիւն երկնային։ || յր եկեղեցւոյ աւանդեալ պատուիրանն։ ընդհ. 231։ 150։ * Ձ՝աւետեանս կանաւն կորնչիմք կորստեամբ։ || այս է անսպառ կորըստեամբն։ Ռէն. ծաս. 295։ * Ձ՝երկնեցարծուք ի վըսնաց արանց խստասրտացդ այդոցիկ։ || յր խստասիրտ արանցդ։ ընդհ. ժշ. 26։ (1018։ 1022)

1058. Ձ՝ատկացուցչին յարեալ։ որ * Ձ՝անդամն հոգւոյն։ . . իբրև զգլուխս է հաւատոյն ձշմարտութիւն։ || յր ձշմարտութիւնն հաւատոյ։ * Ի՝ւր և հօրն միևնոյն կամք։ || յր իւր և հօր կամքն։ ընդհ. 8։ 119։ Ձ՝ոնդրոյն կցեալ։ որ * Ա՛ռանն զԿրեշտակի պատիւս գերագոյն գասանի Ա՛յ ծառայութեան պատուիրէ։ || յր պատուիրն ծառայութեան Ա՛յ։ Ռէն. կ. 336։ * Ո՛ր ինչ լցեմ ի մեռելոցն յաւանել։ || յր յաւանեն ի մեռելոց։ Ածկ. թ. 9։ Ձ՝եւսն բայի։ որ * Ա՛ղերին շնորհացն է և օգնական նութիւն տալ այժ և համբերութիւն ի նեղութեան։ || յր տալն։ Ռէն. կ. 349։ * Ի՝ մանանել ոսկւոյն։ || յր ի մտանել նեղն։ ևն. (663)։

1059. Ա՝ակբայի նախադասելոյ։ որ * Ա՛յժմ բա նապատացեալ։ || նաբ. հիշ. 2։ * Ա՛յժմ զամենի հարեալ էք։ || հաւտ. ղ. 21։ * Ա՛ր շուրջն կային։ || գործ. իբ. 4։ * Ա՛ր պնդեան գործեաց։ || ա. կորնթ. ե. 3։

* Ալ յառնէին ընձեռուէլ, և՛ շատն մատուցանել. ‖ (503): Իսկ զնոսին քան կարգեալ մակբայն ոչ ընդունի զյօդ. զի անշնորհ է ասել * Ալ՝ ատուցանել՛ի շատն, ընդէռուէլ յառնէին. որ թուրծեայ աշնպէտն, ևն.

Կանոն Ը.

1060. Յառնախումն կամ կրկնուի յօդի և առնեալ և առ վերագրեալն՝ առ ածականն և գոյականն, առ յատկացուցիչ և յատկացեալն, առ յայտնիչ ևն. ոյզ զնի համաձայնութիւն իրերաց զնշանակուեցին ցուցցիւ զյարմարութիւն, մանաւանդ ուր կայցէ միջանկեալ բառ. ‖ * Ուրծելոցս մեղօք տատապեալ որդեացս. ‖ շաղ. 235: Ո՛հա արդեօք գոյականի ա յօդն՝ կրկնեալ և առ նորուն նախադաս բայածականն՝ ի-ծելոցս. զոր միջադրեալ և ինդիրն դնէ: Ո՛ստայմ և յօրինակս. * Ո՛ կենարարդ բաշխեցեր զնարմինդ. ‖ շաղ. 287: * Ո՛ի զանվհար տանջանացն տոյժս. . . մեղօք կեցելոցս չարագործիս ինչ հատուցաներ. ‖ նար. Ը. 2. Ուր ա՝ կրկնեալ և առ բայածականքս՝ ի ծելոցս, չարագործիս, համաձայն դիմի գոյական դերանուանն՝ ինչ: * Ուր նիւթեացն ի՛ր՝ յաւուր մատնութեանն դառն գիշերին տիրամարտուէ՝ երախտաւորիդ, մեծիդ, և բարերարիդ. ‖ նար. Ծը. 2. * Ո՛ մանկունսն զաւետացն կախեցին զմարցն. ‖ Ը. Յակ. Ղ. 10: * Ո՛ որ ոչն կամիմ զչարն՝ զայն գործեմ՛. ‖ Հաւտ. Է. 19: (931)

1061. Ո՛ելորդ ևս դնի իբր զարդ՝ առ սաստկութիւն և ազդուութիւն ընծայել բանին. ‖ * Ալ եաս վարկանիմ. ‖ Դիդն. Կ. 225: Ալ ուր ա՝ առելորդ յաբեալ դերանուանս՝ ես, առ՛ի զարդ և սաստկութիւն իմն տալ բանին իբր ասել՝ * Ո՛չ ինչն էակ (1003): Ո՛ յայտնի են. * Ալ որ ինձս ընդ ձեզ խօսի. ‖ Ը. Յովն. Ժ. 3: * Ալ մեքս (լուսաբ). ‖ Յի մեք իսկ օրէնք. Ե. 26: * Յարմէ դուք կասկածեաս. ‖ Յի դու ինքնդ էասց. Է. 16: * Ո՛ելի ինչ նշանս առնէ, քան զոր ասցս առնէ. ‖ Յի ասցն սա. յովհ. Է. 31: * Ո՛չս Հովիւս յանցեայ, և դաքս ոչխարքդ վի՛ս արարին. ‖ Ը. Լուկ. Ի՛Ը. 17:

Աւր ա, յարմար դիմի դերանուանս՝ էս, և ե՝ դերան
ուանդ դոյա, իբր զարդ յարեալ էն առ յայսմիկ ա-
նուանս՝ հովիտս, աչխարէ. փոխանակ ասել՝ * Այս իմ
հովիտս, ևն. * Այլև զմիս որ առաջին կայ ... խրատ.
|| Այլ զմի այս խրատ, որ առաջի. պետութ. 53 : * Ոչ ամ
հնարս հնարեցեր ... եթէ ոչ զմի ոք, սակայն զքո
անձնէդ տպրեցուցանես. || Դիմ. Ա. 368 : Ահա ե, յար-
մար դիմի դերանուանս՝ ս, իբր զարդ յօդի յատկա
ցելոյն՝ անձն : * Այս եմ, որ խօսիմ ընդ քեզ. || Այս որ
խօսիմ. յովհ. ե. 26 : * Ահակ ես այդ, որ ասիր. || Այս
ասի. եղիշ. ի. 49 : * Վասաւորելով ընդ Հարսն՝ Հայրա
պետն, ել առաքեալն՝ երկոտասանիցն լուսաւն. || ընդհ 2 :
Աւր աւելորդ իբր թարմատար կրկնեալ է ն. որ նայն է
և առանց յօդի՝ ընդ հարս, ընդ առաքեալ, ևն.

Լանան Է.

1062 · Վոխադրուիլ դիմորոշից ևս տեսանի ուրեք·
իբր զի ահ եդեալ փոխանակ նուի, դա՝ փոխանակ ահի
և նուի. և նուա՝ փոխան ահի և դայի. ար * Լամեցողքն
այսպիսեացս՝ ասա յիրաւի զանարդուիթի մոլորութեն
յանձինս իւրեանց կրեցին. || Այս կամեցողքն. յովհ. Ա :
* Ընդ մեծագունից պարտեաց. || Այս մեծագունից.
նար. ճե. 3 : * Ընդ քեզ է յովհաննէս մկրտիչն ... և մեր ասել զնոր ուսուարիչ ... զնախայր զնշանդ նոր
և զբևեռան. || Վանական. վ. Դիմ. ուրբաթայիր պատիճ :
Ոչորս ե՝ դնի փոխանակ նուի, այ ուսուարիչն, ըզ
խաչն, զնշանն. ոմք եդեալ է նախադաս դիրելն, և յե-
տադաս զբևեռան : * Հօրդ էմմանուէլի ... առ ողորմ
մածդ հայր ... մինդ յերրորդութէդ պատարագի և
միւսդ ընդունի ... և ընդ որդւոյդ միածնի. || Այս հօրն.
ողորմածն. մինն. միւսն. որդւոյն. նար. լէ. 4 : 5 : լէ. 2 :
* Աւր էսո իցեմ և դուք անդ իցէք. || Այս էսո. յովհ. ժ. 3 :
* Ո՞վ կոչէք զնա՝ ահէր՝ ահէր, և զոր ասեմն՝ ոչ առ
նէք. || Այս ասեմն. ղե. Ա. 46 : * Ընծանաւոր քո
սերմանն և հունձքդ է. || Այս սերմանդ. Դիմ. Ա. 110 :
* Այս եմ Ես՝ զոր դուն հալածես. || Այս դուք :

* Այս եմ, զոր խնդրէքն. || յր խնդրէքդ, կամ դուք խնդրէք. գործ. ի. ։ ։ ։ Ընդ այսպիսի ազատուելի լեզուագիտաց՝ ոչ երբեք համբակաց է համարձակելն։

1063. Ոմանօք. ա։ Ո՞ այսոսիկ մարթի է ըստ նախակարգ կանոնաց համարել և ասել՝ * Այս ինչո՞ւ իցէ։ զոր ասեմ ցայն, այն սերմանն. զոր դու ինո՞ւ. ես եմ այն՝ զոր խնդրէ, ևն։ Այլ զգուշալի մանաւանդ՝ գայ կանի և նորուն ածականի յարել զայլ և այլ յօդս այսպէս։ * Նորին Այ է ձայնս ասացեալն. || պեռոյ 1 59 զի անսովոր իսկ լեզուիս։

1064. Մանաւանդ գործածուի յօդիդ առ իւրաքանչիւր մասունս բանի յայղողի այսպէս։ Հասարակ անուանք բացարձակ վարեալ սեռօրէն ոչ պահանջելն զյօդ յայտ է՛ի (1050)։ և ուրեք՛ի տեսակարար սիստ ընդունելի իբր մասնաւոր. ար * Արդն է բանական. (646)։ Յայսիսեաց յօդիս եզական և յոքնական զնոյն ունին զհասարակ նշանակուի, և զանազանելն այսչափ. եզակին նշանակէ զամենեսեան անցնելոյ բար, յոքնակին զամենեսեան միանգամայն։

1065. Հասուկ անուանք՝ զի ինքնին որոշեալ զանհատ մի նշանակեն, անկարօտ են յօդի, բայց առնուն ուրեք առ յարմարուի դիմաւորի իրիք, կամ ըստ վերագրեալ կանոնաց։

1066. Կոչական անուանք՝ ե, և եթ ախորժեն. ար * Ա՛վ աէրտ դաւիթ. || շռ. 643 * Ա՛վ խնդրօղք գերեզոյս. || նար. ժ. ։ ։ Իսկ միւս հոլովք յարմարին և երից յօդից։ Հարցական և մանաւանդ՝ ո՛վ, ո՛, զինչ. ինչ. ինի. ոյ. ումն, անյարիր են յօդի։

1067. Վերադրանուանք էականք ընտանեկան երից յօդից. ար Այդ. զնա. ինձն. զմեզբէ. ի մենջն. դուդ. ինքնա. ինքնէ. (1061. 1062). ևն։ Ամբայն դա՝ ոչ ընդունի ս. զի ոչ ասի՝ դուս, դուքս, և ոչ՝ սեռականքս քոս, քոէ, քոն։

Այդ, իբր էական առնու միայն ն. ար Այրն, զնոյն եաւն, ևն. իսկ իբր ուղական՝ յարմարի և միւսոցն։

1068 • Յուցականքս՝ Ա՝ ա, տա, նա, ասորերէն զնա՝ եանց զարմասս, ՚ի յաւետեան՝ ի միջև այսպէս • Այս • տայդ, նայն, եւ • Այն, դայն, նայն՝ նեղգործութիւն յարեալ առ գոյականն, ոչ ընդունին զյօդ (1015 • 1016) • Այդ միայնակ վարին յօդիւ այսպէս՝ Այնս, դայնդ, նայն •

Ամ հաւ, այդ, այն՝ ընաւոր յանգիւ իբրև յօդաւորեալ, անկարօտ են կրկին յօդի (313 • 1014 • 1028) • և հաւելու ուրեք գտանին՝ ՚ր * Ար զայն կամին • (1054) •

1069 • Ընական դերանունք՝ յաւէտ և ածանցքըն՝ սովորաբար յօդիւ վարին • ՚ր, Ամդս • զնոսն • քոյովդ • մերոյինս • իւրեանցն, նորայքն, եւ (1018 • 1021) •

1070 • Հարաբերականս Ար՝ Ա, զյօդ ոչ պահանջէ (649 • 1033), և թէ գայցէ ուրեք յօդաւոր, այն վասն զօրութեան դերանուան իրիք է ընծանել •

1071 • Ածից հրամայական որակութենն միայն ոչ ընդունի, իսկ միւս որակութիւնք յամ ժամանակս ՚ի դէմս և ՚ի թիւս վայելչանան յօդիւք • և ուր քան զբայն յաւաջէ յարաբերական, միշտ ՚ի բային վերայ դնի յօդն • յորս ն յարեալ յերրորդ դէմն եզականին, գործ է որոշել ՚ի յոգնականէն որ յաւէտ ՚ի մերձաւոր եզակի բայէն ճանաչի • ՚ր * Ար դաստին զնս, մերձեցայ առ իս • || ՚ր նա՝ որ գաստ • Եսայ • ճ • 8 • * Ար մեռանին՝ արդարացեալ է ՚ի մեղաց անտի • || ՚ր նա որ մեռանի • * Ար միխիթարէն՝ ըստ միխիթարութեանն • || ՚ր նա որ միխիթարէ • Հռով • ՚ր • 7 • ՃԸ • 8 • * Ար զոր ունիցին՝ բարձցի ՚ի նմանէ • || ՚ր և այն զոր ունիցի • Ղուկ • ԻԲ • 29 • * Ար որ երդնուն, և ոչ որ երդմանէն երկուցեալ է • || ՚ր որ երդնու, կամ երդուօղն • Ծաղվ • ԼԴ • 2 • յորս տեառնի զօրութիւն յարաբերեալ դերանուն ինչ •

1072 • Այս միոչ յաւէտ քան զբայն կայցէ այլ բառ՝ անուն, դերանուն, եւ, միշտ նախադասին յարի յօդն, և ոչ յետադաս բայիւն • ՚ր * Ար ինքնակալութիւնն է պատուեալ ոչ եաս վարկանիմ • յորմէ դուռ կասկա-

ծես որ ընդ քեզ խօսի, որ մեծանալն կամին, որ ընդ
աջմէն իցեն, ևն, (1059) Որոց եթէ փոխեսցի կարգն,
փոխի և յօդիցէ դրութիւն առ նախադասան՝ այսպէս։
* Որ պատուեալն է ինքնակալութիւն · վարկանիմ ես ·
որ կամինն մեծանալոր իցեն ընդ աջմէ։ Ընդհակայծն
առ դէմս ինչ յօդիւ իւիք ոչ դրաւի (649) ·

1073 · Ընդունելոյն բայացեալ կամ դրադիմն ընդ-
դունի զյօդս նախադաս հականն բային, որ * կապեալ
եմ · բնակեալ ես, խօսեալն էր · զանձթի հարեալ
էք · մեռեալն էիք · յուսացեալն էին, արդարա-
նալոցն է, գալոցն իցէ, էաքն ժողովեալ · (1072), ևն ·
Յորոց եթէ բարձցի դիմաւորն, փոխին յանուն բայա-
ձական այսպէս, գրեալս, ելեալցս, ղօթաբացեալք,
պէտեալն, ևն կարգեալ ընդ կանոնօք ածականն ան-
ուանց · (861 · 914)

1074 · Ընդհոլովականք չունին բնաւորուի ընդ յօ-
դի, և եթէ իցեն ուրեք յօդաւոր, յաւէտ անուն
վարեալ են (985) և դիմորոշն յայտ առնէ, թէ առ
առեղեաւն ի սեփհական նշանակուէ յայլ ինչ որոշել են
բայց մակբայք է պէս՝ առեղի տան, և է՝ պէ ընուն զայլ
առն յօդի · (1059 · 593) ·

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ ·

Ո՞ խոհրդ է հաւաքականաւ Ընդունելոյն ընդ ինչեան
և ընդ այլս, և՝ ի վերայ դէպ դէպ չանգիցն ·

1075 · Ընդունելուին ընդունի զբայն և զածա-
կանի զօրութիւնս (484) · և կապակցեալ
ընդ ինքեան և ընդ այլ մասունս բանի համաձայնի
իբրև նշանակիչ ներգործուէ և նշանակիչ էութեան ·
ուստի գրեթէ յամ զուգորդ պաշտամունն գտանի
ընդ ամի՝ ընդ հոլովելեացն ասեմ և ընդ անհոլովիցն ·
Ահա ընդ ինքեան կապակցեալ լինի առ բայն և բայ-
ին * Ուսոյց է զնա · ‖ Ընտրեցան ընկերացեալ · ‖ (648 ·
664) · Ընդրաւոր և խնդիր · ին * Ուսեալ է և պէտ-
եալ ‖ Որ պատուեալն ի քեզ պահել, (689) ·

Իսրայէլն ի թէղէրէն հաւեղ մարմնոյին քաղցրացոյց զգ
Ճաշակացն դառնութիւն ։ || ՇԲ (408 · 868) ։ * Կնքեցար
վիմով յարո-յիչէ հեռուից ։ || ՇԲ · 343 ։ * Հաստատեն
փախչէք. հերձել սրտին · (886) ։ Հայանիչ և յայտ
նեալ · ԱՐ * Երկոսին դնեմք առաջի լսոցդ · · · ՅՀ
պայծառացէք ոգւով՝ զլուսափայլ բանից Ճառա
գայթն, ինոցէք կամ նէեէք՝ զաղին օրինակի յան
դիմանողական մորմոքումն ։ || ընդ · 15 ։ Ծական ·
ԱՐ * Խոստացար հաստատել նէքէ, ևՁ (281) ։
Հաս և ընդ այլ մասունս բանի ըստ ամ հանգամանաց
կարգեալ աեսանի ընդ կանոնօք անցիւր պաշտամանց·
(721 · 861) ։ Ալ այս աստանօր կայ մեզ խօսիլ զընդու
նելութէ ինչ ինչ հասարակաբար, և յատկապէս ի
վերայ իւրաքանչիւր վերջաւորութէ ։

1076 · Հակապէս ընդունելութէի են յանգեալքն ի
եալ և ի ըց , որք վարին բայացեալ և բայանուն · և
վերջացեալքն ի ողջ էին ինեն միշտ բայածական (485) ։
Ասացեալն է, որ կարէ վերածիլ ի դիմաւոր բայ ·
կամ վարի դրադէմ, այն է՝ լծորդեալ ըէական բայի ։
Ասյանունն և բայածականն յայտ է ի (914) ։

1077 · Ասյածականք զիւրեանց գոյականս ունին
յինքեանս իբր աեր բայի՝ համաձայն կամ տարաձայն
ըստ կանոնի ածականաց · ԱՐ * Վկակոն արքայութէ
երկնից նը առաքեան Պետրոս · || ՇԲ · 109 ։ Իւր
Պետրոսն իբր աեր նէրգործուէ իւրում բայածա
կանաց՝ փակող, առաքեալ · ՕՐ սոյն է աեսանել և
յօրինակաց · * Ելք իսէդեկ քահանայ՝ Յ. Բաւչէ
ցի · || էբէ · է · 1 · * Ամ էվէլցի զերուէցն · || ՇԲ ·
ԺԶ · 37 ։ Իւր բայածականքս՝ Բաւչէրէցի , էվէլցի՝
համաձայն են իւրեանց գոյականաց՝ ԼՀՅ և զերու
նէանն · զորս և ունին իբր աեր ըստ է կանոնի ։
Ատուր մարդկան · · · զՀացն կենաց զիջանն ի յերկ
նից · || ՇԲ · 9 ։ * Ի երկիցս ի չարեաց էնէցի ի վէ
քո · || ՇԲ · է · 11 · ՕՐ սոյն է աեսանել և ի գոյականս
ընդունելութէն ։ * Ելոյզին ի հօրէ Հոգւոյն սրբ ։
|| * Ի համալ չնոէցիվ , և դրօքն փակէցիվ ։ * Ի

ցուցչաց և սարսափելիացն բանից։ || (885. 916. 919)

Ի վերայ եւ Ի նդունելութիւն.

Ի նչել ընդունելութիւք ներդործականք՝ յառաջ վարին բայացեալ, ուր ուրեք անուանան։ Ակ կրաւորականք և չէզոքականք յուղղական հոլովի բազմիցս վարին իբր բայ. ի սահաւս և բայական. բայց հոլովեալքն համայն են բայական։ Ի վերգործականն և չէզոքականն բազմիցս ունին զգօրուի ոչ, կրաւորականք ոչ յանգին ի ող. որոց հանդիպեալ հմուացար ի նախագրեալն։

1079. Ի նայացեալն զաէր բայի ներգործութիք կամ զօրութիք ունելով՝ յառաջ նախադաս վարի իբր դիմաւոր ըստ մերձակայ դիմաւոր բային, կամ գուշակէ զէական բայ իմն. Վր * Դի այ քարոզեալ զքեզ մովսէսի. || Նաե. լիե. 5։ Ուր բայացեալն տարողեալ՝ ունի զաէր՝ հովսէսին. խնդիր սեռի՝ ղէղ. յարմարական՝ ոչ ևՀՅ. և ինքն իբր դիմաւոր՝ տարողեաց։ || Ի վերելիք՝ զամ փոյթ յանձին կալեալ գրել ձեզ. յիսանձն առի. || յոե. 3։ Ի սա այսմ. * Ի հովանի Թևոց ձերոց ապաչեալ և առիայացեալ արած եացուք որ ի մեզ հօտ ե այ. || յովհ. Ա։ * Ի բրահամու խոստացեալ զաւետիսն Ի՞. || Էբր. ե. 13։ Ուր զէական բայն զօրութիք ունի բայացեալ՝ խոստացեալ է։ * Այս յոյեալ (է) Հոգւոյն սրբ. || Էբր. թ. 8։ * Ի ըդարն բնակեալ (էր) ի մէջ նզ. || Ք. պետ. Բ. 8։ * Ի նայեալ ի վեմ շարադրութիւ վայելուչ ևս գը ամանին վերջագաս դիմաւորին. Վր * Կան առաջի օ րինակ, զյաւիտենական հրոյն ընկալեալ զառաս

ջան։ || յոե. 7։ Ի՞հա կան դիմաւորի յետադաս

դնի բայցեալն՝ ընկալեալքեր ասել՝ ընկալան։ Ո՛չ սոյն
է սեռանել և յօրինակսդ։ * Ճ մուտն։ ... առ փոքր
մի նիզակակցացն յանդգնասուսեալ՝ ի պարտութեի հոս-
նեալ։ || յր մնանեցաւ։ Բ։ նակ։ ժ։ 17։ * Ի սա հաւա-
տոց մեռան ամենեքին սոքա, և չև ևս ընկալեալ զաե-
տիան։ || յր ընկալան։ Եբր։ ժ։ 13։ * Ի՛ ինչ մեղ։ ... առ
՝ի կենդան և յաճապարսուսի ընդհեալ (է)։ Բ։ պետ։ ա։ 3։
1081 Ի՛ նդեալն բռալիցս զանեբևուսեի կամ զդեր
բայի յայտնէ զզօրսեի։ ար * Հրամանն տայր։ ...
կալեալ կորուսանել։ || Բ։ նակ։ ժ։ 4։ Ա ւր ընդունե-
լուիս չալեալ՝ համարի անեբևոյթ այսպէս՝ կալնու-
ոչ և յաջորդն իրուսանել։ Ի՛ սա այսմ, * Պատշաճ
համարեցան ըբ նինուէացւոցն պահոդ զայս կարգեալ
պահն։ || յր կարդել։ ընդ։ 134 ետես։ * Պատրա վարկեցիս
յայտըցն հարատուտ ազգացն՝ ի բաց զնս պահել պու-
հեալ։ || յր տանել տրտնջել։ յովհ։ կ։ 2։ Ա սորին խոկ
այսորիկ կալաւ խոկ տովսրուսեի գեղեցիկ զարդուք
չէեսասուսրեալ։ || յր զդեստաւորիլ։ յովհ։ կ։ * Վ՛ատղա-
քայնոց ոչ իսկատ՝ ի վեր գեղջկացն ընդ վզեալ և պերճ
ձանալ։ || յր ընդ վզել։ յովհ։ կ։ Ա ան չնայեցայն
նման ինչ։ || յր չմնալոյն։ ըբէն։ իբր։ 55։ * Ի՛ բիւն ցլուցն
և նոխազաց և մխիթ երինջոցն ցանեալ՝ զպղծեալսն
սրբեր։ || Եբր։ թ։ 13։ Ա ւր անցեալ ընդունելուիս՝
ցանեալ՝ համարոր է դերբայիս՝ ցանելով։ * Ո՛ կամ
Ի՛ պրեալ՝ հասոյիք սահեսացն, || յր առնելով։
Եբր։ Ժ։ 36։ * Ա չեթէ պատուհասալ ինչ առասպելաց
գչետ էրնեալ ցուցաք ձեզ։ || յր երթալով։ Բ։ պետ։ ա։
16։ Ա ատիցուք ձշմարիտ սրտիւք լրուելը հաւատոց՝
* Ա ատիցեալ զսիրտս ի խղճէ չարեաց, և ջրպեալ զմարմ-
նոսացեալ զսիրտս ի խղճէ չարեաց, և ջրպեալ զմարմ-
մին ի ջուրն սրբուելը։ || յր լուանալով, միրտե-
լով։ Եբր։ ժ։ 22։ * Ո՛ քաղաքս սոդոմացւոցն և
գոմորացւոց դարձեալ յաձիւն՝ դասեցաւ։ ...
|| յր յաձիւն դարձուցանելով։ Բ։ պետ։ բ։ 6։

Վոխադարձ սիմն և անեբևոյթն վարել իբր անցեալ
ցուցաւ ի (805)։

1082 · Ա՛ղերգողական և չէզոքական անցեալն՝ եթէ հոլովեալ և եթէ ուղղական ունի զձօրուն՝ ոչ յանգի՛ ՚ր * Ա՛նալօտ լոյս · · · զհոգիս ՚ի նա ծերչէչէլոյն ըստորբել · || յր լուսաւորող զհոգիս մերձեցողացն · * Ա՛րդարադատ է աս ձեղուցեալն և ոչ ապաշաւելն · || յր աս մեղանչողս և չապաշխարողս · Ոխ. Ա. 318. 413 * Ա՛նդ ոչ շահեցոյն ծառային · || յր ոչ շահեցողին զբանքարն · ընդդ · 5 · * Ո՛քեզ իսկ տեսի հոգեցեալ վերս իմ · || յր հոգացող · նար · ի · 2 · * Ա՛ղեցուք յաղթութիւն սպասելով · || յր սասցուք · խոր · ա · 10 ·

1083 · Ա՛ղբատորակերպս էգեալն ուրեք կայ իբր ներ գործական · ՚ր * Ա՛ղօտեալ զնայր նր մարիամ՝ յովսեփու · || յր խօսեալ · * Ա՛ղէցեալ աս ինքն զերկոսասան նեսին աշակերտան իւր · || յր կոչեալ · նաղ · ա 18 · ժ 1 ·

1084 · Ա՛նգեալն իբր ածական դնի ուրեք համաձայն ընդ իւրում առաւն բայի · ՚ր * Ա՛ղ որ կանանցն ժամանելոց ՚ի յոտս արարչին · || նար · ժա · 1 · Ա՛ր անցեալս ծանանելոցն՝ երևի իբր ածական կանանցն բայց պարսիկ և իբր առ բայի՝ * կանանցն ծանանալ (664) · * Ա՛րկ նոցա հոգացեալ և խնայեալ ՚ի ձմեռնատունն՝ նախանձեալ ՚ի չարութիւն դառնութե · || իբր ասել՝ * Ա՛րկ նոցա կուրացեալ և խլացեալ · ափթ · 158 · Պատճառ կանոնիս յայտ է ՚ի (1077) յորում գոյականք բայածականի և ընդունելուք իւրեանց հա մաձայն՝ ցուցան առ բայի ըստ նշանակուհն ·

1085 · Ա՛նգեալ էականք՝ կրաւորականք և չէզոքականք զիւրեանց ուղղական խնդիրն անօրժեն ուրեք ՚ի սեռական հոլովիլ ինքեանց համաձայն · ՚ր * Ա՛ուրբելոց ՚ի Վա՛՚ն՝ կոչեցելոց սրբ · || ա · խոն · ա · 2 · Ա՛յս է՝ նշանակել զինքեան համաձայն զսեռականս որ ունի խնդիր յարմարական փոխան ուղղականի, իբր ասել * Ա՛ի՛՚ նշանակելոց · յր անուանելոց · Ո՛յսն է գիտել և յօրինակդ · * Ա՛ր որդւոյ իւրոյ · · · սահմանելոյ որդւոյն Ա՛յ · Հաւ · ա · 3 · Ա՛ր սեռականդ որդւոյն ՚ԱՀՅ՝ համաձայնութե՛ խնդիր է ընդունելութեան՝ սահմանելոյ իբր ուղղական · ոչ թէ ասել

* Ասմունքելոյ որդի Հիւ. * Ի զաւակէ աժդահակայ՝ մարտ եղելոյ թագաւորի . || ՚ի եղելոյ թագաւորի . մարտ . խոր . ՚ք . 8 . || * ՚ի չարի ուրուք եղելոյն են քանք . || ՚ի ուրուք չար եղելոյ . դէն . ղուկ . 305 .

Ի վերայ ըստ Ի՚նդունելութեան .

1086 . Ի՚ոյ յանգիւ ապառնի ընդունելութիւք գոտա նին բայացեալ ըստ երից սեռից (687) . Ի՚երգործա կանք միշտ են բայացեալք . || * Ո՚ՀՀ ազգս վերջ ոյ-ցանէ ըստ ի ՚Ի՚ՀՀ-ուածի անդր . || փաթ . 221 . * Ի՚ՀՀ ընդունելոյ է ՚ի զհատուցումն վարձուցին . դէկ . ի . 346 . * Որ ընէ ոչ՝ ՚ի՚ՀՀ-ուածի՝ որ ոչ արհաւիրէ ոչ՝ ար-համարհեսցէ . || եղէկ . ՚ք . 27 .

1087 . Ի՚ոյ եզերեալ բայածականք նախդրիւ միայն Հոլովեալ (494) . յաձախ վարին չէզրականքն և կրա-ւորականքն յեզակին և ՚ի յոգնակին . իսկ ՚ի սահուա նեզործականք յաւէտ յեզակին . || * Ո՚ՀՀ այսպէս գ-ուցեն որդիս զառաքեալսն նկատել . || փաթ . 221 . * Ի՚նէ ոչն այն է՝ . . . բարեգործացն բարի Հաստա-ցումն լինել . || ընդ . 13 . * Պատմելոյ ձեզ զՀանա պաղորդ լինէ ոչն . || առակ . ՚ը . 12 .

1088 . Ո՚անօթ . ա . Ի՚նդելոյ յոգնակիի սեռականին և յանգի ըստ ապառնւոյս՝ ոչ . և տարբերեալ ՚ի միմեանց զատանին այսպէս . || Երթալ ՚ի ճրկանելոյ՝ միշտ սե-ռական է անցելոյն . || Վ՚ռելոյ , լուացելոյ , մնա-ցելոյ , ՚ի՚ՀՀ . իսկ ՚ի՚ՀՀ . ալոյ , առվորականն է ապառնւոյս . || Ի՚րկանելոյ , իմանալոյ , մնալոյ , որոտալոյ , ՚ի՚ՀՀ . թէ և գտանին և յայս յանգ անցեալ՝ են սակաւք . || Ի՚երմանելոյ . վանելոյ . Ի՚րկոյ վերջ՝ հասարակ է անցելոյ և ապառնւոյ . Ի՚նդեալն ըստ որում հոլովեալ միշտ է ածական (1078) ունելով զգոյական իմն ներ-գործութիւն կամ զօրութիւն . || Ի՚ՀՀ բացէյ , եղելոյ

զօրութեանց · (1077) · Ի պատանիս ըմ ուրեք տեսանի
Ճծորդեալ Հաւան քայիւ՝ ոյք քայ · և ուրեք ի նախ֊
Դըրիւ Հոլովս կամ յօդիւ ոյք անուն · ոլք յայսանի
տեսանին ի սմն գլուխս ·

1089 · Ի սկ յանգիւ ապառնիս յաձախ վարեալ՝ անշ֊
նորհ կալմէ զրանն · ուստի փոխանակ նորին վայե֊
լուչ ևս դնի անեղևոյթն իւր ընդ դիմաւոր քայիցս՝
ասնի, հանդերձիմ, հանդերձիցեալէ, հասանէ, հայ, հնայ ·
ոյք * Ի լմնոյն՝ ասնի ինչ ասելոց եմ · ըստ · Հ · 40 · * Ո պատանիս զայս տուր ստ Հայաստա֊
պետն, զի ասնի ինչ պատրաստեալ նմա · || յիւ պատմելոց Հ ·
* Ի չ եթէ զազգն իմմէ ասնի ինչ ընթացօղ · || յիւ
չարախօսելոց էի · գործ · իբ · 17 · իը · 19 ·
* Հանդերձեալ եր անեղծ օրհնացն լոյս՝ կենաց չեմ
պարտական · || յիւ պարգևելոց էր · իսու · ժը · 4 ·

Ի վերայ աղ էչ լի յանգիլ ·

1090 · Ո բայածականս կալմէն այս մանրիկք (485)
Ի սկ աղ մանկամէջ զչղոյրականացն ածանցել զար֊
մատս անսովոր Հ (424) · զի փոխանակ ասելոյ՝ Ո ար֊
Ծաթ, գործ, հանդերձ, լինող, ևն · լաւ ևս Հ ասել՝
* Ո արծաթագործ, փականագործ, հանգուցագործ, լեալ,
ևն, Ձուցաք ևս ոչ լինել կրաւորական (489·490),
բայց գտաւ ուրեք, ոյք վարձողացն, ըստ վարձեցեալ֊
ոյնն ի քէն (868) ·

1091 · Փոխանակ աղ յանգի վայելուչ ևս դիմաւոր
բայն Ճծորդի ընդ յարաբերականի՝ այսպէս · Ալ
* Ալ աերէ զի՝ սիրէ նա և զեղբայր իւր · || յիւ սիրոյն
զի՝ Ձ · ա · յովՀ · ը · 21 · * Ալ Ելոյն՝ ողորմած գտցէ ·
|| ասաւ · ժԸ · 5 · * Ալ յաջոդէն մեզ ի սմն՝ Ի չ Հ ·
|| յիւ յաջողոյն · Ե · կոր · Ե · 5 · * Ալ ընկերասնն՝ ի միտ
առցէ · || յիւ ընկերացոյն · Նաա · իԸ · 15 · * Ալ պարծէին՝ ի
նոր պարծեսցի · || յիւ պարծոյն · ա · կոր · ա · 31 ·

1092 · Ի վերջաւորութիւն յոյժ Հազիւ
գտանի, որ և զսեռական առնու իւր յատկական ·
ոյք * Ալ բաց եղեցին քնայէէ վկային · || յիւ ի վկային ·

եաց • խբ • 11 • * Ոչ ողորմեցեն մեք քնասիրէ աշխարհի • || ՚ի յաշխարհի • աղէ • ըբ • 8 •

1093 • Այսմ ամի եղեւ մեծ սովորաբար ցկրա ւորականի և զբռնականի ունին զնշանակութիւն զայր մարդի իմն յայսանեն առնեն զործածուի ինչ (485•490)։ Ածական վարեալք ունին զզբուրն ոչ յանգիւ և զսեռի խնդիր ախորժեն ի սեռական և ի հայցական հոլովս • ՚ի * Այլ եթէ որ ըսէիցէ օրինացն են՝ արդարացեալ են առաջի Ա՛Յ, այլ առնէիցէ օրինացն արդարացին • || ՚ի լսողք, առնողք օրինացն (862) • հռոմ • բ • 13 • * Այլ մնաներ ի գործ իրէնեաց խորանին վկայութիւն • || ՚ի կրողաց խորանին • ԹԽ•• • ՚ի • 47 • * Այսպէս Ա՛Յ ընդունէի իմ ես • || ՚ի ընդունող • աղ • խա • 10 • * Այլ հաւատացի խօսելեացն առ խս • || ՚ի խօսողացն • ՚ի • ԹԽ• ժ • 7 • * Այդպէս առաջնորդ առնէ նոցա Յի՛ • || ՚ի ուսնողացն՝ ըմբռնողացն • գործ • ա 16 * Ինդրեա լինել մեզ լսելիս զձայն աւետեաց քո միաձնին • || ՚ի լսող զձայն աւետեաց • (866) ղաւ • 668 • * Իբրև մխիթին ոսք քահանայիցն իրէնեաց զտապատնակ ուխտին • || ՚ի կրողաց • յեսու • ՚ի • 13 • * Ելք զբռնաւ ու բրեք տեսանի • ՚ի * Այս ընդ ոտից ընթանայ իւոց • || ՚ի ընթացողաց • ղաւ • 307 •

1094 • Ածական բայիւ վարեալ՝ բերէ զզբուրն դիմադրուկ բային • ՚ի * Ընդառաւանուի ապէնի է Ա՛Յ և մարդկան • || ՚ի փոյթ է առել • սիրա• • ՚ի • 7 • * Ինանձրամտացն ոչ այնպէս ցանկալի է ի մեղացն առատանալ, որչափ յՏէս կարծեալ բարուէս վայելել • || ՚ի ոչ է հաճոյ առատանալ • Դիւն • եաց • ա • 20 • * Ո՞ որ չէ առատ գթէլի • || ՚ի չէ արժան գթել • նար • ի 2 • * Ո՞ինչ նոր ի տիկս նորս արկանէլի է • || ՚ի պարտ է արկանել • նար • բ • 22 • Այսպէս ի յԱ՛Ձ է գնահատելի • || ՚ի արժան է գնահատել • նար • ղէ • 11 • * Յոսփիսիք բազմից դէպ կան բայն ունին առիւծ եաւ • ՚ի * Այլ զանկուն խոտորվանէլի (է) առ երկիր • || ՚ի Այս թիւ (է) պանծալի • • • • զծռոտապարտիվանէլի մերոց խմասից • նար • ծ • 2 • լա • 1 •

1095 · Խայտառակն լի յանդիս ուրեք վարի իբր գոյական · ար * ա՛ւ է լսել զպատանելն խնամանոց, քան լսել զերգս տմմաց · || Ծաղվ·Է·6·Ձեռաք։ Ո՛չհա զպատանելեան դնի փոխանակ գոյականիս՝ զպատանելէն · * || պատանելէ· գառատատանին Ո՛չ անունեթելիք (էն) ի վէր պղերգացն · || ուր ապատանելէն դնի իբր պապէծ· ընդ·ծ·6 · * || ցան զպատանելէօ· ի վէր նշանին։ || յր զարմացմամբ · գրծ·Է·10 · * || Ովսիսի չէր հրամայեալ ոտքէլն առնել զվատն մեղացն · || յր կերա՛ կուր առնել·Է·նա՛·Է·11։

ՊՐՐՊՈՒՍՆ

Հանդերձ ամենայն Խնդրոց։

1096 · Ստարակաբար ծանուցանելն երեք ինչ։ Ա՛յսինքն, քերականն պաշտամունք բառի կամ զուգորդհանդիպեալ հոլովականաց՝ տեսաք, զի դերմնուն և ընդունելոյն ոչ գոյան յատկացեալ։ Ո՛րպիսիան անուանք ևս՝ ոչ յայսմիկ և ոչ յատկացեալ · և դերանունն ոչ եղև ըստ ինքեան խնդրառու։

1097 · Երկրորդ, իւրաքանչիւրն ի զուգորդից՝ յր տէր բայի՝ խնդրառու, յայսմիկ ևն, և զի ունին զածականս՝ զյատկացուցիչս՝ զինդիր, ևն։ որով իբրև մի բառ կամ մի ինչ միանգամ կատարեն զիւրեանց պաշտօն · ոմք (813) · ևս և՝ * Ժամանակալ զմահաբեր զօրհասի զժամանակին անցուցեալ · || է · նա՛·Է·7։ Այլ ածականքս՝ զծանակալ զմահաբեր, և յատկացուցիչ զտրհասին ընդ յատկացեալ բառին՝ զծանանակն՝ միանգամայն խնդիր են բայացելոյդ՝ անցուցեալ։ Ո՛ այսպիսիս ունին գոյանել յանցնիւր պաշտամունս բառից։

1098 · Երրորդ, անհոլովք, դիմաւոր բայն, մերթ և կատարեալ բանն ոմք անուն ինն ուղղական կամ հոլովեալ վարեն զպաշտամունս, զսեր բայի իմն, զինդիր, ևն։ Ո՛չհա օրինակիւ։ Ո՛նհոլովք, Ա՛յսպիսիդ բառին տէր բայի · ար * Իբրեն նախդիր է բանի · || լոյծ · ասղ·72։ Խնդիր բայի · ար * Ո՛նակեալ անդ

կալեալ տեսանել զորդիան։ || յովհ.ա։ Ա՝ակիւսին տէր
բռայի։ ՚ր * Ո՚չինչ իցէ այն գործ զոր առա՚ռն։ || յովհ.ժ՚գ 18
Իշնդիր։ ՚ր * Ո՚համբդ ասիցէ ի քում գիտուէ զա՚
ղեան։ || ա։ կորն։ ժ՚գ։ 16։ Չկերն ի չարէն ասաց զաւե՚
լեին քան զայն և զնա։ || հեղ։ ա։ 206։ Հայանալ։ ՚ր
* Ո՚հա արբայութիւն Ա՚Ջ ի ներ՚ս ի ձեզ։ || ղուկ։ ժ՚գ 21։
* Հրնտանութիւն Ա՚Ջ Ո՚րթ՚ ի վեր ելաք։ հեղ։ ա։ 465։
Ո՚աղխաին։ ՚ր * Ո՚ի նոսա այլ է, և նոսա այլ։ ||
հեղ։ ժ՚ամ։ Ա՚իմարկութիւն խնդիր պարզ և բարեաւ՚
ՙր * Ա՚որ նախատինքս և ոչ մի ինչ մխիթարուի ոչ
ունի, այլ զեղկութիւն և զվայն։ || հեղ։ ա։ 153։ * Ո՚ղիքն
գալարեին լսել։։ զվայտվաղ բարեկամացն։ || եղիշէ 125։
1099։ Ո՚իմաւոր բռայն տէր բռայի։ ՚ր * Ո՚ղջն և
բնակիչքն ի մէջ զբեսոյ լինելն նշանակէ։ || ընդհ։
Խնդիր։ ՚ր * Ո՚թէ ասիցէ (ոք) նոսա քան զծնանիլն
զնաիդ էր, դու զքոյն մի՛ Թողցես զէրն։ || հեղ։ ա։ 624։
* Ո՚էան ասէ՝ սակս Ո՚ջուլճէն իմանալ կարի՛ ան՚
տեղի է։ || հեղ։ ա։ 624։ 283։ * Ո՚ր զի զնջրչարբ՚
ցան զմոսա ածես։ || ճառ։ Ա՚ճաբան։ 24։
Հայանիչ և յայտնեալ։ ՚ր * Հայտնեաց խոսն, այս
է՝ ճառս։ || հեղ։ եսայ։ Կատարեալ բանն ոչ մի բառ՝
խնդիր։ ՚ր * Ոչ պետրոսին ասաց (Ո՚ն)՝ դու ես վէր։
արդ և նա յայտնեալ ուսեալ՝ (Հաւատացեալցս) ա՚
ասաց, էբէ՚ զվէրս էնդրանէս զնէ՚ք։ || հեղ։ ա։ 306։
Հայանիչ։ ՚ր * Ո՚մենայն օրէնք ի մի բան կատարին,
է՚ս էբէոցեան զընկէր * էբէ՚ զանձն։ || գաղ։ ե։ 14։

Տես և ի (836) ևն։

Ո՚դուտ գատեալ այսքան հրաշանգ ուշիմ աշակէր
ասց առ ընդունելութի և առ համայն համաձայնուե
կապակցուե բառից, աւասիկ և զարգանալ յոլ գե՚
բաշնց գիտուե կատարեալ բանի և նորին տեսա՚
կաց՝ այն է շարագրուելի։

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

ՕՐԻՆԷ Ի ՇԱԲԱԹՔՈՒՆ ԵՒ ՀԱՆԳՊԱՒՍԻ։

1100 • Շ արաւանուն բառից՝ կամ շարագրուն և շարադրուն անխափոր առեալ՝ նշանակէ զբանն յայտնիչ տրամախոհուն • և՛ի բազմապատիկ բաժանմունս տրոհեալ տեսանի։

1101 • Լաւ՝ ի համառօտ և կերկար։ Համառօտն է բան՝ սակաւ բառիւք կազմեալ • ՚ր * Այս եմ դուռն ընդ։ || * Շնորհաւորեն ազատեսցէ զնէզ • || յովհ • ժ • 9։ ը • 32 • * Լսեր ձայն հայր Լ՚ձ • || ԴԷ • Լ • 286 • Հայտնի են երեք բառ՝ տէր բայի, բայ, խնդիր • Այս ուրեք երկրորդումբք՝ ամփոփեալ զլինին կերից • ՚ր * Լրջեր զբաղ գիծաձ • || ղուկ • ը • 36 • * Լիրաս նանրախօսիւրդ • || * Կերեաց գոռոզութիւն • || Նաբ • ծ • 2 • Խը • 3 • Լ՚հայ յառաջինն ամփոփ պահի տէր բայի՝ դառ • կերկրորդն բայ՝ է • կերրորդն՝ սեռի խնդիրս՝ զառաքինն։

1102 • Լրկար բանն է՝ շարադրուն բազում բառից, յոր ներգործուն դնին ածական՝ յատկացուցիչ՝ յայտնիչ խնդիրք, ևն • ոգ տեսեր ՚ի նախակարգեալ օրինական միտչև ցատս և տեսցես ՚ի հետևեալսն։

1103 • Լրկրորդ, ըստ որակուե բայից բաժանի կատարեալ բանն՝ ՚ի սահմանական, ՚ի հրամայական. անկատարն՝ ՚ի ստորադասական, և յանեզրայթ • որ զբանազան եղանակս բանից պարունակեն • իբր զի ըստ մակբային որակութեց և ըստ տեսակաց շարկապի և միջարկութեց յազգս յազգս զատանին։

1104 • Լրրորդ երևելի է բաժանումն շարագրուն յարձակ և յոտանառու։ Լնդարձակ բան՝ որ կոչի և հետևակ, է արձակ շարադասուն բառից և անդամոց բանին ըստ բերելոյ իմաստից համարձակ ձգեալ, ուր և հասանէ ազատաբար։

1105 • Ոտանաւորն է բան, չափով դասեալ՝ ըստ որոշեալ կանոնաց։ ՚ր

* Ոգոց առ՝ Քրիստա սարդ,
վկայասուքիւն՝ զգեցիր քեզ վարդ.
* Հանգի հիմարն՝ ի հոսեալ յարդ,
խակ իմաստունն՝ որպէս ընկալարդ։

‖ Յե տէրէ ՚է տաւն Ղ։

* Ո՛ստուքիւնն՝ ի քեզ քա րի,
մանուկ դու լեր՝ զգաստ և ա րի.
արա ըզ կամքըդ՝ կաւ քըր տի,
առ քանս խրատուն՝ վարդապե տի։

‖ Կարապետ Ո՛ՐԴԱՊԵՏ։

Ուր տեսանի անդամոցն ՚ի հաւատար հատուածս կարակնաչափ քաժանեալ ըստ վանկից՝ որ կոչին ոտք. տառիցն ըստ դաշնակաւորուե լծորդիցն փափկուի և քաղցրաձայնուի. քառիցն թուով և չափով ոտն առ ոտն յառաջընթացուի, և ՚ի վերջս տողիցն նոյնայան գուի. ուշ եդեալ ՚ի շեշտն, որոհեալ ՚ի հնչիւնսն և կշռեալ ՚ի հագագն. և միանգամայն ասել, զաշխոյժ արտին զուարթութիք յայտնեալ, վասն համեմատութիք ազդուութիք և գեղեցկութիք փայլեն շնորհք։

Ո՛Ր՝ զառհասարակ զքաժանմանացս ի լս փոխէ ձայն ուեն ձարտասանից և տրամաբանից թողեալ, մեզ սիրապէս անկ է առաքն զշարադրութիք ըստ քերականին հետամտեալ զքաժանմունս։ Ասաք՝

1106 • Ո՛. յս ամենայն շարամանութիք քառից՝ ըստ քերթողաց կացուցանեն զերիս տեսակս շարադրուե՝ պարզ, միջակ, խրթին. զորոց խօսեացք ՚ի կարգաւ։

ՊԱՐԶ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ։

1107 • Պարզ շարադրուեին է քննական կարգաւ շարամանուի հարագատ քառից լս հասարակ կանոնի՝ յատակ ոճիւ. որոյ նմանան ՚ի ՇԱՅԼԻ դիւրիմաց։

1108 · Ա՛ւելումն · Լ՛սեմք ընդ՝ան ի՛պգաս ‖ , իբր յա՛ռաջ ասացաւ զաստուածութի՛ւնն՝ որ ըստ իւրում խնդիրն, ևս։ Ի՛ջականն առ գոյականն և յատկացեալն առ յատկացուցիչն գոլով նախադաս , ևս ։

1109 · Լ՛սեմք ըստ հաւատոյ յանձնէ ‖ · այս է՝ գոյացական ըստ իւրում ներգործութի՛ւն՝ բազմից դիմաւոր · և ըստ եդեալ պարագայի ցուցանեն զգործն · որ ըստ իւրում խնդիրն ընդ իւրեանց ածականի և յատկացուցչի տալ որոշական համաձայնութի՛ւն · ևս և յարաբերականն ընդ յարաբերելոյ · ըստ մեծի մասին ո՛չ ունին զիմաստութի՛ւն հոլովի , ո՛չ զիմաստական ինչ , և ո՛չ զիւա ևս խնդիրս ինքեանց · կամ ահնարկեն առ զօրութի՛ւն իմն ։

1110 · Լ՛սեմք հաւատոյ քառեղ ‖ , որով սովորաբար վարին նախնի հեղինակք մեր յա՛մ բանս իւրեանց , որպիսի՛ են ածաշունչ գրոց բառքն , ևս ։ այս յատկութի՛ւ ի միջանն և՛ի խրթինն ևս պահանջի , ի հաստատութի՛ւն հայկաբանութե՛ն ։

1111 · Յաւելու ևս յոգւոյ սրբո՛ ‖ · որ կերպասորեալ ծնանի ի վերոյդրեալսդ · զի որոշեսցի ի շարադրութե՛ն՝ որ ի գիրս մեր տեսանին աղաւաղ և խառն ։

1112 · Լ՛ղաւաղ են՝ անյարիր բարդութե՛ն օտար ազգաց սովորութե՛ն կարգեալ բանք · որպիսի՛ են զրաչնութե՛ն և ինքնաստեղծ մտածութե՛ն ոմանց արտաքնոց՝ Շ՛րոտերի , Յակոբայ , և յոլով յօհաննէսի , կղեմէս գալեան և յովհ՛ետ պատրի լատինաց , և ինչ ինչ ի՛մարդ մանութե՛ն յետնոց , ևս · որոց անչնորհութի՛ն և անհամութի՛ն փոքր բազում է առ անպիտան խառնուածից նոցին · զայսպիսիս ի՛ձեռս առնուլ անգամ չէ արժան ։

1113 · Խառն ընդ ոամկական կամ ընդ այլազգի բառի են բանքն , ո՛ր Յակոբ Լ՛ծաբան Պատրիարգի քրիստոնէականն , Օ՛ էն հոգևորի առաջինն մանն , Պանձարան ծանուցմանցն : Պաղտասար պատուելոյ փոքր քերականութե՛ն , բարեագիրքն , ևս ։

Լ՛սյ՝ հաց և անվարժից · որք օտար և անհարազատ են լեզուիս ։

1114։ Հաստատն է՝ Ա. յանձնաւորն · Սաղմոսն · Հա-
բանց վարքն · աղօթք Երեմի · Երգ ագեայ ուրեն
խորհրդոց · Սոսանաւորք և բանք ինչ Ա. ոգեբել վար-
դապետի · Վրիդորի տաճկացւոյ քարոզք, և համա-
ռօտութիւնք ինչ ազգ գրոց · Հակոբ Պարնեցի Երգեն
խորհրդոց, Նարեկի մեկնութիւն, եւ։ Հայծաղկունքն
գիրք Ա՝ովսեփ, Հեսուայ ևս մինչև ցեսթերեայն ·
Կաթուղիկեայք Հովհաննու · ևս և բազում աղօթք
ժամակարգութեցս, եւ։ Ա. յայտնիք են Հայկազա-
նութեա հարազատ պարզ և յստակն · յորս փայլէ
և վայելչութիւն լեզուիս ըստ պարզութեն, ընտիր բա-
նիւ՝ քաղցր եղանակաւ։

Զայս տեսակ շարադրութեն՝ արժան է ի գործ ա-
ծել ի մեկնութիւնս գրոց, ի պատմութիւս, ի խրատս, ի
քաղաքական յորդորանաւորս, և յայն ամ բանս՝ հա-
մարակ ժողովրդեան վերաբերեալս։

1115։ Ա՝ինչակ շարադրութիւն է արուեստաւոր շարա-
մանութի վայելուչ բառից ըստ իւրաքանչիւր պաշտա-
մանն ընտիր դասաւորութեբ անդր քան զձն հասարակ։
Իբր զի չափաւոր երևին քերականական արուեստի
ձևք · այս է՝ բայի ներկայ և անկատարն գնի ի տեղի
կատարելոյ (447), անեղևայթ և անցեալ ընդունելոյն
իբր բայացեալ, պատշաճ մակբայիւք · Ձեր բայի՝
խնդիրն ունին զյայտնիչ և զյայտնեալ, կամ զմիւս
ևս խնդիր ինքեանց, զածականն և զյատկացուցիչ՝
այլայլութեբ կարգի, հոլովի, ձգելով ի միջն և զայլ
ինն բառ · և զգոյականն կամ զյատկացեալն թողեալ
զօրութբ՝ ըստ դիմորոշ յօդիցն անկարկուտ, եւ։
Ա. յս ամ՝ պատշաճ ածականօք, դաշնաւոր եղանա-
կօք, նոյնանիշ բառիւք շքեղացեալ, տայ հանգիստ
մտաց՝ հնչմբ և ականջաց, զի չափաւոր և միջակ, յի՝
գերազանց քան զպարզ ոճն, և նուազ քան զխրթինն։

1116։ Ա՝ինչակ շարադրութիբն որոշն յընտիր կամ
շքեղ, և ի գերապանծ, կամ վսեմ։

Ընտիր են Հայծաղկունքն՝ Յուդիթ, Սողոմոնի
Առակք՝ Ժողովողն՝ Իմաստութիւն · Յօբ · Մարգա-

ըհուքիքը · Կորնգք առաքելոց · և բազում Թուղթք Պօղոսի · Ի գործս աբեց՝ Յամախասպատումն · բանք Ա. Թանասի, Կիւրղի, Կարսղի, Ի Ճաբանին, Ագնակ· Յովհաննէս իմաստասէր · Ա՛աթուսաղաց Ագաթ սիւնեաց · Ո՛ն բարսեղ · Կ՛րիգոր երէց արշարունեաց · Ա՛նանիա նարեկացի · Խոսրով երէց · Ագրգոց մեհնուհի Ագարեկացւոց · Ա՛նանիա սանահնեցի · Յովհաննէս վզնպա · Ա՛բակը մխիթար քօշի · Ա՛նական վզնպա· Յովհաննէս Ծործորեցի · Յովհաննէս ոսկանակեր · Կ՛րիգոր տաթեւացի · Կ՛հորգայ մեհնուհի եսայեայ · Ա՛տաթէոս վզնպա աշակերտ Տաթեւացւոց · Յակոբ արձեցւոյ Ճառք · Յակոբ Պարիրգի քարոզք · Ալիրա քայ մեհնուհի, Պետրոս երէցն խափանցւոյ երգ՝ բանն· յորում գտանի և ինչ ինչ գերապանծ· Ագփրեմ Կաթուղիկոսի սրսայ մեհնուհի յոհաննու · Պետրոս երէցի աղամալեան՝ Ի Ճանմանուհի, և մեհնուհի առաքացն աւետարանի, ևլ · Ի պատմուճան՝ Ա՛բիսագէս լաստիվերցի · Ա՛աթէոս ուրհայեցի · Ալիրակոս գանձակեցի, ևլ ·

1117 · Կ՛երապանծ են յԻ՛ճաշունչն Կաուղեն Ագբրայեցւոց · Կաթուղիկեայք՝ Յակոբու և Յուդայի · Ի գործս Աբեց Հարց՝ Ագնեչ, Ա՛մբակ, Կ՛ազար փարպեցի · Յովհան մանդակունի · Յովհաննէս իմաստասէր · Խոսրովիկ Թարգման · Կ՛երսէս շնորհալի · Ա՛արգիս, Ագնատիոս վզնպաք, Կ՛երսէս լամբրոնացի, ևլ · Օրոց շքեղ շարադրութիք ու զմի գերազանցեալ՝ արժան է կոչել մարգարտատող տաւիղ հիւսուած, քան դասաւորեալ բառից գրուած · Ա՛յս առեալ Ի գործ ածի Ի մեհնուհիս, Ի նամակս մեծարու անձանց, Ի Ճառօրէն գրութիս, և յայն ամ բանս գիտանոց նուիրեալս ·

1118 · Խրթին շարադրութիւն է քաջարուեստ շարամանուի մթին բառից՝ հոյակապ ոտրուն ոճիւ · արտաքոյ հասարակ կանոնի · Յորում վսեմ իմաստիք ճոխացեալ հանդիսանայ հոյակապ քերթուածողն յոբինուած այլազգի դասակարգուբ անդամոց և այլա-

Հոլով համաձայնուէ բառից ըստ իւրաքանչիւր պաշ
տաման պարառուէ՝ զարտաղաշի իմն բերեալ, և
զանազան քերականական ձևօք պերճացեալ զարդա-
րեալ՝ լուսաւոր աչաց տուեալ առարկայ, որ միայն
քերթողաց ընտանի և յայտնի։

1119 · Ա՛. յս ոճ որոշի յերկուս՝ ի հոյակապ և ի մերին։
Հոյակապն են յԱ՛ճաշունչն՝ Ա՛. իրք մակաբայեցուց.
Ալեթուղևկեայք Պետրոսի. ի գործս նք հարց՝
Ա՛. գաթանգեղոս. Խորենացւոյ պատմուէ և Պիտոյից.
Ա՛ուաքէ անյաղթ. Ձառք խմաստասիրի. Հօհաննէս
Ալեթուղևկոսի պատմուէին. Ա՛արեկացւոյ Ա՛. ղօքք և
Ձառք. Ալուղևք մագխատրոսի. ևն։

1120 · Ալ՛թին են ինչ ինչ հատուածք ի նարեկին,
ի թուղևքն Ալ՛ագխատրոսի, ի Պիտոյիցն, ի շարա-
կանն, ևն։ Ա՛. յս տեսակ շարադրուէ ի գործ դնի ի
նախերգանս, յարձանագիրս, ի նեղբողս. ևն. կամ
մինչ բանք կարգին առ խոհական իմաստունս, և կամ
սիրապէս յաղօթս առ Ա՛Ձ, որ քննէ զխորս սրտից։
Ալ՛ պ զի դաշնաւոր շարայարութի բառից՝ և ազդու
պերճախօսութի բանին հնչեզուէի, և
զմիտս վերծանողին զմայլեցուցեալ վաուեցուէ ի սէր։
Ա՛պաքէն վասն այսր որոշեալ գրոցս անկ է ծանու-
ցանել զերկուս։

Ծանօթութի ա։

1121 · Հ արտադրուի մասնէնից՝ որք ընդ միով տե-
սակաւ դասակարգեցան, ոչ միօրինակ ոճիւ ընթա-
նան. իբր զի մինչ բազադասին ընդ միմեանս, գտանին
մի քան զմի առաւել և նուազ, ոմն ի պարզն՝ սաղմոս
ընտիր է քան զհարանց վարքն. ի միջակն՝ գիրքն Ի-
մաստուէ ընտիր է և գերապանծ քան զառակացն.
այսպէս և զայլսն է խմանալ։

Ծանօթուի բ։

1122 · Ա՛. յտրիկ գրեանք՝ ըստ յաճախեալ ոճոյ որո-
շեցան ի շարադրուէ պարզ՝ միջակ՝ և խրթին. բայց
[illegible]

եթէ խնամով կշռեսցին մի և նոյն գրոց շարադրութիւք, ոչ հաւասարի բան ընդ բանի · վի յիւրաքանչիւրսն մարթի է գտանել և զերիս տեսակս · ոմն նաբեկն՝ որ որոշեալ կայ ՚ի երիվինն , ըստ բերելոյ բանին ունի ուրեք զշարադրուի միջակ , և ուր ուրեք զպարզ լինն հատուած · Այոյնպէս և Ա.յսմանուրն՝ որ ՚ի սկիզբն պարզ շարադրուե կարգեալ տեսանի , ունի բազում ուրեք զշարադրուի միջակ , և ՚ի ներբողս ինչ՝ զևսերբ թինն · զոյն օրինակ և զայլս ե գտանել · Ասաի կա բևոր համարիմ դասել աստանօր զօրինակս երից տեսակաց շարադրուեց՝ ՚ի բանից մի և նոյն գրոց ·

Օրինակ պարզ շարադրուե ·

1123 · Պատուէր տամք և քաղաքացիսդ և ոքք ՚ի
,, վաճառատեղոցս նստիք գնել և վաճառել և առ
,, արուեստաւորդ , զի ուղղութ տանիջիք զկեանս
,, ձեր և անարատ քաղաքավարութ ·
,, Այս մի՛ ոք խաբէութ և նենգաւորութ վաճառեցէք
,, զատացուածս իւր անմեղ գնողաց · մանաւանդ՝ առա
,, խաւութ և սուտ երդմամբ զամիկան և զանգետան
,, խաբելով , զի ՚ի դատաստանին աւուր ընդ գողս և
,, ընդ յափշտակողս դատելոց է այնպիսին · և առնու
,, ած զբարեգործունին իւր և տայ զկեղծոցն ՚ի նմանէ ·
,, Այս մի՛ եղիցի առ ձեզ կշիռ մի՛ և փոքր և չափ
,, կրկին , զի պիղծ են երկոքեան առաջի տն՝ ոմն ա
,, ւաց սաղմոն , այլ արդարութ և ղորդութ վա
,, ճառեցէք զգործս ձեռաց ձերոց և զինւթ վաճա
,, ռոց ձերոց , զի մի՛ անէծք զկեղծոցն այրեսցէ զգոյս
,, ձեր , այլ օրհնութ Ա.Յ մնցէ ՚ի տունս ձեր ·
,, Այս մի՛ արհամարհէք զշինականան իբրև զանգետս
,, յաղագս պարզամտութեն իւրեանց , քանզի ա
,, ռաւել սիրէ տն զարդարամիտ կեանս նոցա՝ քան
,, զարատաւորս և զխաբէբայս ՚ի մարդկանէ ·
,, Ա՝ի տայք զարծաթ ձեր ՚ի վարձու՝ ըստ մրդ.բեին,
,, այնոցիկ ոքք նեղին ՚ի բռնաւէ իշխողաց , և ուտէք
,, զաղքատաւէ վաստակս նց ՚ի շահս վաշխուցն , այլ այ

,, եղբարք կարեկիցք և օգնականք լերուք միմեանց ։
,, Լու զոր տայք նմա փոխ՝ զայն միայն պահանջեցէք
,, ի նոցանէ ։ և շահիցէք զվարձս Յ.Ի. բազմապա-
,, տիկ յանանց կեանն ։ ոչ և հրամայէ քն՝ ոչ միայն
,, առանց վշխից տալ, այլ թէ տուք այնոցիկ՝ յո-
,, րոց ակն ոչ ունիցիք առնուլ ։
,, Լ.յլև յայմ գոյից ձերոց տուք ողորմութիւն կարօ-
,, տելոց և աղքատաց ։ զի այնու արբեսցի ամ ինչ
,, ձեր և առնուցուք զվոխարէն ի Վ.նէ յաւուրն
,, դատաստանի ։ ‖ ընդ ։ ՏՕ ։
,, Ո արդարեցեր բանիւ ։ փայլեցուցեր փչմամբ ։ մը
,, ռաք Հոխացուցեր ։ խմասիւք ոչեցուցեր ։ հան-
,, ճարով հաստատեցեր ։ ի ընչականացն որոշեցեր ։
,, հոգւով խմանալեաւ խառնեցեր ։ իշխանականին
,, գոյիւ պճնեցեր ։
,, Ընար հայրաբար ։ մնուցեր դայեկապէս ։ տա-
,, ճեր ստացողապէս ։
,, Ննկեցեր զամբարիշտս ի քուդմ գաւթի ։ ջրոյն
,, կենաց ոռոգեցեր ։ աւազանին ցօղով մաքրեցեր ։
,, կենացն վտակաւ արմատացուցեր ։ հացիւդ երկ-
,, նաշնով ջամբեցեր ։ ճաշակին արբեցմամբ արբուցեր ։
,, անհպիցն և անհասանելեացն ընտանեցուցեր ։ զաչս
,, երկրէղէն՝ ի քեզ հառնելոցեր ։ լուսով փա-
,, ռաց վերածածկեցեր ։ ։ ։ Ա՛ն կիզեր զբերանս լցեալ
,, նանրութ ։ ։ ոչ կշտամբեցեր զյանդգնեալս ։ ։ ոչ
,, սուսերացուցեր զտեսիլ աչացս ։ ԼՀ ‖ նոբէ ։ Ե ։ ՀԱ ։

Օրինակ Ալեայ շարադրութեան։

1124 ։ Ա.հեպէտ և աղքատուկ մնաց և բանի ոչ տայ
,, Թէպէտ՝ ի բարձրագոյնն քան զձեզ համարձակել ձեռ
,, նարկուք՝ արկանել ի համառարած ծով գիտուք
,, ձերոյ բաժակաւ միով ջուր քանի՝ ոչ յատելուած։
,, կամ յեթերականդ հուր իմասիցի՝ ի դուշաքեայ
,, մերոյ նշոդից հանձարոյ ։ սակայն ինքնակալ թագա
,, ւորութեդ հրամանն՝ որ ի ձեռն մեծի պալատանդ
,, ծառային, առ մեզ հասեալ նուաստութեի, տալ

,, գրով զհաւատոյ մեր դաւանութիւն քան, համարձա-
,, կութիւն եւս տկարութիւնս մերոյ։
,, Աստ՝ եւ Ձայնն հրամանն հրամայէ տալ Ամի՝ որ
,, խնդրիցէն, յորոց ունիցի որ ի մեծամեծաց կամ
,, ի փոքունց. և եթէ ամենեցուն տալ՝ օրէն է, քանի՞
,, եւս բարձրագունեին Ամի։ || Այ և մեք այսոքիւք
,, համարձակեալ տացուք սակաւուք զլուծմն խընդ-
,, րոյն. ոչ նորագոյն ի մէնջ հիմնարկութիւք, այլ իբրև
,, զշինուած ինչ ի պատուականն և յանծախելի ի
,, հրոյ նիւթոց ի վէր հիման առաքելոց և մարգարէից
,, և ուղղափառ վարդապետաց. ոչ Ձարտարութիւք քա-
,, նից՝ յորս և ոչ կրթեցաք ունել, այլ Ճշմարտութիւք
,, Հոգւոյն՝ ոպ ծանուցաւ մեզ յունողացն զնա. ոչ
,, զհերձուածողական խաւար ինչ ծածկելով կերպա-
,, րանեմք զբանս լուսով ուղղափառութեան, ոպ և կար-
,, ծիմք յոմանց զնոյն ախտացեալոց. այլ զոր ունիմք
,, յաներևոյթ ոգւոջ, զնոյն խօսիմք և երևեալս գը-
,, րով՝ վկայութիւք մեաց մերոց և սրտից տեսողի Հոգ-
,, ւոյն որ զամ քննէ և դատի։ || ընդ. 75։
,, Այլ արդ՝ յայս պատկառելի խոնարհութիւն սրար-
,, չակերտս խորհրդոյ, ամաչեսցէ սատանայ ի գործս
,, չարեաց իւրոցն հրեշտակաց. տանջեսցի և հալա-
,, ծեսցի, հեռացեալ և արտաքս առաքեալ ի շինուա-
,, ծոյ խորանէ քումմէ բնակութեանդ՝ յարտաքին խաւարն։
,, Այլ զնջեալ մաքրեա զարատասուս ողբոցս ի դիմաց
,, մերոց և զհառաչումն ձայնիս հեծութեանց ի սրտից մե-
,, ռոց։ Այլ յիշատակեա հայրական հեղութիւնդ՝ քառնիս-
,, փուշ տաժանատեաւթիւ ոգեպահանջից, որով պնդե-
,, ցաւ միածինդ քո յաշտարակ խաչին, ցաւեսցի չա-
,, րին։ Այլ ի կողակերձ սայրասուր սլաքէ ուժգնին
,, բախմանէ, որով զվէրն մեծ ընկալաւ, խոպոռ սա-
,, տակեսցի սկզբնարար մահուն։ Այլ զի խոնարհե-
,, ցոյց զգովեանն գլուխ՝ յաւանդել զոգին ի ծոց քո՝
,, բարձրեալ, ապաստամբութիւն անբաւին բարութեն ընկե-
,, սոյ՝ ի կոր կործանեսցի, ամենայնիւ հերքեալ
,, ի կորեստս։ || Նաղէկ. ին. 6։

Ողբ Երկնից Երկին Ջաթաղիքի.

1125. Պատկեր պանծալի այս զանգուած նիւթոյ՝
արարչիդ երկնի. քանզի որք զնա զղջացին օգ-
տուի՝ որ յողորմէն շահընծայուի, և դու՝ ի գո-
վեստ քեզ զայս գան սահմանեալ, թէ ողորմած եմ
ես ահը. քանզի ոչ սիրոյն անուան կցորդիս ած.
նոյնպէս և՝ի մանանէ և այսու զիջեալ գծագրիս ըստ
անուանումն որ առ մեզ. || Եհագոյն մեծուեն խոր-
հըրդոյ յարմարուոր դիմակերպութեի՝ այս ձայնք
պարարտուէ՝ երկրի թանձրուէ՝ հողանիւթ գոյա-
կանուէ. զի ոչ սոյն մանն՝ի կենդանւոյն՝ ոչ՝ի կե-
րակուր հրամայիւր անդ՝ ըստ օրինին, այլ արար-
չուեդ բոլորովին պատուղորշիւր, նոյն նմանուէ
և ա՛ստանօր իբր զգօրութեի՝ ոն մնաշէլի յայս
աւանդ՝ հաճութեէ էիդ այ վայելչապէս տուեալ
նուիրի, հոգւոյս հարատատ զուգաձանապարհ, ա-
րարողիդ պահեալ և ուխտեալ. քանզի ոչ շունչ
արեան՝ և ոչ ճենճեր ինչ զուարթութեէ՝ օրինակ
հոգւոյս իմոյ և կարգոյ՝ ընդ անդամոյ իւս մնոյն
ծախի, այլ արքայուէդ վերնուամ վիճակի՝ որուն
կան բազմականին ձօնեցեալ ճաշակ՝ այս նիւթ ջահա
ւորական մշտաբորբոր անաղօտելի. || Նաբէկ. ղլ. 4.

Լակ դաւաճանող ափշինն այն ոսոխական, զորմէ
կանխեալ ասացաք զնմանէ. իբրև էառ զպատշա-
ճաբար յաղողուածս արքային || մբատայ, որ և ըզ-
բարձրաձեռն սիրելին հիւսիսականաց ազգացն, և
ողոքել հրահանգել՝ի հնազանդուել իւր զգազանա-
բարոյ զգրոհան. եդ՝ի մոխ իւրում՝ ոչ կալ նմա
յայնմհետեւ ընդ իւր՝ի միակամուէ սիրոյ, և հնա-
զանդուէ սակի խոստմանն. այլ և ակնածեալ ևս թէ
գուցէ ոչ ինուցու զսակ հարկացն, որ՝ի վե՛ր կայր.
և վա՛ն այնորիկ աձապարէ հատանել խզել զիմաստուցն
պատճառաց կապուածս, որ || մբատայ հին նմա
կարծիր. և ապա վարանեալ՝ի գաղտնիս. և առ ինքն
զբազմուէն զօրացն գումարեալ՝ իբր թէ յայլ ինն

,, կողմունս նմա քան գնալոյ հասեալ կայ. և իբրև
,, շինդն ինն յորդեալ ելեալ հարեալ զօրէն հե-
,, ղեղաց՝ յողողել գերփել կործանել զեղեալ հի-
,, մունս լաւութե. || յովհ. ալ.

Ալաքէն՝ յետ որոշելոյ զայսոսիկ տեսակս շարադ-
րուեց՝ հարկ է գիտել վարժելոց և զբերականական
բաժանումն բանի և զձևս բառից զորս ծանուսցուք
՚ի յաջորդ յօդուածդ.

Յօդուած Բ.

Յալաքէս տերականական բաժանումն բանի և ձևոց բառից.

1126. Երիս տեսակս շարադրուէ՝ քերթուէ օ-
րինօք տեսանի բաժանեալ շարամանուէ
բանի՝ ՚ի բնական և յարուեստական.

1127. Անական կամ հասարակն է պարզ դասա-
րուէ բառից՝ բնական կարգաւ. զոր ամ՛ լեզու բնա-
ւորացն իմն ունին ՚ի խորհուրդս մտաց հաստատեալը
և սովորաբար բառուէք խօսին՝ նախ զտէր բայի՝
բայ՝ ապա խնդիրն՝ և յատկացուցիչն կից յատկա-
ցելոյ՝ ևն. որով և բանն հասարակաց դիւրըմբռնե-
լի. ար * Արկինք պատմեն զփառս Ա.յ.

1128. Արուեստականն է շրջուն դասաւորութիւն
բառից՝ արտաքոյ բնական կարգի, զանազան ձևօք
վայելչացեալ. զոր ըստ յատկուէ լեզուի՝ ախորժուէ
արտի՝ և ըստ բնաւոր ազդեցուէ խառնուածոյ հան-
դիսացուցանէն իւրաքանչիւր ազգի քերթողք, նպա-
տակ կալեալ զբանին ազդուուի՝ զքաղցրուի և զբա
ցայայտուի. որ յարուեստ քերթուէ յարգուէ իմն
ընտրեալ՝ կոչի ոճ շքեղ կամ ձևաւոր.

1129. Ա.յս քերականական ձևք բառից թուին
հինգ. որք են, Ա.մփոփումն, յաճախումն, զարտու-
ղուէ, պարառուէ, փոխադրուէ.

1130. Ա.մփոփումն կամ զեղչումն է նուազումն
տառի և բառի. որ առ խորշելոյ ՚ի տաղտուկ կըրկ-
նուէ՝ ամփոփեալ պահի գիտնոց լռելեայն և զօրուէ

գուշակել ։ զի սակաւուք զբազումն իմանալ՝ բնաւո-
բութեան անօրժէ ունին խոհական ։ որ յընթացս գոր
ծոյս տեսանին՝ զօրութիւն իմանալին նախադրուի (537 ։
538) ։ մակբայ (581) ։ շաղկապ (614) ։ բայ (680) ։ տէր
բայի (681) ։ յատկացեալ (853։854) ։ այս յայտնի է և
՚ի պատասխանիս հարցմանն ։ ընդ սոքօք համարի և յա-
յսուհետեւ առաւել, որ յոտանաւորս միայն ընդունելի ։
Վասկայն յամենայնի սովորական ընտելութիւն դիւրին առնել պարտ է ։ զի մի՛ և մի՛ իւիք երկդիմելի ինչ
շփոթեսցէ զիմաստն, կամ մեայլ արկեալ ծանձրա-
ցէ ։ նա՛ չէ բնաւ օրէն՝ և սոգտանելի իսկ, ՚ի բանս
կամիլ գուշակել առ զբառ ինչ, որ նշմար ոչ գոյր
յառաջնումն ։

1131 ։ Յաձախումն կամ կրկնուիլ հակառակ առ-
թիւմանն՝ է առաւելագրուիլ առաւի և բառի՝ առ ընդ-
ծայել բանին ազդուելի և առաւել յայտնուի ։
Ա յս ձև ընթեր և պիտանի՝ վայելուչ կարգաւորութեամբ
զանձուկ սրտին յայտ առնել ։ ընդ ձաձումն բառից
ընդարձակել և զիմաստն զարթուցանել զուշն ։ քաղց
բաձային դաշնակաւորութեամբ աստակացուցեալ զնիրս՝
շարժէ և զախորժակս ։ ոչ առագի ՚ի կրկնութենէ
բառի, առ յաձախումն նոյնանշանի, ևն ։

Ա ւելագրութեամբ համարի բացարձակ կոչական և մե-
ջարկութեան, որ ոչ զնոր ինչ իմաստ, այլ զնիրս հոգ-
ւոյ և եթ յայտնէն ։

1132 ։ Ի և յաձախումն սոգտանելի՝ տարապարա-
յաւելութեան բառի՝ զնիւթական ձայնս միայն առա-
ւելել առ տաղտուկ սրտի ։ որպիսի է խնդիրն՝ որ
զկարևոր իմն պարագայ ոչ յայտնէ ։ ձ ականն՝ որ
զհարկաւոր իմաստ ինչ ոչ յաւելու առ գոյականն ։
Ար ասել, ‖ Ընդ արշալոյսն ՚ի ծագել արևու յարևե-
լից՝ զհեղուկն արբի զմնաքուր ըմպելի զկաթն սպիտակ ։
‖ զի չատ էր ասել ։ Ընդ արշալոյսն արբի զկաթն ։

1133 ։ Ո արտուղութիւն՝ արտաքոյ ուղւոյ ելանելոյ
որ է փոփոխ դասաւորութեան բառի և առի՝ արտաքոյ
բնական և սովորական կարգի՝ առ վայելչութիւն քաղց-

րուե և ազդուուե բանին , կամ ի յայտնուի · իբր զի բայն նախադասի առեառն իւրում, գոյականն՝ ածականի , յատկացուցիչն՝ յատկացելոյ , նախադուին յետադասեալ խնդրոյն , կամ հետի ի միմեանց եդ եալ՝ ունին զայլ իմն բառ միջանկեալ · նախդիրն կամ յօդն ոչ յարեալ առ սեպհական բառն , այլ եդեալ ի վե՛ր այլոց բառի , և այլ սոյնպիսիք , զորս առեալը յընթացս գործոյս ։

1134 · Պատառուի կամ բակառուին է համաձայնուի բառի ըստ մատց՝ քան ըստ հետևմանց · իբր զի եզակի բայն յարի յոգնակի առեառն (660) · կամ միանգամայն ասել՝ ըստ պարագային երևի տարաձայն այնմ պաշտաման , բայց ունի կապակցուի ըստ մատց և զօրուբը համաձայնուի առ այլ բառ , կամ ըստ այլ կանոնի , կամ ըստ ազատ կամաց հեղինակին եդեալ · Որ յայլ և այլ հոլովս յայտնիչ և յայտնեալ (841) · յատկացուցիչն (855) · ածականն յայլ հոլով և գոյա կանն յայլ , ևն ։ Ա·յս ձև ընդոստուցեալ զարթուցանէ զուշն ուժգինս ազդէ ի սիրտս խնամատոց , որոց և եթէ պահի ։

1135 · Վոխադրուին է մինչ պարագայ իմն կամ առաւ լինչ վարի փոխանակ այլուա և այս ի պարագայս յանուան՝ ի դերանուան՝ բայի , ևն ։ Յանուանս՝ ածանցեալ ուղղականն վարի փոխան նախատիպ սեռականի , և անդրադարձեալ (162) ։ Գործիականն փոխանակ սկզբնականի՝ նախդրեա տրականի , ևն ։ Հոլովակերտս ը , դնի փոխանակ հոլովակերտից՝ է , ց (498) ։ Ի դերանուանս՝ մի հոլովէն փոխան այլոյ հոլովոյ · մի տեսակն ի տեղի միւս տեսակի · մի դիմորոշն փոխան այլոյ , ևն ։

Ի բայս՝ նախատիպն փոխան ածանցելոյ , նեբգործականն և կրաւորականն իբր չէզոք , և անդրադարձէլը մի ժամանակն ի տեղի այլոյ ժամանակի , սահմանականն իբր հրամայական՝ սաորադասական , ևն ։

Խոլովք և զանհոլովից վարիչն փոփոխակի ։

1136 · Այլ այսքան յայտարարութիւն քերականա-
կան ձեւոց՝ հանգամանաց և վայելչութեանց
հայկաբանութեան և սուրբ գրոց նախնեաց՝ ընդհա-
լից մտաց բաւական համարիմք։

Աստի առ այսոսիկ ոչ ուրուք նեղեալ լինիլ ասել։
* Այլոցն գոհիչքն անարուեստաբար և յումպէտս
հնարեցին զերծուման սոցին, կամ զինի եկեալ կի-
բառօղք անընտրողաբար խառնակեալ շփոթեցին
զմասունս բանի և զպարագայս նոցին, ևն։

Ուր նախնի լեզուագէտք բազմարուեստ հանճարով
յերիւրեալ՝ գիտեն զնուրբաբանչիւրոցն զնախդիր,
զյաւտուկ սահմանս, և զնշարութիւն նոցին կանոնիւք
հաստատեալ, մեզ ևս չափով բերիլ զգուշութեան հրա-
մայեն։ Այլ ուրեք ըստ վայելչութեան բանի և ըստ
ազատութեան լեզուիս՝ ընդ քերականական ձեւոք ազա-
տաբար վարեալ գրեցեք յամմասունս բանի, զհայ-
կաբանութեան առաջին առնեն զհարստութիւն։

1137 · Այլ այսպիսեացս անաչառ դատումն այս է.
ամենայնիւ հրահանգեալ ազատ կամս ընտիր հեղի-
նակաց ընդ պատշաճ ձեւոք յարգել, և անպարտաս-
մոօք զշնորհուրդն միշտ վարդապետել։

Այս այսոսիկ պատշաճ է՝ և զոր ի յառաջաբանական
նեղածութենէ կարգեցաք կանոնս և զգուշութիւն, ի
յուշ ունել։

ԳԼՈՒԽ ԺՐ.

Ո՛ՀԻՆԷ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՆ։

1138 · Վերլուծութիւն է ուղիղ որոշումն մա-
սանց բանի և պատշամանց նոցին յատ-
կութեաբ համաձայնութեամբ և հետևմանցն ըստ նեղդոր-
ծապէս դրութեանն առ ձշմարիտ գիտութիւն խնամոյին
հարազատ մտաց հեղինակին։

1139 · Անհնարն։ Այսպէս վերլուծութիւն ցն լուծել
զբանն միոյ միոյ բառի զինուբ վերածեալ ի բաղկա
ցուցիչ մասունս իւր ըստ աղդս բառից և պատշամանց
նոցա

1140 · Լսեմք ըստ ներդործապէս դրութեն ։ այս է ըստ առաջի եդեալ քերականական դրութեն պարզապես հաստատել ։ Այս աւանդիկ բայանութիւնք համարզօր են դերբայի և ընդունելութեան, ոչ է օրէն լուծել և ասել դերբայ կամ անեղևոյթ ։ Անեղական անունն՝ որ ըստ դրութեն է յատկացուցիչ, չէ արժան համարիլ և ասել ածական, տէր բայի, ևն ։ թէ և ըստ մտացն նշանակութեն ունի յատնորութեի առ այն, կամ այնպէս մարթի է իմանալ ։

Ածականն՝ որ ունի զօրութի յատկացուցչի, և անդրադարձեալ, ոչ է արժան վերածել ըստ մտացն իբր յատկացուցիչ, և ոչ յատկացուցչէն իբր ածական ։

Անկեալք՝ որք ունին զօրութի ցուցական և յարաբերական դերանուանց կամ դիմորոշ յօդի, անդէպ է լուծել իբր դերանուն կամ յօդ · ևն ։

1141 · Լսեմք · Հմմ ճղնաբէս գիտութեի ենասէին ։ քանզի բանին առ բաղկացուցիչ մասունս իւր վերածութեբ ճանաչումն՝ է պատճառաւ գիտուի ։

1142 · Հաւելեալ ևս ։ Հարցաքոս ոմոց հելենացին ։ իբր զի առ ուսումն աշակերտի մինչ պիտոյանայ բանիւ իմիք յայտնութին, պարտ է նոյնանշան յայտնի բառիւք որոշեալ պարզել, և զվերլուծութին ըստ դրութե և ըստ ոմոց հելենական վարդապետեալ հաստատել · և մի՛ իմաստակաբար ըստ քումց յեղաշրջեալ յայլ ոմ՛ թէ և վսեմ, ուղղիչ արդ հելենականին հանդիսանալ ։ ՚ր՝ ի յատկացուցչէն՝ (814) * ի ընդ երկոտասան սակուտ չկոպոցն · ։ ցուցեալ զօրութբ ունել զյատկացեալ անուն չնշխարս · մարթ էր ասել և զկոտորոցն յատկացուցիչ անուանն երկոտասան ասէաւթ · որ իբր անդ նախդիր յատկացեալ նախադաս , և հոլովականքն յարեալ առ կետադաս յատկացուցիչ · բայց տիրապետաւեսաբանչացն բանից համաձայն պարզելի է · զոր ի հաւաստոց ընդունիմբ ազդեցութբ Հոդեացն ընդ գրեալ , ըստ որոյ և միաբան յամձախեն · Ասո · ժԲ · 10 ։ Ասէ · Ի · 43 ։ Ը · 8 ։ Ղուկ · Ք · 17 ։ * Ո նշխարս կոտորոցն · ։ Յի՝ զմնացորդս պատառացն ի նկանակաց և

Ի ձկանց անտի։

Լսեք որ ոք յաւանին և զայլ բանս ազգ գրոց յերկրէ-
ղել յայլ ոմն իբր վայելուչ ևս , գտանի ածայնոցն
յաւէտ եպերիչ՝ քան ուղղիչ։

Ա. յոքանս հերիքացի և յայլոցն խելամուտ։ Ա ւասի
մնայ մեզ աստանօր զօրինակս վերլուծուէ ըստ երից
առաւակաց շարադրութէ կարգել ի տորև։

Ա ԷՐԼՈՒԾՈՒԵՔ ՊԱՐՉ ՇԱՐԱԴՐՈՒԵՔ Ա

1143 · Օրինակ։

* ,, Ցեսէք՝ ովքիսի սէր շնորհեաց մեզ Հայր , վի-
,, որդիք ՚ի կոչեսցուք և եմք · վ՚ս այսորիկ աշխարհ
,, ոչ ճանաչէ զմեզ՝ քանզի ոչ ճանեաւ զնա։ || Ընդ-
ներ · յովհ · ա · գլ · խ · ճ · ։

Ա ԷՐԼՈՒԾԱՆԻ ԱՅՍԱՓԷՍ։

Ցեսէ՛ք՝ է բայ ներգործական · որոյ տէր բային զօր
րութիւ՝ դ··։ Ա՛րդեօք՝ է հարցական անուն , և
ածական անուանս՝ սէր · Ա՛եր՝ անորոշ հայցական սե-
ռի խնդիր բային՝ շնորհեաց ։ Շ նորհեաց՝ է բայ ներ-
գործական ։ Ա՝եղ՝ է վերջահոլով տրական քուն խըն-
դիր բային՝ շնորհեաց ։ Հայր՝ է տէր բային նորա ։
Օ՚ր՝ է շաղկապ պատճառական ։ Ա՛րդե՛՝ է յարմա-
րական խնդիր էակից բային ։ Ա՛հ՝ է յատկացու-
ցիչ անուանս՝ սրդե՛ ։ Կոչեսցո՛՝ է բայ կրաւորա-
կան , ՚ի՛՝ անուանեսցո՛՝ ։ Ն՚՝ է շաղկապ թարմատար ։
Ա՛ե՛՝ է տէր էակեսցո՛՝ բային ։ Ա՛ ան այսորիկ՝ է
շաղկապ հետևողական ։ Ա՛հ էսէ՛՝ է տէր՝ ճանաչէ
բային ։ Ա՛՚՚ բացասական մակբայ ճանաչէ բային ։
Ճանաչէ՝ է բայ ներգործական ։ Օ՚ղ՚՝ է հայցա-
կան խնդիր սեռի ճանաչէ բային ։ Ճանաչէ՝ է շաղկապ
պատճառական ։ Ա՛՚՚ է մակբայ բացասական՝ ճանեաւ
բային ։ Ճանեաւ՝ է բայ ներգործական ։ Օ՚՚ն՝ հայ
ցական խնդիր սեռի՝ ճանեաւ բային ։

Ա Երկոտասներորդ Ասլան Սարտերոնը·

1144 · Ք Տրինակ·

,, Ձ Ինչպես հիանդի Ի զնուրն առողջուե դեղ՝ զոր մա
,, տուցանէ նմա ախտացեալ ոմն քժիշկ՝ Ի քաց մեր
,, ժելը տեսանելով զցաւս մարմնոյ նր· նոյնպէս Ի
,, մասանց Ի ոչ զգենուե քժշկին ունել փոյթ , Ի
,, առողջ Ի և կամ հիանդ , այլ զդեղին քննել զոգ
,, ատկարուԹի , եԹե առողջարար իցէ , եԹե ՚ինա
,, ատկար· ‖ ընդ· 13·

Ա՚յս բան վերլուծանի այսպէս· Ձ՚նիալ՝ Ե ածական հիանդ անուան· Հիանդի՝ Ե սեռական հոլով պատահական խնդիր բայիս՝ Ե, և տէր բայի անեղեւուԹիս ՚ի բաց դերձել· Ի՚՝ էական բայ· Ք՚էն՝ Ե յատկացուցիչ բառիս՝ առողջ-ուԹ՝ Ե յատկացուցիչ՝ դէղին· Ք՚դէղ՝ Ե սեռի խնդիր՝ Ի բաց դերձելոյն· Ք՚զր՝ Ե սեռի խնդիր նոյնոյնպէս ինն· Ա՚նոյնպէս՝ Ե վերջաւորեալ տրական բառն խնդիր բայիս նոյնոյնպէս· Հմ նոյնպէս՝ ածական բառիս դերձել՝ Ի՚ն՝ Ե յատկացուցիչ անուանս՝ դերձել՝ Ե տէր էականբայիս՝ է· Ի՚ն՝ Ե յատկացուցիչ անուանս՝ ոչ՚ն՝ Ե յատկացուցիչ բառիս նոյնոյն· Ք՚զգենուե՝ Ե նոյնպէս նախադասեալ մակբայ էական բայիս՝ է· Ի՚նոյնոյն՝ Ե ածական զօրուԹ եղեալ գոյականիս՝ հիանդի, և ընդհանուր երկրորդական խնդիր բայիս՝ է, միանգամայն և տէր բայի անեղեւուԹիս՝ առնել և չառնել· Ի՚՝ Ե բայ էական· Ի՚՝ բացասական մակբայ անեղեւուԹիս՝ առնել· Ք՚բնոյ՝ սեռական հոլով փոխանակ պատմական յարմարական խնդիր բայականուանս՝ պէտի· Ի՚ն՝ Ե յատկացուցիչ բնոյ՝ է· Ի՚նել՝ Ե տէր բայի էականիս՝ է· Ք՚դէտի՝ Ե հայցական խնդիր սեռի անեղեւոյԹ բայիս՝ առնել· Ի՚ն՝ Ե Թարմաւոր շաղկապ·

Ա ՀԲԼՈ-Ծ-ՈՒԲԵ։

Հ՚Ա-ՈՂՔ՝ է ուղղական բուն խնդիր հականիս՝ է։ Ի՚՝ բայ հականւորոյ տէր բային զբոյրք բնաւ ընծային։ Ի՚-ԿԱ՝ է շաղկապ տրոհական։ Հ՚Ե-ԱՆԴ՝ է ուղղական բուն խնդիր հականիս՝ է։ ԱՀՅՈՒ՝ է պյլական շաղկապ։ Ը՚ԴԷՆ՝ է սեռական յատկացուցիչ անուանն՝ զօգուտ ԱՐՈՒԲԵՒ յերկաքանչիւրսն Հոլովակերտ նախդիրն կրկնել։ Վ՚ԱՆԵԼ՝ է տէր բայի հականիս՝ է։ Օ՚ԳՈՒՏ-ԱՐՈՒԲԵՒ է խնդիր սեռի անտերևութիւն՝ ՀՆԱՐԼԵ Ի՚ՐԵՒ՝ է շաղկապ թարմատար։ ԱՀ-ՈՂՋՔԱՐ՝ է ուղղական բուն խնդիր հականիս՝ էջե։ Ի՚ՅԵ՝ բայ հական։ Ի՚ՐԵՒ՝ է շաղկապ թարմատար։ Ա՚ՆԱՊԱՀ՝ է ուղղական բուն խնդիր հական բային՝ էջե։

Ա ՀԲԼՈ-Ծ-ՈՒԲԵ ԵՐԵՒՆ ՀԱՐԱԴԲՈՒԲԵ։

1145 • Օրինակ։

„Ա՚Յ զարմանք վ՚ՈՐ առ մեզ սերմանելոյ զբանն Քա-
„զաղուե, յաղագս Հարկաւորաբար յանձն եղեալ
„ձեզ Յ՚ԻՆ անառեսուեդ, որպ ազագաւ պօղոս ան-
„վարձ առեր լինել։ || ընդհ • 101։

Ի՚՝ սմին բանի, Ա՚Յ է մակբայ բացատական զբոյրք եղեալ հական բային՝ են։ Օ՚ԲՈՒՆ՝ է սեռ հական բային՝ են։ Ա՚ՌՆ՝ է նախադրութի պատճառական։ ԱՀ-ՈՂՔ՝ է ներդրական բուն խնդիր դերբային՝ սերմանելոյ։ Ա՚ՐՄԱՆԵԼՈՅ՝ է սեռական խնդիր նախադրբուեաւ՝ վասն։ Օ՚ԲԱՆՆ՝ է սեռի խնդիր դերբային՝ սերմանելոյ։ Ի՚ՐԱԶԱՂՈՒԲԵ՝ է յատկացուցիչ անուանն՝ զբանն։ Ի՚ՆԱԶԱՓ՝ է նախադրութի պատճառական։ Հ՚ԱՐԿԱՒՈՐԱԲԱՐ՝ է մակբայ որակական ընդունելութեաւ՝ յանձն եղեալ։ Ի՚ՆՁԱՆՁՆ ԵՂԵԱԼ՝ է կրաւորական անցեալ ընդունելութի՝ ՅՐ՝ յանձնեալ։ միանգամայն և ածական բառին՝ անաեսուեդ։ ՁԵԶ՝ է վերջահոլով բուն խընդիր ընդունելութեբ՝ յանձն եղեալ։ Ի՚ՅՈՅ՝ է խնդիր սեռի կրաւորական ընդունելութեբ՝ յանձն եղեալ։ Ա՚ՆԱԵՍՈՒԲԵԴ՝ է սեռական խնդիր նախադրութե՝ յաղագս։ Ա՚ՐՅ՝ է սեռական խնդիր նախադրութե՝ ազագաւ։ ԱՀ-ԱՓԱ՝ է նախադրութի պատճառական որ

ընդ խնդրոյ իւրում է պատճառական պատուհական խնդիր բային՝ ասէր։ Պիղծս՝ է տէր ասէր բային։ Հաճեալ՝ է ուղղական գոյն խնդիր անելեւոթի՝ լինել։ Հաճէր՝ է բայ ներգործական։ Լինել է ա-նորոշ հայցական խնդիր սեռի բային՝ ասէր։

1146. Լ՚որդ՝ վարժուհին ի վերլուծուհս վարժէ և առ հմտութիւն կանոնաց քերականութե։ որ ստացեալ լինի երիւքս՝ հմտատուք գրոցք կանոնաց, կամ՝ սերտողութիւք, կամ դաստատութիւք։

1147. Ջետ վարժուհէ ի վերլուծուհս պատշաճ է կրթել և՚ յօրինել զշարադրութի։ քանզի վարժուհին ի քերթուհէ՝ պատկերանայ ի շարադրուհէ։ և որ տկարանայ յայսոսիկ՝ յասպարէզ քերթուհէ կաղ՚ի կաղ սայթաքէ, և կակազեալ համրանայ յառնախօսուհէ։ յար և նման առն՝ որ պանծայ գիտել և իմանալ զիմաստս այլոց և զբանս, և ինքն զիւրն իսկ ոչ զօրէ յայտնի կացուցանել։ ուստի և՚ի հանդէս գիտնոց իբր մշակ ապարդիւն շինհետ շառաչէ։

Պարէն՝ քերականուհս փոյթ և կատարելոյ՝ ոչ միայն է զայլոցն տալ վերլուծել զգրուածիս, այլ տիրապէս վարժ առնել յաջողակ ի խօսս և՚ի գիրս։ առ որ նպաստ նորավարժից յատկապէս յաւելուած և զայնորդ գլուխդ։

ԿԱՆՈՆ ԺԴ.

Յորմէ չօրինեալ շարադրուհէ։

1148. Առ յօրինուած շարագրուհէ հարկ է որշել զընտիր հեղինակ իմն. որոյ և զսովորական ոճն ստանալ այսպէս։ Նախ՝ յատկիս ընթերցանութե մտաիր լինտրուհի և փորձ առ, թէ ոյր գրոց բանն տոյ ազդուհի մտացդ, եղանակ ոճոյն ախորժ գոյ կամացդ, և դիւրին պատշաճի արտաբերուհդ։ այս իսկ է նշան բնաւոր յարմարուհէ և ընդունակուհէ ոգւոյդ՝ ի յօրինել զայնպիսի շարամանուհի։ առ որ ձեռնամուխ լեր՝ սեփհականեալ՝ ի

քեզ զերկուս զայսոսիկ · Արթուրի անձին , հե-
տեւուրի հեղինակի ։

1149 · Արթուրի անձին է կազմ պատրաստուել յա-
ջողակի յօրինելոյ գլխարագրուիս · առ որ հարկ է , զի
ունիցես զսրբոլորի սրտի՝ գիտելոյն և զանդորրուի
ոգւոյ , զնուացանելով զամբոխումն կրից · յորոց ըն-
ծայի սրուի և պայծառուի մտաց՝ արագ և ամփոփ
յիշողուի՝ չափով բերրեալ ի կերս և ի յուսկս · Օ՛ի
զոր օրինակ առ յատակս պղտորեալ ջուրց ոչինչ տե-
սանի , նոյնպէս և յամբոխեալ միտս և յղփացեալ ո-
րովայնս ոչինչ գտանի · Որ այսոսիկ և ըստ մեծին
Խոսրովու յոյժ պէտք են ևս մարմնոյ պնդութեն և
զգայարանաց առողջուե · Այս սիրով ընդ գրկեա
զպանծալի լոյս իմաստութե , որ է ճառնչ և նշոյլ
ճծային զօրուե · մերժեա ի մտացդ զձանձրուի և
զբաղուժն , և հրաժարեաց յաւելորդ յուսնայն մը-
տածմանց · մեռացիր ինքնին յառանձին վայրի՝ պատ-
շաճագոյն ևս ի պահ գիշերոյ՝ հուպ ընդ արշալոյսն ։

1150 · Հեւուրի հեղինակի արժան է ունել ըստ
այմ · սրտի մտաք ընթերցիր զբանսն , անձանձիր
ծագբեալ որոճա ի նոյնն · ուշ եդեալ երկուս ակամբ
նկատեա ի զօրուի մտաց և բառից , գիեթ ինչ ինչ
թարգմանուե յաշխարհաբառն · ոչ զի յատաջ քան
զայժմ՝ իմաստ բանին պարզապէս ի միտս քո ամփո-
փեացի , և տեսակ շարադրուենն յերեւակայուե քում
տպաւորեացի · և ապա յուշիկ մտաիր ի կշռու կարգի
բառից և բանին՝ այսպէս ։

Ի նոյն բանի ի սկիզբն ի մէջ և ի վերջն աշխատուիդ
զննեա զդաստուրուեի բառից ըստ իւրաքանչիւր
պաշտամանն և համաձայնուե , և թէ զոր ձեւս քերա-
կանական ունի , ոմն է տեղակալ տէր բայի՝ բայն ,
և յինչ պարագայ · խնդրատուս՝ խնդիրն , յատկացու-
ցիչ՝ կամ ածականն ունին զմիջանկեալ ինչ , կամ
ակնարկեն լուելեայն առ իմն , կամ առեալ են ինչ
քեանդ զայլ ևս խնդիր , ևայլ ։

Նոյնպէս և զնախադրուեց ընդ խնդրոցն զկարգ՝ և

զյարմարուհիս մակբայի շաղկապի արժան է ընտրել։
1151. Յետ այսքան խնամով զգուշանալ՝ և զքոյդ
տրամախոհուիդ արձանացոյ ի գրի՝ ընտիր հարցաստ
բառիւ. բարեգոյն է երկու և երեք բառիւք զհնաս-
տոտ յայտնել, քան ինքնահնար բարդուհիս առեղծա
նել. մանաւանդ և զգուշալի է ծանր բարդուհեցս.
Նմպախաղաց, բերանաբացեալ, նախապատրաստել,
շրթնաշղթայաշար, պատոհաթափ, եւն. զոր նախնիք
անգամ ուրեք արկեալ էն ի գործ. Հապա՝ զա-
ծականս ըստ նշանակուհեցն յարմարեա գոյականաց.
ամի՝ զանձանց պատշաճեալն ընծայել իրաց. ըստ գրուհ
հեռաւորուհ և մերձաւորուհ պարտին կարգիլ յայն
պիսի վայրի և այնու համաձայնութիւք, զի դիւրինս
յայտնեսցին՝ որում գոյականի լինել, և ամի՝ անյարիր
տարանջատուիք սքօղեալ ծածկեսցին միաք բանին.
Այնպես է իմանալ և զանհոլովից՝ նախադրութիւն,
մակբայի, և շաղկապի զդասաւորուհիան. յաւէտ ևս
զուգորդան. (850).

Իմաւոր բայն ի սկսուածս ազդուուիք տայ բա-
նին. ըստ այսմ, * Ղաղակեցէք առ ինք ամ եր-
կիր. || առնս. * Ընծայեցէք առ Ի՛ն օգնական է մեր.||
* Արձրացաւ եղջիւր իմ Ի՛ն փրկիչ իմ: || Ամե-
պիմ ի սիրոյ. || եւն.

Լսակ յաճախուհի դերբայի և անցեալ ընդունելուհ՝
ընդ աղօտ երկարեալ զնմանսն, ի տարտամութիւն
ձգէ զվերծանողն.

Թիւս դերանուանց առ քաղաքավարուհ կամ
առ յարգուհ արժան է կարգել յոքնակի՝ դուք,
ձեզ, եւն. և զերկրորդ դէմն Թանձրացեալ անուանց՝
որ առ մեծարու անձինս, երբեմն առ յարգուհ և՛ի
պատիւ՝ վարեմք ի վերացեալն յերրորդ դէմն ի ձե-
ուըն երկրորդ դէմ դերանուան կամ դիմորոշ յօդի,
իբր Թանձրացեալ. եր, փոխանակ ասելոյ ՀՀՃէ՝ ուէր՝
էլեանդ, ՀՀսեմք՝ ՀՀՃո-ք ես, ուրո-ք ես եր, էլեանո-իդ.
Լսակ ի կշռամբանս և՛ի սաստս, եզակի՝ դու, քեզ, եւն.
յազդումն տալ բանին, յորոշել զարհամարհն, և

զարթուցանել զունկնդիրն։ Թէ և զայսպիսեաց լըս-
պէն հռետորութէ է աւանդել։

Ը. Դրութէ դիմորդ յօդին՝ պարտ է յառաջ նկա-
տել զչափ նշանակուէ բառի, թէ որչեալ ըստ մա-
սին է առեալ, թէ անորոշ սեռօրէն վարեալ, և ապա
ըստ այնց ձևացուցանել յօդիւ կամ անյօդ։

1152. Ը. Մինչ զառաջինն՝ գիւտ նորոգ բանի
դժուարացի քեզ, հեղինակիդ զմիոյ պարբերուէ յե-
զաշրջեա՛ զնմանսն, բառից փոփոխութէ վերածեալ ի
նմանն կամ ի ներկսին։ ահա օրինակք։ * Ասացք
,, խմաստունք տիրեացեն տերանց անմտաց։ || առակ. ե։
Ը. Այս բան վերածի ի նմանն այսպէս։ * Խմաստուն
,, աղքատք իշխեսցեն կիմար մեծատանց։
Ը. Ըրհնութի ՚ն ի գլուխս արդարոց։ || առակ. Ժ։ 22։
Ը. Այս բան՝ այսպա վերածի ի ներկսին։ * Նկճք
,, տեառն ի գլուխս ամբարշտաց։
* Ճանաչել զօրհնսն մտաց բարեաց է։ || առակ. Ժէ։ 14։
Ը. Նման վէրնոյն։ * Արեմիտ անձանց է գիտել զօրհնս։
Ը. Հերկ վէրնոյն։ * Ցարտիտ անձինք անտես առնեն
զօրհնօք։ * Հեռի է Ա. Ձ յամբարշտաց, և աղօթից
,, արդարոց լսէ։ || առակ. Ժե։ 29։
Ը. Նման վէրնոյն։ || Ունկնդիր լինի Ա. Ձ աղօթից ար-
,, դարոց, և ի բացեայ է ի մեղաւորաց։
Ը. Հերկ վէրնոյն։ * Վերձ է տէր առ արդարս, և
,, զաղօթս մեղաւորաց արհամարհէ։
* Ալ ծաղը առնէ զաղքատան, բարկացուցանէ զա-
,, րարիչն նորա։ || առակ. Ժե։ 5։
Ը. Նման։ * Ալ կատակէ զաղքատով, գրգռէ յինքեան
,, զբարկութի արարչին։ կամ՝ * Ընդ արհամարհու-
,, աղքատին՝ բարկանայ արարիչն։
Ը. Հերկ։ * Ալ պատուէ զաղքատան, բերկրեցուցանէ
զՈ. Ձ. Կմ։ * Ընդ պատիւ աղքատին բերկրի արարիչն։
* Ալ նսասակէն խնդայ ընդ կռիւ։ || առակ. Ժէ։ 19։
Ը. Նման։ * Ա. յր չարասէր բերկրի ընդ խռովութէ։
Ը. Հերկ։ Ա. յր բարեսէր խնդայ ընդ խաղաղութէ։
կամ, արամի ընդ խռովութէ։

* Ալմեթ հօր՝ որդի անմիտ. || առակ. ժԹ. 13.
Ա. Յանն. * Ա. ախատինք ծնողաց՝ անմտութիւն զաւակաց:
Ա. Երկայն. * Փառք են հօր՝ իմաստուն որդւոյ:
* Իմաստութիւնք դարձուցին զբարկութիւն. || առակ. ԻԹ. 8.
Ա. Յանն. * Հանճարեղք հասատատեցին զհաշտութիւն:
Ա. Երկայն. * Ոչ իմարք յարուցին զխռիս:
* Պարտ էր ձեզ յընթերցանուն զգիրս՝ ի յայտնի
,, եղելոց քանիցն կերակրիլ, և զծածկեալսն լը-
,, ուծիք պատուել. || ընդ. 233.
Ա. Յանն. * Հարկ էր ձեզ ի վերծանելն զգիրս՝ զբացա
,, յայտ բանն ձաշակելև զգաղտնեացն լուծիք յարգել
Ա. Երկայն. * Ձեզ ոչ էր պարտ յընթերցանուն զգի-
,, րըս՝ ի յայտնի բանից անձաշակ լինել, և զծած-
,, կեալսն յայտնութիւք անմեծար առնել:
* Ա. ռաջի Ա. Յ հոգւոյն աղնուականութիւն պահանջի,
,, և ոչ եթէ ի մարդկանէ գիտութիւն. || Դիդ. Ա. 559.
Ա. Յանն. * Ա. ռաքինութի հոգւոյն ընդունելը է Ա. Յ,
,, և ոչ թէ փիլիսոփայական գիտութիւն:
Ա. Երկայն. * Ա. ռաջի Ա. Յ առելն է զեղծ վարուք փի-
,, լիսոփայն:

Ա. պաքէն՝ զօնաւոր իմաստ ինչ արժան է առնուլ յորոց և իցէ գրոց. ըստ որում հեղինակին զվաստակ իւր անաչառ նուիրել ամենեցուն, և՝ի հա-
մարակաց սեղանոյ ամ՝ որ իւրաւանք վայելել. ուստի մի՛ գժդմնեալ սանձ գրչիդ կալցիս զպարսաւադի-
տացն սոգոտանս, որ ասեն, չայլոց հոնչո նանգիալ ա-
յնել. կամ ըստ ճայնի օտար ֆեթրով զպերաբեալ. զի երևելի մատենագիրք և աջ հարք քննարին բարձունք ի թռիչս մտաց՝ իւրացուցանեն զբազմաց զիմաստս. որպէս և Ց նորհալին ինքեան ոչ սակաւ սեփհականէ զՎ ծաբանին. այլև Տէրն իսկ զբարոզուն յովհան-
նու (Ա. Ի. 2; Ի. 17). որ տայ մեզ իշխանութի-
վայելչապէս բերիլ առ կարևորսն: Ա ւասի ի հար-
կաւորին մի՛ երբեք զանգիտեալ նհանջեր. Ծաղկայո-
րեն փունջ կազմեա զնշարևոր քանս և զիմաստս աբ
գրոց և զիմաստասիրացն մեղրաջան ժողովեա: Ն-

զքոյդ մտաց Ծնունդ այնպէս ձեռացի հեղինակիդ մինչև անգամ գիտուն[ք] միայն զօրեացեն ճանաչել. և մի՛ իբրև վկայուն, որում այլ է յարգուն և եղանակ։ Այրթ է և զշարադրուն[ն] փոխել զտեսակ, ինչ ինչ համաձայն և նպաստիչ բառից, նմանաւերջ հոլովից, և պէս պէս ձևով ընդլայնել։ զի գուն[ք] գոյն ծաղկօք վայելչանայ պարտէզ և նկար, և զանազան մրգօք զարդարի սեղան։ Վակայն զայս ամ[ենայն] մով վարել և մի՛ յաճախութ[ի]ւ տալ շարժել զունկնդիրն, թէ և վայելուչք և ընտիրք իցեն։

1154։ Ո՛այս ամ[ենայն] զգուշո[ւ]թ[ի]ւ հոգացեալ ընդ հասարակացն գնայ արահետ Ճանապարհ։ ընդ որ հեղինակք համարձակ ընթանան։ և սովորաբար բազմից վարեալ իբր միաբան հաւանու[ւ]թ[ի]ւ հաստատուն ցուցանեն զայն կանոն։ և՛ի զարտաղուեց պարականոն ձևոյ՝ որ ըստ հարկի կամ ըստ ազատու[ւ]թ[ե]ան դնին՝ ի սակաւ ուրեք, խոտորեա և դու յայնպիսեաց։ զի հարկն ոչ եղծէ զօրենս, և սակաւն ոչ զօրէ առ բազումս։ Ո՛ր օրէն նակ ցուցաք՝ ի (646)։ թէ տէր բային համաձայնի ընդ բային թուով և դիմաց։ յաւելաք ևս՝ ի (660։661)։ թէ տեսանի ուրեք և անհամաձայն։ Ա՛պա հարկ է քեզ զառաջին զընդհանուր սովորու[ւ]թ[ի]ւն կանոնն ընդգրկել, և զյետինն խորել։ ոչ և առ նմին պատուիրի՝ ‖ ոչ չանդէպս՝ ի գործ ածել։ սոյն օրինակ է իմանալ և զայլոցն։ Ա՛յժմ մատիցուք՝ ի գիտուն վերծանու[ւ]թ[ի]ւն՝ որ առաւել պիտոյանայ բանից մերոց՝ զոր մինչև ցայս վայր առանդեցաք յընթացս գործոյս։

Գ[Լ]ՒԽ ԺԴ։

Յաղագս վերծանու[ւ]թ[ե]ան։

1155։ Վերծանու[ւ]թ[ի]ւն առաւգաբանի՝ վերստին ծանօթու[ւ]մ է։ այս է՝ ուղիղ և անվթար ընթերցանու[ւ]թ[ի]ւն յառաջ բերեալ տայ վերստին ծանօթու[ւ]թ[ի]ւն բանին և բառիցն՝ անսխալ կարդալ և գրել։ Սա կշռի և ընթերցողաւն կամ կարդացողաւն։ Ա՛պա՝

1156. Ա Երկանուն է և քաղ հմտուն յարմարա
գրուե և ենթադասուե բառի և բանի։
Յարմարագրուն պատշաճի գրաւորին. իսկ ենթա
դասուն խօսական լեզուին։

1157. Յարմարագրուն բառի՝ է ուղիղ գրուի
բառից իսկական տառիւք և սովորական պատուով։
Իսկական տառն են, որով ներհուն հեղինակք մեր
սովոր են գրել հասարակաբար. ՈՐ հայց, և ոչ՝ խայց.
խորհուրդ, և ոչ խոչրոդ. ջուր, և ոչ չուր. կարծիք,
և ոչ գարձիկ, կամ գարձիկ. քաղցր, և ոչ՝ գաղձր, ևայլ։
Ա. յսպիսեաց և սոցին նմանեաց բառից իսկութիւն
տառից՝ բառական է ցուցանել քեզ հեղինակուին
բառարանաց։

1158. Յարմարագրուն բանի՝ է ուղիղ որոշումն
անդամոց բանին՝ կետիւք, և բառից՝ նշանօք առո
գանուե։ Յարմարագրուն բառի և բանի ասի և
ուղղագրութիւն։

1159. Ենթադասուի բառի՝ է ուղիղ արտասա
նուի բառից՝ լի և յստակ՝ յարմար ընդ սեպհական
հնչման տառից ըստ հագագին և ըստ ամանակին. յր
ոչ լինել գնդու և կակաղ. և ոչ կոկորդալիր խրոխտ
և խիստ, և ոչ յամր՝ վանկ առ վանկ. որք ձանձրոյթ
և թնդիւն են խոհական ունկան։

1160. Ենթադասուի բանի՝ է ըստ նշանացն ընտ
րութեաբ մտաց ուղիղ ընթերցանուի, յարմարեալ զձայնն
ըստ տեսակաց և զանազան եղանակաց բանին։

1161. Յաստեղոցս հետևի, թէ առ ուղիղ յարմա
րագրութի և ենթադասուե՝ պիտոյ է գիտել զպա
տիս, զկէտ, և զառոգանուե. զորոց խօսեսցուք ի
յորիշ յօդուածս։

Յօդուած Ա։

Ո՞րինչ է պատիս, և հանի՞։

1162. Պատիս է գիծ ինչ եդեալ ի բառս վո
հան տառի։

Ա. յսպիսի գիծք են երեք՝ պատիւ ՚ երկորեակ՚, սիւն։
1163. Պատիւն (ւ) անուանի և ըստ ձևոյն դուբ կամ քաշ. հնարեալ՚ի յարգանս տէրունի անուանց. ոչ ասէ Վկայրդ վրիպատ։ * Պատիւն որ է քաշն. որ ՚ի վերայ երկու գրոյն (Ո՚ֆ) դնելիք. որոշէ զանուանն ՚ի պիտակ անուանց չորից ‖ . Դիւն. Եսայ. ՅՕՕ։
Ասէ այժմ առ համառօտութեամբ բառից դնել ՚ի սոքա վերակացու և յանսովորս։
1164. Ո՚ սովորական բառս եդեալ՝ ցուցանէ բարձեալ զձայնաւորս և զբաղաձայնս. որ՝ ամ, այ, ենս, երկդ, էէմ, իճլ, ՚ին, նբ, վյյ, տն, ք, ևս։
1165. Յանսովորս՝ ցուցանէ բարձեալ՚ի վերջ մի՜ այն զձայնաւորս, որ՝ անգս, բանկն, հրշտկ, պտգմ ևս. զոր յաճախել չէ արժան։
Սա ՚ի ցոյց անարգելոց դնի ՚ի նեղլոյ այսպէս, չջճ, սսյյ, ևս։
Որոց և ոմանք շրջեն զգլխագիրն ըստ այսմ, Ղ.եռ. Ղ.եստոր. Վ՚եսիքէս։
1166. Երկրորեակ՝ զոյգ գիծս (՚՚) դնի ՚ի բառս ՚ի տեղի ձայնաւորի միայն, այսպէս. խոն՚՚ըհ. ք՚՚հ՚՚նայ. օգն՚՚կ՚՚ն. ևս։
Դնի և ՚ի վերջ կրճատեալ բառի, այսպէս. գրիգ՚՚ գրիգոր. մաթէ՚՚ մաթէոս. յովհ՚՚ յովհաննէս, ևս։
Ասյց զգուշանալ արժան է, զի մի՝ այլ բառ իմանայցի, որ՝ նիկո՚՚, որ կարէ ընթերցեալ լինիլ՝ նիկողոս, նիկոմիդոս, նիկոմիդեայ, ևս։ Ասաւի ՚ի յոյժ յայտնի բառս է դնելն. Ասկ յանկասաւր բանս դնի նշանագիրս՝ ևս։
1167. Միւն՝ (՛) է միակ ձիւղ այբի, և դնի միայն ՚ի վեր քոլոր գիր բառից ՚ի տեղի այբի, այսպէս՝ վրդ՛ապետ. տիրուհն, ևս։

Յօդուածք։

Ո՞րչափ է և էիսա երեսք։
1168. Վեցն ըստ քերականաց է նիշ իմն որոշիչ անդամոց բանի. և են երեք. առորակեա

միջակէտ. վերջակէտ։

Որքա ըստ նշանակուէ իմաստիցն որոշէն զհատուածս քանի և զտեղիս հնչառուէ. և որոշումն սոցին՝ կոչի կիսադրութիւն կամ որոհումն։ Ա. դր՝

1169. Որակէտն (՝) դնի յանկատար քանս. և նշանակէ զառաջել հանգիստ ձայնի և կախումն առ առորդայն. և պարտի կցել ընդ յաջորդ բանին։ Ասաի և ի կարդալն՝ պարտ է կամ թողուլ անդ զձայնն իբր անկատար. յր բուէթ սկսանել և սուբ աւարտել ըստ ձևոյն. սակն իրի և ի հին ձեռագրս ինչ՝ բուէթ դնի ի վր ստորակիսին։

1170. Կորճաճուէն սորին տես ի մակբայս (548. 555) ի շաղկապն (599. 606. 601. 609) ևն։ Ար զի բաղկեցս վիսխակի վարի ընդ բուէթին, զոր ունիմք ցուցանել ի ստորև։

1171. Ան՝ մինչ դնի ի վերկոյս հոլովակերտի՝ (է. ս) անուանի անդ Խաչէպ. յր՝ վերնակէտ։

1172. Միջակէտն (·) դնի ի կատար կատարեալ բանի. և կոչի միջակէտ, զի ի պարբերուէ ունի զմիջին տեղի. այն է՝ ընդ միջ ստորակիսի և վերջակիսի, Ուր և ի կարդալն՝ պարտ կէ լսել՝ մեն հատանել պարտ է զձայնն իբր շունչ առնուլ. ուստի և ի հին ձեռագրս ինչ՝ պարզակ դնի ի վր միջակիսին իբր բաժանելով իմուցանել։

1173. Երջակէտն (։) դնի ի վերջս բովանդակ լսացելոյ բանի, ուր աւարտի պարբերուէն, որ և ասի տուն որում յաջորդ բանն սկսանի գլխագրով։ Ուր ի ժամանակն՝ հարկ է իբր շեշտելով վերջաւորել զձայնն և հանգչիլ. Ոյ և ի հին ձեռագրս ինչ՝ շեշտ տեսանի եղեալ ի վր վերջակիսին։

Հաւասիկ օրինակք երից կետադրուէցն։

* Որ աւելի քան զարժանն իւր գովի նմ պատուհասցի, նա մեծասցս տուժեսցի. իսկ որ ի մարդկանէ ոչ գովի նմ պատուհասինա յՅ փառաւորի։ ‖ Հաբանդ վրդ. 346։

Այնքէ ուսեալ ոչ հաւատաս պատմել զնորհուրդս քո, նշան է այն թէ խոնարհութեն ոչ ունիս. զի

սոնարչն զամենեսեան նը համարի, և զինքն մեղա-
ւոր։ || Հաբանց վարք։ 354։

Որ զմի ոք ի փոքրկանց գայթակղեցուցանէ, չէ՛ որ-
ժան գերեզմանի, իսկ որ բազմաց կորստեան պատճառ-
լինի, զինչ զնա ասիցես։ || Հաբանց վարք։ 532։

1174։ Ընդ առքօք գասին և երէքին գիծքս՝ փա-
ղէնթազիզ ( ) չակերա 44 և ենթամնայ ։

1175։ Փարէնթազիզն թարգմանի՝ միջագրութիւն։
կոչի ևս եղնգնաձև, կամ փակագիծ։ Ասա ի բանս
որոշեալ զմիջադրեալն փակէ այնպէս, զի առանց այնր
կատարի խմաստն։ որպէս, * Հարկ է քրիստոնէին՝
(որ կարողն է), զի առասցի գիրս || Հաբանց վարք։ 12։
Ուր առանց կարդալոյ զմիջադրեալդ՝ ոչ հարցն է,
կատարեալ է խմաստն։

Պատճառութիւն փակագծիս խափանեալ է առ քա-
զում։ և փոխան այսր դնի յառաջնոյ միջանկելոյն
բուն՝ ևի վերջն ստորակէտ։ Այլ վայելչանայ գոր
ծածուին, ուր պիտոյ իցէ զբառ իմն կամ զթիւ որո-
շակի նշանակել, ոչ և յընթացս գործոյս։

1176։ Չակերան (44) դնի ի տողագլուխս այնպի-
սի բանի, որ յայլմէ են բերեալ և եդեալ իբր ցոյց
կամ վկայուի կամ օրինակ։ Այս ուրեք փոխան չակեր
ի դնի զոյգ ստորատս, որ և տեսանի ի հետևեալսն։

1177։ Ենթամնայն՝ (_) է նշան կցելոյ զբաժան-
եալ բառն։ իբր զի մինչ յերզ տողին ոչ միայ տեղի
բառին, բաժանեմք ի վերջն եդեալ զենթամնայ,
և զմիւս մասն բառին դնեմք ի սկիզբն յաջորդ տո-
ղին։ ուր ենթամնայն նշանակէ միաւորեալ ընդ
յաջորդ մասին, ոչ յայտ և յայտ ուրեք։
Այս որով հետև հարկ է ուղիղ հեգելով բաժանել
զվանկն։ վայ կարևոր վարկաք յաւելուլ առաջին և
զհանուս հեգի և փաղառութեան։

Յօդուածք է։

Օ՞րհնէր հեգել և բաժանել պարտ է զնանկս
Լատին։

1178· Եգ և փաղաւորուի է յօդաւորուի տառից ը
միմեանս՝ ի կազմել զանկ։ Իրոց Ա ը

Նանօթուի ա։

1179· Լատն բաժանի ի վանկս ըստ թուոյ հնչման
ձայնաւորացն, և լինի միավանկ կամ բազմավանկ։
Միավանկ բառն է, յորում հնչէ մի ձայնաւոր՝
կամ իբր մի ձայնաւոր· ե՛ աղ, հեզ, սէր, ըստ,
սէրտ, ծով, հոտ· կեանք, գեօղ, եւղ, սուրբ,
փայտ, ճիւղ, գոյն, ևն։
Ասացի՝ էէր ե յօդնաւոր· քանզի ի վերջոյ դասեալ
յեօթն բառս զուգեալ երկոքին ձայնաւորքս՝ եա,
եւ, եե, եո, ոո, այ, ոյ, է՛ · ներդաշնակութ հնչէն իբր
մի ձայնաւոր· Ա ՚ի և սորա կոչին երկձայն վանկ,
ի՛ երկու ձայնաւորօք յօդեալ իբր մի։
Լ՚րդ՝ միավանկ բառք ոչ երբեք բաժանին, զի մի-
անգամայն հեգեալ՝ միով հնչմամբ արտաբերին։
Բազմավանկ բառն է, յորում երկու՝ երեք կամ ևս
աւելի ձայնաւորք հնչէն ուրոյն ուրոյն, ևս ըստ թուոյ
ձայնաւորաց հեգեալ և բաժանեալ՝ լինի երկվանկ,
եռավանկ, քառավանկ, ևն։

Նանօթուի բ։

1180· Բազում բառք զօրութիբ ունին զձայնա-
ւորս՝ ը, ի սկիզբն կամ ի վերջն· ոյ և բարդեալքն
բառիւս՝ ըստ, բազմից կորուսանեն զ ըն, և հնչէն
ներդործութիբ, ոյ՝ սոգիւտ՝ սոեր՚ր՝ սոերիւր՝
սոանձնել՝ սոուն՚գն՝ ևն· զորս ի հեգելն և ի բա-
ժանելն՝ և կամ ի կոչական հոլովս ի շեշտելն,
հարկ է նշանակել ներդործութիբ· տես ի հեռւեալ
բանս (1181)։

ԿԱՆՈՆ · ԻԱ.

1181 · Պարզ բառից զերբայանչիւր ձայնաւորումն պարտ է հեգել և բաժանել յառաջեայ մաւով բաղաձայնիւս · որ՝ ա բի · ա եւ տիս · հիւ պա տոս · մի թեր · մի խել · նը շան · հո գւով · ըն կեր շա կել · զըղջումն · ըշ տապ · սըսի ռել · երկ չոտ · ձանձ րոյժ · ըղ շը նորհ · ըղ տա ռէ, ևն.

ԿԱՆՈՆ · ԻԲ.

1182 · Թէ իցէն երկու ձայնաւորք անմիջապէս, բաժանին և հեգին այսպէս · ա եր · է ակ · է ին · հե ղու ին · մի այն · դի էլ · է օծ · լի ով · ևն. Յայսպէս բաժանի և տառա՝յ, որ կայ անք · կայ ուն · գոյ ակ · գոյ ու թիւն · հիւ սի սայ ին · ևն.

ԿԱՆՈՆ · ԻԳ.

1183 · Ա անկա՝ ռւա, մինչ հնչէ թաւ իբր վեր, հեգի և բաժանի ըստ այսմ. Ըստ ուած, այր ուեստ · պատ ուական, պրտ ուեայ · պը ուէ տի կոս · ևն. Եթէ ոչ կամին թաւ հնչել, և հեգեն՝ ասս տուած · ա բուեստ, ըս տեղ ծուած · ևն, և արտաբերութիւնն հեշտ և յաջողակն է ընտրելի.

ԿԱՆՈՆ · ԻԴ.

1184 · Կարդելոց և ածանցելոց մանկամբքս (129), հարկ է զատ հեգել և ոչ փեռեկաեալ զբաւս և զմասնիկան · թէ և յաջորդ բառին ձայնաւորաւ սկսանել հեռւեսցի · որ՝ ըստ գիւտ · հաւ որս · կայծ առ · ջր արբ · պեր ձա բան · մըշ տա յարգ · ան արգ · ընդ արմ · բանտ ար գել · տը հաձ · տը գէտ, ևն.

Յաւելուածք շատացեալ վերհեգի և փաղաւուեն վանից, յատուկ գլխով ծանուցցուք և զատոգանուին · որ է արտաքին նշան քոյ վերծանուեն.

Գ·Լ·Ա·Ի·Ս ԺԵ·

Ո՞րչափ է հաւասարութիւն, և քանի՞ են նշանք նորին։

1185· Ա ռոգանութիւն ստուգաբանի՝ առատ ա-
սութիւն· այս է՝ ուղիղ ըստ արուեստին
զարդարուն ընթերցանութիւն, պատշաճեալ զձայնն
ըստ նշանացն· որ վերածի յերիս սեռս·
Հարթակ, ամանակ, հագագ·

1186· Հարթին է բարձրութիւն և հաւթիւթիւն արա-
բերութիւն ձայնի·
Ամանակն է երկարութիւն և սղութիւն հնչման ձայնի·
Հագագն է թանձրութիւն և կակղութիւն ձայնի·

1187· Ձանք առոգանութիւն ըստ քերականաւն
արուեստի թուին եւթն· որոց անուանք և գիծք
են այսոքիկ·
Շ էշ՝ բութ՝ սլաքայկ՝ կամ ոլորակ· երկար՝
սուղ՝ թաւ՝ սոսկ՝
Որոց առաջինք յարին ի ձայնաւոր առաս, և վերջինն
երկուսն ի բաղաձայնս· և սոցին հնչումն և գործա-
ծութիւն են այսպէս·

Շ էշ·

1188· Շ էշն (՛) կամ շէշտուածն է բարձրութիւն
ձայնի՝ առաւել սուր հնչմամբ· այլ նշանագիծն ձգի
յոլորձ՝ ի ձախ այսպէս՝ · որ լաւ ձևոյ նշանակէ
վերաբառաւութիւն·
Ձնշման բառք լեզուիս յարտաբերիչն առնորաբար
շեշտին՝ ի վերջին ձայնաւորս· որոց չէ՛ անկ ի՝ առ-
ն նեբդործութիւք նշանակիլ· բայց պահանջի նեբ-
գործութիւք դնիլ յայսոսիկ·

1189· Ի՛ւան՝ դնի շէշտ յանուանս յառաջին վանին
կոչականին, ինչ ի միայն իցէ· ՝Ա * Շ ընդոգոր-
ձէ գիտէք, զի սէր աշխարհիս այսորիկ թշնամանի է
առ Ած· ||՝ յայնէ·Բ·4 * Ա՛ինչ՝ եթէ սիրաք մեր զմեզ

ձչ առգաստիցեն, համաձայնակուէ ունիմք առ Ա՛Յ. ‖ ա. յովհ. ը 21 : * Ա՛ուրք Ա՛Յ հը հրգեակք. ‖ ա. յովհ. ը 4 :

1190 · Եւր կոչականն եթէ ինչ բաղում, դնի շնչոյն ըստ հանճարէ ի վերջին կամ յառաջն · ըր * Ասաւած սաւած՝ զի հալածես զիս · ‖ գործ · ժ · 4 · * Ա՛. ԱՀ անհայեաց յիս ողորմութիւ՛ք՝ բարեգութ, կենդանի, հզօրդ, հանճարոյ, կարող, հնչնարաւոր, օրհնեալ յաւիտեանս · ‖ նար · խե · 3 :

1191 · Ասայց եթէ կոչականն յառաջոյ ունի զնի՝ Ջարկուիլքա՝ ով, ո, շնչոյն դնի ի սոսա · և թէ ունիցի զայն՝ ակաո, շնչոյն պատշաճի դնիլ ի վերջինն վանկ նախադաս ածականին · ըր * Ասիր ոմն անձն՝ զպատուիրանս Ա՛Ի · որ անարգիւբ, և ինքն ոչ փոխանակ անարգելո · ‖ հռչակաց վարդ · 39 : * Ա՛նպատկան բարուէ, անսպառ հնարիւ · ‖ նար · խե · 2 :

1192 · Ա՛նի և երբեմն ածականացն՝ յաղդուսուիլ տալ բանին, կամ յորոշումն ուղղական բուն խնդրոյ բայից · ըր * Ասրձեալ նոր պատուիրան գրեմ ձեզ · ‖ ա · յովհ · բ · 8 · * Ա՛ստաոյիւք, զի մեծ դատաստան ընդունելոց եմք · ‖ ա · յովհ · ը · 3 : * Ո՛ պար արիւնաշունչ հեղ և նենգաւոր պիղծ առնես դուներ · ‖ ասղ · ե · 7 : * Վառաւար արարի, և դարձեալ վառաւար արարից · ‖ յով · ժբ · 28 : * Ամմատնագոյն թուի անձին իւրում վատ · ‖ առակ · իզ · 16 : * Ա՛յր հեղ բժիշկ է արար · ցեց ոսկերաց սիրտ հոգած · ‖ առակ · ժբ · 30 : * Ատրհրդակից է Ա՛Յ խմաստութիւ՛ն · ‖ իսաա · ը · 4 : Ասկ ի հարցինն՝ յայտ է շնչաւոյն · զինչ · ինչ · ևը (972) :

1193 · Ա՛ղերդ՝ շնչոյն դնի ի դերանուանս և յառնէտ ի ցուցականս՝ աա, ա, նա · ըր * Ա՛ս եմ ըր՝ որ հաստատեցի զքեզ իբրև զաւր ինն · ‖ եսայ · խե · 8 : * Ա՛մէ խորհուրդ և զգուշութի՛ւն · · ինձ թագաւորք թագաւորեն · ‖ առակ · ը · 14 · 15 : * Ա՛ա է որդին Ա՛Յ · յովհ · ա · 34 : * Ո՛ւմ է որդի իմ սիրելի · ‖ նար · ը · 17 : * Ա՛ւրաց է ծով · ‖ ասղ · ղը · 5 :

1194 · Ա՛ղերդ՝ շնչոյն դնի ի բայս՝ ի վերջինն վանկ հրամայականին՝ այսպէս · * Ա՛ստէա յառա-

,, Ջապահ բանիւ՝ որ առաջնորդեաս , զաշակերտսն քո
,, ի հոգևոր պատերազմ· զրահեա՛ խրատմամբ յոտսով
,, բարեացն, և փակեա՛ վահանաւ ուղիղ հաւատոցն, և
,, սաղաւարտեա՛ յուսոյն այլ. և խրատեա՛ զոտս աւետա
,, րանական ուսմամբն Վ՚ի· և պնդեա՛ զմէջս բանիւք
,, հաւէբերուէ· և դիր դանակ և սուր՝ ի ձեռինս որովք
,, կտրէ զանխոտս ցանկուեց ։ || հաբանց վարդ· · 252 ։

1195 · Այր թէ հրամայականն յառաջ քան զինքն ունիցի զբառ ինչ՝ ի միասին վարեալ, շեշտն դնի՝ ի վերջին վանկն նախընթացին· ար * Անուռկ կրօնաւոր թէպէտ և զերկինս բանայ, մի՛ մտանէր· || հաբանց վարդ· 521 ։ * Հաստատուն կացէք, և պինդ կալարուք զաւանդութիւնն · || է · Ընտաղ· է· 14 ։ * Մտաւ այծեղէն, զի և ձեր ար գոյ յերկինս · || ընդհանր · 63 · * Շահասցէ որ ի ձենջ, յաղթիա կացէ· բերկրեսցի որ, սաղմոս ասասցէ · || յակոբ· ե· 13 ։

1196 · Ինչ շեշտ և՛ բնական անդէմն· ար * Ակաւս շատ է խմաստնոյդ · || ընդհ · 89 ։ * Մարթ էր զայդ իւղ վաճառել՝ աւելի քան երեք հարիւր դահեկանի, և տալ աղքատաց · || յովէլ · ժէ · 5 ։ * Այր ոչ միայն առ հաւատակից քրիստոնեայս պարտ է առանց սուտ թէ պահել զերդմունս, այլ և առ այլազգիս ։ || ընդհ · 48 · (795 · 460 · 464) ։

1197 · Ընդորդ՝ շեշտն դնի և՛ի մակբայս՝ ի ժամանա՛, ՚ի տեղա՛, յերեկա՛, առտուսա՛, բացա՛, արգել՛, ՚ի ցուցակ՛, ՚ի դեր երդ՛, և յաւէտ առ մակբայս յանուանէ՝ եթէ լցեն նախադաս · Այս ՚ի (548 · 549 · 559 · 561 · 563 · 564 · 566 · 575 · 583) ։

Այսպէս առ բազում յընտիր ձեռագիրս՝ ՚ի վեր բացատրեալ կանի շեշտ ոչ տեսանի · բայց հարկիւ պահանջէ արգելականս զ՚ յորշոշմն ՚ի թուականէ ։

Ընդ շաղկապս հաղիւ գտանի գործածուի շեշտի ։

Նուրբ ։

1198 · Նուրբն է հարթուի ցածուի ձայնի, այր նշանագիծ ձգի՝ ի ձախմէ յաջ այսպէս՝ · ըստ ձևոյն ցու-

ցանել զձայնն ի վայր հարթել իջուցանել զինչումն. և
ոչ ի վերոյ դրեցաք, գործածուի սորին ոչ միայն է
ի պետս առդանուածն, այլ և յուղղագրուի որոշելոյ
զղանալան պաշտօնս բառից, կամ զանդամս բանին,
ըստ որոյ փուփոխակի դնին բուկեն և սորակետս.
զորոց առ հասարակ կարգեմք ասասնօր։

1199 · Ա՛րդ՝ սովորաբար դնի բուկ՝ ի դասական
թուականս, մինչ միայնակ լինի առ բայի, կամ մակ
,, բայ · ար * Հինն առաջին պարսպին յասպիս · երկ
,, րորդն՝ շահիղայ · երրորդն՝ պղնձագոյն · չորրորդն՝
,, զմրուխտ · հինգերորդն՝ եղեգնաբար · վեցերորդն՝
,, սարդիոն · եօթներորդն՝ ոսկեբար · ութերորդն՝
,, բիւրեղ · իններորդն՝ տապազիոն · տասներորդն՝
,, քրիսոպրասոս · մեռասանն յակինթ · երկոտասանն՝
,, ամեթիստ ։ ‖ յայտն · իա · 19 ։

Ընդ և յոմանս ի շաղկապս · (604 · 605) ։

1200 · Ա՛րկղրդ՝ մինչ բազում բայք կամ անուանք
մի և նոյն համաձայնուբ անմիջապէս շարայարեացին
,, առանց շաղկապիս՝ և, սովորաբար դնի ի միջի առ
,, բակէտ կամ բուկ · ար * Ա՛րդ՝ լքաւ, մերժեցաւ,
,, բարձաւ, տրտհեցաւ, փախեաւ, սրացաւ, տեղի եառ
,, կցորդուի զուգուն կենցաղոյս կենդանուն · · ·
,, Տես ողորմութ · · · Արդի Ա՛յ, քաւել բժշկել
,, կենագործել պաշտպանել նորոգել նկարել կանգ
,, նել՝ հաստատել վերստին առեղծագործել յերկ
,, նիին անաբատուն · · · չիք քո անկարուն, այլ ամե
,, նևին զօրուն, բարձրուն, իշխանուն, անվախճան
,, թագաւորուն, իսկուն, ինքնուն, ամենատեղի բացար
,, ձակուն, բարեբարուն, լուսաւորուն։ ‖ նաւ · հգ · 2 · 3 ։

Տես և ի (693 · 834) ։

1201 · Ա՛րթի է յայտսիսս ամենևին ոչ դնել,
կամ երկուց և երից միանգամ առ հանգիստ շնչոյ ։

1202 · Այս մինչ այսպիսիք շարայարեալ իցեն շաղ
կապաւ՝ և, դնի միայն բուկ, կամ ոչինչ · ոպ տե
ասնի ի (650 · 799 · 812 · 918) ։

1203 · Իսկ եթէ այսոքիսի շաղկապաւոր անուանք
անունին զածականն՝ ղինդ իր՝ ղյատկացուցչէ՝ ևս, անդ
հարկ է դնել սահմակէտ կամ բուէթ · ՈՐ * Ամոլից
,, առել ղնորանն և զառապանակն և ղղնչիցն զանազան
,, մատուցմունս, և զբէսուս նաւթայ, և զդարձն յոր
,, դանանուռ, և զանցանելն ժողովրդոց, և զկոչա-
,, նել երիցուվն, և զյաղթուել պատերազմաց, և զեր-
,, կիրն աւետեաց · · · որ են յօրինակս առեալ նո-
,, բոյս վերդապետ՝ նորոյ Ձկնարատաւէս · || ընդ · 254 ·
(812 · 854 · 651) ·

1204 · Երրորդ՝ եթէ ի բանի իրիք դոցի նախա-
դաս բառ ինչ՝ յատկացուցիչ կամ դերբայ խնդրոյն՝
բաժանեալ միջանկելովք, արժան է յառաջ միջանն
հելոյն դնել բուէթ, և՛ի վերջոյ զառորակէտ՝ կամ ևս
,, բուէթ · ՈՐ * Որդոյ՝ որ ոչ հաւատասցէս՝ թէ ոչ
,, է, մի՛ հաւատար զնորդուրդս քո · || հոբ · վեր · 26 ·
,, * Ցերկու բնաւի սահելոյն՝ յորժամ ոչ վն բաժան-
,, մանն լինին ասացեալքն ևս նեռորի, այլ վն զանչիւո
,, թուի ցուցանելոյ Ըդեմ չորսփառացոյն եւտիքեայ
,, և ապօղինարի, ոչ փախչիք · || ընդ · 91 ·
* Ո՞ի մի՛ յանուսումն ոգիոյդ լսելոյ բանն՝ որ ոչ
,, ըստ ուղղափառ եկեղեցւոյ դաւանուռ, այլ արտա
,, քոյ ձեռաչնոչ գրոց բարբառին ի կործանումն լսո
,, զոց, մոլորիցի որ ի ճշմարտուէն · || ընդ · 8 ·
1205 · Չորրորդ՝ միոչ անբևեռեցեալն կամ բայացեալն
իւրեանց խնդրովք գոցին յառաջ քան զդիմաւորս
բայն, պատշաճ է ի վերջ խնդրոյ նախադասին դնել
զբուէթ կամ զառորակէտ · որպէս՝ * Ասէ մեք իբրև ի
,, կամաւոր բանիդ և ի կատարած յայսմ տօիաձին
,, քարանձաւի արգելեալք, գրով ձեռին մերոյ խո-
,, սիմք ոչ բերանով ընդ ամենեսին · || ընդ · 7 ·
* Որ յանձին ընձեռեալ՝ բազումն փառաւորիս · և ի
,, շան մատուցանել նոքին չափ սիրիս · և յառաւելն
,, ողորմել՝ կրկին բարգաւաճիս · || նաւ · ԺԷ · 3 ·
1205 · Իսկ եթէ դիմաւորն խնդրովք լինի նախա-
դաս քան զանդամն դերբայաւոր կամ բայացեալ

բանին, հարկ է ի կատար ընդ բոց դիմաւորին դնել
ծիսին զատորակիտ. և երբեմն զբուխ, մինչ նուազ է
յետագային. ՚ար * ՚լոյն իսկ հուլին ՚Յ մարմին և-
զկոյ՝ անուանել այս վիմի նշանակեցաւ, պատաո-
մնոյ կողին զընտաւ արբուցեալ ‖ Նար. հիե. 12։
* ՚Օ ընդ օգաւեցուցանել զեղբայրն՝ բամբասելով
զնա առ այլս ‖ ընդհ. 29։
1207. Հինգերորդ՝ վայելչաբար դնի բուխն ի
յայտնիչն, մինչ առաջի ուղիղի զայտանեալն (811)։
՚Յ և յայտիսիւ բառս, զի որոշեսցէ զինդ իրն ի
յատկացուցչէ՝ ևն. ՚ար * Ը նորհեաց զմարմինն՝ յոմ
սեփագ ‖ Յոհ. ժե. 45։ * Պատմեաց բանաստեղծն ըզ-
բանն՝ պօղոսի. գործ. ժը. 36։ * ՚Ա արդ ապեակ է
,, կեղեցայ՝ ի պէս պէս օրինակս համեմատեն զառա-
,, ձելութեանն. (ՅԲ) զդրախտն՝ եկեղեցւոյ. զձառն
,, կենաց՝ ՚Ի. և զձառն գիտութե՝ չարին մասին...
,, և զայլ առնկան՝ այլոց պատուհիրանացն ՅՂ. . . և
,, զդեռատին բղխումն՝ քրիստոսականչացն. . . և
,, զկինն առաջ՝ նորոյս ազանայ. . . և զևայ՝ եկե-
,, զեցւոյ. . . և զօձն՝ սատանայի ‖ ընդհ. 255։
1208. Ա երկրպագս առ Համառօտ յանկատար բանս
բազմից դնի բուխն ի տեղի սատրակիտի. որգոն,
* Ըհէ ոք բարի՝ բայց մի միայ ‖ Յոհ. ժ. 18։
* ՚Ա ոչ ժողովէ ընդ իս՝ ցրուէ ‖ Յոհ. ժբ. 30։

Պարոյկ։

1209. Պարոյկն (՟) կամ ոլորակն (՞) է պարբե-
բուխի, ձայնի շրջումն վերստին ի վայր. այս է ի
սկիզբն շեշտիւ ի վեր սաստկել, և ապա բնթով ցա-
ծուցեալ. և ոչ ձայնն՝ նոյն և նշանագիծն է բաղ-
կացեալ ի շեշտէ և ի բնթէ՝ այսպէս ՝։
Ոլորակս դործածուի է ի միջարկուածս (618, 616)
Հարցականաց (274, 277) (551). յաւէտս յորս Հարցումն
երևի. ՚ար * Օ մեծն եւ, և՝ փոքուն անտեսն անէծ-
դնի. Ա, յոհ. յոէ. 6։ * Ի՞նչ հանապազորդեան
հայհոյն աղօթեմ, զոր ոչ վաստակեցայ ‖ Նար. իբ. 1։
* Տեսեր զառաւելուն պարգեւացն ‖ Դիոն. Ա. 55։

Արկար.

1210. Արկարն է առաղուի հնչման ընդ երկար. որ նշանագիծն երկարաձգի այսպէս՝. որ յերա-
ժըշտական բանս վերի տրապէս.
Ա՞արթ է գնել՝ ի միջարկուիս և՝ ի կոչականս.

Ալուղ.

1211. Ալուղն է կարճ հնչումն, որ նշանագիծն
յինքեան է ամփոփ՝ այսպէս՞. և գնի՝ ի չափաւոր
բանս առ յաւարտուէ վանկի. ոյզ զի անդամօք սղե-
լոյ զձայնն, ընդոստ անցանել կարճել զվանկն.

Ա.աւ.

1212. Ա.աւն(՛) է նշան հաստ հագագի. զոր այժմ
առ բազումս սովորուի է գնել՝ ի վեր սիւնի, ՝ի նշան
հնչելոյ իբր վեց. քանզի ձայնաւորս՝ դասեալ զինք
ձայնաւորացդ՝ է, է, ո, է՝ զի անշուշտ հնչէ իբր ձայ
նաւոր. որպէս՝ եաղ, իւր, ձիւղ, բառիւք, շուրջ, ուրց,
լեզու, զեղում, սիւսեալ, ևն. Այլ՝ զի համարի հնչել
իբր վեց. որոց առ յայտնի որոշումն դնի թաւ, այսպէս.
Այր, աղնիւ, բառիւ, նուաղ, հալուէ, արձուի, ևն,
Այսք ևս այլ ձայնաւորի յարել յորս չկիր այսպիսի խըտ-
րանք և կասկած՝ ոչ պահանջի թաւ. որգոն՝ աւազան,
աւետիս. փառաւոր. առաւօտ. բառ. հոգեւոյ, ևն.

Ասակ.

1213. Ասակ (՛) է նշան ողորկ և կակուղ հագա-
գի. որ երբեմն եդեալ լինէր յոտանաւորս՝ ի վեր նուրբ
բառագանից, ըստ այսմ. գ՝. ժ՝. ճ՝. կ՝. ղ՝. մ՝.
ն՝. շ՝. պ՝. ս՝. ր՝. ևն. Ա.յլ այժմ ոչ՝ ի գործ ածի.
Ա.պաքէն այսր ամ լաւ ևս գործածուելոյն ստուգի
ըստ ընտիր ձեռագրաց.

Հոգւոյն Ա.ստուծոյ՝ պարգև անճնախանձ,
Երկրորդ հաւորիս՝ վըճառ կանոնաց.
Ա.ռ քաջ հմտութիւն՝ սոցունց իսկութեանց,
Հարկ է հետևիլ՝ ՝ի յօժար կամաց.
Ա՝ընայ մեզ աստէն՝ ըստ չափու կարեաց,
զայս համառօտել՝ ներպատառ համբակաց.

Օգնեա՛ Հոգի՛ Սուրբ

ՎԱՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅՈՑ

ՎԱՐԴԱՊԱՏՈՒԹԻՒՆ ԻՆՉ Է, ԵՒ ՀԱՆԴԷՍԱՆ։

Վարդապետութիւն է արհեստ չիտակ խօսելոյ և շիտակ գրելոյ՝ լեզուի սովորութիւն պէս։

Ոտն մասն է քերականութեան՝ Վերբ, վանկ, բառ, բան։ Վերբն գիրն կըլլայ վանկ։ Վանկն կըլլայ բառ։ Եւ բառն կըլլայ բան, որ է մարդու խօսքն, առնելք պիտի սորվիս Ա.Յ շնորքովը։

Վերբն է ըզգվեի գծված նշան, որ կըսուցընէ տար, ինչպէս՝ ա, բ, գ, դ, ևայլն։

Տառն է ամեն մէկ գիրին մինակ պարզ ձայնը՝ կըվերլու և հեգելու։ Ինչպէս ձայնս ա, կու կըցվի այս ձայնիս՝ ղ, և հեգելով մէկ տեղ ա † ղ կհնանէ ձայնս՝ աղ։ Հապա աչքիդ տեսած ըզգվեի նշանն է գիր, և անկա ձիդ լսած մինակ ձայնն է տառ։

Ուրկորդ ուսուցորիչ ԱԲԳ Եսրովը Վ քրիստոնէ Հոգւոյն ԱԲՅ տեսիլքով հնարեց եբեսուն և վեց գիրը հայոց։

Տառերն կըզատվի երկու՝ ձայնաւոր, բաղաձայն։ Ձայնաւոր տառն է, որ մինակ ձայն կըհնանէ։ ԵՒ է եօթնոս՝ ա, է, ի, ո, ու, ը, օ։

Բաղաձայն տառն՝ մինակ ձայն չհնաներ։ ԵՒ տասնք են՝ բ, գ, դ, զ, թ, ժ, լ, խ, ևայլն։

Երբ կըսվին բաղաձայն, որ ձայնաւորի հետ ձայն կըհանեն ու կըհեգվին։

Վանկն է ձայն մարդու բերանէ մէկ հեղ ելած ու գիրով կապած։ Ինչպէս է, աղ, հայ, ջուր, սուրբ, ան, ուշ, թեամբ, ևայլն։

Վանկն կըզատվի երկու՝ նշանական, աննշան։ Նշանականն՝ բանիմը կըմտածուենք։ Ինչպէս է, աղ, հայ, ևայլն։

Անշունչ անունն է, որ կիմացնէ բանին թէ ինչ է, թէ ինչպէս է. որպէս, մարդ, հայ, ջուր, հողմ, թադէոս, մէծ, գեղեցիկ, բարի, վեց, եւն.

Անուն բաժանի երկու, դասական՝ ածական.

Դասական անունն է, որ կիմացնէ բանը թէ ինչ է, ու մինակ կղերուցվի. ինչպէս, Մարդ, հայ, գառն, ծով, թադէոս, սաղմոս, եւն.

Ածական անունն է, որ կիմացնէ բանին թէ ինչպէս է, եւ զանմիան ի ծառայութիւն վարէ զայս. || Ածական անուն իմաստուն կըլլայ, ու անկէ լքը քեօլէ կըբանեցունէ. || Այս թէ այս բանիս կարգը քակէս՝ վէր վար դնես բառերը, կաւրի բանն այսպէս. Ալ ըստուգէ որդէ լէզէ ի ծառայութիւն իմաստուն Եւ խրատական. || և այս շարքը բան չէ, ղէրի միտք չիմացնէր.

Բանն բաժանի չորս, կատարեալ՝ անկատար.

Կատարեալ բանն է, որ լման կիմացընէ միտքը. ինչպէս էր վէրի բանը.

Անկատար բանն է, որ կիատ կթողու խօսքը. ինչպէս՝ * Այթէ խնայես ի շրթունս քո, || Անկէ իմացվեցաւ քիչ մի բան, լաքին լսողին միտքը չի հանգչիր, հնայի քի տակա ինչ ըսելու է. և կատարեալ կըլլայ այսպէս. * Այթէ խնայես ի շրթունս քո, իմաստուն լինիս. ||

Անուն բան ունի են. Ընդհանուն, դերանուն, բայ, դանելու, հնախադրութիւն, մակբայ, շաղկապ, միջարկու, Բանք մէկիկ մէկիկ հասկըցնէ քիչ խօսքով, որ թէզ սորվիս քերականութիւնը ալ.

Ընդհանուն ինչ է, և հանէ,

Ընդհանուն է բառ, որ կիմացնէ բանին՝ թէ ինչ է, թէ ինչպէս է. որպէս, մարդ, հայ, ջուր, հողմ, թադէոս, մէծ, գեղեցիկ, բարի, վեց, եւն.

Ընդհանուն բաժանի երկու, դասական՝ ածական.

Դասական անունն է, որ կիմացնէ բանը թէ ինչ է, ու մինակ կղերուցվի. ինչպէս, Մարդ, հայ, գառն, ծով, թադէոս, սաղմոս, եւն.

Ածական անունն է, որ կիմացնէ բանին թէ ինչպէս է, եւ զանմիան ի ծառայութիւն վարէ զայս. || Ածական անուն իմաստուն կըլլայ, ու անկէ լքը քեօլէ կըբանեցունէ. || Այդ թէ այս բանիս կարգը քակէս՝ վէր վար դնես բառերը, կաւրի բանն այսպէս. Ալ ըստուգէ որդէ լէզէ ի ծառայութիւն իմաստուն Եւ խրատական. || և այս շարքը բան չէ, ղէրի միտք չիմացնէր.

Բանն բաժանի երկու, կատարեալ՝ անկատար.

Կատարեալ բանն է, որ լման կիմացընէ միտքը. ինչպէս էր վէրի բանը.

Անկատար բանն է, որ կիատ կթողու խօսքը. ինչպէս՝ * Այդ թէ խնայես ի շրթունս քո, || Անկէ իմացվեցաւ քիչ մի բան, լաքին լսողին միտքը չի հանգչիր, հնայի քի տակա ինչ ըսելու է. և կատարեալ կըլլայ այսպէս. * Այդ թէ խնայես ի շրթունս քո, իմաստուն լինիս. ||

Անուն բան ունի են. Ընդհանուն, դերանուն, բայ, դանելու, հնախադրութիւն, մակբայ, շաղկապ, միջարկու, Բանք մէկիկ մէկիկ հասկըցնէ քիչ խօսքով, որ թէզ սորվիս քերականութիւնը ալ.

Ա՛յդ անունս նոքա կվմացընեք խօսող կենդանի. հայն՝ է ալուրէ ջրով շաղված եփած՝ ուտելի կըշտացնող. և այլ ամէն մէկը կըցըցնեք բանին զանէ՝ վարըելով թէ ինչ է, լսողին միտքը կըհանգչի, չի փընտռըէր. անոր համար մինակ կըզըրուցվի։

Ածական անունն է, որ կվմացնեք բանի մի ինչպէս ըլլալը, ու մինակ չեզըրուցվիր. ինչպէս՝ Ա՛ծ, կակուղ, գեղեցիկ, բարի, իմն, ևայլ։

Ա՛յդ անունս դուք՝ կվմացնեք թխուելուելոյ մի, որ շատ բանի կըսվի. ինչպէս՝ դուք մարդ, դուք հաց, դուք գառն, և այլ ուրիշ շատ բանի վայելելուն համար, լսողին միտքը տաղտկալիշ կըլլայ չիմանար, կըփընտռէ թէ ինչ բան է դուք. և այսպէս ածականն կարօտ է գոյականի. որ ճանչցըվի. ասոր համար առանց գոյականի մինակ չի զըրուցվիր խօսքի մէջ։

Ա՛րէական անուն։

Այն և ուրիշ անուններ՝ որ կըսվին միջական, և հինգ կէրայ են. Ա՛ռաջական, մասնական, հանրական, վերբերական, հարցական։

Ա՛ռաջականն է, որ համրանք կըցըցընէ. ինչպէս՝ Ա՛ն, երկու, երեք, չորք՝ չորս՝ քառ, հինգ, ևայլ։

Ա՛ռաջին, առաջնեւորդ, նախկին, նախնի, էջ, պէրինձի. երկրորդ, երինձի. երրորդ, երէնձի. չորրորդ, պէօրպէնձի. առանեւորդ, ճոուճձոս. հարիւրերորդ, էյէզինձի. հազարերորդ, պինինձի, ևայլ։

Ա՛ակ, եզակ, դլխի. երկեակ, երկոուկի. երբեակ, երեուկի, ևայլ։

Հրկպաւիկ, կրկին, երկոս խալ. եռապաւիկ, երեքպաւիկ, երեքկին, երեք խալ. քառապաւիկ, չորքպաւիկ, չորս խալ, ևայլ։

Հրկրքեան, երկրքին, երկոսնալ. երեքեան, երեքին, երեքնալ, ևայլ. երկրքանչիւր, երկոսնալ։

Ա՛նանկանն է, որ զատ զատ մեկիկ մեկիկ կըցուցընէ. և են ասոնք. Ամն, որ, ոեվը, պէր, իմն, ինչ, իր, մի, իր, բանիր, չեյնը. միւս, այլ, ոեվալը, շատն, ուրիշ։

թեր, անցնել, ակն ունել, հեռ պալ, հեռ ելնել, վիճակ, խրեբաց, ձիվ ու, էրա։

Անթակական է, որ ամենը մի կնի հա կըսե, կամ ամենքը հիչ չէ կըսե. այսպես՝ **Ամեն**, ամենայն, ամենը, հեռ. ամենեքեան, ամենեքին, ամենը, հեռ ելնել. բոլոր, բոլորեքեան, բոլորեքին, ամենը, պատ-ճառ, ընդհանուր, ընդ-հանուր, ամենատալ, պատ-ճառ. ընդ հանուր, ընդ-հանուր, ձեռ-ակ համան, համայն, ձեռնց, ձեռ. բոլոր, ողջոյն, լըման, պատ-ճառ, ևլ։

Անչափ, ամեն տարր. ամ ինչ, հեռ չէր. որ ինչ, ինչըր. որ ոք, ով որ, ոեվոր ևլ ոք, հեռ գիչ, հեռ պէտ, հեռ ելնել. ոչ ինչ, ոչ իմն, ոչ մի ինչ, հեռ բանիը, հեռ պէտ չէր։

Անչափական է, որ կը ցուցընէ բանին ինչպիսութիւնը ու յատկութիւնը, և ինչդեսարար. և ասանք են, **Այ**պիսի, այդպիսի, այնպիսի. այնպիսի, դ ընդպիսի, նոյնպիսի. տա կէրպ, տա կէրպ, ան կէրպ. համա-ռատ բարը պէտչէ. շատ բարը, չէտչէ. օրհնարը, էտչէ։

Այդան, այդքան, այնքան, այնքան, դ ընդքան, նոյնքան։

Այդպէս, այդ ձև, այնպէս, այնպէս, դ ընդպէս, նոյնպէս. ապրեսար, ապրեսար, անպէսար. պատ-ճառ, ընդհանուր, օրհնարը։

Այդպիսական է, որ կըհարցընէ բանին թէ ինչ է, ինչպէս է, ինչդեսար է. և ասանք են. **Ա**՞ր, ոմ, ինչ. զինչ, ինչ, նէ. ո՞ր, ոմ ոք։ **Ա**՞ր, ոմ, հանկը. զինչ ինչ, զինչպիսի, ոմպիսի, ինչ կիրպ, նաեւ, նէ բարը. ոմիսի, ոմքան, ինչդեսարար, նէ պատ-ճառ, ընդհանուր, օրհնարը։

Վճռական գոյական։

Բանակն է չափ նշանակութեան գոյականին. և է երեք, հասարակ, յատուկ, հաւաքական։

Հասարակ գոյականն է, որ շատ ու մի կի հաւասար կըսվի. ինչպես՝ **Աղտ**, եկեղեցի, քաղաք, գետ, լեառն, ևլ։

Յատուկն է, որ միայնակ զատած մի կ հատ կիմացընէ, ինչպես՝ **Ադամ**, Երուսաղէմ, Եփրատ, Յորդանան, Մասիս, ևլ։

Հաւաքական է, որ շատ բանի միասին մէկի պէս կրնայ, ու միևնակ մէկին չըլլալը։ Ինչպէս՝ Զգ, ոչ։ բանակ, օրդու։ դէզ, էջերն։ երամ, ախբէ։ պար, ևն։

Ո՞հա գոյական անուններ պարզ՝ կրնայնէ շատ մարդ միասին չըլլալ, և ամէնուն միասին մէկէն կրնայ, և զատ զատ մէկ մարդու չըլլալը։ այսպէս են, ազգ, բանակ, ևն։

Ասպիճան ածականի։

Ասպիճան նշանակուած ածականին է երէք, դրական, բաղդատական, գերադրական։

Դրական ածականն է՝ որ կրնայ որպիսութիւնը պարզաբար՝ առանց աւելնուելէ և ցուցման ոգբանուելէ։ պէս բարի, չար, մեծ, փոքր, մաքուր, ևն։

Բաղդատականն է, որ իր նշանակութիւնը ուրիշէն աւելի կրնայ ցուցնել։ ինչպէս՝ մեծագոյն, բարեվոյն, աստղակապէս, փոքրագոյն, ևն։

Գերադրական ածականն է, որ իր նշանակութիւնը ուրիշէն շատ աւելի՝ խիստ մեծնալու ըլլալ կրնայ ցուցնել։ ինչպէս՝ ամենաբարի, երէկերրանեան, հազարափաք, գերամարդ, ևն։

Արժանի պէտք է աշակերտին, որ անուններուն գրեկամ ընկերնուէ հարցընէ, որ է ածական, և որ է գոյականը, ճանչնայ ու զատէ։

Հետևման անուան։

Հետևումնէն է, որ բառի մի վրայ կրնայ ցրլել։ կրզատել կրնանչցնել նշանակութիւնը, ու կազմուած չէնքը։ և անունն ունի զայս վերջ հետևմունքս։ Աեա, թիւ, ձև, տեսակ, հոլով, հոլովումն։

Ինչ որ բառի վրայ մէկ տեղ իմացվին, այն բառին անուն ըլլալը իսպառ կրնեն։

Աեա անուան։

Աեան՝ ասյ ըսել է, և բաժանի չորս։ Ներական, հիգական, անորոշ, չէզոք։

Ա՛րական անունն է, որ միևնակ արու (երքեկ) կընշանա
կէ. ինչպէս՝ Աղաղէոս, այր, Հայր, ուսուցչապետ, ևայլն։
Իգականն՝ միևնակ էգ (տիկին) կը ցուցնէ. ինչպէս՝ Խա
հուհի, մայր, քոյր, դուստր, զրաքանչ, կով, ևայլն։
Ընդհանուր է, որ արուի և իգի հաւասար կընդունի. ինչպէս՝
Ա՛ծող, զաւակ, Թռչուն, Ժողովուրդ, գիտուն,
քաղցրախօս, Թռչնիկ, աղաւնի, ևայլն։
Չեզոք անունն կընշանակէ զանկենդանս, որ ոչ ա
րու է՝ և ոչ էգ. ինչպէս՝ Ա՛ղ, ջուր, եղէմ, աչք,
մահ, դժոխք, արբայուէ, Հայրուէ, պար, ևայլն։

Ա՛ն անուան։

Ա՛ն Համրանք ըսել է, և է երկու, եզակի և
յոգնակի։
Եզակի անունն է, որ Հայնմով մէկ կընշանակէ, և մէկի
կըսվի. ինչպէս՝ Ա՛ծող, Թադէոսգիր, սլաք, Հաց, ևայլն։
Յոգնակի անունն է, որ Հայնմով մէկէն աւելի կի
մացընէ. ինչպէս՝ Ծառք, գրովք, ապրանց, Ի տա
ռից, զառունս, Ի Թիւս, ևայլն։
Յոգնակի կըլլան եզական անուանք, երբ վերջը վա
կած ունենան տառքս՝ ո, ց, ս։
Ա՛նոնկուանքս անի, պի, էի, էան, էաք, էան, ոպի,
ինեաք, ան, ևայլն. եզական անունի վրակէլով՝ յոգնա
կի նշանակուի կուտան. ինչպէս՝ Ա՛ծագանի, մանկպէ,
մարդէի, գրեան, վարժեաք, բազմանան, ոսկերոպի,
քաղաքինեաք, խուժան, ևայլն։
Կան անեզական անուններ, որ միշտ յոգնակի են և
եզակի կերպ չունին. ինչպէս՝ Հաւատք, օրհնք, ա
ղօթք, ելք, մուտք, երկինք, պահք, աչք, ևայլն։
Ա՛նյոգնական կըսվին և ասոնք, որ միշտ եզակի գոյ
կածվին. ոգի, Ա՛հ, երկիր, լոյս, սէր, քուն, ևայլն։
Ա՛նսպէս են և յատուկ անուանք։

Ձև անուան։

Ձևն պիտիմ ըսել է, որ կը ցուցնէ թէ մէկ անունը
քանի՛ բառով կազմած է, և է երեք, պարզ,
բարդ, կրկնաբարդ։

Պարզ անունն է, որ անշան վանկով կազմած մէկ բառ է. ինչպէս՝ Լ՛ղ, հաց, ժամ, գիրք, հոգի, սէր, լուսին, ակամայ, արքայուի, եւն։

Բարդն է, որ երկու բառ մէկ տեղ փակած է. ինչպէս. Լ՛ղուհաց, ժամագիրք, հոգեսէր, եւն։ Լ՛հա երկու բառս՝ աղ, հաց, մէկտեղ փակած՝ ե՛ղաւ աղուհաց. այսպէս եւ այլքն։

Կրկնաբարդ է երկու հեղ բարդածն, որ երեք բառ մէկ տեղ կը գլուած է այսպէս. Լ՛ յայլաստեւ, բոցակնագոյն, հնգետասանամեայ, եւն։

Տեսակ անուան։

Տեսակն՝ թարգ ըսել է. և է երեք, նախատիպ, ածանցեալ, փաղաւեալ։

Նախատիպ անունն է, որ փակած մասնիկ չունի. ինչպէս, Լ՛ուր, ողջ, կերպ, կամք, ժամագիրք, եւն։

Ածանցեալն է, որ ունի փակած անշան մասնիկ, յառաջն միանակ, կամ ձեռջը, կամ վերջը, այսպէս. անլուր, աւերակ, կռապաշտ, կամաց, արդարութիւն, եւն։

Փաղաւեալն է, որ առաջը ու վերջը մէկ տեղ փակած է մասնիկ. ինչպէս, աւերջոյ, անկերպարան, ակամայ, բոլորակ, եւն։

Հոլով և հոլովման անուան։

Հոլովն՝ տեւը, պտուտ ըսել է. և այս տեղս կընշանակէ մէկ անուանին փոխուիլը ու դառնալը՝ առաջքը վերջը, կամ երկու ծայրը մէկ տեղ՝ այսպէս. Տառ. տառի. տառիս. տառէ. տառեայ. տառեաւ. ի տառէ. ի տառի. ի տառիս. ով տառ. որ տառն են, և կըսվին։ Աղղականն. սեռականն. գործիականն. սպառականն. հայցականն. պատմականն. սկզբնականն. տրականն. ներգոյականն. կոչականն։

Հոլովմունքն են կերպ կերպ ծայրը սեռականի և գործիականին միասեղ, և բաժանի յերկուս՝ տարածական, առանձնական. սե՛ս ամիկնը, անուններն հոլովէ, և սերտելով միաքդ պահէ Լ՛ շնորհօքն։

Կրկնում պիտը է աշակերտին, անուանք գրե մեկ-
նութիւն. ու հետևմունքն ընտրե կարգով, մինչև
հոլովմունքը լրման հերսե։

Դերանունն ինչ է, և տնէ՞ էրպ։

Դերանունն է բառ, որ անուան տեղ կրդրվի,
դեմքը կըզատե. ինչպես, Ես, դու, ինքն, սա,
դա, նա, էք, ար, ս, ևն։
Դերանունն ի հինգ տգս բաժանի. Անական, ցու-
ցական, ունական, յարաբերական, դիմորոշական.
Անական դերանունն է, որ գոյականիպես կընշանակե
զանձն զհուրին՝ վեցոտը վերջիքը ընդը. և սոնք են.
Ես, դու, ինքն, էք՝ էրեան։
Ցուցականն է, որ իբր մատով կըցուցանե հետուի
անձն կամ բանն՝ առջևը կացած լիպես. և սոնք են.
Ա՛ս, դա, նա. այս, այդ, այն. սոյն, դոյն, նոյն։
Անականն է, որ ածականի պես կընշանակե ամէն մէկ
դեմքի ունեցածը, և սոնք են. Իմ, ձո, մեր, ձեր, էր՝
էրոջ. էնոյն, ձերսին, ձերսյին, էրսյին, նորա, ևն։
Յարաբերականն է մինակ՝ Որ, ո. և յատաջ կըբերե
հետուի բառն, և անոր տեղը կըդըրվի։
Դ՝ իմորոշական են տառքս՝ ս, դ, ն. սոսնք են ար-
ման ետօ դերանունց. բառի կըխակչին, ու դեմ՝
քը կըզատեն։

Հետևնադ դերանուան։

Դերանուան հետևմունքը հինգ է. Դէմ, Թիւ.
տեսակ, Հոլով, Հոլովումն։
Դէմն է բես սիգաթ ըսել է, որ կը ցուցանէ զանձն և
բանին կարգը. և է երեք. Առաջին, երկրորդ, երրորդ։
Առաջին դէմ է խօսողն, որ իր անուան տեղը կըսէ՝
Ես, ձո, ս, ևն։
Երկրորդ դէմ է խօսողին դիմացինը, որուհետ որ
կըխօսի. ինչպես, Դու. դուք, դ, ևն։
Երրորդ դէմն կընշանակէ զայն, որ խօսողին և դի-
մացի լսողին ուրիշ է. և անոր համար կըլսայ խօսքը.

ինչպէս, Ալ, աս, դս, այս, այդ, այն, ասյն, դոյն, նոյն, ինչն, իւր, ձեր, չեր, ոմ, իւր, ոչ, ն։

Լատին դերանունն ունի միայն առաջին և երկրորդ դէմ, որ ասոնք են. առաջինը՝ Ego երկրորդը՝ Tu։ Լատ. միւս դերանուանք ամէնքը են երրորդ դէմ. ամէնս ասոնց մէջը կիմացվի երեք դէմի կարգ ու սը բայ. զերեք առաջին դիմի մօտիկ եղածին կըսվի՝ Hic, haec, hoc, իմ, ձեր։

Երկրորդ դիմի մօտին կըսվի՝ Iste, ista, istud, տս, չեր։

Երրորդ դիմի մօտին կըսվի՝ Ille, illa, illud, նոյն։

Լատ. դերանուանքս՝ ինչն, որ կըվայելեն իրեք դիմինալ։

Ipse դերանուան է երկու, եզակի և յոգնակի։

Եզակի դերանունն է, որ միկի կըսվի. կամ դիմաւորը միկ կիմացնէ. ինչպէս, Ipse, ipsa, ipsum, իմ, ձեր, չեր, ես։

Յոգնակինն՝ շատ դիմաւոր կընշանակէ՝ այսպէս, Ipsi, ipsae, ipsa, իմ, ձեր, ես։

Տեսակն է երկու, Ալախատիպ՝ ածանցեալ. և փառաւեալ չըլլալը։

Ալախատիպ են վերի գըրուած դերանուանք. Լատ. կըլլան ածանցեալ այս մասնիկներով՝ այսպէս, Meus, mea, meum, քոյին, ձերոյին, ես։

Ձոլումն է տուն անուանպէս, Հաղորդական, սեռական, գործիական, ես, կոչականէն ի զատ. որ միայնակ դա դերանունն ունի, և դերանուն ալ կայ, որ չունի ամէն հոլով։

Ձոլովմունքն են կերպ կերպ ծայրը սեռականի և գործիականի. զորս կըսեմնաս ընդարձակ հատորին մէջ։

Բայն քննէ, և տանէ բաժանէ։

Բայն է բառ, որ ընել, ըլլալ, կամ ըլլըվիլ կիմացնէ վախտի մէջ, զատուած դիմաւ և թուով. ինչպէս, Amo, կարդամ, եղանիմ, խոնարհիմ, ալատիմ, ես։ Բայն՝ նշանակուշ կեօրէ բաժանի չերկու, էական՝ գործական։

Լսական է, որ կընշանակէ կենալ ըլլալ. և միևնոյն այս չորսն է, Լայ, դամ, եղանիմ, լինիմ։

Գործական բայն է, որ կըգուշանակ ներգործուիլը՝ ընել, ըլլալ. ինչպէս՝ Լզատեմ, ընդամ, շարժիմ, խօսիմ, զարթնուամ, նստիմ, ևայլն։

Հետևումնք բայից։

Լքնն հետևմունք ունի բայն. Ասէ, ձև, տեսակ, դէմ, թիւ, ժամանակ, որակուիլ, լծորդուիլ, խոնարհմունք։

Ասէն բայիւն չորս է, Լներգործական, կրաւորական, անորոշ, չէզոք։

Լներգործական բայն է, որ կընշանակէ բանին ընել ուրիշի վրայ, գործը գործողին՝ ուրիշ կրողի վրայ անցած կըգուշնէ. ինչպէս, Գրեցի, շարժեմ, խմնեմ, ընուամ, ևայլն։ Լհա երբ ըսես Գրեցի, կիմացվի թէ գործ մի ըրիր՝ ուրիշ բանիմը վրայ. եանի՝ գիրըդ անցուցիր թխաին վրայ, որ հոն կերևի։ Լայս Ներգործական բայն է, որ գործը՝ ուրիշին թէհսիր կընէ. ցաղրիի վրայ սինիչ կըլլայ։

Կրաւորականն է, որ ուրիշէ ըլլալը կիմացնէ. գործ մը կրկրօն ուրիշէն և կընդունէ իր վրայ. ինչպէս, Ծեծիմ, շարժիմ, խմցայ, արձակեցայ, ևայլն։ Լհա երբ ըսես Ե պզծիլ կիմացվի՝ թէ ուրիշ մէկը շարժեց քեզի, և դու անկէց շարժըվեցար. և այսպիսի բայք ասին կրաւորական, որ ուրիշի գործն՝ իր վրայ կրող, խապռւ ընդ կընշանակէ։

Լսոնցմէ իմացիր, որ Ներգործական բայն ունի կրաւորականը. և կրաւորականն ունի Ներգործականը. բայն՝ թէ ընուն ցուցանէ, Ներգործական է. և թէ ըլլըվողը իմացունէ, կրաւորական է։

Լնորոշ բայն է, որ մէկ ձայնիւ կիմացվի հէմ Ներգործական՝ հէմ կրաւորական. ինչպէս, Լսօսիմ, խորհիմ, ծնայ, շահեցայ, ևայլն։ Լհա բայս՝ ծնայ, կրավ հէմ Ներգործական մտօք, հէմ կրաւորական մտօք. զէրե երբ հայրն ըսէ՝ ծնայ զաւակս, Ներ-

գործական է. և թէ զաւակն ըսէ՝ Հայոյ ի մօրէս, կրաւորական է. և մէկ ձայնիւ իմացվելացաւ երկու սեռի միաք՝ նեղգործականի և կրաւորականի. ուսաի այսպիսի բայք ասին անորոշ. ինչպէս անորոշ անունն արու և էգ հաւասար կը ցուցանէ։

Ջեղոք բայն կընշանակէ թէ գործը կըմնայ գործողին վերայ, չանցնիր ուրիշն. ինչպէս, Ի՛մանալ, գնալ, դողալ, երդնուլ, նստիլ, լինիլ, ևն։

Ի՛նչ բայս Հնոյ՝ կը ցուցանէ թէ մէկ է նեղգործող և մէկ է կրօղն. եանի ինքն է գացողը, և ինքն է գնացվողն։ Ի՛նչ ինչ բայն՝ որ ընսոյն և ըլլըլողն չէ զաւակը՝ մէկ է, գիտցիր որ չէզոք է. ոչ նեղգործական է, և ոչ կրաւորական, ինչպէս և անուան չէզոքը, որ ոչ արու է և ոչ էգ։

Ձև բային հա է երեք. Պարզ, բազդ, կրկնաբազդ. Պարզ. որգոն, Ի՛նեմ, գրեմ, ըմբռնեմ, վերանամ, ևն։ Բազդ. որգոն, Ի՛երաճեմ, տարագրվիմ, բացերևիմ, ևն։ Կրկնաբազդ. որգոն, Ի՛նդգիմամարտիմ, ևն։

Տեսակն հա է երեք, Ի՛ւսխատիպ, ածանցեալ, փաղաւորեալ։

Ի՛ւսխատիպ են բայք, Ի՛սրիմ, հաձիմ, մահանամ, տրտմիմ, ևն։

Ի՛ծանցեալ. Ի՛սրեցուցանեմ, հաձոյանամ, մահացուցանեմ, եղծանեմ, ևն։

Հայի ածանցիչ յատուկ մասնիկ է ուցան, և ասոր ածանցեալք՝ միշտ նեղգործական են։

Փաղաւորեալ որգոն, Հ՛ևնամհայցուցանել, վերծանելիւ, ևն։

Ձև բային հա է երեք. Ի՛նաջինն, երկրորդ, երրորդ։

Ի՛նաջինն դէմ բայն է, որ խոսողն կընշանակէ իր գործելը. այսպէս, Ի՛զաւեցի, խոստովանեցայ, ևն։

Ի՛նչ ըսել է թէ էս ալաւեցի, դէ խոսովանեցայ։

Երկրորդ դէմն է, որ կը ցուցանէ գործը իր դիմացի լսողին, որուն հետ կը խօսի. ինչպէս, Ի՛զաւեցեր, խնդացիր, ևն։

Կըսէ թէ դու ալաւեցիր, դու խնդացիր։

Երրորդ դէմն է, որ խոսողէն և դիմացի լսողէն

ուրիշին գործը կըլայտնէ , քի անոր վրայ կըլսայ խօսքը · ինչպէս , Ա՛զատեցաւ , խնդացին , ևն · Ա՛սել է թէ՝ նա ալաթէյտա , նուտա խնդացին ։

Ա՛խէն է երկու · եզակի , յոգնակի · Ա՛զակի բայն է , որ կընշանակէ զգործ մէյ անձին · ար , Պրեմ , սիրեցէր , գնաց , ևն · Ա՛հա կըսէ թէ էս էրէ՛ , դու սէրէցէր , նա գնաց ։

Յոգնակի բայն է , որ ցուցանէ զգործ քիչ մ՛անձնց · եր , Պրեմք , սիրեցինք , գնացին , ևն · Ա՛հա այս բայերը կիմացընեն թէ շատ որ են գործողը , որ ըսել է էնէրնէ , դուդ սէրէցիդ , անոնդ գացին ։

Ժամանակն՝ ատեն ու վախտ ըսել է , որ երեք է · Ներկայ , անցեալ , ապառնի · և անցեալն երկու է , անցեալ անկատար , անցեալ կատարեալ · որ կըլսուն չորս՝ մեր լեզուին չատուկ կերպիւ ։

Ներկայ ժամանակին՝ հիմակ ընել ու ըլալ կընշանակէ , այսպէս · Պրեմ , կարդաս , երթան , ևն · որ կիմացնէ թէ հիմա կըգրեմ կոր , հիմա կըկարդաս , հիմա կերթանկոր ։

Անկատարն կըցուցանէ՝ թէ սկսած գործը չէ լըմընցեր · ինչպէս , Պրեիր , լուանայիր , երթայինն , ևն ։ Ա՛հա բայս Այրեայինն՝ կիմացնէ թէ ամբողջ եւերեն , ամմա տեղը չէն գնացեր , Ամանապարհի մէջն էն , տահա կերթան · ասանկ են և միւսքն ։

Կատարեալ ժամանակին կընշանակէ՝ քի գործը լըմընցած խալ ըսէ՛ · ինչպես , Պրեցի , կարդացա , գնացին , ևն · Ա՛րակատար և գերակատար ժամանակալ կայ՝ էսկան բայիւ դըրված , որ կըլսայտնէ շատ չատաչ եղած լըմընցած գործը ։

Ապառնի ժամանակին կըլսայտնէ՝ քի գործը հիչ չէ սկըսեր , հիչ չէ պաշլայեր · տահա ընելու է , տահա պիտի ըլայ · ինչպէս , Պրեցիմ , կարդացեա , գնասցեն , ևն · Ա՛ռ կըսվի՝ ապառնի , կեօյաքի՝ ապա առնի , տահա էառը ընելու է ։

Ըրակուր բային չորս է , Ստահմանական , Հրամայական , առորդաական , անեղրևոյթ ։

Աճմանական որակութիւն է, որ գործը շնաակ յատակ եղելութեամբ կատարէ. ինչպէս, Վարեմ, ժողովել, գնաց, արտացուք, եւն։

Հրամայական որակութիւն է, որ կը հրամայէ, կ'ըսէ որ ընէ, թէ՝նպիտ կընէ, կը յորդորէ եւ կաղաչէ ընել կամ չընել, այսպէս. գրեա, կարդացէք, մի՛ խօսիք, լուիցուք, եւն։

Առարկայական է, որ կիսատ ու կախ կը թողու գործը, պայմանով խաւարվը ուրիշ բանի կընայի. ինչպէս, Վարիցեմ, կարդայցես, լինիցիմ, եւն։

Անեղեւոյթ որակութիւն է, որ կընշանակէ միանակ՝ ըլալ ու ընել. թէ, դէմ, և ժամանակ չեղբ յնեբ. ինչպէս, Լինել, գրել, կարդալ, եւն։

Անեղեւոյթ՝ չերեւող ըսել է. զերե գայս գրէ՝ չնմանցունեբ բի, քանի՞ գրողն, ով է, և երբ կը գրբե. հապա անունի պէս կը հոլովվի այսպան. Վարել, գրելոյ, գրելով, զգրելով, զգրել, զգրելոյ, ի գրելոյ, ի գրելս ընդ գրելն. առանց կոչականի և առանց յոգնականի։

Այս հոլովածս կը սվի՝ Վերջաւ։

Ձորդուձին՝ ընկերուի իւրախուն ըսել է. և է այս չորս, Ի, ու, ու, ի. որ ամէն գայ՝ սահմանականի հերկայի վերջը՝ այս չորսին մեկը ունենալով կը ձորդ դին՝ ընկեր կըլլան և այնպէս կը խոնարհին։

Խոնարհմունքն է, որ գայն իր ձորդուձե օրինակաւ կերպ կերպ կը փոխվի որակութիւներուն մեջը, և ուրիշ ուրիշ կը յայտնէ թիւը՝ դէմը և ժամանակը։

Խոյք իրենց խոնարհմունքին նայելով կը բաժանին երկու, կանոնաւոր և չանկանոն։

Կանոնաւոր գայքն են, որ միօրինակ շնաակ կը խոնարհին անպակաս ամէն որակութիւով, ամէն թիւը դէմը և ժամանակը ունենալով. ինչպէս են օրինակք չորս ձորդուձեց՝ Վարեմ, լուանամ, թողում, իրենց հրաւորականերօքն։ Անոնց վերայ կը խոնարհին ամէն մեկ ձորդուձեն ուղղուն գայերն՝ ներգործականք հրաւորականօքն, նախատիպք և ածանցեալք. որ գրաքաւին մեջ շարադասբեմք։ Անորոշք կը սա-

քական օրինակի վերայ կըխոնարհին (383 · 385) ։ Ձեղըքական բայք երեք կերպ են, Կերդործակերպ, որ միևնակ ներգործական օրինակին վերայ շինակ և լծման կըխոնարհին · ինչպես, Հաշել, անցանել, անաւ, ևլն · (409 · 413 · 418) ։ Կրաւորակերպ՝ որ կրաւորական օրինակին վերայ կըխոնարհին շինակ և անպակաս · ինչպես, Հաշուիլ, ջնջուիլ, ևլն · (428 · 431) ։ Երկատեսակ՝ որ երկու օրինակաւ կըխոնարհին · կէս մի՝ ի վէր ներգործական օրինակին, և կէս մի՝ ի վերայ կրաւորականին · ինչպես են, Ծիլանել, պրդպռանալ, այծնալ, ևլն ։ (414 · 419 · 424)

Ե. Հոսպէս կըխոնարհին և երկատեսակ ներգործականքս · Հաշիլ, ևլն (417 · 423) ։

Ունականն բայքն են, որոց խոնարհմունքն իրենց լծորդութեք կարգի կանոնի ներքև չեն մնար · մեկզմեկու չեն նմանիր, պահպայ պահպայ խոնարհմունք ունին · և այս երեք տոգ են, Խոտորնակ, պակասաւոր և դիմազուրկ ։

Խոտորնակն է, որոյ պակղ ժամանակին և պակղ որակուին կըխոտորի կըշեղի ձայնիւն · ինչպես են, Հանել, տրտի · (434) · Դնել, եդի · (436) · Ջնջել, ջրեց · (438) · Տալ, եաս · (439) · Գալ, եկի · (441) ։

Պակասաւորն է, որոյ ժամանակին կամ որակուին կը պակասի · և ուրիշ կառնէ կըլեցուէ իր պակասութիւն · այսպիսի ճն բայքս · Լինել, տրէի · Լաւ, լաւց · Ճանաչել, ծանեայ · Հաւաք, հեցի · Հանել, հալայ · Երթալ, գնայ · Վերանալ, դղայ · Պարտիլ · Վարիլ · Գալ · (443 · 444 · 446 · 449 · 451 · 454 · 455 · 456 · 457) ։

Դիմազուրկ բայն է, որ առաջին և երկրորդ դէմը չունի · և միևնակ երրորդ դիմաւ կրգրվի բանի մէջ · և ամեն դէմքի տեղ կըվարի եղակի և յոգնակի · և այս ևս է երկու կերպ · բնականն՝ վայելչական ։

Բնական դիմազուրկն է, որ բնապես զերծ չունի ամեն դէմքը ու թիւը · որ ասոնք են, Հնչել, տրծան է, ևլն · Հաչել են, հաւ են, ևլն · (463) ։

Վայելչական դիմազուրկն է, կէսմասի՝ նշանակուելն

չեվլայելէր ունենալ առաջին և երկրորդ դէմը, և թիւը. ինչպէս են գործք օդոց՝ տարեթուց՝ անկոց՝ անառնոց՝ ևն. և են բայքս, Հաշիլ, անչրևէ, ևն. Առաջէ, ղբանդէ, ևն. (466). Հաչդեռնաց, առաւօտ նայ, ևն. Ղղաղ, ղղայ, ևն. (467). Լրևէ, ասէ, բռէ, ևն. (468). Լսոնց ամէնը կըտեսնաս յընդարձակ գրաբառնին մէջը. և կարեաց չափ կարգաւ սեր աեղով՝ մնացդ մէջ տպաւորե Լ՚ էն հնորհօքն։

Կրթուելի աշակերտի այսուհետև պէտք է յերկուս։ Լ՚ուալ դաս առած մտառնալը բանին գրե մեկնուելով, ու հետևմոնքներէն ընտրե կարգալ։ Լրկրորդ՝ աբ գիրքե՝ սաղմոս աբեաարանե՝ ևն, պարզ գրաբառ բառնեը քիչ քիչ թարգմանել, յաշխարհաբառ դարձընել։

Լ՚նդունելութիւն էնէ։

Լ՚նդունելուին է բառ՝ բայէ յառաջ եկած յայտհինգ վերջաւորութիւս, Լրկուզ կամ ող, գրէչ, գրեալ, գրելի, գրելոց։

Լ՚սոնք կըսվին ընդունելութիւ, զերկ ունին զօրութիւ բայի և բայածականի՝ ժամանակի մէջ առանց դէմքի և խոնարհմունքի, որ կըլսուցանեմք կարգաւ։

Հետևոնդ։

Լ՚նդունելուին կրընդունի հետևմունքը բայի և անուանն, որ է եօթն. Աեռ, ժամանակ, ձև, տեսակ, Թիւ, հոլով, հոլովուժմ։

Աեռն՝ բայի պէս չորս է. Լ՚երգործական՝ Կրուզ, եղծէչ, շահեալ, Թողլոց ևն։ Լրաւորական՝ Լրկեցեալ լսանալի, գրելոց ևն։ Լ՚նորոշ՝ Լ՚որհեալ, խօսեցեալ ծնանելի, ուսանելոց, ևն։

Չէզոքական՝ Լ՚մչող, նկրհեալ, հայեցեալ, քնակիչ, բաղձալի, փախչելոց, ևն։

Ժամանակն ևս բայի պէս երեք է. Լ՚երկայ՝ Կրուզ, քարոզիչ, ևն։ Լ՚նցեալ՝ Լ՚ուացեալ, խօսեցեալ, ևն։ Լ՚ապառնի՝ գնալի, ծնանելոց, ևն։ Լ՚սոնք՝ սովորաբե հետևելով ըսինք. ամմս սոր Լ՚ոկ ընդունելուի են

երկու վերջն եզերեալքն. եալն, որ միշտ անցեալ ժամանակ կը յայտնէ. և ըստ՝ ապառնի. և միւս երբեք՝ ոչ, էչ, էչ վերջով բառքն կը վայելէին ամէն ժամանակի, և են իսկապէս անուն բայածական։

Ձևն անուանպէս երեք է. Պարզ՝ Ղողջ, ապրեցուցիչ, ամբարձեալ, անգիտելի, լուսաւորելոց, ևլն։

Խարդ՝ Հնարկող, առորագրիչ, բարեխօսեալ, իմաստասիրելի, վերածելոց, ևլն։

Կրկնաբարդ՝ Ընդդիմամարտեալ, ևլն։

Տեսակն ևս է երեք. Ներախտիւ՝ Ծանուցող, կարիչ, գիտելի, զանազանելոց, ևլն։

Ծանցեալ՝ Հաւնհոգացող, լուսաւորիչ, գրեցուցեալ, մաղցուցանելոց, ևլն։

Փաղաքեալ՝ Հաւնմայցուցիչ, ոգեղացուցեալ, ևլն։

Ծխուն է երկու. Արզակի՝ Պատուել, սիրել, ևլն։

Հոգնակի՝ Աեծարել, թարգմանիչ, ևլն։

Հոլովն է տասն. Ուղղական, սեռական, գործիական, ևլն։ Հոլովմունքն ևս անուանպէս. և ամէնմէկ վերջը հոլովի այսպէս.

Սիրող, ողի, ղա. Սիրոջ, ղայ, ղօ. Հերկիդ հարգմանել, էի, էա. Նիչ, չայ, չօ. Հլումանվո. Պատուելիս, ելոյ, ելոյ, ելո. Հինգերդ հո՛վ։ Պատուելիս, ելոյ, ելոյ, ելո. Երրդ հոլով՛ վերջ։ Ուղղ վերջածը՝ նախդրիւ կը հոլովի այսպէս. Եղելոց, ղելոյ, ղելոյց, ա՛ եղելոց, ընդ եղելոցն. եղելոցք, ղելոցո՛ց, ա՛ եղելոցս, ընդ եղելոցս։

Ինչ է նախադրութիւն։

Նախադրութիւն է բառ կամ մասնիկ, որ հոլովելի մասանց յառաջն կը դրվի. Հոլովելիքն են՝ անուն, դերանուն, անեղայրեթ բայ, և ընդունելուն. ապա նախադրութիւն ասոնց յառաջն դրվելով կը ցուցնէ հոլովը, կամ նշանակութիւն։

Նախադրութիւն բաժանի յերկուս՝ հոլովական, հոլովառու։

Հոլովակերտ նախդիրքն են սրբա · ց · ի · ից · ա · ու · է · ց · ընդ · որք կերտեն զկերտ կերտ հոլովս · Ա՛հա հոլովակերտա՝ ց, կը շինէ պարտական, հայցական, և պատմական հոլովը · և ու՝ և վերջն՝ կը շինեն սկզբնական, նախադրեալ տրական, և ներգոյական ·

Հոլովառու նախադրութիւնքն են բառք, որ երբեմն առանձին զանազանութեամբ նշանակութիւն հոլովելի բառերն կառնեն իրենց ինքնիր յայս վեց հոլովս · Ասիական, գործիական, պարտական, հայցական, սկիզբնական, պատճառական · որ ընդարձակ գրաբառին համառօտիւ շարադասին ի ներքոյ առիւօրէն մեկնութիւն ·

Ասիական ինդիր առնուն նախադրութիւնք՝ այսպէս ·

Ի վերայ որդւոյ	· որդւոյ վերայ ·
Ա՛հա ի ներսոյ երկնից	· երկինքին ներսէն ·
Ախթաւոյ վարդապետութե	· խրատէ դուրս ·
Ի գէշ ձեր	· ձեր գէշը ·
Ա՛հաւիկ մարդկան	· մարդոց առաջ ·
Ձեռ մնհու	· մեռնելոյ երթը ·
Անդէպ աթոռոյ	· աթոռի դիւայ ·
Ձանդինան եկեղեցեայ	· եկեղեցիներուն առաջը ·
Ձանկոյս ծովուն	· ծովուն անդին ·
Ձաղափս պատճառին	· պատճառին հասար ·
Ա՛յսան բնութե	· բնութէ հասար ·
Ի պատճառս մարմնոյ	· մարմնոյ հասար ·
Ընդդէմ գանձանակին	· գանձանակին դէմը ·
Ախառակ հոգւոյ	· հոգիի դէմ ·
Ա՛հասոյ գործոց	· գործքուըդ ·
Վախանակ ձկան	· ձկան փեղ ·
Ի ձեռն լեզուի	· լեզուով ·
Ա՛հա ամօթոյ	· ամօթոյ՝ ըսգի հասար ·
Ա՛հա ի կեցուցանելոյ	· ապրեցնելոյ հասար ·
Ընդ անմնին	· շաչխընկին հէս ·

Գործիական ինդիր առնուն նախադրութիւնք՝ այսպէս ·

Անդէպ գովութե	· գովուե հէս ·
Ա՛ենոսի մարմնով	· մարմնով հէսաս ·

Ա՛ԷՀ Հոգեւոյ • Հոգեւոյ ետուի.
Վ՚ամբս չափ • Եղած ին չափ.
Հա՛ս աթեմարսու • աթեմարսին առեր.
Ը՚նդ գրուանաս • շինեցիր նեբս.

Պարտական լինդ իր առնուն նախադրութիւք՝ այսպէս.

Շ՚ոչ զնեսու • անոր երթաբը.
Շ՚ոչ՚ջանայի զասհմանօք • սինուին չդրդեցնադին,
Վ՚ան զմնաքն թանձրու՚ք • մարքին թանձրուե եվեր.

Հայցական լինդ իր առնուն նախադրութիւք՝ այսպէս.

Յ՚ղէս զարմանելիս • խոտանալի ծառի պէս.
Իբէ զնայս • փայտի պէս.
Իբէ զանձն • նե փսին պէս.
Յառաջ հան զլսել • լսելէն առաջ.
Հա՛ռել հան զտակէ • ոսկինէն եվեր.
Հա՛նդէր հա զպայման • շարթնէն եվեր.

Կզբնական լինդ իր առնուն նախադրութիւք՝ այսպէս.

Բ՚աց Յ՚.Յ • առուծմե ի գաս.
Յ՚ի բացէայ յինէն • ինծմե հեռու.
Ի՚րէր յ՚ի մարմնոյն • մարմինէն գաս.
Հեռ՚ ի գիտուե • գիտուե հեռու.
Ա՚ՀՀոսի յինէն • ինծմե պահեսյ.
Ա՚նձնու՚ ի լսողացդ • լսողներէն ծածուկ.
Ի՚ս ափոսոս յաբրահամ • աբրահամ պահած.

Վերադրեալ տրական առնուն նախադրութիւք՝ այսպէս.

Ա՚ՀՀ ի քաղաքն • ինձնոան քաղաքը.
Ա՚ՀՀ՚ ի բեթանիա • ինձնոան բեթանիա.
Հա՛պ յարմատան • քեօքերու ետի.
Ա՚ԷՀ ի բեհուն • կարելոյ ետի.
Ա՚ՀՀ ի քաղաքն • քաղաքին ետի, գովը.
Յ՚ի թիկունս ինչ • ձեռնակի դէն.
Բ՚աց օրէնս • օրէնքէ դուրս.
Ի՚նդ ակարան • ջայլինեբուն հեռ.

Ա Երկնհոլով տրական առնուն նախադրութիւնք այսպէս։

Ա՛օ քեզ	քեզի նօ։
Ա՛էջ մեզ	մեզի նօխի։
Պ՛էպ ձեզ	դէպ ի՛ ձեզ։
Հանդէպ դէպ-ումանին	գէպ-ումանին դէ՛ը։
Պ՛էս չանդիման եմ	եմ դէ՛նացը։
Ո՛ւ-ի լա՛ բանասիրութիւն	սիրային անլեզին առ-ի՛նը։
Ի՛նդէ՛ռ ոգւոց	ոգի դէ՛։
Հ՛ակառակ չարին	չարին դէ՛ն։
Պ՛էս ի վէրոյ անօրինաց	անօրէնութեանց խափե՛ն։
Ի՛ա սահմանելոյն	սահմանելոյն հէ՛ա։
Ի՛նդ ազահին	Թամահքեարին հէ՛ա։

Յ՛անուացումն ։ ա։

Նախադրութիւն՝ ինչպէս անունը կը յայտնէ, իւր խնդիրին յառաջ պիտի դրուի, որ տեսար։ լաքին շատ հեղ խնդիրին եռքը, կամ հեռու դրուած է այսպէս ։ Ի՛տաւականութիւ՛ն հանդէպ չ՛էմ կրնար շա՛րունակել։ ընդ երթայ անոքեայց աւետարանի՛ն։ եհաս ի վէրոյ սրտիս։

Յ՛անուացումն ։ բ։

Տեսանի և ուրիշ՝ դի ու նախադրութիւն ունի դերկու խնդիր այլևայլ հոլովով այսպէս ։ Ա՛ եց ա՛ռաքեալ յառաջ դան զգալին։ ‖ Ա՛յնմ գործիական և հայցական խնդիր միմ ունի։ * Ի՛ներանուիլ գէչ առ աստուած։ ‖ Ա՛ռաւել է գործիական և նախադրեալ սրտիկան։ * Ի՛ագաւորեաց մեռ՛ յառամեալ գնալ ցմոմեխս։ Ա՛յս ևս՝ սկզբնականաս չպտռոյ ու նախադրեալ սրտիկանս չնմանին են խնդիր նախադրեալս գնալ։

Ա՛ռքեայն է նզէ՛ , և ուսէ՞

Ա՛ռքեայն է բառ, որ դնի հոյ բայէ՛ յի՛ վէ՛ դրե՛ ծագե՛ն նշանակող բառի, որ է բայ՝ և ընդու-

նելուէ։ և յայնէ զորակուէ և զորպիսուէ նէր-
գործուէն նոցին։

Ա՛րդ՝ որակութէն մակբայից զանազան նշանակուէք
բաժանի ի քանան և եօթն տեսակս։ Ժամանակական։
տեղական։ քանակական։ Հարցական։ դասական։
Հանրական։ զուտական։ Նմանական։ Նէրհական։
առաւելական։ Նուազական։ Երագական։ Յամրական։
առորասական։ Երկբայական։ բացասական։ արգելական։
ցուցական։ յայնական։ Ծաղկական։ Նանրական։
ընտրական։ կրկնական։ փոխադրնական։ ազգական։
անձնական։ դէրերդմնական։ Որոց մակբայք բայիւ
Հանդերձ առորագասեալ ընդ ռամկօրէն ձևկնուէնն
տեսանին։

Ժամանակականք։

Հիմայ լցան	այսօր լեցվեցան։
Հիմի եմք	հիմայ եմք։
Հիմիկուց յայնմեսցի	Երբեմ յայնմըվի։
Հիմիկուց ծագեսցին	ան ապենը կրծագին։
Մինչդեռ ունիք	քանի որ ունիք։
Ընդ միս ընկալան	պահս չառին։
Մինչև մեռեալ իցեմ	քանի որ չեմ մեռեր։
Տաքսիմ բարձցին	վերբոսըզ վերցըվին։
Օ այդ ասեմ	հիմիկս կըսեմ։
Մինչև մոցե	ընկվանոր մնասյ։
Մինչև յայնմ գործէ	ընկվան հիմայ կըգործե։

Տեղականք։

Հիմ օրհնեցեք	ասեղա օրհնեցեք։
Հինդ երկիցեն	անտեղը վախնան։
Հերեսոյ երևիք	տեղըսը կերևիք։
Հոսկէ կայ	տեղը կայ։
Ընդ պատեալ	երբոքը պատած։
Ո՞ր քարոզեսցի	ո՞ր քարոզվի։

Քանակականք։

Ոչինչ մեծասցես	ընչըղոտ մեծնաս։

Հանդիման խոնարհեցնիս	• անդրադարձ խոնարհ ըլլաս •
Հանդարտ ունենք	• հանդարտ ունինք •

Ժարցականք •

Ինչո՞ գոանեին	• ինչո՞ւ համար գանըվին •
Ո՞ւնչ ունես	• ինչ ունիս •
Ո՞ւր պարծիս	• ինչո՞ւ կըպարծենաս •
Ո՞ւրէդ խնդրեացես	• ինչպէս պիտի ուզես •
Ո՞վ գիտէք	• կը՞ւ գիտէր •
Ո՞ւր համեմեցլ	• ինչո՞վ համ տայ •

Պատահականք •

Հաւալքն լինել	• եփոխատէ ըլլալ •
Ո՞ւնէ ընթանաս	• եթէ կերթաս •
Պախ հաշտեաց	• առաջ պարըշէ՛ •
Հապա մատուածքիր	• եթէ մօտիկցուր •
Հայտնիցեք աւետարանի	• անկէց եթէ մուծաւ կըլլըվին •

Ժանրականք •

Ընդհանուր քարողեցին	• ալէպ-վին չաւ ըսին •
Ելոյծվին եղև	• պէ-պէ-ըրեր եղաւ •
Ժողովին առնել	• ժողով ընել •
Պեանգամայն շարժեցիլ	• պէրպէնճ շարժեմ •
Պատապատա խնդրեցին	• պէ-պէ-ըրեր ուզեցին •
Պատարտատ մատանէին	• ըրքոյ ըրքոյ կըմանայինս •
Պեբէան էին	• ձի պէրա էին •

Ո՞ւառականք •

Պէհատ կայր	• պաշխոյ՝ կըկայնէր •
Պուրսն ծալեալ	• ջուռ ծալած •
Հանդիպին մեռեալ էն	• գինուի մեռած էն •
Պի բաց արասցուք	• հէրթ ընենք •
Ո՞ւր էր խնդրեցէք	• գինուի ուզէ •
Հանդամանդամ յօշեացես	• փերթ փերթ կըտըրտաէ •

Պլմանականք •

Հայպէս տամ	• տանի կուտամ •
Պրպէս կամիք	• ինչպէս կըհաւնիք •

Հինգշաբթի արարիք • անանկ ըրիք։
Հայտպէս վարմունքը • ասանկ կը վարվիք։
Օր օրինակ արար • ինչպէս որ ըրաւ։

Երկարկանք։

Ընդդէմ դարձայ • դէմ դարձայ։
Հանուսկ կալ • դէմ կենալ։
Հայհոյեմ էջեն • որբէշ խօսք ըլլանք։

Ուսումնականք։

Հաստատելի՝ ճարտարքը • էվելցո՛ խմամ միներ։
Նոյնպէս պէս առաստել լեզի • խիստ էվէլէվելցո՛ ըլլայ։
Յոյժ համբերեմ • շատ կը համբերեմ։
Յաճախ առնում • շատ կառնէ։

Կառավարականք։

Հոսող արարքը • էն ըրիր։
Սկսաւին գիտ ես առանձինքէք • էդինիդ պիտի տեսնաք։
Փորձ ի՞նչ պարծեցայց • էդինիդ պարծենամ։
Փորձ չե շատ գիտեմք • էդ որ շատ գիտեմք։

Նրբագիտականք։

Նրբագէտ հեղուն • շատ կը թափեն։
Հնարագէտ լսեն • չափազանց կը լսեն։
Ոչ աշխարհալի էլ • ինչը էլաւ։
Հանկարծալի փայլատակեաց • խաբէբ շուխլանմիշ եղաւ։
Լսելոյն ասէք • ինչը կըսէք։

Յամրակականք։

Յամր համարին • դանդաղ կըսեպեն։
Ծանր բարկանալ • դէմ սրտնդել։
Հապէ՛ կեցցէ • դժուար կապրի։
Տակաւ տակաւ աղբեացեալ • դանդաղ դանդաղ խմացուներ։
Ոչ էնդհատ լսին • դանդաղ դանդաղ կը լսվին։

Առօրեականք։

Լրաս էսդ Թուխ • ճշմարիտ կըսեպվի։
Յերեսէ առնուսք • երեսդնէ կառնեմք։

Հաշտ հաստատուն	• հաստատուն •
Հաճախ անգամ	• երբեմն երբեմն կըսեմ •
Հազիւ հազիւ	• երբեմն մը լսուեր է •

Ընկերական

Հրաժեշտ տուողաց	• ողջոյն ընդունողաց •
Գնացէք ինչ վստահելով	• ըսաւ ան աշխատեցայ •
Ծանրոտ ատեն	• պէտք ու տայ •

Բացասական

Ոչ գործեր	• չգործեր •
Ոչ երբեք ոնոչինչ	• հիւր չի գընանամ •
Վատ լեզու	• հայհոյ •
Ոչինչ են պիտոյ	• պէտքը չէն •

Ժամանակական

Ոչ լինիր	• գ' ըլլար •
Ոչ հոս մեղանչեր	• ալ գ' մեղանչեր •
Ոչ փորձեսցես	• գ' փորձեր •
Ոչ ես գ' խոչ տայցէք	• ասոնցմէ հոս չը տաք •
Հազիւնոին գ' խօսիր	• հիւր գ' խօսիր •

Յուցական

Հոս ծանեայ	• եղած ձանչցայ •
Հոսանալ գնաց	• եղած գնաց •
Հոսադէպ կայ	• եղած կեցեր է •
Հոսել գնէ	• եղած կըգըտնէ •

Հայտնական

Հայտնի պատմէ	• էշնէպէ հրպատմէ •
Հանդիսման հայցուցանէ	• ընծայը կրկանգնեցընէ •
Պարզ լեզու	• պէյտն ըլլայ •
Հասոյ հատուածէ	• խոպոյ վըճարէ •
Խոնարհեալ մեռանիլ	• սէրվիկոս մեռանիլ •

Ծածկական

Ծածուկ վառէր	• ծածուկ սիրտիկնամէշ կըլլար •
Գաղտ հոչեաց	• գաղտուկ հանչեց •
Խոնարհն գնաց	• ասոնկ գնաց •

Հանրակական։

Այն	•	պարտէզ կաշխատին։
Որ	•	նաւերն խորտկեն կընեն։
Ոչինչ	•	ասոր չէլլիր սեպէր։
Ինչ	•	նաւերէ գրեցի։

Ընդհատական։

Մինչեւ	•	էլլէ տալ։
Մինչեւ	•	խոպէն կըխօսի։

Կրկնական։

Ոչ էրեսին	•	ըէ՛րբ ծընանի։
Դարձեալ	•	չէնէ կուգամ։
Ամէնքն	•	ըէ՛րբ դառնան։
Միմիայն	•	դիմնալ խօսեցաւ։

Փոխադրնական։

Փոխանակ	•	պէրը կանգնեցոյց։
Փոխարէն	•	նոխտպէրէ տավէթ ընէն
Փոփոխ	•	փոխնի փոխ ծեծկըվին։

Զգայական։

Ախ	•	հայէրէն է։
Ընանաքէն	•	հոռէրէն գիտեմ։
Ի՛նչպէս	•	անհատոպիկ կըկենաս։

Ընձնական։

Ինձի	•	էնէրէս խըղմէթ կնեմ։
Ինձէն	•	էոն կէրևցըմնեմ։
Ինէն	•	դէղի լսեցինք։
Ձէնէն	•	չէղին ընտրեցէք։
Իրմէն	•	էնէրէն գործեց։

Վերբերմնական։

Ան	•	ասանկ անանկ ընէ։

Ինչպէս ևս և՝ ի մակբայս, տեսակ և ձև։

Ինչպէս միմիայն ևս է երէք. Ախտոտիկ՝ այսօր, այժմ, յայնժամ, ասա, անդ, այն, ևն։

Ճանցեալ՝ անյայտ , յանկարծ , այժմ՝ , եւ ։
փազաւեալ՝ ա՛ժ առնուն , անորոշել , յան կարծ ածէ , եւ ։
Ճանցեիր մանկիկ անուա՛ն տեսանին և ասա , բայց
մանկա՛ն յատուկ մանկիկք են՝ որք ա՛ժ անցին և
ուղղական կամ հոլովել անուան և դերանուան , և
առնեն զնո՛ւ և մանկա՛ , այսպէս ։ Ո՛չ խնդագամն ,
լուելեայն , խնդիան , հայհոյեն , մե՛զն , կամովին ,
երկիւղ , ուղղակի , ձեռնամբաց , ազգակից , երկիւղ ,
ուրեմն , եւ ։

Չ՝ան ու ց ո ւ մ ն ա ։

Չ՝արդ՝ ի ըս՛ա՛ղէ , այլ ընդ այլոյ , եւ ։
Ա՛՝ակռայն և հեռի ի բայէն՝ յատակ ՀՄ զինի , այս-
պէս ։ Ա՛՝ր ոչ մեռանել և կրկին ։ || ՚ր ոչ կարեն մե-
ռանե՛լ ։ * Ա՛ր գործիցէ ոչ՝ և կերպիցէ դ՛ ։ ||

Չ՝ան ու ց ո ւ մ ն բ ։

Ո՛ղուն ածական կամ գոյական՝ ուր ցուցանէ զոր-
պիսութի բայի , անդ լինի մակբայ զանազան օրինա-
կաւ , այս է՝ պարզ , բարդ , ածանցեալ , յօդիւ , հո-
լովեալ , կրկնեալ , եւ ։ Ա՛ղքան , * Վ՛նասակ ոչա՛ ։
|| Զէր առիք և չէր տուք ։ || * Զէ՛ռանո՛ւն առաջի իմ
մի՛ երեւեսցիս ։ || * Ա՛ի թէ անէրա՛ դասիցէ Ա՛յ ։
|| * Վ՛ասանիցեն զձեզ անպատրաստս ։ || * Ա՛չ եթէ ան-
չա՛ւիք ոք առնու պատիւ ։ || * Վ՛նա դու անչա՛ւիք
զշնմարտութի՛ք քո ։ եւ ։

Ա՛ ա՛ղէսպան էիր , և չանի՞

Ա՛ ա՛ղէսպան է քառ , որ կրկնապէ մատուանք բանին և
բանն իրարու հետ ։ որ և բաժանի յերեքատասան
տեսակս ։ Ի՛աղհիւսական , տրոհական , եւ ։

Բաղձալականն է, որ նշանակուի մի չեւելցուցած՝ հիւսէ զբառ ընդ բառի, կամ զբան ընդ բանի. և սոսկ են. Լաւ, իսկ, ու, վէ, ալ, հէ. իսկ և, այլ, ևս, նա և, նա ևս, և ևս, նա իսկ, դարձեալ, այլ և, այլ ևս, ալ, հէնալ. կամ, կամ թէ, և կամ, եւս, ըր * Տե՛ս ի ասացին. և զկս և զհայր իմ. ‖ յովհ. ժե. 24.

Տեսան ա չխիրեցին, հէ՛ խս, հէ՛ հարբս խմին.

Տրտհականն է, որ զբանս և զբանս զատելով կապէ ընդ իրեարս. և են սոքին. կամ, և կամ, կամ թէ, եթէ, եթէ, ես, եօթանաւ, եաւթ, էրէ՛. ըր * Ա՛ի թէ ծոիլ ի ցեւմ, յաւ վէշտապ. ‖ յովհ. է. 12. Ա՛ծապա ծոիլ ըզլամ, եօթանաւ ածաւէր.

Ա՛յլականն է, որ զյետագայ այլ իմն բան ընդ իմակ՝ իբր ուղղուի առաջնոյն յօդէ ընդ նմա. և այսոքիկ են. Ա՛յլ, հապա, ապա, ասէ. բայց, սակայն, լաւէն, անձամբ. այլ սակայն, բայց սակայն, վէրջէն. բայց միայն, բայց եթէ, անձամբ, հէրդն. միայն, միայն թէ, քան թէ, քաւխաւ. եթէ ոչ, եօթանաւ. ըր * Կ՛իտուի Հայարտաւ ցուցանէ, այլ սեր շինել. ‖ ա. Կորնթ. ը. 1. Կ՛իտուիը Հայարտ կրնէ, լաւէն սեր կըշինէ.

Ընդհատարականն է, որ զբանն կիսատ նշանակէ, և կամի կապել ընդ այլ կատարողի՝ հանդերձ այլականն շաղկապաւ. որք են սոքա. Լաւ և, թէպէտ, թէպէտ և, քաւթալ. թէ և ոչ, ոչ եթէ, իբր ոչ եթէ, չէ որ, եօ * էր. ոչ միայն, չէ * ի՛նչ ինձ. ըր * Լաւելոյծ և մարգարէութիւն ոչ է՛ ի՛ ժամանակիս, այլ իմաստուին Ա՛. Յ տայ Աստուածէ. ‖ ընդհ. 109. Յիաբաղամ մարգարէութիւն չկայ այս ժամանակիս մէջ, լաւին Ա՛. Յ իմաստուիը կըմանչցընէ.

Պատճառականն է, որ զբան իմն ցուցանէ պատճառ միւս բանի, և միաւորէ ընդ իրեարս. և են սոքա. Ո՛ր, քանզի, վա՛ զի, վէրէ, վէրա. ոաք զի, որ. որովհետև, փոխանակ զի, այնու զի, չէ՛ոնէր. այն զի, նա զի, մինչ, ուր, որ, վէրէ, չէ՛ոնէր. ըր * Ա՛րդ՛իք՝ հնազանդ լերուք ծնողաց ձերոց յՏէրն, զի այն է հաճոյ առաջի Աստ. ‖ կողոս. գ. 10. Ա՛ւր պէտք է պատճառական, որ հետևցուանէ պատճառն, թէ ընչի՞ հնազանդելոյ է,

յասելն՝ ՚ի ՚ի՛ր այն է մնախորհ ՚Ի՛ առջևը։
Ասկաբերականն է, որ զմի բանն նշանակէ յառաջ եկեալ ՚ի նախընթաց բանէն՝ իբր հետևութիւն նմին, և յարէ ընդ միմեանս. և են սոքա. ՚Այո, ուրեմն, այսպէս էն, ապա ուրեմն, նա ուրեմն, անանկ է, էօյլէ՛ էօխ, էօխ։ ՚Աստ, վ՚ որդ, այսր աղագաւ, այնր իրի, դմին իրի, նմին իրի, սոյն հանար, պատճառն էչէն, օնպան էօյլէ-ըլէ՛, օվ սէպէպին. այսուհետև, սոյն ետևանց, պէհինպ։ ՚ար * ՚Այնմ դուք քի էք, ուրեմն աբրահամու զաւակ էք. ‖ գաղ. ՚ար.29։ ՚Այնը դուք քի էք, անանկ է աբրահամին զաւակն էք։

Ասկինականն է, որ զյետագայ բառն կամ զբանն բերէ իբր մեկնութիւն առաջնոյն, և այնպէս շաղկապէ ընդ միմեանս. և են այսոքիկ. ՚Այ՛ է, այն է, նա է, այսինքն, այսինքն է, ըստ որում, որպէս, իբր, իբրև թէ, որպէս այն թէ, իբր այն թէ, էօյտ, էօյտ՛է, էանի. օրինակ իմն, զոր օրինակ, գնէլայ, էօ՛ւսսէ՛է՛ լա։ ՚ար * Յամնքեցաւ խոսն, այտ է մեռաւ. ‖ գէ՛ ՚ար.40։ Յամնքեցաւ խոսը, էօյտ՛է մեռաւ։

Ակզբնաւորականն է, որ զնի ՚ի գլուխ սկսելի բանին. և են սոքա. ՚Արդ, և արդ, այլ արդ, բայց արդ, իսկ արդ, ա՛, ա՛էյ՛, էյ. ապաքէն, նա աւանիկ, հա՛ըչէլ։ ՚ար * ՚Ահդ՝ արթուն կացէք. ‖ մարկ. ժգ.35։ Ա՛էյ՛ արթուն կացէք։

Համեմատականն է, որ զբանն ընդ բանի համեմատեալ ուղղաւնուի նայելով զառաւելուի իմն տայ միոյն քան միւսոյն, և այսպէս յօդէ ընդ իրեարս. և սոքա են. ՚Ան, քան թէ, նէ՛է՛. առաւել, մանաւանդ, յաւէտ, նա, էլլա՛, էլլա՛է՛ խոզէ՛է՛, չէ՛է՛։ ՚Ինչ, մինչև, մինչ զի, անգամ, մինչև. . . . անգամ, զի, զիև. էնչվան, անէ՛ըսար ու, պէրէ՛։ ՚ար * ՚Այնուհետև քան երկինքն և երկրի անցանել, քան յօրինացն միոյ նշանախեցի անկանել։ Աւօլայ կըլլայ երկինք ու երկիր անցնիլ, նէ՛է՛ օրէնքնէրէն մէկ կէտին ընկնիլ։

Հարացուցականն է, որ զբառն կամ զբանն ցուցանէ ոչ օրինակ և հաստատուի նախընթացին, և այնպէս

չաղկապք եւ միաձայն. և են այսոքիկ. Ի, ստացման բառ որում, զոր օրինակ, Տիբար, Հիւդան, Հիզան, Հիկէն, Հիպակ, Հիպէս, որբար, որդան, որզան, որկէն, որպակ. որպէս, ինչպէս, դաձել, դառալ։ ՚ի * Ո՛վ անհա ւասան կորոյս. ... սրպէս սոդոմ և գոմոր. || յոբ. ա. ։ Ընհաւատներն կորնցուց զայրերաւ. ... ինչպէս սոդոմ ու գոմոր։

Ո՛րպանականն է, որ առաջի ընտիր բանին յոյս չունելով յետագային ակամայ նաչար հաւանի, և կապէ ընդ իրեարս. և են այսոքիկ. Կէթ, գոնէ, գոնեայ, պարէ։ ՚ի * Ո՛ւմեսն ի վէր թշնամեացն աղօթեր. ... դու փանեայ մի ուժեր չարի չար հաւատացաներ. || խոսրով Ո՛ւմեսն տէր ընկնիսն ի վէր աղօթք կրներ. դու այս մեծ աղէկութիւր չես ըներ, եանի տէր ընկնիսն վէր չես աղօթէրնէ, պարէ փորր աղէկութիւր ըրէ՝ եանի չարին չար մի՛ վճարեր։

Ա՛հականն է, որ զբան իմն իբրև դադար և պատճան դնելով շարադրէ ընդ այլում քանի. և են սոքին, Ահ, եթէ, էյէր. իսկ եթէ, ապա թէ, ապա եթէ, այլ թէ, և եթէ, արդ եթէ, հապա ըէ, ամմ էյէր. ապա թէ ոչ, հապ ըէ չէ, էօշտոսա։ ՚ի * Ա՛յ արձակ կեցից զքեզ, երէ ոչ օրհնեսցես զիս. || ծննդ. լը. 26. Պիտի չթողում քեզ, էյէր չօրհնեսնիս իս։

Ա՛ռարնատուն է, որ արտաքոյ հարկի իբր զարդ և յարմարութիւն ինն՝ բաղհիւսէ զբառս և զբանս ընդ իրեարս, և սոքա են. Ահ, եթէ, և թէ, և, որ, զի, բայց, բաւ, ար, չէ։ ՚ի * Ա՛յ ինչ՝ ի ծածուկ, որ ինէ ոչ յայտնեացի. || յոբ. ը. 22. Ա՛յս առանց թէականի անշեղլի նշոյն է բանին. ոչ և յայտ է. Ն՛ու ուրեք զօրու՛ էր խնայեալ լինի չաղկապն. ՚ի * Ո՛ւ դու զգիտուի մերժեցեր, (՚ի այդոցիկ) մերժեցեալ և ես զքեզ (ասէ Ա՛ստ.) || ովսէ. դ. 6.

Ա՛ղբարիւրն ինչ է.

Ա՛ղբարիւրն է բառ, որ զգանազան կիրս հոգւոյ յայտնէ. և են ձայնքս՝ ա. աղէ. այ. աւաշ.

ափսոս · քաբէ · էլսուն · էրանէ · ըհ · հապա · ա · ահ ·
ալ · վահ · վայ · վաշ · օն , ևն ·

Որոց նշանակութիւնն ի յիւրն ազգս տեսանի ի գործ բաբառն ·

Այս որովհետև բանն անկարօտ միջարկութենէ՝ ունի զնմանսն կատարեալ · զայս և եթէ մնայ գիտել , զի առաւօտաբար առնուս զինդիր վերջահոլով տրական · ՚ի ՝ Էրանի՛ աղնուիկ՝ որ ՚ի քեզ եմ սրտիւք , զի նորա զձեզ տեսցեն · Ալ՝ վերջահոլովս աղնուիկ՝ համարեմ զինդիր միջարկութեա՝ էրանի · քայց մարթի և զօրութիւն քայի իրիք ընծայել · իբր ասել՝ Էրանի՛ ե աղնուիկ ·

Օգնեա՛ Հոգի՛ Սուրբ։

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԿԱՐԱՐԴ ՀԱՏՈՐՈՅ։

Հանդիսականաբնի մասանց բանի և պաշտամանց նոցա։

Ի համաձայնութենէ մասանց բանի՝ և կապակցութենէ նոցին ընդ միմեանս ըստ կանանի քերականաւն, առ՚ի յօրինել զբան։

Ա՛սունք բանի բաժանին յերկուս՝ Հոլովելիս անհոլով։ Հոլովելիքն են նախադրութիւն, մակբայ, շաղկապ և միջարկութիւն. և սոցին համաձայնութենէն ե այն, զոր ուսաւր յառաջին հատորի։

Հոլովելիքն ևս բաժանին յերկուս. մի՝ նշանակիչ հնութեան, որ են անուն, դերանուն, դերբայ, և ընդունելուին վարեալ իբր անուն. Երկրորդ՝ նշանակիչ ներգործութեան, որ են բայ՝ ընդունելութեամբ՝ և բայանուն. որք միանգամայն համաձայնութեամբ կապակցեալ ընդ միմեանս ըստ քերականական կարգի՝ ունին՝ ի բանի զվեց զոյգ պաշտամունս. այս է, տէր բայի՝ և բայ, խնդիր՝ և խնդրառու, յայտնիչ և յայտնեալ, յատկացուցիչ՝ և յատկացեալ, ածական՝ և գոյական, յարաբերական՝ և յարաբերեալ։ Ո՛վ այս ամ ունիմք ամ աւանդել աստէն՝ ապացուցութեամբ հայկազեան ներհուն հեղինակաց. և առ պատրաստել աշակերտելոց զդիւրին ճանապարհ յայտսոսիկ՝ նախադասեմք զհամաձայնութեամբ բայի ընդ նշանակիչս հնութեան. զորս ունի բայն ըստ երկու պաշտամանն. մի՝ ունի տէր բայի, և միւս՝ իբր խնդիր բայի։

Տէր բայի։

Տէր բայի է գործողն, կրողն՝ կամ ենթակայն. իբր զի ներգործողն՝ արարողն ի վերայ գոյ և տէր

բայի ներգործականի. կրողն յայլմէ՝ կրաւորակա-
նի. լինող ներգործական՝ էականի. Այլոց գիտաւ սահ
մանին հինգ կանոնք.

Կանոն. ա.

Ա. Ի դիմաւոր բայ՝ առնու զաւեր բային յուղղական
հոլով համաձայն թուոյ և դիմաց. որ * չաւա-
տամ անարգս ընդ պատուականին. Ա. Հա դիմաւոր
բայս հատոպահ՝ առեալ է տեր բայի ուղղական ա-
նունդ անպէս. և ոչ հատոպահ բայն է եզակի և ա-
ռաջին դէմ, նոյնպէս և անունդ անպէս՝ է եզակի,
և ի ձեռն ո յօդի կարգեալ յառաջին դէմ.
Այդ օրինակ համաձայն են և ինեղբոյ եղել օրինակքս.
* Ի բաց կացէք յինէն ու նշանդ անիրաւութեան.
* Հրոյ յայտնելոց է դատաստն.
Ա. Այս դիմորոշ յօդս բազմից զօրութիւն ունի տէր
բային՝ յաւէտ յերրորդ դէմն և ի յոգնականս.
որ * Խնամատուի առն լուսաւոր առնէ զերեսս իւր.
Ա. Հա զդիմորոշ յօդն ն զօրութիւն ունի գոյական ա-
նունս խնամատուին. որ տէր բայի.

Կանոն. բ.

Տէր բային միշտ լինի ի մի և նոյն դէմն բաղադր-
զակի, նոյն դիմաւ բայ նոցին դնի յոգնակի.
որ * Որթ և ցուլ և առիւծ ի միասին ձարակեսցին.
Ա. Հա տէր բայի եզակի միագիմ անուանքս Որթ ցու-
և առիւծ եղեալ են տէր բայի յոգնական բայիս ձա-
բակեսցին. Նոյա այսմ են և հետեւեալքս.
* Կերանդ և նահ, բարի և չար, գծուծ և ագահ ա-
ռաջի Ա. Հ հաւասար են. * Հարցանէին ցնա ա-
ռանձինն՝ պէտրոս և յակոբոս և յովհաննէս և անդրէաս.
Նոյց երբեմն բայ նոցին դնի եզակի, և զօրու-
մեղալ լինի յոգնակի. որ * Հրէիցն չանգաւորն և
անհնազանդն ընկալաւ զպատիժ պատուհասի. ցի ըն-
կալան. * Հանդերձ մարդոյ և ծաղր երեսաց՝ և դայլ
ատից պատահ զնմանէ. ցի պատահեն.

կանոն · ՃԲ ։

Ա՛ինչ տէր բային իցէ բազում՝ ի զանազան դէմս որոշեալ, յայնժամ բայ նոցին դնի յաւարկայ դէմն · ՈՐ * կեցցուք և մի՛ մեռցուք զի՛ և զոհ և ապաշաւ մեր ։ * Ի՛նդիր մեռանիք զոհ և ծո՛ղ-էդ քոյ ։

կանոն · ՃԲ ։

Հանրական՝ հաւաքական՝ ընդարձակ Թուականն՝ և կրկնակ անուանք եզակի ձայնիւ վայելչապէս դնի տէր յոգնական բային · զի ուրնին զնշանակութիւն բազմաւորակի · ՈՐ * Ի՛ն են փառաք նորա ։ ի՛ էիլէր ։ * Հօտն Ա՛ի · · · զօրացան ։ * Հաղնայն բաղո՛ւ ժողովրդեանն կային յաղօթս ։ * Հինգն ի՛ նոցանէ յիմարք էին ։ * Չանկէին զ զ ի՛ նոյնէ մնաս երկուս ։ * Ի՛նչէր ա՛ ընչէր սարսեալ ասէին ։

Ո՛ւրբէք եզակի և տեսանի բային · ՈՐ * Ի՛մեռայն՝ որ առեալ զերջայր իւր, մարդասպան է ։ Ի՛հա ըստ նշանակութեն բազմաւորակի հանրական անունս ա՛ի եդեալ է տէր եզակի բայիս՝ է ։ Ի՛ սա այսմէն և սոքա։ * Ի՛ այ աղէ ոչ իւիք ելանէ ։ * Հ՛ոլմէ ելանէին հա՛զարք, մնասցէ հարի՛ւ ։ * Ա՛ի զ ի՛ նոցանէն բա՛ւական էր զամենեսին սատակել ։

կանոն · Ե ։

Ի՛ներևոյթ բայն՝ եալ եզերեալ ընդունելովին՝ յա՛րակատար և գերակատար բայի եզակի երրորդ դէմն՝ սովորաբար առնուն զտէր բայի՝ ի սեռականն հոլով՝ եզակի և յոգնակի ։ Ի՛ներևոյթն՝ ՈՐ * Ո՛ւ՞ դժուարաւ ասաց մեծատանց յարքայութիւն երկնից մտանել ։ Ի՛հա սեռականս զծատանն՝ տէր է անեզրևութիւս նմանել ։ որ մինչ լինի դիմաւոր, դնի տէր բային ուղղական՝ այսպէս ։ Ա՛ծատունք դժուար մտանեն ։ * Ի՛ մտանել սակաւն՝ հեղձաւ Ա՛ղամատուէին։ ի՛ մտանել Հաշտաւն՝ երկին իրաւունքն ։ || ՅՈ յորժամ մտանէ սակին ։ յորժամ մտանեն կաշառքն ։

Ընդունելոյն անցեալ ՚ի * Ակն եղեալ և իւրայոյն...
ոչ կարացեալ ՚ի միտ առնուլ։ Ա՛յդ սեռականքս
ելոյ և իւրայոյն սէր բայի եղեալ են ընդունե-
լութեան՝ յարացեալ։ Ա՛յսպէս են և սոքա։
* Ա՛րարչութեան խնդրելոյ... վճռացեալ։ * Տեսչի
ընծայեալք ՚ի քաղաքն պատմին։
Յարակատար և գերակատար ժամանակ. ՚ի * Ի բա-
ղում պատերազմունս մտեալ է իմ, և ձեր ընդ իս։
Ա՛ր սեռականքս ի և ձեզ եգեալ են սէր դիմաւոր
յարակատար բայիս մտեալ է։ * Պատուէր տուեալ
էր քահանայապետին և փարիսեցւոց։ Ա՛յդ յոգ-
նակի սեռականքս ցոհանայապետին և փարիսեցւոց են
սէր՝ գերակատար դիմաւոր բայիս՝ պատեալէ։
Ասացս սոքա բազմից առնուն յոլովիւն։
ՈՒ * Ասեալ հնազանդ լինել արարչ իւրեանց։
* Ընդելնոյց բազում յերկինից յերկիր վայր իջեալ։
* Հաստատեալ է ՚ի վերայ ձեր պատուիրին Ա՛յ։
Այս ևս արժան է գիտել աստանօր, զի բայն
բազում անգամ զօրութիւն ունի զսէր բային, և
սէր բային՝ զբայն. ՚ի * Ասկի ոչ ունիս (դու)
ողորմել, սակայն ձեռք ունիս օգնել։
* Ծաղեալ էր (հրէից) զպաշտօն պատարագիդ։
* Ասղմունի իմաստնոյ՝ փրկուի (է) աշխարհդ։
* Ա՛ստուածն արարած (ածեցեան) ՚ի մարդ-դա, և
մարդ (ածեցա-) ՚ի փառացն Ա՛յ։

Խնդիր բայ։

Խնդիրն է եղելիչ նշանակուած բային. և բաժանի
յերկուս՝ խնդիր սեռի, և խնդիր բնուած։
Ա՛երգործական և կրաւորական բայք առնուն զեր-
կոսին ևս. այ զխնդիր սեռի և զխնդիր բնուած։
Ասակ չէզոքական բայք պահանջեն միայն զխնդիր բը
նուած. և ոչ առնուն զխնդիր սեռի. քանզի ներգոր-
ծուի նոցա ինչ ՚ի գործեն, և ոչ անցանէ առ այլս։
Այլ և ոչ փոխ ՚ի կրաւորական. որոց այ առանդեալ
յուք առաւնօր զՀինգ կանոնս։

Խը

Կանոն Ա։

Ա՛յրդործական բայք առնուն զինդիր սեռի՝ ի հոլով հայցական։ Ար * Խրատեա զորդի քո, և հանգուցէ զքեզ։ Ա՛յս ներգործականս խրատեա՝ առեալ է ըստ սեռին ինդիր հայցականս՝ զորդի։ և անցողականն հանգուցանէ՝ զհայցականս զքեզ * Խրատեցա բժշկ զչնաւրտուն, և մի՛ թողեցուցանէ զհոգին նորա։ Ա՛յս ինդիր սեռի բայիցս դնի անորոշ հայցական։ Ար * Ա՛ժենայն ողորմած աղաչեսցէ գացէ։ յոր զողորմանալ։ * Ո՛ւռ գիտէս, որ ինչ խորհին նորա։ յոր զոր ինչ։

Կանոն Բ։

Ա՛յրաւորական բայք պահանջէն զինդիր սեռի՝ ի հոլով սկզբնական։ Ար * Ա՛յնէ դատիլք, ի՝ ձեզ խրատիլք։ Ա՛յս կրաւորականս խրատիւ՝ առեալ է ինդիր սեռի զսկզբնականս ի՝ ձենէ։ որ է խրատողն։ * Ալ սիրէն զնա, սէրեսցի՝ ի հօրէ իմմէ։ * Ալ էրկրպէտէ յերկինսաւորաց և յերկրաւորաց։ * Ա՛ղեցին ամենեքեան ասելոյ յա՛յ։

Կանոն Գ։

Ա՛յրդործական և կրաւորական բայք մի և նոյն կերպ պիտ զինդիր բնուէ գրեթէ յամ հոլովս առնուն։

Ո՛ւղէ"	Ար	* Ո՛չ՝ որ անուանէցաս զա՛ն։
Ա՛ռաս"	Ար	* Ա՛ի վաճառէսցէս զնա արծաթով։
Կ՛ործէ"	Ար	* Խորհրդով գործեմ զամ։
Պարս"	Ար	* Պահեա զնուռս զամ մարտիկս։
Հայցս"	Ար	* Ո՛չ ձեռագործս նախնեացդ՝ զայծս ոսկերջէջին։
Պահս"	Ար	* Խորհեցարուս զանձն բարւոյ։
Ա՛ւչէն"	Ար	* Ա՛ւգան յարանցն ծերոց։
"Լսե" ար"	Ար	* Չանկուլ խնամատուէ պանի յրքայուէ։
Ա՛ էր" ար"	Ար	* Պարտապետեցէ զանձինս ձեր՝ Ա՛յ։
"Լսէր"	Ար	* Ա՛ինչ զնս իբրև զինիք ի սրտի քումն։
"Նախատ"	Ար	* Ա՛ղ շուտ էսցէ ընդ նմա ոսկի և ապակի։

Կանոն. Ը.

Յերգարկան բայք ըստ պահանջման նշանակութեանց իւրեանց՝ ոչ զներգործականս գրեթէ յամէ հոլովս առնուն զխնդիր բնութեան.

Ա՜ղէ՛" · Ար * Ի՛մայր էրեխ անձին իւրում՝ արդաբ.
Այե՜սա՛" · Ար * Հոգին հօր՝ նորա բնակիչէ. այ՛ի նմա.
Կոչե՜ց՛" · Ար * Աստրագհաք զջրանան իմնասուրբ.
Պաբա՜՛" · Ար * Պապի արեգական զհիւսիսիս.
Հայցա՜՛" · Ար * Վնասք զմանասպարէս իւր.
Պահա՜ս՛" · Ար * Կոհանաւ զԱ՛յ իմոյ յամէ ժամ.
Հիշէ՛ն" · Ար * Օ՛գուտս ցայց յանօրէնուէ իմմէ.
Կ՛ախ՛՜ա՛" · Ար * Կոչէցէք հողն յերկիր.
Ա՛ ե՛ր՜ա՛" · Ար * Կազդարացա՜ա՜ առն՝ հաց առուէ.
Կ՛երե՜՛" · Ար * Կ՛ի սիրտ առաւ հանդէպ իմնասուէն.
Կ՛ախա՜՛" · Ար * Ա՜ն Կ՛ի հաղթեցա՜ա՜ ընդ Ա՛յ.

Նա երբեմն առանց խնդրոյ ևս զնոին բայք. Ար * Ա՛ի դատիք, և ոչ դատիցիք. մի՛ պատժէք, և ոչ պատժիցիք. արձակեցէք և արձակիցիք. || * Ա՛զգերթայ և ազգ գայ, և երկիր յաւիտեան կայ.

Կանոն. Թ.

Ներական բայք ըստ պահանջման նշանակուէ իւրեանց զբուն խնդիր բնութէ՝ առնուն զի հոլով ուղղական. բայց երկրորդապէս և պատահաբար գրեթէ յամէ հոլովս առնուն ըստ գործական բայից. Ար * Կ՛ելա գալստեանն Կ՛ի՝ մանկն քուն եղև. Կ՛ինա ուղղական ինա ինն է բուն խնդիր էականիս՝ եղև.
* Կամաստուէ աշխարհիս՝ յիմարուէ է առաջի Ա՛յ.
* Կանձինք եղեցի փրկուէին մեր. Ա՛ւր գործականս գանցէ՝ եղեալ է երկրորդական խնդիր էական բայիս՝ էղէց. և նախադրուէս առաջէ՝ իւր խնդրոյն ՀՀՅ է պատահական խնդիր էականին՝ է. որոյ բուն խնդիրն է ուղղականն՝ չ՛ինաբուէ.

Կամաղուրկ բայք զխնդիր բնութէ առնուն հասատակաբար ի վերջահոլով սրսական. Ար * Ա՛ վայելէ

անզգամի փափկութիւն։ Ա. Հա դիմաղուրկ բայս վայելչի՝ առեալ է խնդիր բնութիւն զվերջաւորվոյ անդպիր։ Ա. Յապէս են և սոքա ։ * Խնամատարիրին պարտ և աշխատասէր լինել՝ ի նախանձուէ ։ * Ընտայի սեռական ոչ է պարտ կռուիլ։ Ա. Յապիսի դիմաղուրկ բայք յատկութ և բնականք՝ բաղադրեալ ուրեք առնուն զտէր իւրեանց՝ բայ անելիւթ։ և նոցին վերջաւորվով՝ որ խնդիր բնութիւ դիմաղուրկ բայիւն, չհամարին և տէր բայի անելիւթին։ ար * Պարտ է արդարոյն լինել մարդասէր։ Ա. Հա՝ ի բանի աստ անելիւթս լինել է տէր դիմաղուրկ բայիւն պարտ է արդարոյն և վերջաւորվով բնութիւ խնդիր պարտ է ինև միանդամայն տէր բայի անելիւթիս լինել քանզի ըստ մտաց՝ արդարն լինելոյ է մարդասէր։ Հանուածոյս ի կանոնաց խնդրատուէ բայից՝ յայտ առնել, թէ նորաստարժից շատ է որոշել զսեռ խոնդիրն միայն ։ և այլոցն ասել խնդիր բնութիւ, ինչվէ քաջ հմտասցին և ևս վարժուք ։

Պաշտօն անէլիւթի բայի ։

Ա. Ներևոյթին վարէ զպաշտամունս բայի և անուան. զի է բայ, և ունի զօրուէ գոյական բայանուանցս՝ Ա. զհնութիւն, գալուստ, ծնունդ, հնչիւն, փրկուէ. ևայ։ Ուստի իբր անուն լինի տէր բայի, խնդիր բայի՝ անուան՝ նախադրութիւն, յայտնիչ յայտնեալ, յատկացուցիչ, ևայ։ Իբր իբրև բայ՝ առնու զմակբայ, զտէր բայի, զվնդիրս ըստ սեռիցն, ևայ։ Իսկ մնանաւորապէս լինի նախադրիւ որական պատճառական պատահական խնդիր բայի, զօրութ ունելով զհոլովակերպութ՝ ա, ա՝ն։ ար * Ի՞նչ հարցնէ մեզոց յատաջագոյն ընտրեաց զբեզ ճանաչել զկամս նր։ || իբր ասել՝ ա՝ն ճանաչել, կամ վս ճանաչելոյ։ Ա. Յապէս է և այս։ * Ո՞ւրջ եկիր ես և սիրտ իմ, ճանաչել՝ նա և խորհել և խնդրել զնմանաւոր։ || ար ա՝ն ճանաչել, ի խորհել, ի խնդրել։

Հանաչողութիւն հաւատոյ ընդ անուան։

Անունն հանաձայնեալ ընդ անուան՝ կատարէ զերիս պարագրամունս. այս է՝ էիցոնիէ և յայանէալ. էիցոիցոնիէ և յոգոցէ և յոգոցեալ. խնդրէ և խնդրուած. Քրիստոս և փրկիչ։ Որբերին պարագրամունքս այսորիկ՝ ոչ երբեք աան զտեղի բաղհիսական շաղկապի. զերոց մի առ մի խօսակցութիւք կարգաւ։

Ո՞րինչ է յայանիչն և յայանեալն։

Յայանիչն է անուն իմն յայտարարող նշանակութիւն ապագայ անուան, թէ ոմն է, կամ զինչ է. հանաձայն ընդ նմա թուով և հոլովիւ. որ * Էիեսին Քրիստին խաչանի՝ մահ։ Քրիստոս յայսմ բանի մահ է յայանիչ. և ընդունին՝ յայանեալ. քանզի յայտ արար՝ թէ անուանդ ընդունի աստանօր նշանակիչ մահն. և երկրորդին են համաձայն՝ եզակի և ուղղական առ բայի խոփանի բայիւն։ Թ ցա այամ են և առքա։ * Իլ ծուխ խնկոց՝ աղերս աբէցն առաջի Ա՛յ։ * Ա՛հաւասիկ վիճ՝ գառն Ա՛յ։ Ի՛նչ որովհետև յայտնիչն է մեկնուիչ յայտնելոյն, վայ հարկաւ մնաց ի սուտ շաղկապ մեկնական. և բազ միցս նուաւս դնի։ որ * Ա՛յսօր գառանի կորուսեալ դրամն, այսինքն թագաւորական պատկերն։ * Ա՛յորոգեաց մեզ Հանապարհ։ ։ ։ ի ձեռն վարագուրն, այսինքն է՝ մարմնոյ իւրոյ։

Բայց ի նոյն բանի գառանին և համաձայն անուանք, որ ոչ են յայտնիչ և յայտնեալ։ որ * Էիքեր ի հնոցն ի բաբելոն։ Այս հանաձայն գոյականքս ի հնոցն ի բաբելոն՝ նշանակեն զայլ և այլ տեղի. ուստի և ոչ են յայտնիչ և յայտնեալ. զորպիսիս խորել պարտ է։

Ո՞րինչ է յայտնիչն և յայտնեալն։

Յայտնիչն է անուն իմն սեռական, որ զինչ նահուէ այլոց անուանն սեփհականէ ինքեան։ որ * Ահրեգէր զերս խնամատուէ։ Ա՛հա սեռականն էհո՝ տուէ՝ և յայտնիչ, և հայրականա զերս՝ և նահուէ՝ սեփհականէ ինքեան։

յատակացեալ ։ որոց զնշանակութիւնն առ ինքն քարշեալ բառս էնոպոն՝ իւրացուցանէ ինքեան ։ և ցուցանէ թէ՝ ոչ է Հրապոյր լայս ։ աչաց ։ հրոյ ։ աստեղաց ։ արեւու ։ լուսնոյ ։ գոհար ականց ։ այլ յատակացոյց՝ թէ էնոպոն լոյս է ։ Իստ այսմ՝ են և սոքին ։ Էնոպոնոյ աչք ։ ի գլխոյ իւրում ։ * Վրէ՛ ես աշակերտ ։ զէ՛ս ընդէն ընկալ զօրինակ։ * Ո՛ դեռատին հաշ տեսին զհանդէս ։ * Հարեալ խոտէք զպատուիրանն հաշ ։ զի զնէր ա՛ նանդուխին հատատիցէք ։

Նանուցումն ։ Հօրինական պարտ է ճանաչել ։ զի հնոլվակերտ նախդիր յատակացոյցն՝ բազմիցս դնի ի վէր նախադասին ։ եթէ յատակացեալն իցէ՝ և եթէ յատակացուցիչն ։ կամ կրկնի առ երկաքանչիւրն ։ Յատակացեալն ուրեք եդեալ լինի զօրութիւն ։ և յատակացուցիչն դնի ներգործութիւն ։ զոր վն յայտնի ցուցանելոյ՝ հնոլվակերտն յատակացելոյ դնի ի վէր յատակացուցչի ։ որ * Ի ձին երկոտասան սահառի զհոտորոցն ։ Ա՛հա հնոլվակերտս ի՝ յարեալ առ սեռական յատակացուցիչս հոդոյ ։ յաւելմամբ յօդիս ն ։ ցուցանէ զզօրութիւն յատակացեալն՝ որ է բառս ընդէնոպո ։ փոխանակ ասելոյ ։ ընդէնոպո հոդոյ ։ Ա՛յսպէս են և սոքին ։ * Ա՛ռաք զնայոերն՝ կայսեր ։ և զէն՝ ալ ։ || ալ ասուք զպատակեր կայսերն՝ կայսեր ։ ևս ։ * Ա՛տամունք նշ իբրև զառիծոս ։ || ալ իբրև զառատունս առիծոյ ։ * Հնիմ զէ՛ն երկեր ։ || ալ զմեզս ամ երկրի ։

Ո՛ երբեմն է խնդրատուի անուանց ։

Ան անուանք նշանակիչք էուե կամ որպիսուե ։ որք ունին զյարմարուի ներգործուե ։ և յերկուս աղս բաժանին ։ Ա՛ի՝ արմատք բայից ։ ոյզ ։ Վ՛ատուղ ծաղվ ։ գեղ ։ խնդիր ։ խառն ։ ևս ։ Ա՛իսան՝ բայածանցեալք ։ ոյզ ։ Հնոնդ ։ ածուն ։ ընդոնաբան ։ յարութ ։ ևս ։

և ընդունելութեան · զորս ծանուցուք յառաջիկայ
՚ի հինգ կանոնս ։

Կանոն · ա ։

Ա՚երգործական բայանուանք առնուն զինդիր սե-
ռի ՚ի հոլովին սեռական կամ հայցական։ ՚ր * Ուտա
լեցուցանէր զարտասուս քերցն՝ յարութիւն եղբօրն ։
Ա՚հա ներգործական բայանունս յորս՝ իբր գեր-
բայ առեալ է խնդիր սեռի զսեռականդ՝ եղիցին ·
փոխանակ ասելոյ՝ յարուցանել զքէնայէն։ Ա՚ստայսմ
էն և օրինակիս ։ * Ա՚ծէչ ախտացեալս · · · ապաքէն
մեզք գրաւեալս · ‖ ՚ր բժշկով զախտացեալս, ազա-
տող զգրաւեալս։ * Հնուիցան մնխանք ՚ի վէր սրբոցն՝
հապանօք գնեա · ‖ ՚ր կապելով գնա ։

Կանոն · բ ։

Ա՚րարուրական բայանուանք առնուն զինդիր սեռի
ըստ բայիցն ՚ի հոլով սկզբնական · ՚ր * Ո՚վ խոցումն
յանձն առեր ՚ի գինաւորէն ։ ‖ Ա՚հա կրաւորական
բայանունս գխոցումն առեալ է սեռի խնդիր զսկզբնա
կանս՝ ՚ի գինաւորէն · իբր ասել՝ գխոցիլն ՚ի գինաւորէն ։
* Ա՚ռաքեալք եղիցին վէրաւոր ՚ի նոսէ · ‖ ՚ր վիրաւորել ։

Կանոն · գ ։

Ա՚երգործական և կրաւորական բայանուանք՝ ՚ի
գերադասանդ շարադրութեան առնուն և զինդիր իբր
նուէ ՚ի պէս պէս հոլովս, ըստ բայից՝ ընդ որս ու-
նին զյարմարութիւն։

Ա՚ղ՚՚ · ՚ր * Ողոյս · · · անուանէիցուն շահն շահ։
Ա՚ղբ՚՚ · ՚ր * Պաշտաս որդւոյ հայրութ ։
Ա՚ղա՚՚ · ՚ր * Լերև զօձոց զինքեամբ ալիւծ ։
Ա՚ղաւ՚՚ · ՚ր * Լենաց ֆարաւ զինեդանւոյն ։
Ա՚ղբ՚՚ · ՚ր * Լուսիմբ զբորբօրեան ՚ի թաղմանէ ։
Ա՚ղ՚՚ · ՚ր * Ո՚՚ձեռս հաւքաչխոյմբ յաղօթս սրբ-
բեսցուք ։
Ա՚ղ՚՚ · ՚ր * Պաղատեմ Ա՚՚յ՝ հոգի խնայել ։

"Ալէտէ" ։ ՚ր * Ալաչուն ես՝ ի նոր գերեզմանի ։
"Նախատ" ։ ՚ր * Լքեալ զմեռուս խոտան ընդ հալուածս ։

Կանոն ։ Ը ։

Չկզբական բայանութիւնք առնուն ը բայիցն միայն զկնդիր քննութ՝ ի զանազան հոլովս ։

"Վարձ" ։ ՚ր * Լրանիր աղքատացդ հոգւով ։
"Պատ" ։ ՚ր * Երիցուդ աչքս խոտորի ի ընկերիցդ ։
"Ուղղ" ։ ՚ր * Կատարած եղիցի յաշխարհի ։
"Նախատ" ։ ՚ր * Խոտորուն՝ ի մեղս ։
"Ալէտ" ։ ՚ր * Ալ ըլլուածն աղքատին բերեմ Քրիստոսի
"Ալէտէ" ։ ՚ր * Ցայգ մեզ հանիւս Աչք ի լերինս յայսմիկ ։
"Նախատ" ։ ՚ր * Ալ ի մեզ պոռնկալ ընդ մարմնոյ և ընդ արեան ։

Կանոն ։ Թ ։

Ընութիւնք թուականք մանականք և հարցականք առնուն զկնդիր սեռական՝ սկզբնական՝ և ներգոյական ։ ՚ր * Երդիւ՝ ի հասանել նըր՝ ի մի քաղաքացն ։ ‖ Ուր սեռականս փաթաթէն է խնդիր թուական անուանց ։ ՚ր * Ցայգ են և առաւ ։ * Ոմանս սատակեալ՝ ի դէպ ։ Ալ յայգ են և առաւ ։ * Ընդ ոմանց սատակեալ՝ յիմոց ներքացն ։ * Ընդ ոմանց յաբրահամէ եր յոբ ։
* Ալ ոչ է յայգի քում ։ ։ ։ անուն յովհաննէս ։
* Ալ՝ ի ձենջ յաւելուլ կարիցէ՝ ի հասակ իւր ։
* Ալ՝ նմանի քեզ յաճա՞ ու, կամ ՚ի նմանիցի քեզ փառաւորեալդ՝ ի ա՞ս ։

Ո՞վ էիլէ է հոմոյանուէլ ածականի ընդ գոյականի ։

Ածականք յուշանեն զորպիսուէն գոյականաց ։ և ընդնոսա իւրեւ մի բառ համարեալ՝ զնի պաշտօն վարեն ի բանի ։ է՝ զի ներգործուբ ունին զգոյականս իւրեանց՝ նախադաս կամ յետադաս ։ և ուրեք զոքոթէ ։ որոց զհամաձայնութիւնն աւանդեմք ի վեց կանոնս ։

Կանոն · ա ·

Ա՛ծականն մինչ դնի յետադաս գոյականի, համաձայնի ընդ նմա թուով և հոլովիւ · ար * Ա՛յդպիսի բուրվառ արանց ուղղոց փրկէ զնա · ‖ Ա՛յս յետադաս ածականս ուղղոյ՝ է համաձայն նախադաս գոյականի իւրում՝ արու՝ ց, զի երկաբանչիւրն են յոգնակի սեռական · Ա՛յսպէս է տեսանել և զսուտ · * ար իցէ քննակիր յանապատի, քան ընկնիլ անդիման՝ լեզուանաց՝ և բարկացողի · * Լսոր Հուրդը Ի՛ե՛ր անկաւեն Ա՛.Յ · * Ըստ ամէն ազնուին անպակասելի ·

Կանոն · բ ·

Ա՛ծականն յորժամ նախադասի գոյականի, ոչ համաձայնի ընդ նմա, այլ դնի սուկ եզակի ուղղական · ար * Ա՛ռ է պատառ մի հեշտուբ և խաղաղութիւն, քան զառունս լի բազում բարեօք հանդերձ թշնամութիւն · Ա՛յս նախադաս ածականս բաղում՝ չէ համաձայն ընդ իւր գոյականին բարեօ · ‖ Ա՛ստ այսմ են · * Ախանչէ և խրխին և ֆաղչէ և անոշ քնով ի զօրութիւն ազն կապէր զթագաւորն · * Լ՛օվնէ զաւակօք բարգաւաճեցոյց ·

Բայց բազմից համաձայնին, յաւէտ միաւորել կամ երկվանկ ածականք · ար * Ո՛ զբեալս մի՝ իբրև ընդ մարդոյ համարիք պատգամս · * Յայնժամ արդարն կացցէ բազում համարձակութիւն ·

Կանոն · գ ·

Յորժամ ի մէջ ածականի և գոյականի անկցի այլ մասն բանի, ածականն համաձայնութիւն պարտի յարմարիլ առ իւր գոյականն · ար * Լ՛ինեսցի ես ժառանգորդ բարեաց · * Լ՛ինուր ըստ յօբայ ծանուցա և անպանեցիս ինձէն ինձ սաստկացուցի ·

Եւ երբեմն ոչ համաձայնի · ար * Ձայնէ մաղթեր ազնիւական · · · յորժամ գառօ գաս հայրենին ·

Կանոն · Դ ·

Ա՛ծականն յորժամ ունիցի զբազում յատուկ անուանս, ըստ Թուոյն դնի յոգնականի և ըստ հոլովին հանձայն · ՚ր * Խարեխօսութ՚ Պետրոսի և Պօղոսի քո՚ր առաքելոցն · · · տօնողացս ողորմեա՛ · Ա՛ր ածականս առաջնոյն է յոգնականի , զի ունի զերկու յատուկ գոյականսքս պետրոս և պօղոս · իսկ ըստ հոլովին միանգամայն հանձայն սեռական · * Խոնհարհ աղաչի մարդկան Հաբրիհլ Ա՛ի Հիբայհլ Գծ՛ · * Ա՛ստուածոյ և Յովհաննէս աւետեցին և գեղեցիկ և վայելուչ ·

Կանոն · Ե ·

Ա՛ծականն և գոյականն եթէ իցեն ի նախդրիւ հոլով , հոլովակերպ նախդիրն սովորաբար դնի ի վերայ նախադասին · ՚ր * Ձամենայն ձանապարհաց չարաց արգելի զոտս իմ՛ * Կորուսանել ի սրտէ զնախդունայն և զապիրատ և զնոսուն խորհուրդսն · * Ձաղգէ այնպիսւոյ ոչ խնդրէ վրէժ · * Ի՛ւիմ առաց Ա՛բրահամ զնահակ չաւուրս ուխտերորդի · Ն՛ երբեմն կրկնի նախդիրն ի վր՛ երկուցն կամ · ՚ր * Ա՛ր ղողջոյն զօրն՝ Թողութ՚ ցուցեր փրկարար · * Ա՛ն անխափանէ չորդիդ ի համապատիւդ և ի սիրելիդ ·

Կանոն · Զ ·

Ա՛ծականն՝ մինչ զօրութ՚ ունի զգոյականն , միայնակ վարի առ ա՛մ պաշտամունս ի տէրն գոյականին նոյն Թուով և հոլովիւ , զոր պահանջէր գոյականն՝ ի լինելն անդ ներգործութ՚ · Ա՛ստի և լինի տէր բազի՝ խնդիր բազի և անուանն՝ յատկացուցիչ՝ կամ · Տէր բազի · ՚ր * Ա՛նապատնէ ոչ խոտորին յօրինաց ա՛ն · ‖ ՚ր համաստուն արք ·

Խնդիր բազի · ՚ր * Ա՛ւետարանեաց խաղաղութ՚ ձեզ հեթանոսաց , և խաղաղութ՚ Դրչաւորաց · ‖ ՚ր հեռաւոր հեթանոսաց և մերձաւոր հրեից ·

Խնդիր անուան։ ՚ր * Հայժմոյս ո՛չ ոք է ազգս յընտ
րողութիւն բարոյ և չքէր։ || ՚յ բարի և չար գործոց։
Խնդիր նախատրուէ՝ և միջարկուէ ։ ՚ր * || ՚ն հո՛
գեւորացն եղբարք՝ ո՛չ կամիմք երէկ ազգաց իշէք։ || ՚յ
վ՚ն հոգևոր շնորհացն։ * Երանի՛ խաղաղարարոց։ || ՚յ
խաղաղարար անձանց։
Յատկացուցիչ ։ ՚ր * Ո՛րդ էրէտասդաց՝ իմա
տուխի ։ ։ ։ զամբար ալէքսեաց մեղք։ ՚յ երկուա
սարդ անձանց և անբարիշտ մարդկան։
Յատկացեալ ։ ՚ր * Ամողիք չծանր ծանր (պատուի
րանս) օրինացն։
Ի՛ւաւական են օրինակքս ի գիւտ և այլոց պաշտամանց
ած ականաց, որք զօրուէ ունին զգոյականս իւրեանց։

Վ՚երնագիր ի բառդունէ։

Ի՛ բառդունս անուանց տեսանին պէսպէս համա
ձայնութիւք պաշտամանց • այս է՝
Յատկացուցիչ։ ՚ր, Ի՛ ձամայր, ՚յ մայր Ի՛.Յ ։ վա
ճառավորց, ՚յ փողոց կամ տեղի վաճառելոյ ։ աղա
նակերպ, ՚յ կերպ աղանաց, ՚ն։
Խնդիր սեռի ։ ՚ր, Պարգևատու, ՚յ տուող զպար
գև ։ Ի՛ պաշտուն, ՚յ պաշտել զի՛.Ի՛ ։ Ի՛ ստեղծ,
՚յ ստեղծեալ Ի՛.Յ ։ Ի՛մահածին, ՚յ ծնեալ յա
մենէ ։ օրէնադիր ։ ՚յ դնող զօրէնս, ՚ն։
Խնդիր քանուէ ։ ՚ր, Կենդանարար, ՚յ կենդանի տա
նող ։ Ի՛.կանատես, ՚յ ակամբ տեսող ։ Հողագոհգ
ուած, ՚յ զանգեալ ի հողոյ ։ Ջիրադրուժ, ՚յ դրժ
ող՝ն։ Աստուերանիստ, ՚յ ի աստուերի նստող։ Ի՛ճա
խաւն, ՚յ խաւնեալ կամ միաւորեալ ընդ Ի՛.Յ, ՚ն։
Ի՛.ծնական ։ ՚ր, Ի՛մբարձրելոյ, ՚յ բարձր ուղիղ ։
Աստուածաստեղն, ՚յ աստուած աստեղն, ՚ն։
Ա՛ստիական ։ ՚ր, Ա՛ստիական, ՚յ նման մանկտ ։ քաղցրախօս, ՚յ քաղցր խօսող ։ գաղ
ափագնաց, ՚յ գաղա գնացող, ՚ն։

Հանուցանութիւն դերանուան.

Վերանունն կապակցեալ համաձայնի ընդ ինքեան, և ընդ այլ հոլովելի մասունս, և վարի իբր անուն գոյական կամ ածական.

Վոյական են միշտ էական դերանուանք. իսկ յարաբերականաց՝ որ, և ցուցականքս՝ սա, դա, նա, բազմացս վերին գոյական, և ուր ուրեք ածական.

Լայց՝ այս, այդ, այն, սոյն, դոյն, նոյն, և ունականք համոյն՝ և ածանցեալք սոցին միշտ են ածական.

Հանուցանութիւն դերանուան ընդ ինքեան.

Վերանունն համաձայնեալ ընդ դերանուան նոյն թուով և հոլովիւ վարի իբր մի դերանուն ըստ ինքեան միայնակ, իբր գոյական. ՈՐ * Նա ինձ դրամանիմ։ * Ո՞վ ինձ քեզ մատուցանեմ։ * Ի վեղ ինձ ձեռնա հայեցուք։ * Այս ինձն է որ քո։ * Ինչքանոյ սուտ ասացեն։ * Ոյոն ինձն եկեալ։ * Ոյոմ էր եր մարմին։ * Որ ինձն է։ * Որոյ ձեռք էր։ * Որոյ և անուանք նոցա։ * Ո՞ր և ես ինքն ընդոն հաւատամ, ասէ։ Ջ-ական լինի ի վերջ գոյականի. ՈՐ * Ոյոն ինձն հոգին։ * Ո՞նոյն ինձն գլիք։ * Ինչաղագս ոյոն և այոյ իրի։ * Որ ջոյն ջոյս գրեցի գիրս։ * Ի ոյոն ջոյս միտս, ասէ։

Հանուցանութիւն դերանուանց ընդ այլ հոլովելիս.

Վերանունն համաձայնի ընդ այլ հոլովելիս ոչ միայն գոյական կամ ածական. և առաջին նախադասեմք զգոյականս, և ապա ցուցեալք զածականս.

Վոյական վերին ոչ ցուցաք ի վերոյ՝ էականքս էին, ինձն, ի՛ր՝ իբեան, և ցուցականքս՝ սա, դա, նա; և յարաբերականս՝ որ. ուսոյ և լինին նախ՝

Հայանեալ. ՈՐ * Այս լուացի զոտս ձեր՝ ասէր և վար դասէտս։ || Ուր էս դերանունն է յայտնեալ և յայտնիչ է ածէր և վարդապետս։ Ի սա այսմ և սոքա։ * Ինչ հօրս լուսուրք։ * Ի նա հաւատացեն, ոյ ի՛ ինձ Ոչ Վրէ։ || * Այս են որ վիճէին ընդ վարաւանին...

այս է՝ Մովսէս և Յ. Հարցմէ ։ ‖ * Ո՞ր ոչխայ ես զգուշին հատ (՚ի) զլեռնանոյն ։ ‖ * Հաշո՞ւ մի մատուցեալ (՚ի) ի վեմն կենդանի ։ ‖

Հայանիչ ։ Ար * Տեսաք երկոքինս երազ ։ ։ (՚ի) ես և նա ։ ‖ Հանձանց խոնարհաց ընկալ ։ ։ (՚ի) ի դնոջ ‖ Ուր դերանուանքս՝ ես, նա, ի դնոջ են յայանիչ ։ և յայանեալն են անուանքս՝ երկոքինս, յանձանց ։

Հատկացուցիչ ։ Ար * Այս սեր Յ՝ այս է անուն իմ, զիտաս իմ այլումն ոչ տաց ։ ‖ Ուր յատկացուցիչ է դերանունս՝ էն, և յատկացեալն է՝ անուն, զիտաս ։ Յ. յապէս տեսանի և՛ ի նեղըլոյ ։ * ՚Ի դէպ ձեռս է տեսանելն զՅ՝ ։ ‖ * Յ. ըդարձանն ձերն նորին շնորհօք ։ ‖ * Աղաչեմ ասորժելն կարծեմ պատմութիւն ։

Յ՝ ական առնուն բաց ՚ի յարաբերականէն ։ Ար * Յ. բնակեա և գիս զբաւմամբդ ։ ‖ * Յ. ՚ի ենեցուն գիշ յանդիման լինել կայ առաջի առենին Վ. Ե ։ ‖ * Յ. ՚ի ենէքին դուռ եղբարք էք ։ ‖ * Չ. ագեացի ՚ի ենէ երկիւղածաց անուան իմոյ ։ ‖ * Ո՞ւստա յետինքդ մի ժամ գործեցին ։

Խնդիր անուան ։ Ար * Կապանաք զնոսա ։ Ի կապելով զնա ։ ‖ * Ի՞նբև զօձոց՝ զինէաւիք արկած ։

Խնդիր բայի ։ Ար * Որ զինէն ոչ հարցանէին ։ ‖ * Յ՝ առաջ ՚ի ենէ զկոգին ։

Տէր բայի ։ Ար * Ո՞ւս հաւատաս , զի մի է Յ՝ ։ ‖ * Հիցէ ընթերցեալ ՚ի ենէ զօրէնս ։ ‖ * Ո՞ւս է որդի իմ։

Խնդիր միջարկութեան ։ Ար * Ի՞րանի է ՚ի ենէ ։

Յ. յարթիկ դերանուանք վերին զնմ պայծառմունս առնանց միայն զի՝ ոչ գոան յատկացեալ և խնդրառու։

Յ՝ ական վերին դերանուանք ցուցականք այս , այդ , այն , ասի , դուն , նոյն , և ուղղականք համայնք՝ և ուրեք յարաբերականն , ներգործութիւն կամ զըսութիւն ունելով զգայականս ։ յաւէտ յարգելով և զընդհանրական կանոնս համառօտելոյ ասականաց ։ Ներգործութիւն ունին զգայականս ցուցականքս՝ այս , այդ , այն , ասական վերեալ նախադաս կամ յետադաս առ գոյականն՝ համաձայն թուոյ և հոլովից ։

ար * Հաչս աշարոն · աչոյ աղաղակի · աչոյս մատեանիւ · չոյն ունելով Թագաւորուէ · չոյնի աւուր · չոյոյ շնոր հաց · չոյոցոյնէ յամենեցունց · բանիւս աչոս · յաղգէ չոյոյնոյնէ · ի աեղւոջս չոյոնի · ազգացդ աչդոցին · զբանս չոչոսոնի · ի չարեացդ չոչդոյնէ · չաւուրս չոչոսոնի , ևս։ Ցուցականքս՝ սոյն , դոյն , նոյն , և յարաբերականս՝ որ, սովորաբար նախադասեալ համաձայնին ընդ գոյակա նաց ըստ հոլովին , և ուրեք ըստ թուոյն · ար * Ովվին սգալ · նովին չափով · ինոյն բան · ի աին երկրի · նոյին իսկ գործքն · վը դոյին իրաց , որով դատապարտուիս։ Եւ ուրեք անհամաձայն դնին · ար * Զայնակից սոյն ուղղափառութեաս , յը սորին · սոյն ձարպով , յը սովին · նոյն նմանութը , յը նովին · վը նորին մեղաց , յը նոցին ։

Նովին հաւատովք , յը նովիսիք ։

Ասնական դերանունք միշտ ածական վարին հա մաձայն ընդ գոյականաց թուով և հոլովիւ ։ Որոց նախատիպք դնին նախադաս կամ յետադաս գոյակա նաց · և ածանցեալքն բազմիցս նախադաս · ար * Ի դէպն հայկայ · իմոյ անձին · իմոյ մատանեաց · լսելեացս իմոյ · իմով արեամբ · իմովս ձայնիւ · իւղոյ չոյ · ի գիմաց չոյ · վիրկուէ չեզոյ · գիւրն զամենայն · ի հօրէ իւիք · ի չոսիկ աղբերէ · ի աւուրս չոսիկ · գիրս ուսոյանուէ · ի լրուէ իւրէ · չեզոսին կրեալ անօրէնութէ · աչօք չովչ · ի չոյ ամենաց · իւրայնովչ համազգեօք · չոյով հրամանաւ , ևս։ Լսէ ածանցեալք այնի յանգիւ սովորաբար ոչ համա ձայնին · ար * Ի դէպսինս բնութէ · չոյին հրամանաւդ , ևս։

Ցածական դերանունք՝ որք զգոյականս իւրեանց ունին զօրութը , են ցուցականքս՝ սոյս , սոյդ , սոյն , սոյն , դոյն , նոյն , և ունականք համարիք · և ըստ օրինա կի անուանց դնին չայն հոլով և թիւ , ոյ վայելեր գոյականին անդ ըստ իւրաքանչիւր պայմանին · ար * Ի էթէ զոր կամիցի զոյն առնել · ի զոյակա սեալն ի դէպսն (բանից) ՝ ունիք հմմտանալ կատարե լապէս ի հարցն առաջնոց ։ * Ի ոյովէ (սովորութէ) զնոցայոյն (կամաց) գիտութէն առնուցուս ։

Յարաբերականս՝ ոչ, յարաբերէ զնմանէ Հոլովելի մասնս . ըստ Թուոյն Համաձայնի ընդ յարաբերեալ բառին, և ըստ Հոլովին դնի ըստ պահանջման բանին. զի * ի ձեզ խաչի բազում կերպարանք են . . . որոց ոչ առաք հրաման երկիրպագանել ։ ‖ Ուր յարաբերեալն՝ է երպեսն, և նորին յարաբերականն՝ որոց, են ըստ Թուոյն համաձայն յոգնակի, և ըստ Հոլովին տարաձայն . քանզի պահանջէ բանն զյարաբերականն ի վերջահոլով տրական ։ Ըստ այսմ և առաք ։ * Ա՛ի և նոյն ի պատարագն՝ զոր Աստուած մատոյց, և ընդ քահանայքն մատուցանեն։ ‖ * Ա՛յս սարգիսս՝ որոյ ծնօնդ է, իշխան էր ։

Ա՛ազում ուրեք յարաբերականն եզակի կերպիւ յարաբերէ զյոգնականս, և զօրուբք յոգնակի համարիւ. զի * Այն բազումք՝ որ զսիրելն սիրեն . ‖ այլ որք ։ * Ա՛յէք՝ որ բնութիւնք որդիք եմք ադամայ, ծնանել ի կոյս աւազանէն՝ լինիմք շնորհօք որդիք Ա՛. ‖ այլ որք ։

Ձ Ուխտորոշական յօդք ա, է, ն, յարեալ ի վերջս բառից՝ որոշեն ի նոսա զդէմս . զի * Ո՛ր պակասն է ի գրոյս, ուսանիլ ի քահանայիցդ ։ ‖ այլ զայն՝ որ պակաս է ի յայս գրոյ, ուսանիլ ի քահանայից ձերոց ։

Հանդէս ընդունելութեան ։

Ընդունելութիւն ընդունի զզօրութիւն բայի և ածականաց անուանց . ուստի ընդ ինքեան և ընդ հոլովական մասունս բանիւ համաձայնի ոչ բայ՝ և ոչ անուն ։

Ծանօթութիւն ։

Ընդունելութիւն յանգեալ ի ը՝ բազմիցս յարելով յեականն բայս վարի իբր բայ . յանգեալն ի է՝ ել՝ որ կարէ վերածիլ առ դիմաւոր բայ . և մերթ ա՝ նաև բայածականն յամ հոլով։ Լուկ վերջաւորեալքն

Ի ոգւ էէ, լէ, միշտ վարին անուն բայածական, յանմէ պահելով զկանոնս համաձայնութեամբ ածական անուանց։

Հանուցիչ ընդունելոյ ոչ բայ։

Բնդունելութիւք առ հասարակ բայացեալք և բայածականք յանմէ անկորուստ պահելով զներգործութիւնս իւրեանց առնուն զվնդիր ըստ բայիցն, յորոց բղխին։ զորս հանուածիւ բովանդակեմք ի հետեւեալ կանոնս։

Կանոն ։ ա։

Վերգործական ընդունելութիւք առնուն զվնդիր սեռի ի սեռական և երբեմն ի հայցական հոլով։

Ոչ * Հմարատութեն ոչ ոք ոչ սովորեաւ ծառայել ոմի ոգւոյ։ || այ սիրողաց զհմարատութիւն։

Կինքեցար վհմով չարուչիւղ մեռելոց։ || այ չարուցյ * Նողդ զմեռեալս։ * Հուր կիզնող զմեղս մարդկան։

Հօրդ եմնմնութեամբ՝ զքեզ ասէ։ * Վգի Վ.Չ ի բաղուքաց։

Կանոն ։ բ։

Կրաւորական ընդունելութիւք առնուն զվնդիր սեռի ի հոլով սկզբնական։ որ * Որոշեալն ի միոյ քահանայէ՝ և ամ քահանայակից... ի բաց որոշեցեն։ || Վհա կրաւորական ընդունելութեամ ղբղնէն՝ առ վնդիր սեռի զսկզբնականս ի գոյ ժամանակ։ Վսա այսմ և այս։ * Խոցեալն ի ձիգողէն քաղցրացոյց զչար չակացն գառնութեն։

Կանոն ։ գ։

Վերգործական և կրաւորական ընդունելութիւք առնուն և զվնդիր բնութեն ի զանազան հոլովս։

Ասէ" ։ որ * Ոչ նորհեաւ ինդրոցաց ի քէն։
Պաք" ։ որ * Ոչհար զեղումն ջպատեալն զնւրեաւ։
Գոթ" ։ որ * Ընդուրս ջերմուքն ջնռոսյանողէ։
Աղէ" ։ որ * Որ խոպայել ընկեցեալ ի վճ։

"Ալաբ"ար" · ած * Որոշին զանձն իմ ի կորուստ ։
"Ալէրձ"ար" · ած * Ի մեռնից բաւեսցէ զՀօրն պարգեւս ։
"Ալէրէ" · ած * Ի հիւր չաղերաղ ի մնարան ։
"Ալխատ" · ած * Ի ղօթիսիր ի վէր քո յարաչեղոյն ։

Կանոն · ը ։

Հէզդրական ընդունելութիւք առնուն մնայն զինդիր բնութեան ի պէս պէս հոլովս ։

"Գոթծէ" · ած * Յանկալի սերովբէից անմարմնական վարուք ։
"Այնէք" · ած * գնային է Ի՞ղ ղէլայէլոյն ի չարեաց ։
"Ալաւ"ար" · ած * գնեա պարծելոցս ի խաչ քո ։
"Ալէրէ"ար" · ած * Ալանաղ ինձ եղերութ ։
"Ալէրէ" · ած * Ինակիչն ի սրբութեան մատուցաւք զաղօթս ։
"Ալխատ" · ած * Ընդ մեզ պատերազմող եղիցի դեպ ։

Հանդունելութեան ընդունելութիւք ոչ անուն ։

Ընդունելութիւք բայածականք ունին զնշանակութիւն բայական անուան · որոց և գոյականք մերթ ներքագործութիւք են , և մերթ զօրութիւք · և կապակցեալ ընդ հոլովական մատուցս , գրեթէ յամ զուգորդ պաշտօն անուանց գտանին · զորս տեսանես կարգաւ ։

Ալեր բայի · ած * Ի՞ետալոյս կենդանացաք ։
Ալեռի խնդիր բայի · ած * Ի երաձայնէր տէր և Ի՞ջ դատանելով չարեաց() * Ի՞ ։ Ի՞ ։ Ի՞ ։

Ի ծախան ի վէր անուան · ՚ի * ՚ի Լմնոյն ինչ է ըստ Յա-
եսու , և դրօքն փալէլով եմուտ առ աշակերտան ։
Ի ծախան ի վէր դերանուան · ՚ի * ՚ի Էր վերջացեալ
յամենաառատ քո շնորհէ՝ Հոխանանէք (Հրեշտակաբ) ։
Ի ծախան ի վէր ընդունելոյն · ՚ի * Խոստացար հա-
ռատացուցանել զնկճեցելոց յանուն քո՝ վկէանս ։
՚ի Ցարեալ ոչ գոյական , առնուն ածական՝ զանուն
և զդերանուն · ՚ի * Ո՞ Թողուի խնդրելով ի քէն անօ-
րէն սպանողաց իւրոց ։ Ի՞նչ ընդունելոյ ապան-
շէ՝ վարեալ ոչ գոյական , առեալ է ի վէր իւր ածա-
կան զանուանս անօրէն՝ և զդերանուանս էրոյ ։

՚ի Էրլուծուելի բանի ։

՚ի Էրլուծուելն է որոշել ուղիղ զմտաւնս բանի ,
և զպաշտամունս նոցա յատկէ հասանձայնու-
թենն · և ի դիւրուի հասկանալ եդեալ առ զօրի-
նակս հասանաւոտս՝ վերլուծեցուք զնա ըստ կանոնաց
հասանձայնութեան ։

Օրինակ · ա ։

Ո՞ բարիս գործեսջիք , և չար ձեզ ոչ պատահեսցէ ։ ||
Պօվէին · ԺԲ · 7 ։ Ի՞սառնօր՝ զերծիս՝ և խնդիր
աեռի գործեսջիք բային · գործեսջիք՝ և բայ նեղդոր
ծական · որոյ աերն է զօրուիք՝ դասւ · Ե՝ և շարկայ
թարմնատար · չար՝ և աէր պատահեսցէ բային · յէ՝ և
վերջահոդով բնուէ խնդիր պատահեսցէ բային · ոյ՝ և
բացատական մակբայ պատահեսցէ · պատահեսցէ՝
և բայ չէզրական ։

Օրինակ · բ ։

Ո՞ր գթած եցանէ զանի իւր յաղքատաց , ի բազում
կարօտուէ եղիցի · ՚ի առակ · իբ · 17 ։
՚ի բանի աստ , որ՝ և աէր գթածեցանէ բային · որոյ և
յատաբերեալն է զօրուիք դերանուանս՝ նա , որ անչն
ացի · գթածեցանէ՝ և բայ նեղդործական · զայն՝ և սե-
ռի խնդիր բային գթածեցանէ · էր՝ և յատկացուցիչ

զայն անուան • յաղագսոյց՝ է սկզբնական խնդիր բա-
նուէ դարձուածոյ բային • ի բացառ՝ է ածական կո-
չեցուածէ անուան, որ նախադաս եդեալ գոյականին
իւրոյ՝ առեալ է զհոլովակերպս նախադիրն նը • ի կո-
չեցուած՝ է ներգոյական խնդիր բնուէ եղեալ բային•
եղէալ՝ է բայ էական, որոյ սէրն է զօրութիւն եղեալ
յարթաբերեալն յարաբերականին, որ է անէն այն։

Ո՞րինակ • Ը։

Լ՚ԹԷ ոխս ընկերին պահեացես, զնաիդ ի ձեռն
խնդրեացես զԹողուէ • ‖ սէրպ • իը • ։
Ի սմա էրէ՝ է շաղկապ Թէական • ոխ՝ անորոշ հայ-
ցական սեռի խնդիր բային պահեացես • ընկերին՝ է
վերջաւորով բնուածէ խնդիր՝ ոխ բայարմատ ան-
ուան • պահեացես՝ է բայ ներգործական • որոյ սէրն
է զօրութիւն՝ դէս • վերդ՝ է հարցական մակբայ խնդրե-
ցես բային • ի ձեռն՝ սկզբնական բնուէ խնդիր ընդ-
րեացես բային • խնդրեացես է բայ ներգործական,
սէրն զօրութիւն ունի դէ երանուն՝ դէս • զԹողուէն՝ է
սեռի խնդիր խնդրեացես բային։
Ի կրԹուԹէ համբակաց արժան է վարժողաց՝ աս-
տանօր առաջի առնել աշակերտելոց ինչ ինչ բանս
ի ձէ գրոց • զոր ըստ բուն նշանակութեանէ բառից՝
դարձուսցեն նախ ի լեզու աշխարհաբառ, և ապա
յաշխարհաբառէ անտի՝ վերածեսցեն ի գրաբառն•
զի հեռագետ վարժեալ բարւոք համառօտին
բոլոր կանոնաց ընդարձակ քերականութեանէ
հնորհիւն Ա՚Յ •

ՅՈՒՑԱԿ

Ա, զգային մակբայ • 573 •
Ածական անուն • 47 • 913 •
Ածանցեալ անուն • 124 •
Ածանցեալ բայ • 342 •
Ածանցեալ դերանուն • 303 •
Ածանցիչ մասնիկք • 129 • 132 •
Ածանցման հանգամանք • 128 •
Միխոխուհի • 1130 •
Վլկան շաղկապ • 600 •
Նկանան բայ • 369 • 433 •
Նեբևայի օրակութիւն • 364 • 797 •
Նկատառ ժամանակ • 355 •
Նկատառական շաղկապ • 601 •
Նհոլով մասունք բանի • 638 •
Նձնական մակբայ • 574 •
Նձնեբական թուական • 67 •
Նորոշ անուն • 80 •
Նորոշ բայ • 336 •
Նորոշ հայցական • 166 • 693 •
Նուն • 44 •
Նգեալ ժամանակ • 353 •
Նցողական բայ • 345 •
Պատնի ժամանակ • 357 •
Ռանձնական հոլովում • 243 •
Ռաւէլական մակբայ • 557 •
Ռաւէլական մասնիկ • 142 •
Ռոգանուն • 1185 •
Սահման ածական • 55 •
Տական անուն • 78 •
Ըգէլական մակբայ • 564 •
Ըգէլիչ խնդրոյ • 802 •
Ըուէատական շարամանուն • 1128 •
Ւաղական միջարկուն • 616 •
Ոաղմանչան բառ • 36 •
Ոաղնձայն տառ • 16 •
Ոաղդատական ածական • 58 •
Ոաղդատական նախադրուն • 516 •
Ոաղհիւսական շաղկապ • 597 •
Ոայ • 327 •
Ոայածական մասնիկ • 148 •

Հայածական
Հայածանգիլ } 152·860
Հայանուն
914։
Հայացեալ ընդուա"։ 1076։
Հան։ 39։ 1100։
Հառ։ 30։
Հարդ անուն։ 106։
Հարդ բայ։ 339։
Հարդելոց պաշտօնք։ 986
Հարդուած հանգամանք։ 108։
Հայասական հանրական։ 72։ 967։
Հայասական մակբայ։ 563։
Հայասական մասնիկ։ 130։
Հնական շարամանուա։ 1127։
Հնուած խնդիր։ 706։
Հուր։ 1198։
Հուն խնդիր։ 708։
Ձեռագրական ածական։ 59։
Ձեռագրական նախադրուա։ 515։
Ձեռակատար ժամանակ։ 360։
Ձեռնորոշ։ 80։
Ձիր։ 6։
Ձոյական անուն։ 45։
Ձոյականն իբր ա"։ 982։
Ձոյացական մասնիկ։ 137։
Ձորձածուա դիմորոշից։ 1049։
Ձորձական բայ։ 330։
Ձորձական մասնիկ։ 146։
Ձորձական հոլով։ 163։
Ղրականուա։ 3։
Ղասական Թուական։ 63։
Ղասական մակբայ։ 552։
Ղասակն նախադ"։ 506։
Ղերանուն։ 287·991։
Ղերբայ։ 364·797։
Ղերբդնական մակ"։ 575։
Ղէմք բայի։ 347։
Ղէմք դերանուան։ 296։
Ղիմնազրկ բայ։ 458։
Ղիմորոշ յօդք։ 293։ 1049։
Ղրադէմ բայ։ 360։
Ղրական ածական։ 57։
Կնիքադատուա բանի։ 1160։
Կնիքադատուա բառի։ 1159։
Կնիքակայական։ 46։
Կնիքամնայ։ 1177։
Կրագական մակբայ։ 559։
Կրանական միջար"։ 617։
Կրգիծանն միջար"։ 624։
Կրկար։ 1210։
Կրկբայական մակբայ։ 562։
Կրկորեակ։ 1166։
Կրկրորդական խնդիր։ 710։
Օանագանուա սեռական սեռի խնդրոյն ի յատկացուցչէ։ 863։
Օատական Թուական։ 65։

Օ տաւակին մակբայ· 554։
Օ տաւակին նախադրութիւն· 511։
Օ արհուրական միջար"· 619։
Օ արմացական միջար"· 618։
Օ արտուղութիւն· 1133։
Օ եղջումն· 1130։
Ական բայ· 370· 329։
Ական դէր"· 289։
Ղական միջարկուն· 617։
Ընդունելութիւն· 484· 1075։
Ընդունելութիւն ի եալ ըս· 1076։
Ընդունելութիւն ի էն ող· 1090· 1092։
Ընդունելուի ի լ։ 1093։
Ընդարձակ թուականն· 62։
Ընտրակին մակբայ· 570։
Ճարմատաբ շաղկապ· 610։
Ձաւ· 1212։
Ձեռական շաղկապ· 609։
Ձեւ անուան· 89։
Ձեւ բայի· 351։
Ձեւ դերանուան· 300։
Ձեւ ընդունելուեաց· 493։
Ձուական անուն· 61· 945։
Ձուական մանրիկ· 144։
Յ ամանակ բայի· 353։
Ժամանակ ընդունելութեան· 490։
Ժամանակական մակ"· 548։
Ժամանակական նախ"· 507։
Ի գական անուն· 79։
Իգականացեալ մասնիկ· 86։
Ի ծորդուն բայից· 365։
Ի ծորդք· 17։
Խնդական միջար"· 622։
Խնդիր· 684։
Խնդիր ածականաց ըստ զանազան եղանակի· 891· 892· 908· 911· 912· 942։
Խնդիր բայի· 685։
Խնդիր բնուե· 706։
Խնդիր բնութեան դիմա" բայի· 795։
Խնդիր բնութեան էական բայի· 792։
Խնդիր բնուե ներգ" և կրաւ" բայի· 722։
Խնդիր բնուե ներգ" և կրաւ" բայականուան· 871։
Խնդիր բնութեան չէզրք անուան· 882։
Խնդիր բնուե չէզրքական բայի· 757։
Խնդիր թուական մասնական հանրական և հարցական միջականաց· 899։
Խնդիր ի բարդուե· 988։
Խնդիր հաղորդակին· 810։
Խնդիր սեռի· 686։
Խնդիր սեռի կրաւորական բայի· 701։

Խնդիր սեռի կրաւորակա
նի նշանակ անուան։ 868։
Խնդիր սեռի նեղգոր-
ծական բայի։ 688։
Խնդիր սեռի նեղգործա-
կան բայանուան։ 862։
Խնդրատուի։ 683։
Խնդրատուի անուան։
859։
Խոնարհմունք բայի։
366։ 393։
Խոտորնակ բայ։ 433։
Խրատ յօրինելոյ դշրա-
դրութեի։ 1148։
Խրթին շարադրութեի։
1118։
Ծածկական մակբայ։
568։
Ծածկական նախադ՚։
514։
Կանոնաւոր բայ։ 368։
Կատարեալ ժամանակ։
356։
Կէտ։ 1168։
Կոչական հոլով։ 180։
Կոչակն միջակութե։ 620։
Կրաւորական բայ։ 334։
Կրաւորական բայանուն։
860։ 868։
Կրթուի անձին։ 1149։
Կրկնաբարդ։ 107։
Կրկնածանցք։ 154։
Կրկնակ անուն։ 588։
Կրկնակ Թուական։ 66։
Կրկնակ մասնական։ 69։
Կրկնական մակբայ։ 571։
Կցորդական նախադրութ։
512։
Կցորդական խնդիր։
810։
Համաձայնութե անուան
ընդ անուան։ 819։
Համաձայնուի ածական
անուան ընդ ածականի,
և ընդ գոյականի։ 844։ 858։
912։ 913։ 977։ 981։
Համաձայնուի գոյական
անուան ընդ ածականի,
և ընդ գոյականի։ 843։
857։ 911։ 985։
Համաձայնուի միջական
անուանց։ 944։
Համաձայնուի բայի ընդ
նշանակիչս նորա։ 644։
Համաձայնութե դերանու
ան ընդ ինքեան։ 994։
Համաձայնութե դերանու
ան ընդ այլ մասունս
բանի։ 1001։
Համաձայնուի յարաբե-
րականի ընդ յարաբե-
րեալսն։ 1030։
Համաձայնուի ընդ ունե-
լոյն և ինքեան և ընդ այլ
մասունս բանի։ 1075։
Համապաշտօն։ 807։
Հաճե-մատակն շաղ՚։ 606։
Հայկական հոլով։ 165։
Հանրական անուն։ 70։
962։
Հանրական մակբայ։ 553։
Հասարակ անուն։ 52։

Խարցական անուն։ 74։ 970։
Խարցական մակբայ։ 551։
Խաւարական անուն։ 54։
Խեղ վանկի։ 1178։
Խեղնական միջար"։ 623։
Խեւանալ անուան։ 75։
Խեւանալ բայի։ 331։
Խեւանալ գերա"։ 294։
Խեւանալ ըու"։ 488։
Խեւութեի հեղինակի։ 1150։
Խոլով։ 158։
Խոլովկերտնախդիր։ 497։
Խոլովառուի նախադ"։ 504։
Խոլովելի մասունք բանի։ 639։
Խոլովումն անուան։ 181։
Խոլովումն գեր"։ 305։
Խոլովումն անեղեւոյթի։ 381։
Խոլովումն ընդու"։ 494։
Խրամայական որակուի։ 361։
Ձայնաւոր տառ։ 15։
Ձև անուան։ 102։
Ձև բայի։ 339։
Ձև ընդունելուն։ 491։
Ձև մակբայի։ 576։
Ձև նախադրուե։ 542։
Ձև շաղկապի։ 612։
Ձևք քերականական։ 1129։
Ա՝ակաքերական շաղկապ։ 603։
Ա՝ակադրական։ 48։
Ա՝ակակետ։ 1171։
Ա՝ակբայ։ 546։
Ա՝ակբաշխ Թուանշ։ 67։
Ա՝ամնական անուն։ 68։ 950։
Ա՝ասունք բանի։ 43։
Ա՝ասունք քերականութեան։ 5։
Ա՝եկնաչն շաղկապ։ 604։
Ա՝իշակ անուն։ 49։
Ա՝իշակ շարադրութի։ 1115։
Ա՝իջական անուն։ 60։ 944։
Ա՝իջակետ։ 1172։
Ա՝իջարկուի։ 615։
Ա՝իջորդական նախա"։ 517։
Յաճախումն։ 1131։
Յամրակն մակբայ։ 560։
Յայտնական մակբայ։ 567։
Յայտնիչ և յայտնեալ։ 830։
Յատկացուցիչ և յատկացեալ։ 847։
Յառուկ անուն։ 53։ 100։
Յարաբերական դերանուն։ 292։ 1030։
Յարակատար ժամանակ։ 360։
Յարացուցական շաղ"։ 607։
Յարմարադրուի բանի։ 1158։
Յարմարադրուի բառի։ 1157։

Հարմարական խնդիր · 709։
Հարմարական մանրիկ · 149։
Հորդորանքն միջար" · 621։
Ձախադրուբլ · 495։
Ձախաձիպ անուն · 123։
Ձախաձիպ բայ · 341։
Ձախաձիպ դէր" · 303։
Ձախդրիւ հոլովումն · 285։
Ձախդրիւ տրական · 173։
Ձախնական մանրիկ · 134։
Ձանրական մակբայ · 569։
Ձերգոյական հոլով · 178։
Ձերգործական բայ · 333։
Ձերգործական բայա՝ նուն · 862։
Ձերկայ ժամանակ · 354։
Ձերհական մակ" · 556։
Ձերհական նախա" · 510։
Ձմանական մակ" · 555։
Ձմանական նախա" · 509։
Ձշանակութիւն · 821։
Ձցնական մանրիկ · 150։
Ձուազգին մակբայ · 558։
Ձուազգին մանրիկ · 143։
Ճաղկայ · 595։
Ճարտանութեան բանիկ · 1100։
Ճեշտ · 1188։
Լարակ · 1186։
Լանուաւոր · 1105։
Լրակութեան բայիկ · 358։
Ուղղական հոլով · 160։
Ունական դէր" · 291։
Վակերտ · 1176։
Վանի նշանակութեան · 822։
Վերջ անուն · 81։
Վերջ բայ · 337 · 398։
Վերջ բայանուն · 882։
Վակասաւոր բայ · 442։
Վաշտամունք անեղեւ՝ ցլեղի · 797։
Վատահական խնդիր · 711։
Վատիւ · 1162։
Վատկեր լծորդատառիցդ · 18։
Վատճառական նախա" · 508։
Վատճառակից շաղ" · 602։
Վատմական հոլով · 168։
Վարառական հոլով · 164։
Վարառութիւն · 1134։
Վարդ անուն · 103։
Վարդ բայ · 339։
Վարդ շարադրութիւն · 1107։
Վարդիկ · 1209։
Վարունակ մանրիկ · 145։
Վահմանական որակութիւն · 359։
Վեռական հոլով · 161։
Վեռի խնդիր · 686։
Վեռք անուան · 77։
Վեռք բայիկ · 332։
Վեռք ընդունելութիւն · 489։
Վիւն · 1167։
Վկզբնական հոլով · 170։
Վկզբնաւորիչն շաղ" · 605։
Վոսկ · 1213։
Վուղ · 1211։

Աստղական մանրիկ։ 140։
Աստղաստեական որակութիւն։ 362։
Աստրակէտ։ 1169։
Աստրասեական Հանրական։ 71։
Աստրասեական մակբայ։ 561։

Ա

Ա նախ։ 22։
Ա րտանական շաղկապ։ 608։
Ա երացական մասնիկ։ 147։
Ա երացեալ անուն իբր Թանձրացեալ։ 976։
Ա երբերական անուն։ 73։ 969։
Ա երուածուի։ 1138։
Ա երձանուի։ 1155։
Ա երձակէտ։ 1173։
Ա երձահոլով տրական։ 174։

Տ

Տառ։ 6։
Տարածական հոլովումն։ 184։
Տեղական մակբայ։ 549։
Տեղական մասնիկ։ 136։
Տեղական նախդ։ 505։
Տեսակ անուան։ 122։
Տեսակ բայի։ 340։
Տեսակ դերանուն։ 302։
Տեսակ ընդունել։ 492։
Տեսակ մակ։ 577։
Տեսակ նախադր։ 543։
Տեսակ շաղ։ 613։
Տէր բայի։ 645։
Տնական մասնիկ։ 139։
Տրական հոլով։ 172։

Յ

Յոռհական շաղ։ 599։
Յուցական դերանուն։ 290։
Յուցական մակբայ։ 566։

Փ

Փաղաւեալ։ 125։
Փաղաւուի։ 1178։
Փաւենթաղիլ։ 1175։
Փոխադրուի։ 1135։
Փոխադրուի դիմորոշից։ 1062։
Փոխադրութիւն հոլովից։ 1021։
Փոխաբերնական մակ։ 572։
Փոխաբերնական նախադ։ 513։

Ր

Ր անակ գոյականի։ 51։
Ր անակական մակբայ։ 550։
Ր երականուի։ 1։
Ր երականական ձևք։ 1129։

( )

( ) րինակ երեք տեսակ շարադրութեց։ 1123։ 1124։ 1125։
( ) , Յ , յ եաամուտք։ 9։

Երես	Տող	Սխալ	Ուղիղ
ԺԴ	1	հովուեթե	հովուեթե
ԺԸ	16	զհոլով	զոլով
11	11	վիաղանչան	վիաղանուշ
18	11	մարտ	մարդ
19	27	անչափ	աչնչափ
33	6	տիգանուհի	տիգրանուհի
33	5	քաղկեդոնիկ	քաղկեդոնիկ
35	2	հեզաբարոյ	հեզաբարոյ
88	30	գրէ	գրեմ
91	34	կոչին	կոչի
107	31	յայց	յայս
114	2	ոսանուամ	ոսանուամ
134	26	ձր	ձյր
139	26	ևն	ևր
144	29	որդի	որդին
146	19	շուջանաչէ	շուրջանաչէ
146	20	տաւջէ	տաւջէ
163	2	մանկուհա	մանկուհա
198	6	բան	բուն
224	5	ձեաւ	ձեաւ
225	1	ի տէ	ի տեղ
241	1	ձար	ձեր
268	4	ի բնէ	ի բնէ
276	29	կարգաց	կարեաց
424	6	էրանի ազքատաց	էրանի աշխատաց
406	7	ըլլանէ	ըլլանիկ
412	4	՚Ո անչաւասան	՚Ո անչաւասան